

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 1 MAI 1951 Երեքշաբթի 1 ՄԱՅԻՍ
27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6446–Նոր շրջան թիւ 1857
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

Այս տարի եւս ծանր անձկութեան մը մատնուած են աշխատաւոր բազմութիւնները, երբ կը պատրաստուին տօնել Մայիս Մէկը :

Մէկ տարիէն միւսը, աւելի թանձրացան ամպերը:

Շուտով կը լրանայ Քորէայի պատերազմին առաջին տարին: Եւ դեռ ելքը անորոշ է :

Մթնոլորտը այնքան պղտոր է որ, ամէնէն լաւատեսներն ալ չեն համարձակիր վճռական խօսքեր արտասանել :

Ահաւասիկ ութ շաբաթ է որ խորհրդակցական ժողովներ կը գումարեն չորս մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներուն փոխանորդները, օրակարգ մը յօրինելու համար: Աւելի քան քառասուն նիստեր գումարուեցան, երբեմն բուռն, երբեմն հաշտարար: Եւ սակայն, ոչ իսկ շարադրութեան մասին համաձայնած են ...

Ինչպէս ամէն տարի, աշխատաւորական կազմակերպութիւնները այս անգամ ալ հանդիսաւորապէս կը յիշեցնեն իրենց պահանջները: Մանաւանդ որ, շատ մը երկիրներու մէջ իսկապէս անտանելի դարձած են ապրուստի դժուարութիւնները :

Բայց, ամէն տեղ ալ, տիրաբար կ'իշխէ ուրիշ հոգ մը, — խաղաղութիւն :

Դժբախտաբար այս կենսական խնդիրն ալ դարձած է դրամագլուխ՝ քաղաքական–կուսակցական մարզանքներու համար:

Այստեղ ալ Մոսկուան է որ կը սատկացնէ համատարած ջղաձգութիւնը, մոլորեցնելով աշխատաւոր բազմութիւնները:

Եւ կը տեսնէք ողբերգութիւնը, —

Արեւելքը խաղաղասէր, Արեւմուտքը պատերազմի հրձիգ: Խ. Միութիւնը եւ իր ահաւոր թաթին տակ փռուած արբանեակները ջահակիր՝ մարդկային բարօրութեան, միւսները՝ պարզապէս մարդակեր ...

Ոչ մէկ խօսք՝ Ազատութեան մասին որ տարրական պայման է խաղաղութեան :

Սխալ բռինք: Ազատութեան մասին ալ կը խօսին, երբ հարցը կը վերաբերի հարեւանին, ոչ թէ իրենց :

Ազատութիւն՝ գաղթավայրերու ժողովուրդներուն, քաղքենի – դրամատիրական պետութեանց հպատակներուն համար, — ո՞վ է դէմ:

Իսկ այն անհամար միլիոննե՞րը որ կը տորուին, կը տքան բոլշեւիկեան բռնակալութեան տակ, — անոնք ալ չունի՞ն ազատութեան, ինքնորոշման, անկախութեան իրաւունք :

Հեգնութիւն չէ՞ խաղաղութիւն, խաղաղութի՛ւն աղաղակել Մայիս Մէկի առթիւ ալ, իբրեւ գերագոյն պահանջ, եւ լուծի տակ պահել ամբողջ երկիրներ ու ժողովուրդներ :

Շահագործուած բանուորներու, չունեւորներու վիճակէն ի՞նչ տարբերութիւն ունի միլիոնաւոր ժողովուրդներու գերութիւնը՝ երկաթեայ թաթի մը տակ, արիւնազանգ մենատիրութեամբ :

Մայիս Մէկը, խորհրդանշան Աշխատանքի դատին, միեւնոյն ատեն չի՞ նշանակեր պաշտպանութիւն Ազատութեան: Առանց երկրի, ցեղի կամ կրօնի խտրութեան :

Եթէ մետաղագործական հաստատութեան մը հազար կամ տասը հազար բանուորները իրաւունք ունին մարդավայել ապրելու, նոյն իրաւունքը չունի՞ն այս կամ այն երկրին զաւակները: Հոգ չէ թէ մէկ միլիոն ըլլան, յիսուն կամ հարիւր միլիոնի դիմաց :

Եւ եթէ բանուորները կրնան հաւաքական պայմանագիրներ, դաշինքներ կնքել իրենց ազատ կամքով, ինչո՞ւ ժողովուրդներն ալ պիտի չկրնան դաշնակցային կապեր հաստատել իրենց հզօր հարեւաններուն հետ, նոյն ազատութեամբ: Ամէն բանէ առաջ վայելելով ազատութիւն՝ վարելու իրենց ճակատագիրը :

Ակամայ կը յիշենք այս տարրական գիտելիքները, Մայիս Մէկի առթիւ :

Կը յիշենք իբրեւ զաւակները հալածական, եթէ ոչ պրոլետար ժողովուրդի մը, որ իր արդար հատուցումը կը սպասէ ճերմակէն թէ կարմիրէն:

Փոխաբերաբար խօսելով, բռնացողները վճարովի արձակուրդ եւ աւելին ապահոված են :

Իսկ մենք դեռ օրը իրիկուն կ'ընենք նուազագոյն օրապահիկի հոգերով ...

Շ.

Այց՝ Անծանօթ Զինուորին

ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԷՆՎԱԼԻՏԻ ՄԷՋ

Շատ տպաւորիչ էր այն շքերթը, զոր մեր Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը կազմակերպեց շաբաթ իրիկուն, արծարծելու համար Անծանօթ Զինուորի Անշէջ Բոցը եւ հսկայ ծաղկեպսակով ու ծաղկեփունջերով զարդարելու համար դամբարանը: Ֆրանսացի եւ օտար 22 նախկին ռազմիկներու կազմակերպութիւններ, իրենց դրօշներով, պատուեցին հայկական յարգանքի այս արտայայտութիւնը: Շքերթը, զինուորական նուագախումբի առաջնորդութեամբ հասաւ Յաղթական Կամար: Առջեւէն, նախկին ռազմիկ Պ. Երամեան կը տանէր հայկական պանծալի Եռագոյնը, որուն կը հետեւէին միւս 22 դրօշակները: Պսակի զետեղումէն եւ Բոցի արծարծումէն վերջ, ունկնդրուեցաւ «Մարսէյեզ»ը եւ ատով ալ վերջացաւ հանդիսութիւնը :

Յաջորդ օրը, առաւօտեան ժամը 8.30ին Էնվալիտի եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ պատարագ եւ հոգեհանգիստ հայկ. ծէսով, նախաձեռնութեամբ Ռազմիկներու Միութեան: Պատարագիչն էր Վիէննայի Մխիթարեաններու աբբահայր, Մեսրոպ արք. Հապոզեան: Արարողութեանց կը մասնակցէին եօթը վարդապետներ: Երգչախումբը ներդաշնակօրէն երգեց պատարագը, որուն մեներգներու բաժինը զմայլելի կերպով երգեցին օրիորդներ Աստղիկ Առաքելեան եւ Մարի Կավարենց : Եկեղեցւոյ զինուորական քահանան տպաւորիչ քարոզով մը ծանրացաւ հայ ժողովուրդի տառապանքներուն վրայ եւ հանգիստ մաղթեց Ֆրանսայի համար կռուած եւ զոհուած հայ զինուորներու հոգիներուն: Պատարագը տեւեց մէկուկէս ժամ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Արտակարգ յաջողութիւն մը ունեցաւ Հայ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան ցերեկոյթը, «Մերսէլ Միլթեր»ի թատերասրահին մէջ, կիրակի իրիկուն մինչեւ կէս գիշեր: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԼՈՒՐԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ

Լիբանանի մեր թղթակիցը կը գրէ թէ Տէր եւ Տիկին Ճորճ Մարտիկեան Աթէնք եւ Գահիրէ հանդիպելէ վերջ, օդանաւով Պէյրութ հասած են Ապրիլ 26ին : Դիմաւորելու գացած են պաշտօնական մարմիններու ներկայացուցիչները 30 ինքնաշարժներով : — Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան կողմէ Դերենիկ եպիսկ., Պէյրութի երեսփոխան Տոքթ. Մելքոն Հայրապետեան, Քաղաք. ժողովի ատենապետ Պ. Միսաք Ազիրեան, Պ. Լեւոն Շանթ, Հ.Յ.Դ. Կ.Կ.ի անդամները, Օգնութեան Խաչի եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի վարչութեանց ներկայացուցիչները եւն.: Հիւրերը Ապրիլ 28ին Ամման եւ Երուսաղէմ երթալէ վերջ, վերադարձեր են Պէյրութ, ուր մամուլի ասուլիս մը սարքուած էր :

✕ Հայաջինջ Սարսափներու տարեդարձին առթիւ, ինչպէս ամէն տարի, փակուած են Լիբանանի բոլոր ազգային վարժարաններն ու հաստատութիւնները, ինչպէս եւ խանութները: Սգահանդէսներ սարքուած էին բոլոր թաղերուն մէջ: Ժողովրդային տան մէջ բանախօսութիւն մը կատարած է ընկեր Գ. Լազեան :

✕ Ապրիլ 24ին մեռած է Պ. Նշան Տէմիրճեան, յետ կարճատեւ հիւանդութեան: Հազիւ 50 տարեկան, հանգուցեալը քսան տարիէ ի վեր կը մասնակցէր Լիբանանի ազգ. բոլոր կարեւոր ձեռնարկներուն: Եղած է անդամ Ազգ. Գաւառ. եւ Քաղաք. ժողովներուն: Ատենապետն էր Այնճարի Շինութեան յանձնախումբին, որ լուծեց ջուրի տագնապը: Լիբանանի Քաղաք. ժողովին որոշումով, ազգային թաղում կատարուած է: Դամբանականներ խօսած են Խադ արք., Գաւառ. ժողովի ատենապետը՝ Տոքթ. Տաքէսեան, ընկեր Եդ. Տարօնեան: Մօտ 150 ծաղկեպսակներ զետեղած էին :

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Յուղարկաւորութենէն վերջ ղրկուած մահազդէ մը ցաւով կը լսենք թէ Ապրիլ 24ին մեռած է Պ. Վաղարշակ Թագւորեան, Փարիզի հին գաղութին անդամներէն, մօտ 80 տարեկան: Հանգուցեալը Փարիզ կը գտնուէր 1890ական թուականներուն: Եղած է գործօն անդամ Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ, Ազքատախնամի եւ ուրիշ ազգ. մարմիններու :

Դահլիճը կը յուսայ շահիլ

Դահլիճը կարեւոր յաղթանակ մը շահեցաւ առջի օր, երբ Ազգ. Ժողովը քուէարկեց ընտրական օրէնքին բոլոր յօդուածները, մինչդեռ դադրուած կը համարուէր ուրբաթ օր: Երէկ ամբողջութեամբ պիտի քուէարկուէր օրէնքը, գիշերային նիստի մը մէջ, եւ յետոյ պիտի յանձնուէր Հանրապետութեան խորհուրդին (Ծերակոյտ) : Այս ձեւակերպութիւնէն վերջ, եթէ նոր անակնկալ մը չպատահի, Ազգ. Ժողովը երկրորդ ընթերցումը պիտի կատարէ հինգշաբթի օր, վերջնական ձեւ տալու համար օրէնքին :

Ընտր. օրէնքը կարեւոր փոփոխութիւն մը չէ կրած: Մասնագէտներու կարծիքով, եթէ օրէնքը վերջնապէս քուէարկուի եւ ընտրութիւնները կատարուին Յունիս 10ին, համայնավարները հազիւ հարիւր աթոռ պիտի շահին, իսկ զոր. տը Կոլի կուսակիցները՝ 150: Այս հաշուով, ներկայ երեսփոխաններէն առ նուազն հարիւրը պիտի կորսնցնեն իրենց աթոռները :

Հրատարակուած տեղեկութիւնները անգամ մը եւս կը հաստատեն թէ դահլիճը վճռած է ամէն միջոց փորձել, Ազգ. ժողովը լուծելու եւ ընտրութիւնները փութացնելու համար (Յունիսին, եւ ոչ թէ Հոկտեմբերին, երբ կը լրանայ նստաշրջանը): Հետզհետէ գետին կը շահին անոնք որ համաձայն են Յունիսին կատարելու ընտրութիւնները: Եթէ Հոկտեմբերին յետաձգուին, անխուսափելի կը համարուի կառավարական տագնապը :

Կ'ՈՒԶԷՆ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ԳՐԱՒԵԼ ՆԱՒԹԱՀՈՐԵՐԸ

Իրանի նոր դահլիճը կազմեց Ազգ. ճակատին առաջնորդը, Տոքթ. Մոհամմէտ Մուսատեղ, ջերմ կուսակից քարիւղի ճարտարարուեստին ազգայնացման :

Նոր վարչապետը այս պաշտօնը ստանձնեց, ապաւինելով երեսփ. ժողովի եւ ծերակոյտի աջակցութեան: Առաջին ժողովը արդէն միաձայնութեամբ քուէարկած էր այն օրէնքը որ կ'արտօնէ անմիջապէս գրաւել Անգլեւիրանեան քարիւղի ընկերութեան ստացուածքները: Ծերակոյտը յետաձգեց քուէարկութիւնը, ուսումնասիրելու համար գործադրութեան մանրամասնութիւնները:

Երեսփ. ժողովին քուէարկած օրէնքը, որ կը բաղկանայ ինը յօդուածներէ, կը տրամադրէ անմիջապէս գրաւել քարիւղի հաստատութիւնները եւ խառն յանձնաժողով մը կազմել, ազգայնացման մանրամասնութիւնները ճշդելու համար :

Հրաժարեալ վարչապետը, Հուսէյն Ալա, որ հակառակ էր անմիջական գրաւման, յայտարարեց թէ խորհրդարանը իր կառավարութենէն գաղտնի պահած էր իր ընելիքները: Եւ աւելցուց. — «Այս տագնապալի պահուն, ես չուզեցի որ փորձանքներ պատահին իմ սիրեցեալ հայրենիքիս: Ես կը կարծեմ թէ այսպիսի պարագաներու մէջ կառավարութիւն մը պէտք է վայելէ երկրին բոլոր պատասխանատու շրջանակներուն աջակցութիւնը, հարիւրին հարիւր »:

✕ Անգլեւիրանեան ընկերութիւնը պաշտօնապէս բողոքեց բռնագրաւման դէմ, ապօրէն հռչակելով զայն :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԽԱՂԵՐ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

«Տէյլի Մէյլ» կը գրէ թէ Մոսկուայի ենթակայ ռուս օրթոտոքս եկեղեցին, իր հակակաթոլիկ քարոզութիւնը կ'աշխուժացնէ նաեւ Երուսաղէմի մէջ :

Ռուս մետրապոլիտը, Վլատիմիր եպիսկոպոս, որ կապուած է Մոսկուայի Ալեքսիս պատրիարքին, վերջերս ժողովի մը հրաւիրած է Հայոց եւ Ղպտիներու կրօնական ներկայացուցիչները, ամրապնդելու համար յարաբերութիւնները անոնց հետ : Ժողովին նպատակն էր դիմագրաւել կաթոլիկներու ծաւալողական գործունէութիւնը Երուսաղէմի մէջ եւ հակառակիլ Վատիկանի ձեռնարկին՝ Ս. Յարութեան տաճարի նորոգման համար: Ռուսերը կ'ըսեն թէ կաթոլիկները կը ջանան լիակատար իրաւունքներ ձեռք ձգել այս տաճարին մէջ (որուն մէկ երրորդը Հայոց սեփականութիւնն է): Երուսաղէմի բոլոր ռուսական կալուածները այժմ կը գտնուին խորհրդային ձեռքերու մէջ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՅԻՍ 1ի առթիւ, այսօր երեքշաբթի առանձին ցոյցեր կազմակերպած են համայնավարները եւ զոր. տը Կոլի կուսակիցները: Բանուորական Ուժը եւ ընկերվարական կուսակցութիւնը կը հրաւիրեն իրենց հետեւորդները զգուշանալ «բարեկենդանային» ցոյցերէ: Կարմիրները աւանդական թափօրը պիտի կազմեն Նասիոնի հրապարակէն Պասթիյ, իսկ տը Կոլի կուսակիցները պիտի համախմբուին Պուա տը Պուլոնյը, ուր զօրավարը ճառ մը պիտի խօսի :

Ինչպէս գրած ենք արդէն, այսօր փակ են բոլոր հանրային հաստատութիւնները, դրամատուները եւն.: Հանրակառքերը պիտի չբանին, իսկ մեթրօն կրճատեալ: Թերթերն ալ պիտի չհրատարակուին :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄՈՍԿՈՒԱՆ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

Յաճախ կը խօսուի երկաթեայ վարագոյրէն անդին ապրող ժողովուրդներու մասին։ Արտայայտութիւնները մէկը միւսէն հակասական։ Շատ բնական է անիկա։ Որովհետեւ ամուր փակուած են դուռները — կը տիրէ խորհրդաւոր լռութիւն մը։ Մարդիկ թափ կուտան իրենց երեւակայութեան, կամ կը կատարեն գուշակութիւններ, համաձայն իրենց քաղաքական դաւանանքին։ Իսկ այն քանի մը առանձնաշնորհեալ անհատները, որոնք բախտը ունեցած են ապրելու Խ. Միութեան մէջ իբրեւ թղթակից, անոնք անգամ չեն կրնար պատկերացնել իրական կեանքը, քանի որ ազատ չեն իրենց շարժումներուն ու երթեւեկներուն մէջ, երբ անոնց կը հետեւին «առաջնորդ»ներ կամ «դէտ»եր։

Այդ առանձնաշնորհեալներէն է Le Figaroի թղթակիցը, որ 21 ամիս Մոսկուա ապրելէ վերջ, գրի առած է իր տպաւորութիւնները։

— «Չկրցայ տեսնել ամէն ինչ որ կ՚ուզէի տեսնել։ Պիտի չխօսիմ Խ. Միութեան ոչ հիւլէական գործարաններու եւ ոչ ալ կեդրոնացման կայաններուն մասին, զորս երբեք չտեսայ։ Պիտի խօսիմ միայն առօրեայ կեանքէն եւ այն անձերու մասին որոնց հանդիպեցայ Մոսկուայի մէջ, կամ ճամբորդութիւններուս ընթացքին։

«Ճիշդ չէ թէ Մոսկուայի մէջ ոստիկաններ չկան։ Ընդհակառակն, գլխաւոր փողոցներուն իւրաքանչիւր քսան մեթրին վրայ կանգնած է միլիցիոներ մը եւ անկարելի է որ եւ է տեղ պպզիլ, առանց նշմարուելու։ Խ. Միութեան մէջ կը գտնուին, մեզ նման, հերոսներ ու կոպիտներ։ Առանձնաշնորհեալներ եւ քիչ վճարուածներ, հարուստներ ու աղքատներ։

Մոսկուա։ Վեց եօթը յարկանի ընդարձակ տուներ։ Գործարաններու բարձր ծխնելոյզներ, որոնք ծուխ ու մուխ կը թափեն քաղաքին վրայ։ Շատ լաւ կազմակերպուած է փոխադրութեան ցանցը։ Նշանաւոր փապուղին (մեթրօ), որով այնքան հպարտ են Մոսկուացիք, ամէնէն արագընթացն է, ապահովաբար, իր կայարանները մէկ մէկ իսկական պալատներ են մարմարիոնի կամ աբոյրի, զարդարուած արձաններով, խճանկարներով եւ երկաթ ցանկապատներով։ Սպասման վայրերը լայն եւ օդաւէտ։ Մուտքն ու ելքը, գրեթէ ամբողջովին, տեղի կ՚ունենան մեքենաշարժ սանդուղներով։ Մաքուր կառքեր, յարմարցուած Լոնտոնի փապուղիի կառքերուն։ Անոնք չունին սակայն Փարիզի մեթրօին առաւելութիւնները, նկատելով որ կայարանները շատ հեռու են իրարմէ։

Փապուղիներու պակասը կը լրացնեն փոխադրութեան ուրիշ զանազան միջոցներ, — պետական ինքնաշարժ կառքերը, թրօլէյպիւսները եւ հանրակառքերը, որոնք միշտ խճողուած կ՚ըլլան, փոխադրելու համար մայրաքաղաքին եօթը միլիոն բնակիչները։

Այրերը հաղուադէպօրէն իրենց տեղերը կը տրամադրեն կիներուն։ Սովետ կինը, որ կը կառուցանէ կամուրջներ, որ յաճախ կը վարէ պետութեան ամենաբարձր հիմնարկութիւնները, հաւասար է այր մարդուն։ Ընդհակառակն, մանուկները, «հայրենիքի լուսաշող ապագան», առանձնաշնորհեալ դաւակներն են։ Յաճախ կը տեսնէք տարէց տիկիններ, որ ոտքի ելլելով իրենց նստարանները կ՚առաջարկեն 12—13 տարեկան պատանիներուն։ Եւ այս վերջինները կ՚ընդունին առանց վարանումի։

Լայնատարած պողոտաներ, նեղ մայթերով՝ ուրկէ կը հոսի բազմութիւնը։ Երկու կողմը ցուցափեղկեր, ճաշարաններ, սրճարաններ, դրատուներ, դեղարաններ, պարենաւորման մեծ վաճառատուներ, եւն.։ Գիշերը գոյնզգոյն լոյսերով ցուցատախտակներ եւ ազդեր. — «Մխեցէ՛ք սովետական գլանիկներ։ Խմեցէք սովետական շամփանեա։ Ձեր խնայողութիւնը զետեղեցէք խնայողական սնտուկին մէջ»։

Մոսկուա հակադրութիւններու քաղաքն է։ Թանգարան մըն է, ինչպէս նաեւ ընդարձակ գործարան մը։

Ինչպէս ամենուրեք, հոս ալ ամենակարեւոր հարցը բնակարանի տագնապն է։ Ծքեղ Կորքի փողոցէն (Մոսկուայի Շան զ՚Էլիզէն) յիսուն մեթր անդին, կը ցցուին խարխլած փայտաշէն տնակներ եւ աղտոտ բակեր, շարուած անխնամ փողոցներու երկայնքին։

Չմոռնանք որ Մոսկուա փայտաշէն քաղաք մըն էր նախապէս եւ հրոյ ճարակ եղած՝ քանի մը անգամ։ Իր գլխաւոր շէնքերը առաւելապէս կը պատկանին յետ – Նափոլէոնեան շրջանին։ Իր արուարձանները տակաւին կը պահեն իրենց փայտաշէն տուները ու շնորհալի խացերը, որոնք յամրաբար տեղի կուտան արդիական գործարաններուն եւ զօրանոցի նմանող բնակարաններուն։

Կեդրոնական մասին մէջ, ընդհակառակն, հին տուները բոլորն ալ քանդուած են։ Միջնադարեան նեղ փողոցներուն տեղ այսօր յարդարուած են լայն ծառուղիներ եւ ընդարձակ հրապարակներ։

Մոսկուայի մէջ ընդհանուր կարգախօսն է շուտ եւ լաւ կառուցանել։ Բայց թէ կառուցուած այդ բնակարանները որքան կատարեալ են, չեմ կրնար երաշխաւորել։ Կատարուած յառաջդիմութիւնը յայտնի է սակայն։ Արդէն դէպի երկինք կը ցցուին տասներհինգէն երեսուն յարկանի երկնամերձ շէնքեր։ Այս բարձունքին վրայ, ուր ատենօք Նափոլէոն կայսեր յանձնուեցան հին մայրաքաղաքին բանալիները, այժմ կը բարձրանայ Նոր Համալսարանը։ Սմոլէնսքի հրապարակին վրայ կը կանգնի 26 յարկանի բնակարան մը։ Գետափէն, Կրեմլինէն հինգ հարիւր մեթր հեռու, պիտի կառուցուի մեծ պանդոկ մը։

«Կորքի Հանգստեան եւ Մշակոյթի պարտէզ»ը նախկին ազնուական մեծահարուստի մը պարտէզն է։ Համադրութիւնը Պուլօնեի անտառին, Լունա Փարքը եւ Հայելիներու–Պալատին։ Այս Փարքը կը տարածուի Մոսկովա գետին երկայնքը՝ բազմաթիւ քիլոմեթրի վրայ։ Ամէն կողմ ծաղկանոցներ եւ աւազաններ։ Բացօթեայ ճաշարաններ, երեք հազար հոգի պարունակող բացօթեայ թատրոն, ցուցադրութիւններու պարտէզ։ Այստեղ տեղի կ՚ունենան ներկայացումներ եւ բանախօսութիւններ։ Բարձրախօսը կը հնչէ ամէն կողմ, բազմութեան հաղորդելու համար հերոսական դրուագներ ու նուագ։

Չմեռը պարտէզը կը փոխակերպուի հսկայական չմշկավայրի մը, որուն համար մասնաւորաբար յարդարուած տեղեր կան, երախաներու եւ սկսնակներու յատուկ։

Մոսկուայի մէջ կան երկու արդիական պանդոկներ։ Մէկը դեռ նոր կը շինուի եւ պիտի կազմէ եօթը երկնամերձ շէնքերէն մին։ Միւսը աւարտած է վերջին պատերազմէն քիչ առաջ։ «Մոսկվա» պանդոկն է ան, ուր կը բնակին միայն Սովետականներ։ Բացառաբար այնտեղ բնակեցան Պ. Պ. Մարշըլ, Պեւին եւ Պիտօ, 1947ին գումարուած արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովի ընթացքին։

Օտարականներուն համար կը մնան չորս մեծ պանդոկներ, մնացած ցարերու օրերէն, երեւութապէս շքեղ, բայց հնոտի եւ թեթեւօրէն փոշեպատ։

«Մեթրոփոլ» պանդոկը, շինուած Ֆրանսացիի մը կողմէ՝ 1900ական թուականներուն, կը կոչուի նաեւ «Լրագրողներու կեդրոնացման կայան»։ Այս պանդոկին մէջն է որ պատերազմի ատեն բնակեցան բոլոր օտար թղթակիցները։ Իր կարասիները թանգարանի տպաւորութիւնը կը թողուն։ Իսկ ճաշարանը ամէնէն աղտոտը եւ ամէնէն սուղն է ապահովաբար։

«Մեթրոփոլ» ոչ միայն ճաշարան մը եւ տխուր սրահ մըն է, հապա նաեւ է պանդոկ, բարվանէրայ, ժողովատեղի եւ թղթակիցներու ակումբ։ Հոն հաստատուած են շատ մը դեսպանատուններ, Ամերիկայի եւ Անգլիայի մորթի վաճառականներ, պետական պաշտօնեաներ, դիւանագէտներ, թղթակիցներ։

Սակայն «Մեթրոփոլ»ի ամենագլխաւոր յաճախորդները կը հանդիսանան՝ այցելու «յառաջդիմական» պատուիրակութիւնները. — չինացի ուսանողներ, ռումանացի կամ պուլկարացի գիւղացիներ, պճնազարդուած իրենց ազգային տարազներով։ Հունգար կամ չեխ մտաւորականներ։ Ալպանացի գիւղացիներ, սրածայր սպիտակ գըլխանոցներով։

Օտար լրագրողին համար հեռախօսը կատարեալ մղձաւանջ մըն է Մոսկուայի մէջ։ Այնտեղ գոյութիւն չունի հեռախօսի յատուկ գիրք (annuaire), ոչ ալ բաժանորդներու ցանկ։ Կը թուի պետական գաղտնիք մըն է այս։ Եւ այս հսկայ պանդոկին մէջ կը գործէ միակ հեռախօսի պաշտօնեայ տիկին մը առանձին։ Կրնաք երեւակայել տաղտուկը, չարչարանքն ու ժամերով սպասումը, ենթակային հեռախօսած թիւը գտնելու եւ անոր հետ հաղորդակցելու համար։

(Մնացեալը յաջորդով) Ա. Հ.

ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴԻ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Օր. Թագուհի Տէրեւեան որ քանի տարիէ ի վեր կը պաշտօնավարէ Ֆրանսական բարձր. վարժարաններու մէջ եւ միշտ գնահատուած, վերջերս Ֆրանսայի կրթական նախարարութենէն ստացած է Palme Académique, որով արժանացած է Officier d'Académieի տիտղոսին։ Օրիորդը սկզբնական ուսումը ստացած է Պոլիս, Ա. Յ. Քոյրերու վարժարանին մէջ եւ յետոյ Ֆրանսայի մէջ հետեւած է ֆրանսերէնի, պատմութեան եւ գրականութեան դասընթացքներուն, ջերմապէս գնահատուելով ամէն տեղ։

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ԵՐԵՔ ՎԱՀԱՆՆԵՐԸ

2.— ԸՆԿԵՐ ՎԱՀԱՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

Թեկնածուի մը շուրջ մեր ընկերները ամիսներով կը վիճէին, զայն ընդունելու համար։ Այս խստապահանջութեան հետեւանքով էր որ 1894էն մինչեւ 1908ի զարնանամուտը մեր կազմը հազիւ 80 անդամներ կը հաշուէր։

Ցարգանքով կը յիշատակեմ հոս մեր թանկագին ընկերներէն դյախիճ Յակոբ աղբարը, որ 1903էն ի վեր մասնակցելով մեր կազմին ու ամբողջ հինգ տարի շատ մօտէն յարաբերելով զանազան ընկերներու հետ, չէր յայտնած բնաւ թէ ինք ալ իրենց պէս Դաշնակցութեան անդամ էր։

Մեր կազմէն անջատ այս 60 անդամներու ղեկավարները, առաջնորդութեամբ ընկեր Վահան Մեծատուրեանի, դիմեցին մեր մարմնին եւ առաջարկեցին միանալ։

Միացման բանակցութեանց ընթացքին յայտնուեցաւ որ, նորեկները խմորուած եւ կազմակերպուած էին ընկեր Վահան Մեծատուրեանէ։

Վահան Մեծատուրեան եւ Արամ Շահինեան իրարու մտերիմներ 1904էն, յաճախած էին մեր հին ընկերներէն Տիգրան Տումանեանին, որ Ֆիլիպէի մէջ ունեցած էր մասնաւոր գործունէութիւն եւ Սեբաստիա զառնալով, մասնակցած էր տեղական կազմին ալ եւ խմորած էր թէ Արամ Շահինեանը եւ թէ Վահան Մեծատուրեանը։

Վահան՝ որ ունէր կազմակերպելու ձիրք ու եռանդ, չէր բաւականացած լոկ մեր կազմին անդամակցելով։ Իր հօր գործին բերումով — կաշի եւ աղիք հաւաքել — կը յարաբերէր ամէն օր մսավաճառներու հետ, որոնց մէջ պակաս չէին քաջ եւ յանդուգն երիտասարդներ։

Ուրեմն Վահան մաս մը ընկերներ ալ առած էր մսագործներէն, որոնց վրայ եկած աւելցած էին, վաճառականի գրագիրներ, մանր առեւտրականներ եւ մէկ երկու ալ դասատու։

Կիրակի օրեր վանքին անտառները զանազան խումբերու մէջ ազգային երգեր կը լսուէին խանդավառ երիտասարդներէ, որոնց մեծամասնութիւնը մսագործներ էին։ Կը ստեղծուէր ջերմ մթնոլորտ մը, հրճուանք պատճառելով մեզի։ Կը կարծէինք թէ Հնչակեաններն ալ գործի լծուած էին։ Բայց կը սխալէինք։ Վահան Մեծատուրեանի կազմակերպած անջատ Դաշնակցականներու խմբերն էին անոնք, որոնց «կցորդ – Դաշնակցականներ» անունը տուինք ի վերջոյ։

Ի՞նչու Վահան Մեծատուրեան տեղեակ չէր պահած մեր կազմը իր անջատ աշխատանքներու մասին։ Համաձայն չէ՞ր մեր ընկերներու խստապահանջութեան։

Դժբախտաբար կարելի չեղաւ միացնել այս երկու կազմերը։ «Կցորդ»ները պնդեցին որ իրենց ղեկավարները, հինգ հոգի, ընդունուին համազօր իրաւասութիւններով մեր կոմիտէին մէջ։ Մերինները կ՚ընդունէին Արամ Շահինեանն ու Վահան Մեծատուրեանը, իբրեւ պարզ անդամ պահելով միւս երեքը, որոնց անցեալին վրայ նշմարուած էին թերութիւններ։ Շատ չանցած «կցորդներ»ուն մեծ մասը գնաց միացաւ Հնչակեաններուն, առաջնորդութեամբ Մ. Ի.ի, մաս մըն ալ Յ. Ա.ի թելադրութեամբ կազմեց Սահմ. ռամկավարներու խմբակ մը։

Վահան Մեծատուրեան մնաց մեր մէջ իբրեւ կոմիտէի արժանաւոր եւ միշտ վերընտրուած անդամ։ Կը սիրէր պայքարը։ Կը բորբոքէր, երբ ո եւ է անձ համարձակէր պարսաւել Դաշնակցութիւնը։ Պէտք էր տեսնել զինքը ընտրական պայքարներու ժխորին մէջ, իր շէկ ու սիրուն մօրուքով, ցցած հակառակորդներու դէմ։

1913ին ընկեր Մեծատուրեան կը մեկնի Շ. Գարահիսար անձնական գործերով, կ՚աշխատակցի Վահան Հիւսեանի որ, Շ. Գարահիսարի կազմը կը մարմնաւորէր։

Առտու մը, Վ. Մեծատուրեան տողերուս գըրողին կը ղրկէ, սեւ մոմլաթով պատուած խոշորկեկ սնտուկ մը։ Թուրք ջորեպանին ձեռքը տուած էր բեռնագիր մը թուրքերէն, որով կը ծանուցանէր, թէ փայտէ դգալներ կը ղրկէ, իր հաշւոյն ծախուելու համար։

Կաշի հաւաքելու գործը ո՞ւր, փայտէ դգալը ո՞ւր, մտածեցի։ Սնտուկը տուի բեռնակիր Սեբովբէի կռնակը եւ յանձնարարեցի տանիլ մեր ընկերներէն մէկուն տունը։

Իրիկունը բացինք սնտուկը եւ դգալներու տակէն գտանք պետական հրացան մը 150 փամփուշտներով։

(7) ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՄԸ

Ոսկիի հրապարակը եւ իր գաղտնիքները

Ոսկիի հրապարակը միշտ խորհրդաւորութեամբ մը շրջապատուած է: Ճիշդ է որ այնտեղ կան բազմաթիւ անծանօթ ազդակներ որոնք իրենց կարգին շարժուն եւ փոփոխական են :

Քանի մը շաբաթ առաջ Լեհաստանէն 15 թոնօ ոսկի եկաւ, ապահովաբար Ռուսիայէն ղրկուած եւ սաիկա կարծել տուաւ թէ արտակարգ մատուցման ճնշում մը պիտի ծանրանար հրապարակին վրայ: Արդէն սակագրութիւնները անմիջապէս կրեցին այս լրողութեան ազդեցութիւնը :

Այս 15 թոնօն Լոնտոնի միջնորդներուն միջոցաւ ծախուեցաւ համաշխարհային հրապարակին վրայ ուր անմիջապէս մրցակցութեան մտաւ ուրիշ տեղերէ եկած մետաղին հետ: Այս պատճառով միջազգային հրապարակին վրայ որ թրանզիթի հրապարակ կը յորջորջուի, մէկ օնս (ունկի) ոսկիին գինը երկու տոլարի անկում մը կրեց :

Բայց այս ճգնումը տեւական չեղաւ: Այսօր խնդրանքները, որոնք անշուշտ չափաւոր ալ են, ամբողջական գոհացում չեն գտներ: Մատուցումը առժամապէս դադրեցաւ: Ասոր հետեւանքը եղաւ միջազգային գիներուն ամրապնդումը, օնսը 42 տոլարի շուրջ :

Վաղը կացութիւնը կրնայ փոխուիլ, նոր մատուցումներ կրնան ճնշել գիներուն վրայ:

Շատ մը մասնագէտներու կարծիքն է այս: Բայց ատոր փոխարէն խնդրանքները կրնան ընդլայնիլ :

Ֆրանսական հրապարակի մասին անստուգութիւնը նուազ չէ: Վերջերս բարձրացման եւ անկումի բաւական չեշտուած շարժում մը երեւան եկաւ, մանաւորաբար ոսկեդրամներուն վրայ որոնք առաւելապէս կը փնտռուին: Բաղդատմամբ ձոյլ ոսկիին 30 առ հարիւրի յաւելեալ արժէք մը ունին, հաշուի առնելով իրենց պարունակած զուտ ոսկիի քանակը :

Շատ անգամ դիտուած է որ բարձրացման ճգնումը, ինչպէս այն որ վերջերս տեղի ունեցաւ, շուտով զսպուած է յաճախորդներուն գնելու կարողութեան անբաւականութեամբ եւ միջնորդներուն գանձած շահաբաժիններուն հետեւանքով : Կրնայ ըլլալ որ ներկայիս ալ նոյնը պատահի :

Բայց կը հաստատուի որ տրամադրելի ոսկեդրամներուն քանակը հետզհետէ կը պակսի : Քանի մը տարի առաջ մեծագումար ոսկեդրամ հալեցնողներ եղան: Միւս կողմէ շատեր հրապարակէն մեծ քանակութեամբ ոսկեդրամ քաշեցին՝ մէկ կողմ դնելու համար: Այնպէս որ շատ անգամ դժուար կ՚ըլլայ գոհացում տալ խնդրանքին :

Այս է որ կը բացատրէ, կ՚ըսուի, վերջերս հրապարակին վրայ 8 ֆիօրինոյ աւստրիական ոսկեդրամներուն գալուստը, որոնք բացարձակապէս ֆրանսական 20 ֆրանքնոց ոսկեդրամներուն համարժէք են ծանրութեամբ եւ յարգով (titre, այար): Այսուհանդերձ այս դրամները հաճոյ չեղան ֆրանսացի յաճախորդներուն որոնք կը նախընտրեն Նափոլէոնները կամ զուիցերիական ոսկեդրամները եւ կամ «լատին միութեան» ոսկեդրամները :

Բացայայտ է որ ելմտական դժուարութիւնները որոնք երկար ատենէ ի վեր նախատեսելի էին բայց ներկայիս կը յայտնուին որոշ ուժգնութեամբ, դարձեալ լուրջ մտահոգութիւններ կը պատճառեն դրամին ամրութեան մասին: Այնպէս որ, շատ դիւրութեամբ կրնայ բացատրուիլ գնումի շարժումը որ սկսած է ծայր տալ մանաւանդ ոսկեդրամներուն ու նաեւ ձոյլ ոսկիին վրայ :

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ԼԻՈՆ (յապաղած).— Գաղութին միասնականութիւնը պահելու առաջադրութեամբ, երեք-չորս տարիէ ի վեր Ազգ. Միութիւնը կը ստանձնէ Մեծ Եղեռնի տարեդարձին տօնակատարութիւնը:

Կիրակի, 22 Ապրիլ, ի ներկայութեան խուռն բազմութեան մը, Bourse du Travailի սրահին մէջ կատարուեցաւ ուխտի եւ սուգի տօնը: Բացումը տեղի ունեցաւ ֆրանսական քայլերգով :

Օրուան նախագահը, Պ. Ա. Կիւլպէնկեան իր բացման խօսքին մէջ շեշտեց.— «Տիեզերական պատմութեան մէջ, կարելի չէ հանդիպիլ դէպքի մը որ հաւասարի մեր մեծ Սուգին: Թուրքը ուզեց մի անգամ ընդ միշտ ջնջել Հայու անունը աշխարհի երեսէն, բայց չյաջողեցաւ: Փաստ՝ այսօրուան Հայաստանը եւ այն հոծ բազմութիւնները որ ծաղկեցան օտարութեան մէջ»: Յետոյ պատմեց թէ տարիներ առաջ Գասթէմունիի մէջ Թուրք մը ճանչցեր էր, որ շատ մօտիկ յարաբերութիւն, կը պահէ եղեր Հայերու հետ, բայց սարսափի օրերուն 200—300 հայ մանուկներ իր ձեռքերովը կը թունաւորէ: «Հաւատացէք, հայրենակիցներ, մենք ուշ կամ կանուխ պիտի տիրանանք մեր արդար իրաւունքներուն »:

Շոփէնի մահերգէն վերջ, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս, Հայ. Եկեղեցւոյ կողմէ ուղերձ մը կարդաց Թորգոմ քահանայ: Հայ կաթողիկէ համայնքին կողմէ նոյնպէս գրաւոր ուղերձ մը կարդաց Մոմճեան վարդապետ: «Մեր անհամար զոհերը մեզի սրբազան կտակ մը ձգեցին,— հայրենիք եւ ազատութիւն: Աշխատինք վառ պահել մեր սրտերուն մէջ անոնց սրբազան յիշատակը, եւ փոխանցենք յաջորդ սերունդին»: Բողոքական համայնքին կողմէ պատուելի Սահակեան ըսաւ.— «Մեր հայրերը մեզի երեք կարեւոր աւանդներ ձգեցին,— հայրենիք, ազատութիւն եւ մանաւանդ հայ ընտանեկան սրբութիւն: Աշխատինք վառ պահել մեր նահապետական սովորութիւնները: Երգեց Տիկին Ա. Վարդանեան «Իմ սիրելի զաւակունքս»: Բոլոր հոսանքներու ներկայացուցիչները, օրուան պատշաճ ուղերձներ կարդացին: Հ. Յ. Դ. կոմիտէին կողմէ ուղերձ մը կարդաց Մ. Միրզէ: Լեւոն Ալէմեան շատ զգայուն կերպով արտասանեց «Զարխի Փէլէք» «Օճախը», Տիկին Վարժապետեան երգեց «Կռունկ»ը Կոմիտասէն եւ «Մի լար, մի լար»ը:

— Յանուն Ազգ. Միութեան Պ. Յ. Վարժապետեան շատ գեղեցկօրէն պարզեց Թուրքին հոգեբանութիւնը: Հակառակ իրենց բուռն փափաքին, չկրցան քարտէսէն սրբել հայ անունը: Ընդհակառակն, Սարսափի Թուականէն հազիւ չորս տարի անցած, կրկին ծագեցաւ Հայոց անկախութեան արեւը Մայիսի գեղեցիկ առաւօտ մը, եւ այսօր Արարատի ստորոտը ունինք Հայաստան մը որ օրէ օր կը յառաջդիմէ»:

Սգատօնը վերջացաւ «Ծաղկիր ազատ»ով :

Նոյն առտուն հոգեհանգիստ մը տեղի ունեցաւ Հայոց մատուռին մէջ, ի յիշատակ Արհաւիրքի զոհերուն :

Կարապետ Յովակիմեան

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Մենք ալ տօնեցինք Ֆր. Կ. Խաչի Օրը անսովոր բազմութեամբ: Այս ժողովրդական տօներով եւ հանդէսներով մենք կը փառաբանենք մեր յաղթանակներն ու նուաճումները, կ՚ոգեկոչենք մեր նախնիները, իրենց գործերով ու յիշատակներով, մեր հերոսներն ու նահատակները, մանաւանդ անհամար զոհերը :

Միեւնոյն ատեն կը կազմակերպենք մեր ուժերը, վառ պահելու համար ազգային գիտակցութիւնը եւ հայրենիքի սէրը :

Առնուվիլի հանդէսին բացումը կատարեց Տիկին Արսինէ Պառաւեան, պարզելով Կապոյտ Խաչի դերը: Յետոյ կոչ ուղղեց հանդիսականներուն, որպէսզի միշտ զօրավիգ հանդիսանան այդ կազմակերպութեան, գործնապէս մասնակցելով անոր ազգօգուտ աշխատանքներուն:

Խօսեցան նաեւ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը՝ Տիկին Ա. Թադէոսեանը եւ տեղիս քաղաքապետ՝ Մաղիւրիէ :

Սարսէլի թատերասէրներու կողմէ բեմադրուեցաւ «Ուշ լինի, նուշ լինի» օփերէթը: Յետոյ սկսաւ խնջոյքը,— կեր ու խում, երգ եւ արտասանութիւն: Փոքրիկն Պերճ Պառաւեան գեղեցիկ կերպով արտասանեց Յովհ. Թումանեանի «Հին Օրհնութիւն»ը :

Հայը խնջոյքներ չի սարքեր գինարբուքի համար: Ան կրնայ բաժակ մը թէյով ալ գինովնալ, եթէ նպատակը վեհ է: Հայը սեղանի շուրջ կրնայ արտայայտել իր վիշտը, ուրախութիւնը: Անակնկալ կերպով, զուարթ ծիծաղէ մը վերջ կրնայ արտասուել, կամ ընդհակառակն:

Այդ յատկութիւնը մեզի հասած է հեռաւոր դարերէ, մնալով միշտ անբաժան:

Նուագախումբը սթափեցուց ամէնքը: Քաղաքապետը անձամբ բացաւ եւրոպական պարերու բաժինը: Եւ այսպէս մինչեւ կէս գիշեր, գինին ու երգը տիրապետեցին, բերելով ամէնուն ժպիտ եւ զուարթութիւն :

Գ. Ծիծեռնակ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԻԼԱՆՕ.— Օր. Մայտա Մնտիկեան, Նիւ Եորքի իր նկարահանդէսներէն վերջ, երկրորդ մը կը ցուցադրէ «Galleria Guglielmi»ի մէջ, քառասուն կտորներով: Բնութեան տեսարաններ, դիմանկարներ եւ «մեռեալ բնութիւնը» խորհրդանշող պատկերներ նիւթը կը կազմեն իր վրձինին: Իր արուեստին խորքը կը կազմէ երազը, բանաստեղծական զգացումով մը կենդանի եւ բարախուն: Այս տեսակէտէն, նշանակելի են «Լիքքոյի լճին» ու «Վերջալոյս լճակին վրայ», թարմ, նուրբ եւ անմիջական շունչով մը վարակիչ: Յիշատակելի են նոյնպէս «Քուրմայորի պառաւը», «Մեր Քա–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (42)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Դ.

Ամէնէն առաջ փորձեցին կրակի տալ այն դուռներն ու պատնէշները, զորս պաշարեալները գերաններով, փայտի կտորներով, ամէնքն ալ դիւրավառ նիւթեր, աճապարանօք բարձրացուցած էին Թնդանօթին բացած խրամատին ետին : Թուրքերը մեծ յոյս ունէին որ այս հրդեհը մեծ խռովութիւն ու տագնապ պիտի ձգէր պաշարեալներուն մէջ. բայց իրենց յոյսը ի դերեւ ելաւ, որովհետեւ պաշտպանները, այս ըստ բախտի շինուած պատին ետին դարանակալ քաջաբար դէմ դրին, խիզախօրէն մարելով բոցերը՝ քանի կը բռնկէին :

Յարձակողները այն ատեն ուրիշ միջոցի մը դիմեցին: Ծայրը կեռ անցուած երկար նիզակներու օգնութեամբ ճգնեցան վար ձգել հողով լեցուն այն տակառները զորս պաշարեալները պարիսպին վրայ շարած էին, որպէսզի իբրեւ որմածակ ծառայեն իրենց ու պաշտպանեն իրենց ետեւէն կռուող պատերազմիկները: Այս կերպով այս վերջինները բաց կը մնային, առանց ապաստանի, ու ենթակայ պաշարողներուն աղեղնաձիգ, պարսաւոր կամ գեղարդաւոր, արձակած նետերուն եւ ուրիշ զէնքերուն :

Ուրիշ Թուրքեր ալ երկար սանդուղներ կը տնկէին պատերուն ու կը ջանային վեր մագլցիլ մինչ ոմբաձիգները վայրկեան մը չէին դադրեր քարերու սարսափելի տարափով մը ողողելէ քրիստոնեայ պատերազմիկները, ինչ որ ահագին վնաս կը պատճառէր անոնց: Ժամը երեքին ամէն բան լմնացաւ, գիշերուան լռութիւնը յաջորդեց այս դժխոքին ու երբ արշալոյսէն առաջ, կայսրը կռուին զանազան կէտերը այցելեց, տեսաւ որ շատ տեղեր պատերազմիկներն ու պահնորդները յոգնութենէ ընկճուած, խոր քունի մէջ թաղուեր էին:

Ճիուսթինիանի եւ իր Իտալացիները, որոնք բազմաթիւ Յոյներու հետ միասին խրամատը կը պաշտպանէին, ամէնքն ալ ցանցակերպ զրահ հագած էին, եւ ասոր համար է որ եւէ վնաս չէին կրեր Թուրքերու արձակած անհամար նետերէն: Ծայրայեղ քաջութեամբ եւ յետին կորովով մը կը կռուէին, ամէն բանի դարման կը գտնէին ու այսպէս ի դերեւ կը հանէին պաշարող բանակին բոլոր ճիգերը :

Վերջապէս, չորս ժամ տեւող անդադրում կռուէ եւ գերմարդկային ջանքերէ վերջ, այս քաջասիրտ հերոսները իրենց ճիգերուն յաջողութեամբ պսակուիլը տեսան գիշերուան ժամը վեցին ատենները: Ետ մղուեցան Թուրքերը վերջնապէս, բազմաթիւ մեռեալ ու վիրաւոր ձգելով : Պարպարօ երկու հարիւր կը հաշուէ անոնց թիւը, մինչ, կ՚ըսէ, պաշարեալներու կողմէ ոչ մէկը մեռաւ, նոյնիսկ չվիրաւորուեցաւ :

Այս առաջին մասնակի յարձակումին մէջ տարուած յաջողութիւնը մեծ յոյս ու կորով ներշնչեց Յոյներուն ու իրենց դաշնակից Իտալացիներուն: Ամէնքն ալ ամենամեծ եռանդով սկսան նորոգել արտաքին պատին խրամատները: Այդ օրուընէ սկսեալ, կ՚ըսէ Կրիտոփուլոս, ամէն օր նոր յարձակումներ տեղի ունեցան, բայց ամէնքն ալ պարիսպի տկար կէտերուն վրայ: Սակայն ամէն անգամուն ալ պաշարեալները իրենց քաջութեամբ կրցան ետ մղել Թուրքերը :»

Այս տեղական կռիւներուն գլխաւոր կեդրոնը միշտ Լիկոսի հովիտն էր, որ պաշտպանողական գծին ամէնէն խոցելի կէտն էր :

« Կայսրը պատրիարքին ու բոլոր կղերին հետ Այա Սօֆիա գնաց այս մեծ յաղթութեան համար շնորհակալութիւն մատուցանելու Աստուծոյ : Թուրքերը իրենց մեռելները վերցուցին ու թաղեցին: Հետեւեալ օրը կայսրը քահանաներուն ու սարկաւագներուն հրամայեց մեռելները ժողվել թաղել եւ վիրաւորեալներն ալ յանձնել բժիշկներու խնամքին: Սուլթանը ուզած էր հօտելու վրայ եղող Թուրք դիակները քաղաքին մէջ նետել, բայց յետոյ ետ կեցեր էր այդ գաղափարէն, նկատի առնելով որ քաղաքը այնչափ ընդարձակ էր որ այս արարքը ոեւէ վնաս պիտի չպատճառէր անոր : (Սլաւոնական Ժամանակագրութիւն) :

Կրիտոփուլոս այս օրերուն կը դնէ Պալթաօղլուի Թուրք նաւատորմին առաջին յարձակումը՝ Շղթան կտրել ու Ոսկեղջիւրէն ներս մտնելու փորձ մը ընելու համար :

— «Պալթաօղլու, կ՚ըսէ որ Բրինքիբոյէն Տիփլօքիօնիօնի իր խարսխատեղին դարձած էր, Սուլթանէն հրաման ստացաւ ամէն գնով փորձել այս գործողութիւնը :

(Շար.)

յոն» եւ «Այցելու տղեկը»: «Վերջալոյս Վիարէճ-ճոյի վրայ» կտաւը յաջող ըլլալով հանդերձ, սերտօրէն կը յիշեցնէ «Վերջալոյս լճակին վրայ» գործը.— Գոյներու նոյն դասաւորումը, զգացման եւ արտայայտութեան նոյն մելամաղձոտութիւնը, անորոշին եւ փարթամին հմայքով քօղարկուած:

Ջերմ շնորհաւորութիւն, լաւագոյն ապագայի մը մաղթանքներով:

Արամայիս Սրապեան

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՅԻՍ 1Ի ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ, «Յառաջ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ հինգշաբթի օր:

ՆՈՐ ՃԵՂՔ ՄԸ բացուած է Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան մէջ, համաձայն կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց: Շարլ Լըմուան, հիւսիսային շրջանի մը հանքային սէնտիքային ներկայացուցիչը Աշխատանքի Դաշնակցութեան մէջ, որ յաճախ գործակցած է Մորիս Թորէզի հետ, իր շուրջը հաւաքելով համայնավար բանուորներու մեծամասնութիւնը, պարզած է ըմբոստութեան դրօշը Մոսկուայի եւ Սթալինի դէմ: Ժողովի մը մէջ, 300 հոգի ներկայութեամբ, Լըմուան, ընդհանուր հաւանութեան արժանացած է իր այն յայտարարութեամբ, թէ սէնտիքաներու վրայ չի կրնար իշխել քաղաքական կուսակցութիւն մը: Թերթերը կը գրեն թէ ըմբոստ վարիչը Թիթոյի քաղաքականութեան կը հետեւի եւ թէ մեծ անկանկալներ կը սպասուին:

ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐՈՐԴ նիստ եւ տակաւին ոչ մէկ արդիւնք փոխանորդներու ժողովին մէջ: Շաբաթ օրուան այդ նիստին մէջ եւս երեւան եկաւ, որ անկարելի խորտակել Պ. Կրոմիքոյի անհաշտութիւնը: Ձառ մը եւս խօսելով, խորհրդային պատուիրակը մերժեց ամէն տեսակ զիջում եւ պնդեց իր նախորդ առաջարկներուն վրայ: Արեւմտեան շրջանակները տակաւին կը կարծեն, թէ համաձայնութեան մը դռները բոլորովին փակուած չեն:

ՔՈՐԷԱՅԷՆ հասած լուրերու համաձայն, չինեւքորէական յարձակողականի առաջին շրջանը վերջացած կարելի է նկատել: Դաշնակից ուժերը 75 քիլմ. նահանջած են Սէուլի ուղղութեամբ եւ վերջին լուրի մը համաձայն, հարաւային Քորէայի մայրաքաղաքը ինկած է կարմիրներու ձեռքը: Ութ օրուան կռիւներու ընթացքին, կարմիրները տուած են 80 հազարէ աւելի սպանեալներ եւ մեռածներ: Այժմ անոնք ուժեր համախմբելով, կը ջանան անցնիլ Հան գետը:

ԹՈՒՐՔ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ շաբաթէ մը ի վեր ժողովներ կը գումարեն Անգարայի մէջ, որոշելու համար այն նոր դիմումը, զոր կառավարութիւնը պիտի ընէ ամերիկեան երաշխիքներ ստանալու նպատակով: Որոշումը վերջնական ձեւ մը չէ առած դեռ: Անգարա կը սպասէ Ուաշինկթընի Թուրք դեսպան Ֆէրիտուն Էրքին, որ հրաւիրուած է խորհրդակցութեանց մասնակցելու համար:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ քուէարկեց այն օրէնքը որուն համաձայն ոչ մէկ վարձակալ կարելի է հանել իր բնակարանէն, մինչեւ որ ուրիշ բնակարան մը ճարած չըլլայ:

ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ նախարար Պ. Ժիւլ Մոքի զաւկին՝ Անտրէի սպանիչներէն Պէրթոն դատապարտուեցաւ ցկեանս տաժանակիր աշխատանքի, իսկ Տըլիւպա՝ 10 տարի բանտարկութեան:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը թէյասեղան մը սարքած է ի պատիւ Տիկին Շ. Միսաքեանի, Պ. Կարօ Ուշագլեանի եւ ընկ. Հր. Բալուեանի, այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 20ին, Café Noaillesի սրահին մէջ: Սիրով կը հրաւիրուին բարեկամներ եւ համակիրներ:

✕ Մարսէյլէն հեռաձայնով կը հաղորդեն թէ Ապրիլ 11-24ի ազահանդէսը կատարուած է մեծ յաջողութեամբ, խոր տպաւորութիւն ձգելով:

ԿՈՉ ԼԻՈՆԻ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Լիոնի Ազգ. Միութեան եւ Հայ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան պաշտօնավարութեան շըրջանը լրացած ըլլալով, նոր ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Մայիս 6ին, կիրակի օր, առաւօտեան ժամը 8էն մինչեւ կէսօրէ վերջ ժամը 6, եկեղեցւոյ սրահին մէջ, 69 rue Louis Blanc:

Ընտրելու իրաւունք ունին Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ պատկանող բոլոր հայրենակիցները, որոնք լրացուցած են 21 տարիքը եւ անձամբ կը ներկայանան իրենց ինքնութեան թուղթով:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ առանձին թռուցիկներով: Ընտրողական յանձնախումբ՝ քարտուղար Գ. Ֆէլլահեան, նախագահ Ժ. Ծառուկեան:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յունիս 2ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը:

Թեր ու դէմ կը խօսին ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ եւ ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ: Նիւթը.— «Պատմութիւնը օրէնքի կը հպատակի՞»:

Գինեձօն

Ի պատիւ ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան, Սասունիի ճաշարանին մէջ, 3 Մայիս, հինգշաբթի, Համբարձման տօնին օրը, ժամը 15ին:

Խնամուած գեղարուեստական բաժին: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ փափաքողները: Մեթրօ Strasbourg St. Denis, Sentier եւ Réaumur Sébastopol, ճաշարանը՝ 31 Place d'Alexandrie:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Մարի Կառվարենց, Օր. Աստղիկ Քէօսէեան (երգ) եւ ուրիշներ:

Թատերական ներկայացում

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ, նախաձեռնութեամբ ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՅԻ ՎՌԱՄԵԱՆ եւ ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ ընկեր ԿԱՐՕ ենթակոմիտէներու:

6 Մայիս, կիրակի ժամը 14ին Պուլվար Օտտոյի մէջ, 230, Chemin de la Madrague, Bar Internationale:

Շաբաթ, 5 Մայիս, ժամը 20ին Սէնթ Անթուանի մէջ, Մարտիկեանի սրահը:

Պուլվար Օտտոյի թատերախումբին կողմէ
ԱՐՇԱԿ Բ.

Ղեկավարութեամբ դերասաններ Ա. եւ Վ. ՅԱԿՈԲԵԱՆՆԵՐՈՒ եւ մասնակցութեամբ Պուլվար Օտտոյի Նոր Սերունդի կարող ուժերու:

ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, 6 Մայիս, կէսօրէն ետք, ժամը ճիշդ 3ին, Théâtre Verdiի շքեղ սրահին մէջ (rue d'Alger):

Գեղարուեստական եւ սկաուտական խնամուած բաժին: Պիտի նուագէ շնորհալի ջութակահարուհի Օր. Մ. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ, դաշնակ՝ Արենուշներ՝ Ս. ԵՆՈՎՔԵԱՆ եւ Մ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԷ

Պիտի ներկայացուի
« ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ »

(Յ. Պարոնեանի) երէց Արենուշներու կողմէ

Մարզանքներ, հայկական պարեր եւ սկաուտական հաճելի անակնկալներ:

Ցուցադրութիւն՝ Արենուշներու ձեռագործներու եւ ձեռական աշխատութեանց:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ Chauffeur մը ապրանքի փոխադրութեան համար (livraison).

Դիմել՝ Yoghourt ARAM, 49 rue Barbès – Montrouge:

✕

Աղքատախնամի Andillyի Հանգստեան Տունը անմիջական պէտք ունի հայ հիւանդապահուհիի մը եւ surveillanteի մը:

Դիմել Ա. Աճէմեանի, 56 rue Lafayette, Paris (9), ամէն օր, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ:

Այրի Տիկին Վ. Թագւորեան եւ Օր. Թագւորեան խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՎԱՂԱՐՇԱԿ ԹԱԳՒՈՐԵԱՆԻ

որ կնքեց իր մահկանացուն երեքշաբթի, 24 ապրիլ, 1951, իր բնակարանին մէջ (Անիէռ):

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ շաբաթ, 28 Ապրիլ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais): Կարեւոր օրակարգ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 20ին, «Հ. Օ. – հանջանեան» սրահին մէջ:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ
Կը նախագահէ Վ. ՀԻՒՍԵԱՆ
Կը խօսի՝ Պ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը այս տարի եւս կազմակերպած է «Հայ մանուկներու Հաղորդութեան Օրը»: Այս առթիւ առաջին անգամ ըլլալով եկեղեցւոյ դըպրոցին երկսեռ աշակերտներու նորակազմ ձայնտուներու խումբը պիտի կատարէ պատարագի արարողութիւնը, ղեկավարութեամբ՝ դպրապետ Պ. Պօղոս Գույումճեանի, այս հինգշաբթի օր ժամը 10ին: Կը հրաւիրուին հայ հասարակութիւնը եւ բոլոր հայ դպրոցներու աշակերտները: (Դիւան Հոգաբարձութեան)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Շավիլի մասնաճիւղին բոլոր ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Աղանի Գավաֆեանին, իր հօր մահուան տխուր առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Էքսի «Քեռի» խումբի ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Յ. Խ. Մկրտիչեանի, եւ իր պարագաներուն: Իր մեծ մօրը այրի տիկին ԱՂԱՒՆԻ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆԻ (ծնեալ Լուսարարեան) մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 750 փրանք են նուիրեն «Յառաջ»ի տարածման:

ԿՈՐՍՈՒԱԾ.— Անցեալ երեքշաբթի (24 ապրիլ) գիշերը Սգահանդէսին սրահին մէջ կորսուած է թղթապանակ մը: Թախանձագին կը խնդրուի վերադարձնել Carte d'Identitéն որուն մէջ կայ հասցէն: Մէջի դրամը եւ տոմսակները իբրեւ վարձատրութիւն:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վճարմունք. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 3 MAI 1951 Հինգշաբթի 3 ՄԱՅԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6447–Նոր շրջան թիւ 1858

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ԵԼՔԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

Շաբաթ օր պարզելով Թուրքիոյ յարաճուն մտահոգութիւնները, կ'ըսէինք թէ Անգարա նոր ելքեր կը փնտռէ, յանուն քաղաքական ապահովութեան եւ հողային ամբողջութեան :

Իրագեկներ երեք ելքեր կը նախատեսեն, նկատի առնելով արեւմտեան Դաշնակիցներուն եւ մասնաւորապէս Մ. Նահանգներուն կարգ մը վերապահումները .—

1. Գոհանալ Միջերկրականի դաշինքով, — այսինքն Իտալիան եւ Յունաստանն ալ առնել անգլեւֆրանքեւթրքական զինակցութեան մէջ :

2. Շարունակել ձեռնարկները, Ատլանտեանի դաշինքին մէջ մտնելու կամ Մ. Նահանգներն ալ Միջերկրականի պաշտպանութեան ցանցին կապելու համար :

3. Եւ կամ, բաժնուիլ արեւմտեան ճակատէն, անձնական քաղաքականութիւն մը վարելով, այսինքն չէզոքութիւն հռչակելով :

Բանգէտներ դիտել կու տան թէ Անգարան շատ յառաջ գացած ըլլալով, չի կրնար նահանջել :

Ճիշդ է: Եւ սակայն, պատմութիւնը կ'ըսէ թէ Թուրքիան անակնկալներու վարպետ մըն է: Ան միշտ ալ կրնայ պատրուակ մը գտնել, եթէ ոչ դիրք փոխելու, գոնէ սպառնալու եւ իր կաշին փրկելու կամ նոր պարգեւներ շահելու համար:

Շօշափելի տեղեկութեանց մասնագէտներուն ձգելով գուշակութիւնները, արձանագրենք վերջին անցուդարձը, որ բաւական խօսուն է :

Անցեալ շաբթու եւս շարունակուեցան արտակարգ խորհրդակցութիւնները՝ Անգարայի մէջ, մասնակցութեամբ Հանրապետութեան նախագահին: Այս ժողովներուն ալ ներկայ էին Փարիզի, Լոնտոնի եւ Հռոմի դեսպանները, որոնք յատկապէս կանչուած էին: (Վերջին պահուն հրաւիրուեցան նաեւ Ուաշինկթընի դեսպանը եւ Ազգաժողովին Թուրք պատուիրակը):

Դիտմամբ թէ պատահաբար, Անգարա կը գտնուէր նաեւ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Թրիկվը Լի, որ երկար տեսակցութիւններ ունեցաւ նախագահին, վարչապետին եւ արտաքին նախարարին հետ :

Քարտուղարին ժամանումէն առաջ, Ապրիլ 24ին, Թուրքիոյ հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէր թէ արտաքին նախարարը՝ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, որ յաջորդ օրը Եւրոպա պիտի մեկնէր, ետ կեցած է այդ ճամբորդութենէն :

Հեռագիրը կը շարունակէր.

— « Խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին մեծ գաղտնապահութեամբ: Նրբանցքներու մէջ շրջած տեղեկութեանց համաձայն, տարակարծութիւններ ծագած են զանազան կէտերու մասին: Փարիզի դեսպանը, Մէնէմէնճիօղլու, որ վաղը իր պաշտօնատեղին պիտի մեկնէր, Անգարա պիտի մնայ անանօթ պատճառներով »:

Միեւնոյն ատեն Թուրք թերթերն ալ հակասական տեղեկութիւններ կը հրատարակէին :

Այսպէս, «Վաթան»ի թղթակիցը կը հեռագրէր թէ՝ «նկատի առնելով աշխարհի ներկայ կացութիւնը եւ անակնկալ դէպքեր, Թուրքիան աւելի կորովի քաղաքականութեան մը պիտի հետեւի»:

Բոլոր տեղեկութիւններն ալ կը հաստատեն թէ խորհրդակցութիւնները մասնաւորապէս կապ ունին Միջերկրականի ապահովութեան հետ : Անգարան միշտ անբաւական կը գտնէ արեւմտեան պետութեանց առաջարկները, աւելի լայն եւ շօշափելի երաշխիքներ պահանջելով :

Երէկ ստացանք Պոլսոյ վերջին թղթաբերը (26 ապրիլ), որ այլապէս խորհրդաւոր կացութիւն մը կը պարզէ :

Հեռագրական գործակալութիւնը հաստատելով արտակարգ խորհրդակցութեանց շարունակութիւնը, հետեւեալ տողերը կը սահեցնէր.

— « Կը շարունակուին այլազան մեկնութիւնները՝ ժողովներու մասին: Ընդհանուր կարծիքը այն է թէ կառավարութիւնը պիտի վերաքննէ իր արտաքին քաղաքականութիւնը, հիմնուելով ցարդ պատահած դէպքերուն վրայ»:

Միեւնոյն ատեն թերթերը կը ծանուցանէին թէ « շատ կարեւոր որոշումներ տրուած են»:

Քանի մը խօսք ալ այդ մասին :

Շ.

Մայիս 1ի տօնը

ԱՐԻՒՆ ՀՈՍԵՑԱՒ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ.— ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ (83Ը ՈՍՏԻԿԱՆ) ԵՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԶԱԽԱԿՈՂՄԵԱՆ ԹԱՓՈՐԻՆ ՄԷՋ. — ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Ինչպէս ծանօթ է, Մայիս 1ի առթիւ երկու թափօրներ կազմուած էին Փարիզի մէջ, մէկը՝ նախաձեռնութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան եւ համայնավարներու, միւսը՝ զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն կողմէ :

Առաջին թափօրը, որ տեւեց 4ուկէսէն վեց ժամ, Նասիոնէն Պասթիյ, տեղի տուաւ արիւնալի միջադէպի մը :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Ալժերիացիները դէպի Պասթիյ յառաջացած ատեն, խոշոր դրօշ մը պարզեցին, որով անկախութիւն կը պահանջէին: Ոստիկանութիւնը միջամտելով փորձեց գրաւել դրօշը: Ալժերիացիները դիմադրեցին, եւ դրօշը պատառ պատառ եղաւ: Ուրիշ ցուցարարներ ալ խառնուեցան եւ կատաղի կռիւ մը տեղի ունեցաւ: Ոստիկանութիւնը հարկադրուեցաւ օգնական ուժեր կանչել, որոնք անմիջապէս հասնելով բարեկարգութիւնը վերահաստատեցին :

Կարգ մը թերթեր մինչեւ 200 կը հաշուեն վիրաւորներուն թիւը, որոնց 83ը ոստիկաններ : (Տասնըհինգ ոստիկաններ հիւանդանոց փոխադրուած են): Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան :

Ուրիշ թեթեւ միջադէպ մըն ալ պատահեցաւ մայրաքաղաքի կեդրոնին մէջ: Շատ մը այրեր եւ կիներ թափօր կազմեր էին ի նպաստ Փեթէնի, բայց ոստիկանութիւնը միջամտելով ցրուեց: Այս առթիւ ալ յիսուն հոգի ձերբակալուեցան :

Կռիւներ ծագեցան նաեւ կարգ մը գաւառական քաղաքներու մէջ,— Մոպէօժ, Մէզիէռ եւ Լոնկվի:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ համայնավարական թափօրին մէջ աչքի կը զարնէր մանուկներու բազմութիւնը: Շատերը օրօրոցներու մէջ, ուրիշներ տոտիկ - տոտիկ քալելով խաղաղութեան աղաւնիներ եւ ձիթենիի ճիւղեր բռներ էին, հետեւեալ նշանախօսքերով .

— Աւելի դրամ տուէք հայրիկին եւ մայրիկին: Մենք զուարճութիւն կ'ուզենք, ոչ թէ պատերազմ :

Ճառեր խօսած ատեն, օդանաւեր թռիչք մը կատարեցին Նասիոնի հրապարակին վերեւ, ամպիոնին շուրջը, ինչպէս եւ Պուլոնյըի անտառին մէջ, ուր կը խօսէր զօր. տը Կոլ: Թերթերը կը գրեն թէ ուրիշ երեք սաւառնակներ հակաբոլշեւիկեան թռուցիկներ կը ցանէին երկինքէն: Թռուցիկներէն մէկը խորհրդային անցագիր մըն էր, Սթալինի ստորագրութեամբ եւ հետեւեալ բովանդակութեամբ: ուղղուած՝ Ֆրանսայի Հինգերորդ Գունդին,— «Ժոզէֆ Սթալին, իր հարստահարած ժողովուրդներուն հայրիկը, գոհունակութիւն յայտնելով Ֆրանսայի դիւրահաւան ժողովուրդին, որոշած է վերցնել Խ. Միութեան մէջ ճամբորդելու սահմանափակումները եւ այս անցագիրը ղրկած է որուն շնորհիւ Ֆրանսայի համայնավարները կրնան թափառիլ Մոսկուայի շուրջը, առանց հետապնդուելու, ինչպէս ազատ երկիրներու մէջ»:

× Զօր. տը Կոլի կուսակիցները մինչեւ հարիւր հազար կը հաշուեն իրենց տօնակատարութեան բազմութիւնը, իսկ ոստիկանութիւնը 39.000: «Իւմանիթէ» «Հարիւր հազարներով» կը հաշուէ իրենց բազմութիւնը. ոստիկանութիւնը՝ 30 հազար: Զօրավարը հետեւեալ պայմանները կ'առաջարկէր իր ճառին մէջ.—

1) Ֆրանսացի սպայ մը պէտք է հրամայէ բոլոր ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային ուժերուն՝ երկրին պաշտպանութեան համար, Հռենոսէն մինչեւ Ալպեանները եւ Հիւս. Ափրիկէ. — 2) Միայն Ֆրանսան պէտք է տէր ըլլայ երկրին բոլոր ռազմագիտական խարիսխներուն եւ հաղորդակցութեանց գիծերուն.— 3) Ֆրանսական բանակները պէտք է ըլլան Ֆրանսական բանակներ եւ ոչ ուրիշ բան.— 4) Ֆրանսա պէտք է համարուի հաւասարազօր անդամ բոլոր ռազմագիտական խորհուրդներուն մէջ, «եւ ոչ թէ աթոռին ծայրը նստած հրաւիրեալ մը »:

Այս առթիւ նորէն յարձակեցաւ ներկայ կառավարութեան վրայ, հարցնելով.— «Ո՞ւր են քըսան գործօն զօրաբաժինները, 3000 առաջնակարգ օդանաւերը, 350.000 թոն տարողութեամբ արդիական մարտանաւերը, անհրաժեշտ զինամթերքի արտադրութիւնը »:

Անջատողականներուն (համայնավար) դէմ ալ խօսելով, հաւաստեց թէ իր կազմակերպութիւնը զանոնք պիտի վանէ աշխատաւորական շարժումներէն, օրինական միջոցներով: Եւ եզրակացուց, — « Երբ ժողովուրդը իր խօսքն ըսէ, մենք Շան գ'Էլիզէի մէջ պիտի բանանք ազգային վերանորոգման ձեռնարկը» :

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՄԷՋ

Կէս միլիոն Գերմաններ Մայիս 1ը տօնեցին Պերլինի արեւմտեան շրջանին մէջ, առանց ընդհարելու կարմիրներուն հետ, որոնք նոյնպէս ցոյց մը սարքած էին, աւելի բազմամարդ :

Մոսկուայի մէջ տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ շռնդալից հանդիսաւորութեամբ : Հեռագիրը մէկ միլիոն կը հաշուէ մասնակցողներուն թիւը: Ներկաներուն մէջ կը գտնուէր նաեւ Սթալին: Պատերազմական նախարարը բուռն ճառ մը խօսեցաւ Մ. Նահանգներու աշխարհակալներուն դէմ: Հարիւրաւոր օդանաւեր կը սաւառնէին Մոսկուայի Կարմիր Հրապարակին վրայ :

Փրակայի մէջ հազար երախաներ նստած իրենց օրօրոցներուն մէջ, ռուսական եւ չեխական դրօշներ կը պարզէին խաղաղութեան աղաւնիներով, երբ անցան Նախագահ Կոթվալտ եւ ուրիշ վարիչներ: Նափոլիի մէջ ընդհարումներ պատահեցան ցուցարարներուն եւ ոստիկանութեան միջեւ :

60 Միլիառ տոլար Ամերիկայի վերազինման համար

«ԵԹԷ ՌՈՒՍԻԱ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՄԸ ՊԱՅԹԵՑՆԷ...»

Նախագահ Թրումըն խորհրդարանին ներկայացուց ազգային պաշտպանութեան ելմտացոյցը, որ կը ներկայացնէ 60.679.414.690 տոլարի հսկայ գումար մը: Այս գումարին 56 միլիառը պիտի յատկացուի «նոր յանձնառութեանց», այսինքն անմիջական ծախքերու եւ զինուորական պայմանագրերու գործադրութեան, ինչպէս նաեւ դաշնակիցներու օգնութեան :

Ելմտացոյցի նախագծին հետ միասին, Պ. Թրումըն խորհրդարանի նախագահութեան ուղղած է նամակ մը, ուր մասնաւորապէս կը շեշտէ.

— « Եթէ Խ. Միութիւնը ընդհանուր պատերազմ մը պայթեցնէ, ազատ աշխարհը ի վիճակի պէտք է ըլլայ կասեցնելու յարձակումը եւ անմիջական ու վճռական եղանակով մը հարուածելու սովետական ուժին հիմերը: Խորհրդային վարիչները, աշխարհը հասցուցին ընդհանուր պատերազմի մը ափը: Այս պատճառով, մենք համոզուած ենք թէ խաղաղութիւնը ապահովելու լաւագոյն միջոցը կը կայանայ պաշտպանութիւնը զօրացնելուն մէջ, որպէսզի նախայարձակները աղէտի մատնուին, եթէ ընդհանուր պատերազմ մը պայթեցնեն: Այս ելմտացոյցը կը պահանջէ ճիգ մը, զոր մենք ի վիճակի ենք ի գործ դնելու շատ մը տարիներով, եթէ երկարաձգում մը անհրաժեշտ դառնայ »:

Պ. Թրումընի համաձայն, զինուորական ծրագիրն ու ապահովութեան հետ կապուած այլ ծրագիրներ պիտի խլացնեն ազգային արդիւնաբերութեան 100ին 20ը, մինչեւ ելմտական տարեշրջանի վերջը :

Նախագահին պահանջած գումարէն դուրս կը մնան հիւլէական ուժի ծախքերը եւ Եւրոպայի սահմանուած վարկերը: Նոր գումարներով Մ. Նահանգները պիտի ունենան 18 զօրաբաժին, 1161 մարտանաւ (մէկը՝ հիւլէական ուժով բանելիք սուզանաւ): Բազմաթիւ նոր օդանաւեր ալ պիտի շինուին:

× Ամերիկեան կառավարական շրջանակները կը նկատեն, թէ լուրջ պառակտում մը ծայր սկըսած է տալ ընդդիմադիր հանրապետական կուսակցութեան ծոցին մէջ: Հանրապետականներուն մէկ մասը կողմնակից է ազգային ճակատի պահպանման արտաքին բոլոր հարցերու մէջ եւ կը ջատագովէ միջազգային գործակցութիւնը Մարշըլի ծրագրով եւ Ատլանտեանի դաշինքով: Բազմաթիւ ծերակուտականներ հրապարակով կը յայտարարեն, թէ ամերիկեան հանրային կարծիքը պիտի չհետեւի զօր. Մէք Արթըրին եւ առանց վերապահութեան պիտի չընդունի Թէֆթի ղեկավարութիւնը:

ԶՈՐՍ ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐ

Արտաքին նախարար Պ. Էչիսըն նոր ճառ մը խօսելով յայտարարեց, թէ Քորէայի պատերազմին մէջ ՄԱԿի միջամտութիւնը, մինչեւ այսօր տուաւ չորս կարեւոր արդիւնքներ.— 1) Յարձակումը, Սովետներու նախատեսած յաջողութիւնը չունեցաւ. 2) Այս յարձակման պատճառով ազատ աշխարհը սկսաւ զօրացնել իր զինուորական պաշտպանութիւնը. 3) Հաւաքական ապահովութեան սկզբունքը նոր գրգիռ մը ստացաւ. 4) Լոյսին հանուեցաւ՝ արբանեակի մը միջոցով յարձակման դիմելու այս մեթոտը, այնպէս որ ուրիշ շրջաններու մէջ ալ այդ միեւնոյն մեթոտին դիմե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ

ԲԺ. ՎԱՐԴԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Ինչպէս կը հաղորդէր «Յառաջ», Ապրիլ 4ին, Թեհրանի մէջ յանկարծամահ եղաւ Դաշնակցութեան արժանաւոր զաւակներէն մին՝ Տօքթ. Վարդան Յովհաննիսեան: Կարկառուն եւ բազմավաստակ դէմք մը, իրանահայ կեանքին մէջ, ազգային թէ կուսակցական տեսակէտով:

Բժիշկ էր, մէկը այն սակաւաթիւներէն, որոնք ժողովրդական համակրանքի եւ վստահութեան կ'արժանանան :

Իբրեւ մարդ ամբողջական նուիրում էր, պարտաճանաչ եւ անաչառ, զոհաբերող եւ համեստ:

Իր գործունէութիւնը սահմանափակած չէր միայն բժշկական իր զբաղումով :

«Մեր բժիշկը» կը կոչուէր Սալմաստի բոլոր Հայերու, Ասորիներու եւ գաղթական Քիւրտերու կողմէ:

Արդարեւ, ան բոլորին էր, միշտ ժպտուն եւ բարեհամբոյր աղքատին թէ հարուստին, հիւանդին թէ վիրաւորին, մեծին թէ փոքրիկին հանդէպ :

Ծնած էր 1887ին, Թեհրան: Միջնակարգ կրթութիւնն ստանալով Աստրախանի գիմնազիոնին մէջ, 1913ին աւարտած էր Կազանի համալսարանը (Ռուսաստան) եւ ծննդավայրը վերադարձած ու նուիրած էր բժշկութեան եւ հանրային գործունէութեան :

Իր հանրային, կուսակցական գործիչի ընդունակութիւնները թրծուած էին Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերու մէջ: Յաճախ անդամակցած էր Հ. Յ. Դ. «Շահստանի» կեդր. կոմիտէին, կուսակցական բարձր մարմիններուն եւ ժողովներուն:

1919ին տեղափոխուեցաւ Թաւրիզ, նուիրուելով գաղթականական աշխատանքներուն, (տեղաւորման, խնամատարական եւայլն) :

1921ին ամուսնացած էր Թաւրիզի մէջ, Օր. Մարի Եղիազարեանի հետ: Շատ չանցած կը վերադառնայ Թեհրան, ուր՝ կը մասնակցի Համայնական խորհուրդի, եկեղեցական վարչութեան, հոգաբարձութեան, ինչպէս նաեւ Թեմական Խորհուրդին, յաճախ իբր նախագահ:

Իբրեւ Իրանահայութեան ներկայացուցիչներէն մէկը մասնակցած է Իրանի Սահմանադիր ժողովներուն, վայելած է համակրութիւն եւ աղդեցութիւն պարսիկ հայրենակիցներու շրջանակին մէջ :

1916ին ընկեր Վարդան Յովհաննիսեանը Սալմաստ կը գտնուէր«Համ. Քաղաքներու Միութեան» Սալմաստի եւ Ազրակի (Պաշգալէ գաւառ. հիւանդանոցներու եւ սննդատու կայաններու ընդհանուր վարիչի պաշտօնով :

Շատ սիրուած էր ընկեր Հ. Օհանջանեանէն, Սամսոնէն, եւ Ներսէս արք. Մելիքթանգեանէն, որոնց գործակիցը եղաւ երկար ատեն :

Ես զինք ճանչցայ 1916ի ամրան, Հաֆթվան գիւղին մէջ:

Առաջին իսկ հանդիպումիս իր մէջ գտայ ճշմարիտ, սրտցաւ եւ անկաշառ Հայը, ազնիւ եւ վստահելի ընկերը, ինչպէս նաեւ անձնուէր գործիչ մը :

Քուն ու դադար չունէր: Հաֆթվանէն շրջակաները եւ մինչեւ սահմանէն անդին՝ Խանասորի եւ վանքի հիւանդանոցները կ'այցելէր :

Աւերակ ու քարուքանդ գիւղերու մէջ, ճամբաներու եզերքին՝ հիւանդանոցներ, կայաններ շինել կուտար, բազմահազար գաղթականներու տեղաւորման, սնունդի եւ բժշկական գործերուն իր առաւելագոյն հայթայթման մասնակցութիւնն եւ նիւթական զոհողութիւնը տրամադրելով :

Ունէր փոքրոգի հակառակորդներ ալ, իրենց մորթը փրկած ծպտեալ բոլշեւիկներ՝ Գր. Վարդանեան, Բ. Իսգրաշեան, Կոստի Զալախեան, չեկիստ Նահապետեան եւ ուրիշներ :

Իր կրած հալածանքներու շրջանին, հարկադրուած էր ստանձնել իր երկու քոյրերու, երեք գաղթական որբերու ամբողջական հոգատարութիւնը, բացի իր ապարէզին յատուկ բազմապիսի հոգերէ եւ աշխատանքներէ :

Ընկեր Վարդան բացի նիւթական կորուստէ եւ ուրիշ զրկանքներէ, ունեցաւ անձերու կորուստներ, որոնք խիստ կսկծալի եղան իրեն համար:

1917ի գարնան հայանուն հրէշներ Խոյ–Սալմաստ ճամբուն վրայ, բարեկամաբար մօտենալով սպաննեցին իր քրոջ նշանածը՝ դեղագործ Վարդան Լաչինեանը (Երզնկացի) եւ մեր ընկերոջ որդեգրած Թրքահայ որբ Մեսրոպը, կողոպտելով հիւանդանոցին յատուկ տասը հազար րուբլին :

Եւ սակայն, մեր վշտաբեկ ընկերը վայրկեան մը իսկ չթերացաւ իր պարտականութեանց մէջ, չընկրկեցաւ, տեղի չտուաւ եղած յորդորներուն՝ Թեհրան, իր ծննդավայրը երթալու մասին:

1917ի աշնան երբ Հաֆթվանի մէջ տեղի կ'ունենար Սալմաստի Հայերու բազմամարդ ժողովը՝ Թրքական մօտալուտ վտանգի մասին, Վարդան Յովհաննիսեան ընտրուեցաւ Սալմաստի զինուորական մարմնի անդամ:

Այդ օրերուն՝ ան կը վարէր նաեւ Ազրակ գաւառի կոմիսարի պաշտօնը :

1918ի գարնան, երբ՝ Ալի Իհսան եւ Նուրի փաշաներու բազմահազար բանակները եւ քրտական աշիրէթները խուժեցին Ատրպատականը, ընկեր Վարդան մէկն եղաւ այն անզուգական գործիչներէն, որոնք գիտակցաբար աչք առին մահը՝ մնալով ժողովուրդին մէջ եւ ժողովուրդին համար :

Ուրիշ բժիշկներ ալ կային, որոնք կը ծառայէին հիւանդանոցներու յարկերուն տակ, առատ կերուխումի սեղաններու չուրջ : Տօքթ. Վարդանը ամէն տեղ էր, խրամներու մէջ, հիւանդանոցներու մէջ, լեռնալանջերուն վրայ, միշտ ճերմակ վերնաշապիկով եւ շրջապատուած իր գործակիցներու խումբով :

Վարդանը սիրելին էր եւ լաւագոյն գործակիցը Կոստի Համբարձումեանին : Յարգուած ու սիրուած էր նաեւ Ասորւոց Պատրիարքական տունէն, ասորի բժիշկներէն եւ Պարսիկներէն:

Սալմաստէն Ուրմի գաղթին, դարձեալ ժողովուրդին մէջն էր, անոր հետ: Ուրմիոյ եւ Համատանի մէջն ալ վայրկեան մը հանգիստ չունեցաւ:

Երկարատեւ ճամբորդութենէն հալումաշ գաղթականութեան մէջ բոյն դրած էին հիւանդութիւններ, որոնց դարմանումը շատ մը Վարդան Յովհաննիսեաններու պէտք ունէր:

Ան մինակ մնաց իր սիրած գաղթականներուն մէջ եւ անոնց մէկ մասին հետ 1919ի սկիզբը տեղափոխուեցաւ Թաւրիզ :

Պոլկարահայ գաղութին վիճակը

ԽՄԲ.— «Ազդակ»ի մէկ աշխատակիցը հետեւեալ տեղեկութիւնները քաղած է Հայուհիէ մը որ Լիբանան հասած էր վերջերս.—

— Իբրեւ օտարահպատակ, աւելի քան երկու տարի՝ դիմում կատարած էինք Արտաքին նախարարութեան՝ արտասահման մեկնելու արտօնութիւն խնդրելով, սակայն միշտ ալ ենթակայ մերժումի, որովհետեւ կը պատկանէի ազգայնական գաղափարներու տէր ընտանիքի մը: Ի վերջոյ, օգտուելով համայնավար բարձր պաշտօնեայի մը բարեացակամութենէն, կրցանք զանազան դժուարութիւններով իրաւունք ձեռք ձգել մեկնելու համար արտասահման :

Հայկական կեանքի լաւագոյն տարրը աքսորուած է. չէք գտներ մէկ հատ Հայ, որ հարուստ ըլլալով կամ սեւէ ազգայնական կազմակերպութեան պատկանելով՝ մնացած ըլլայ անպատիժ : Զեկան, մեղսակցութեամբ Հայ համայնավարներու, հաշուեյարդարի ենթարկեց հայկ. կեանքը: Գրաւուեցան բոլոր տեսակի կալուածները, խանութները եւ տուները մեծահարուստներուն, եւ տրուեցան կարմիրներուն: Որեւէ մերժումի պարագային ծանր ճակատագիր վերապահուած էր իրենց: Տուները ենթարկուելէ վերջ մանաւոր քննիչ յանձնախումբի մը քննութեան, աղքարարութիւն մը կ'ուղղուէր տանտիրոջ, որ որոշեալ պայմանաժամի մը ընթացքին ստիպուած էր պարպել եւ յանձնել :

Սեւեղծուեցաւ ահաւոր վիճակ մը: Զմնաց ըն-

փետրուարեան ապստամբութենէն վերջ, զինք տեսայ Թաւրիզի մէջ :

Դարձեալ գործի վրայ էր:

Խորտակուած էր Հայաստանի հանրապետութիւնը: Տասը հազարի չափ Հայեր ապաստանած էին Պարսկաստան ու Թաւրիզի նոյն թուով հայ բնակիչները հարկադրուած էին զոհէ առժամապէս խնամել բնազուրկ, հայրենազուրկ հայրենակիցները, խնամել վիրաւորներ եւ հիւանդները եւ Տօքթ. Վարդանը միշտ առաջաւոր դիրքերու վրայ էր :

Իր համեստ բնակարանը ուխտատեղի մըն էր հայ զինուորներու, մտաւորականներու եւ արուեստագէտներու : Իր ընտանեկան նորակազմ յարկը տեսակ մը սփոփանք կը հանդիսանար բոլորին: Հարազատները դտած մարդու մը երանութիւնը կը փայլէր իր դէմքին, իր Սալմաստի գործակիցները տեսնելով :

Զարմանալի զուգադիպութեամբ մը մեռած է Ապրիլ 4ին (63 տարեկան), 34րդ տարեդարձը իր մէկ փառաւոր գործին, որուն մասին գրելը դեռ անժամանակ է :

Մեռած են 75.000 Հայերու եւ Ասորիներու կեանքը փրկող հերոսամարտին վարիչներէն Գ. Թադէոսեան, Զ. Վարդանեան, Յ. Բաբլոյեան, Սամսոն Խանը, մեռաւ նաեւ «Մեր Բժիշկը» ընկեր Վարդան Յովհաննիսեանը, բայց մեր ազատագրական շարժումի պատմութեան ամէնէն փառապանծ մէկ էջը կը մնայ անմահ :

Սիրելի բժիշկ, հանգիստ ոսկորներուդ:

ԱԶԳԻՆ

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ԵՐԵՔ ՎԱՀԱՆՆԵՐԸ

2.— ԸՆԿԵՐ ՎԱՀԱՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

Ի զուր սպասեցի բացատրական նամակի մը: Մէկ երկու շաբաթ վերջ լուր տուի Կ. Կ.ի անդամ Յ. Փոլատեանին, որ քրքիջներ արձակեց, հայհոյելով ու բղաւելով, ինչպէս սովոր էր :

— Պարապ տեղը չէ որ «Խելառ Վահան» կը կանչենք զինքը: Երեք շաբաթէն աւելի է որ մեղ գրած է թէ «կոթ» մը դրկած է ջորեպանի մը հետ: Եւ մինչ անձկութեամբ կը սպասենք ու այլեւս զայն կորսուած կը համարենք ապրանքը եկած տեղաւորուած է: Վահանը պիտի մնայ նոյն անառակը քանի որ զայն կարգի բերելու մեր ճիգերը սպառեցան : Դուն ալ պիտի մնաս նոյն աւանակը, որ երեք շաբաթէն լուր կուտաս:

Եւ, վերսկսաւ իր սովորական քրքիջը :

Այսպէս էր մեր Կ. Կ.ի անդամ Փոլատը, չէր խնայեր ոչ Իթթիհատի ջոջերուն, ոչ ալ մեզի, բայց իր հայհոյանքներուն հետ կը յորդէր այնպիսի ծիծաղ մը, որ զգացած ցասումդ կը վանէր եւ դուն ալ կը վարակուէիր: Կարելի չէր ցաւիլ, ոխ պահել: Պարտաւոր ենք առանձինն գրել Յ. Փոլատեանի մասին, առաջին առիթով մը, յարգանքով խոնարհելու համար իր յիշատակին առջեւ:

1915ի գարնանամուտին Վահան Մեծատուրեան դեռ Շ. Գարահիսար էր: Իր պատկերը կայ հոն հիւանդանոցին մէջ մահացող Արամ Երանոսեանի գագաղին վերեւ առնուած լուսանկարին մէջ :

1915ի ապրիլի սկիզբին պէտք է թուագրենք իր Սեբաստիա վերադարձը:

Նոյն այդ օրերուն Մուրատ Թէճէր է արդէն եւ Ուլաշցի «Խենթ – Վառուկ» անուն քաջ ու յանդուգն կնոջ մը կը վստահի երկու տողնոց նամակ մը, ուղղուած՝ Դուրայի ձորը ապաստանող մեր ընկերներուն :

Նամակը ապահով կը հասնի մեր խիզախ ընկերներէն Յ. Փ.ի ձեռքը: Վահան Մեծատուրեանի հետ կ'որոշեն խմբով սար բարձրանալ եւ Մուրատին միանալ, բայց այն օրը որ պիտի մեկնէին, Վահան իր տունէն դուրս եկած պահուն իսկ կը ձերբակալուի եւ կ'առաջնորդուի բանտ: Քիչ վերջը իր դեռատի կինը կուգայ լալու Յ. Փ.ի մօր գիրկը:

— Տարին, ամուսինս տարին, իմ հոգիս առին...

3.— ՎԱՀԱՆ ՀԻՒՍԵԱՆ

Շ. Գարահիսարցի Վահանը տարիքով կրտսերն է մեր երկու Վահաններէն, մինչ միւսները ջղուտ էին եւ նրբակազմ, Հիւսեան աւելի մարմնեղ էր: Միջահասակէն քիչ բարձր: Խիտ մազերով շրջանակուած բարձր ճակատ, թուխ յօնքերով, խոշոր արտայայտիչ աչքերով :

Նուիրումի մարմնացումն էր Վ. Հիւսեան: Կը վճարէր ոչ միայն իր յանձնառութիւնները, այլ ամէն տարի կը կրկնէր Շ. Գարահիսարի ընկերներու վճարած գումարը :

Վահան Հիւսեան երկու անգամ եկաւ Սեբաստիա: Առաջին անգամին պատգամաւորական ժողովի մը եւ մնաց մէկ շաբաթ: Իր Բ. այցելութիւնը եղաւ զինուորութեան հարկադրանքով որ տեւեց երեք ամիսէն աւելի :

Այդ շրջանին, (913), Սեբաստիան բանակի կեդրոն էր, իսկ հրամանատարը, «Լիվա փաշան», մօտէն ծանօթ Մուրատի: Սեբաստիոյ մէջ Վ. Հիւսեանի զինուորութիւնը բացառիկ հանգամանք մը ունէր: Այս 3—4 ամիսներու ընթացքին երբեք զօրանոցը չպառկեցաւ եւ հաղիւ թէ ճանչցաւ զինավարժութեան տաղտուկները :

Առաջին օրէն, երբ իմացաւ որ Հիւսեան զինուոր դրկուած է, Մուրատ ստորագրեց թուղթ մը, ուղղուած ընդհ. հրամանատարին, հետեւեալ բովանդակութեամբ :

— «Խնդրեմ մէկ շաբաթ արձակուրդ շնորհել մեր եղբօր՝ Վահանին»:

Մուրատի այս տոմսակով, Վահան Հիւսեան պէտք չունէր աղերսելու տասնապետին, չավուշին, յիսնապետին կամ հրամանատարին : Դարձած էր առանձնաշնորհեալ մը:

«Լիվա փաշան» սովորութիւն ըրած էր օրուան աշխատանքէն վերջ հետիոտն պտոյտ մը կատարել եւ իջնել մինչեւ պետական պաշտօնատան հրապարակը: Ընկեր Վ. Հիւսեան միշտ պատրաստ տոմս մը ունէր գրպանը, համարձակութեամբ կը մօտենար եւ կը ներկայացնէր Մուրատի ստորագրութիւնը :

— Նորէն ի՞նչ կը բաղձայ Մուրատ փաշան, կ'ըսէր հրամանատարը ժպտելով :

— Մէկ շաբաթ արձակուրդ, փաշա հազիրէթ–

տանեկան կեանք: Մարդիկ աշնանային տերեւնե-րու նման կը թափէին...: Առտու մը կ'արթննայինք եւ իրազեկ կը դառնայինք նոր անհետացումի մը...: Մասնաւոր արգելարաններ ստեղծուեցան գիւղերու մէջ, ուր հազարաւորներ ենթակայ էին տաժանակիր աշխատանքի: Բաւական էր որ պատկանած ըլլայիր հայկական կեանքին հետ հաղորդակից կազմակերպութեան մը, եւ ահա «սեւ ցանկ»էն կը ստանայիր բաժինդ:

Լուծուեցան բոլոր մշակութային կազմակերպութիւնները եւ ամէնէն ահաւորը՝ նոյն այդ կազմակերպութեան անդամները ստիպուեցան փառաբանանքը հիւսել «Հայր Սթալին»ի՝ հրապարակային հաւաքոյթներու ընթացքին: Ոեւէ ձեւի ընդդիմութիւն եւ կամ կրաւորական դիրք, կ'արժանանար աքսորի...:

Պետականացուած են բոլոր կարգի վարժարանները, Ձեկայի թաթին տակ: Երբ տունէն հեռացաւ զաւակդ՝ ալ քուկդ չէ, կը դառնայ համայնավար: Որովհետեւ արտաքին աշխարհին հետ ոչ մէկ հաղորդակցութիւն ունի, իրազեկ չէ աշխարհի մնացեալ մասերու անցուդարձին: Դպրոցէն ներս միմիայն «Արեւ Սթալին», «Հայր Սթալին» դաւանանքն է իր կրօնը: Ձես համարձակիր զաւկիդ կրօնական զգացումներուն մօտենալ: Ան կը ծաղրէ քեզ: Եկեղեցիները արհամարհանքի եւ ծաղրանքի ենթակայ են միշտ: Հոս Պէյրութի մէջ է որ կրցայ վեց տարեկան մանչուկիս առաջին անգամ խաչ հանել տալ, — ու երբ կը դժկամակէր ըսելով. «Մամա ո՞ւր է հայր Սթալինը, պէտք է անոր համար աղօթեմ» կը պատասխանէի,— Զաւակս անիկա հոն մնաց... իսկ հոս պէտք է աղօթես Աստուծոյ:

Ոչ մէկ ստոյգ տեղեկութիւն Գարեգին Նժդեհէն, Արամ Յակոբեանէն, Յովհաննէս Տէվէճեանէն, Կարօ Ղազարոսեանէն, Յարութիւն Մուրատեանէն, Օննիկ Զարմունիէն, Լեւոն Գազանճեանէ եւ տասնեակ ուրիշներէ...:

Ոմանք աքսորուած, ուրիշներ գնդակահարուած եւ մեծ մաս մըն ալ տաժանակիր աշխատանքի ենթակայ արգելակայաններու մէջ: Խնայուած է միայն անոնց որոնք կրցած են դառնալ համայնավար վարչակարգի ջատագովներ...

Տմարդութիւնը ունեցան ձերբակալելու նաեւ Զօր. Նժդեհի տիկինը՝ աննման Հայուհի մը, աղջիկը հանգուցեալ Սուքիասեանի: Ու գիտէ՞ք ինչ է բաժինը Նժդեհի տիկնոջ: Ան այսօր արգելափակուած է կայանի մը մէջ, ուր կը գտնուին հազար հոգի, ենթակայ տաժանակիր աշխատանքի: Ամէն առտու, ժամը չորսէն մինչեւ ութը, օրական չորս ժամ միմիայն առտուն, ստիպուած է մաքրել արգելակայանի արտաքնոցները...:

Եւ ահա այսպէս, չէն ու պայծառ հայ գաղութ մը կորսուեցաւ: Բոլշեւիկեան մականը հարուածեց ինչ որ հայկական էր, ինչ որ ազգային էր:

Բարոյական եւ տնտեսական ահաւոր թշուառութեան որուն մէջ կը տուայտի ժողովուրդը: Մերկացած ու աղքատած է պուլկար ժողովուրդը: Ու իրենք, մինչեւ իսկ պուլկար համայնավարները, դարձած են կատաղի հակառակորդները ներկայ վարչակարգին:

Արտասահմանի հայութիւնը, որքան ալ մամուլով ծանօթացած ըլլայ համայնավար աշխարհի իրադարձութեանց, չի կրնար երեւակայել այն զարհուրանքը, որ կ'ապրին «Երկաթէ վարագոյր»էն միւս կողմը գտնուող ժողովուրդները: Պէտք է անձնական մորթին վրայ զգալ խժդժութիւններն ու տանջանքները նոր դարերու վանտալներուն, որոնք զուրկ բարոյական սկզբունքներէ, անասնական վիճակի մը մատնած են մարդ անհատը:

Հակառակ այս բոլորին, յոյսը վառ կը մնայ թշուառութեան մատնուած այս ժողովուրդներուն մօտ, որոնք կը հաւատան ազատութեան ախոյեաններու վերջնական յաղթանակին, եւ անոր մէջ կը տեսնեն իրենց ու մարդկութեան միակ փրկութիւնը:

ՊԱՐՈՅՐ ԳՈՒՏՈՒԼԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ

« Ցառաջ »ի Ապրիլ 27ի թիւին մէջ դասախօսութիւն «Վասպուրականի Նոր Սերնդական շարժում»ի մասին, աչքիս զարկին հետեւեալ տողերը.—

« Նոր – Սերունդը խմբագրողները ունէին նաեւ Թուրքերէն խմբագրուած թերթ մը, «Սապահ Իւլ Խայր», որով համերաշխութիւն ու հասարակաց թշնամիին, բռնապետութեան դէմ պայքարելու ազդանշանը կը տարածէին:

Ըսեմ անմիջապէս որ սխալ է հասկցուած: Ես չըսի թէ « Սապահ Իւլ Խայր»ը «նոր սերնդականներու» կողմէ խմբագրուած թերթ մըն էր, այլ թէ նոր սերնդականներն էին որ, կ'արտագրէին ու կը տպէին:

Խմորատիպի պահանջին համեմատ «Սապահ Իւլ Խայր»ը, ինչպէս եւ «Երկունքը» Կ. Կոմիտէի թերթը, բազմաթիւ թռուցիկներ Թուրքերէն եւ հայերէն խմորատիպի պահանջներուն համեմատ տեսակ մը « գրիչ », ինչպէս ժամանակին մեր վանքերուն մէջ ձեռագիրներ արտադրող վանականները կ'ընէին:

« Սապահ Իւլ Խայրը» Դաշնակցութեան Կեդր. Կոմիտէին կողմէ խմբագրուած թերթ մըն էր, քանի մը երիտասարդ Թուրքերու մասնակցութեամբ: Թերթը կը հրատարակուէր Թուրքերու անունով:

Այս առիթով, աւելցնեմ որ Ապրիլ 20ի դասախօսութիւնը լրիւ տեղի չունեցաւ:

Այդ դասախօսութիւնը, (գրուած մօտ 70 էջ) պիտի ընդգրկէր շատ լայն ուսումնասիրութեամբ մը նոյն շրջանին տիրող մտաւոր, ընկերային վիճակը՝ լուսաբանելով գործունէութեան նոր ու-ղեգծին շարժառիթները: Դասախօսը, այդ երեկոյ, բաւականացաւ միայն քանի մը մէջբերումներով Վ. Փափազեանի եւ Վարանդեանի գիրքերէն, ինչպէս եւ «Նոր Սերունդի» յօդուածներէն:

Յարմար առիթով մը երբ ի վիճակի ըլլամ — պիտի կրկնեմ այդ դասախօսութիւնը իր ամբողջական ձեւով, լուսաբանելու համար «նոր սերնդական շարժման» զուգընթաց՝ մութին մէջ մնացած շարք մը խնդիրներ, մեր մօտիկանցեալի հաւոր ողբերգութենէն:

Ղ. Մելոյեան

« Ց Ա Ռ Ա Ջ » Ը
ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՁԱՅՆԻՐ ԳԱՒԱՌԻՆ

ԱՊՐԻԼ 24Ը ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, 27 Ապրիլ.— Շաբաթ երեկոյ Հ. Յ. Դ. Տան սրահը եկած հաւաքուած էր կոկիկ բազմութիւն մը, խոնարհելու համար մեր զոհերուն յիշատակին առջեւ: Երեկոյթը կազմակերպուած էր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, հովանաւորութեամբ կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի ու դպրոցին հոգաբարձութեան: Ցաւ ի սիրտ պէտք է արձանագրել երիտասարդներու ակներեւ բացակայութիւնը, ինչպէս եւ դաս մը մարդոց ասիական քինախնդրութիւնները:

Հանդէսը սկսաւ երգեցիկ խումբի «Տէր ողորմեա»ով: Ընկերուհի Փափազեան պատշաճ բանախօսութեամբ մը արծարծեց սպանդի զոհերուն յիշատակին վեհութիւնն ու խորհուրդը: Եւ Ա. Իսահակեանի գեղեցիկ մէկ բանաստեղծութիւնը օրինակ բերելով, պանծացուց Հայուն ազատութեան տենչը ու անկախ ապրելու ձգտումը: Յետոյ հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեանի յոտընկայս լռութեամբ յարգել մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակը:

Առաջին բանախօսն էր Պ. Յակոբ Վարժապետեան (Լիոնէն) որ վերլուծեց մեր կատարուած խժդժութեանց շարժանկարները: «Հակառակ գործադրուած զազանային արարքներուն, հայ ժողովուրդը շնորհիւ իր առաքինութիւններուն, զոհաբերութեան և բազմազանընդունակութեանց, կրցաւ սպիացնել իր վէրքերը եւ սպանդէն երեք տարի վերջ դարձեալ կանգնիլ ու հիմը դնել Արարատեան հանրապետութեան որուն անկախութիւնը կը ստիպուէր ճանչնալ նաեւ ինք՝ Թուրքը»:

Երկրորդ բանախօսն էր Պ. Կ. Տէրմոյեան (Վիէնէն) որ նոյնպէս անդրադարձաւ Եղեռնի ներքին ծալքերուն: Յետոյ յիշեց յաջորդական հերոսամարտերը, Հայուն խիզախ, մարտնչող ոգին, հայ աճարեկիչներու վրիժառու, անձնազոհ արարքները եւ հրաւիրեց երիտասարդ սերունդը ներշնչուիլ անոնց յիշատակէն, քալել հայ հերոսներու հետեւած ճամբով:

Մէջ ընդ մէջ եղան օրուան պատշաճ խմբերգներ երգեցիկ խումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Գ. Փափազեանի: Յաջողութեամբ մեներգեց Օր. Սէտէֆեան որ յայտնութիւն մը եղաւ մեր բեմին համար: Արտասանեցին Օր. Ա. Համբարձումեան, Մարի – Լուիզ Առաքելեան, Ժանէթ Աստուրեան եւ Օր. Պապայեան:

Ֆր. Կապոյտ Խաչի կողմէ Տիկին Աբրահամեան ուղերձ մը կարդաց: Իսկ Նոր Սերունդին կողմէ՝ Մկրտիչ Ծերոնեան: Հանդէսը վերջացաւ երգեցիկ խումբին «Տէր կեցո դու զՀայս»ով:

Գ.Պ.

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «Ազդարար»էն կ'իմանանք թէ ծանօթ կափամարտիկ Հրանտ Ղազարեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Ոսկի տղան»: Եւրոպա պիտի ղրկուի քանի մը ամիս, կատարելագործուելու համար: Այս առթիւ 5000 լիբ. ոսկիի հանգանակութիւն մը բացուած է:

լէրի:

Հրամանատարը կը դառնար իր թիկնապահներուն եւ կը հրամայէր մէկ ամիս արձակուրդ շնորհել Վահան «էֆէնտի»ի:

Թէ Վ. Հիւսեան եւ իր ծնողքը ինչքան երախտապարտ մնացին Մուրատին որ իր 3—4 ամիսներու այս զինուորութիւնը սկսաւ, շարունակուեցաւ եւ վերջացաւ արձակուրդներով:

Այսպէս, Վ. Հիւսեան զբաղեցաւ մեր ընկերներուն հետ կազմակերպական աշխատանքներուն եւ երեկոները եղաւ բաղձալի հիւր մեր ընկերներու սեղաններուն:

Մնացեալը գիտէք: Վերադարձին, երբ տեղահանութիւններն սկսան, Վահան ալ մէկն էր այն քաջերէն որ հերոսաբար կռուեցան, մեռան Շ. Գարահիսարի բերդին մէջ:

Երեք Վահաններուն ալ եղերական վախճանը ծանօթ է ամէնքիս: Մատուցանելով երեքին ալ յիշատակին մեր յուզումնալից յարգանքը, կը վերյիշենք թէ դեռ որքան թանկագին ընկերներ կորսնցուցինք եւ որոնց մասին շատ քիչ բան գրուած է կամ ոչինչ: Անոնց իւրաքանչիւրին զոհողութիւններու պատմութիւնները գրի առնելու հնարաւորութիւնները հետզհետէ կը պակսին: Այն ատեն որո՞ւ մտքէն կ'անցնէր այդ պարտականութեան մասին...

Թանկագին զոհեր, ձեր յիշատակը պիտի մնայ միշտ նուիրական ներկայ թէ ապագայ սերունդներուն համար:

(Վերջ)

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (43)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Դ.

Իրաւ ալ Թուրքերուն համար ամենամեծ կարեւորութիւն ունէր թէ ցամաքէն եւ թէ ծովէն բուռն յարձակում գործել քաղաքին վրայ: Սուլթանը, որ շատ լաւ գիտէր թէ պարիսպին Ոսկեղջիւրի երկայնքին անցնող մասը որ սատիճան տըկար եւ հոնկէ ներս մտնելը որ սատիճան դիւրին էր, լաւ համոզուած էր թէ քաղաքին այնչափ քիչ թիւով պաշտպանները պիտի չկրնային դիմադրել այս կրկնակ ու բուռն յարձակումին:

Այս հրամանին վրայ, Թուրք ծովակալը իր խիստ բազմաթիւ ռազմիկներով լեցուն 300—350 նաւերը ու տորմիղը պատերազմական կարգով շարեց ու բոլոր առագաստները պարզած յառաջացաւ Շղթային ու անոր ետին դիզուած քրիստոնեայ նաւերուն դէմ: Թուրք նաւաստիները, արդէն ապահով կը համարէին յաղթութիւնը եւ ինչպէս միշտ ցնծութեան աղաղակներ կ'արձակէին — «Ալլահ, Ալլահ»:

Թշնամի նաւերը, կ'ըսէ Կրիտոփուլոս, երբ նետերու հասողութեան չափ մօտեցան, դանդաղեցուցին իրենց ընթացքը եւ իրենց կարգին հեռուն արձակող զէնքերու օգնութեան դիմեցին: Զարկին, զարնուեցան: Իրենց նետածները նետեր ու թնդանօթներու ռումբեր էին: Յետոյ Թուրք նաւատորմը կարելի եղածին չափ մօտեցաւ Շղթային ետին մէկ գծի վրայ շարուած յունական նաւերուն »:

Կարճ խօսքով, գիրկ գիրկի այն սոսկալի կռիւներէն մին եղաւ ասիկա, որոնց Միջին Դարու այս շրջանին նաւային միակ պատերազմները կը կազմէին:

« Յանցակերպ զրահ հագած, կը շարունակէ ժամանակագիրը, Թուրք զինուորներու մէկ մասը նաւերու կամրջակներուն վերեւէն, ջահեր բռնած, կը ջանար կրակ ձգել նաւահանգիստին մէջը գտնուող յունական նաւերուն մէջ: Ուրիշներ խարիսխներուն չուանները կտրել կը փորձէին, ու դեռ ուրիշներ երկաթ կեռերու եւ սանդուղներու օգնութեամբ նաւերուն կողերն ի վեր կը մագլցէին, շատերն ալ տէգերու, գեղարդներու եւ երկար նիզակներու միջոցաւ կը սպաննէին քրիստոնեայ նաւաստիները:

Ամէնքն ալ կռիւին մէջ բուռն խանդ ու ծայրայեղ քաջութիւն կը ցուցնէին: Բոլոր այս ճիգին միակ նպատակն էր ետ մղել, այրել կամ ընկղմել քրիստոնեայ նաւերը նաւահանգստին համբաւոր Շղթան վերջապէս կտրել յաջողելու համար:

« Գալով քրիստոնեայ կողմին, կը գրէ պատմիչը, սկիզբէն արդէն այս յարձակման պատրաստուած նաւաստիները, որոնք՝ նաւահանգիստը պաշտպանող պարիսպին այս մասին գերագոյն պահպանութիւնը ստանձնած մեծ դուքս Նօթարասի նախագահութեամբ բոլոր պէտք եղածը առատօրէն ունէին, իրենց խոշոր նաւերու բարձունքէն կռուելու մեծ առաւելութիւնը կը վայելէին:

(Շար.)

լու կարելիութիւնները ղզալապէս պակսեցան : — « Եթէ վճռապէս չարունակենք այն ճամբան, զոր բացինք Քորէայի մէջ, լաւագոյն պայմանները ստեղծած պիտի ըլլանք յաղթական ելքի մը յանգելու համար » :

ԻՐԱՆԵԱՆ ՔԱՐԻՒՂԸ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Մորիսըն, երեսփ. ժողովին առջեւ յայտարարեց, թէ Մեծն Բրիտանիա կ'ուզէ բանակցիլ պարսիկ կառավարութեան հետ, քարիւղի վէճին շուրջ տրամաբանական լուծում մը գտնելու համար : Ոչ մէկ պարագայի տակ, սակայն, բրիտանական կառավարութիւնը պիտի բանակցի ճնշման տակ, ոչ ալ պիտի ընդունի 1933ի անգլեւպարսիկ համաձայնութեան միակողմանի ջնջումը : Կը մերժէ նմանապէս ընդունիլ Պարսիկներու այն տեսակէտը, թէ նաւթային ճարտարարուեստի ազգայնացման հարցը կը շահագրգռէ միայն պարսիկ կառավարութիւնն ու Անգլեւիրանեան Քարիւղի ընկերութիւնը : Ներկայ համաձայնագրով, որեւէ փոփոխութիւն կարելի է կատարել փոխադարձ համաձայնութեամբ միայն, իսկ անհասկացողութեան պարագային պէտք է դիմել իրաւարարութեան :

Նախարարը բացատրեց թէ քարիւղի ընկերութեան բաժնեթուղթերուն 56 առ հարիւրը կը պատկանի Մեծն Բրիտանիոյ, եւ թէ ազգայնացումէն առաջ միջին ճամբայ մը առաջարկած էին, շահերը հաւասարապէս բաժնելու համար, բայց Իրան մերժեց :

Պարսկաստանի ծերակոյտն ալ միաձայնութեամբ քուէարկեց այն օրինագիծը որ կը ճշդէր ազգայնացման օրէնքին գործադրութեան մանրամասնութիւնները :

Անգլեւիրանեան ընկերութիւնը, պարսիկ կառավարութեան չվճարեց 2 միլիոն սթերլինի հողատուրքը, զոր երէկ պէտք էր յանձնէր : Ու պիտի չվճարէ, մինչեւ որ չլուծուի այս վէճը :

╳ Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ խորհրդային դեսպանը փութաց շնորհաւորել Իրանի նոր վարչապետը, Տոքթ. Մոհամմէտ Մոսատեղը, որ 75 տարեկան է : Դեսպանը կը ջանայ աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատել, շնորհիւ նոր վարչապետին որ ջերմ կուսակից է ազգայնացման :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ օրինագիծ մը կը պատրաստուի, որուն շնորհիւ հպատակութենէ զրկուած Հայերը, Յոյները եւ Հրեաները պիտի կրնան Թուրքիա վերադառնալ :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ 339ի դէմ 251 ձայնով քուէարկեց ընտրական օրէնքը, որ անմիջապէս յղուեցաւ Հանրապետութեան խորհուրդին : Այժմ վարչապետը նոր օրինագիծ մը պիտի առաջարկէ, պահանջելով լուծել Ազգ. ժողովը եւ նոր ընտրութիւնները կատարել յունիս 10ին կամ 17ին :

ՃԱՓՈՆԻ հաշտութեան դաշնագիրը մօտ օրէն պիտի կնքուի եւ ընդհ. ներում պիտի շնորհուի պատերազմի յանցաւորներուն, ինչպէս յայտարարեց զօր. Րիճուէյ :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵՆԷՆ անջատուած խմբակցութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որ կ'ըսէ .— «Բանուորներու ազատագրումը բանուորները իրենք պիտի կատարեն, ոչ թէ հանճարեղ մառեշալ մը (Սթալին), կամ նախախնամական զօրավար մը (տը Կոլ) կամ սիրեցեալ առաջնորդ մը (Թորէզ) :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ երեսփ. ժողովին մէջ բուռն տեսարաններ պարզուեցան երկուշաբթի օր : Երեսփոխան մը պահանջեց խզել 1936ի անգլեւեգիպտական դաշնագիրը, ուրիշ մը պատռեց դաշնագրին մէկ պատճէնը, ծափեր խլելով :

ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ժողովին 41րդ նիստը պարզեց, թէ ժողովը կը գտնուի մահամերձ վիճակի մէջ : Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Պ. Փարոտի իր ցաւը յայտնեց վերջին չարթուան ամուլ աշխատանքներուն համար եւ ըսաւ, որ Պ. Կրոմիքօ ամէն բացասական ճիգ ի գործ կը դնէ որպէսզի այս վիճակը շարունակուի :— «Իրապէս վհատեցուցիչ է տեսնել, թէ խորհրդային պատուիրակութիւնը եւ կը մղէ միշտ արեւմտեան պատուիրակներու մերժեցման բոլոր քայլերը :» Պ. Կրոմիքօ նորէն չէչտեց, թէ իրեն համար ոչ մէկ օրակարգ կատարեալ պիտի ըլլայ, եթէ չպարունակէ Ատլանտեան դաշինքին ու ամերիկեան խարիսխներու հարցերը : Այնուամենայնիւ, պիտի գումարուի 42րդ նիստ մըն ալ ու ապահովաբար ուրիշ նիստեր եւս :

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ եւ Սէուլի առջեւ, ՄԱԿի ուժերը, սաստիկ ռմբակոծումներու շնորհիւ ոչ միայն կը պահեն իրենց պաշտպանողական դիրքերը, այլեւ ետ կը մղեն յարձակող կարմիրները, ստիպելով զանոնք պակսեցնել ճնշումը Սէուլի վրայ : Այժմ, կռիւներու ծանրութեան կեդրոնը փոխադրուած է դէպի արեւելք, որպէսզի Հան գետը ճեղքելով, այդ կողմէն պաշարման կիսաշրջանակ մը ձեւացնեն Սէուլի շուրջը :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յունիս 2ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս :

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը :

Թէր ու դէմ կը խօսին ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ եւ ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ : Նիւթը.— «Պատմութիւնը օրէնքի կը հպատակի՞» :

Գինեձօն

Ի պատիւ ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան, Սասունիի ճաշարանին մէջ, 3 Մայիս, հինգշաբթի, Համբարձման տօնին օրը, ժամը 15ին :

Խնամուած գեղարուեստական բաժին : Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ փափաքողները : Մեթրօ Strasbourg St. Denis, Sentier եւ Réaumur Sébastopol, ճաշարանը՝ 31 Place d'Alexandrie :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Մարի Կառվարեցց, Օր. Աստղիկ Քէօսէեան (երգ) եւ ուրիշներ :

Նուագ՝ Գէորգչեան, երգ՝ Օր. Գավէզեան :

Հայկական նուագախումբ (թառ, սրինգ, տափ) : Կովկասեան պարեր եւ հաճելի անակընկալներ :

Թատերական Ներկայացում

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ, նախաձեռնութեամբ ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՅԻ ՎՌԱՄԵԱՆ եւ ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ ընկեր ԿԱՐՕ ենթակոմիտէներու :

6 Մայիս, կիրակի ժամը 14ին Պուլվար Օտտոյի մէջ, 230, Chemin de la Madrague, Bar Internationale :

Շաբաթ, 5 Մայիս, ժամը 20ին Սէնթ Անթուանի մէջ, Մարտիկեանի սրահը :

Պուլվար Օտտոյի Թատերախումբին կողմէ

ԱՐՇԱԿ Բ.

Ղեկավարութեամբ դերասաններ Ա. եւ Վ. ՅԱԿՈԲԵԱՆՆԵՐՈՒ եւ մասնակցութեամբ Պուլվար Օտտոյի Նոր Սերունդի կարող ուժերու :

ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, 6 Մայիս, կէսօրէն ետք, ժամը ճիշդ 3ին, Théâtre Verdiի շքեղ սրահին մէջ (rue d'Alger) :

Գեղարուեստական եւ սկաուտական խնամուած բաժին : Պիտի նուագէ շնորհալի ջութակահարուհի Օր. Մ. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ, դաշնակ՝ Արենուշներ՝ Ս. ԵՆՈՎՔԵԱՆ եւ Մ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԷ

Պիտի ներկայացուի

« ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ »

(Յ. Պարոնեանի) երէց Արենուշներու կողմէ

Մարզանքներ, հայկական պարեր եւ սկաուտական հաճելի անակնկալներ :

Ցուցադրութիւն՝ Արենուշներու ձեռագործներու եւ ձեռական աշխատութեանց :

ՑԵՐԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդի Օրը» կը տօնուի այս կիրակի ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր : Rue Voltaire, Ալֆորվիլ, քաղաքապետական շքեղ սրահին մէջ :

Orchestre Typique de Tango Dujardin, (partenaire de Narcel Feijoo) : Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ղաւեշտ, հայկական պարեր, երգ, արտասանութիւն եւ Իսի լէ Մուլինոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հայկ. նուագախումբը : Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :

Մուտք 150 ֆրանք, Նոր Սերունդի անդամներուն 100 :

Երթեւեկ .— Métro Charenton Ecoles, Aut. 103, իջնել Ave. de l'Union :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ Chauffeur մը ապրանքի փոխադրութեան համար (livraison) .

Դիմել՝ Yoghourt ARAM, 49 rue Barbès – Montrouge :

╳

Աղքատախնամի Andillyի Հանգստեան Տունը անմիջական պէտք ունի հայ հիւանդապահուհիի մը եւ surveillanteի մը :

Դիմել Ա. Աճէմեանի, 56 rue Lafayette, Paris (9), ամէն օր, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթակոմ. այս շաբաթ ժամը 20.30ին :
ՃԱՒԱՐԵԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 21ին :
ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակ. այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 4ին :

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները : Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais) : Կարեւոր օրակարգ :

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Մայիս 7ին ժամը 21ին, դպրոցին սրահը : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Պարտադիր ներկայութիւն :

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին Cadet սրճարանին վերնայարկը : Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի հերթական ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ, ծանօթ սրճարանը ժամը 21ին : Կարեւոր օրակարգ : (Շար. նախորդ ժողովի) :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— Պօմոնի Կապոյտ Խաչի դպրոցին փակման հանդէսը՝ յառաջիկայ Յունիս 17ին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— Ժանթիյի – Պիսէթրի դպրոցական հանդէսը 13 Մայիս, կիրակի օր :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը թէյասեղան մը սարքած է ի պատիւ Տիկին Շ. Միսաքեանի, Պ. Կարօ Ուշագլեանի եւ ընկ. Հր. Բալուեանի, այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 20ին, Café Noaillesի սրահին մէջ : Սիրով կը հրաւիրուին բարեկամներ եւ համակիրներ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 20ին, «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկերուհի Ա. ՄԱՂԱՔԵԱՆ, կը խօսի Պ. Հ. ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ (Լիոնէն) :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին տեղւոյն կարող ուժերը, Տիկիններ Վ. Ռստիկեան եւ Ս. Թադէոսեան (երգ) : Օր. Ա. Ուզունեան (արտասանութիւն), Պ. Կ. Զարդարեան ֆանթէզի, Ա. Քղեյեան եւ ուրիշներ : Կ'երգեն սանուհիները :

Հանդէսէն վերջ խնջոյք, հաճելի անակնկալներով :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ
36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ
Կը նախագահէ Վ. ՀԻՒՍԵԱՆ
Կը խօսի՝ Պ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական բաժին.— Մեներգ՝ Տիկ. Վարդանեան (Լիոնէն), եւ Օր. Սէտէֆեան : Արտասանութիւն Օր. Օր. Մուրատեան, Պապայեան եւ փոքրիկն Բարսեղեան (Պռոնէն) : Խմբերգներ՝ Ֆ. Կ. Խ. վարժարանի երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Գ. Փափազեանի :

Կը ներկայացուին Հերոսամարտի դրուագներէն երկու կենդանի պատկեր, ղեկավարութեամբ Պ. Պօղոս Տէր Պօղոսեանի :

Տախքերու մասնակցութիւն՝ 75 ֆրանք :

52
63
38

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678–63

Vendredi 4 MAI 1951 Ուրբաթ 4 ՄԱՅԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6448–Նոր շրջան թիւ 1859

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ԹԱՐԹԱՓՈՒՄՆԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերը այլապէս ուշագրաւ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ, Թուրքիոյ խարխափումներու մասին:

Մինչեւ այսօր ալ գաղտնի կը պահուին այն «կարեւոր որոշումները» որ տրուած են արտակարգ խորհրդակցութեանց միջոցին, մասնակցութեամբ Լոնտոնի, Փարիզի եւ Հռոմի դեսպաններուն:

Անշուշտ այս խորհրդաւորութիւնը տեղի կու տայ զանազան մեկնութեանց, ինչպէս եւ հակասական զրոյցներու:

Ահաւասիկ լուր մը եւս.

— «Դարձեալ զրոյց կը շրջի թէ Թուրքիա պիտի նախընտրէ աւելի չէզոքքաղաքականութեան մը հետեւիլ, հրաժարելով Ատլանտեանի դաշինքէն եւ նոր դաշնագիր մը կնքելով Յունաստանի հետ: Եթէ այս պահանջն ալ մերժուի, Թուրքիա իրաւունք պիտի ունենայ ամբողջովին չէզոք քաղաքականութեան մը հետեւելու»:

Այս կարգի տեղեկութիւնները յուզում պատճառած ըլլալով, կառավարութիւնը փութաց լուսաբանութիւններ հաղորդել հեռագրական գործակալութեան միջոցաւ:

Այդ բացատրութիւնները փոխանակ լուսաբանելու, աւելի կը շեշտեն անստուգութիւնը:

Այսպէս, Անգարայի հեռագրական գործակալութիւնը Ապրիլ 26ին կը ծանուցանէր թէ՝ զրոյցի մը համաձայն, «վարչապետը Ամերիկա պիտի երթայ յարմար առիթով մը»: Եւ յետոյ կ'աւելցնէր.

— «Կառավարութիւնը կը մերժէ որեւէ բացատրութիւն տալ դեսպաններու հետ կատարուած խորհրդակցութեանց մասին եւ չուզեր որ մամուլը մեկնութիւններ հրատարակէ այս խնդիրներու մասին: Առ այժմ կառավարութիւնը ամբողջական բացատրութիւններ պիտի ստանայ Անգարա հրաւիրուած դեսպաններէն, գիտնալու համար արեւմտեան պետութեանց տրամադրութիւնները՝ Թուրքիոյ հանդէպ»:

Հեռագիրը յիշելով բազմաթիւ օտար դէմքերու այցելութիւնները, ամերիկացի ծովակալ Քերնիէն մինչեւ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, գիտել կու տար.

— «Թէեւ Ամերիկայի մէջ զօրաւոր հոսանք մը յառաջ եկաւ ի նպաստ Թուրքիոյ պահանջներուն. բայց եւ այնպէս Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի բռնած ընթացքը տեղի տուաւ զանազան մտահոգութեանց, մանաւանդ Պ. Շումանի յայտարարութիւնները արդար եւ ընդհանուր ջղագրգռութիւն պատճառեցին: Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա չեն ուզեր որ Թուրքիան մասնակցի Ատլանտեանի դաշինքին»:

Ուրիշ բացատրութիւն մը եւս, նոյնքան դիւանագիտական.

— «Կառավարութիւնը Ուաշինկթընի դեսպանին կարծիքը պիտի ուզէ, Ամերիկայէն ակնկալուած օժանդակութեան մասին: Յուլիսին պիտի վերաքննուի Մարշըլի օգնութեան ծրագիրը եւ Թուրքիա պիտի պահանջէ աւելցնել զինուորական օգնութիւնը: Այս ընդհանուր խորհրդակցութիւններէն վերջն է որ կառավարութիւնը վերջնական որոշում պիտի տայ նոր ձեռնարկներու մասին»:

Վերջերս հրատարակեր էինք Ուաշինկթընի Թուրք դեսպանին մէկ ազդարարութիւնը՝ Ֆիլատէլֆիոյ մէջ.— «Թուրքիոյ փլուզումը համազօր պիտի ըլլայ Միջերկրականի կորուստին: Որ եւ է տեղ եւ ամէն առեն կրնայ կրկնուիլ Քորէայի դէպքը»:

Ինչպէս կ'երեւայ, Անգարան որոշած է փորձել բոլոր միջոցները, նոյն իսկ «շանթաժ»ը, արեւմտեան Դաշնակիցներուն վրայ ճնշելու եւ նոր առաւելութիւններ ստանալու համար:

Ուրիշ բան չեն ապացուցաներ այս ամբողջ իրարանցումը, արտակարգ ժողովներէն մինչեւ արեւմտեան մայրաքաղաքներու մէջ կատարուած նոր ձեռնարկները:

Անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ ամերիկեան օգնութիւնը, անգլեւֆրանքեւթուրք դաշինքը եւ ուրիշ յանձնառութիւններ չեն փարատած Թուրքիոյ մտահոգութիւնները: Ուրեմն աւելի գործնական երաշխիքներ կը պահանջեն:

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարն ալ չէ կրցած ամրապնդել վստահութիւնը:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿՐՕՆԱՒՈ՞Ր ԹԷ «ՓԷՀԼԻՎԱՆ»

Պոլսեցի առեւտրական մը, որ Իրաք եւ Լիբանան այցելած էր անցեալ դեկտեմբերին, իր տպաւորութիւնները կը հրատարակէ «Ժամանակ»ի մէջ:

Արդէն քսան յօդուած գրեր է, եւ դեռ յայտնի չէ թէ ե՛րբ կը վերջացնէ:

Եթէ քսան հատը հինգի վերածէր, ամէնէն առաջ ինք շահած կ'ըլլար, ընթերցողներուն հետ:

Բայց, մարդը նախ իրաւագիտութիւն սորված, յետոյ առեւտրական եղած է:

Ուրեմն, կը թխէ ու կը թխէ, իրար խառնելով պիտանին ու անպէտը:

Լեզուն ալ, թացիկ եւ երկարաբան, գլուխն առած կ'երթայ, անգամ մը եւս փայլեցնելով Թերթին բրածոյ հայերէնը:

Աչքերդ գոցէ եւ բուռ բուռ ժողվէ օտարաբանութիւններ, քերականական եւ ուղղագրական աններելի սխալներ:

Ըսելիքս ուրիշ բան էր:

ԺԶ. յօդուածին մէջ, ճամբորդը կը նկարագրէ իր տեսակցութիւնը Դամասկոսի Հոգեւոր Հովիւին հետ:

Միայն խորագիրը կը բաւէ, գաղափար մը կազմելու համար.

— «Շաւարշ վարդապետ Գույումճեան ինչպէս փախցուց տանարին մէջ զէնք քաշող ցուցարարները.— Օքսֆորտի մէջ իրաւագիտութիւն ուսած վարդապետ մը որ եթէ պէտք ըլլայ գիտէ նաեւ գլուխ ջախջախել»:

Խօսակցութեան ատեն, յօդուածագիրը կը յիշէ «վարդապետին դէմ եղած հալածանքները»:

Մնացեալը թող ինք պատմէ.—

«Շաւարշ վարդապետի դէմքին մկանները յանկարծ [illegible] նետեց դահլիճին մէջ եւ յետոյ աչքերը յառելով աչքերուս ըսաւ.

— «Պ. Ակինեան, ես Հաճընցի եմ, գիտեմ այդ տեսակ խոովարարներու դասը տալ: Քանի մը հատին գլուխը պիտի ջախջախէի, բայց բարեբախտ են եղեր. ոստիկանները շուտով վրայ հասան եւ փրկեցին զանոնք: Հիմա այլեւս ծակամուտ եղած են եւ մենք լաւ կ'աշխատինք թեմին յառաջդիմութեան համար»: (23 *Ապրիլ*):

Ահա, ուրեմն, աղա Նազար մը եւս, «որ մէկ զարկով ջարդէ հազար»...

Կը զարմանամ որ Կիլիկիոյ կաթողիկոսը հոգեւոր հովիւ նշանակած է այս «փէհլիվան»ը, փոխանակ Անթիլիասի վանքին ղոնապան անուանելու:

Ի՞նչպէս կ'ըլլար եթէ Հելսինքի (Ֆինլանտա) ղրկէր, մասնակցելու համար միջազգային մարզախաղերուն, իբրեւ ախոյեան ըմբշամարտի:

ՎԱՀԷ

ԹՐՔԱՀՊԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Թրքական հպատակութենէ զրկուած Հայերու, Յոյներու եւ Հրեաներու մասին լուր մը հրատարակած էինք երէկ: Պոլսոյ թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները.—

Տարիներ առաջ Թուրքիայէ մեկնած էին Հայ, Յոյն եւ Հրեայ համայնքներու պատկանող հայրենակիցներ, եւ օրինական, քաղաքական եւ այլ պատճառներով վտարուած էին Թրքական հպատակութենէ: Կառավարութիւնը յարմար նկատած է այս մասին եղած օրէնքը բարեփոխել եւ ապահովել վերադարձը այդ կարգի հայրենակիցներու, մանաւանդ անոնց որոնք մօտաւոր պարագաներ եւ ազգականներ ունին Թուրքիոյ մէջ:

Կառավարութիւնը այժմ կը պատրաստէ ամբողջական օրինագիծ մը այդպիսիներու համար, որոնք այսուհետեւ պիտի վերստանան իրենց հայրենակցական իրաւունքները եւ պիտի կրնան Թուրքիա վերադառնալ եւ հաստատուիլ: Օրինագիծը պիտի մշակուի պատկան յանձնաժողովին կողմէ եւ պիտի ստանայ իր վերջնական ձեւը: Մամուլին մէջ ալ վերջերս երեւցան յատկանշական հրատարակութիւններ, որոնք կ'առաջարկեն ջնջել ամէն խտրականութիւն ոչ–խլամ տարրերու հանդէպ: (Մարմարա, 26 *Ապրիլ*):

Շահը վաւերացուց խարիւղի ազգայնացման օրէնքը

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ԿԸ ՆԱԽԱՏԵՍՈՒԻՆ

Պարսկաստանի Շահը Մայիս 2ին ստորագրեց՝ քարիւղի արդիւնաբերութիւնը ազգայնացնող հրովարտակը եւ հրամայեց վարչապետին ձեռնարկել Անգլեւիրանեան քարիւղի ընկերութեան գոյքերու պետականացման: Հրովարտակի ստորագրութենէն քիչ առաջ, անգլիական եւ ամերիկեան դեսպանները խորհրդակցեցան վարչապետին հետ, իսկ անկէ առաջ ալ, անգլիական դեսպանը ունկնդրութեան ընդունուած էր Շահէն, որ սակայն, յայտնած էր դեսպանին, թէ բացարձակապէս չի կրնար միջամտել այս վէճին:

Անգլիական դեսպանը, վարչապետին յանձնեց արտաքին նախարար Պ. Մորիսընի մէկ ծանուցագիրը, ուր կ'ըսուի թէ բրիտանական կառավարութիւնը պատրաստ է բանակցելու Պարսկաստանի հետ, նաւթային հարցին շուրջ: Ամերիկեան դեսպանն ալ թելադրած է իր կարգին, թէ իր կառավարութեան տեսակէտով, վէճը կարելի չէ կարգադրել միակողմանի կերպով, այլ պէտք է գտնել լուծում մը, որ գոհացնէ երկու կողմերն ալ:

Պարսկաստանի արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչներէն Տոքթ. Ահմէտ Անսարի յայտարարեց, թէ պարսիկ կառավարութիւնը չի բռնագրաւեր Անգլեւիրանեան ընկերութիւնը, այլ ազգայնացումը պիտի կատարուի փոխան հատուցման, որուն գումարը պիտի ճշդուի բանակցութիւններով անգլիական կառավարութեան հետ: Աւելցուց նաեւ, որ պարսիկ կառավարութիւնը ի վիճակի է իր հաշւոյն շահագործելու նաւթահորերը, առանց խանգարելու գործը:

Պարսկական շրջանակները կ'ըսեն, թէ ազգայնացման հրովարտակին ստորագրութեամբ, Շահը հռչակած եղաւ Անգլեւիրանեան ընկերութեան մահավճիռը: Կը կարծուի սակայն թէ սեփականազրկութեան գործնական քայլը առնելէ առաջ, պարսիկ կառավարութիւնը հաւանաբար պիտի սպասէ, տեսնելու համար, թէ ինչ պիտի ըլլայ անգլիական հակազդեցութիւնը:

Մինչ այդ, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Մորիսըն պատրաստած եւ Լոնտոնի պարսիկ դեսպանին հաղորդած է նոր ծրագիր մը, որուն համաձայն, նաւթային արդիւնաբերութենէն Պարսկաստանի շահը պիտի բարձրացուի 100ին 50ի, իսկ միւս կողմէ, ընդլայնելով գործակցութիւնը, աւելի մեծ թիւով պարսիկ գործակիցներ պիտի առնուին ընկերութեան մէջ: Կ'ըսուի նոյնիսկ, թէ Անգլիա պիտի հաւանի սահմանափակել իր [illegible] արտասահմանի մէջ ծախուած քարիւղին վրայ:

Եթէ պարսիկ կառավարութիւնը մերժէ որեւէ ձեւով հասկացողութեան գալ, այն ատեն, Անգլիա պիտի հարկադրուի հարցը յղել Լահէյի միջազգային դատարանին: ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Պ. Թրիկվը Լիի այցելութիւնը Պ. Մորիսընին, այսպիսի քայլի մը նախանշանը կը նկատուի:

Անգլիոյ ընդդիմադիր շրջանակները կը մեղադրեն կառավարութիւնը, թէ վճռականութիւն ցոյց չի տար այս վէճին մէջ: Լորտ Վէնսիթըրթ, Լորտերու ժողովին մէջ յայտարարեց, թէ ժամանակը եկած է այլեւս, որ կառավարութիւնը խօսքէն գործի անցնի: Կառավարութեան տեսակէտով, սակայն, այդպիսի վերաբերում մը չարիք միայն կրնայ հասցնել եւ փակել բանակցութեանց բոլոր ճամբաները:

✕ Բրիտանական մարտանաւ մը ճամբայ ելած է դէպի Պարսից ծոց:

Կրոմիքօ միշտ «ոչ» կ'ըսէ

Իններորդ շաբաթ եւ 42րդ նիստ փոխանորդներու ժողովին, որ սակայն, այս անգամ ալ չկրցաւ անելէն դուրս գալ:

Արեւմտեան պետութեանց երեք ներկայացուցիչները, խորհրդային պատուիրակութեան պարզեցին յաջորդաբար օրակարգի երեք բանաձեւեր եւս, բայց Պ. Կրոմիքօ, անընդունելի գտաւ երեքն ալ: Ու խոստացաւ ուրիշ անգամ մը բացատրել, թէ ինչու համար չի կրնար ընդունիլ զանոնք: Երրորդ բանաձեւի մերժումէն վերջը, ամերիկեան պատուիրակը, Պ. Ճէսըփ յայտարարեց.

— «Անելի մատնուած են մեր վիճաբանութիւնները այստեղ: Ութ շաբաթ է որ Մ. Նահանգներու, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները կը փորձեն բոլոր ճամբաները, համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար: Աւելորդ է կրկնել մեր փաստարկութիւնները: Կ'ուզեմ միայն վեր առնել, որ մենք, Ապրիլի ընթացքին ներկայացուցինք երեք առաջարկներ, մինչ խորհրդային պատուիրակը, Մարտ 5էն ի վեր ոչ մէկ առաջարկ ներկայացուց ժողովին: Ուզեցինք դուրս գալ այս անելէն, որպէսզի կարելի ըլլայ գումարել չորս արտաքին նախարարներու ժողովը: Եւ դժբախտաբար կը յայտարարենք, թէ այսօր ներկայացուած երեք բանաձեւերէն մէկն ու մէկը կըր–

(Ուրիշ շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄՈՍԿՈՒԱՆ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այժմ Մոսկուայի մէջ կան մէկ հայկական, մէկ Ազրպէյճանցիներու, մէկ ուկրայնական եւ ուրիշ կովկասեան ազգութիւններու ճաշարաններ: Հայկական ճաշարանին մէջ կարելի է գտնել Հայաստանէն մասնաւոր օդանաւով բերուած համեղ կարմրախայտ կամ Իշխան ձուկը :

Ճաշարանները բաց են մշտատեւ ժամը 13էն մինչեւ առտուան երեքը, որովհետեւ Ռուսերը Եւրոպացիներուն նման ճաշելու կանոնաւոր ժամ չունին: Անոնք միայն ճաշելու չէ որ կ'երթան այնտեղ, այլ եւ բարեկամներու հետ խօսակցելու, պարելու կամ ժամանցի համար: Բնակարանի անյարմարութիւնները, ուր կարելի չէ հիւրեր ընդունիլ, ճաշարանները հիւրասրահի դեր ալ կը կատարեն :

Օտար Թղթակիցներուն կեանքը բոլորովին տարբեր է Մոսկուայի մէջ, բաղդատմամբ եւրոպական ուրիշ մայրաքաղաքներու: Մինչ Փարիզի, Ուաշինկթընի կամ Լոնտոնի մէջ անոնք կրնան տեսնուիլ զանազան ազգերու պատկանող իրենց պաշտօնակիցներուն կամ պարզ անհատներու հետ, Մոսկուայի մէջ ընդհակառակն, անոնք արտօնուած չեն խօսիլ Ռուսերու հետ: Բացառութիւն կը կազմեն չափուած, ձեւուած պաշտօնական մամուլի ասուլիսները :

Կառավարական պաշտօնատուններէ որ եւ հըրաւէր չեն ստանար անոնք: Տրուած նիւթին շուրջ բան մը գրելու համար ստիպուած են իրենց գըլուխները զարնել գրատուններուն մօտ եւ հայթայթել անհրաժեշտ գիրքերը :

Կը գործէ անշուշտ Արտաքին Նախարարութեան մամուլի դիւանը, որուն պաշտօնն է զբաղիլ օտար Թղթակիցներու գործերով: Անոր պէտք է ուղղել բոլոր դիմումները: Ան է որ կը ճարէ մայրաքաղաքէն դուրս ճամբորդելու արտօնագիրը, միջամտելով ոստիկանութեան մօտ, եւն.:

Ֆրանսայի Թղթակիցը հակառակ Մոսկուայի մէջ իր երկար ատեն բնակելուն, չէ կրցած (չեն արտօնած) այցելու ոչ մէկ գործարան, հիւանդանոց կամ համալսարան :

Թղթակիցը փորձով հասկցած է որ պէտք չէ շատ հարցասէր ըլլալ: Անգամ մը սակայն փորձութեան չդիմանալով՝ կը հարցնէ թէ Պ. Վիշինսքին ՄԱԿի ժողովին մասնակցելու համա՞ր է որ Մոսկուայէն մեկնած է:

Պատասխան.— « Զեմ գիտեր: Երբ իմանամ ձեզի կը տեղեկացնեմ»: Ու դեռ պիտի տեղեկացնէ :

Բոլոր հեռագրալուրերը գրաքննութենէ կ'անցնին անշուշտ: Մարդական լուրերը աւելի շուտ կը վերադարձուին: Բայց կասկածելի համարուած մէկ բառ իսկ կրնայ ժամերով յապաղեցնել հեռագրին հաղորդումը : Մեր Թղթակցին պատահած են լուրեր, որ իրեն վերադարձուին տասներկու օր ետքը: Եւ ինչ անմեղ լուրեր, ուր հասարակ բառերն անգամ գրաքննիչին խիստ բովէն կ'անցնին :

«Իսկական երկաթեայ վարագոյրը այն չէ որ կը բաժնէ Ատլանտեանի երկիրներու բնակիչները արեւելեան երկիրներէն: Երկաթեայ վարագոյրը, որ խիստ անանցանելի է, կը գտնուի բո՛ւն իսկ Խ. Միութեան մէջ, որ կը բաժնէ օտարականները երկրի խորհրդային ժողովուրդէն»:

Դեսպանատուններուն եւ օտարականներուն ընդհանրապէս արգիլուած է ուղղակի գործի առնել ոեւէ պաշտօնեայ, ըլլայ իսկ հասարակ սպասաւոր: Արտաքին նախարարութեան մէկ ճիւղն է որ կը ճարէ այդ աշխատաւորները, կատարուած խնդրանքին համաձայն: Այդ պաշտօնեաներուն հետ քիչ շատ մտերիմ յարաբերութիւն տեղի կուտայ անմիջական հեռացման :

Խ. Միութեան վարիչներուն համար, օտարական մը որ «պուրժուա» կառավարութեան մը կը պատկանի, անպայման լրտես մըն է, առնուազն կասկածելի կամ թշնամի: Եւրոպայի մէջ ճանչցուած ծանօթ Ռուսերն անգամ՝ Խ.Միութեան մէջ անծանօթ կ'ուզեն ձեւանալ, կասկածելի չնկատուելու համար :

Օտարականներու եւ տեղացիներու միջեւ յարաբերութեան այս տեսակ մը արգելքը յատուկ չէ միայն Մոսկուայի : Ան կը տարածուի առ հասարակ ամբողջ Խ. Միութեան վրայ, ամենահեռաւոր անկիւններն իսկ, բայց նուազ խստութեամբ: Ուրեմն շնորհիւ ճամբորդութեան է որ օտար մը լաւագոյն պատեհութիւնը կ'ունենայ տեսնելու, ըմբռնելու եւ զգալու երկիրը ուր կ'ապրի: Բայց ճամբորդելն ալ դիւրին բան չէ:

1948ի ընթացքին Մոսկուայի օտար դեսպանները արտաքին Նախարարութենէն ստացան հրահանգ մը, որուն համաձայն արտօնուած էին ճամբորդելու քաղաքէն 50 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ շրջագիծի մը մէջ միայն: Այդ հրահանգին մէջ յիշուած էին նաեւ արգիլուած շրջանները Մասնաւորաբար ռազմագիտական գօտիները, ծանր ճարտարարուեստի կեդրոնները՝ Վլատիվոստոք, Սեվաստափոլ, Մինսք, Քիէվ եւ ուրիշներ:

Սահմանուած այս յիսուն քիլոմեթր շրջագիծէն դուրս ելլելու համար, դեսպանները պարտաւոր են դիմել արտաքին նախարարութեան եւ սպասել, մինչեւ որ նախարարութիւնը իրենց յանձնէ ճամբորդութեան տոմսակը :

« Պուրժուա» օտարական մը չունի դեսպաններուն այս առանձնաշնորհը: Անոր ճամբորդութեան շրջանակը աւելի նեղ է: Անշուշտ ան չի կրնար մտնել դեսպաններուն իսկ արգիլուած գօտիներուն մէջ :

Երկար ու տաժանելի բանակցութիւններէ վերջ, Ֆրանսացի լրագրողը կը յաջողի ստանալ արտօնագիր մը, ամառուան արձակուրդը անցընելու համար Թիֆլիզ, Վրաստան, «միակ կովկասեան հանրապետութիւնը՝ որ բաց է օտարականներու առջեւ »:

Օդանաւէն հազիւ իջած, լրագրողը Ինթուրիսթի պաշտօնեային կը ներկայացնէ ցանկը այն վայրերուն, ուր կը փափաքի այցելել, — Համալսարանը, մէկ երկու դպրոց, կոլխոզներ, շարժանկարի արուեստանոցները, միջնադարեան քանի մը մենաստաններ՝ այնքան բազմաթիւ Կովկասի մէջ: Նաեւ արտօնութիւն շրջագայելու Վրաստանի զինուորական սքանչելի ճամբուն վրայ, որ Թիֆլիզէն (Թբիլիսի) կ'երկարի մինչեւ Վլատիկովկաս, ուրկէ կարելի է տեսնել համբաւաւոր Կազպէք լեռը, Եւրոպայի ամենաբարձր կատարը:

Ութ օր վերջ Թղթակիցը կը ստանայ մերժողական պատասխան, իր բոլոր խնդրանքներուն : Կ'առարկեն թէ այդպիսի արտօնութիւններ կը տրուին միայն Մոսկուայի մէջ: Կը հաւանին արտօնել 25 քիլոմեթր ճամբորդելու Թիֆլիզի շուրջ եւ բացառաբար՝ այցելել Կորի, Սթալինի ծննդավայրը: Բոլոր պտոյտները կը կատարուին ընդ հսկողութեամբ տեղացի առաջնորդի մը, որ քայլ մը անգամ չի հեռանար իրմէ :

Թիֆլիզ հինաւուրց քաղաք մըն է, որ կը տարածուի Կուր գետին երկու ափերուն վրայ: Հոն կը ցցուին վրացական հին եկեղեցիներուն ոսկի, արծաթ գմբէթները: Հին քաղաքին մօտ կը կանգնի նորը՝ աւելի արդիական: Ատամնաւոր երկաթուղին (funiculaire), որով այնքան հպարտ են Վրացիները, քառուղիները, հասարակ պարտէզները, հսկայական կրկէսը, մարզադաշտ մը՝ որ կրնայ 40 հազար հոգի առնել, լողարան, թատերասրահներ, մեծ համալսարան մը եւն.:

Քաղաքին բարեզարդման մէջ կարեւոր դեր կատարած է Լավրէնտի Բերիան, այժմու ներքին նախարարը: Ամէն կողմ կը նշմարուին անոր եւ Սթալինի նկարները: Երկուքն ալ վրացի: Երբեմն երրորդ գծի վրայ կը տեսնուի նկարը Մոլոթովի: Միւս մեծերուն նկարները հազուադիւտօրէն կ'երեւին :

Թերեւս տարօրինակ թուին Բերիայի վայելած համակրութիւնը եւ ժողովրդականութիւնը, նկատելով որ Արեւմուտքի մէջ ան ճանչցուած է իբրեւ պատասխանատու ամէնէն արիւնալի մաքրագործումներու: Սակայն բոլշեւիկները կը մտաբերեն Եէժովի օրով գործուած խժդժութիւնները եւ երախտագէտ կը զգան հանդէպ Բերիայի, որ վերջ տուաւ այդ դաժանութեանց, (!! Ա. Հ.):

Թիֆլիզի մէջ մարդ ինքզինքը Ռուսիոյ մէջ չզգար: Այս բանը կը տեսնուի ամենուրեք.— փողոցը, թատրոնին, ճաշարանին կամ մարզադաշտին մէջ: Այլեւս Մոսկուա չենք: Այստեղ ամէն ոք կը փափաքի հիւրասիրել օտարականը: Ճաշարանին մէջ, վրացի սեղանակիցներ կը հրաւիրեն լրագրողը միասին ըմպելու իրենց գինին: Խօսակցութիւնները աւելի մտերմական են :

Վրաստանի երկաթուղիներուն վրայ կը կատարուի տենդագին աշխատանք: Կը նորոգուին պատերազմի ընթացքին քանդուած կայարանները: Հաստատութիւններ կը վերածուին իրական պալատներու :

... Ի՞նչ է ապրուստի մակարդակը բաղդատելով Ֆրանսայի կամ արեւմտեան Եւրոպայի հետ: Դժուար է պատասխանել այս հարցումին: Արձանագրեմ կարգ մը երեւոյթներ.—

Նպարեղէն.— Կան բազմաթիւ նպարեղէնի խանութներ իւրաքանչիւր քաղաքի մէջ: Բաց են առտուան 11ի տեններէն մինչեւ կէս գիշեր : Բազմաթիւ են սակայն ժողովուրդին «պոչ»երը եւ մինչեւ փափաքուած ապրանքը ստանալը պէտք է սպասել երկար ժամանակ: Նախ հարկ է մօտենալ ապրանքին, իմանալ գինը եւ հաշուել թէ որքա՞ն կրնաս գնել: Յետոյ սպասել՝ հաշուեսեղանին մօտենալու, գինը վճարելու եւ ընկալագիրը ստանալու համար: Դարձեալ պէտք է սպասել կարգի, այս անգամ ստացագիրը յանձնելու համար սպասարկող տիկնոջ, որպէսզի կշռէ ապրանքը ու յանձնէ քեզի :

Երկար սպասումները ընդհանրապէս կ'ըլլան պանիրի եւ խողեղէններու համար:

Հացը՝ սպիտակ, գորշ կամ սեւ, կը ծախուի հացագործի խանութներուն մէջ, բայց կը պատրաստուին գործարաններու մէջ, ինչպէս Ամերիկա :

Պետական խանութներէն զատ կան կոլխոզի շուկաներ, ուր կոլխոզները ծախելու կը տանին իրենց յատկացուած կէս հէքթար հողին բերքերը.— պտուղ, բանջարեղէն, կաթ, հաւկիթ եւն.: Երկու շուկաներուն գիները նոյնն են գրեթէ :

Կան ապրանքներ որոնք կը տրուին բաժնեհաչափով եւ շատ սուղ են, շոքոլան մանաւանդ: Քորէայի պատերազմէն ի վեր հազուագիւտ դարձաւ նաեւ Թարմ կարագը :

Հագուստ – կապուստի տեսակէտով Խ. Միութիւնը խեղճ է: Սակայն վերջերս կատարուած նուազեցումներուն շնորհիւ աւելի բարելաւուած է, բայց անշուշտ սուղ եւ հազուագիւտ :

Ա. Հ.

«Ալմաստ» օփերան Փարիզի մէջ

Բանաստեղծ Յովհաննէս Թումանեան կը սիրէր իր գողտրիկ «պոէմ»ներու համար օգտագործել ժողովրդական եւ աշուղական երգերու նիւթերը:

Օգտուելով այդ երգերէն Թումանեան գրած է «Թմբկաբերդի առումը» պոէմը, զոր իր հերթին օգտագործած է Սպենդիարեան իր «Ալմաստ» օփերային համար :

« Ալմաստ»ը ժամանակին մեծ աղմուկ հանեց Խ. Միութեան մէջ եւ մինչեւ այսօր ալ սովետական թատրոններու ամէնէն սիրելի գործերէն մէկն է: Յաճախ կը ներկայացուի ռուսական եւ հայկական բեմերու վրայ, վայելելով մեծ ժողովրդականութիւն :

Անվերապահօրէն կրնանք ըսել որ «Ալմաստ» օփերան մեր երաժշտական ստեղծագործութեանը տուաւ արտակարգ փայլ եւ այս գործին այսօր մենք կրնանք մօտենալ համեւրոպական չափանիշով :

Իր արտակարգ երաժշտական մեներգներով, ժողովրդական մեղեդիներով, խմբական երգերով եւ գեղեցիկ պարերով (պալէ) «Ալմաստը» եզակի գործ մըն է իր տեսակին մէջ: Ասկէ զատ մեծ խանդավառութիւն յառաջ կը բերէ մասնաւորաբար ունկնդիրներուն առջեւ բանալով մեր նախնիքներու հերոսական պայքարը, յանուն անկախութեան եւ ազատութեան :

« Ալմաստ » օփերան գրուած է եւ հայերէն եւ ռուսերէն լեզուներով: Ռուսերէն բնագիրը աւելի կանուխ հրատարակուեցաւ եւ օփերան բեմադրուեցաւ Մոսկուայի եւ Լենինկրատի մեծ թատրոններուն մէջ: Կ'երեւի Հայաստանը սկզբի շրջանին ի վիճակի չէր հայերէն հրատարակելու այս գործը եւ չունէր նաեւ հասուն գեղարուեստական ուժեր: Յետագային էր, հարթուեցան բարդ հրատարակութեան դժուարութիւնները ու նաեւ երեւան եկան համապատասխան ուժեր, օփերան հրապարակուեցաւ հայերէն եւս եւ բեմադրուեցաւ Երեւանի մէջ, արտակարգ յաջողութեամբ :

Կրնայ ըլլալ նաեւ որ, ինչպէս շատ անգամ պատահած է, այս անգամ ալ օտարը առաջինը նշմարած է գեղարուեստական այս երկին արժէքը :

Շատոնց փորձեր կը կատարուէին բեմադրելու համար «Ալմաստ»ը Փարիզի մէջ : Սակայն բեմադրութեան բարդութիւնը կը դժուարացնէր իրագործելու այդ միտքը ու նաեւ այն կարեւոր պարագան, որ Ֆրանսայի մէջ մենք դժբախտաբար չունինք համապատասխան դերասաններ օփերայի համար : Միայն երգել գիտնալը, ըլլայ իսկ շատ լաւ, չի բաւեր: Օփերան այնքան բարդ է խաղարկութեան, երգի եւ պարի տեսակէտէն, որ կարելի չէ զայն բեմադրել սիրողներով, որչափ ալ տաղանդաւոր ըլլան: Ցաւալի պարագայ մը, սակայն մեր շնորհալի երգիչ – երգչուհիներու մեղքը չէ որ անոնք միեւնոյն ատեն փորձուած օփերային դերասաններ չեն :

Մեր հայրենակիցներէն, Պ. Ն. Կորգանեան, բնիկ Երեւանցի, ահա չորս տարի է, որ կը վարէ Փարիզի ռուսական օփերան, որուն մէջ կան եւրոպական հռչակ ունեցող դերասաններու (La Scala de Milano, Licéo de Barceloneէն եւն.):

Պ. Կորգանեան որոշած է իր ձեռքի տակ եղած ձեռնհաս ուժերով բեմադրել «Ալմաստ»ը Փարիզի մէջ, Salle de la Mutualité, Յունիսի սկիզբը, ռուսերէն լեզուով, երկու դաշնակի ընկերակցութեամբ: Ան կ'ուզէր նախապէս փորձել բեմադրել հայերէն լեզուով, բայց վերը յիշուած դժուարութիւններու վրայ, աւելցած է նաեւ ուրիշ արհեստագիտական խոչընդոտ մը: Անհնարին է եղեր ստանալ հայկական բնագիրը, տպագրութիւնը եղած է սահմանափակ օրինակներով եւ ստանալու համար պէտք է ... յատուկ արտօնութիւն :

Կը յաջողի՞ արդեօ՞ք Պ. Կորգանեան եւ իր այս չափազանց դժուարին եւ պատասխանատու ձեռնարկին մէջ :

Թերեւս հոս անհնարին ըլլայ Երեւանի թատրոնի ճոխ բեմադրութիւնը, բայց կը կարծենք, թէ ձայնական եւ երաժշտական առումով, անշուշտ պիտի յաջողի, նկատի առնելով մասնակցող առաջնակարգ ուժերը :

Փորձերը սկսած են Փետրուար ամիսէն եւ յա-

Կապոյտ Խաչի Օրը Փարիզի մէջ

Բարեկիրն մը մեր Խաչուհիներուն :

Կիրակի իրիկուն, «Սէրքըլ Միլիթէր»ի թատերասրահին մէջ իրենց կազմակերպած ցերեկոյթը ջերմապէս գնահատելի էր, մասնաւորաբար յայտագրի գեղարուեստական բաժինով : Երկու ժամէն աւելի տեւեց ցերեկոյթի գեղարուեստական մասը եւ այնուհետեւ սկսան արեւմտեան պարերը, որոնք վերջացան կէս գիշերին, խանդավառ եւ ընտանեկան մթնոլորտի մէջ: Սրահը ամբողջութեամբ լեցուած էր, իսկ ձեռնարկը, մուտքով եւ պիւֆէի սպառումով, ապահովեց կոկիկ հասոյթ մը, Հայ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին:

Երեկոյթին բացումը կատարեց, յանուն Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան, Տիկին Ա. Թադէոսեան, որ գրաւոր ճառով մը պարզեց կազմակերպութեան 28 մասնաճիւղերուն գործունէութիւնը Ֆրանսայի մէջ: Ապա շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր այն ազգակիցներուն, որոնք բարոյապէս եւ նիւթապէս զօրավիգ կը հանդիսանան միշտ՝ այս մեծ կազմակերպութեան:

Այնուհետեւ, օրուան խօսնակը, Օր. Մարի Գորգիկեան, հրաւիրեց Պ. Կարօ Գէորգեանը, որ կէս ժամի չափ խօսեցաւ Հայ Օգնութեան Միութեան առաջադրութեանց եւ անոր համազգային նշանակութեան մասին :

— «Կ'ըսեն թէ կարելի չէ գիտնալ մէկու մը սիրտը եւ քսակը: Ձեզմէ իւրաքանչիւրին կը մընայ հաստատել այս ճշմարտութիւնը, ձեր ծանօթութիւններով ու փորձառութեամբ: Այս խօսքը ճիշդ չէ միայն ՀՕՄին համար, որուն սիրտն ալ բաց է, քսակն ալ եւ երկուքն ալ տրամադրուած են հայ ժողովուրդի բարոյական եւ նիւթական կարիքներուն: ՀՕՄը մեծահարուստ նուիրատուներ կամ կտակարարներ չունի: Ժողովուրդն է անոր յենարանը: Ժողովուրդէն կը ստանայ եւ ժողովուրդին կը վերադարձնէ: Պիտի բաւէր աչքէ անցընել միայն տարեկան հաշուեկշիռները, տեսնելու համար, որ ամէն տարի գոյացած տասնեակ հազարաւոր տոլարներէն շատ բան չաւելնար տարուան վերջը, որովհետեւ բոլոր հասոյթները կը յատկացուին նախասահմանուած նպատակներու: Կազմակերպութեան կենսունակութիւնը վառ կը պահեն ի սփիւռս աշխարհի Հայուհիները, իսկ անոնց աջակիցներն են մեքենաներու ժխորին մէջ քրտինք թափող բանուորները, խանձած դէմքերով եւ կոշկոռ կապած ձեռքերով հողագործները, մըտաւորականները, արհեստաւորները, մանր առեւտրականները, մէկ խօսքով ժողովրդական խաւերը: Ամէն տեղ են մեր Խաչուհիները, — դպրոցներու մէջ, բուժարանները, հիւանդանոցները, կազդուրման կայանները, բանտարկեալներու եւ ծերերու մօտ ու կը յոգնին օրինակելի անձնուիրութեամբ: Ֆրանսահայ գաղութին մէջ չկայ ուրիշ, կազմակերպութիւն մը, որ 28 մասնաճիւղերու այսքան լայն ցանց մը ունենայ: ՀՕՄի սիրտը կը գտնուի Ամերիկա, իսկ բովանդակ գաղթաշխարհի մէջ տարածուած են անոր զարկերակները, իր Շրջանային վարչութիւններով եւ բազմաթիւ մասնաճիւղերով : Եւ որովհետեւ առողջ է սիրտը, առողջ են նաեւ զարկերակները: Պատիւ մեր քոյրերուն, որ գիտեն կենսունակ պահել իրենց մեծ կազմակերպութիւնը »:

Այս ճառէն վերջ գործադրուեցաւ գերազանցապէս ճոխ գեղարուեստական յայտագիր մը, մասնակցութեամբ խումբ մը երգչուհիներու, երգիչներու եւ նուագողներու: Պ. Մ. Խրիմեան իր հաճելի ձայնով երգեց Սայեաթ Նովայի «Անգաջ արա, մի խօսք ունիմ»ը: Պ. Թոռնիկ Գասպարեան, Պ. Է. Գավէզեանի դաշնամուրի եւ Պ. Բենոյի տափի ընկերակցութեամբ, թառի վրայ նուագեց հայկ. պարեր եւ ուրիշ եղանակներ, ուշագրաւ յաջողութեամբ : Ամերիկահայ երգչուհի տիկին Ա. Օտապաշեան, հայկ. տարազով հագուած, երգեց «Սիրուն մանիշակ»ը, «Քէլէ քէլէ»ն, ամերիկեան երգ մը եւ ծափերու վրայ՝ «Քուն եղիր բալաս»ը, որ լաւագոյնն էր իր միւս երգերուն մէջ եւ խանդավառ ծափերու արժանացան: Օր. Վ. Ճինճեան, դաշնամուրի վրայ ճարտարօրէն նուագեց Սպենդիարեանէն, Խաչատուրեանէն, Շոփէնէն եւ Լիսթէն հինգ կտորներ: Ջերմապէս ծափահարուեցան Օր. Ալիս Գավէզեանի հայկական երեք մենապարերը, հայկական տարազով: Դաշնակով կ'ընկերանար իր եղբայրը, իսկ տափով՝ Պ. Բենօ, որ սրինգի վրայ հնչեցուց նաեւ « Հայոց աղջիկներ»ը:

Յայտագիրը կը յորդէր «թիւերով», այնպէս որ կարճ դադարէ մը վերջ հանդիսականները հաճոյքը ունեցան անգամ մը եւս ունկնդրելու մեր սիրուած երգչուհիներէն Օր. Մառի Կառվարենցը, որ ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ, իր մշակուած եւ ուժեղ ձայնով վերացուց բոլորը, յաջորաբար երգելով Կոմիտաս վրդ.ի «Անտունի»ն եւ Գ.Ալեմշահի «Ես սիրեցի»ն, «Իմ երգը» եւ ծափերու վրայ «Նազեր»ը :

Շատ հաճելի էր օրիորդներ Էլիզ Պասմաճեանի եւ Նատիա Թապաքեանի բեմադրած զաւեշտը, ֆրանսերէն լեզուով: Ներկաները կուշտ ու կուռ ծիծաղեցան :

Ամերիկահայ երգչուհի Տիկին Զ. Էլմասեանի բեմ գալը,, ինչպէս նաեւ իր երգերուն անգերազանցելի յաջողութիւնը, ողջունուեցան խանդավառ ծափերով: Տիկինը, խոր զգայնութեամբ երգեց «Վայրի ծաղիկ»ը եւ «Եար նազանի»ն, իսկ հանդիսականներու փափաքին վրայ՝ Փրոֆ. Գալֆայեանի յուզիչ ու ռմբոստ «Նոր Օրօր»ը, ամերիկեան երգ մը եւ Ա. Սեւանեանի «Սիրուհուս»ը եւ «Աղէգ եար»ը:

Յայտագրի գեղարուեստական բաժնի վերջին մասն էր ասիկա, բայց ատկէ վերջն ալ, արեւմըտեան պարերու ընթացքին, երգեցին Օր. Անահիտ Գավէզեան եւ Պ. Պ. Խախամեան ու ժամկոչեան եւ խանդավառ ծափեր խլեցին ներկաներէն :

Խրախճանքը գոհ ձգեց բոլոր հանդիսականները եւ կազմակերպիչները արժանացան բոլորի շընորհակալութեան ու շնորհաւորութեանց:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ջողութեամբ յառաջ կը տարուին: Բոլորը գործի լծուած են մեծ խանդավառութեամբ :

« Ալմաստ »ի բեմադրութիւնը մեծապէս պիտի նպաստէ մեր երաժշտական մշակոյթի տարածման՝ օտար շրջանակներու մէջ: Պէտք է նըկատի առնել այն պարագան, որ ռուսական օփերայի ներկայացումներուն ներկայ կ'ըլլան նաեւ երաժշտասէր Ֆրանսացիներ եւ առհասարակ փարիզաբնակ Եւրոպացիներ :

Դիւրութիւն տալու համար հայ հասարակութեան, « Ալմաստ»ի բովանդակութիւնը պիտի հըրատարակուի առանձին յայտագրերով (հայերէն) ու նաեւ հայ թերթերու մէջ: Իսկ ներկայացման օրը առանձին խօսնակ մը բարձրախօսին առջեւ պիտի բացատրէ իւրաքանչիւր գործողութիւն :

Անշուշտ Փարիզի հայութիւնը պիտի փութայ օգտուիլ այս բացառիկ առիթէն, ճաշակելու համար մեր ազգային երաժշտութիւնը, միեւնոյն ատեն խրախուսելով հայ մշակոյթի տարածումը օտար շրջանակներու մէջ :

Թ.

ՁԱՅՆ ԿԸ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐ ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

ՌՈՄԱՆ, 25 Ապրիլ.— Կիրակի, 22 Ապրիլ կէսօրէն վերջ, Հ. Յ. Դ. «Արամ Մանուկեան» ակումբին մէջ, տեղի ունեցաւ Ֆր. Կ. Խաչի Ռոմանի մասնաճիւղի հանդէսը Կ. Խաչի Օրուան առթիւ:

Բացումը տեղի ունեցաւ Կ. Խաչի քայլերգով: Վարչութեան քարտուղարուհին՝ Տիկին Նուրիցա գրաւոր ճառով մը պարզեց Կապոյտ Խաչի քանի մը տասնեակ տարիներու գործունէութիւնը, մարդասիրական գետնի վրայ եւ անոր կարեւոր դերը հայապահպանման գործին մէջ: Եւ եզրակացուց.— «Կը տօնենք Կ. Խաչի օրը, ի մի հաւաքուելու, քննելու համար մեր կատարած աշխատանքները, կրկնելու համար մեր ուխտը ու խորին հաւատքով փարելու մեր գործին»:

Ապա Օր. Զաթրեան արտասանեց գեղեցիկ բանաստեղծութիւն մը: Խօսեցաւ նաեւ Պ. Համբարձումեան, ջերմապէս գնահատելով Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը: Եւ թելադրեց որ՝ ամէն կին լծուի այդ աշխատանքին :

Խնջոյքի ընթացքին, Օր. Ա. Զաթրեան երգեց «Աղթամարը», Օր. Քերոբեան նոր երգ մը, ընկեր Բ. Պալեան «Զախորդ օրերը», իսկ Պ. Քէփէնէկեան՝ «Սայեաթ Նովայ»էն կտոր մը:

Ներկայ էին խումբ մը երիտասարդներ, որոնք սկիզբէն մինչեւ վերջ մասնակցեցան հանդէսին եւ խնջոյքին: Իրենց պատեհութիւն տրուեցաւ նաեւ պարելու :

Շնորհաւորելի են Ռոմանի մեր երիտասարդները եւ Կ. Խաչը: Այս առթիւ տեղի ունեցան նաեւ նուիրատուութիւններ :

Հանդիսական

ԱՐԵՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր Սթրազպուրկ մեկնեցաւ, մասնակցելու համար Եւրոպայի Խորհուրդի նախարարական յանձնախումբի նիստերուն: Առաջին անգամն է որ Գերմանիա իրաւասու ձայնով կը մասնակցի այս մարմնի աշխատանքներուն :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Դ.

Այս պատուական դիրքէն, գեղարդներու, քարերու, նիզակներու, տէգերու ու ամէն տեսակ նետերու անդադրում տարափին տակ կը ճնշէին յարձակողները :

Խելասարին մէջ կամ կայմերու ծայրը թառած կռուողները մանաւանդ մեծ նախճիրներ գործեցին հակառակորդներուն մէջ, սպաննելով կամ վիրաւորելով զանոնք: Նոյնիսկ, հասա չուաններէն կրակը մարելու համար ջուրով լեցուն ամաններ կախած էին եւ նաեւ ահագին խոշոր քարեր, զորս վերէն կը ձգէին գրեթէ իրենց կողերուն փակած թշնամի նաւերուն վրայ, ահռելի վնաս պատճառելով անոնց :

Պատերազմիկներու եռանդը ծայրայեղ սատիճանի էր հասած, կարծես մրցումի ելած էին թէ երկուքէն որ կողմը պիտի տանէր յաղթանակը: Թուրքերը կ'ուզէին խորտակել Ոսկեղջիւրի մուտքը, քրիստոնեաները, Յոյն ու Իտալացի, քաջաբար կը դիմադրէին: Վերջապէս, կարճ ատեն ետք, յօրինեցին նոյնչափ ալ բուռն կռիւէ մը ետք, քրիստոնեայ նաւերը իրենց դիւցազնական հաստատամտութեան շնորհիւ, ստիպեցին Սուլթանին նաւատորմը որ ետ քաշուի: Թուրք նաւերը, այս անգամուան համար, Ղղթան կոտրելու ամէն յոյս լքելով նահանջեցին իրենց նախկին խարսխատեղին, քրիստոնեայ նաւազներուն յաղթութեան աղաղակներու տարափ հալածական :

— « Սուլթանը, կը շարունակէ Կրիտոփուլոս, իր յարձակման անյաջողութիւնը տեսնելով, նորատեսակ մեքենայ մը հնարել ուզեց թշնամիին դիմադրութիւնը ջախջախելու համար: Կանչել տըւաւ ռմբաձիգ շինողները եւ հարցուց թէ կարելի չէ՞ր թնդանօթներու հարուածներով ընկղմել նաւահանգիստին բերանը շարուած քրիստոնեայ նաւերը: Պատասխանեցին թէ անկարելի էր ատիկա Կալաթայի պարիսպներու պատճառաւ, որոնք ամէն կողմէ արգելք կ'ըլլային այդ բանին»: Հետաքրքրական պատասխան մը որ կը ցուցնէ թէ նոյնիսկ ասանկ պահու մը, Սուլթանը, որ ատիճան չէր ուզեր աւրուիլ Ճենովացիներուն հետ :

« Այն ատեն, կը շարունակէ մեր ժամանակագիրը, Մէհմէտ անոնց առաջարկեց տեսակ մը թնդանօթ շինել, բոլորովին նորանշան բան մը այնպէս որ անոր ձեւը քիչ մը փոփոխելով օդին մէջ մեծ բարձրութեամբ արձակուած ռումբը շիփ շիտակ պիտի իյնար թշնամի նաւուն կամրջակին վրայ ու ակնթարթի մը մէջ պիտի ընկղմէր զայն»:

Ու անոնց բացատրեց թէ ինչպէս, եւ տեսակ մը նմանութիւններու վրայ հիմնուած ու հաշուուած ի՞նչ մեծութեամբ շինելու էր այս գործիքը, որպէսզի կարենար ջախջախել թշնամի նաւերը :

« Երկրաչափները, որոնց այս ձեւով խորհուրդ կը հարցուէր, ըսին թէ անկարելի բան մը չէր ասիկա, եւ անմիջապէս Սուլթանին իրենց հաղորդած նախագծին համեմատ նոր թնդանօթ մը շինեցին: Յետոյ ուշադրութեամբ քննեցին թէ ուր պէտք էր հաստատել զայն, եւ Կալաթայի հրուանդանին քիչ մը վարը զետեղեցին, հոն ուր ծովեզերքը քիչ մը կը բարձրանայ, ճիշդ քրիստոնեայ նաւատորմին գրաւած տեղին դիմացը: Անհրաժեշտ հաշիւները ընելէ վերջ բերանը օդին տնկեցին եւ կրակ տուին :

«Ռումբը, մեծ բարձրութեամբ օդին մէջ ելլելէ վերջ իյնկաւ ծովը: Այն ատեն նշանառութիւնը ճշդեցին եւ նոր ռումբ մը անհուն բարձրութեամբ օդին մէջ վեր ելլելէ ետք, այնքան ուժգնութեամբ իյնկաւ քրիստոնեայ նաւերէն մէկուն վրայ որ, ակնթարթի մը մէջ ջախջախեց ու ընկղմեց զայն, սպաննելով ու խեղդելով բոլոր նաւաստիները, բացի մէկ քանիէն որոնք լողալով փախան ու ապաստանեցան դրացի նաւերուն մէջ»:

Այս դէպքը ահռելի անձկութեամբ մը համակեց պաշարեալներու սիրտը: Բայց գրեթէ անմիջապէս, կ'աւելցնէ Կրիտոփուլոս, նաւերուն դիրքը քիչ մը փոփոխելով, յաջողեցան ռումբերուն նուազ ենթակայ տեղ մը դնել զանոնք : Ալ ուեւէ նմանօրինակ աղէտ տեղի չունեցաւ, եւ այս կամ այն պատճառով, Սուլթանին յատակագիծներուն վրայ շինուած թնդանօթը չկրցաւ նոր վնաս պատճառել քրիստոնեայ նաւատորմին եւ ան շարունակեց պաշտպանել նաւահանգստին մուտքը :

(Շար.)

նանք իբրեւ հիմ ընդունիլ հասկացողութեան մը համար »:

Պ. Ճէօրփ պարզաբանեց նաեւ առաջարկները, որմէ վերջ, Պ. Կրոմիքօ դարձեալ խօսք առնելով յայտարարեց, թէ վերջնագրի մը իմաստով կը հնչեն ամերիկեան պատուիրակին խօսքերը:

Յաջորդ նիստը պիտի գումարուի այսօր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հեռագրական գործակալութեան Ֆրանքֆորթի թղթակիցը, Նեճաթի Շաքիր, մեռած գտնուեցաւ իր բնակարանին մէջ, կնոջը եւ երկու զաւակներուն հետ: Կ'ըսուի թէ անձնասպան եղած է, կազին կտուցը բանալով:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ երկար հետապնդումներէ վերջ, ոստիկանութիւնը յաջողած է ձերբակալել 24 մօրուսաւորներ, երբ գաղտնի արարողութիւններ կը կատարէին Էտիրնէ Գափուի գերեզմանատան մէջ: Կալանաւորները «Նագշի-պենտ» աղանդին կը պատկանին, «Ճիպպէ»ներ հագած եւ «Քիւլահ»ներ դրած: Իրենց պետը աքսորուած եւ մեռած էր: Արարողութեան ատեն մօրուքի թելեր կը թաղէին անոր գերեզմանին մէջ:

ԱՂՋԻԿՆԵՐ ՄՈԼՈՐԵՑՆԵԼՈՎ Ալժերիա կը փոխադրէին խումբ մը չարագործներ: Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ձերբակալել ութ հոգի, Մարլէնի հրապարակին վրայ: Զոհերը 18, 21 եւ 24 տարեկան աղջիկներ են: Ոստիկանական տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ մէջնորդները զանոնք պանդոկ մը առաջնորդելով, թմրեցուցիչ դեղեր կը խմցնէին, յետոյ Օրլիի օդակայանը կը փոխադրէին, Ալժէ ղրկուելու համար: Երբեմն ալ կը խոշտանգուէին:

ՄԵԹՐՈՅԻ ԵՒ ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԻ գիները աւելցնելու առաջարկ մը ներկայացուցած էր կառավարութիւնը (երկու ֆրանք՝ առաջինին, մէկ ֆր. երկրորդին համար): Փոխադրութեանց վարչութիւնը մերժեց երկու առաջարկներն ալ: Խնդիրը նորէն պիտի քննուի յառաջիկային:

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՕՐԻՆԱԳԻԾԸ նորէն մերժուեցաւ Հանրապետութեան խորհուրդին կողմէ, 100ի դէմ 210 ձայնով: Կառավարութիւնը որոշեց վստահութեան խնդիր յարուցանել: Այժմ Ազգ. Ժողովին կը մնայ վերջնապէս վաւերացնել օրինագիծը, երկրորդ ընթերցումով, երկուշաբթի կամ երեքշաբթի օր:

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ հաւասարազօր անդամ ընդունուեցաւ միացեալ Եւրոպայի Խորհուրդին մէջ: Այս որոշումը տրուած էր քանի մը շաբաթ առաջ, եւ յայտարարուեցաւ ի ներկայութեան վարչապետ Ատընաուըրի եւ իր խորհրդականին:

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ, չինեւքորէական մեծ յարձակողականին առաջին շրջանը վերջացած ըլլալով, ընդհանուր անդորրութիւն մը կը տիրէ ամբողջ ռազմաճակատին վրայ: Այժմ կը սպասուի երկրորդ շրջանի յարձակումներուն, այդ պատճառով ալ ՄԱԿի ուժերը արթուն կը հսկեն իրենց դիրքերուն վրայ: = Մ. Նահանգները, մինչեւ Ապրիլ 27, Քորէայի մէջ ունեցած են 9603 սպաննուածներ, 42.276 վիրաւորներ եւ 10.950 կորսուածներ, — ընդամէնը 62.799 հոգի:

ԲՈՒՌՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐ տեղի ունեցան Իսրայէլի եւ Սուրիոյ սահմանապահ զինուորներուն միջեւ, Տիբերիայի լիճին հիւսիսակողմը: Իսրայէլ կ'ըսէ թէ Սուրիացիները անցան սահմանագիծը եւ կը շարունակեն յառաջ խաղալ: Խնդիրը հաղորդուած է Ազգաժողովին: Վերջին լուրերու համաձայն, Սուրիացիները ետ մղուած են:

ԹՐՔԱԿԱՆ, ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ մարտանաւեր պիտի համախմբուին մօտերս Մալթայի առջեւ: Թրքական տորմիղը պիտի բաղկանայ չորս թորփիլանաւերէ, չորս ականահաւաքներէ եւ չորս սուզանաւերէ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը պատիւ ունի հրաւիրելու յարգոյ հայ հասարակութիւնը հանդիսաւոր Ս. պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին, որ տեղի պիտի ունենան Մայիս 6ին, կիրակի օր, ժամը 10.30ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ի յիշատակ Հ. Բ. Ը. Միութեան փոխ նախագահ եւ բարերար անդամ

Ողբացեալ ՏԻԳՐԱՆ ԽԱՆ ՔԷԼԷԿԵԱՆի

Բարեբարեալ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի սանուհիները իրենց երգեցողութեամբ պիտի մասնակցին սրբազան արարողութեանց եւ Ս. Պատարագէն վերջ, տեղի պիտի ունենայ յարգանքի արտայայտութիւն Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովին կողմէ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յունիս 2ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը:

Թեր ու դէմ կը խօսին ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ եւ ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ: Նիւթը.— «Պատմութիւնը օրէնքի կը հպատակի՞»:

ՅԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդի Օրը» կը տօնուի այս կիրակի ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր: Rue Voltaire, Ալֆորվիլ, քաղաքապետական շքեղ սրահին մէջ:

Կը խօսի ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

Orchestre Typique de Tango Dujardin, (partenaire de Marcel Feijoo): Գեղարուեստական ճոխ բաժին, զաւեշտ, հայկական պարեր, երգ, արտասանութիւն եւ Իսի լէ Մուլինոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Հայկ. Նուագախումբը: Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

Մուտք **150** ֆրանք, Նոր Սերունդի անդամներուն **100**:

Երթեւեկ.— Métro Charenton Ecoles, Aut. 103, իջնել Ave. de l'Union:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 20ին, «Հ. Օ-հանջանեան» սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկերուհի Ա. ՄԱՂԱՔԵԱՆ, կը խօսի Պ. Հ. ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ (Լիոնէն):

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին տեղւոյն կարող ուժերը, Տիկիններ Վ. Ռստիկեան եւ Ս. Թադէոսեան (երգ): Օր. Ա. Ուզունեան (արտասանութիւն), Պ. Կ. Զարդարեան ֆանթէզի, Ա. Քզելեան եւ ուրիշներ: Կ'երգեն սանուհիները:

Հանդէսէն վերջ խնջոյք, հաճելի անակնկալներով:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ

Կը նախագահէ Վ. ՀԻՒՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ Պ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական բաժին.— Մեներգ՝ Տիկ. Վարդանեան (Լիոնէն), եւ Օր. Սէտէֆեան: Արտասանութիւն Օր. Օր. Մուրատեան, Պապայեան եւ փոքրիկն Բարսեղեան (Պռոնէն): Խմբերգներ՝ Ց. Կ. Խ. վարժարանի երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Գ. Փափազեանի:

Կը ներկայացուին Հերոսամարտի դրուագներէն երկու կենդանի պատկեր, ղեկավարութեամբ Պ. Պօղոս Տէր Պօղոսեանի:

Տախքերու մասնակցութիւն՝ 75 ֆրանք:

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ազգ. Եկեղեցական Միութեան նախաձեռնութեամբ ու մասնակցութեամբ Կրընոպլի բոլոր կազմակերպութեանց, կը տօնուի Ապրիլ 11–24ի ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Salle Sacré – Coeur, rue Jean Macé:

Նախագահութեամբ Պ. ՔԻՐԱՋԵԱՆի:

Բոլորին պարտականութիւնն է իրենց յարգանքի բաժինը բերել աւելի քան մէկմիլիոն նահատակներու յիշատակին:

ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Համախարբերդցիական Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Հայ Երիտասարդաց սրահին մէջ, 10 rue Bayard:

Կը նախագահէ հայրենակից Պ. Մ. ՃԷՐԱՆԵԱՆ

Պիտի նուագեն Պ. Պ. Նալպանտեան եւ Ատալեան: Երգ, արտասանութիւններ:

Առատ եւ մատչելի պիւֆէ:

ԿՈՉ ԼԻՈՆԻ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Լիոնի Ազգ. Միութեան եւ Հայ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան պաշտօնավարութեան շրջանը լրացած ըլլալով, նոր ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Մայիս 6ին, կիրակի օր, առաւօտեան ժամը 8էն մինչեւ կէսօրէ վերջ ժամը 6, եկեղեցւոյ սրահին մէջ, 69 rue Louis Blanc:

Ընտրելու իրաւունք ունին Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ պատկանող բոլոր հայրենակիցները, որոնք լրացուցած են 21 տարիքը եւ անձամբ կը ներկայանան իրենց ինքնութեան թուղթով:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ առանձին թռուցիկներով: Ընտրողական յանձնախումբ՝ քարտուղար Գ. Ֆէլլահեան, նախագահ Ժ. Ծառուկեան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթակոմ. այս շաբաթ ժամը 20.30ին:

ՋԱԽԱՐԵԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 21ին:

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակ. այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 4ին:

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais): Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Մայիս 7ին ժամը 21ին, դպրոցին սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Պարտադիր ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի հերթական ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ, ծանօթ սրճարանը ժամը 21ին: Կարեւոր օրակարգ: (Շար. նախորդ ժողովի):

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Պօմոնի Կապոյտ Խաչի դպրոցին փակման հանդէսը՝ յառաջիկայ Յունիս 17ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Կ. Խրիմեան եւ զաւակները (Պռօն), Տէր եւ Տիկին Վ. Խրիմեան եւ իրենց զաւակները (Սէնթ Էթիէն), կը ծանուցանեն թէ իրենց կնոջ, մօր եւ հարսին՝

ՏԻԿ. ԱՆԱՀԻՏ ԽՐԻՄԵԱՆի

մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի այս կիրակի առտու ժամը 10ին, կաթոլիկ մատրան մէջ, 78 rue Rabelais, եւ կը հրաւիրեն բոլոր իր յիշատակը յարգողները:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Livry Garganի դէմ ժամը 15ին, Poule Finale (barrage) Terrain Municipal, Ave. Général Leclerc, Livry Gargan:

Հաղորդ. միջոց.— Gare de l'Estէն իջնել Gargan: Gare du Nordէն իջնել Sevran:

Կը խնդրուի մարզասէր հասարակութենէն քաջալերել այս շատ կարեւոր մրցումը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Վիէնի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ իր դպրոցներուն, Սանուհի Ս. Թորոսեանի եւ Պ. Կարապետ Գալայճեանի ամուսնութեան առթիւ.— Պ. Երուանդ Տէրկէրեան 5000 (Պէլֆորէն), Անդրանիկ Գալայճեան հազար (Պելֆոր): Պ. Պ. Կարապետ Գալայճեան, Կիւլպէնկ Գալայճեան (Մարսէյլ), հազարական, Բենիամին Հաճի Մկրեան (Մարսէյլ), 500, Ա. Թորոսեան (Թուլուզէն) հազար, Հ. Թորոսեան (Վիէն) հազար, Կ. Մարգարեան (Վիէն) 500: Շնորհակալութիւն նաեւ բոլոր անոնց որոնք մասնակցեցան ծոմապահութեան շաբաթի մեր հանգանակութեան:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Շավիլի եւ Իսի լէ Մուլինոյի մէջ

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 9ին Շավիլի Salle des Fêtesի մէջ, ՊԱՂՏԱՏԻ ՀԱՅՈՒՀԻՆ

2.— Այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, մասնակցութեամբ Ա. Գմբէթեանի, սինէմա Ալհամպրայի մէջ: ՉԱՅՃԻ ՓԱՇԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6449–Նոր շրջան թիւ 1860

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678–63
Samedi 5 MAI 1951 Շաբաթ 5 ՄԱՅԻՍ

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԲ ՍԻՐՏԵՐԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻՆ

Խորապէս յուզիչ հանդամանք ունէր հինգշաբթի օրուան գինեձօնը, սարքուած՝ ի պատիւ «քաջորդւոյն», Միսաք Թորլաքեանի, նախաձեռնութեամբ Տրապզոնի Հայր. Միութեան :

Տեղ չէր մնացած ճաշարանին մէջ: Ոչ միայն շարժելու, այլեւ ազատ շնչելու: Կազմակերպիչները արիւն – քրտինք մտած էին, գոհացում տալու համար եկողներուն :

Ներկայացուցիչներ՝ բոլոր խաւերէն եւ ամէն դաւանէ: Ամբողջ ընտանիքներ, ինչպէս եւ տարիներով հայկական կեանքէն զրկուած դժբախտներ կամ անտարբերներ :

Անշուշտ Պոնտոսի մեր հայրենակիցները իրենք ալ զարմացան, ի տես այս կազդուրիչ իրողութեան :

Անոնք սնապարծութիւնը չունէին իրենց վերապահելու արժանաւոր զաւկի մը փառքը :

Միսաքները «զարկին – զարկուան», յանուն ամբողջ հայութեան: Լեռներու, դաշտերու թէ քաղաքներու մէջ :

Անոնք իրենց կրակոտ արիւնը եւ հատու բազուկը տրամադրեցին իբրեւ լրացուցիչ մասերը համահայկական ճակատի մը :

Այդ գիտակցութիւնն էր որ այնքան սրտառուչ խօսքեր արտասանել կուտար ճառախօսներուն, առանց դաւանանքի խտրութեան :

Դաշնակցական Միսաքին, ինչպէս զինակից Սողոմոնին եւ Արամին (Երկանեան) մէջ, ամբողջական ազատագրութեան ձայնն էր որ կը հնչէր:

Բռնութեան, արիւնռուշտ հալածանքի լեղին քամած ժողովուրդի մը տառապանքն էր որ կը խռովէր անոնց ոգին, եւ կը նետէր կրակին մէջ :

Այդ նոյն տառապանքին գիտակցութիւնը պրկելով իրենց առոյգ ջիղերը, կը դարձնէր զանոնք չանթահարիչ եւ անպարտելի՝ ճակատ ճակտի կռիւներու մէջ :

Այդպէս էր որ երբեք չվրիպեցան անոնց գնդակները, արիւնարբու հրէշներու դէմ: Նոյնիսկ մայրաքաղաքներու բանուկ պողոտաներուն վրայ, — Թիֆլիս, Պերլին, Պոլիս, Հռոմ :

Հինգշաբթի օրուան երեկոյթին մէջ, դէմքերը կը ճառագայթէին, երբ կը լսէին պատմութիւններ՝ անհատական կամ հաւաքական քաջագործութեանց մասին :

Ամէնէն պահպանողականն ալ սարսուռ մը կը զգար, տեսնելով որ հայկական բազուկը ի վիճակի է կատարելու «բազում գործս արութեան»:

Սիրտերը կը բացուէին, եւ ամէն մէկը դրուագ մը կը պատմէր արդար հպարտութեամբ :

Դարերով թմրած առաքինութեան մը՝ քաջութեան վերակենդանացումը կը գովցնէր հոգիները: Մանաւանդ որ, երեկոյթը կը զուգադիպէր Հայաջինջ Սարսափներու տարեդարձին:

Անշուշտ հատուցումը համեմատական չէ, բաղդատելով աննախընթաց Արհաւիրքին հետ :

Եւ սակայն, հատուցանելու կարողութիւնն իսկ անփոխարինելի արժէք մըն է: Եւ լաւագոյն երաշխիքը վաղուան համար :

Ուշ սորվեցանք զարնողին զարնելու տարրական գիտելիքը :

Բայց, ճամբան կտրուած է արդէն, շնորհիւ բուռ մը քաջերու, որոնք հետզհետէ վերածուեցան խումբերու, վաշտերու, եւ վերջապէս բանակներու :

Տարիներու աշխատանքն ու զոհողութիւնները հիմնովին փոխեցին այս «խեղճ եւ անզէն» ժողովուրդին դիմագիծը :

Այսօր բանակներ ունինք հայրենիքին մէջ, արդիական սպառազինութեամբ: Ուժեր՝ որոնց խմորը թրեցին ազատագրութեան ռազմիկները :

Ունինք ուրիշ ուժեր ալ, ազատ աշխարհի բանակներուն մէջ, եփած՝ արեան եւ կրակի մէջ. օժտուած՝ զինարուեստի բոլոր գիտելիքներով :

Եւ վերջապէս ունինք երիտասարդութիւն մը որ գիտէ գլուխը բարձր բռնել, աշխարհի բոլոր պողոտաներուն վրայ :

Երբ սիրտերը բացուին, ուրախութեան կաթիլներ ալ կը խառնուին տրտմութեան արցունքներուն :

Միտքերուն հետ, բազուկներն ալ հասունցած են այսօր, յարգանք ներշնչելով բոլոր ճակատներուն վրայ :

Լեռ ու ձոր անցած ենք արդէն: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԲ ՄԵՐ ՓՈՂՈՑԷՆ ԱՆՑՆԻՍ ...

Ո՞վ չէ լսած, մանկութեան օրերուն.

— Անգամ մը մեր փողոցէն անցիր, հայրիկիս կ'ըսեմ, այն ատեն կը հասկնաս ...

Այսօր ալ պեխով – մօրուքով «հայրենասէրներ» են որ կը մոլտան, աջ ու ձախ.

— Սպասէ, «փալապեխ»ը կուգայ, այն ատեն կը տեսնուինք...

Կ'ըսեն ու կը գրեն: Երբեմն չարախինդ քրքիջներ արձակելով, երբեմն ալ ծուռ – ծուռ երեսդ նայելով :

Միեւնոյն քաղաքին հայրենակիցներն անգամ վարակուած են այս համաճարակէն:

— Եթէ չհրաժարիս, եթէ տօնակատարութեան մասնակցիս, չարաչար պիտի զղջաս, ապագային: Օրերը կը մօտենան, խելքդ գլուխդ ժողվէ ...

Ո՞վ ցանեց այս որոմը: Ո՞ր դարշահոտ ճահիճէն բուսան այս թունահոտ տունկերը :

«Գալիք»ին, օտարին, զօրաւորին սպասել, առիթէն օգտուելու եւ հաշիւ մաքրելու համար :

Օրինակը տեսանք արդէն, ազատագրութեան առաջին օրերուն, Մարսէյլի, Լիոնի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ:

Ցանկեր պատրաստել եւ ազդարարութիւններ ուղղել: «Կը տեսնէ՛ք...»:

— « Մեր փողոցէն անցիր, ես քեզի կը սորվեցնեմ» ըսած ատեն, երէկուան մանուկը գոնէ իր հայրը նկատի ունէր, ոչ թէ դրացին :

Այսօրուան «քաջ»երը ամէն բանէ առաջ ապաւինած են գոյնզգոյն դրացիներու, Մարսէլ կոչուին թէ Իվան կամ Կոնզալէս :

Խեղճերը բաներ մը լսած, կարդացած են, բայց չեն հասկցած : ՎԱՀԷ

ԱՆԳԼԻՈՑ ՄԵԾ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ, որ կը կոչուի նաեւ փառահանդէս, բացուեցաւ հինգշաբթի օր Լոնտոնի մէջ, զանգակներով, թմբուկներով, փողերով եւ թնդանօթներով: Պիտի տեւէ հինգ ամիս: Թագաւորը բացման ճառին մէջ յիշեց թէ հարիւր տարի առաջ Վիքթորիա թագուհին բացաւ մեծ արուեստահանդէսը: «Դժբախտաբար խաղաղութիւնը երկար չտեւեց եւ մեր նախորդներուն սուեղծած հարստութենէն շատ բան փճացաւ ընդհուր եւ ընդ սուր: Բայց եւ այնպէս պատճառ չունինք յուսահատելու»: Միլիոնաւոր այցելուներ պիտի հոսին Լոնտոն :

ԵԳԻՊՏՈՍ նոր առաջարկներ ներկայացուց Անգլիոյ, 1936ի դաշնագրին վերաքննութեան առթիւ: Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին: Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, Եգիպտոս կը պահանջէ որ 1. Բրիտանական զօրքը հեռանայ Սուէզի շրջանէն, այս տարուան ընթացքին. 2. Եգիպտոս պիտի չգործակցի, խաղաղութեան ատեն, յորչափ Մեծն Բրիտանիա զէնք չի ճարեր կարեւոր քանակութեամբ.— 3. Եգիպտական կառավարութիւնը յանձն կ'առնէ նորէն Սուէզի ջրանցքը հրաւիրել բրիտանական զօրքը, պատերազմի մը պարագային, եթէ ինք վճռէ թէ այդ մօտալուտ պատերազմը կը վտանգէ Եգիպտոսի ապահովութիւնը :

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼԻ միջեւ ծագած կռիւները սաստկացան վերջին պահուն: Ազգաժողովին ներկայացուցիչը հրամայեց անմիջապէս դադրեցնել կրակը. բայց հեռագիրը կ'ըսէ թէ հինգշաբթի օր ծանր թնդանօթներ կը գործէին Կափառնայումի աւերակներուն մէջ: Սպաննուած են չորս Իսրայէլացի եւ քսան Սուրիացի զինուորներ: Երկու կողմերը իրար կ'ամբաստանեն այս ընդհարումներուն առթիւ: Սուրիոյ պաշտօնական բանբերը կը յայտարարէ թէ հարիւրի չափ Իսրայէլացի զինուորներ անցան ապազինուած շրջանը, Տիբերիայի լիճին հիւսիսակողմը, եւ փորձեցին գրաւել արաբ գիւղացիներուն հօտերը: Իսրայէլի պեկոյցն ալ ուրիշ բան կը պատմէ :

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԵԱՆ դաշինքի մը մասին խորհրդակցութիւններ պիտի կատարուին Ուաշինկթընի մէջ, մասնակցութեամբ Աթէնքի ամերիկեան դեսպանին, որ մանրամասնութիւններ պիտի հաղորդէ Յունաստանի կացութեան մասին: Այս առթիւ իրազեկներ կը հաւաստեն թէ յոյս չկայ որ Յունաստան եւ Թուրքիա ընդունուին Ատլանտեանի զինակցութեան մէջ :

Պաշտօնական հրամանատարին տեսակէտները

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԽՆԴԻՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ամերիկեան զինեալ ուժերու եւ արտաքին գործերու ծերակուտական յանձնախումբերը, միացեալ եւ ղռնփակ նիստի մէջ սկսան լսել զօր. Մէք Արթըրը՝ Ծայր. Արեւելքի մէջ ամերիկեան քաղաքականութեան եւ ապահովաբար նաեւ անոր հրաժարեցման հարցերուն շուրջ: Մամուլին տրուած զեկոյցները կ'անցնին խիստ գրաքննութենէ, որպէսզի զինուորական գաղտնիքներ չյայտնուին:

Ժողովի նախագահը (դեմոկրատ) քննութեան կարեւորութիւնը շեշտելէ եւ զօր. Մէք Արթըրի գովեստը հիւսելէ վերջ, խօսքը տուաւ զօրավարին, որ բազմաթիւ հարցումներու պատասխանելով ըրաւ հետեւեալ կարեւոր յայտարարութիւնները.—

— « Ես, համաձայն չեմ կուսակցական քաղաքականութեան մը, որովհետեւ հարցերը հիմնական հանդամանք ունին եւ հեռու կը մնան կուսակցական նկատումներէ: Այս հարցերը պէտք է լուծուին ազգային շահերու հիման վրայ: Քորէայի մէջ մեր ցամաքային, օդանաւային եւ ծովային ուժերը կատարելապէս ամբողջացուած են: Քորէական զօրամասերը իրապէս լաւ են եւ քաջ, միայն թէ զինամթերքի որոշ պակասներ ունին: Կը տարակուսիմ սակայն, թէ Քորէայի պատերազմական փորձառութիւնը կրնայ օրինակ մը ծառայել, եթէ համաշխարհային պատերազմ մը պայթի համայնավարութեան եւ ազատ աշխարհի միջեւ: Որովհետեւ, կռուին մասնակցող ուժերուն մէկ մասը կը գործէ իբրեւ խորհրդանիշ :

« Պատերազմը սկսելէն ասդին միշտ նոր ուժեր ուզած եմ, բայց ուժերս եղած են սահմանափակ, բացի օդանաւային ու ծովային ուժերէ: Եթէ այս վերջինները գործելու ազատութիւնը ունեցած ըլլային, ցամաքային ուժերը զօրացնել պէտք պիտի չըլլար այս գործը վերջացնելու համար: Անցեալ Յունուարի 12ին, ամերիկեան սպայակոյտներու պետերը յանձնարարած էին Չինաստանը պաշարել ծովէն, օդանաւային գործողութեանց ձեռնարկել Մանչուրիոյ վերեւ եւ ուժ տալ ազգայնական Չինացիներուն: Որքան որ գիտեմ, այս յանձնարարութիւնները չփոխուեցան: Կը թուի սակայն թէ նախագահը կամ պաշտպանութեան նախարարը վեթոյի ենթարկեցին այս տեսակէտը: Կ'ընդունիմ սակայն, որ սպայակոյտները չյանձնարարեցին ռմբակոծել մանչուրիական խարիսխները: Հրահանգուեցաւ ինծի չռմբակոծել զանոնք: Եթէ ինծի թոյլ տրուէր ռմբակոծել չին՞...ները նախ քան Չինացիներու անցքը Եալու գետէն, այդ անցքը բնաւ չէր [illegible]ականանար: Մ. Նահանգները պէտք էր ազ[illegible]էին Չինաստանին, թէ պատերազմ. վիճակ [illegible]տեղծուէր մեր եւ իր միջեւ ու պիտի զարնէ[illegible] չինական հողերը, եթէ միջամտէր Քորէայի պատերազմին »:

« Ինչ կը վերաբերի ռուսական ռազմագիտութեան, խորհրդային ուժերը Սիպերիոյ մէջ ընդհանրապէս պաշտպանողական արժէք ունին: Ես չեմ կարծեր որ Սովետները կրնան յաւելուածական մեծ ուժեր համախմբել, ասիական ցամաքամասի վրայ յարձակում մը սկսելու համար: Կը կարծեմ նմանապէս, որ չինական օդանաւային ու ծովային ուժերու տկարութիւնը արդիւնքն է այն դժուարութեանց, որոնք կ'արգիլեն խորհրդային զինամթերքի փոխադրութիւնը: Ռուսը երբեք նաւազ մը չէ եղած եւ այս է իր մեծ տկարութիւնը :

« Իմ անձնական տեսակէտով, Ռուսիա կը գտնուի հետեւեալ երկընտրանքին առջեւ.— Յարձակիլ՝ որեւէ առիթով եւ չյարձակիլ: Ան գիտէ որ մենք պիտի չյարձակինք: Եթէ որոշէ չյարձակիլ, բաւարար համարելով իր այսօրուան դիրքը, Քորէայի կամ Ասիոյ մէջ ոչ մէկ բան կրնայ պատահիլ, որ փոխէ իր այդ հիմնական որոշումը: Ըստ իս, Ռուսիա իր վերջնական որոշումը տալու համար նկատի պիտի ունենայ աւելի լայն ծրագիր մը, քան Ասիոյ այժմու դէպքերն են: Ծիծաղելի պիտի ըլլար ամէն պարագայի տակ գուշակել, թէ Ռուսիա նախ Ասիո՞յ մէջ պիտի գործէ, թէ Եւրոպայի մէջ: Չեմ կարծեր որ խորհրդային բարձր հրամանատարութիւնը բռնաշապիկ մը անցընէ ինքն իրեն: Ինչպէս ուրիշ հրամանատարութիւններ, խորհրդայինն ալ բաւական ճկուն պէտք է ըլլայ իր շարժումները յարմարցնելու տուեալ պահի մը պայմաններուն » :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՌԱԽՈՒՄԲԵՐՈՒ խճողման ատեն, ճամբորդները պիտի կրնան աւելի բարձր կարգի (Ա. կամ Բ.) վակոններ մտնել, ոտքի վրայ մնալով, համաձայն Ազգ. ժողովի մէկ որոշման: Մինչեւ հիմա զրինազանցութիւն կը համարուէր այս պարագան :

ՔՈՐԷԱՅԻ դաշնակից ուժերը եւ չինեւքորէական զօրամասերը դէմ դիմաց եկան Սէուլէն 15 քիլոմեթր դէպի հիւսիս: Կը կարծուի թէ կռիւները պիտի վերսկսին :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

ԽՄԲ.— Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը, Ազդակ, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ, հաստատելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան թեկնածուներուն յաջողութիւնը (22 Ապրիլ).—

Լիբանանի երեսփոխանական ընտրութիւններուն Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը պաշտպանեց երեք թեկնածուներ, երկուքը Դաշնակցական եւ մէկը անկուսակցական :

Մեր հակառակորդները՝ բոլշեւիկ — ռամկավար — հնչակ եղբայրակցութիւնը աշխատեցաւ Միացեալ Ճակատով պայքար մղել մեր դէմ, ինչպէս սովորութիւն ունի ընելու միշտ, եւ այս նպատակի յաջողութեան համար օգտագործեց կարգ մը բարեմիտ չէզոքներու անուններն ալ, որոնց մեծամասնութիւնը սակայն անդրադարձաւ սարքուած խաղին եւ մէկ կողմ քաշուեցաւ :

Խաղին ամբողջ նպատակն էր քիչ մը վարկ ու քիչ մը թիւ ապահովել հակադաշնակցական խառնիճաղանճին : Բայց երբ քողարկուած փորձերուն ներքին ծալքերը երեւան եկան, մեր հակառակորդները մնացին մինակ : Պէյրութի ռամկավար թերթը՝ «Զարթօնք» իր մարդիկն ու թեկնածուները մկրտեց «Հայկական Ճակատ» անունով :

Անունի փոփոխութիւնը ոչ մէկ բան փոխեց իրականութենէն : Ճակատը «միացեալ» կոչուէր թէ « հայկական »՝ նոյն ծանօթ ճակատն էր՝ յարդարուած Դաշնակցութեան դէմ պայքարելու համար : Մեր հակառակորդները իրենց թեկնածուներով ընտրական պայքարի իջան եւ դիմեցին ամէն միջոցի, գործածեցին ամէնէն աղտոտ լեզուն՝ յաջողութիւն մը ձեռք ձգելու համար :

Ընտրութեանց արդիւնքը եկաւ ցոյց տալ թէ ճակատական կոչեցեալները որ աստիճան խեղճ ուժ մը կը ներկայացնեն Հայոց կեանքին մէջ :

Պէյրութէն երեսփոխան ընտրուեցան Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան ներկայացուցած թեկնածուները՝ ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեան եւ Տօքթ. Մելքոն Հայրապետեան : Լիբանանի մայրաքաղաքին մէջ չարաչար պարտութիւն կրեցին ռամկավարներու եւ համայնավարներու թեկնածուները :

Մեր տրամադրութեան տակ կը գտնուին Պէյրութի զանազան թաղամասերու քուէներուն առանձին թիւերը : Այդ թիւերը անգամ մը եւս կը փաստեն թէ հայութիւ[illegible] հարիւրին 85 տոկոսով մեր թեկնածուներուն [illegible]ուէարկած է բոլոր այն շրջաններուն մէջ, ուր [illegible]խումբ կ'ապրի եւ հոծ զանգուած մը կը ներկ[illegible]ցնէ :

Լաւատեղեակ արաբ անձնաւորութիւններն ալ կը խոստովանին այս պարագան եւ Մեծ Ցանկի ամբողջական յաջողութեան մէջ շատ վճռական դեր կը վերագրեն հայ ժողովուրդի քուէներուն :

Թիւերու լեզուն ամէնէն պերճախօսն ու անհերքելին եղած է չարունակ : Մեր հակառակորդները ի զուր պիտի աշխատին ծամծըմել, խծբծել եւ ուրանալ ճշմարտութիւն մը, որ հանրածանօթ է այլեւս :

Ըլլայ ազգային մարմիններու ընտրութեան ատեն, ըլլայ պետական երեսփոխաններու, հայութիւնը իր ջախջախիչ մեծամասնութեամբ կեցաւ Դաշնակցութեան կողքին՝ վստահութիւն յայտնելով անոր վարած ողջամիտ եւ ազգանուէր քաղաքականութեան եւ գնահատելով անոր բռնած ուղղութիւնը :

Դաշնակցութեան թեկնածուները այսօր դարձեալ մաս կը կազմեն Լիբանանի նորընտիր խորհրդարանին եւ ինչպէս անցնող չորս տարիներուն, յառաջիկային ալ կոչուած են արժանաւորապէս ներկայացնելու հայութիւնը :

Գալով Լեռնալիբանանի ընտրութիւններուն, հոն ալ հայ ժողովուրդը հարիւրին 95 համեմատութեամբ իր քուէն տուաւ Դաշնակցութեան թեկնածուին : Ինքնարդարացման եւ ինքնամխիթարանքի ծառայող առասպելներ են այն բոլոր ըսի – ըսաները, որոնց համաձայն իբրեւ թէ « Դաշնակները գրաւած են սնտուկները եւ չեն ձգած որ ուրիշներ ալ քուէարկեն» : Քուէներու հաշիւը այնքան յստակ է, որ նման զրպարտութիւններով ոչ ոք կարելի է խաբել : Աւելի քան 1000 քուէ ստացած է մեր թեկնածուն հայկական թաղամասերէն, ընդդէմ քանի մը տասնեակի : Արդ, Պուրճ Համուտ բնակող եւ քուէարկելու իրաւունք ունեցողներուն ընդհանուր գումարը 1300ը չանցնիր, թէ Դաշնակցականները կիրակի օր հրաշքով մը իրենց տուները բանտարկուած իսկ ըլլային, հակառակորդ թեկնածուն ո՞ւրկէ պիտի ճարէր արդեօք իր յուսացած եւ չստացած քուէները :

Կառավարութիւնը ինքն ալ պաշտօնական յայտարարութեամբ հաստատեց թէ ընտրութիւնները տեղի ունեցան ամենուրեք հանդարտ եւ կարգապահ մթնոլորտի մէջ :

Այս բոլորէն ետք, ծիծաղելի չէ՞ միթէ շինծու տեղեկութիւններ յօրինել՝ բացայայտ պարտութիւն մը քօղարկելու դիտումով :

Քիչ անգամ պատահած է որ համայնքի մը թեկնածուն իր համայնքի քուէներուն հարիւրին 95 տոկոսը ստանայ : Ասիկա գրեթէ միաձայնութիւն է եւ կատարեալ վստահութիւն՝ թեկնածուին հանդէպ : Լեռնալիբանանի մեր թեկնածուն՝ ընկեր Վահան Փափազեան արժանացաւ այս ամբողջական եւ խանդավառ վստահութեան :

Ճիշդ է որ քուէներու ընդհանուր դասաւորումին մէջ ան յաջողութիւն չապահովեց եւ Պ. Տիգրան Թոսպաթ ընտրուեցաւ, բայց ասիկա ոչ մէկ բան կը պակսեցնէ այն յաղթանակէն, որ մեր թեկնածուն տարաւ իր ժողովուրդին մէջ և իր ժողովուրդին միջոցով :

Տիգրան Թոսպաթի ընտրութիւնը պարզապէս արդիւնք է երկու ցանկի վրայ գտնուելու բարենպաստ դիպուածին, որուն շնորհիւ արաբական գիւղերէն ան կրցաւ քիչ մը աւելի քուէ դիզել :

Այս է իրական պատկերը կիրակի օրուան ընտրութեանց արդիւնքին :

Մեր հակառակորդներու պարտուած «ճակատ»ը, ռամկավար «Զարթօնք»ին շուրջ համախմբուած, ծափ ու ծնծղայ զարնելու վրայ է ներկայիս :

Ինչո՞ւ համար, ի՞նչ է պատահած, պիտի մըտածէ անտեղեակ ընթերցողը : Պարտուած ու ջախջախուած ճակատ մը տեսնուա՞ծ բան է որ ցնծայ ...

Ռամկավարները ունին այդ բարեմասնութիւնը. ուրիշին փետուրներով զարդարուիլն ու սնգալը իրենց արուեստն է : Անոնք փոխանակ ողբալու իրենց անձնական եւ կուսակցական սնանկութիւնը, չտես պարծենկոտութիւններ կը ցուցադրեն, աշխատելով իւրացնել Տիգրան Թոսպաթի ընտրութիւնը, որ անկախօրէն տեղի ունեցաւ : Կրնա՞ն ըսել արդեօք թէ քանի՞ քուէով նպաստեցին անոր ընտրութեան եւ ինչո՞վ բաժնեկից կը դառնան յաջողութեան մը, որ ոչ մէկ աղերս ունի հայ ուժին եւ հայ ազդակներուն հետ :

... Անօգուտ են բոլոր չարախօսութիւնները, դաւերը, զրպարտութիւններն ու դիմակները : Հայ զանգուածները լաւ գիտեն այլեւս թէ որո՞նք են իր բարձրագոյն շահերուն անձնուէր պաշտպաններն ու ճշմարիտ հայրենասէրները : Եւ ճիշդ ատոր համար ալ հայութիւնը չի վարանիր Դաշնակցութեան կողքին կենալու, ամէն անգամ որ հոսանքներու միջեւ ընտրութիւն մը կայ կատարելիք :

ԾԱՆՕԹ.— Պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն, Հ. Յ. Դ. թեկնածուներէն ընկեր Մ. Տէր Գալուստեան շահած է 12.004 քուէ, բժ. Մելքոն Հայրապետեան 11.946, ռամկավար Հրաչ Սեդրակեան 6583, Եդ. Պարսումեան 5886, Վահան Փափազեան (Լեռնալիբանան) 10.186, Տիգրան Թոսպաթ 12.504 (այս վերջինը ընտրուած) :

Բաբելոն, Պաղտատ, Նինուէ

Միջազգային մամուլը յաճախ կը յիշէ այս անունները, քարիւղի տագնապին առթիւ :

Հնադարեան այս խորհրդաւոր եւ պատմական քաղաքները կ'ոռոգուին Եփրատ եւ Տիգրիս մեծ գետերէն, որոնց մասին կը կարդանք մինչեւ իսկ Հին Կտակարանին մէջ :

Յաճախ շփոթութեան տեղի տուած են Իրաք եւ Իրան անունները, շփոթութեան մատնելով անոնց պատմութիւնն ալ :

Իրաք մեզի աւելի մօտիկ երկիր է, տափարակ է դէպի արեւմուտք, ուրկէ կ'անցնին Եփրատն ու Տիգրիսը : Իսկ դէպի Արեւելք, կը գտնուի Իրան, շրջապատուած բարձրաբերձ լեռներով, եւ միշտ ջուրի կարօտը ունի :

Սաւառնակով ճամբորդի մը վրայ տարօրինակ տպաւորութիւն կը ձգէ այս երկիրը : Քանի մը քաղաքներ ամբողջովին արդիական են, ինչպէս Հապպանիէ, Ռութպան, Պաղտատ, եւն. :

Իրաքի տափարակ եւ ամայի ճամբաներէն այսօր ինքնաշարժեր կ'երթեւեկեն, գոհացնելով երկրին պահանջները :

Հակասական պատկերներ չեն պակսիր այս արեւելեան երկրին մէջ : Մէկ կողմէ, ինքնաշարժերու մէջ տիկիններ իրենց ճոխ արդուզարդով, միւս կողմէ Թափառաշրջիկ Քիւրտեր, գեղադէմ կիներով, ցնցոտիներով, մանուկները ուսերուն, բարձր փափախներ իրենց գլուխին վրայ եւ էշերով, երեք հազար տարուան պատմութիւն մը կ'արթնցնեն մեր մէջ :

Ահա խալիֆաներու քաղաքը Պաղտատ : Ովկիանոս մը մշտադալար արմաւենիներու, որոնք Տիգրիս գետին տղմուտ ջուրերը կը ծծկեն իրենց ստուերներով :

Մուրացկաններու ցած տուներ մէկ կողմէ, իսկ միւս կողմէ հարուստ ոսկերիչներ, բացօթեայ ճաշարաններով, ուրկէ ոչխարի խորովածի հոտը կը բուրէ ամէն տեղ : Սպիտակ ձեռնոցներով եւ ճերմակ գլխարկներով ոստիկաններ կը հսկեն բարեկարգութեան : Մեծ պանդոկներ, շէնքեր եւ Ֆայսալի կամուրջը կրնան մրցիլ եւրոպական մեծ պանդոկներու եւ կամուրջներու հետ : Միեւնոյն ատեն գետին վրայ կը տեսնուի հնադարեան քէլէկը, փայտէ հիւսուած մեծ կողով մըն է, կուպրով պատած, որ մինչեւ այսօր ալ բեռներ կը փոխադրէ :

Քէրպալայի շրջակայ դաշտերը, բերքառատ այդ վայրերը կը ջրուին այդ հնադարեան նաւակներով : Անոնք ցորենը կը հնձեն ոչ թէ մանգաղով, այլ տեսակ մը պողպատէ գործիքով կը քաղեն ցորենը, գարին եւն., ինչպէս իրենց նախնիքը կ'ընէին տասնեակ մը դարեր առաջ : Անոնց բնակարանները շինուած են կոպիտ հողէ, կոնաձեւ, կէս գնդաձեւ տանիքներով կամ հարթ տանիքներով : Բարձր դուռներ առանց պատուհանի, ինչպէս դարեր առաջ :

Ասոր դէմ, հսկայ գեղեցիկ շէնքեր, շաղախակուռ, շինուած ճարտարապետներու կողմէ, նման են եւրոպական շէնքերուն, երկաթէ դուռներ, գոյնզգոյն աղիւսներով :

Ահա գետեզերեայ Բաբելոնը, հնադարեան Բաբելոնը որ Սարկոնի, Սինիքերիպի, Ասուրբանիբալի եւ Նաբուգոդոնոսորի փառքերը կը պատմէ : Ո՞ւր են առկախ պարտէզները, շինուած զարմանահրաշ Շամիրամի համար, եւ այն դեղազարդ լայն պողոտան ուր եօթը պատերազմական կառքերը քով քովի շարուած կ'անցնէին կարմիր ներկուած քաղաքէն, եւ եօթյարկանի աշտարակը, կայսերական պալատը, ամբողջ քաղաք մը կարծես իր դեղին բարձր գերաններով : Կայսերական գահը, որուն վրայ կը բազմէր Նաբուգոդոնոսոր, ունէր զարդարուած՝ շափիւղայ իսկական կապոյտ քարեր, ոսկիէ եւ արծաթէ նկարներով : Այսօր աւերակոյտ մը, որ պեղումներու շնորհիւ մէջտեղ կ'ելլէ :

Այսօր Հիլլէի թաղը միայն անեղծ մնացած է, ուր արդելափակուած Հրեաները կը մնային մինչեւ իրենց ազատագրութիւնը : Աքսորուած ժողովուրդի զաւակները կրցած են կրկնապատկուիլ Եփրատի ափերը, մինչդեռ իրենց դահիճներուն մայրաքաղաքը անհետ կորսուած է եւ այդ աւերակներէն մնացած քարերով է որ կը շինուի Հիլլէ քաղաքը, եւ ինչպէս այն ատեն այսօր ալ ուռիի ծառերով շրջապատուած է գետը :

« Արդեօք մեր թոռներուն թոռներն ալ պիտի տեսնե՞ն օր մը մեր դահիճներուն աւերակները այնպէս, ինչպէս հզօր կայսրութեան մը Նաբուգոդոնոսորի աւերակները, մոխրակոյտերու փոշիները, որ դէթ մեր ոսկորները փառաբանուին ...» :

Եւ ահա Նինուէն, պատմական անուն մը, որ կապ ունի հնադարեան Ասորեստանի հետ, որուն մոխրակոյտները բեհեզի ծալքերու նման, բաժնուած են զանազան շրջաններու :

Նինուէ կը գտնուի Մուսուլի ճիշդ դիմացը : Մուսուլ կը կոչուի ժամանակին «Մուսըլին» անունով կերպասի արտադրութեան համար : Միակ հետաքրքրական պատկերը Տիգրիսի վրայ իր հարիւր կամարներով կամուրջն է, որ գոյութիւն ունի հինէն ի վեր, թէեւ այսօր մեծ մասամբ աւերակ վիճակ մը կը ներկայացնէ, եւ զբօսավայր մըն է :

Նինուէն հիւսիսային քաղաքն է, հարաւային մասը ընդարձակ դաշտ մըն է, Թէլ էլ Մուկիր կը կոչուի, Աբրահամին հին յիշատակները միայն մնացած են :

Այսօրուան Իրաքցիները հերոս ժողովուրդի մը մնացորդներն են : Անոնց հին դամբարանները եւ հին զէնքերը հնագէտներու շահագրգռութեան առարկայ են :

Իսկ ամէնէն աւելի շահեկան է սեւ ոսկին (քարիւղը) Նինուէի մէջ, որ կը կոչուի « Պապա կուռ կուռ» : 1908էն ի վեր տասնեակ միլիոն թոներու հասած է այս Սեւ Ոսկիին արտադրութիւնը : Քէրքուքէն կը մեկնի երկու նաւթախողովակ, մէկը դէպի Տրիպոլիս, միւսը Հայֆայի ճամբով :

Քէրքուկ նոր քաղաք է, պատմական ոչ մէկ հնութիւն ունի : Ներկայիս ամէն յարմարութիւններով օժտուած քաղաք մըն է, երկաթէ կամուրջներով : Կպրապատ ճամբաներ, որոնց վրայէն կը սուրան ինքնաշարժերը :

Կ'ըսուի թէ Նոյ Նահապետ իր տապանը այն տեղի կուպրով պատած էր : Իսկ Բաբելոնի բանակին գլխաւոր զէնքերը կը կազմէին քարիւղի մէջ թրջուած քուրջերը, որոնցմով կրակի կուտային թշնամին :

Մ. ԻՔՄԷՔՃԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՈՅ քննիչ յանձնաժողովի : Իսթանպուլ, 1951 (ամբաստանագիր Գէորգ արք. Արսլանեանի դէմ) :

Ապրիլ 11-24ը Լոնտոնի մէջ

ԼՈՆՏՈՆ, 28 Ապրիլ.— Սիրելի «Յառաջ», Ապրիլ 22ին, կիրակի, մենք ալ տօնեցինք Ապրիլ 11–24ի տարեդարձը, Պ. Արտաշէս Խաչատուրեանի բնակարանին մէջ:

Օրուան Նախագահը, Երուանդ Ամատունի, խօսքը ներկաներուն ուղղելով ըսաւ:

— «Սիրելի հայրենակիցներ, ամէն երկրի մէջ, ուր որ ափ մը Հայեր կան, տարին մէկ անգամ կը տօնեն Ապրիլ 24ի տարեդարձը: Միայն Լոնտոնի հայ գաղութն է որ կ'անտեսէ նուիրական տօնը: Ձեզմէ ո՞ր մէկն է որ իր մորթին վրայ չէ զգացած 1915ի Ապրիլի սարսափները: Եկող տարի պէտք է մեծ սրահ մը վարձել եւ հրաւիրել ամբողջ հայ գաղութի անդամները, արժանավայել կերպով տօնելու մեր Թանկագին նահատակներուն յիշատակը»:

Ներկաներէն Պ. Մկրեան պատմեց իր ականատեսի յուշերը Պոլսոյ մէջ, 1915 ապրիլին: Հայաջինջ Սարսափներէն չորս տարի վերջ, 1919ին, ինքը Թրքական սպայի տարազով, պատահմամբ կը հանդիպէր Աւետիս Ահարոնեանի, Թոգաթլեան պանդոկին մէջ, ուր իջած էր իբրեւ Նախագահը ազատ Հայաստանի Հանրապետութեան պատուիրակութեան:

Նոր Սերունդի կողմէ խօսեցաւ Պաղտատի մեր ուսանող ընկերներէն Արշամ Յովհաննէսեան:

«Ոչ թէ տարուան մէջ միայն քանի մը ժամ մենք մեզ հայ զգանք, այլ պարտաւոր ենք տարուան 365 օրերը հպարտ ըլլալ եւ Հայ ապրիլ»:

Թէհրանէն ուսանող ընկեր Տօքթ. Ստեփանեան եւս շեշտեց.— «Եթէ կ'ուզենք որ մեր պաշտելի նահատակներուն սիրտը չխռովենք, պէտք է հայերէն սորվեցնենք մեր մատաղ սերունդին: Ամէն հայ ընտանիք պարտաւոր է իր զաւակներուն փոխանցել մեր պապենական աւանդութիւնները եւ Հայ կրթել իր զաւակը: Երբ այս պարտականութիւնը կատարենք, մեր Թանկագին նահատակներուն հոգիները կը խաղաղին, ապա թէ ոչ անէծք ունին մեզի»:

Նոյնպէս խօսեցաւ ատամնաբոյժ Կորկոտեան. — «Ես ճառախօս չեմ: Ինձմէ առաջ խօսողները բացատրեցին ամէն բան: Ես կը ձայնակցիմ որ բոլորս ալ Հայ ապրինք: Եւ Թող օրհնեալ ըլլայ մեր սիրելի նահատակներուն յիշատակը»:

Արեւելքէն եկած ուսանող մը եւս յայտարարեց յուզումով.— «Ես քսան տարեկան եմ եւ երբեք Ապրիլ 11–24ի մասին լսած չեմ: Ինծի տարեկից հազարաւոր հայ երիտասարդներ ոչ մէկ տեղեկութիւն ունին այդ Արհաւիրքի մասին: Դուք արտասահմանի մէջ ազատ ապրող Հայերդ պէտք է ներողամիտ ըլլաք մեզի: Շնորհակալ եմ ձեզի, որ այս իրիկուն հոս հրաւիրեցիք եւ ես բաւական բան իմացայ: Կը խոնարհիմ նահատակներու Թանկագին յիշատակին առջեւ»:

Օրուան անակնկալն էր ութսուն տարեկան ծերունի մը, Ծուլեան կամ Առաքելեան, որ խանդավառ երիտասարդի մը նման արտասանեց Ա. Թէքէեանի մէկ բանաստեղծութիւնը, «Քեզ սիրեցինք դրօշակի նման», խորապէս յուզելով ներկաները:

Տողերս գրողը արտասանեց «Պուտ մը ջուր»ը:

Հանդէսը փակուեցաւ Պ. Գրիգոր Զամաքճեանի «Տէր կեցո»ով, կէս գիշերին ներկաները բաժնուեցան խոր տպաւորութեամբ, շնորհակալութիւն յայտնելով, Տիկին Խաչատուրեանի (Անգլուհի):

ՅՈՎՀ. ՁԱԼՔԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ԱԹԷՆՔԻ Շաւարշ քահանան (Մեհրապեան) շարունակելով իր հովուական այցը գացած է նաեւ Լարիսա (Թեսալիա): Լարիսայի հայկ. գաղութը կը բաղկանայ 11 ընտանիքէ, 40 անձերէ: Բոլորն ալ բարեկեցիկ են եւ սեփական բնակարանի տէր: Ազգ. շարժումը տկար է: Ոլիմպոսի լերան ստորոտը Էլասանոսի մէջ միայն մէկ հայ ընտանիք կայ երեք անձով: Ժամանակին հոս եւ մօտակայ Սատովա գիւղը 65 ընտանիքներ կան եղեր, որոնք հայրենիք մեկներ են: Գազաւլարի մէջ միայն մէկ ընտանիք կայ: Նախապէս 30 ընտանիքներ կան եղեր, որոնք Հայաստան մեկներ են: Վոլոյի մէջ 6 ընտանիք 22 անձ: Քուփօ–Վուճօ, կը գտնուի Վոլոյէն Լարիսա անցնող շոգեկառքի գծերուն երկու կողմերը ցրուած 7 հայկական տուներ կան 23 անձերով, որոնք համեստ պայմաններու տակ կ'ապահովեն իրենց ապրուստը: Սէֆիչ գիւղին մէջ միակ Հայ մը կայ, Սեբաստիոյ, Խորասան գիւղէն Միրիճեան Պօյաճեան, հայդուկ մը որ ծառայած է Անդրանիկի եւ Թորգոմի գունդերուն մէջ: Նէա – Անխիալոյ մէջ կան չորս հայ ընտանիքներ, 26 հոգի: Հողի վրայ աշխատաւորներ են: Գրաման շրջանին անոնց տուները ամբողջ գիւղին հետ հրկիզուած են, եւ Հայերն ալ կորսնցուցած են իրենց ինչքերը: Ծայրէն սկսած են տուն տեղ ըլլալ: Շաւարշ քհնյ. խոստացած է շատերուն «Լուսաբեր» այբենարան ղրկել:

ՏԻԱՐՊԷՔԸՐԷՆ կը գրեն Պոլսոյ «Մարմարա»յին թէ Ապրիլ 8ին Պոլսէն հոն գացած է Հայ կաթողիկէ պատրիարքարանի եկեղեցականներէն Կոմիտաս վարդապետ, եւ Հայ կաթոլիկներու վիճակաւորը: Հայ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը, ուրիշ հայրենակիցներու հետ մինչեւ օդակայան գացած է զանոնք դիմաւորելու եւ ամբողջ խումբը թափոր կազմելով մեկնած է Քաղդէացիներու եկեղեցին, ուր մեր հոգեւոր հովիւը զգեստաւորուած, Կոմիտաս վարդապետի հետ «Հրաշափառ»ով ներս մտած են: Վիճակաւորը քարոզ խօսած է: Առաջնորդարանին մէջ եղած է պատուասիրութիւն: Հայ Կաթ. վիճակաւորը ապրիլ 17ին վերադարձած է Անգարա:

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ ծննդեան հարիւրամեակը արժանաւոր կերպով տօնելու համար Պոլսոյ մէջ կազմուած է Սանուց Միութիւններէ կեդրոնական յանձնախումբ մը: Պատրիարքը ուրախութիւն յայտնելով խոստացած է նախագահել այս հանդիսութեան:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ մեռած է Պ. Խորէն Պիւքիւճեան, որ յիսուն տարուան վաստակ ունի եկեղեցական երաժշտութեան մէջ: Բնիկ Էտիրնէցի, եւ պաշտօնավարած էր ծննդավայրէն զատ Իզմիր, Մանիսա, Ռոտոսթօ, եւ Պոլիս, Սագըզաղաճի Ս. Աստուածածին եկեղեցին:

ԱԼԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ՝ ամերիկահայ ծանօթ երգահանը նոր ստեղծագործութիւն մը ունի «Վարդան Սիմֆընի», զոր պատրաստած է Վարդանանց Պատերազմի 1500ամեակին առթիւ: Անկէ զատ դըրած է երաժշտութիւնը նոր թատերապարի մը, որ «Մարտ – Բախտի խաղը» անունը կը կրէ: Այս թատերապարը ներկայացուած է Պոսթընի մէջ, Շոյի «Փիկմալիոն» խաղին հետ միասին:

ԴՐԱՄԱԳԷՏ Պ. ՊԵՐՃ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ (Զահլէ) Փարիզ ղրկուած է Կիլիկիոյ կաթողիկոսի կողմէ, ընդհանուր զարգացման եւ հնագիտական մեթոտաբանութեան մէջ կատարելագործուելու համար, իբրեւ Նուպարեան Սան: Պէյրութի կեսարացի չորս հայրենակիցներ խոստացած են չորս տարուան համար 1500 լ. ոսկի յատկացնել անոր բազմանդամ ընտանիքին: Ուսանողը երեք տարի պիտի մնայ Փարիզ, հնագիտութեան եւ պատմութեան բաժինները, ինչպէս եւ Եւրոպայի կարեւոր թանգարանները հայկ. դրամները ուսումնասիրելու համար: Պ. Կարապետեան սկսած է պատրաստել բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ հայկական դրամներու մասին: (Հասկ):

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Փարիզի պարբերականներէն կը քաղենք հետեւեալ գնահատականները, Զարեհ Մութաֆեանի վերջին նկարահանդէսին առթիւ.—

«Age Nouveau» (ամսագիր).— Նկարասրահները (galerie) ընդհանրապէս իրենց յատուկ գեղագիտութիւնը ունին: Այսպէս, Կալըրի Weilի մէջ, գրեթէ միշտ կը ցուցադրուին բնանկարներ, բայց շատ ինքնատիպ արուեստագէտներէ նկարուած:

Մութաֆեան, դրոշմուած է իտալական դասականութեամբ: Իր գործերը mise en pageի եւ հաւասարակշռութեան կատարելութիւնն ունին, իր դասական ճաշակին կը միացնէ բարձր tonներու երանգապնակ մը, երաժշտական, կանանչներով, կարմիրներով ու ջուրի effetներով: Բոլոր ասոնք լաւ հաշուուած են, լաւ զգացուած եւ լաւ իրագործուած:

«La Voix» (ամսագիր).— Անցեալ Դեկտեմբերին, Մութաֆեան ներկայացուց իր նոր գործերը, Weilի շքեղ կալըրիին մէջ: Այցելուն առանձնայատուկ հաճոյք մը կ'ունենայ իր տես իր ճամբորդութիւններէն բերած նկարներուն:

Սրահէն ներս մտած ատեն, ինչ որ ամէնէն առաջ աչքի կը զարնէր, գոյնին պոռթկումն էր, յատկապէս կանանչներուն, գոյնի արքայութեան մէջ պտտելու տպաւորութիւնը կ'ունենար մարդ: Իր տեսողութիւնը այս անգամ աւելի խաղաղ էր, աւելի կաղզուրիչ:

Մեծ անձնաւորութիւններ հետաքրքրուած են Մութաֆեանի գործերով: Մենք զանոնք լաւ կ'ըմբռնենք, առանց սակայն իրենց ձգելու սքանչացումի առանձնաշնորհը:

╳ Salon des Indépendantsներու մէջ ցուցադրած նկարին առթիւ, «Arts».— Մութաֆեան արժանիքն ունի ուրիշ ուղի մը փնտռելու ինչ որ սորվեցուցած էր իրեն իտալական compositionը, եւ չի վախնար այդ նոր ուղիին դժուարութիւնները, դիմագրաւելու գործին մէջ:

Les Nouvelles Littéraires.— Մութաֆեան, թիւ 27 սրահին մէջ կ'երեւի տաղանդով:

Libération.— Միւս սրահներուն մէջ կան ուրիշ համակրելի տաղանդներ, որոնք պարզ յիշատակութենէ մը աւելի կ'արժեն.—Պիւֆէէն Մինօ, Լորժուէն Մութաֆեան, յոյսերը՝ բարձրացող սերունդէն:

Ce Matin.— Մութաֆեանի մեծ կտաւը պէտք եղածին չափ ցոյց կուտայ իր որակը եւ անհատականութիւնը գոյնի եւ compositionի մէջ: Մութաֆեան կը յայտնէ իր classeը: — Լ.

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ արգելարաններու մասին հրապարակային դատավարութիւն մը պիտի կատարուի Պրիւքսէլի մէջ, Մայիս 25ին: Ամբաստանեալի աթոռին վրայ «պիտի նստի» Խ. Միութիւնը, անհամար աքսորավայրեր եւ արգելարաններ պահելու յանցանքով: Իբրեւ վկայ պիտի լսուին 270 նախկին կալանաւորներ, որոնք պիտի հաստատեն թէ 10 միլիոն մարդիկ բռնի կ'աշխատցուին այդ կայաններուն մէջ: Ամբաստանագրին մէկ պատճէնը յանձնուած է Պրիւքսէլի խորհրդային դեսպանատան: Դատական կազմը պիտի բաղկանայ Ֆրանսացիներէ, Պելժիքացիներէ, Հոլանտացիներէ, Հանրապետական Սպանիացիներէ եւ Գերմանացիներէ, այս վերջինները՝ նացիական կայաններու կալանաւորներէն: Դատի կազմակերպիչն է «Կեդրոնացման կայաններու պրպտումներու միջազգային յանձնախումբը»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Դ.

Ապրիլի քսաներորդ օրը, ըստ Պարպարոյի, կամ պաշարման տասներորդ օրը, ըստ Փիւսկիլիսի, պատահեցաւ պաշարման ամէնէն եղերական դէպքերէն մին: Գրեթէ բոլոր պատմագիրները երկարօրէն կը պատմեն քրիստոնեաներու համար այնքան նպաստաւոր կերպով վերջացող այս նոր եղելութիւնը, եւ անոնց գրութիւններուն մէջ կը զգաս թէ ինչ խոր տպաւորութիւն ըրած է իրենց եւ մանաւանդ պաշարեալներուն վրայ այս այնքան սարսափելի որքան անհաւասար կռիւը: Պաշարման գրեթէ միակ երջանիկ դէպքը եղաւ այս, այն միակ դէպքը որ քիչ մը քաջութիւն եւ յոյս ներշնչեց Պոլսոյ պաշտպաններուն, այս կորուսեալ դատին վերջին հոգեվարքը յատկանշող աղէտներուն անհատնում ու անդուլ շարքին մէջ:

«Արդ, ապրիլի քսաներորդ օրը, կ'ըսէ Պարպարօ, առտուան ժամը իննին, յանկարծ տեսանք որ բոլոր առագաստները պարզած ու հարաւի հովին առջեւ ինկած, երեք մեծ ու մէկ ալ պզտիկ նաւեր կը մօտենան, բեռնաւորուած պատերազմիկներով, զէնքերով ու պարէնով: Ասոնք Ճենովայէն կուգային, պաշարեալներուն օգնելու»:

Քանի մը բառեր անհրաժեշտ են հոս այս խիստ անսպասելի գալուստը, եւ պաշարեալներու միտքին վրայ թողած արտակարգ տպաւորութիւնը բացատրելու համար:

Նախ եւ առաջ սա յիշենք որ Կոստանդնուպոլսոյ մէջ ամէն մարդ, կայսրէն մինչեւ յետինը իր հպատակներուն, շարունակ եւ անձկութեամբ իտալական օգնական նաւատորմի մը կը սպասէին ամէն օր: Այս Թշուառ Յոյները հակառակ իրենց սոսկումին ընդուներ էին Հռոմի հետ միութիւնը, եւ սա միակ մտածումով կը մխիթարուէին թէ Պապը եւ Արեւմուտքի վեհապետները այս բանին ի վարձատրութիւն զինուոր ու ռազմանիւթ բեռցած բազմաթիւ նաւեր պիտի ղրկէին իրենց օգնութեան: Այս պատճառաւ պոլսեցի ժողովուրդը, որ այնքան յուզումով կը դիտէր այս նաւերուն մօտենալը, նախ կարծեց թէ Պապին կողմէ ղրկուած էին անոնք: Ամէն պարագայի մէջ, նոյն իսկ անոնք որ տարբեր կը մտածէին, համաձայն էին թէ այս պատերազմիկներուն գալուստը գերագոյն կարեւորութիւն ունէր պաշարեալ քաղաքին համար: Հետեւաբար ոչինչ կրնար գաղափար մը տալ այն խօլ ուրախութեան, այն անհուն յոյսին վրայ, որ յանկարծ քաղաքին պաշտպաններուն հոգին համակեց ի տես այս այնքան խիզախօրէն յառաջացող տորմղիկին: Անհուն քաղաքին բոլոր այն բարձր կէտերը, որոնցմէ կարելի էր Մարմարան տեսնել, մէկ քանի վայրկեանի մէջ լեցուեցաւ ընչաքաղ հանդիսատեսներու ամբոխով մը: Այս չորս նաւերու բերած օգնութիւնը չէր սակայն որ բոլոր այս անձկալից ամբոխը զուարթ յափշտակութեամբ կը համակէր:

(Շար.)

...ՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութենէն անջատուած թեւը նոր յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որով կ՚ըսէ թէ իր անդամները ի հարկին պիտի կռուին Խ. Միութեան դէմ: «Մեր համոզումով, Ֆրանսա պէտք է պաշտպանուի բոլոր նախայարձակներուն դէմ, ով որ ալ ըլլան»: Յայտարարութիւնը խստօրէն կը քննադատէ համայնավար կուսակցութիւնը, ըսելով թէ «անպայման անձնատուր եղած է Մոսկուայի եւ պարզապէս բռնապետական մեքենայ մըն է Կրեմլինի բթամատին տակ»:

ՀԻՒԼԻԱԿԱՆ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ՊԱՅԹՈՒՄԸ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ չաբթուան ընթացքին, Էնիվեթոքի մէջ (Խաղաղական Ովկիանոս): Այս փորձը ամէնէն կարեւորը կը համարուի շատ մը տեսակէտներով: Այս տարուան ընթացքին առնուազն հինգ պայթումներ կատարուեցան, Մ. Նահանգներուն հիւլէական ուժը փորձելու համար:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր երկար ճառ մը խօսեցաւ Միացեալ Եւրոպայի նախարարներու խորհուրդին մէջ, անմիջական օգնութիւն խնդրելով հարիւր հազարաւոր գերման տարագիրներու համար: Ֆրանսայի եւ Պելժիոյ պատուիրակները կարգ մը առարկութիւններ ըրին, բայց ի վերջոյ հաւանութիւն յայտնեցին ծրագրի մը, որուն համաձայն եւրոպական խորհրդաժողով մը պիտի գումարուի, լուծելու համար տարագիրներու խնդիրը:— Ժողովի ընթացքին որոշուեցաւ ջնջել վիզան՝ արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն միջեւ:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ երկուշաբթի օր վերջնապէս պիտի քննէ ընտրական օրէնքը, որուն քուէարկութեան համար վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջած է: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, համայնավար երեսփոխանները միշտ նոր խնդիրներ կը յարուցանեն, ձգձգելու համար օրէնքին քուէարկութիւնը: Այլեւս տարակոյս չկայ թէ ժողովը պիտի լուծուի եւ ընտրութիւնները պիտի կատարուին յունիսին:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ հրդեհ ծագեցաւ Ապատանի քարիւղի 20րդ հորէն: Կ՚ըսուի թէ հրդեհը արկածի մը հետեւանքը չէ: Տեղեկութիւններ կը պակսին մարդկային կորուստներու եւ նիւթական վնասներու մասին:— Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան Շիրազի մէջ, դինամիթի պայթումին հետեւանքով:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ամերիկեան պատուիրակը առաջարկեց արգիլել զինամթերքի արտածումը դէպի կարմիր Չինաստան, «որպէսզի ոչ մէկ դաշնակից զինուոր նշանակէտ դառնայ ազատ աշխարհի մէջ շինուած գնդակի մը»:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ 30 միլիառ ռուբլիի փոխառութիւն մը հրապարակ հանեց, զարկ տալու համար տնտեսական զարգացման, Քույպիշեւի եւ Ստալինկրատի վերաշինութեան, ելեկտրական կայաններու կառուցման եւն.: Մինչեւ հիմա փոխառութեանց ամենամեծ գումարն էր 20 միլիառ ռուբլի: Պարտաթուղթերը կը բաղկանան 10, 25, 35, 100, 200 եւ 500 ռուբլինոց գումարներէ եւ հրապարակէն պիտի քաշուին քսան տարիէն: Տոկոսն է 4 առ հարիւր, բայց վճարումը պիտի կատարուի վիճակահանութեան պարգեւներով:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետը Ուաշինկթըն հասաւ օդանաւով: Մ. Նահանգները պիտի մնայ 26 օր, ուսումնասիրութիւններ կատարելու եւ 500 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը կնքելու համար:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ օդանաւերը եւ օդանաւային խարիսխները պիտի աւելնան Անգլիոյ մէջ, փոխադարձ համաձայնութեամբ:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ նոր վարչապետը ճառ մը խօսելով երեսփ. ժողովին մէջ, պարզեց իր գործունէութեան ուղեգիծը,— Պիտի գործադրեն քարիւղի ազգայնացումը, ամբողջ երկրին մէջ,— 2. Պիտի բարեփոխեն ընտրական օրէնքը.— 3. Ուրիշ բարենորոգումներ եւս պիտի կատարեն:

ՉՈՐՍ ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐԸ երէկ ալ նիստ գումարեցին, ելք մը գտնելու համար: Միշտ կը սպասուի որ Պ. Կրոմիքօ նոր հրահանգներ ստանայ Մոսկուայէն:

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՄԵՆԱԼՈՒՐՋ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Ուսանողութեան կողմէ: Կիրակի, 13 Մայիս, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր:

Գեղարուեստական յայտագիր եւ իրական անակնկալներ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Դպրոցասէր Տիկ. վարժարանի 72րդ տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ, այս կիրակի, 15 rue Jean Goujon, ի յիշատակ հանգուցեալ հիմնադիրներուն եւ անդամուհիներուն: Պատարագի երգեցողութիւնները պիտի կատարուին վարժարանի սանուհիներուն կողմէ:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդի Օրը» կը տօնուի այս կիրակի ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր: Rue Voltaire, Ալֆորվիլ, քաղաքապետական շքեղ սրահին մէջ:

Կը խօսի ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

Orchestre Typique de Tango Dujardin, (partenaire de Marcel Feijoo): Գեղարուեստական ճոխ բաժին, զաւեշտ, հայկական պարեր, երգ, արտասանութիւն եւ Իսի լէ Մուլինոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հայկ. նուագախումբը: Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

Մուտք 150 ֆրանք, Նոր Սերունդի անդամներուն 100:

Երթեւեկ.— Métro Charenton Ecoles, Aut. 103, իջնել Ave. de l'Union:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 20ին, «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկերուհի Ա. ՄԱՂԱՔԵԱՆ, կը խօսի Պ. Հ. ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ (Լիոնէն):

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ

Կը նախագահէ Վ. ՀԻՒՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ Պ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ազգ. Եկեղեցական Միութեան նախաձեռնութեամբ ու մասնակցութեամբ Կրընոպլի բոլոր կազմակերպութեանց, կը տօնուի Ապրիլ 11-24ի ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Salle Sacré – Coeur, rue Jean Macé:

Նախագահութեամբ Պ. ՔԻՐԱԶԵԱՆի:

Բոլորին պարտականութիւնն է իրենց յարգանքի բաժինը բերել աւելի քան մէկմիլիոն նահատակներու յիշատակին:

ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Համախորհրդային Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Հայ Երիտասարդաց սրահին մէջ, 10 rue Bayard:

Կը նախագահէ հայրենակից Պ. Մ. ՃԷՐԱՆԵԱՆ

Պիտի նուագեն Պ. Պ. Նալպանտեան եւ Ատալեան: Երգ, արտասանութիւններ:

Առատ եւ մատչելի պիւֆէ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը պատիւ ունի հրաւիրելու յարգոյ հայ հասարակութիւնը հանդիսաւոր Ս. պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին, որ տեղի պիտի ունենան Մայիս 6ին, կիրակի օր, ժամը 10.30ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ի յիշատակ Հ. Բ. Ը. Միութեան փոխ նախագահ եւ բարերար անդամ

Ողբացեալ ՏԻԳՐԱՆ ԽԱՆ ՔԷԼԷԿԵԱՆի

Բարերարեալ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի սանուհիները իրենց երգեցողութեամբ պիտի մասնակցին սրբազան արարողութեանց եւ Ս. Պատարագէն վերջ, տեղի պիտի ունենայ յարգանքի արտայայտութիւն Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովին կողմէ:

ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, 6 Մայիս, կէսօրէն ետք, ժամը ճիշդ 3ին, Théâtre Verdiի շքեղ սրահին մէջ (rue d'Alger):

Գեղարուեստական եւ սկաուտական խնամուած բաժին: Պիտի նուագէ շնորհալի ջութակահարուհի Օր. Մ. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ, դաշնակ՝ Արենուշներ՝ Ս. ԵՆՈՎՔԵԱՆ եւ Մ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԷ

Պիտի ներկայացուի

« ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ »

(Յ. Պարոնեանի) երէց Արենուշներու կողմէ

Մարզանքներ, հայկական պարեր եւ սկաուտական հաճելի անակնկալներ:

Ցուցադրութիւն՝ Արենուշներու ձեռագործներու եւ ձեռական աշխատութեանց:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տիկին Վարդուհի Ճէլալեանէ հազար ֆրանք (Պըրէվանի հիւանդներուն համար), ընկերուհի Արփինէ Փափազեանէ հազար ֆրանք:

× Պանեէօ Բաշանի վարչութիւնը ջերմ շնորհակալութիւն յայտնէ նաեւ համայնքի բոլոր այն հայրենակիցներուն որոնք մասնակցեցան «Ծոմապաքութեան Շաբաթ»ին:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթակոմ. այս շաբաթ ժամը 20.30ին:
ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 21ին:
ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակ. այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 4ին:

Ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Սոյն ժողովներուն ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Մայիս 7ին ժամը 21ին, դպրոցին սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Պարտադիր ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի հերթական ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՊԱՆԵԷՕ ԲԱՇԱՆԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուի այսօր, շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկ. Մ. Ալթունեանի բնակարանը: 17 rue Ampère: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը ճիշդ 20.30ին: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Օրը Սեվրանի մէջ, կիրակի 13 Մայիս, ժամը 15ին, ընկերուհի Իգմիրլեանին բնակարանը: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ գաղութի յանձնախումբին, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Սալ Ժան տ'Արքի մէջ: Կը նախագահէ Պ. Մ. ԿԷՉԻՒՐԵԱՆ: Կը խօսի Պ. Պ. ՏԷՐ ՊՕՂՈՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Կ. Խրիմեան եւ զաւակները (Պոօն), Տէր եւ Տիկին Վ. Խրիմեան եւ իրենց զաւակները (Սէնթ Էթիէն), կը ծանուցանեն թէ իրենց կնոջ, մօր եւ հարսին՝

ՏԻԿ. ԱՆԱՀԻՏ ԽՐԻՄԵԱՆԻ

մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի այս կիրակի առտու ժամը 10ին, կաթոլիկ մատրան մէջ, 78 rue Rabelais, եւ կը հրաւիրեն բոլոր իր յիշատակը յարգողները:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս Կիրակի Livry Garganի դէմ ժամը 15ին, Poule Finale (barrage) Terrain Municipal, Ave. Général Leclerc, Livry Gargan:

Հաղորդ. միջոց.— Gare de l'Estէն իջնել Gargan: Gare du Nordէն իջնել Sevran:

Կը խնդրուի մարզասէր հասարակութենէն քաջալերել այս շատ կարեւոր մրցումը:

Թատերական ներկայացում

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ, նախաձեռնութեամբ ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՅԻ ՎՌԱՄԵԱՆ եւ ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ ընկեր ԿԱՐՕ ենթակոմիտէներու:

6 Մայիս, կիրակի ժամը 14ին Պուլվար Օտտոյի մէջ, 230, Chemin de la Madrague, Bar Internationale:

Շաբաթ, 5 Մայիս, ժամը 20ին Սէնթ Անթուանի մէջ, Մարտիկեանի սրահը:

Պուլվար Օտտոյի Թատերախումբին կողմէ

ԱՐՇԱԿ Բ.

Ղեկավարութեամբ դերասաններ Ա. եւ Վ. ՅԱԿՈԲԵԱՆՆԵՐՈՒ եւ մասնակցութեամբ Պուլվար Օտտոյի Նոր Սերունդի կարող ուժերու:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Շավիլի եւ Իսի լէ Մուլինոյի մէջ

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 9ին Շավիլի Salle des Fêtesի մէջ, ՊԱՂՏԱՏԻ ՀԱՅՈՒՀԻՆ

2.— Այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, մասնակցութեամբ Ա. Գմբէթեանի, սինէմա Ալհամպրայի մէջ: ՉԱՅՃԻ ՓԱՇԱՆ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աղքատախնամի Andillyի Հանգստեան Տունը անմիջական պէտք ունի հայ հիւանդապահուհիի մը եւ surveillanteի մը:

Դիմել Ա. Աճէմեանի, 56 rue Lafayette, Paris (9), ամէն օր, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 6 MAI 1951 Կիրակի 6 ՄԱՅԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6450–Նոր շրջան թիւ 1861

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԾԱՆԾԱՂԱՄԻՏՆԵՐՈՒ ԱՐՇԱՒԸ

Պատահական երեւոյթ մը չէ ինչ որ կը մատնանշէինք անցեալ կիրակի, յօդուածաշարքի մը առթիւ, (Հայոց գրական լեզուի հարցը, Ս. Զբթչեան) :

Ինչպէս տեսաք, այդ քարացած գլուխը կը թելադրէ Երեւանի ուղղագրութիւնը եւ ուրիշ գիտելիքներ պարտադրել, Կիլիկիոյ կաթողիկոսին միջոցաւ :

Ան դեռ ուրիշ բաներ ալ կ'ըսէ, իր տէօնմէ բարբառով.

— «... Մեր պետութիւնը մի խիզախ կամքով ձեռք է զարկել ստեղծելու մի նոր գրական լեզու, նոյն, հարուստ եւ հարազատ եւ բռնի պարտադրում է բոլորին, որ ենթարկուեն իր կամքին» :

Թէեւ ճեմարանական, երանելին մոռցեր է որ լեռ ու ձոր կը բաժնեն երէկուան արեւելահայ գրական լեզուն՝ այսօրուան բոլշեւիկեան խառնիճաղանճէն :

Մանաւանդ լրագրական, քաղաքական, ընկերային, գիտական եւ բանասիրական նիւթեր մշակած ատեն, Երեւանցիները կը գործածեն բարբառ մը որ թէ սիրտ կը խառնէ, թէ միտք :

Այո, պետութիւնը — իրականին մէջ՝ Մոսկուան — այդ բարբարոսութիւնը «բռնի պարտադրում է բոլորին» : Կը պահանջէ որ «ենթարկուեն իր կամքին» :

Անշուշտ երկու ռամկավար թերթերն ալ համաձայն են այս ուղղութեան, քանի որ լայնօրէն տեղ տուած են ծանծաղամիտ յօդուածագրին ցընդաբանութեանց :

Ուրեմն փորձենք մոբիլիզել, օկուպել, կոորդինել, բարեխօսութեամբ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին եւ գործօն աջակցութեամբ գոյնզգոյն բանդէտներու :

Եթէ պատահէր որ Երեւանի Ակադեմիայի անդամները կամ ուրիշ վաստակաւորներ յանկարծ ազատ երկիր մը նետուէին, ամէնէն առողջ դատախազները պիտի դառնային :

Անոնք ամուր բռնելով բոլոր ծանծաղամիտներու, կամկարներու եւ կամակորներու ականջէն, պիտի սաստէին.

— Ուրեմն երեսուն տարի վերջն ալ, չէք հասկցեր թէ ի՛նչ պայմաններու մէջ կ'աշխատինք մենք, վեր ի վայր շրջելով ամէն բան :

Այո, անոնք որ կը խօսին ու կը գրեն ազատ ափերու վրայ, տասն անգամ աւելի յանցաւոր են քան ոեւէ սովետական գրագէտ, բանաստեղծ կամ ակադեմական :

Գիտութեամբ գործեն թէ անգիտութեամբ, անոնք չեն կրնար արդարանալ ոչ պատմութեան, ոչ ալ տրամաբանութեան առջեւ :

Մինչեւ հիմա գործուած աւերը բաւական էր, իրենց խելքը տուն կանչելու եւ կարգ մը պարտականութիւններ յիշեցնելու համար :

Այդ պարտականութեանց առաջինն է խափանել գոյնզգոյն ծանծաղամիտներու արշաւը, Հայկական Արտասահմանի լեզուական – գրական անդաստանին մէջ:

Հերիք է որքան որ Թրքական տրեխներ եւ ռուսական «ճիզմէ»ներ տրորեցին մեր մայրենի ածուն, զայն ճոխացնելու յաւակնութեամբ :

Ոեւէ ուսումնական, եթէ իրապէս կը հաւատայ իր կոչումին, չի կրնար մեկուսանալ այս կենսական հարցին մէջ :

Ոչ կուսակցական խնդիր է այս, ոչ քաղաքական, ոչ ալ հատուածական :

Երեւանը տակաւին ի վիճակի չէ պետական լեզու յօրինելու եւ բռնի պարտադրելու բոլորին:

Ան, եթէ կարենար տեսակէտ յայտնել, պիտի խնդրէր որ օգնենք իրեն, փոխանակ թութակաբար օրինակելու իր բարբարոսական մարզանքները :

Թող բարեհաճին շրջաբերականով մը հաղորդել ինչ նոր — եւ յաջող, հարազատ — բառ որ կրցեր են հնարել, եւ մենք սիրով պիտի տարածենք :

Բայց, երբեք պիտի չմոռնան թէ՝ իրենք ամէն բան չեն, ներկայ պայմաններուն մէջ: Ոչ գիտութեամբ, ոչ ալ արտադրութեամբ :

Եւ այդ պարագան պէտք է միշտ յիշեցնեն անոնց որ կը փորձեն արջու ծառայութիւն մատուցանել իրենց, տգիտութեամբ կամ հաճոյակատարութեամբ :

Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԱՅՍՔԱՆ ՇՈ՞ՒՏ ՊԻՏԻ ՄՈՌՆԱՅԻՆ

Անշուշտ զարմանքով կարդացիք, երէկ, Լոնտոնի թղթակցութիւնը:

Քանի մը հոգի գլուխ գլխի տալով, Հայաջինջ Սարսափներուն տարեդարձը տօներ են բարեկամի մը բնակարանին մէջ :

Այս առթիւ, ճառախօսներէն մէկը դիտել տըւեր է թէ միայն Լոնտոնի գաղութն է որ կը մոռնայ տօնել այս տարեդարձը :

Եւ առաջարկեր է մեծ սրահ մը վարձել յառաջիկայ տարի, «արժանավայել կերպով ոգեկոչելու համար մեր Թանկագին Նահատակներուն յիշատակը» :

Տարիներէ ի վեր, շատ բաներ ջուրին տուեր են Լոնտոնի մեր բարեպաշտ հայրենակիցները : Բայց այս մէ՞կն ալ մոռցան :

Կարելի՞ է, ներելի՞ է մոռնալ աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու յիշատակը ;

Կը յիշեմ թէ հաւաքոյթ մը սարքեր էին 1933–ին, Ապրիլ 11 – 24ի տարեդարձին առթիւ, եւ այս տողերը գրողն ալ առիթ ունեցաւ խօսելու :

Թերեւս ուրիշ անգամ ալ յիշեցին տարեդարձը, գոնէ եկեղեցական արարողութեամբ :

Ամէն պարագայի մէջ, ահա իրենք ալ կը հաստատեն գաղութին թերացումը :

Ինչո՞վ կ'արդարացնեն այս վրիպումը:

Մեռա՞ծ չունին մէկ միլիոն զոհերուն մէջ, թէ իրենց փափուկ ջիղերը կը վիրաւորուին, եթէ ոգեկոչեն անոնց յիշատակը, տարին մէկ անգամ:

Եւ երեւակայել որ Լոնտոնը եկեղեցի ալ ունի, հոգեւոր հովիւ եւ ազգ. կամ համայնական Միութիւն ...

Կարծեմ Պելժիոյ մէջ ալ կրաւորական դիրք մը բռնած են այս համազգային սուգին հանդէպ :

Կ'ուզէինք սխալած ըլլալ :

Եթէ աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու ջարդուփշուր ոսկորներն ալ բան մը չեն խօսիր տարագիր բազմութեանց սրտին, «էլ ինչո՞ւ ես քարը թողնում քարի վրայ, քա՛ր աշխարհ»... ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ պիտի շարունակէ քարիւղ հայթայթել «հին յաճախորդներուն», համաձայն պաշտօնական յայտարարութեան մը: Ուաշինկթընի պարսկական դեսպանն ալ ըսաւ թէ հին յաճախորդներուն մէջ կը գտնուին Անգլիա, արեւմտեան Եւրոպա, Միջին եւ Ծայր. Արեւելք: Եւ աւելցուց.— «Պատերազմէն ի վեր, մէկ կաթիլ քարիւղ ղրկած չէ Ռուսաստան: Մենք երբեք միտք չունինք Անգլեւիրանեան ընկերութեան գոյքերը գրաւելու: Արդար եւ օրինաւոր հատուցում պիտի տրուի Անգլիոյ»: Ամերիկացի մասնագէտներ վարձուած են, քարիւղի ճարտարագործութիւնը վարելու համար :

ՎԻԷՆՆԱՅԻ միջազգային թաղամասին մէջ սպաննուեցաւ ամերիկացի զինուորական ոստիկան մը, ռուս զինուորի մը կողմէ :Ոստիկանը և ընկերը քննական պտոյտ մը կատարած ատեն, երկու զինեալ ռուս զինուորներու թուղթերը հարցուցած էին, երբ մէկը կրակ բացաւ եւ սպաննեց Ամերիկացի Կրիւէնար: Խորհրդային իշխանութիւնը պաշտօնապէս ցաւակցութիւն յայտնեց անմիջապէս: Քննութիւն բացուած է պատասխանատուութիւնները ճշդելու համար :

ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ԿԻՆԵՐ պարտաւորիչ աշխատանքի պիտի հրաւիրուին Անգլիոյ զինագործարաններուն մէջ: Պաշտօնական տեղեկագրի մը համաձայն, 20.000 նոր պաշտօններ կան 21 զինագործարաններու մէջ, ուր այժմ կ'աշխատին 40.000 հոգի :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱՅԻ խորհուրդին մէջ, որուն կը մասնակցին 14 երկիրներու արտաքին նախարարները, ծրագիր մը առաջարկուեցաւ, պաղ պատերազմին դէմ պայքարելու համար: Ծրագիրը կը տրամադրէ 1) Փութացնել Գերմանիոյ միացումը.— 2) Միջոցներ գտնել, ուղղակի յարաբերութիւն հաստատելու համար Խ. Միութեան արբանեակ երկիրներուն հետ.— 3) Յայտարարութիւն մը հրատարակել յանուն 15 ազգերու, ուղղուած՝ Խ. Միութեան եւ արբանեակներուն, բացորոշապէս պարզելով ազատ Եւրոպայի գաղափարները :

Զորս փոխանորդները միշտ կը վիճին

ԿՐՈՄԻՔՕ ՆՈՐ ՋԻՋՈՒՄՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵՑ, ԲԱՅՑ...

Փոխանորդներու ժողովի ուրբաթ օրուան նիստին, խորհրդային պատուիրակը, Պ. Կրոմիքօ յայտնեց միւս երեք ժողովականներուն, թէ կ'ընդունի՝ անցեալ օր ներկայացուած երեք բանաձեւերէն առաջինը, օրակարգի վերջնական կազմութեան մասին: Բայց, փութաց անմիջապէս աւելցնել, թէ իր այս հաւանութիւնը կը ստորադասէ բարեփոխման մը, զոր արեւմտեան Դաշնակիցները պէտք է ընդունին, եթէ կ'ուզեն որ իրապէս վերջնական ձեւ առնէ օրակարգի կազմութիւնը :

Պ. Կրոմիքոյի առաջարկած բարեփոխումը կը վերաբերի շատ փափուկ կէտի մը: Կը պահանջէ սպառազինումներու կրճատման հարցը քննել, անոնց այժմու մակարդակն ու ծրագրուած միջազգային հակակշռի հարցը քննելէ առաջ: Ասիկա կը նշանակէ թէ կրճատումները պէտք է կատարուին հաշուի առնելով սպառազինումներու այժմու մակարդակը, իսկ այդ պարագային, կրճատումներէն վերջն ալ գոյութիւն պիտի չունենայ հաւասարակշռութիւն մը դաշնակից եւ խորհրդային ուժերու միջեւ: Դաշնակիցները, ինչպէս ծանօթ է, անկէ առաջ վճռապէս մերժեցին խորհրդային այս առաջարկը եւ բոլորովին անհաւանական կը թուի որ այս անգամ ընդունին զայն :

Այսպէս, խորհրդային պատուիրակը կ'ընդունի Դաշնակիցներու բոլոր զիջումները Թրիէսթէի, Իտալական դաշնագրի եւ Գերմանիոյ ապազինման մասին, պահանջելով որ ասոնց վրայ աւելնայ ուրիշ կարեւոր զիջում մըն ալ: Մինչդեռ դաշնակիցները պահանջած էին իրենց երեք բանաձեւերէն մէկն ու մէկը ընդունիլ կամ մերժել ամբողջութեամբ: Երբ դաշնակից պատուիրակները այս կէտը անգամ մըն ալ շեշտեցին, Պ. Կրոմիքօ կրկնեց, թէ պայմանադրական ձեւով միայն կ'ընդունի բանաձեւերէն առաջինը :

Ուշագրաւ է որ Պ. Կրոմիքօ, այս անգամ չպնդեց Ատլանտեանի դաշինքին եւ ամերիկեան խարիսխներու հարցերուն շուրջ, ինչ որ կը պահանջէր դեռ երկու օր առաջ: Այս վերաբերումը կը նկատուի նախանշան մը, թէ Պ. Կրոմիքօ կ'ուզէ սակարկութեան մտնել, իսկ չյաջողելու պարագային, դաշնակիցներու վրայ ձգել ժողովի ձախողման պատասխանատուութիւնը : Ամէն պարագայի տակ, կ'ըսեն լաւատեղեակ շրջանակներ, ժողովը կ'ապրի իր վերջին օրերը եւ դարձեալ, խորհրդային պատուիրակի դիրքէն կախում պիտի ունենայ ժողովին յաջողութիւնը կամ ձախողանքը:

ԾԱՅՐ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Շարունակելով իր վկայութիւնը ամերիկեան ծերակուտական յանձնախումբերուն առջեւ, զօր. Մէք Արթըր յայտարարեց, թէ «Քորէայի մէջ մեր թշնամին համայնավարութիւնն է, չինական ըլլայ ան թէ Կոմինֆորմեան: Մեր նպատակն է ստիպել Չինաստանը, որ կասեցնէ իր յարձակումը Քորէայի մէջ: Ասիկա չի նշանակեր Չինաստանի ամբողջական պարտութիւնը, այլ պէտք է բաւարար ճնշում ի գործ դնել անոր վրայ, որպէսզի դադրի սպաննելէ մեր զաւակները հազարներով: Ենթադրական շրջանակի մէջ կը մնայ՝ այդպիսի ձեռնարկի մը հակազդեցութիւնը Սովետներու վրայ: Սահմանափակ ճնշում մը պիտի բաւէր խելքի բերելու Չինացիները, ստիպելով զանոնք հաւաքուիլ կլոր սեղանի մը շուրջ, վերջ մը տալու համար մարդկային այս ջարդին »:

Զօրավարը պահանջեց օգնել ազգայնական Չինացիներուն, որոնք «հակահամայնավար պայքարի խորհրդանիշն են»: «Եթէ Ֆորմոզան կորսնցնենք, երրորդ աշխարհամարտ մը անխուսափելի պիտի դառնայ »:

╳ Քորէայի մէջ դաշնակից ուժերը ստանձնած են այժմ կռիւներու նախաձեռնութիւնը: Երկու օրէ ի վեր կը յառաջանան անոնք, առանց սակայն հանդիպելու կարմիրներուն: Այժմ, դաշնակից հրասայլերը կը գտնուին Սէուլէն դէպի հիւսիս 15—25 քիլմ. հեռաւորութեան մը վրայ : Զօր. Րիճուէյ յայտարարեց, թէ դառն անակնկալներ վերապահուած են կարմիրներուն, եթէ փորձեն անգամ մըն ալ դաշնակից ուժերուն վրայ նետուիլ:

ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼ ԿԸ ԿՌՈՒԻՆ

Երէկ հեռագիրը կը հաղորդէր թէ զինադադար կնքուած է Սուրիոյ եւ Իսրայէլի միջեւ, սահմանագլուխի մաքսատան մէջ, մասնակցութեամբ Ազգաժողովի ներկայացուցիչներուն :

Քիչ վերջ երկրորդ հեռագիր մը հասաւ, որ կը ծանուցանէր թէ զինադադարը խզուած է Իսրայէլի կողմէ, հազիւ 3ուկէս ժամ տեւելով :

Այս լուրը հաղորդեց Սուրիոյ սպայակոյտին զեկոյցը, որ կ'ըսէր թէ Իսրայէլացիները կրակ բացին թնդանօթներով եւ հրասանդներով, ապազինեալ շրջանին մէջ: Իսրայէլի զեկոյցն ալ կ'ըսէր

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՐԴԵԱՆ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏԱՐԱՆ

ԴԵՂՆԱԽՏ

ԽՄԲ.— Գաղափար մը տալու համար այն յոգնաշունչ աշխատանքին մասին, որ *Նարդեան Բժշկական Համայնագիտարան* կը կոչուի, կը հրատարակենք *դեղնախտ* բառին նուիրուած գրութիւնը: Այս աշխատանքը, որու վրայ կը տքնի Նարդունի տարիներէ ի վեր, պիտի բաղկանայ երեք բառարաններէ,— Բուժարան, Բուսարան, Դեղարան: Նախանցեալ տարի հրատարակեցինք նմոյշ մը Բուսարան կոչուած բառարանէն: Այս անգամ ուրիշ նմոյշ մը՝ Բուժարան կոչուած բառարանէն,— եւ այս նմոյշը, մէկ բառի մասին, ամբողջ չէ տակաւին, զանց առինք հիւանդութեան նկարագրական, պատճառական ու բուժական մասերը:

1.— *Թուրքերէն*՝ սարըլըք:
2.— *Ֆրանսերէն*՝ jaunisse:
3.— *Անգլերէն*՝ jaundice:
4.— *Գերմաներէն*՝ Gelbsucht:
5.— *Ռուսերէն*՝ ժէլտուխա:
6.— *Իտալերէն*՝ citrinezza:
7.— *Սպաներէն*՝ amarillez:
8.— *Պարսկերէն*՝ քեախէր:
9.— *Արաբերէն*՝ իրկան:
10.— *Յունարէն*՝ իքթէրոս:
11.— *Լատիներէն*՝ icterus:

Գիտական բարբառի մէջ՝ Թուրքերն ու Պարսիկները կը գործածեն նաեւ արաբերէնը: Իսկ Եւրոպացիները՝ յունարէն - լատիներէն բառին ձեւափոխութիւնները,— այսպէս, Ֆրանսացիները կը գործածեն ictère, *Անգլիացիները*՝ icterus, *Գերմանները*՝ Ikterus, *Ռուսերը*՝ իկտէրուս, *Իտալացիները*՝ itterizia, *Սպանացիները*՝ ictericia: *Յոյները, ժողովրդական բարբառի մէջ, կը գործածեն* զաֆրանիա եւ ֆիթթինատա *բառերը*:

Հայերէն լեզուի մէջ, ունինք, իբրեւ դեղնախտին հոմանիշ, հետեւեալ բառերը.—

1.— Արեկան, *որ փոխ առնուած է արաբերէն լեզուէն, (սեմական բառ է, եբրայեցերէնը*՝ երակոն): *Հայ լեզուի մէջ առաջին անգամ գործածուած է Միջին Դարուն, բժշկական գրականութեան թարգմանողներուն կողմէ: Այս բառէն այլափոխուած՝ ունինք նաեւ* արական, իրեկան, արկան *գրչական ձեւերը*:

2.— Դեղնցաւ *կամ* դեղնացաւութիւն, — *ժողովրդական բառ*:

3.— Դալկախտ (*բարդ բառ,— դալուկ + ախտ*),— *գիտական բառ*:

4.— Դալուկ, *առանց բարդութեան, — ամէնէն հին բառը՝ որուն կը հանդիպինք գրաբար Աստուածաշունչին մէջ*:

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ.— *Պէտք չէ շփոթել դալուկ բառը թալուկ բառին հետ,— թալուկը տարբեր հիւանդութիւն է: Պէտք չէ շփոթել նաեւ դեղնախտը դեղնատենդին հետ,— դեղին տենդը տարբեր հիւանդութիւն է*:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՒ ԼԵԶՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ.— *Հինէն ի վեր ծանօթ հիւանդութիւն մըն է դալկախտը,— Հիպոկրատ, Գաղիանոս, Արետէոս, Որիբասիոս նկարագրական, պատճառախօսական եւ դարմանագիտական էջեր նուիրած են, թէեւ տրուած բոլոր ծանօթութիւնները շատ կը տարբերին, հիմա, մեր ախտագիտութենէն: Եւ վերջապէս, արաբ բժիշկներն ալ ուսումնասիրութիւններ ձգած են: Եւ համաձայն յոյն, լատին եւ արաբ բժիշկներու տեսակէտներուն կամ ժողովուրդին հաւատալիքներուն, հիւանդութիւնն ալ անուն է փոխած դարերու ընթացքին: Յիշենք գլխաւոր անունները*.— Aurigo (*ոսկեգոյն ախտ*), morbus regius (*արքայական հիւանդութիւն,— որովհետեւ կը կարծուէր թէ թագաւորները օժտուած էին դալկախտ բուժելու կարողութեամբ՝ իրենց ձեռքը դնելով հիւանդին վրայ*), morbus arquatus (*ծիածանեալ հիւանդութիւն,— որովհետեւ կը կարծէին թէ հիւանդին մաղձը երեւան կը բերէր ծիրանի գօտիին բոլոր գոյները մորթին վրայ*), fellis suffusio (*մաղձաթափութիւն*), ileus flavus (*դեղին խիթ*), fellis obstructio (*մաղձարգելութիւն*):

Զանց կ'առնեմ յիշատակել այն բժիշկները, որոնք առաջին անգամ գործածած են ախտաբանական այս անունները:

Բոլոր այս անուններէն՝ դիմացեր մնացեր է միայն ictère *յունարէն անունը, զոր կը գործածեն արդի բժիշկները, ֆրանսացի կամ անգլիացի, գերման կամ ռուս, իրենց ժողովրդական անուանակոչութեանց կողքին՝ զորս արձանագրեցի գլուխը: Բայց ի՞նչ կը նշանակէ* ictère:

Լեզուաբանները տարօրինակ մեկնութիւններ կուտան յունարէն այդ բառին՝ ծագումը ճշդելու ժամանակ: Ըստ ոմանց՝ իքթէրուս *կը ծագի յունարէն* իքթիս *բառէն, որ կը նշանակէ աքիս կամ մկնհարսնուկ, Թուրքերէն՝* կէլինճիք, *Ֆրանսերէն՝* belette, *պատճառաբանելով թէ աքիսը դեղին աչքեր ունի՝ ինչպէս դալկախտաւորը, (Կէրէնի Բնապատմութեան բառարանին մէջ, սակայն, տրուեցի որ սեւ են աքիսին աչքերը): Իսկ ուրիշներ կը պնդեն թէ կը ծագի* իքթէրոս *բառէն, որ կը նշանակէ փիլորեակ, Թուրքերէն՝* փլորիա գուշը, *Ֆրանսերէն՝* loriot, *գեղեցիկ թռչուն մը, որ դեղին փետուրներ հագած է (արուն միայն),— այս ստուգաբանութիւնը տրուած է անոր համար, որ, ինչպէս Պլինիոս կ'աւանդէ, հիները կը հաւատային թէ դեղնախտաւորը կը բուժուի՝ երբ երկար դիտէ փիլորեակը, որ կը մեռնի բուժումէն ետքը, իր կարգին վարակուելով նոյն հիւանդութեամբ* (Բնապատմ. Լ. 28): *Պուաղաք եւ Հարթման, ըստ սովորութեան, կը հանեն սանսկրիտ* խաք *բառէն, որ կը նշանակէ լեարդ*:

Ստուգաբանութիւնը, աւանդական կամ դասական, ինչպէս կը տեսնուի, չի կրնար լուսաւորել հիւանդութեան սկզբնական ծանօթութիւններու ճամբան: Կախարդական բժշկութիւնը կամ մոգութիւնը աւելի ապահով ուղի մըն է թերեւս,— մտնենք այդ ուղիէն ներս:

Իբրեւ պատմական հիւանդութիւն, դեղնախտն ալ, իր մորթային յայտնի ախտանշաններով, առաջին առթիւ պիտի հետաքրքրէր անշուշտ այն՝ որ կը ծառայէր մոգութեան արուեստին: Ահա թէ ինչո՛ւ, դեղնախտին պատմութիւնը տալու կամ առաջին ծանօթութեանց կազմութիւնը բացատրելու համար, նախ կ'ուզեմ ներկայացնել հիներուն տեսակէտը դեղին գոյնին մասին:

Դեղինը ունի երկու եզերական երանգ, մին դէպի աջ՝ ոսկեգոյն, միւսը դէպի ձախ՝ կանաչաւուն: Աջ եզրագոյնը մեծ յարգ կը վայելէր ի հնումն, — կարգ մը հեղինակներ, ինչպէս Ժորժ Լանօէ - Վիլէն, Ֆրէտէրիք Փորթալ եւ Հէքթոր Մէլլէն, ոսկեգոյն դեղինին կուտան ամէնէն բարձր ստորոգելին՝ համարելով աստուածարժան, (ատոր համար էր որ քրմուհիները ոսկեգոյն դեղին կամ քրքում կը ներկէին իրենց ծիսական պատմուճանները): Ընդհակառակն, ձախ եզերագոյնը ոչ միայն ստորնացուցիչ կը համարուէր ընկերա - հոգեբանական տեսակէտով, այլ եւ քայքայիչ՝ կազմաբնախօսական տեսակէտով, — ահա թէ ինչո՛ւ դեղին կը հագցնէին Հրեաներուն՝ որովհետեւ դաւաճաններ էին Աստուածորդւոյն, դեղին կը ներկէին Յուդայի պատկերը՝ որովհետեւ մատներ էր Քրիստոսը, ու վերջապէս դեղին կը քսէին հայրենադաւներուն դրան կամ դեղին կը հագցնէին պոռնիկներուն: Երկրորդ, այս ձախ դեղինը, որ կանաչաւուն երանգ մը ունի ու կը մատնէ արեան փախուստը (chlorotique), *կը խորհրդանշէր նաեւ հիւանդութիւն, կոտորած ու մահ, — ուստի մոգական բժշկութիւնը դեղին ստորոգելին կուտար ախտաբանական երեւոյթի մը, այն համոզումով թէ ենթական դատապարտուած է մեռնելու: Այդ հին հաւատալիքներէն վկայութիւն մըն է՝ երբ ժողովուրդը «դեղնած» կ'անուանէ մէկը, այն իմաստով թէ հիւանդ է, մահուան ոգին մտած է մարմնոյն մէջ, թունաւորուած է, (դեղին բառը կը ծագի դեղ բառէն, որ թոյն կը նշանակէ միաժամանակ)*:

Հակադրութիւնը աւելի համոզիչ կը դարձնէ այս տեսութիւնը,— արդարեւ, ըստ հիներուն ու տակաւին հիմա՝ կարմիրը կը խորհրդանշէ առողջութիւն՝ խնձորի երեսներով, նաեւ թուշերով: Ահա թէ ինչո՛ւ մոգական բժշկութիւնը, կարմիր գոյներու մէջ փաթթելով հիւանդին մարմինը, իսկ աչքերը սեւեռել տալով դեղին առարկաներու կամ կենդանիներու վրայ, կը հաւատար թէ դեղնութեան ոգին պիտի փախչէր կարմիրին ներգործութեամբ եւ աղօթքին ուժով՝ հաստատուելու համար սեւեռեալ առարկային կամ կենդանիին վրայ: «Քեզ կը փաթթեմ կարմիրով, կ'ըսէ հնդկական աղօթք մը՝ որ գրուած է դեղնախտը բուժելու համար, որպէսզի դեղնութեան ոգին փախչի երթայ խաղտուտիկին վրայ» (դեղին թռչուն մըն է): Ուրիշ աւանդութիւններու մէջ, տեսայ թէ կարմիրի փոխարէն դեղին կը փաթթեն, — այդտեղ կը գործէ նմանաբուժութիւնը:

Այս հաւատալիքները կը հաստատեն Աստուածաշունչին վկայութիւնը թէ դալուկը չարիք մըն է որ կը զարնէ բոյսերը եւ մարդիկը: Եհովա քանիցս կը սպառնայ դալուկով:

(Մնացեալը վաղուան թիւով)

Ծ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԳՈՀԱՐՆԵՐ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷՆ

Տարուց տարի ուժս է նուազում
Միտքս հեղգանում, արիւնս պաղում ...
Մա՛յր իմ հայրենիք, կը հասնեմ մահուան
Կարօտ մնալով քո ազատութեան:
Բայց մինչ մեռնելս կ'ուզէի գիտնալ,
Որ դու կանգնած ես ուղիում արդար,
Որ հողագործը դաշտը ցանելով,
Տեսնում է օրերն իմ առջեւ պայծառ,
Որպէսզի քամին, հայրենի գիւղին,
Հասցնի մի ձայն իմ ականջներին
Որից գիտնայի որ չի եռում էլ
Ոչինչ մարդկային արիւն, արցունքներ:

ՆԵԿՐԱՍՈՎ

Թարգմ. ԱՐՍԷՆ ԳՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ

Ֆրանսական Գոյապաշտութեան շուրջ

Կ'ըսեն թէ գրողը պէտք է զարնէ միշտ նոյն կէտին տարբեր մուրճով մը: Ստեղծագործական աշխատանքներու մէջ՝ կը գոհանանք՝ երբ կը յաջողինք կախարդական շրջանակ մը քաշել ընթերցողին շուրջ: Բայց տարբեր է պարագան՝ երբ կը փորձենք տալ նկարագիրը գրականութեան մը՝ որ բարդ, տարածուն, գրաւիչ՝ եռեւէ եռեւ բացուող գոյներով՝ աւելի խոր թափանցում մը կը պահանջէ մենէ:

Այսպէս, յօդուածէ մը վերջ, պարզելէ ետք Ֆրանսական արդի գրականութեան տագնապը եւ տագնապի գրականութեան մը ճակատագիրը, անոր յուսահատ խորքն ու հերոսական ճիգը, վէճը բանականութեան շուրջ, խաչաձեւումը իր բազմաթիւ հակասական հոսանքներուն եւ իր բացառիկ արժէքները՝ որոնցմով ան կը պահէ համաշխարհային եւ առաջնակարգ գրականութեան մը դիրքը, կը խորհիմ թէ աւելի մօտէն պէտք է նայիլ Ֆրանսական գոյապաշտութեան որ մեր դարը յատկանշող, անոր արտայայտիչ շարժում մըն է: Ու պէտք է բաղդատութիւն մը ընել այդ շարժումին երկու ճիւղերուն, հեթանոսականին եւ քրիստոնէականին միջեւ:

Կրնանք մեծ հմտութիւն պահանջող այս նիւթին մօտենալ մեր կարողութեան չափով: Պարզ են իր շատ մը կողմերը: Ըսուածը մեր գիտցածն է գրեթէ:

Անըմբռնելի է աշխարհը, կեանքը անհեթեթ է եւ անիմաստ: Բայց պէտք է ապրիլ: Անպայման ապրիլ: Յուսահատութեան եւ նոյն ատեն յոյսի վարդապետութիւն մըն է գոյապաշտութիւնը:

Մեկնակէտը յուսահատութիւնն է անոր երկու ճիւղերուն համար ալ, որ կը տարբերին իրարմէ իրենց ձգտումներուն մէջ միայն: Յուսահատութիւնը, առաջինին համար, ճամբան է ազատութեան եւ մեծութեան՝ այս աշխարհին վրայ: Մեր անմահութեան, յաւիտենական փրկութեան միակ միջոցն է ան՝ երկրորդին համար:

Տեսնելով, զգալով, վհատելով եւ նողկալով է որ կը բացուին մեր աչքերը, կ'ըսէ Փ. Սարթր, մեծ տեսաբանը հեթանոսական գոյապաշտութեան: Կամ՝ պէտք է քալել բաց աչքերով՝ տեսնելու եւ վհատելու համար: Յուսախաբ եւ հիասթափ ըլլալէ վերջ է որ կրնանք գիտակից եւ կորովի ըլլալ, ապրիլ: Եւ ըլլալով վիպասան ու թատերագիր նոյն ատեն՝ Փ. Սարթր կը ձգտի տապալել պատրանքներն ու կեղծիքները, պարզել մեր գոյութեան նողկալի խորքը, անհեթեթ եւ անիմաստ կեանքը՝ այս անըմբռնելի աշխարհին վրայ, տալու համար այդ փրկարար յուսահատութիւնը՝ մեզի: Մաքառելով է որ կ'իրագործուինք:

Կենսապաշտ վարդապետութիւն մըն է, հակառակ իր յոռետես խորքին: Իր գլխաւոր հոգը մարդն է՝ համայնքին մէջ: Անիկա՝ հրաժարելով երկնքէն՝ որուն մեր խելքը չի հասնիր, մերժելով չար եւ բարի ուժերուն գոյութիւնը, ճակատագիրը, ծառանալով աստուածներուն դէմ, պէտք է ըլլայ աշխարհիկ պայմաններուն համապատասխան էակ մը: Բայց ան լրիւ է այն ատեն միայն երբ բնազանցական է նոյնատեն: Սարթր մեծ բանականութիւն մը կը պահանջէ այդ էակէն եւ մեծ անհատականութիւն մը: Այսպէս՝ այդ էակը՝ աշխարհիկ եւ վերացական, կը միացնէ իր մէջ մարքսականութիւնն ու քրիստոնէութիւնը, ու կ'ըլլայ նիցշէական իր անհատապաշտութեամբ եւ ուժին փառաբանութեամբ: Կ'ապրի ամէն գնով, ճզմելով ամէն արգելք, կը քալէ դէպի իր ազատութիւնը, որովհետեւ էակներուն ամէնէն ազատն է: Գոյութիւն է՝ էութիւն ըլլալէ առաջ եւ ի վիճակի է հետեւաբար կերտելու ինքզինք՝ ազատագրուելու, ձերբազատուելով ներքին եւ արտաքին մղձաւանջներէն, դառնալու տէր՝ իր անձին: Սարթր հերոսներ կ'ուզէ:

Յոյսի եւ լինելութեան վարդապետութիւն մըն է:

Քրիստոնէական գոյապաշտութիւնը կը բաժնէ կեանքին այս յոռետես ըմբռնումը: Բայց ան կը հաւատայ թէ այս անհեթեթ ու քաոսային իրականութիւնը բացատրելի պիտի ըլլայ մեզի եւ իմաստալից՝ մեր մահէն վերջ: Այս ճիւղին գլխաւոր ներկայացուցիչը՝ Դանիացի Քիերքէկարտ, ինչպէս եւ Փասքալ որ «գոյապաշտ» մը եղած է իր տեսակին մէջ, աշխատած են հաստատել թէ անմահ է մարդկային հոգին եւ աշխարհի վրայ, ապրելով ու տառապելով, պէտք է հասնիլ մեր յաւիտենական իրականութեան: Եւ անհրաժեշտ է անկումը՝ բարձրանալու համար: Երկնային շնորհ մըն է յուսահատութիւնը: Հիւանդութիւն մը՝ եւ երկնային շնորհ մը՝ նոյնատեն՝ որ դէպի լոյս կ'առաջնորդէ մեզ: Մեղք մըն է յուսահատութիւնը՝ երբ յուսահատը կը մնայ յուսահատ: Աղամի օրերէն մնացած զղջում մըն է՝ որ դրախտին ու արդարութեան կը կապէ մեզ: Կրակ մըն է որ կը սրբացնէ: Արարիչը յուսահատութիւն դրած է մարդոց մէջ՝ որպէսզի ճանչնան իրենք զիրենք եւ

ՊՈՒՏ'Մ ՏՈՄԱՂ

ՀՐԱՇԱԳՈՐԾ ԳԻՐՔ ՄԸ...

Գտնուեցաւ, վերջապէս, Հայոց ազգին համերաշխութեան՝ ապա ուրեմն փրկութեան բանալին :

Հայկական կեանքի մէջ հանդէսներու, յոբելեաններու, դարադարձներու տողանցք կայ :

Հերթի կը սպասեն շատերը : Կը շարադրուին «չքեղ եւ աննախընթաց» յայտագիրներ :

Կը փնտռուին չքեղ սրահներ, որոնք ապաստանած են սրճարաններուն վերնայարկը : Դիմել սրճարանատէրերուն :

Այս բոլորը կարգադրելը ջուր ծամելու չափ դիւրին են :

Ո՞վ, ո՞ր կազմակերպութիւնը գլուխ պիտի կանգնի :

Ահա, անատամ մարդու մը բերնին մէջ դըրուած խոշոր ընկոյզ մը...

Ազգովին պիտի շուարէինք, եթէ օգնութեան չհասնէր «Ապագայ»էն ետ դարձող «Այսօր»ը՝ համայնաբոյժ առաջարկով մը :

« Պիտի ուզէինք որ Վարդանանց Դարադարձի տօնակատարութեան մէջ չմտնէին այն դժբախտ եւ անիմաստ տարակարծութիւնները, որոնք կ'անդրադառնան մեր ներքին կեանքին եւ զայն կը թունաւորեն » :

Շատ բարի, շատ իմաստուն խօսք : Կուսակցութիւնները, կամ հայկական միւս կազմակերպութիւնները պէտք չէ գլխաւորեն մեր տօնակատարութիւնները : Պէտք է ասպարէզը ձգել գլուխը ուսերուն մէջ քաշած չէզոքներուն, որոնք անպայման պատուաւոր եւ համերաշխապաշտ մարդիկ կ'ըլլան : Քիթը իրենց տունէն դուրս չհանելու առաքինութիւնով օծուած...

Ուրե՞մն : Մի վախնաք : Մէջտեղ պիտի չմընանք մեր տօները փայլեցնելու համար :

Փափաք կը յայտնուի «Այսօր»ով որ Վարդանանց տօնակատարութեան «նախագահութիւնը տրուի մեր բոլորին յայտնի օտար պատմագէտի մը որուն պէտք է գործակցին ֆրանսացի մտաւորականներ, որոնք մեր ազգային փրօփականտին իրենց թանկագին նպաստը բերած են ..» :

Ահա փրկութեան, համերաշխութեան բանալին : Կ'արժէ տօնակատարութիւն մըն ալ այս մեծ գիւտին առթիւ :

Այդ օտարները «հայասէրներ պէտք է ըլլան», պիտի թելադրեն մեր ազգասէրները :

Օ՛, հայատեա՞ց ալ գոյութիւն ունի : Բոլոր օտարները, նախքան բարձր դիրքերու հասնիլը «հայասէրներ» եղած են : Վերջէն է որ, իրենց ծանր զբաղումներուն պատճառով, ժամանակ չեն ունեցած զբաղելու այդ արհեստով ...

Դառնանք մեր սա տօնակատարութեան :

Կը փափաքիմ, եւ ալ իմ գոյգն աջակցութիւնը բերել այդ փրկարար գործին, ոչ անշուշտ, յանձնախումբին անդամակցութեան ամբարտաւան առաջարկով մը : Քաւ լիցի :

Եթէ կ'ուզենք որ մեր մեծ տօնակատարութիւնը բոլորովին համերաշխութեան կոթող մը ըլլայ, կ'առաջարկեմ, — Ոչ միայն բեմը օտար յարգամեծար անձերու տրամադրութեան տակ դնել, այլեւ սրահը ամբողջութեամբ ոչ – Հայերով լեցնել :

Այս կերպով տօնակատարութիւնը համերաշխութեան կոթող մը ըլլալէ զատ, մեր հայ կազմակերպութեանց ալ քիթը կոտրելով, իրարու մօտ գալու, իրար սիրելու հրաշքը կը գործէ :

Ասկէ զատ, եթէ սրահը ամբողջութեամբ օտարներով լեցնենք, քանի մը ժամ, հայութեան թիւը բազմապատկուած կ'ըլլայ գոնէ փիկիւրան Հայերով ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Պարտուած հոգի...

Պահի մը համար՝ ամենակարող,
Եթէ ինծ տրուէր, ուժը անծանօթ ,
Պիտի փութայի ամէն սըրտի մօտ,
Ու երջանկութեան աղբիւրէն շէնշող ...
Բաշխել ամէնուն ինչ որ կը բաղձան,
Իղձս ալ կրկնելով՝ էութեամբս անձայն... :
Այդ աղբիւրին ջինջ ծորակներէն բիւր,
Թող խինդը խայտար հոգիներէն ներս,
Ժըպիտով ծաղկէր ամէն խորթ երես,
Ու ողջոյնն անոնց անցնէր գերթ զեփիւռ ...
Ցաւն ու զրկանքն ալ մոռցուէին շուտ ,
Դրախտին դէմ՝ բաց՝ ամէն լուսամուտ... :
Աղաւնետան պէս, ամէն երդիքէն,
Լոկ մունջը սիրոյ լայննար օդին մէջ,
Ոչ բազէի մը շունչը գիշատենչ ,
Ո՛չ ալ բուի մը չարաշուք աչքէն ,
Սարսուռը վախին մաղուէր դող առ դող,
Ամէն սեւ ըլլար արեւէն ողող... :
Մազլցէինք վե՛ր, վե՛ր յաւէտ սեւեռ,
Ձերբ աղաւնիներ բարձունքներն անտես ,
Հոն ուր անուրջ է, կեանքն ուր չէ՛ կրկէս,
Վէճ ու վրէժին, հեռին մահաստուեր...
Ու դարձն ըլլար տուն, անհունով օծուն,
Լուսնակին ճամբէն սիրով առլըցուն ... :
Ու տենչանքներու ծարաւն անյագուրդ ,
Հրդեհի մը գոռ վերջին լեզուին պէս,
Ինքզինք լափլըզէր ու մարէր անտես
Ու անիւններէն յառնէր նոր խորհուրդ ...
Խորհուրդ մը պայծառ երազի պէս ջինջ ,
Ու երազն ըլլար ունենալ ոչինչ ... :
Եւ այսպէս փլէր տենչ ու նախանձին
Որջը անառիկ, ու արգելափակ
Կեանքը՝ գար լոյսին եւ ըմպէր անյագ
Ակէն անդորրին սիրով վերածին ...
Գաղտնիքն ամէն ինչ ունենալու մէջ,
Ըլլար՝ դադրիլը բղձալէ անվերջ ... :
Աններշան ըլլար ակը իրենուանքին,
Հոս ծաղիկ մը հիր բոյրով օրօրուն ,
Հոն աստղ մը պայծառ մութին մէջ հեռուն .
Ու ժըպիտ մը ջինջ ամէնուն դէմքին...
Եւ հոգիիդ մէջ խուրձ մը արեւէն,
Սիրտըդ բեղունանար հունձքով ոսկեղէն... :
Օ՛հ, անքըննելի կեանքն այս ու մարդիկ,
Ու քառուղիներն անվերջ տենչերու ...
Էութիւնս անկար իր ծիրէն հեռու ,
Ինչե՛ր կ'երազէ, որքա՛ն խաբուսիկ ...
Ո՛վ ինծ պիտի տայ, պահն այդ բղձանքիս,
Խաւարն է պատեր, պարտուած հոգիս... :

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՄԻՋԻՆ ԴԱՐՈՒ ՀԱՅ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ցուցահանդէս մը բացուած է Գահիրէի մէջ ապրիլ 15ին, աննախընթաց յաջողութեամբ : Ներկայ եղած են բազմաթիւ պաշտօնական անձնաւորութիւններ, ինչպէս Եգիպտոսի գեղարուեստից վարժարանի քանդակագործութեան բաժնի տնօրէն Օսման պէյ, Եգիպտացի հնախոյզ եւ բանասէր տոքթ. Սամի պէյ Կապրա, Յունաստանի դեսպանը, ամերիկեան, պուլկար, հունգար, սուտանական, ալպանական բարձր. ներկայացուցիչներ եւն .:

մօտենան իրեն՝ հրաժարելով վաղանցիկ եւ ունայն վայելքներէն : Բայց քիչեր գիտեն յուսահատիլ իրապէս եւ շատ քիչեր կրնան բարձրանալ իրենց յուսահատութենէն վեր : Հերոսութիւն մը կը պահանջուի հոս ալ մարդէն : Կենսապաշտ է այս ճիւղն ալ : Պէտք է ապրիլ իրագործուելու համար :

Ֆրանսական գրականութեան մէջ, այս ճիւղը հեռացած կ'երեւայ իր խարիսխէն եւ շուքի մէջ է : Հեթանոսականն է որ կը տիրէ հրապարակին :

Նկատելի զանազանութիւն մը կայ անշուշտ անոնց այս կենսապաշտութեան մէջ : Հեթանոսականները կը թելադրեն կանգ չառնել ոչ մէկ բանի առջեւ՝ ապրելու համար, քանի որ անիմաստ են մարդն ու աշխարհը : Այս պատճառով ալ կը մեծարուին անոնք իբրեւ Նացիներ եւ անիշխանականներ՝ որ «ստորին բնազդերու կը դիմեն», կ'իյնան ախտաւոր իրապաշտութեան մը մէջ՝ եւ կզուած ու զզուելի կ'երեւան ի վերջոյ, երբ կը յայտարարեն թէ ամէն ինչ, ամէն զգացում կ'աղտոտէ, կը խաթարուի ու կը քայքայուի :(*) Արդարեւ, ըլլալով հանդերձ գաղափարապաշտ, յոյսի եւ մեծութեան վարդապետութիւն մը, Սարթրի գոյապաշտութիւնը, հակառակ՝ յաճախ իր խորքին մէջ, ինչպէս կը հաստատեն շատեր, բարոյական եւ մտաւորական անկումն է որ կը փառաւորէ կարծէք : Մխիթարանքն է վիժած յուսահատներուն՝ որ ազատութիւնը կը շփոթեն ինքնալքման, անփութութեան եւ անբարոյացման հետ :

Քրիստոնէական գոյապաշտութիւնը, զերծ է այս մեղադրանքէն : Ան կը ձգտի ազնուացման եւ իմաստ մը կուտայ ի վերջոյ գոյութեան՝ յետմահու աշխարհին մտածելով : Յոյսը աւելի զգալի է հոս՝ յուսահատութեան ետին : Մինչ Սարթրի գրիչին տակ՝ այդ յոյսն ալ դատապարտուած է իբրեւ թմրաբեր թոյն, պատրանքի աղբիւր :

Այսպէս, գոյապաշտութիւնը՝ իր երկու ճիւղերով՝ մղձաւանջի մը կը վերածէ կեանքը ու ըմբռնելի է երբ իր դէմ կը գտնէ Մարքսականներն ու քրիստոնեաները : Յուսահատութեան վարդապետութիւն մըն է : Սարթր յոյսին կը ձգտի եւ չփոթութիւն եւ յուսալքում առաջ կը բերէ : Մոլորիչ է իր թելադրած ազատութեան ճամբան : Ազատութիւն չէ : Անհեթեթ է Սարթր՝ հիմնուելով անհեթեթ ու նողկալի աշխարհին վրայ, ըլլալով ծնունդը եւ արտայայտութիւնը անիմաստին : Ու շատեր այդքան ալ համոզուած չեն թէ մարդն ու աշխարհը ըլլան անիմաստ :

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*. Գերմանացի Հայտէկերի հետեւողութեամբ՝ ֆրանսական հեթանոս գոյապաշտութեան յայտնի դէմքերն են՝ Փ. Սարթր, Քամիւս, Ս. տը Պովուար, Մէրլօ – Փոնթի, եւն. : Քրիստոնէական ճիւղին ծանօթ դէմքերն են Կ. Մարսէլ եւ Պլոնտէլ :

ԾԱՅՐԱՆՈՒՆ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻԷՆ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻՆ

ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻՍ

ԾաԲաթներ առաջ քու հըրաժեշտէդ՝
ԱհԱ եղար դուն նորէն մեծ վրտէթ ,
ՀոԳիդ այդ բանով մըխիթարուեցաւ ,
ԽոՐտակուած մարմնոյդ՝ զապեց ամէն ցաւ :
ԱւԱջուան Աշօն ցնցեց իր թեւերն ·
ԹաՏրոնն հաւաքուողք՝ վարէն մինչեւ վերն՝
ՈրՈտընդոստ մի՛շտ ծափահարեցին
Ի՛աԻետեցին քեզ՝ բեմի երէցին .—
ՆըՆջելու համար դեռ շա՛տ ատեն կայ ,
ԻրԻկունը վրադ շուտ պիտի չըգա՛յ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Դ.

Ճշմարտութիւնը այն էր որ այնքան տառապանքներէ ալ խելայեղ ժողովուրդը այս քանի մը նաւերուն մէջ վերջապէս հասած, վերջապէս չօչափելի նախակարապետները կը տեսնէր Արեւմուտքէն գալիք օգնութեան նաւերուն, այն անհուն տորմիղին, որուն գալուստին, ամէնքն ալ, հրամանատարներէն մինչեւ յետին զինուորը այնքան չարաթներէ ի վեր հաստատ համոզումով կը սպասէին :

« Հռոմի Պապն է այս առաջին օգնութիւնը ղրկողը », կը գոչէր պոլսական ամբոխը խանդավառութիւնով ու կ'աւելցնէր .— «Ետեւէն բեռ շատ ուրիշներ ալ պիտի գան» :

Իրենց կողմէ, Թուրքերն ալ, ի տես այս քանի մը քրիստոնեայ նաւերուն, թէեւ յուզում մը կը կրէին, որովհետեւ շօշափելի վկայութիւնը կը տեսնէին անոնց մէջ դուրսէն եկած օգնութեան մը, ուրկէ ամէնէն աւելի կը վախնային : Շատ մը կըռիւներու առիթով անոնք սորված էին վախնալ իտալական, ճենովական եւ մանաւանդ՝ վենետիկեան պատերազմիկներուն յանդգնութենէն :

Այս նաւերուն այսքան նախախնամական կերպով գալուն պատճառներուն մասին համաձայն չեն պատմիչները, այց ամէնէն հաւանականը Կրիտոփուլոսի տեղեկութիւնն է որ կ'ըսէ թէ «Հռոմի մեծ կրօնապետը, այսինքն Պապը» ղրկեց այն նաւերը, պաշարեալներուն պաշար ու ամէն կերպ օգնութիւն հասցնելու համար :

Երկար ատեն, մարտի եւ ապրիլի ընթացքին, այս երեք ճենովական նաւերը Քիոսի նաւահանգիստէն չէին կրցած դուրս ելլել հիւսիսէն փչող հակառակ հովերուն հետեւանքով : Ապրիլ 15ին վերջապէս, հովը հարաւ դառնալով, օգտուած քաջեր էին այս նպաստաւոր առիթէն , ու յանդգնօրէն ճամբայ ելեր էին դէպի Տարտանէլ, առագաստները պարզած, նաւերով՝ հիւսիսի ուղղութեամբ :

Ճամբան միասին առած էին նաեւ յունական կայսերական նաւատորմէն փոխադրանաւ մը, որ պաշարեալ քաղաքին համար ցորեն բեռցած Սիկիլիայէն կամ Մօրայէն կուգար եւ որուն հրամանատարն էր Փլանթանելաս անունով ծովի գայլ մը : Հետեւեալ օրը, հովը աւելի եւս սաստկացած , գիրենք Տարտանէլէն անցուցած ու մղած էր Մարմարա, ուրկէ յանդուգն նաւորդները միասին շարունակեցին իրենց ճամբան :

Այդ գիշերը Հարաւի հովին առջեւ ինկած, հասան Կոստանդնուպոլսոյ շրջակաները :

Ապրիլ 20, ժամը առտուան գրեթէ տասն էր, երբ Ճենովացի նաւաստիները հորիզոնին վրայ նշմարեցին Այա Սօֆիայի գմբէթը : Արշալոյսը ծագելուն պէս, յանկարծ եւ միաժամանակ թէ պաշարեալ քաղաքին գետերէն, թէ քաղաքին մերձականներուն հսկող Թուրք արմատային նաւերէն նշմարուեցան :

(Շար.)

թէ Սուրիացիներն էին որ յարձակեցան, դրաւելու համար Թէլ Ալ Մութէյլա բլուրը, մէկ քիլոմեթր դէպի ներս : Նոյն աղբիւրին համաձայն, կռիւր տեւեց մէկուկէս ժամ եւ Սուրիացիները ետ մղուեցան ծանր կորուստներով :

Այս լուրին վրայ, Ազգաժողովին պատուիրակը Պէյրութ գնաց, նոր հրահանգներ ստանալու համար : Կը վախցուի նոր ընդհարումներէ :

Իսրայէլի պաշտօնական զեկոյցին համաձայն, Սուրիացիները 50—60 զինուոր կորսնցուցած են : Տեղեկութիւններ կը պակսին իրենց կորուստներու մասին :

✕ ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը, Պ. Թրիկվի Լի, Նիւ Եորք վերադարձին յայտարարեց, թէ համաշխարհային խաղաղութիւնը կարելի պիտի ըլլայ ապահովել, ցորչափ չէ ապահովուած խաղաղութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ : ՄԱԿը պէտք է նոր ծիգեր ի գործ դնէ վերջնական կարգադրութիւններ ընելու համար Միջին Արեւելքի մէջ : Մասնաւորաբար պէտք է կարգադրուին Իսրայէլի եւ արաբական պետութեանց յարաբերութիւնները, ինչպէս նաեւ արաբ գաղթականներու հարցը : Ասկէ զատ, ՄԱԿը, այս շրջանին համար պէտք է մշակէ տնտեսական բարգաւաճման ծրագիր մը, որ անմիջապէս գործադրութեան պէտք է դրուի եւ շարունակուի 20 տարի :

Պ. Թ. Լի աւելցուց.— «Անցեալ տարի մեծ յառաջդիմութիւն մը ունեցանք, ՄԱԿը, զինեալ յարձակումներու դէմ հաւաքական ապահովութեան կարեւոր ուժ մը դարձնելու տեսակէտով »:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ վաւերագիր մը հրատարակելով, անգամ մը եւս անընդունելի կը համարի գերմանեւլեհական սահմանագլուխը :

ՑՈՅՑ ՄԸ տեղի ունեցաւ Փարիզի սպանիական դեսպանատան առջեւ : Ընդհարումներու հետեւանքով քանի մը ոստիկաններ եւ ցուցարարներ վիրաւորուեցան : Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան :

Այրի Տիկին Սըրուհի Զատիկեան եւ զաւակները՝ Հրանտ Զատիկեան, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Լեւոն Զատիկեան, Տիկին Հռիփսիմէ Սէմէրճեան, եւ զաւակը՝ Անդրանիկ, Օր. Մարգրիտ Զատիկեան, եղբայրը՝ Տէր եւ Տիկ. Յովհ. Զատիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բարեկամ Բարեկամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Հայրապետեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Արեգ Սէմէրճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Ալեքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Մատթէոս Եաղճեան, ինչպէս բոլոր ազգականները եւ բարեկամները խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, քեռայրին, մօրեղբօր եւ ազգականին

ՀԱՃԻ ՍԵՐՈՎԲԷ ԶԱՏԻԿԵԱՆԻ

(Սէօլէզցի)

որ կնքեց իր մահկանացուն յետ կարճատեւ հիւանդութեան, 4 Մայիս 1951, իր բնակարանը, 1 rue Benoit Malon, Իսի լէ Մուլինօ :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի վաղը, երկուշաբթի, 7 Մայիս, ժամը 8.30ին, Eglise St. Etienne, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ :

ԾԱՆՕԹ. — Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել :

ՍԻՆՖՕՆԻՔ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

«ՔՕԼՕՆ»Ի ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ

Ղեկավարութեամբ

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Երեքշաբթի, 18 Մայիսին, երեկոյեան ժամը 21ին

Salle Gaveauի մէջ

Մասնակցութեամբ՝ դաշնակահար ԶԱՒԷՆ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆԻ, երգչուհի ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ :

Յայտագիր.— Օպէռօն (Ուվէրթիւր) Վէպըր. Երրորդ սէնֆօնի (էռօիքա) Պէթհովէն :

Դաշնակի Քօնչէրթօ, Արամ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ « Ես իմ անուշ Հայաստան»ի (Ե. Չարենց), երգ Օհան ՏՈՒՐԵԱՆ, «Կեանքի Պայքարը» (Բօէմ սէնֆօնիք) Օհան ՏՈՒՐԵԱՆ :

Տոմսերը կարելի է ապահովել Պ. Կ. Ալէմշահի մօտ : Գիները 150էն 600 ֆրանք :

ՓՈՒԹԱՑԷՔ ՈՒՆԵՆԱԼ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐԷՆ

«ՆՈՐ ՔՆԱՐ»

Ձայնագրուած, պատկերազարդ եւ ընդարձակ Երգարանին, որ սպառելու վրայ է : ՄՆԱՑԱԾ ԵՆ ՀԱԶԻՒ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏԱՍՆԵԱԿ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ ԵՒՍ : Դիմել «Յառաջ»ի հասցէով՝ հրատարակիչին : Գինը՝ 1500 ֆրանք, փոստի ծախքն ալ միասին :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդի Օրը» կը տօնուի այս կիրակի ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր : Rue Voltaire, Ալֆորվիլ, քաղաքապետական շքեղ սրահին մէջ :

Կը խօսի ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

Մուտք 150 ֆրանք, Նոր Սերունդի անդամներուն 100 :

Երթեւեկ.— Métro Charenton Ecoles, Aut. 103, իջնել Ave. de l'Union :

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է իրենց այցելութեան առթիւ.— Ընկեր Քերովբէ Առաքելեանէ (Մեքսիկա) 10.000 ֆրանք : Ընկեր Արշակ Պօղիկեանէ (Սէնթ Էթիէն) 500 ֆրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ.Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը իր «Ծոմապահութեան Շաբաթ»ին առթիւ, բացի տեղական հանգանակութենէն, շնորհակալութեամբ ստացած է արտասահմանէն Պ. Քերովբէ Առաքելեանէ (Մեքսիկա) քսան տոլար, Պ. Յակոբ Ազիզեանէ 3000 ֆրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Պէաթրիս Շամլեան, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Կապենց իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց՝ որոնք նամակով թէ անձամբ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին, իրենց զաւկին եւ քեռորդիին՝ ՅԱԿՈԲ ՇԱՄԼԵԱՆի եղերական մահուան առթիւ :

Մասնաւոր շնորհակալութիւններ Ալֆորվիլի Հայ բնակչութեան, եկեղեցական վարչութեան եւ դպիրներուն, իրենց անմոռանալի անձնուիրութեան համար :

ՀԱՅ ԱՒԵՏ. ԵԿԵՂԵՑԻ, ՊՕՄՈՆ – ՄԱՐՍԷՅԼ

Մայիս 6—11, տեղի կ'ունենան մեր մատրան մէջ, 30 Ave. de la Figone, ամէն իրիկուն, ժամը ճիշդ 8.30—9.30, մասնաւոր աւետարանչական ժողովներ : Աւետարանէն պատգամներ պիտի տան հիւր հովիւներու կարգին՝ ազգային մեծ բարերար Պ. Ս. Փիլիպպոսեան, ամերիկահայ Աւետարանչական ընկերակցութեան գանձապահը եւ անոր ընդհ. քարտուղարը, Վեր. Բ. Գալֆայեան :

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՄԵՆԱԼՈՒՐՋ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Ուսանողութեան կողմէ : Կիրակի, 13 Մայիս, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր :

Գեղարուեստական յայտագիր եւ իրական անակնկալներ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակ. այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 4ին :

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբ այս հինգշաբթի ժամը 21ին :

ԱՐԱՄ խումբ այս կիրակի ժամը 16ին :

ԻՇԽԱՆ խումբ այս երկուշաբթի ժամը 21ին :

ՄՈՒՐԱՏ խումբ այս կիրակի ժամը 15ին :

ԽԱԺԱԿ խումբ այս կիրակի ժամը 15ին :

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները : Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Մայիս 7ին ժամը 21ին, դպրոցին սրահը : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Պարտադիր ներկայութիւն :

ՊԱՆԵՒՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17 rue Ampère, Քաշան, ընկեր Ալթունեանի բնակարանը : Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը ճիշդ 20.30ին : Կարեւոր օրակարգ : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Օրը Սէվրանի մէջ, կիրակի 13 Մայիս, ժամը 15ին, ընկերուհի Իգմիրլեանին բնակարանը : Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը՝ այս երեքշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կը դասախօսէ ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ : Կը հրաւիրուին համակիրները եւ ընկերները :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան հանդէսը՝ Մայիս 26ին : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս Կիրակի Livry Garganի դէմ ժամը 15ին, Poule Finale (barrage) Terrain Municipal, Ave. Général Leclerc, Livry Gargan :

Հաղորդ. միջոց.— Gare de l'Estէն իջնել Gargan : Gare du Nordէն իջնել Sevran :

Կը խնդրուի մարզասէր հասարակութենէն քաջալերել այս շատ կարեւոր մրցումը :

Թատերական ներկայացում

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ, նախաձեռնութեամբ ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՅԻ ՎՌԱՄԵԱՆ եւ ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ ընկեր ԿԱՐՕ ենթակոմիտէներու :

6 Մայիս, կիրակի ժամը 14ին Պուլվար Օտտոյի մէջ, 230, Chemin de la Madrague, Bar Internationale :

ԱՐՇԱԿ Բ.

Ղեկավարութեամբ դերասաններ Ա. եւ Վ. ՅԱԿՈԲԵԱՆՆԵՐՈՒ եւ մասնակցութեամբ Պուլվար Օտտոյի Նոր Սերունդի կարող ուժերու :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Շավիլի եւ Իսի լէ Մուլինոյի մէջ

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 9ին Շավիլի Salle des Fêtesի մէջ, ՊԱՂՏԱՏԻ ՀԱՅՈՒՀԻՆ

2.— Այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, մասնակցութեամբ Ա. Գմբէթեանի, սինէմա Ալհամպրայի մէջ : ՋԱՅՃԻ ՓԱՇԱՆ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աղքատախնամի Andillyի Հանգստեան Տունը անմիջական պէտք ունի հայ հիւանդապահուհիի մը եւ surveillanteի մը :

Դիմել Ա. Աճէմեանի, 56 rue Lafayette, Paris (9), ամէն օր, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ :

✕

Ստիպողաբար կ'ուզուի այր մարդ մը կամ կին մը իբրեւ խոհարարի օգնական :

Անձամբ դիմել Թերթիս վարչութեան, ամէն օր ժամը 1էն 5 :

Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 8 MAI 1951 Երեքշաբթի 8 ՄԱՅԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6451 — Նոր շրջան թիւ 1862
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԷԿ ՓՈԹՈՐԻԿԷՆ ՄԻՒՍԸ

Այսօր, 8 Մայիս, տարեդարձն է հիթլէրական Գերմանիոյ անպայման անձնատրութեան, որով կը դադրէր Երկրորդ Աշխարհամարտը։

Դժբախտաբար, բոլոր հանդիսութեանց վերեւ կը սաւառնի չարաշուք մղձաւանջը, — նոր փոթորիկի մը վտանգը։

Ո՛րքան պղտոր ջուրեր հոսեցան վեց տարուան ընթացքին, ամէնէն առաջ խանգարելով իրենց՝ յաղթական Դաշնակիցներուն յարաբերութիւնները։

Այսօր անոնք շատ աւելի ծուռ կը նային իրարու, քան երէկուան թշնամիներ։ Եւ արդէն կանգնած են դէմ դիմաց, ջլապինդ եւ սպառազէն։

Նորէն զինարշաւ, յարաճուն ուժգնութեամբ։ Եւ փոխադարձ մեղադրանքներ, որոնք հետզհետէ աւելի կը թանձրացնեն, կը թունաւորեն մթնոլորտը։

Միացեալ ուժերով էր որ յաղթեցին արեւմտեան պետութիւնները եւ Խ. Միութիւնը։ Եւ միացեալ ուժերով ալ կրնային ապահովել խաղաղութիւնը, երկար ատենի համար։

Յաղթանակէն անմիջապէս վերջը, անոնք ոչ-յարձակման դաշինքներ ալ կնքեցին։ Նոյն իսկ դաշնագիրներ մշակուեցան յիսուն տարուան համար։ Միշտ ի խնդիր խաղաղութեան եւ ապահովութեան։

Ի՛նչ հեգնութիւն։ Ստորագրուած, վաւերացուած դաշնագիրներն անգամ շատոնց մոռացութեան տրուած են։ Կազմուած են բոլորովին նոր ճակատներ, երկու մասի բաժնելով աշխարհն ու մարդկութիւնը։

Յաղթականներէն մէկը, Խ. Միութիւնը ոչ միայն կ'արհամարհէ իր երէկուան զինակիցները, ամէն փառք իրեն վերապահելով, այլեւ կ'անարգէ եւ կը դրգռէ զանոնք, բոլշեւիկեան մոլեռանդութեամբ։

Այն բառերն ու որակումները, որոնք օրին իբրուն կ'արձակուէին հիթլէր. իշխանութեան դէմ, այսօր նոյն սաստկութեամբ կը գործածուին արեւմտեան պետութեանց վարիչներուն դէմ, յաւելեալ եւ ճոխացեալ։

Պաշտօնական ժողովներու մէջ անգամ իրար կը հրմշտկեն «պատերազմի հրձիգներ»ն ու «մարդակերները»։ Ամէնէն թեթեւ բառը «իմպերիալիստ»ն է, որ սեղանէ սեղան կը նետուի գնդակի մը պէս։

Բնականաբար միւս կողմն ալ սլաքներ կ'արձակէ նոյն ուժգնութեամբ, միեւնոյն ատեն զարկ տալով սպառազինութեանց։

Այս ճամբուն վրայ, միայն իւրաքանչիւր երկրի համայնավարներն են որ ժխտական քաղաքականութիւն մը կը վարեն։

Միւս գլխաւոր հոսանքները շատ լաւ կ'ըմբռնեն թէ ուրիշ ելք չունին։

Ջախջախելով հանդերձ քաղքենի — դրամատիրական պետութեանց կարգուսարքը, միջազգային ընկերվարութիւնը անհրաժեշտ կը գտնէ վերազինումը, յանուն ազատութեան եւ խաղաղութեան։

Արեւմտեան միտքն է որ կ'ըմբոստանայ արեւելեան ազանդամոլութեան դէմ, բոլոր ասպարէզներուն մէջ։

Իտալիայէն վերջ, Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան մէջ ալ ճեղք մը բացուեցաւ։

Կարեւորը բաժնուած թեւերուն ուժը չէ, այլ երեւոյթը։

Երկու ըմբոստութիւններն ալ ուղղուած են Մոսկուայի մենատիրութեան, բռնակալութեան, սարկացման դէմ։ Ուրեմն, ձգտում անկախ գործունէութեան՝ համաձայն իւրաքանչիւր երկրի պայմաններուն եւ շահերուն։

Երէկ թերթերը կը ծանուցանէին թէ Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութենէն անջատուած թեւը բաց նամակ մը ուղղած է կարմիր թեկնածուներուն, հետեւեալ հարցումներն ուղղելով.

— « Համաձա՞յն էք Ֆրանսան պաշտպանելու որեւէ նախայարձակման դէմ, նոյն իսկ Սթալինի Ռուսաստանին դէմ։ Համաձա՞յն էք որ Ֆրանսան իրապէս եւ ոչ թէ երեւութապէս կառավարուի Սթալինի կողմէ, փոխանակ ազատ եւ անկախ ֆրանսացի ժողովուրդին »։

Այս հարցումները մասամբ կը բացատրեն օրուան մտահոգութիւնները՝ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ։

Շ.

Կառավարներն կ'առաջարկեն Խ. Միութեան ծաւալումը

Միացեալ Եւրոպայի Խորհուրդին կիրակի օրուան նիստին մէջ, անգլ. պատուիրակութեան պահպանողական անդամները բանաձեւ մը առաջարկեցին, պահանջելով իրենց կառավարութենէն եւ միւս ազատ երկիրներէն պատերազմ յայտարարել Խ. Միութեան դէմ, եթէ ինք եւ կամ իր արբանեակները յարձակին Եուկոսլաւիոյ վրայ։ Բանաձեւը ստորագրած են նաեւ Պ. Փոլ Ռէնօ, նախկին վարչապետ Ֆրանսայի եւ երեսփոխաններ Հոլանտայէն, Պելժիքայէն, Իտալիայէն, Տանըմարքայէն, Թուրքիայէն, Նորվեկիայէն, Լիւքսէմպուրկէն եւ Գերմանիայէն։

Բանաձեւը կը խնդրէ եւրոպական կառավարութիւններէն «անյապաղ խորհրդակցիլ» Մ. Նահանգներուն եւ Քանատայի հետ, միացեալ ազդարարութիւն մը ուղղելու համար Խ. Միութեան, ըսելով թէ «այլեւս չեն կրնար թոյլ տալ որ ընդարձակուի խորհրդային տիրապետութեան շրջանակը Եւրոպայի մէջ։ Մասնաւորապէս, որեւէ յարձակում Ռուսիոյ կամ իր արբանեակներուն կողմէ Եուկոսլաւիոյ դէմ՝ արեւմտեան պետութեանց կողմէ պիտի համարուի յարձակում իրենց դէմ »։

Միացեալ Եւրոպայի Խորհուրդին ամէնէն վճռական որոշումներէն մէկն է այս եւ ընդհանուր վիճաբանութեան պիտի ենթարկուի շաբթուան վերջը։ Անգլիոյ ընկերվարական երեսփոխանները հակառակ են այս բանաձեւին, զանազան պատճառներով։

Նոյն նիստին մէջ, Թուրք պատուիրակը, Պ. Քափանի առաջարկեց չէզոք գօտիներ կազմել Եւրոպայի մէջ, պաշտպանելու համար մանուկները՝ հիւլէական ռմբակոծութեանց դէմ։ Այս գօտիները պէտք է կազմակերպուին Միացեալ Եւրոպայի խորհուրդին կողմէ, աջակցութեամբ Կարմիր Խաչի։ Բանաձեւը կը տրամադրէ կազմակերպութիւնը սկսիլ խաղաղութեան ատեն, ուսեստ ամբարելով։

Պ. Փոլ Ռէնօ առաջարկեց որ Մ. Նահանգներուն եւ Քանատայի խորհրդարանները ներկայացուցիչներ ղրկեն իբրեւ դիտողներ, յառաջիկայ ընդհ. ժողովին համար, եւ Ամերիկայի ու Եւրոպայի խորհրդարանները միացեալ նիստ մը գումարեն։

Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ պատուիրակները առաջարկեցին կարճ կապել ներկայ ժողովը, վերջացնելով մինչեւ կիրակի։ Թուրքերը, Յոյները եւ Սկանտինաւեան երկիրներու պատուիրակները բողոքեցին, դիտել տալով թէ չարժեր մինչեւ Սթրազպուրկ ճամբորդել, մէկ շաբաթ ժողով գումարելու համար։

Կ'ըսուի թէ բրիտանական պատուիրակութիւնը պիտի առաջարկէ որ Յունաստան եւ Թուրքիա մասնակցին եւրոպական բանակի վերաբերեալ խորհրդակցութեանց, Փարիզի մէջ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՀԱՐՍՆԻՔԸ

Իրապէս արքայավայել հարսանիքով մը Եգիպտոսի Թագուհի հռչակուեցաւ 17 տարեկան Օր. Նարիման Սատըք, որ Փարիզի մէջ կարուած ադամաղազարդ հարսանեկան զգեստով, Հէլիոպոլսոյ իր մօրը բնակարանէն ճամբայ ելաւ եւ 22 քիլմ. երկար դրօշազարդ ու ծաղկազարդ փողոցներէ անցնելով հասաւ Ապտինի պալատը։ Նախապէս եւ ըստ իսլամական օրէնքի, իր բացակայութեան, Գուպպէի պալատին մէջ տեղի ունեցած էր պսակադրութիւնը Ֆարուք Թագաւորին հետ, թնդանօթի 101 հարուածներով եւ ի ներկայութեան իր հօրեղբօրը՝ Մոհամմէտ Ալի Սատըք պէյի։ Թագուհին նստած էր շքեղ ինքնաշարժի մը մէջ, քովը ունենալով Թագաւորին մեծ քոյրը՝ Ֆավզիա իշխանուհին։ Ինքնաշարժը շրջապատուած էր զինուորական վարժարանի ուսանողներէն հարիւրեակով մը, իբրեւ պատուոյ պահակախումբ։ Ամբողջ ճամբու երկայնքին շինուած էին յաղթական կամարներ։ Եգիպտոսի բոլոր կողմերէն հարիւր հազարներով այցելուներ Գահիրէ եկած էին այս առթիւ, իսկ պալատին առջեւ խռնուած էր 300 հազարնոց բազմութիւն մը, որ խանդավառ ցոյցեր կ'ընէր։

Պալատի մուտքի մեծ սանդուղներուն վրայ, Ֆարուք Թագաւոր դիմաւորեց իր կինը եւ առաջնորդեց զայն գահի սրահը, ուր արքայական ամոլը ընդունեց հրաւիրեալներու շնորհաւորութիւնները։

Այդ օրը, ամբողջ բնակչութեան ձրի ուտելիք եւ ըմպելիք բաժնուեցաւ մայրաքաղաքին մէջ։

Կռիւը կը շարունակուի Սուրիոյ եւ Իսրայէլի միջեւ

« Կատարեալ, վերջնական եւ անկեղծ» զինադադար մը կնքելէն 48 ժամ վերջը, կռիւը դարձեալ սկսաւ Գալիլիոյ հիւսիս - արեւելեան կողմը, սուրիական եւ հրէական ուժերու միջեւ։ Երկու կողմերն ալ իրար կ'ամբաստանեն։ Իսրայէլի մէկ զեկոյցին համաձայն, Սուրիացիները խղած են զինադադարը հրետանիի եւ հրասանդի կրակով, որ փոխադարձած են Հրեաները։ Արտաքին նախարար Պ. Մոշէ Շարէթ եւս յայտարարեց, թէ Իսրայէլի զօրամասերը պիտի չդադրեցնեն կռիւը ապազինուած վիճելի շրջանակին մէջ, մինչեւ որ սուրիական ուժերը չքաշուին։

Սուրիական բանակն ալ կը յայտարարէ, թէ Իսրայէլ երեք յարձակումներ գործած է ապազինուած շրջանակի հարաւային մասի արաբ բնակիչներուն վրայ, զանոնք սաստկօրէն ռմբակոծելէ վերջ։ Յարձակումը ետ մղուած է, հարիւրի չափ կորուստներ պատճառելով Իսրայէլացիներուն։ Ուրիշ զեկոյցի մը համաձայն, հրէական օդանաւերը ռմբակոծած են Շամալնէի տուները, սպաննելով սուրիացի սպայ մը եւ վիրաւորելով տասը քաղաքացիներ։ Յարձակումը գործուած է հրետանիի ռմբակոծումէն վերջ։ Ասկէ զատ, հրէական հետեւակազօրքը քշած է Սուրիացիները Յորդանանի հովիտին վրայ իշխող բարձունքէ մը։

Այս կռիւներուն շարժառիթն է ռազմագիտական արժէքը սահմանային բարձունքներուն, որոնք կ'իշխեն այդ կէտերուն վրայ։ Այստեղ է որ կը միանան Իսրայէլի, Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի սահմանները։ Ամէնէն աւելի սակայն ջուրն է որ դեր կը խաղայ այս գժտութեան մէջ։ Իսրայէլի կառավարութիւնը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Հուլէ լճի ճախճախուտներուն, ուրկէ կը սկսի Յորդանան գետը։ Այս ջուրը մեծ ազդակ մը կը նկատուի Իսրայէլի երկրագործական յառաջդիմութեան համար։ Իսրայէլացիները, վերջերս ձեռնարկեցին ջրաբաշխական ցանցի մը շինութեան։ Ասոր վրայ էր որ Սուրիա բողոքեց եւ կռիւը սկսաւ։ Իսրայէլ կ'ըսէ, թէ Հուլէի լճին ու ճահիճները չէին մտցուած զինադադարի համաձայնութեան մէջ, որ կնքուեցաւ Սուրիոյ հետ, 1948ի պատերազմէն վերջ։

Սուրիացիներն ալ կ'ուզեն գրաւել Յորդանանի արեւմտեան կողմի բարձունքները, որպէսզի կարենան հետեւիլ հրէական շարժումներուն։

Հրեաները, Հուլէի լիճը կը նկատեն ջուրի մեծագոյն ակը իրենց երկրին մէջ, ուր բնական ոռոգման միջոցները այնքան քիչ են։ Այդ պատճառով ալ կ'ուզեն ի գին ամէն բանի գրաւել այդ շրջանակը։

Կարեւոր դէպքեր Միջին Արեւելքի մէջ

Իրաքի վարչապետը, Նուրի փաշա, շատ կարեւոր յայտարարութիւն մը ըրաւ խորհրդարանին մէջ, կիրակի օր։ Խօսելով միջազգային կացութեան մասին, ըսաւ թէ կառավարութիւնը «առաջին պատեհութեան կը սպասէ», վերջ դնելու համար անգլեւիրաքեան զինակցութեան։

Կարգ մը երեսփոխաններ պահանջեցին չէզոք համարել զինակցութիւնը, չէզոքութիւն պահելով Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ։ Վարչապետը բացատրեց թէ դաշնագիրը քաղաքական եւ զինուորական պարտաւորութիւններ կը դնէ Իրաքի վրայ, կը տրամադրէ երկու օդակայաններ յանձնել Անգլիոյ եւ արտօնել զինուորներու փոխադրութիւնը։ « Անգամ մը եւս կը յայտարարեմ, — կառավարութիւնը կ'ուզէ խզել այս դաշնագիրը, ինչպէս կը ջանայ ընել Եգիպտոս։ Կառավարութիւնը առաջին պատեհութեան սպասէ, այս խոստումը կատարելու եւ ջնջելու համար բրիտանական օդակայանները եւ այն բոլոր երեւոյթները որոնք չեն համապատասխաներ մեր գերիշխանութեան »։

Քարիւղի մասին ալ խօսելով, Նուրի փաշա ըսաւ թէ Ընկերութիւնը խոստացած է աւելցնել Իրաքի շահաբաժինը, թէ բանակցութիւնները կը շարունակուին, սպասելով Պարսկաստանի ազգայնացման ձեռնարկներուն արդիւնքին։ Եւ եզրակացուց. — «Նոր աշխարհամարտի մը պարագային, ոչ Իրաք, ոչ ալ արաբական երկիրները խմբակցութիւնը կրնան արգիլել մեծ բանակներու արշաւը եւ ընդհարումը մեր երկրին մէջ, հակառակ մեր չէզոք մնալու բաղձանքին։ Իրաքի ապահովութեան պահպանումը կախում ունի Պարսկաստանի վիճակէն»։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՐԴԵԱՆ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՑՆԱԳԻՏԱՐԱՆ

ԴԵՂՆԱԽՏ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հայերէն գրաբար Աստուածաշունչին մէջ, դալուկ բառը գրեթէ միշտ գործածուած է բուսական պատուհասներու կարգին, հետեւաբար պէտք է ընդունիլ թէ դալուկ, սկզբնաբար, կը նշանակէր այն դեղինը՝ որ բոյսերու մահուան նշանն է, այլ անուամբ՝ ժանգ, Թուրքերէն՝ սան (չշփոթել սամին հետ, որ տարբեր նշանակութիւն ունի), ֆրանսերէն՝ rouille, charbon կամ nielle du blé (չշփոթել nielle des blés բոյսին հետ՝ որ կը կոչուի նաեւ agrostemma),— տես Բ. Մնաց. Զ. 28: Մէկ անգամ, սակայն, դալուկը գործածուած է իբրեւ մարդկային պատուհաս, այլ անուամբ՝ դեղնախտ, Ֆրանսերէն՝ jaunisse,—տես Ղեւտ. ԻԶ. 16: Զարմանալին այն է որ, յետագային, դալուկ բառը կորսնցուցած է իր սկզբնական նշանակութիւնը (դալուկ = դեղնախտ): Բոյսերու մահաբեր գոյնը դարձած է մարդկային ժանտ հիւանդութեան մը անուն, որ իր նուիրագործումը կը գտնէ մաղձային հիւանդութեան մը ախտանշան նոյն գոյնին մէջ:

Ուրեմն, իբրեւ եզրակացութիւն, կ'ուզեմ ըսել թէ Աստուածաշունչին դալուկը, սկզբնաբար, ծանօթ դալկախտը չէր, բայց անունի եւ գոյներու համաձայնութեամբ դալուկ հիւանդութիւնը հոմանիշ դարձաւ դեղնախտին: Արդարեւ, դալուկը միայն գոյն թարգմանուած է, (այսինքն՝ այն չար գոյնը, որու մասին բացատրութիւն տուի վերը), յունարէնը՝ օխրա (տես Օր. ԻԸ. 22):

Աւելի զարմանալին կայ,— յունարէն իքթէրոս, արաբերէն իրկան, նոյնիսկ Թուրքերէն սարըլըք բառերը կ'ապրին նոյն երկիմաստ ճակատագիրով:

Աստուածաշունչին մէջ՝ Յոյները iktéros բառը կը դնեն հոն՝ ուր խօսքը բուսական ժանգի մասին է (տես Բ. Մնաց. Զ. 28), եւ հոն՝ ուր խօսքը մաղձային հիւանդութեան մասին է (Ղեւտ. ԻԶ. 16): Ուրեմն iktéros կը նշանակէ նախ դեղին գոյն, յետոյ բուսական հիւանդութիւն, յետոյ մաղձային հիւանդութիւն,— այս պարագան կը մատնանշեմ՝ ի հեճուկս անոնց որ պիտի հակաճառէին Պուազաքի ստուգաբանութեամբ կամ Հիպոկրատեան բառամթերքով:

Նոյն պարագան կը հաստատէ նաեւ արաբերէնը: Իրկան, եբրայեցերէն երակոն, կը նշանակէ բուսական հիւանդութիւն (Թուրքերէն՝ սան) եւ մաղձային հիւանդութիւն (Թուրքերէն՝ (սարըլըք): Արաբերէն հին բառարաններու մէջ՝ կը տրուի նաեւ երրորդ նշանակութիւն մը, Ջրգողութիւն (hydropisie), բայց կը կարծեմ թէ այդ վերջին նշանակութիւնը յիշատակ մըն է յունական բժշկական գրականութեան թարգմանութիւններէն,— արդարեւ Արետէոս Ջրգողութիւնը կը համարի դալկախտին վախճանական աստիճանը: Իսկ Փրոֆ. Հ. Աճառեան, խօսելով այս բառին մասին, մեծ սխալի մը զոհ կ'երթայ եւ իրկան արաբերէն բառին կուտայ բազմաթիւ ուրիշ նշանակութիւններ:

Ալ - Քամուս ալ - մուհիդ խորագրով արաբերէն բառարան մը կայ, Թուրքերէնի թարգմանուած աւելի քան 100 տարի առաջ՝ Պոլսոյ մէջ,— 3 հատոր, 2855 էջ: Սարսափելի բառարան մը, սկիզբէն մինչեւ վերջը՝ ոչ մէկ նոր տող, ուստի տաժանելի եւ շան չարչարանք է բառ փնտռել մէջը: Այս բառարանին մէջ, իբր թէ «ուղղագրական» շփոթութեան մը հետեւանքով, թարգմանողը իրարու կապեր է արկան եւ իրկան բառերը եւ անոնց նշանակութիւնները,— գըզըլ աղաճ, հինա, սան, քըքում, մօրուքի ներկ, (Պորհանը Քաթի կ'աւելցնէ թէ նոյն հինայով կը ներկեն նաեւ ծաղկախտաւոր տղոց ձեռքերն ու ոտքերը, ծաղկախտը աչքերուն չզարնելու համար), աղբերաց աբուն, դեղնախտ, եւայլն: Թարգմանողը յետոյ կը հասկնայ կատարած սխալը եւ կը ճշդէ վերջը,— Աճառեան տեսեր է ճշդումը, բայց չէ հասկըցեր թէ սխալը միայն ուղղագրական չէ, այլեւ լեզուապատմական: Բացատրեմ.—

Արաբերէն իրկան բառը (Թուրքերը կը կարդան եէրէկան) կը սկսի իէ տառով (Ֆրանսերէն y տառին համազօր), ինչպէս եբրայերէնը կը սկսի իոտ տառով (Ֆրանսերէն y տառին համազօր): Քամուսին մէջ իրկան բառը (իէ տառով) շփոթուած է արկան բառին հետ (էլիֆով),—արդ, արկանը մեր գիտցած... հինան է եւ երբեք կապ չունի իրկան բառին հետ: Արկանը, իր իսկական ձեւով հիննա (Թուրքերէն՝ քընա), արաբերէն յոդը չակած, ալ - հիննա, ճամբայ կ'ելլէ կ'երթայ Եւրոպա եւ լատինական գրականութեան մէջ կը դառնայ al - channa, ու Միջին դարուն՝ նոր ձեւափոխութեամբ մը կ'ըլլայ arcane: (Յետագային՝ նոր ձեւափոխութեամբ մը orcanette դարձած է Ֆրանսերէնի մէջ): Արաբները լատինական գրականութենէն փոխ կ'առնեն այս արկանը, որ իրենց... հինան էր: Ահա թէ ինչո՛ւ Քամուսի մէջ արկան կը նշանակէ քընա, գըզըլ - աղաճ, քըքում, մօրուքի ներկ, բայց հակառակ փրոֆ. Աճառեանի վկայութեան՝ որեւէ կապ չունի իրկան բառին հետ, որ եբրայեցերէն երակոն բառն է, երկու նշանակութեամբ միայն՝ ա) բուսական հիւանդութիւն, բ) մաղձային հիւանդութիւն, ինչպէս իր համազօրը յունարէն իքթէրոս, հայերէն դալուկ, ըստ Աստուածաշունչի անմահ թարգմանիչներուն:

Հայերէն ունինք դալուկն եւ դալունկն ձեւերն ալ, բայց դաշնաբանական տեսակէտով՝ նախընտրելի է ինձ դալուկ ձեւը: Ասկէ՝ դալկոտ կամ դալկաւոր, համազօր՝ դեղնախտաւոր (ictérique):

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄԸ.— Դեղնախտը, գիտական լեզուով խօսելու համար, ըսենք անմիջապէս թէ հիւանդութիւն մը չէ, այլ ախտանշան մը, որ ցոյց կուտայ թէ լեարդին գործունէութիւնը խանգարուած է: Այդ ախտանշանն է դեղին գոյնը, որ երեւան կուգայ մորթին եւ հուղաթաղանթներուն վրայ կամ մէկին մէջ՝ երբ մաղձին ներկատարրերը (matières colorantes) կը խառնուին արեան ու կը տարածուին մարմնոյն մէջ: Ահա թէ ինչո՛ւ դեղնախտ է կոչուած:

Սակայն պէտք է գիտնալ թէ այդ դեղինգոյնը կը նշմարուի բազմազան եւ իրարմէ բոլորովին տարբեր հիւանդութեանց մէջ: Եթէ ճիշդ է որ գրեթէ միշտ նշան է լեարդի հիւանդութեան, ճիշդ է նաեւ որ այդ հիւանդութիւնը կրնայ ըլլալ թեթեւ ու անցողական, կամ ծանր ու տեւական, բայց եւ այնպէս մորթին երանգաւորումը որեւէ վկայութիւն չի տար այդ մասին: Հարկ է աւելցնել թէ դեղնախտ երեւան չի գար լեարդի ամէն հիւանդութեան մէջ,— օրինակ՝ ծանր լերդակարծրութիւններ (cirrhose) կան, որոնք դեղնութիւն ցոյց չեն տար: Ու վերջապէս մորթի դեղնութեան պարագաներ ալ կան, որոնք լեարդի հիւանդութեան ապացոյց չեն կրնար համարուիլ երբեք,— օրինակ՝ նոյն դեղնութիւնը կը տեսնուի վարակիչ հիւանդութեանց կարգ մը պարագաներու մէջ, կամ յաճախ իբրեւ հետեւանք արեան խաթարումներու, առատ արիւնահոսութեան, աղիքներու ճճիներու պատճառած թունաւորման ու ծանր չորախտին (cachexie):

Այս բոլորէն ետքը, պէտք չէ մոռնալ նաեւ թէ գոյութիւն ունի դեղնամորթութիւն (caroténodermie) կոչուած ախտանշան մը, որ դեղին գոյն մը կուտայ մորթին, բայց երբեք կապ չունի դեղնախտին հետ,— կարգ մը բանջարեղէններ եւ պտուղներ, ինչպէս ստեպղինը, դդումը, նարինջը, անոնց կարգին՝ կարագը, հաւկիթին դեղնուցը, կը պարունակեն դեղնորակ գունանիւթ մը, որ carotène կը կոչուի՝ որովհետեւ ստեպղինին գոյնն ունի կամ նոյն բանջարեղէնին մէջ առատ կը գտնուի: Այս նիւթը երբ չափազանց կը շատնայ արեան մէջ, յառաջ կուգայ hypercaroténémie, որու հետեւանքով՝ դեղնամորթութիւն:

Ծ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ֆրանսական Գոյապաշտութեան շուրջ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սարթր, իր գտած մեծ յաջողութեամբ, ցոյց կուտայ թէ աշխարհը իրապէս մոլորած նաւ մըն է այսօր, նաւ մը՝ որ կ'ուզէ տեղ մը հասնիլ: Եւ տռամ մըն է կեանքը: Խախտած են առաքինութիւններն ու ճշմարտութիւնները: Կասկած է ամէն կողմ: Մարդկութիւնը հասած է մտածումներու հակասութեան առջեւ: Ու կը գտնուի ճակատագրական պահանջի մը առջեւ: Ընդունի՞լ fictionները թէ հրաժարիլ միանգամ ընդ միշտ անոնցմէ: Ոմանք կը պնդեն թէ կարելի չէ ապրիլ առանց պատրանքի, ապրիլ եւ քաղաքակրթութիւն ստեղծել: Իրականութիւնը տեսնելը ահաւոր վտանգ մըն է, կ'ամլացնէ հոգիները, կը ջլատէ կամքը: Ուրիշներ, որոնց գլխաւորն է Սարթր, հակառակը կը պնդեն: Գոյապաշտութիւնը իր շահեկանութիւնը կը գտնէ այս գետնի վրայ, արտայայտութիւնն է մարդկային տռամին: Շատեր, հինէն ի վեր, զբաղած են Սարթրին առաջադրած հարցերով: Շատ մը դէմքեր, Ֆրանսական արդի գրականութեան մէջ, հերքելով հանդերձ գոյապաշտ, խորհած են այդ ուղղութեամբ — Ժիտ, Վալէրի, Պէռնանոս, Ժ. Կրին եւ ուրիշներ:

Գերիրապաշտութիւնը ուրիշ փորձ մըն էր այդ հարցերուն լուծումին ձգտող: Կը դիմէր ենթագիտակցութեան, ըլլալով հակառակ Սարթրի «բանականութեան», հասնելու համար ներքին իրականութեան եւ վեր աշխարհին յուսալքիչ կեղծիքէն: Մերժելով բանականութիւնը՝ իբրեւ կեղծիքի աղբիւր՝ գերիրապաշտութիւնը, յանձնուելով ենթագիտակցութեան եւ մնալով նոյն ատեն Ֆրէօյտի վարդապետութեան, նոյնիսկ Մարքսի համակիր, կը շարժէր, կը խորհէր, գոյապաշտութեան շատ հիմնական մէկ գաղափարին համաձայն: Մարդը հունաւոր է եւ նոյն ատեն անհուն: Իր իրականացումը, ինքնութիւնը կը գտնուի երեւակայութեան անհունին եւ առօրեայ հունաւորին միջեւ:

Ուրիշ բարդութիւն մըն է երբ կը մօտենանք ինքնութեան հարցին, իրական անձնականութեան՝ որ մտահոգութիւնը եղած է Ֆրանսական արդի գրականութեան: Ո՞ւր է այդ ինքնութիւնը: Մարդը ոչ միայն հակասական բարդութիւն մըն է, խորհուրդ մը՝ խորհուրդներով շրջապատուած, այլ եւ անհուն եւ հունաւոր: Ինքնութիւն մըն է որ իր մէջ կը պարունակէ ժառանգական եւ հաւաքական ինքնութիւններ, դարերու խորքէն եկած տենչեր ու անձկութիւններ կը խաչաձեւեն իր մէջ՝ դրական դեր մը կատարելով յաճախ: Մարդը դժգոհ է ինքզինքէն, չուզեր ըլլալ այն ինչ որ է: Կամ կ'ուզէ ըլլալ այն ինչ որ կ'ուզէ ըլլալ: Պատերազմի դաշտ մըն է: Եւ իր ինքնութիւնը պատրանք մըն է միշտ իր առջեւ: Ու պատրանք մըն է ինքնութիւնը նաեւ անոր որ գոհ է իր անձէն, կը կարծէ ըլլալ իր փափաքին համապատասխան:

Ի՞նչպէս կրնանք ըլլալ ինքնութիւն մը, կ'ըսէ Սարթր՝ երբ լինելութեան մէջ ենք միշտ: Մեր ինքնութիւնը պատկեր մըն է որուն կը ձգտինք եւ չենք հասնիր: Միշտ բաց մը պիտի մնայ անոր եւ մեր միջեւ:

Վիճելի է նաեւ այն որ անմահ կը նկատուի մեր մէջ, մեր յաւիտենական ինքնութիւնը, այն՝ որուն մասին Քիէրքէկարտ կը գրէ. «Le développement doit donc consister à s'éloigner infiniment de soi en rendant le moi infini, et à revenir infiniment à soi en rendant le moi fini»:

Համաձայն Կ. Փիքոնի, Մալրօ ձգտած է փրկել մարդը այս տռամէն, հոգեբանական եւ իմաստասիրական այս բարդութիւններէն, որ կը ջլատեն, կը կազմալուծեն հոգին: Թելադրած է հրաժարիլ ներքին պեղումներէն: Աւելորդ գտած է ներաշխարհին ճանաչումը: Ինք ալ կը խօսի յուսահատութեան մասին եւ կ'ուզէ որ անհատը ըլլայ ուժեղ, հերոսական, տէր իր կամքին, չձուլուի զանգուածին մէջ, բայց կը խորհի թէ այդ անհատը հաւաքականութեան պատկանող էակ մըն է եւ պէտք է ապրի գոհանալով արտաքին կեանքով:

Ինչպէս կը տեսնուի, յուսահատութիւնը միակ ճամբան չէ փրկութեան: Մալրօ եւ ուրիշներ՝ ուրիշ ելքեր ցոյց կուտան: Բայց բոլորը յոյսի մասին կը խօսին: Մեր դարուն պահանջն է:

Մարդիկ կը տառապին ապրելու կարօտէն եւ ապրելու ձեւ մը կը փնտռեն: Ֆրանսական գոյապաշտութիւնը, վերջին պատերազմի ծնունդ՝ կը ձգտի գոհացում տալ յուսահատ մարդկութեան՝ նուիրականացնելով յուսահատութիւնը: Ու կը դատապարտէ յոյսը՝ յանուն յոյսին, որովհետեւ յոյսէ զուրկ են մարդիկ: Սարթր եւ նմանները կուտան մեր դարուն բազմաթիւ ճշմարտութիւնները, ինչպէս եւ քայքայումները յառաջացեալ քաղաքակրթութեան մը՝ որ ինքզինք կը պեղէ ու կը քանդէ չարունակ:

Այս եղերական ու հերոսական ճիչն է որ կ'արձակէ Ֆրանսական գրականութիւնը՝ այսօր: Յուսահատութեան եւ յոյսի գրականութիւն մը: Խոր ինքնաճանաչում եւ անկումի գիտակցութիւն, ճիգ:

Տառապանքները չեն վերջանար ի հարկէ: Պիտի ըլլան միշտ կեղծիքն ու կեղեքումը, ուժովն ու տկարը: Եւ հեծեծանք պիտի բարձրանայ միշտ մարդկային ովկէանոսէն: Բայց մարդիկ պիտի յուսան միշտ, պիտի սպասեն գեղեցիկ գալիքին:

Շատ համոզիչ չէ այդ գալիքը: Ու կը ժպտինք մերթ երբ բանաստեղծներ կամ քաղաքական գործիչներ կը խօսին եղբայրական սէրէն, արդարութենէն եւ հաւասարութենէն՝ այդ ճամբուն վրայ ձախողած քրիստոնէութենէն վերջ: Ու յոյսը, արդարեւ, յուսահատութեան պատրալը ու թմրեցուցիչ պտուղ մը կ'երեւայ: Սարթր իրաւունք ունի: Բայց պարապին մէջ կը ձգէ մեզ, վերցնելով այդ պատրանքը, ընդունելով աշխարհի յաւիտենական անձկութիւնը: Կարելի չէ ապրիլ առանց յոյսի: Քրիստոնէական գոյապաշտութիւնը, որ նոյնպէս կ'ընդունի մարդկային յաւիտենական անձկութիւնն ու տառապանքը, աւելի մարդկային ու մխիթարական է: Մխիթարանք մըն է անմահութեան գաղափարը: Թեթեւցած եւ ապահով կը զգանք մեզ՝ վերին ուժի մը դիմելով, երբ մինակ ենք կասկածելով, զգուշանալով մեր նմաններէն: Յոյսը յոյս է հոս: Պէտք է ընդունիլ անոր պատրալը, թմրեցուցիչ բայց փրկարար բնոյթը:

Այս է կեանքը: Fiction: Բայց ատոր մէջ են մարդկութեան մեծութիւնն ու յառաջդիմութիւնը: Ու մարդկութիւնը կառչած պիտի մնայ միշտ յոյսին: Իր լոյսն է ան, ըլլալով հանդերձ կրկներեւոյթը, շատ մը գեղեցկութիւններու աղբիւրը:

Կանգ կ'առնեմ հոս, որովհետեւ մեր տառապած ժողովուրդը շատ լաւ գիտէ թէ ինչ է յոյսը: Երբեք չի յուսահատիր: Եւ իրաւունք ունի:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՅԱՋՈՐԴ ՊԱՊԸ

Իտալական «Օճճի» (Այսօր) շաբաթաթերթը իր 12 Ապրիլի թիւին մէջ, ընդարձակ յօդուածով մը կ'անդրադառնայ ապագայ Պապին վրայ եւ անոր խորհրդանիշը հայ կարդինալի զինանշանին վրայ կը գտնէ, ըստ Սուրբ Մաղաքիայի, այն մարգարէութեան, որ կ'ըսէ թէ՝ Ս. Պետրոսի աթոռին վրայ Պիոս ԺԲ.ի յաջորդողին նշանաբանն է «Հովիւ եւ Նաւաստի»:

ՄՕՐՈՒՍԱՒՈՐ ՊԱՊ ՄԸ

« Ո՞վ պիտի ըլլայ վաղուան Պապը: Ո՞վ պիտի յաջորդէ Պիոս ԺԲ.ի, երբ հարկ ըլլայ կաթողիկէութեան նոր գլուխ մը տալ: (Յուսանք թէ կարելի եղածին չափ ուշ պիտի ըլլայ, վասնզի Եկեղեցին դեռ պէտք ունի այս Մեծ Պապին լուսաւոր առաջնորդութեան): Գուշակութիւնները արժէք չունին այսքան փափուկ եւ անորոշ հարցին մէջ. «Բոնքլաւ»ները միշտ մեծ անակնկալներու առջեւ դրած են աշխարհը եւ քիչ անգամներ պապութեան նախօրեակի թեկնածուները Պապ ընտրուած են :

«Ս. Մաղաքիայի մարգարէութիւնը, ըլլայ հարազատ կամ թէ անհարազատ աղբիւր մը, այս անգամ կը մատնանշէ չափազանց յայտնի կերպով գալիքին նշանները, ինչ որ առիթ կուտայ շատ յառաջացած ենթադրութիւններու :

« Ստոյգ է որ «Հովիւ»ի պատկերը կը գտնուի նաեւ կարդինալ Roquesի ֆրանսացի, Rennesի արքեպիսկոպոսի, եւ Pla y Denielի սպանիացի, Toledoի արքեպիսկոպոսի զինանշաններուն վրայ : «Նաւաստի»ի պատկերը կը գտնուի կարդինալ Segura y Saenzի սպանիացի, Sivigliaի արքեպիսկոպոսին եւ Tien – Chen – Sinի չինացի, Pekinoի արքեպիսկոպոսին զինանշաններուն վրայ, սակայն մասնական խորհրդանիշեր են: Մինչ Հովիւի եւ Նաւաստիի կարգաւոր եւ միացեալ խորհրդանիշը՝ կատարելապէս կը գտնուի կարդինալ Աղաճանեանի զինանշանին վրայ, որ նմանապէս Վատիկանեան շրջանակներուն մէջ ալ Պապութեան հաւանական թեկնածուներէն համարուած է :

«Կարդինալ Աղաճանեան ծնած է Ախալցխա, հայկական Կովկասի մէջ, 18 Սեպտեմբեր 1895ին: Իր ընտրութիւնը կրնայ նաեւ քաղաքական նշանակութիւն մը ստանալ եւ կրնայ արծարծել միութեան փափաքը, բաժանեալ եկեղեցիներու նուազ մոլեռանդ մասին մէջ: Ան պիտի ըլլայ ԺԶ.րդ արեւելցի Պապը եւ առաջին մօրուսաւոր Պապը, Իննովկենտիոս ԺԲ.էն վերջ որ մեռաւ 1700ին : Բայց պիտի ըլլայ առաջին ոչ-իտալացի Պապը այսպէս խզելով սովորութիւն մը որ միշտ պահուած էր 1523էն, Ադրիանոս Զ.ի մահէն ի վեր:

ՕՐՍԻՆՕ ՕՐՍԻՆԻ

ՀԱՐԱՒ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ նոր նուիրակը, Սիոն եպիսկ. Մանուկեան Պուէնոս Այրէս հասած է Մարտ 30ին: Հազարէ աւելի Հայեր դիմաւորած են զինքը օդակայանին մէջ, ուր շնորհակալութիւն յայտնելով ըսած է,— «Անձէս աւելի Հայ. դաւանութեան Եկեղեցիին ուղղուած կը նկատեմ յարգանքի այս ցոյցը զոր պիտի չմոռնամ բնաւ: Բարի գալուստի խօսքեր ըսած է նաեւ «Արմենիա» թերթին խմբագիրը: Ապա 100ի մօտ ինքնաշարժերով եպիսկոպոսը առաջնորդուած են Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին, ուր տուած է իր առաջին քարոզը, մաղթելով որ պահենք մեր նախնիքներէն մնացած ազգային եւ մշակութային հարստութիւնները: « Գաղափարներու տարբերութիւնները չեն կրնար համագործակցութենէ հեռու պահել մեզ, քանի որ բոլորիս ալ հետապնդած նպատակը նոյնն է»: Իրիկունը պատուոյ սեղան մը տրուած է կաթող. նորընտիր պատուիրակին :

ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ ՏԱՐՐԱԼՈՒԾԱՐԱՆ

(Ազգ. Բուժարան, Ազունիէ Լիբանան)

ԽՄԲ.— Պէյրութի Ազգ. բուժարանի խնամակալութենէն ստացած ենք հետեւեալ կոչը զոր կը յանձնենք բախտաւորներու լուրջ ուշադրութեան.

Սիրելի հայրենակիցներ.— Հիւծախտի անողոք հիւանդութեան դէմ պայքարելու եւ վարակուած մեր տարաբախտ արենակիցներուն լաւագոյն կերպով օգտակար հանդիսանալու մտադրութեամբ, խնամակալ վարչութիւնը ոչ մէկ ջանք կը խնայէ Բուժարանը դարձնելու Լիբանանի առողջապահական արդիական հաստատութիւններէն մին :

Բուժարանի ընդլայնումը կը պահանջէ ամբողջացումը եւ արդիականացումը անոր բժշկագիտական սարքաւորման: Ի նպաստ այս նպատակի իրագործման, բուժարանը մօտերս պիտի տիրանայ Ամերիկայէն ճամբայ հանուած Ք. ճառագայթի երկու մեքենաներուն որոնցմէ մին խոշոր եւ ամենակատարեալ գործիք մըն է, իսկ միւսը Ք. ճառագայթի շարժական մեքենայ մը, նուիրուած՝ Օր. Լիլա Գարակէօզեանի կողմէ :

Դժբախտաբար ցարդ կարելի չէ եղած բուժարանը օժտել մանրէաբան. եւ քիմիական լման տարրալուծարանով մը, որուն գոյութիւնը խիստ անհրաժեշտ է նման հաստատութեան մը համար : Ահա այս առաջադրութեամբ, խնամակալութիւնս որոշած է գոյացնել հիմնադրամ մը տարրալուծարանի մը սարքաւորման համար եւ զայն կոչել Յովսէփեան տարրալուծարան, ի պատիւ եւ յանուն մեր Վեհափառ Հայրապետին՝ Տ. Տ. Գարեգին Ա. կաթողիկոսի Տանն Կիլիկիոյ :

Վերջերս խնամակալութիւնս շնորհակալութեամբ ստացաւ Կիպրահայ մեր պատուական ազգայիններէն՝ Տէր եւ Տիկ. Տիգրան Ուզունեանէն, 100 անգլ. ոսկիի սրտաբուխ նուէր մը, ի գնահատութիւն խնամակալ վարչութեանս մեծայարգ ատենապետ՝ Տօքթ. Յ. Ա. Ընէնիգոմշեանի մատուցած անձնուէր եւ թանկագին ծառայութեանց՝ Շնորհազարդ Հայրապետին Տ. Տ. Գարեգին Ա. Կաթողիկոսի երկարատեւ հիւանդութեան ընթացքին :

Տօքթ. Ընէնիգոմշեանի ցանկութեան համաձայն, խնամակալութիւնս Տէր եւ Տիկին Ուզունեանի 100 անգլ. ոսկիի նուիրատուութեամբ կը բանայ Յովսէփեան տարրալուծարանի ֆոնտի հանգանակութիւնը եւ կոչ կ'ընէ Սփիւռքի մեր սիրելի հայ ժողովուրդին որպէսզի այս անգամ եւս բերեն իրենց առատաձեռն մասնակցութիւնը յաջողութեամբ պսակելու համազգային այս ձեռնարկը՝ յօգուտ մեր տառապող հիւանդներուն եւ ի պատիւ մեր հայ ժողովուրդի շինարար եւ ստեղծագործ ոգիին:

Հաճեցէք ղրկել ձեր նուէրները Ազգ. բուժարանի խնամակալ վարչութեան գանձապահներուն՝ ստորեւ տրուած հասցէներով.—

Miss. Leila Karagheuzian, 295 Fifth Avenue, New York, 16 N. Y.:

Mr. Levon Nazarian, P. O. B. 707 —Beyrut (Libanan):

Ի դիմաց խնամակալութեան նախագահ՝ Խադ. Արքեպիս. Աջապահեան, կաթող. փոխանորդ Լիբանանի թեմին: Փոխ նախագահ՝ Վեր. Ե. Տ. Հատիտեան, Նախագահ Հայ Աւետ. Գերագոյն ժողովի:

Յ. Գ.— Կը խնդրուի արտասահմանի բոլոր հայ թերթերէն արտատպել :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՆԻՍ, 1 Մայիս.— Մեր գաղութը՝ ամէն տարի, համերաշխութեամբ եւ համազգային կազմակերպութեամբ տօնած է Մեծ Եղեռնի տարեդարձը: Յաճախ՝ տեղւոյս Դաշնակցական խումբը կազմակերպած է հանդէսը, սրահը վարձած, բանախօսը ճարած եւ գեղարուեստական բաժին պատրաստած, սակայն վերջին պահուն նախաձեռնութիւնը յանձնած է եկեղեցիին, ինքն ալ մտնելով մասնակցողներու շարքին մէջ :

Այս տարի ալ՝ հակառակ իր որոշման եւ Մարտիկներու միութեան հետ գոյացած համաձայնութեան, չուզեց խաչաձեւում յառաջ բերել, եւ օժանդակեց եկեղեցւոյ վարչութեան՝ որ վերջին պահուն ուզած էր «Այս տարի եկեղեցւոյ շրջանակին մէջ, հոգեհանգստեան արարողութեամբ միայն բաւականանալ »:

Ապրիլ 30ին, Մատըլէնի Հայոց եկեղեցին լեցուած էր բազմութեամբ: Տաճարին կեդրոնը շինուած էր ճաշակաւոր մահարձան մը զարդարուած սեւ ժապաւէններով, մոմերով եւ ծաղիկներով : Գլխուն կողմը, սեւ խաչին տակ, Մայր Հայաստանի սգաւոր նկարը, իր նահատակ զաւակը գրկած :

Դագաղին ամբողջ տարածութիւնը գրաւած էր Հ. Յ. Դ. Նիսի «Գէորգ Զաւուշ» խումբի եռագոյն ծաղկեպսակը: Վրան՝ «1915», որուն թիւերէն արիւն կը կաթկթէր :

Եկեղեցիի պատերէն՝ սեւ ժապաւէններու տակ, կախուած էին վեց ցանկեր, 60 գլխաւոր մտաւորականներու անուններով,— Ակնունի, Զօհրապ, Խաժակ, Փարամազ, Հ. Պօյաճեան, Վարուժան, Սիամանթօ, Բարսեղեան, եւն.:

Ժամը 10.30ին, եկեղեցի մտան Նիսի ծաղկոցին աշակերտներէն 15 փոքրիկներ, սեւ համազգեստով, ծաղիկներով եւ մոմերով: Յուզիչ էր պահը, երբ նահատակներու այդ թոռնիկները, մէկը միւսին ետեւէն, իրենց ծաղիկները զետեղեցին իրենց մեծ հայրերուն մահարձանին վրայ:

Խաժակի կտակին իրականացո՞ւմը: Արարողութենէն եւ պատարագէն վերջ, քահանան խօսեցաւ պատշաճ քարոզ մը, «Մահ իմացեալ անմահութիւն է» բնաբանով: Վեր հանեց նահատակներուն հայրենասիրութիւնը եւ քաջութիւնը : Խօսեցաւ «Յառաջ»ի թղթակիցը, շեշտելով թէ «մէկ էր անոնց պատգամը,— հայ ապրիլ, ազատ ապրիլ եւ հայրենիքի մէջ ապրիլ»: Հոգաբարձութեան ատենապետը՝ Պ. Ապաճեան կարդաց Ռ. Զարդարեանի մէկ գրութիւնը:

Շահան Սեւան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (47)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Դ.

Ալ կրնաք երեւակայել այն անհուն յուզումը որ համակեց պաշարուածները: Քանի մը վայրկեանի մէջ, պահնորդներու կոչերուն վրայ, ուրախութեան աղաղակներով հազարաւոր հանդիսատեսներ ծածկեցին բոլոր այն պատերը, քարափները, բոլոր այն բարձր կէտերն ու շէնքերը, ուրկէ կարելի էր աչքով տեսնել այս արտասովոր եղելութիւնը :

Ալ դիւրին է գուշակել այն անհուն իրարանցումը որ կայծակի արագութեամբ ծաւալեցաւ պաշարեալ քաղաքին մէջ: Ցամաքային մեծ պարիսպը պաշարող Թրքական անթիւ բանակին ամբողջ աջ թեւն ալ նշմարեց ճենովական նաւերը եւ կը պատմեն թէ Սուլթան Մէհմէտ երբ անոնց գալուստը իմացաւ, իր գլխաւոր տեղակալներուն հետ միասին իր բանակատեղին Թուրք նաւատորմէն բաժնող խիստ երկար միջոցը քառատրոփ անցաւ եւ հրամայեց մեծ ծովակալ Պալթաօղլուին, որ իր բոլոր նաւերով խոյանայ լատինական տորմիղին վրայ ու գերի բռնէ կամ մանաւանդ ամէն գինով թոյլ չտայ որ Ոսկեղջիւր մտնէ »:

« Սուլթանը, կ'ըսէ Կրիտոփուլոս, Պալթաօղլուի հրամայեց կարելի եղածին չափ շուտով յառաջանալ իր բոլոր նաւերով, զրահապատ զինուորները եւ նաւաստիները անմիջապէս նաւ առնելէ վերջ: Ասկէ զատ, աճապարանքով ամէն տեսակ զէնքեր՝ խոշոր վահաններ, սաղաւարտներ, զրահներ, մեծաքանակ նետ, գեղարդ, երկար նիզակ, կացին, ու ամէն տեսակ նաւ մագլցելու գործիքներ բերել տուաւ եւ նաւերուն մէջ շարեց: Անոնց աւելցուց աղեղնաձիգներ, նոյնիսկ իր անձնապահ գունդին ամէնէն լաւ սպառազինուած զինուորները »:

Թուրք տորմիղը ամէն մեծութիւնով եւ ամէն տեսակէ եւ ժամանակին լաւագոյնը համարուած հարիւր յիսուն նաւերէ կը բաղկանար: Ծովամարտի ռազմավարութեան ամբողջութիւն մը կը կազմէր զոր սքանչելապէս կը վարէր իր հրամանատարը: Ասոնց ամէն մէկը նաւաստիներու կատարեալ ամբողջութիւն մը ունէր: Սրագագաթ սաղաւարտով ու ցանցակերպ զրահ հագած հազարաւոր աղեղնաձիգներ, նոյն իսկ ենիչէրիներ, իր կամրջակները կը ծածկէին: Բազմաթիւ նաւեր թնդանօթներով զինուած էին: Ամէնքն ալ, գոնէ ամէնէն խոշորները, թշնամիէն արձակուած նետի ու գեղարդի տարափներուն անյաղթելի արգելք մը կը հանէին, այն է ամրօրէն գամուած խիստ մեծ վահաններու պատ մը որ կամրջակին ամբողջ շրջանը կ'ընէր: Թրքական եւ ուրիշ զէնքերու ամէն տեսակները առատօրէն դիզուած էին իւրաքանչիւր նաւու վրայ: Ինչպէ՞ս կարելի էր որ ճենովական չորս նաւերը այնքան սարսափելի եւ թիւով այնքան արտակարգօրէն աւելի թշնամիէ մը խուսափէին :

Թրքական տորմիղը արդէն յարձակումի պատրաստուելու սկսեր էր: Նաւագները իրենց թուական անհուն առաւելութիւնը նկատի առնելով, վստահ էին իրենց արագ յաղթանակին: Այս միջոցին սիրտը մահացու անձկութեամբ սեղմուած, եւ յուզումէն ու սոսկումէն լեզուն բռնուած, պոլսական ժողովուրդը, պատերուն բարձունքէն հանդիսատես կ'ըլլար այս արտակարգօրէն անհաւասար կռիւին սկզբնաւորութեան :

Քրիստոնեայ նաւերը, սաստիկ հովին առջեւ ինկած, արդէն անցեր էին Սարայ Պուրնիէն, որուն վրայ այն ատեն Սուրբ Դեմետրի եկեղեցին կը բարձրանար: Ամենաբուռն թափով մը կը շարունակէին իրենց արշաւը դէպի Ոսկեղջիւրի նաւահանգիստը, որ փրկութիւնն էր իրենց, եւ ուղղակի քաղաքին վրայ կը նաւէին, կարծես անտեղեակ ըլլային Թրքական վիթխարի տորմիղին մօտենալէն: Ամէն կողմէ որոշակի կը տեսնուէին :

Պոլսոյ ամբոխը, աշտարակներու եւ պատերու բարձունքէն կը դիտէր զանոնք, Աստուծոյ եւ Ամենասուրբ Կոյսին պաղատելով: Թէ Թուրքերը, թէ յուսահատ Յոյները, ամէնքը Պալթաօղլուի դիւրին յաջողութեան կը հաւատային, եւ Մէհմէտի ծովակալը՝ կարծես ոչ թէ պատերազմի, այլ ամենադիւրին յաղթանակի մըն է որ կը վազէր:

Թրքական նաւերը տօնի երթալու պէս կը յառաջանային: Անհամար նաւաստիները ուրախութեան բանդագուշանքին մէջ, զուարթութեան ճիչեր կ'արձակէին, մինչդեռ թմբուկներ ահագին ժխոր մը կ'ընէին :

(Շար.)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ՍԿՍԱՒ ԳՈՐԾԵԼ

Իրանի խորհրդարանը 102 ներկաներու վրայ 99 ձայնով իր վստահութիւնը յայտնեց դահլիճին: Այս քուէարկութենէն վերջ, վարչապետը յայտարարեց թէ այժմ կրնայ ձեռնարկել քարիւղի ճարտարարուեստին ազգայնացման: Վստահութեան քուէն տրուեցաւ երկու ժամուան վիճաբանութենէ մը վերջ, մինչդեռ նախորդ կառավարութիւնները շաբաթներով կը սպասէին, իրենց քաղաքականութիւնը վաւերացնելու համար:

Ազգայնացման օրէնքին գործադրութեան համար, ելմտական նախարարը Ծերակոյտէն խնդրեց անմիջապէս հինգ հոգի ընտրել իբրեւ անդամ Անգլեւիրանեան քարիւղի ընկերութեան հաշուեյարդարի յանձնաժողովին: Վարչապետը ոչ իսկ տասնօրեայ օրինական պայմանաժամին սպասեց, ազգայնացումը փութացնելու համար:

Կառավարութիւնը այսօր պիտի պատասխանէ բրիտանական վերջին ծանուցագրին, չճշտելով թէ քարիւղի ճարտարագործութեան ազգայնացումը պարզապէս հետեւանք է ներքին քաղաքականութեան եւ թէ Իրան թոյլ պիտի չտայ որ օտար կառավարութիւն մը միջամտէ այս հարցին:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ երէկ երկուշաբթի, վերջնապէս պիտի քուէարկէր ընտրական օրէնքը: Վարչապետը այս անգամ ալ վստահութեան քուէ կը պահանջէր, նկատելով որ համայնավարները կ'ուզեն ձգձգել օրէնքին քուէարկումը ինչպէս կը գրէ թերթ մը: Ազգ. ժողովը «իր մահագդը պիտի ստորագրէ այս շաբթու»:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ վարչապետը, Պ. Էթլի, պատասխանելով զանազան քննադատութեանց, ըսաւ թէ վերազինութիւնը հակառակ է Աշխատաւորական կուսակցութեան կամքին եւ բնազդին, բայց ստիպուած են կատարել, համայնավար աշխարհակալութեան սպառնալիքին պատճառով: — «Տուած ենք մեր որոշումը եւ վճռած ենք աւելի առաջ ալ երթալ զայն գործադրելու համար»: Արտաքին նախարար Պ. Մորիսըն եւս միեւնոյն պահուն ճառ մը խօսեցաւ Լոնտոնի իր ընտրական շրջանակին մէջ եւ յայտարարեց թէ վերազինումը ապահովագրութիւն մըն է շատ իրական վտանգի մը դէմ: Եւ վերջապէս նոյն օրը, ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Շինուէլ հերքեց այն վերագրումը, թէ «մենք Մ. Նահանգներու պոչին կապուած ենք: Ոչ մէկ ապացոյց կայ այդ մեղադրանքը հաստատելու համար»:

ԱԼԺԵՐԻԱՑԻՆԵՐԸ ժողով մը սարքած էին կիրակի օր, նաւ Վակրամի մէջ, բողոքելու համար Մայիս 1ի առթիւ կատարուած ձերբակալութեանց դէմ: Ոստիկանութիւնը արգիլեց ժողովը: Ասոր վրայ կազմակերպիչները փորձեցին հրապարակային ցոյց մը սարքել փողոցին մէջ: Ոստիկանութիւնը նորէն միջամտելով, 300 հոգի ձերբակալեց, բայց ապա արձակեց, խուռնչիւրին ինքնութիւնը ճշդելէ վերջ:

ՀԱՑԻՆ ԳԻՆԸ 2 եւ 3 ֆրանք աւելցած է երկուշաբթի օրէն ի վեր:

ԺԱՆ Տ'ԱՐՔԻ տարեդարձին առթիւ, արքայականները փորձեցին համախմբուիլ Փլաս տէ Փիրամիտի արձանին առջեւ, իրենց յատուկ խորհրդանշաններով: Այս առթիւ ալ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ ոստիկանութեան հետ, բայց ի վերջոյ երկու կողմերն ալ անուշի կապեցին:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութեան՝ Թուտեհի ընդհ. քարտուղարը, Իրաճ Իսքանտարի, որ ելմտ. խորհրդականն է համաշխարհային Արհեստակցական Դաշնակցութեան, շաբաթ օր արտաքսուեցաւ Ֆրանսայէն: Նախապէս նախարար ալ եղած է:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ մարաջախտ Կոնիեւ եւ արտաքին փոխ նախարար Պ. Զորին Փրակա գացած են, մայրաքաղաքի ազատագրման 6րդ տարեդարձին առթիւ: Փրակա կը գտնուին նաեւ ութ արբանեակ երկիրներու արտաքին նախարարները, ինչ որ ենթադրել կուտայ, թէ նոր ժողով մը պիտի գումարեն հոն, հաւանաբար չորս փոխանորդներու ժողովին հանդէպ իրենց դիրքը ճշդելու համար:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը, Պ. Մորիսըն յայտարարեց, թէ փոխանորդներու ժողովին արեւմտեան պատուիրակները ամէն կարելի զիջում ըրած են տրամաբանութեան սահմանին մէջ եւ ուրիշ ոչ մէկ զիջում պիտի ընեն: Ռուսերուն կը մնայ այժմ որոշել, թէ կ'ուզե՞ն չորս արտաքին նախարարներու ժողովի մը գումարումը:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ծերակոյտը երկու կուսակցութեանց միաձայնութեամբ քուէարկեց Խ. Միութեան ժողովուրդներուն ուղղուած պատգամագիր մը, ուր կ'ըսուի թէ Մ. Նահանգները կ'ուզեն խաղաղութիւնը պահպանել ամբողջ աշխարհի մէջ:

ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ժողովի շաբաթ օրուան 44րդ նիստին մէջ, Պ. Կրոմիքօ նախատեց բրիտանական պատուիրակը, «Չըրչիլի մարդակեր արտայայտութեանց պաշտպանը» որակելով զայն եւ աւելցնելով, թէ ամբողջովին կեղծիք է բրիտանական կառավարութեան դիրքը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ քանի մը շաբաթէն արտօնութիւն պիտի խնդրէ 150.000 հոգինոց բանակ մը եւ քանի մը հարիւր օդանաւերէ բաղկացած ոյժ մը կազմակերպելու համար:

Վասպուրականի հերոսամարտի

36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Վասպուրականի Հայր. Միութեան: Այս Կիրակի ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ, մասնակցութեամբ քաղաքական կուսակցութեանց ներկայացուցիչներու, ազգային, բարեգործական եւ հայրենակցական բոլոր միութիւններու:

Կը նախագահէ միութեան փոխ–ատենապետ

Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ

Կը բանախօսէ Պ. Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ (Փարիզէն): Խօսք կը տրուի նաեւ կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբէն խումբի մը: Կը նուագէ տաղանդաւոր ջութակահար Պ. Լ. ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ, ընկերակցութեամբ Օր. Մ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ:

Ընտիր պարեր ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Տախքերու մասնակցութեան համար 100 ֆրանք:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆր. Կապ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան, Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան: Կը նախագահէ Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ: Կը խօսի Պ. Տ. ԶԻԹՈՒՆԻ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ տեղւոյս Արաքս երգչախումբի, ղեկավարութեամբ ԼԵՒՈՆԵԱՆ վարդապետի:

ԲԱԺԱԿԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ «ԵՊՐԱՔՍԷ ՊԱՊԻԿԵԱՆ»

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն–Տէսին մասնաճիւղին կողմէ: Մասնակցութեամբ Վիէնի, Մարսէյլի, Ալֆորվիլի քոյր մասնաճիւղերու, Մայիս 13 — 14ին, Հոգեգալստեան տօնական օրերուն, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Տէսինի մարզադաշտին վրայ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնս իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկ. ԽՐՄԸԶ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆի մահուան առթիւ (ծնեալ Գաբրիէլեան, Խարբերդ, Եղեգի), իրենց մօր, Տէր եւ Տիկին Նշան Մուրատեանի, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Մուրատեանի, եւ բոլոր պարագաներուն:

Այս առթիւ Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Վալանսաբնակ հայրենակից Տէր եւ Տիկին Լեւոն Ճերանեանէ 3000 ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի:

LYON, HORLOGEի ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 13ԻՆ

Դերասան ՀԱՅԿԱՍԱՐ

մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ՝ Րաֆիի՝

«ՍԱՄՈՒԷԼ»Ը (4 արար, 3 պատկեր)

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աղքատախնամի Andillyի Հանգստեան Տունը անմիջական պէտք ունի հայ հիւանդապահուհիի մը եւ surveillanteի մը:

Դիմել Ա. Աճէմեանի, 56 rue Lafayette, Paris (9), ամէն օր, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ:

×

Ստիպողաբար կ'ուզուի այր մարդ մը կամ կին մը իբրեւ խոհարարի օգնական:

Անձամբ դիմել Թերթիս վարչութեան, ամէն օր ժամը 1էն 5:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Օր. ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Ընկ. ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Խօսեցեալք

Մարսէյլ, 3 Մայիս 1951 — Փարիզ

Ընկերուհի ԻՍԿՈՒՀԻ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

(Նոր Սերունդէն)

Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԳՋԻՐԵԱՆ

Ամուսնացած

Bagneux, 29 Ապրիլ 1951 — Vert Galant

× Այս առթիւ ընկեր Եփրեմ Թեւանեան 1000–ական ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, Պանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին:

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Վէնսէնէն Պ. Նաքշքբեան 700 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի 25ամեակին առթիւ:

Փարիզէն բարեկամ մը՝ 2000 ֆրանք:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այսօր, երեքշաբթի, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ. —

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս հինգշբ. ժամը 21ին:

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Պուլվար Օտտոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը՝ այս երեքշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը դասախօսէ ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ: Կը հրաւիրուին համակիրները եւ ընկերները:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Մարսէյլի Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան հանդէսը՝ Մայիս 26ին: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

ՕՐԱԹԵՐԹ

Mercredi 9 MAI 1951 Չորեքշաբթի 9 ՄԱՅԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6452–Նոր շրջան թիւ 1863

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԵՏԶՀԵՏԷ ԱՒԵԼԻ ԱՆԿԱԽ

Զանազան երեւոյթներ եւ դէպքեր անգամ մը եւս կ'ապացուցանեն թէ Միջին Արեւելքը վճռած է հետզհետէ քակել օտար տիրապետութեան օղակները :

Երէկուան թոյլ եւ անզօր տարրերուն յաջորդած է նոր եւ ըմբոստ սերունդ մը, որ չուզեր հանդուրժել օտար միջամտութեանց, քաղաքական կամ տնտեսական մենաշնորհներու :

Երբ քէմալական Թուրքիան յաջողեցաւ յաղթանակի վերածել իր պարտութիւնը, Լոզանի պատկերազարդ խայտառակութեամբ, այս գործնական դասն ալ ներշնչումի աղբիւր մը դարձաւ Միջին Արեւելքի համար :

Եւ աճապարիկ խլրտումներ եւ անակնկալներ՝ բոլոր իսլամական երկիրներուն մէջ, Ասիայէն մինչեւ Ափրիկէ :

Այս անգամ շարժման գլուխը կանգնած է Եգիպտոս, որ տարիներէ ի վեր ամէն միջոց կը փորձէ, բրիտանական տիրապետութեան վերջին հետքերն ալ սրբելու համար :

Քանի մը տարի առաջ, հեռացան բուն Եգիպտոսի մէջ հաստատուած բրիտանական զինուորները, փոխադրուելով Սուէզի շրջանը :

Եգիպտոս կ'ուզէ որ այդ շրջանէն ալ հեռանան : Միեւնոյնատեն կը պահանջէ վերաքննել 1936ի դաշնագիրը, ինչպէս եւ մայր–երկրին կցել Սուտանը, իբրեւ անոր ամբողջական մասը :

Լոնտոն հաշտարար դիրք մը բռնելով հանդերձ, կ'ուզէ խարիսխ մը պահել Եգիպտոսի մէջ, յանուն Միջերկրականի եւ անդրծովեան հաղորդակցութեանց ապահովութեան :

Շատերուն համար անակնկալ մը եղաւ Իրանի վճռական դիրքը՝ քարիւղի ազգայնացման հարցին մէջ :

Վարչապետի մը սպանութիւնը եւ ուրիշ ահաբեկումներ ու սպառնալիքներ բաւական եղան, միաձայնութեամբ քուէարկել տալու համար Անգլեւիրանեան Ընկերութեան մենաշնորհին ազգայնացումը :

Նոր դահլիճը, որ կը գործէ իբրեւ Ազգ. Ճակատ, քայլ մըն ալ յառաջ նետուելով, սկսած է գործադրել ազգայնացման օրէնքը, առանց սպասելու տասնօրեայ պայմանաժամին : Եւ առանց ընկրկելու բրիտանական կառավարութեան բողոքներուն եւ ազդարարութեանց առջեւ :

Իրանի անմիջական հարեւանը, Իրաք եւս օրօշ խլրտումներ կը ներկայացնէ :

Այնտեղ ալ կը պահանջեն ազգայնացնել քարիւղի ճարտարարուեստը, որ կը գտնուի օտարներու ձեռքը :

Կառավարութիւնը համաձայն չէ, առ այժմ, չահաւէտ գտնելով կնքուած պայմանագիրը :

Բայց, նոյն կառավարութեան վարչապետը, Նուրի փաշա Սայիտ, որ անգլիասէր կը համարուի, կը յայտարարէր խորհրդարանին առջեւ, երկու օր առաջ .

— « Կառավարութիւնը առաջին պատեհութեան կը սպասէ, խզելու համար անգլեւիրաքեան զինակցութիւնը, ջնջելու համար բրիտանական օդակայանները եւ այն բոլոր երեւոյթները որ չեն համապատասխաներ մեր գերիշխանութեան » :

Այս առթիւ կը յիշէր Եգիպտոսի օրինակը, ինչ որ կը նշանակէ թէ լուռ համաձայնութիւն մը կը տիրէ իսլամական պետութեանց միջեւ, իրենց անկախութիւնը ամրապնդելու համար :

Սուրիա – Լիբանան ալ ուրիշ անհանդստութիւններ կը մատնեն, իրենց դիմացն ունենալով Յորդանանը, որ երբեք չէ հրաժարած Մեծն Սուրիոյ ծրագրէն (բրիտանական ներշնչում) :

Եւ վերջապէս, անկախութեան ձգտումը հետզհետէ կը ծաւալի նաեւ Հիւս. Ափրիկէի մէջ : Թունուզ, Ալժերիա եւ Մարոք միշտ կը զբաղեցնեն Ֆրանսան, որ կը ջանայ գոհացում տալ անոնց օրինաւոր տենչերուն, աստիճանական բարեփոխումներով :

Այս շարժումներուն մէջ, ներշնչումի աղբիւր մը կը կազմէ նաեւ Փաքիստանը (իսլամական Հնդկաստան), որ վճռական ազդակ մը դարձաւ միջազգային քաղաքականութեան մէջ, քանի մը տարուան ընթացքին :

Այլեւս «հին ազգաց պատմութիւն» է երբեմնի Արեւելքը : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուականն անգամ...

Իմացե՞ր էիք այս պատմութիւնը .

— « Մեր առջեւն է Մայր Աթոռի 1951ի «Օրացոյց»ը, տպուած էջմիածնի մէջ :

Կը բանանք Ապրիլ 24ը...

« Օրացոյց»ի 85–86րդ էջերուն վրայ Ապրիլ 24ի դիմաց, կայ հետեւեալը :

Կ'արտագրենք նոյնութեամբ .—

ԱՊՐԻԼ 24.— Գշ. Դձ. ԼԱ օր յինանց : Օրհ. դձ : Օրհնեսցուք զՏէր : Հրց. դձ. եւ Արարիչդ աբարածոց : Հմբ. դձ. Զյարութիւն աստուածորդւոյն : Փառաւորեալ եւ Զանճառելի :

« Ապրիլ 24»ի, «Օր Նահատակաց»ի, «Ազգիս Հայոց»ի ու Հոգեհանգստի մասին — ո՛չ մէկ խօսք ...

Կը շարունակենք մեր պրպտումները՝ Մէկ Միլիոն նահատակներու հետքերը գտնելու համար...

Նոյն «Օրացոյց»ի մէջ, անոր 77րդ էջին վրայ, ճիշդ ԱՊՐԻԼ 1ի տակը, խոշորկեկ գիրերով, կը կարդանք հետեւեալը .

Յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մերոց յընթացս համաշխարհային պատերազմաց :

Համօրէն յեկեղեցիս Հայաստանեայց կատարել հոգեհանգիստ :

Ինչպէս կը տեսնէք, խօսքը ոչ թէ պատերազմի մասին է, այլ պատերազմներու...

Խօսքը ոչ թէ որոշ թուականի մը մասին է՝ 1915 Ապրիլ 24, այլ անորոշ թուականներու ...

Խօսքը ոչ թէ բացառաբար Թուրքիո՛յ մէջ ու բացառաբար Թուրքի՛ն ձեռքով սրածուած Մէկ Միլիոն նահատակներու մասին է, այլ «յընթացս համաշխարհային պատերազմաց», հոս ու հոն, աշխարհի այլազան ճակատներուն վրայ ինկած «բիւրաւոր նահատակաց»ի մասին է...»

(ՑՈՒՍԱԲԵՐ)

★

Ինչպէս կը տեսնէք, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը կատարեալ եւ աննախընթա՛ց ազատութիւն կը վայելէ խօսելու, գրելու եւ գործելու :

Այն աստիճան որ, Հայաջինջ Սարսափներուն բուն Թուականն անգամ արձանագրելու իրաւունք չունի : Ինչպէս իրաւունք չունի իր անունն անգամ ճիշդ գրելու — Գեորգ!

Խե՛ղճ էջմիածին : «Զավթիչ»ները մինչեւ Վեհարա՞ն մտան : ՎԱՀԷ

ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԼԻՈՆ, (Յառաջ) .— Ազգ. Միութեան ընտրութիւնները կատարուեցան խաղաղ եւ կարգապահ պայմաններու տակ : Դաշնակցութեան եւ ժողովրդային տարրերու ցանկէն քուէներու բացարձակ մեծամասնութեամբ 11 անձի վրայ ընտրուեցաւ 9 հոգի : Երկուքը մնացին համեմատականի : Ընտրուածներն են .— Պ. Պ. Կիւլպէնկեան, Սողոմոնեան, Փափազեան, Քիլարճեան, Պահատուրեան, Վարժապետեան, Էժտահարեան, Քիթապճեան եւ Թադէոսեան : Յաջողութիւն կը մաղթենք :

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ ՄԱԿի ուժերը վերագրաւեցին՝ չինական վերջին յարձակողականին հետեւանքով իրենց կորսնցուցած հողերուն կէսը : Կռիւներու նախաձեռնութիւնը, ութ օրէ ի վեր, ունին ՄԱԿի ուժերը գրեթէ բոլոր ճակատամասերու վրայ :

ՃԱՓՈՆԻ հաշտութեան դաշնագիրը մշակելու համար, ծրագիր մը առաջարկած էին Մ. Նահանգները : Խ. Միութեան արտաքին նախարարի փոխանորդը, Պ. Պոկոմոլով, Բշ. օր իր մօտ հրաւիրելով Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը, զեկոյց մը յանձնեց այս մասին : Այս գրութեամբ որ կը բաղկանայ 11 էջերէ, Մոսկուա նախ կը քննադատէ ամերիկեան ծրագիրը, յետոյ կ'առաջարկէ հաշտութեան դաշնագիրը պատրաստելու համար ժողով գումարել յառաջիկայ յունիսին կամ յուլիսին, մասնակցութեամբ Խ. Միութեան, Մ. Նահանգներուն, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Չինաստանի, ուրեմն առանց Ֆրանսայի :

ՊԱՐՍԻԿ կառավարութիւնը որոշեց վերջնագիր մը ուղղել Անգլեւիրանեան քարիւղի ընկերութեան, որպէսզի բոլոր հիմնարկութիւնները յանձնէ կառավարութեան պաշտօնական ներկայացուցիչներուն : Եթէ ընկերութիւնը մերժէ, հաշուե-

Մահու եւ կենաց խնդիր մը

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ ԵՒ ԶՕՐ. ՄԱՐՇԸԼ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՆ ԶՕՐ. ՄԷՔ ԱՐԹԸՐԻ.— ԵԹԷ ՔՈՐԷԱՅԻ ԿՌԻՒԸ ԾԱՒԱԼԻ, ԿՐՆԱՅ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՅԱՆԳԻԼ

Նախագահ Թրումըն Բշ. օր պատասխանեց այն յայտարարութեանց զորս զօր. Մէք Արթըր ըրած էր խորհրդարանական յանձնախումբերու առջեւ : Նախագահը մերժեց զօրավարի այն տեսակէտը, թէ Մ. Նահանգները առանձին գործի պէտք է անցնին, եթէ դաշնակիցները համաձայն չեն իրենց քաղաքականութեան : «Մենք պիտի չիյնանք Կրեմլինի ծուղակին մէջ եւ խորհրդային վտանգին դիմաց չեմ ուզեր մեր երկիրը զրկել իր դաշնակիցներէն» :

— « Շատեր այս վիճաբանութեան կը մօտենան այնպէս մը, որ կարծէք եղածը քաղաքական պայքար մըն է : Բայց վտանգները շատ աւելի կարեւոր են քան ընտրական պայքարի մը ելքը : Այս վիճաբանութեան մէջ վտանգը հիւլէական պատերազմ մը կրնայ ըլլալ : Մեր արտաքին քաղաքականութիւնը ներքին – քաղաքական պայքար մը չէ, այլ կենաց եւ մահու հարց մը, մարդկութեան ապագային հետ կապուած խնդիր մը : Մենք պէտք է գործենք այն ենթադրութեամբ թէ Սովետները հիւլէական ռումբեր ունին : Անոնք ունին օդանաւեր, որոնք կրնան մեր քաղաքները ռմբակոծել հիւլէական ռումբերով, որքան ալ ուժեղ ըլլայ մեր հակօդանաւային պաշտպանութիւնը եւ որքան ալ զօրաւոր օդանաւային տորմիղ ունենանք : Եթէ նոյնիսկ չահինք, հիւլէական պատերազմը աղէտ մը պիտի ըլլայ : Սխալ է զօր. Մէք Արթըրի այն տեսակէտը, թէ հարցը միայն Քորէայի հետ կապուած է : Տեղական հարց մը չէ ատիկա : Քորէայէն զատ խնդրոյ առարկայ են Ճափոնը եւ այնտեղի մեր ուժերը, այլեւ Եւրոպան, Ատլանտեանի դաշինքին ապագան եւ ազատ ժողովուրդներու ապահովութիւնը, աշխարհի չորս կողմը : Այս է մեր զինուորական վարիչներուն հաւաքական կարծիքը : Չինաստանի մէջ մեր միջամտումը, ինչ որ ալ ըլլայ ելքը, զինուորական տագնապալի հետեւանքներ պիտի ունենար Եւրոպայի մէջ : Կրեմլինը մեծապէս գոհունակութիւնը պիտի զգար տեսնելով որ մեր միջոցները ամբողջութեամբ կլանուած են Ասիոյ մէջ եւ Եւրոպան լքուած է կարմիր բանակին առջեւ :

«Այսուհանդերձ, ՄԱԿի ուժերը ապահովաբար պիտի չուզեն ռմբակոծել Մանչուրիան, եթէ համայնավարները օդանաւային մեծ ուժեր նետեն Քորէայի մէջ : Պիտի ջանանք սակայն կարելի եղածին չափ սահմանափակել կռիւը : Չինաստան մեծ ուժեր կը կորսնցնէ : Երբ այս կորուստները աւելնան, այն ատեն աւելի պարզ պիտի ըլլայ Չինացիներուն, թէ յարձակումները սուղի կը նստին : Անոնք խաղաղութիւն կրնան ունենալ, եթէ հրաժարին յարձակելէ եւ կեցնեն կռիւը : Միւս կողմէ ազատ ազգերու ուժը միշտ կ'աւելնայ եւ աշխարհին տիրապետելու խորհրդային ծրագրին իրականացումը աւելի եւ աւելի անկարելի կը դառնայ : Եթէ մեր թնդանօթներով շարունակենք պատժել յարձակողները, կրնանք վերջ մը տալ Քորէայի յարձակման եւ վերահաստատել խաղաղութիւնը » :

ԶՕՐ. ՄԱՐՇԸԼԻ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ծերակուտական յանձնախումբերը սկսան լսել պաշտպանութեան նախարար զօր. Մարշըլը, որ պատասխանելով զօր. Մէք Արթըրի քննադատութեանց յայտնեց, թէ Մ. Նահանգները որոշած էին ռմբակոծել Մանչուրիոյ օդանաւային խարիսխները, բայց պատերազմիկ միւս 13 ազգերը դէմ արտայայտուեցան եւ որոշման գործադրութիւնը յետաձգուեցաւ : Իր կարծիքով, Մանչուրիոյ խարիսխներուն ռմբակոծումը պիտի չապահովէր յաղթանակը Քորէայի մէջ :

— « Պատերազմի սկիզբէն ի վեր ոչ մէկ տարակարծութիւն ունեցած ենք նախագահին հետ : Մեր քաղաքականութիւնը կը ձգտի ա) կռիւը սահմանափակել Քորէայի մէջ եւ կանխել երրորդ աշխարհամարտ մը, բ) Ֆորմոզան չյանձնել համայնավար Չինաստանին եւ գ) հակառակիլ Փեքինի անդամակցութեան ՄԱԿին : Զօր. ՄէքԱրթըր կ'ուզէ որ Խ. Միութեան հետ ամբողջական պատերազմի բռնուինք, եթէ նոյնիսկ կորսնցնենք մեր դաշնակիցները եւ Արեւմտեան Եւրոպան կեցնենք խորհրդային միլիոնաւոր զինուորներու յարձակման առջեւ : Մենք սակայն, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ մեր միւս դաշնակիցներուն հետ կ'ուզենք զօրացնել Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը, ռուսական հաւանական յարձակման դէմ : Պէտք է սակայն աւելցնեմ, որ եթէ Չինացիները, աւելի ուժ ստանալով Սովետներէն, պատերազմը Քորէայէն դուրս ալ տարածեն, այն ատեն պիտի դիմենք փոխադարձութեան, որուն առաջին քայլը պիտի ըլլայ Մանչուրիոյ ռմբակոծումը » :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

յարգարի յանձնախումբը Ապատան պիտի երթայ, տեղւոյն վրայ կարգադրութիւններ ընելու համար :

ԹԻՒԵՐՈՒ ԼԵԶՈՒՈՎ

Աւելի քան տասներկու տարի է, ինչ Խ. Միութեան մէջ մարդահամար չի կատարուել: Ոչ ոք գիտէ ճշգօրէն, թէ որքան է բնակչութեան թիւը այդ երկրում: Խ. Միութիւնը 200 միլիո՞ն քաղաքացի ունի, թէ 220, մեզ համար միեւնոյն է: Բայց բոլորս խորապէս հետաքրքրում է իմանալ, թէ ներկայումս որքան Հայ կայ Անդրկովկասում եւ մասնաւորապէս Խ. Հայաստանում:

Մինչեւ Ստալինեան իրաւակարգը պատմութեան չրջուած էջերից մէկը չդառնայ, որեւէ լուրջ եւ անվիճելի վիճակագրութիւն Խ. Միութեան մէջ չի կարող լինել, որովհետեւ այդ եւս ենթակայ է «ղեկավար գծին», փոփոխւում է, չտկւում, ապա լոյս աշխարհ գալիս: Օրինակ, այսօրուայ քաղաքականութիւնը պահանջում է, որ Անդրկովկասում քանակով առաջինը լինեն Վրացիները, երկրորդ՝ Ազերիները, ապա Հայերը: Չեն տրւում ազգային ծագման մանրամասնութիւններ ըստ գաւառների, որպէս զի մութի մէջ մնայ այն փաստը, թէ Հայերը հոծ բազմութեամբ տեղաւորուած են Խ. Հայաստանի սահմանամերձ, բայց նրանից բաժանուած հայկական հողերում:

Ամէն տեղ, երբ ձեռնարկում են որեւէ չինարարական աշխատանքի, տախտակներով պատնիչում են փողոցի մի մասը կամ եզերքը, որպէսզի անցորդները չխանգարեն բանուորներին: Պատահում են ամէն բան հետախուզող մարդիկ որոնք աչքերը փակցրած պատահական մի ծակի, ճգնում են հասկանալ, թէ ինչ են անում պատնէչի միւս կողմում: Մենք էլ այդ վիճակի մէջ ենք «երկաթեայ վարագոյրի» առջեւ ու մղուած ոչ թէ պարապութիւնից, այլ հայրենիքի սիրուց, ճեղք ենք փնտռում կորզելու պատկերը մի երեւոյթի, որն ընկնում է մեր մտքի դիտողութեան առջեւ:

Այս տարուայ Փետրուար 18ին եւ 25ին տեղի ունեցան 16 հանրապետութիւնների Գերագոյն Խորհուրդների ընտրութիւնները: Հրատարակուեցան, ըստ ամէն մի հանրապետութեան, քուէի իրաւունք ունեցողների թիւերը — այս է մեզ համար կարեւորը: Իսկ թէ 99.9 տոկոսը մասնակցեց ձայնատուութեան յօգուտ համայնավարների, թող դա իրենց կեղծ ոգեւորութիւնը բոնկէ. մեզ նոյնքան է չահագրգռում, որքան անցեալ տարուայ անձրեւը:

Ըստ խորհրդային Սահմանադրութեան քուէի իրաւունք ունին 18 տարեկանից վեր քաղաքացիները: Փորձելով համադրել նրանց քանակները անցեալ եւ ներկայ տարիներին, մենք կարող ենք գաղափար կազմել այն փոփոխութիւնների մասին, որոնց ենթարկուել է Խ. Հայաստանի հասուն բնակչութիւնը:

1937ին, Դեկտեմբերին Խորհրդ. Միութիւնն ունէր 89.063 հազար ընտրող:

1946ին 101.717, 1947ին 103.967, 1950ին 111.008, 1951ին 113.049 հազար ընտրող:

Վերջին պատերազմն անկասկած ազդած է այս թիւերի վրայ, մի կողմից կորուստ, միւս կողմից յաւելում նոր հողամասերի կցումով: Եթէ մենք սահմանափակուելիք Անդրկովկասի հանրապետութիւններով՝ համեմատութիւնները կը լինեն աւելի ճիշդ, որովհետեւ նրանք մնացել են նոյն մակարդակի վրայ, բացի մի բացառիկ երեւոյթից, ներգաղթից դէպի Հայաստան: Հեռուն չգնանք, վերցնենք միայն վերջին չորս տարիները:

Ընտրողներ հազարով կային.—

Վրաստան 1947ին 2.056, 1950ին 2.179, 1951ին 2.201, յաւելում 145.7 առ հարիւր:

Ազրբէյջան 1947ին 1.598, 1950ին 1.677, 1951ին 1.725, յաւելում 127, 8 առ հարիւր:

Հայաստան 1947ին 713, 1950ին 769, 1951ին 786, յաւելում 73, 10 առ հարիւր:

1947 — 1951 ամբողջ Միութեան ընտրողների աճումը եղել է 9 առ հարիւր:

1937 Յունուար 17ի մարդահամարի ժամանակ Խ. Հայաստանի բնակչութեան աճումը, 1926 Դեկտեմբեր 17ի հետ համեմատելով 45.4 առ հարիւր էր եւ այդ մարզում Խ. Միութեան մէջ առաջնութիւն չահելու համար մրցութեան մէջ էր Ղրղզստանի հետ — 45.7 առ հարիւր, նոյն ժամանակաշրջանում Ուկրայինայի բնակչութիւնը աւելացել էր 6 առ հարիւր, Ղազախստանինը 1 առ հարիւր, Բէլօռուսիոյ — 11 առ հարիւր, Ռուսաստանինը 16 առ հարիւր էին.: Միջին՝ ամբողջ Խ. Միութեան — 15 առ հարիւր: Վերջին քսանամեակում Խ. Հայաստանի բնակչութեան յաւելումը հազիւ անցնում է Միութեան միջին սակից եւ չատ յետ է մնում Կարելօ-Ֆիննական հանրապետութիւնից, 40 առ հարիւր եւ նոյն Ղրղզստանից 13 հարիւր եւ ուրիշներից:

Ապա ներգաղթողնե՞րը: Անչուշտ նրանք բոլորը չմասնակցեցան 1947 թ. ընտրութիւններին, բայց մտան 1951ի ցուցակները: Ուրեմն աճումը չատ աւելի թոյլ է, քան հաշւում ենք:

1939 թուի մարդահամարին Խ. Հայաստանի 1.281.599 բնակիչների մէջ 18 տարին անցածների թիւն էր 632.220, ուրեմն մօտաւորապէս կէսը: Եթէ ընդունինք, որ հարիւր հազար ներգաղթողների կէսը ընտրող էր 1951 թւին, բայց մի մասն արդէն տեղ էր հասած ու արձանագրուած 1947 թւից առաջ, 73 հազար քառամեակի յաւելումից գէթ 25.000 վար պիտի առնենք: Ուրեմն 1947—1951 Խ. Հայաստանի բնակչութիւնը, բնական աճման հետեւանքով, աւելացել է միայն 6ից 7 առ հարիւր:

Ճառերի մէջ ու արքունական մամուլի էջերում Խ. Հայաստան ծաղկում է եւ բարգաւաճում, «առաջադէմ ընկերվարական հանրապետութիւն է» եւ Արութինովի նաւապետութեամբ, առագաստները բացած, սաւառնում է դէպի համայնավարական կարգուսարքի նաւահանգիստը: Իսկ իրականութեան մէջ նա քարշ է տալիս իր գոյութիւնը՝ կծկուած Արաքսի ու Արագածի նեղլիկ միջանցքում, անկարող գործ, ապրուստ ու հմայք տալու իր զաւակներին, որոնք ամէն օր աւելի եւ աւելի թւով գնում են դէպի հիւսիս — բժիշկ, ճարտարագէտ, ուսուցիչ, դերասան, երաժիշտ, ծառայող, բանուոր — ցրւում են Խ. Միութեան անծայրածիր տարածութեան վրայ, ընդմիշտ կորւում հայ ազգի համար: Խ. Միութեան ո՞ր անկիւնում Հայ չկայ: Եւ Խ. Հայաստանի ստալինեան ազաները գոհ են դրանից: Հաճոյքից ճաթելով յայտարարում են, թէ Երեւանի համալսարանի վկայեալները չատ գնահատուած են Խ. Միութեան մէջ, Ուկրայինայում հոգի են տալիս Հայաստանցի բժիշկների եւ գիւղատնտեսների համար: Հայաստան, զուրկ քարիւղի ու երկաթի հանքերից, արտահանում է մարդկային ապրանք: Մասնագէտներ թրծելով ու ծախելով օտարներին Արութինովները գիտակցո՞ւմ են, որ աւելի ու աւելի արինաքամ են անում հայ ազգը: Բայց ի՞նչ կարելի է պահանջել նրանցից, որոնց համար չկայ հայկ. հայրենիք, այլ կայ միայն խորհրդային ստալինեան հայրենիք:

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Պալքանները կրնա՞ն երկրորդ Քորէա մը դառնալ

Ուշագրաւ, թէեւ մակերեսային նմանութիւններ կան Պալքաններու այժմու կացութեան եւ Քորէայի պատերազմէն առաջ այնտեղ տիրող կացութեան միջեւ: Համայնավարները, անգամ մըն ալ կը հետեւին այն մաշած մեթոտին, որ կը մղէ զիրենք մեղադրել իրենց հակառակորդները այն դիտաւորութեանց մէջ, զորս իրենք կը հետապնդեն: Այս կացութեան մէջ, օտար դիտողներ հարց կուտան, թէ արդեօ՞ք Պալքաններն ալ նոր Քորէա մը պիտի դառնան:

«Տէյլի Մէյլ»ի Վիէննայի աշխատակիցը անդրադառնալով այս հարցին կ'ըսէ.— Աւստրիոյ կարմիր մամուլը, այժմէն իսկ կասկածէ դուրս կը հռչակէ այն «իրողութիւնը», թէ «Ամերիկացիները կը ջանան Եւրոպայի մէջ Եուկոսլաւներուն կատարել տալ այն դերը, ինչ որ խաղցուցին Հարաւային Քորէացիներուն՝ Ասիոյ մէջ»: Այսինքն, պիտի ստիպեն Եուկոսլաւները յարձակիլ Կոմինֆորմի խումբին պատկանող իր դրացիներուն վըրայ եւ այնուհետեւ, ՄԱԿի անդամ ուրիշ ազգերու օգնութեամբ, պիտի միջամտեն ի հաշիւ իրենց:

Նմանութիւններ կան անշուշտ Քորէայի երբեմնի եւ Պալքաններու ներկայ կացութեան միջեւ:

1) Երկուքն ալ թերակղզիներ են, մէկը՝ արբանեակ երկիրներու ծայրայեղ արեւելակողմը, միւսը՝ ծայրագոյն արեւմտեան մասին մէջ:

2) Երկուքն ալ բաժնուած են Խ. Միութեան ենթակայ եւ անոր հակակշռէն դուրս մնացող հողամասերու միջեւ: Պալքաններու, ինչպէս Քորէայի մէջ, Ռուսերը կը վարեն, կը զինեն եւ կը մարզեն՝ բաժանման գծին իրենց կողմը գտնուող մասի զօրամասերը:

3) Ինչպէս միշտ վէճեր կային հիւսիսային եւ հարաւային Քորէայի ժողովուրդներուն միջեւ, այնպէս ալ վէճեր կան մէկ կողմէ Եուկոսլաւիոյ եւ Յունաստանի, միւս կողմէ Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ եւ Ալպանիոյ միջեւ այն օրէն ասդին, երբ Թիթօն բաժնուեցաւ Կոմինֆորմէն:

Վերջերս այս վէճերը դարձած են աւելի սպառնական: Եուկոսլաւիա քանիցս բողոքեց այն «աննշան բայց տեւական պատերազմական վիճակին» համար, որ կը տիրէ Պուլկարիոյ եւ Հունգարիոյ արեւելեան սահմաններուն եւ իր միջեւ: Ճիշդ նոյն ձեւով կը բողոքեն նաև կոմինֆորմեան երկիրները: Այս բողոքներուն վրայ վերջերս աւելցած է նաեւ գանգատ մը, թէ կոմինֆորմեան երկիրներու դիւանագիտական ներկայացուցիչները դէշ վերաբերումի կ'արժանանան Եուկոսլաւիոյ մէջ: Այս վերջինը կը բողոքէ նմանապէս, թէ Պուլկարիա, Հունգարիա եւ Ռումանիա արտօնուած չափէն աւելի ցամաքային եւ մանաւանդ օդանաւային ուժեր կը պահեն: Միւս կողմէ, Եուկոսլաւիա գաղտնի դիմումներ կը կատարէ, զինամթերք ստանալու Արեւմուտքէն, իր ուժեղ եւ լաւ մարզուած բանակին համար:

Վիէննայի դիւանագիտական շրջանակները, այս անցուդարձերէն կը հանեն հետեւեալ եզրակացութիւնները.—

Նշաններ կան, թէ Ռուսերը ոչինչ պիտի ընեն այժմ, նոր աշխարհամարտ մը փութացնելու համար: Սովորաբար վստահելի աղբիւրներէ տեղեկութիւններ կը հաստատեն, թէ Ռուսիոյ արբանեակ երկիրները, դեռ պէտք եղածին չափ զինուած ու մարզուած չեն պատերազմի մը համար: Ստիպողական ճիգեր ի գործ կը դրուին՝ արբանեակ եւ ռուսական զինուորական դրութիւնները ներդաշնակելու ուղղութեամբ: Արբանեակ բանակներու մէջ կ'ուսուցուին զէնքերու եւ հրամանատարական բացատրութեանց ռուսական բառերը: Տեղեկութիւններ կան նմանապէս, թէ արբանեակ բանակներու սպաները պէտք եղած կերպով չեն մարզուած տակաւին: Հարկ եղած է քանիցս մաքրագործել այս բանակները, որոնց մէջ կը վխտան անվստահելի տարրեր—քաղքենի մարդիկ եւ թիթոյական համայնավարներ — այս պատճառով ալ մնացած են տկար:

Պատերազմի մը մօտալուտ պայթումը դըժուարացնող արդելք մըն է նաեւ պարէնաւորման տագնապը: Սննդամթերքի մեծ պակաս կայ Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ, անցեալ տարուան երաշտին պատճառով: Հետեւաբար, մինչեւ յառաջիկայ հունձքը դժուար է որեւէ վճռական քայլ առնել:

Հաստատուն չէ նմանապէս արբանեակ երկիրներու քաղաքական եւ տնտեսական կացութիւնը: Չեխոսլովաքիոյ վերջին անցքերը կը բաւեն հաստատելու, թէ խորարմատ խռովութիւններ կան տակաւին այնտեղ: Զրոյցներու համաձայն, այդ կարգի խռովութիւններ կան նաեւ Հունգարիոյ մէջ: Այս երկու երկիրներու մամուլին մէջ բազմաթիւ իրողութիւններ կը հաստատեն, թէ յաւելուածական արդիւնաբերութիւն մը ապահովելու ճիգերը գոհացուցիչ արդիւնքներ չեն տըւած մինչեւ այսօր: Տնտեսական յարաբերութեանց մէջ ալ ներդաշնակութիւն չկայ: Չեխոսլովաքիա, Հունգարիա եւ Պուլկարիա ի վիճակի չեն իրենցմէ պահանջուած արտադրութիւնները կանոնաւորապէս յանձնելու Խ. Միութեան: Հունգարիա չէ գործադրած Չեխոսլովաքիոյ հանդէպ իր առեւտրական յանձնառութիւնները: Ներդաշնակութեան այս պակասի հետեւանքով ալ կը տուժեն վերոյիշեալ երկիրները:

Միւս կողմէ, արբանեակ երկիրներու մէջ ռուսական գործունէութեան թափը հետզհետէ կը սաստկանայ: Դժուար է ստուգել այս մասին չըրջած լուրերը, որովհետեւ Ռուսերը ընդհանրապէս կը գործեն պաշտօնական անձերու միջոցով, որոնք համազգեստ չեն հագնիր եւ մեծ մասով կը խօսին տեղական լեզուները: Կրնան չափազանցուած ըլլալ նաեւ այն տեղեկութիւնները, թէ կը զօրացուին ռուսական ուժերը արբանեակ երկիրներու եւ մասնաւորապէս Պուլկարիոյ մէջ: Այս կարգի տեղեկութիւններ գրեթէ ամէն տարի հրապարակ կը նետուին, սովորաբար ռուսական գարնանային ռազմափորձերու պատճառով:

Իրագէկներ կ'ըսեն, թէ Պալքաններն ալ կըրնան երկրորդ Քորէա մը դառնալ, եթէ Ռուսերը վստահ ըլլան որ այդպիսի բան մը պիտի չըլլայ ընդհանուր պատերազմի մը սկզբնաւորութիւնը: Ռուսիա չի կրնար անտեսել մէկ բան.— Մ. Նահանգները յստակօրէն ազդարարած են, պատրաստ են աջակցելու Եուկոսլաւիոյ, եթէ յարձակում գործուի անոր վրայ: Այս ազդարարութիւնը պարզօրէն հասկնալի կը դարձնէ, որ Եուկոսլաւիոյ վրայ յարձակում մը կրնայ դուռ բանալ նոր՝ պալքանեան, եւ ապա համաշխարհային պատերազմի մը:

Այս բոլորի եզրակացութիւնը այն է, թէ առ այժմ, Պալքանները, երկրորդ Քորէա մը դառնալու անմիջական վտանգը չեն ներկայացներ:

Թ. Ա. Թ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մեծայարգ Պ. Խմբագիր,

Թոյլ տուէք ինձ յայտնել իմ խորին եւ սրտագին շնորհակալութիւնը այն ջերմ վերաբերմունքի համար, որ դուք մատուցիք, ձեր թերթի մէջ հրատարակելով գեղեցիկ յօդուածներ, ինձ համար տրուած դեղարուեստական հանդէսի առթիւ:

Նոյնպէս խնդրում եմ յայտնել, ձեր թերթի միջոցաւ, իմ խորին շնորհակալութիւնները այն բոլոր ազնիւ բարեկամներին, որ չարաչար աշխատանքի արդիւնքով՝ յաջողութեամբ պսակեցին

Գինեձօն
Ի պատիւ Միսաք Թորլաքեանի

Համբարձման օրը, շատ տաք ու խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ տեղի ունեցաւ Տրապիզոն նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան կազմակերպած գինեձօնը, ի պատիւ մեր սիրելի Միսաք Թորլաքեանին: Ժողովուրդի բոլոր խաւերէն բազմութիւն մը՝ պատասխանած էր հրաւէրին եւ, լեցնելով Սասունի ճաշարանին վերնայարկը:

Հայր. Միութեան Նախագահ ընկեր Երուանդ Յարութիւնեանի անակնկալ հիւանդութեան պատճառով, իր ղրկած գրաւոր ուղերձը, իբրեւ բացման խօսք, կարդաց Պ. Ա. Խանճեան:— «Գործը, արարքը ձեզի, խօսքը մեզի, սիրելի Պ. Թորլաքեան, դուք ձեր գործովը անմահացաք եւ պատմութեան անցաք: Եկած ենք այսօր մեր յարգանքը ընծայելու ձեզի»:

Իր ուղերձով, Միութեան նախագահը, նախ պատմականը կ'ընէր Տրապիզոնի քաղաքական-յեղափոխական կեանքին, առաջին Աշխարհամարտի նախօրեակին եւ ապա կուտար Միսաքի համառօտ ենսագրականը: Կը բացատրէր թէ ինչպէ՛ս, Միսաք զէնք վերցուց պատերազմի ընթացքին կռուելով ջարդարարներուն դէմ եւ ինչ պայմաններու տակ պատժեց 1921ին Պոլսոյ մէջ, անոնց գլխաւորներէն Ճիվանշիրը: Պանծացնելով Միսաքի քաջութիւնը, իր ուղերձի վերջաւորութեան կ'ըսէր.— «Կը համբուրեմ մեր հերոսին ճակատը»:

Սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Հրանտ Սամուէլ, որ յայտարարեց.— «Միսաքը չի պատկանիր Տրապիզոնին, չի պատկանիր նաեւ Դաշնակցութեան, կը պատկանի ամբողջ հայութեան»: Եւ առաջարկեց առաջին բաժակը պարպել հայ ժողովուրդի հերոս զաւակ Միսաքի կենաց:

Այնուհետեւ, հետզհետէ խօսք տրուաւ ներկաներուն:

Աշոտ Իսահակեան.— «Տրապիզոնցիներու այս ձեռնարկին շնորհիւ առիթը ունինք այսօր յարգելու մեր սիրելի Միսաքը եւ քանի մը խօսք ըսելու մեր Միսաքներու մասին: Դաշնակցութիւնը չունի իր զաւակները չփայփայելու սովորութիւնը: Այդ պատճառով ալ, մենք գովեստ չունինք քեզի համար, սիրելի Միսաք, որովհետեւ դուն քու պարտականութիւնդ կատարեցիր: Դաշնակցութիւնը եղած է հայ ժողովուրդի զոհաբերող կուսակցութիւնը: Այդ զոհաբերութիւնը կատարուած է երէկ Միսաքներով, վաղն ալ պիտի կատարուի ուրիշ Միսաքներով: Անոնք են որ առին ու պիտի առնեն հայ ժողովուրդի վրէժը: Ապրին Միսաքները»:

Գր. Ծ. վրդ. Շահլամեան.— «Միսաքը պէտք չունի շնորհակալութեանց: Ան փոքր տարիքէն մեծցած է շունչին տակ կազմակերպութեան մը, որ Դաշնակցութիւն կը կոչուի եւ որուն նուիրած է իր կեանքը: Ան կը պատկանի ժողովուրդի մը, որ Միսաքներ շատ տուած է: Իր պարտականութիւնն էր որ կատարեց ան: Մենք բոլորս պէտք է խօսք տանք, որ երբ հարկ ըլլայ, նորէն պիտի նետուինք կրակի գիծը, յանուն հայ ժողովուրդի պաշտպանութեան»:

Շ. Միսաքեան.— «Արիւն թափելը հաճելի գործ չէ. բայց անխուսափելի արիւն թափողները պատուհասելը մարդկային եւ աստուածային պարտականութիւնն է: Այսպէս է մեր աւանդութիւնը: Կովկասեան դէպքերու շրջանին կատարուեցան առ նուազն 75 ահաբեկումներ: Մեր ծերերը կ'ըսէին, եթէ քեզ հարուածող ձեռքը չես կրնար կտրել, համբուրէ եւ ճակտիդ դիր: Դաշնակցութիւնը սորվեցուց կտրել այդ ձեռքերուն հետ նաեւ գլուխները, «Մաքրողական»ը, ինչպէս կ'ըսէր պահպանողական բարեկամ մը: Դալար մընայ ձեռքդ, սիրելի Միսաք, եւ հատու բազուկները բոլոր անոնց որոնք արութեան այդ գործերը կատարեցին»: (Այս առթիւ յիշեց դրուագ մը Ճիվանշիրի դատավարութենէն եւ Թալէաթի մէկ խոստովանութիւնը):

Գերասիմ Բալայեան.— «Երբ մեր ժողովուրդի զաւակները ինկան հերոսներու հարուածներուն տակ, ըմբոստ շունչ եւ ոգի կար եւ այդ էր որ կը հետապնդէր չարագործները: Թուրքը ծանր հարուած հասցուց մեզի եւ մենք թնդանօթներ չունէինք այդ հարուածը փոխադարձելու համար: Ունէինք սակայն Թորլաքեաններ, որոնք դաստիարակուած էին Դաշնակցութեան դպրոցին մէջ: Այսօր պակաս է դժբախտաբար այդ շունչը, մինչ թշնամին միշտ արթուն է: Դեռ երէկ, Պոլսոյ թուրք ուսանողները այցի կ'երթային Թալէաթի գերեզմանը: Այս կը նշանակէ որ ջարդարարշունչը կ'ապրի տակաւին: Դաստիարակենք մեր զաւակները մեր հերոսներու ոգիով»:

Ադդէ Քհնյ. Փայլակեան քանի մը խօսքով Հայաստանեայց Սարասփներու վրայ ծանրանալէ վերջ, ըսաւ.— «Սիրելի Միսաք, առողջ մնացէք, երկար ապրեցէք եւ ձեզ նման դաստիարակեցէք ձեր ճամբուն վրայ հանդիպած հայ երիտասարդները, որպէսզի անոնք ալ ձեր ուղիով ընթանան»:

Հայկունի.— «Երբ Պերլինի մէջ այցելեցի այն փողոցը, ուր դէմ դիմաց կը բնակէին Թէհլիրեանն ու Թալէաթը, տեսայ որ ռումբը հիմնայատակ կործանած էր ջարդարարին բնակարանը, մինչ հայ հերոսին բնակած տունը կանգուն կը մնար: Այսպէս ալ պիտի կործանի ջարդարարներու տունը եւ պիտի ապրի հայ ժողովուրդը: Ես Դաշնակցական չեմ, բայց գիտեմ որ Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդի ցաւերուն սպեղանին է»: (Իր ուղերձի վերջաւորութեան, Հայկունի, Տրապիզոնի ջարդը պատկերացնող իւղանկար մը նուիրեց Միսաքին):

Քերովբէ Առաքելեան (Մեքսիկայէն).— «Ֆրանսա, Յունաստան, Եգիպտոս, Լիբանան եւ Սուրիա կատարած պտոյտիս ընթացքին ես ալ ապրեցայ այն ոգեւորութիւնը, որ համակած է այդ երկիրներու մեր գաղութները: Լաւ պիտի ըլլար, որ Ամերիկայի Հայերը, ամէն տարի, խումբերով այցելեն այդ գաղութները եւ վերանորոգեն իրենց հայկական ոգին: Ես շատ քիչ դպրոց գացած եմ, բայց ապրած եմ Դաշնակցութեան շունչով, անոր գործերով ու գրականութեամբ: Մենք պէտք ունինք վարպետներու եւ անոնք պիտի ըլլան Թորլաքեաններն ու Թէհլիրեանները: Անոնց ոգիով պէտք է դաստիարակենք մեր զաւակները»:

Ա. Խանճեանեան.— «Դաշնակցութիւնը մըտայնութիւն մըն է, այս բառին ազնուագոյն իմաստով: Այս հասկացողութեամբ, ոչ-Դաշնակցական Հայն ալ Դաշնակցական է: Տայ Աստուած որ այսուհետեւ խնայուին մեզի վրիժառութեան արարքներ, այսինքն հայ ժողովուրդը ըլլայ այնքան ուժեղ, որ այլեւս չջարդուի»:

Դ. Դաւիթխանեան յուզումով ոգեկոչեց յիշատակը Հմայեակ Խոսրովեանին, «այն պատուական իրաւագէտին որ ոչ միայն իր հոգին, սիրտն ու տաղանդը ի սպաս դրաւ Միսաքի անպարտութեան վճիռը ապահովելու համար, ոչ միայն սանթիմ մը չուզեց ի փոխարէն իր ծանր աշխատանքին, այլեւ իր սեփական միջոցներէն հազարաւոր ոսկիներ ծախսեց եւ ապահովեց հայկական յաղթանակը Պոլսոյ դատավարութեան մէջ»: Այս ոգեկոչումէն վերջ բաժակը պարպեց կենացը Երուանդ Ֆընտըքեանին, որ Միսաքի առաջին գործակիցը եղաւ Ճիվանշիրի ահաբեկման մէջ:

Կարօ Գէորգեան.— «Դաշնակցութիւնը մաքրած է շատ մը հայանուն եւ օտար մատնիչներու, դաւաճաններու հաշիւը: Բայց եղակի են անոր պատմութեան մէջ այն ահաբեկումները, որոնք կատարուեցան ամէնէն ահաւոր սպանդին գլխաւոր հեղինակները պատժելու համար: Սողոմոնի, Միսաքի, Արամի եւ անուններ ծանօթ այլ ահաբեկիչներու կարգին մենք ունեցանք նաեւ ուրիշ հերոսներ, որոնք իրենց պարտքը կատարեցին մեր նահատակներուն հանդէպ: Միսաքը ընդունինք իբրեւ բոլոր այդ հերոսներու խորհրդանիշը եւ ըստ այնմ ողջունենք զայն մեր ծափերով»:

Տ. Զիթունի վերյիշեց, թէ ի՛նչպէս, տասը տարեկան մանուկ մը եղած ժամանակ ականատես եղած է դաւաճանի մը ահաբեկման եւ յայտնեց իր հրճուանքը, թէ այսօր կը գտնուի մեր հերոսներէն Թորլաքեանի ներկայութեան:

Թ. Արզումանեան (Թալիշ) պատմեց թէ ինչպէս, ուրիշ հայրենակցի մը հետ աշխատանք թափեց՝ Բաղուի հայկական ջարդերուն ականատես վկաներ գտնելու համար, Միսաքի դատավարութեան ընթացքին:

Խաչիկ Մկրտիչեան ծանրացաւ՝ նոր սերունդը յեղափոխական ճամբով դաստիարակելու անհրաժեշտութեան վրայ:

Եփրեմ Թեւանեան յիշեց, թէ ինչպէս ահաբեկումէն առաջ հրահանգուած էր իրեն կերակրել Միսաքը Պոլսոյ իր ճաշարանին մէջ եւ գործի կատարումէն վերջ միայն իմացաւ, թէ ով էր իր յաճախորդը:

Մալխասեան յուզումով ողջունեց իր հերոս հայրենակիցը:

Արտաւազդ Մելիքեան կարդաց Միսաքին ձօնուած ինքնագիր ոտանաւոր մը:

Պծ Գէորգ Զաքրեան եւս գրաւոր ուղերձ մը պատրաստած էր, զոր չկրցաւ կարդալ, տկարութեան պատճառով:

Շատ յուզուած էր Միսաքը եւ աչքերը լեցուած էին, երբ կարգը իրեն եկաւ քանի մը խօսք ըսելու: Անպաճոյճ բառերը աւելի խորունկ իմաստ մը կը ստանան՝ առաւելապէս գործի եւ քաջագործութեան ընդունակ հերոսի բերնին մէջ: Եւ, այդ պարզ բառերով ալ, իր սրտագին շնորհակալութիւնները յայտնեց ի յարգանս իրեն կազմակերպուած այս հաւաքոյթին եւ եղած արտայայտութեանց համար, ըսելով որ իբրեւ Հայ երիտասարդ իր պարտքն է որ կատարած է իր ժողովուրդին հանդէպ, եւ հետեւաբար պատիւը կը վիճակի նոյն այդ ժողովուրդին:

Ամբողջ հաւաքոյթի ընթացքին եղան մեներգներ, խմբերգներ, արտասանութիւններ, եւն: Երգեցին օրիորդներ Մարի Կաւվարենց, Աստղիկ Քէօսէեան, Տիկին Արմ. Գեւոնեան, Ա. Գավէզեան եւ Տիկին Զուարթ Զատրճեան:

Արտասանեցին Օր. Եւա Սարգիսեան եւ Տիկ. Մեծպահքեան: Թառի վրայ կտորներ զարկաւ Պ. Սէյրան Գէորգջանեան, ընկերակցութեամբ ընկեր Բենոյի: Իսկ բոլոր ներկաները միաբերան թնդացուցին հայրենասիրական եւ յեղափոխական երգեր:

Մինչեւ կէս գիշեր շարունակուեցաւ խնջոյքը, առատ ուտելիքներով, որոնց մեծ մասը նուիրուած էր հայ ընտանիքներու կողմէ:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

իմ երեկոյթը: Նաեւ շնորհակալութիւն բոլոր արուեստագէտներին, որ իրենց մասնակցութիւնը բերելով՝ փայլ տուին հանդէսին:

Իմ խորին շնորհակալութիւնը նաեւ փարիզահայ հասարակութեան, որի ջերմեռանդ եւ սիրալիր վերաբերմունքը դէպի իմ հանդէսը՝ երբեք ու երբեք չեմ մոռանալու: Այդ վերաբերմունքը կարծես ինձ կենդանացրեց, ինձ տուեց եւ ուժ: Դա, կրկնում եմ, անմոռանալի կը մնայ իմ սրտի մէջ եւ մեծ սփոփանք կը լինի ինձ, իմ այս սգաւոր վիճակի մէջ:

Խնդրում եմ ընդունէք իմ ջերմագին բարեւները:

Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (48)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Դ.

Կրիտոփուլոսէն մինչեւ Լէոնար Արքեպիսկոպոսը եւ Ֆրանցէս՝ մասնաւորապէս կը նշանակեն Թուրքերուն չափազանց աղմկալից վստահութիւնը՝ այդ պատուական որսը ձեռք ձգելու: Սակայն չորս նաւերը՝ հոսանքէն մղուելով քիչ մը աւելի դանդաղօրէն կը շարունակեն իրենց ճամբան: Շիփ շիտակ դէպի յառաջ կ'երթան, «ջանալով, կ'ըսէ Դուկաս Ակրոպոլի հրուանդանը, (այսօրուան Սարայ Պուրնուն) դառնալ եւ Ոսկեղջիւր մտնել»:

Հարաւի հովը տակաւին զիրենք դէպի առաջ մղելուն պատճառաւ, ծովեզերքէն կարելի եղածին չափ բաց կը մնան մինչեւ որ իրենց նպատակին հասնին: Պատերուն եւ տանիքներուն վրայ լեցուած բազմութիւնը անոնց յառաջացումը կը դիտէ աննկարագրելի անձկութեամբ: Վերջապէս չորս նաւերը ճիշդ եւ ճիշդ քաղաքին դիմաց կը հասնին: Հակառակ հովին կամաց կամաց իյնալուն՝ խոշոր առագաստները ջուրին վրայէն դիւրաւ կը սահեցնեն բարձր եզերքներով այդ նաւերը: Ճիշդ այդ վայրկեանին յանկարծ, Թրքական նաւատորմին դէմ կը գտնեն իրենք զիրենք:

Պալթաօղլու, իր Թուական ջախջախիչ առաւելութեան վրայ բացարձակապէս վստահ, համոզուած էր որ քանի մը վայրկեանէն պիտի լմնցնէ թշնամիին գործը: «Երբ նետի մը հարուածին չափ մօտեցան իրարու, կ'ըսէ Կրիտոպուլոս, կարծես կարճ դադար մը տեղի ունեցաւ: Յետոյ հեռուէն հեռու կռիւ մը սկսաւ նետերու միջոցաւ արձակուած քարերով, նոյնիսկ վառող բամպակներ եւ քուրջեր կապուած նետեր կը նետէին առագաստներուն մէջ՝ զանոնք բռնկցնելու համար: Ցամաքէն հիանալի կերպով կ'երեւար այդ կռիւը: Պալթաօղլու, հրամանատար նաւուն ցռուկը կեցած՝ հրամայական նշաններ կ'ընէր Իտալացիներուն, որ առագաստները վար առնեն եւ անձնատուր ըլլան: Բայց անոնք անփոյթ կը յառաջանային դէպի շղթան:

Ամէնքն ալ ոտքէն մինչեւ գլուխը զրահով պատուած՝ իրենց թշնամիներէն աւելի բարձր գտնուելով իրենց կամրջակի դղեակներուն մէջ՝ ամենայն քաջութեամբ կը կռուէին. իրենք ալ Թուրքերը կը զարնէին նետերով, նիզակներով եւ ահագին քարերով: Թէեւ հովը ինկած էր, բայց ծովը շատ ալեկոծ էր: Երկու կողմէն ալ բարկութենէ գոռում, հայհոյութիւններ, յիշոցներ, եւ ցաւի աղաղակներ կը լսուէին: Ամէն կողմ վիրաւորներ, մեռեալներ: Այդ առաջին կռիւին մէջ երկուստեք շատեր մեռան կամ վիրաւորուեցան:

Քրիստոնեայ նաւերուն բարձր դիրքը եւ եռուէն փչող հովի առաւելութիւնը իրենց ի նպաստ էին: Իրենց վրայ խոյացող Թրքական առաջին դիծին նաւերը կացութեան բոլոր անպատեհութիւնները կրեցին:

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ը
ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՅՈՒՆԻՍ 17ԻՆ

Ազգ. ժողովը վերջնապէս քուէարկեց ընտրական նոր օրէնքը, 248ի դէմ 352 ձայնով: Այս վաւերացումէն առաջ, դահլիճը վստահութեան քուէ տուած էր 183ի դէմ 352 ձայնով:

Այս երկու յաջողութիւններէն վերջ, նախարարական խորհուրդը գիշերային նիստ մը գումարելով, որոշեց երեսփ. նոր ընտրութիւնները կատարել Յունիս 17ին: Ներկայ Ազգ. ժողովը իր նիստերը պիտի շարունակէ մինչեւ Յուլիս 4, իսկ նորընտիր ժողովը պիտի գումարուի Յուլիս 5ին: Այժմ կառավարութիւնը զբաղած է Ազգ. ժողովին լուծման խնդրով:

Խանդէտներ կը կարծեն թէ նոր օրէնքը նպաստաւոր է զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն, իսկ աննպաստ համայնավարներու համար:

Այս առթիւ գուշակութիւններ ալ կը կատարուին.— 120, նոյնիսկ 200 աթոռ նախատեսելով զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն համար, 622ի վրայ:

Նախորդ ընտրութեանց մէջ համայնավարները շահած էին քուէներու 28 առ հարիւրը, 181 աթոռ: Ազգ. ժողովի վերջին նիստին մէջ բուռն ճառ մը խօսեցաւ համայնավար առաջնորդը, Տիւքլօ, յայտարարելով թէ Թոյլ պիտի չտան որ իշխանութեան գլուխ անցնի Փաշականութիւնը, գլխաւորութեամբ զօր. տը Կոլի: Այս առթիւ Հիթլէրի նմանցուց զօրավարը: Այս վերջինը կը պահանջէ զօրաւոր կառավարութիւն մը, վերաքննութիւն սահմանադրութեան, կոռովի գործունէութիւն համայնավարութեան դէմ, զօրաւոր բանակ մը, կատարեալ հաւասարութիւն Ֆրանսայի համար միջազգային խնդիրներու եւ Ատլանտեանի դաշինքին մէջ եւն.:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ զեկոյցի մը համաձայն, Իսրայէլացիները երկու նոր յարձակումներ գործեցին ապազինուած գօտիի կեդրոնական մասին մէջ: Ապահովութեան Խորհուրդը երէկ սկսաւ զբաղիլ Սուրիոյ եւ Իսրայէլի վէճով:

ՉՈՐՍ ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐԸ իրենց 45րդ ժողովը գումարեցին Բշ. օր, առանց գործնական ելքի մը յանգելու: Երկու կողմերն ալ անդրդուելի կը մնան իրենց վերջին բանաձեւերուն վրայ: Գըլխաւոր դժուարութիւնը կը կազմէ զինաթափութեան հարցին բանաձեւումը: Արեւմտեան կառավարութիւնները կ՚ուզեն որ արտ. նախարարները իրենք լուծեն վէճը, բայց խորհրդային պատուիրակութիւնը կը մերժէ: Այս ժողովին մէջ ալ կծու խօսքեր փոխանակուեցան:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ աթոռի վրայ գործադրուեցաւ մահապատիժը սեւամորթ Ուիլի Մէք Կիի, որ մահուան դատապարտուած էր սպիտակամորթ կին մը բռնաբարած ըլլալուն ամբաստանութեամբ: Աշխարհի բոլոր կողմերէն կատարուած դիմումները եւ բողոքները անլսելի մնացին: Վերջին պահուն դիմում եղած էր նաեւ նախագահ Թրումընին, որ պատասխանեց թէ հարցը փակուած է:

Տէր եւ Տիկին Թադէոս Այվազեան, Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Պզտիկեան, Տիկին Դեղիկ Այտընեան, Տիկին Գայաէրեան, Տիկին Յուլիանէ Եղեկիէլեան եւ զաւակները, Տիկ. Մարիամ Պաղտասարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Աբրահամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Պըղտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Ասլանեան եւ զաւակները, Պ. Զատիկ Այտընեան եւ զաւակները, Զաքարեան ընտանիքը, Տէր եւ Տիկ. Գ. Պաղտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Կարապետեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ եւ ազգականին մահը՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՌԵԲԵԿԱ ԱՅՎԱԶԵԱՆԻ

(Ծնեալ Այտընեան, Մեծ Նոր գիւղացի)

որ կնքեց իր մահկանացուն Մայիս 6ին, կիրակի:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի, այսօր, չորեքշաբթի, Իսի լէ Մուլինօ, 20 Ave. Garibaldi, ժամը 10.30ին եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Իսիի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՅԱՌԱՋ.— Մեր խորին ցաւակցութիւնները ընկեր Թադէոս Այվազեանի եւ պարագաներուն:

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՄԵՆԱԼՈՒՐՋ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Ուսանողութեան կողմէ: Կիրակի, 13 Մայիս, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր:

Գեղարուեստական յայտագիր եւ իրական անակնկալներ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Վասպուրականի նէrուասանrsի

36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Վասպուրականի Հայր. Միութեան: Այս Կիրակի ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ, մասնակցութեամբ քաղաքական կուսակցութեանց ներկայացուցիչներու, ազգային, բարեգործական եւ հայրենակցական բոլոր միութիւններու:

Կը նախագահէ միութեան փոխ-ատենապետ

Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ

Կը բանախօսէ Պ. Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ (Փարիզէն): Խօսք կը տրուի նաեւ կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆր. Կապ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան, Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան: Կը նախագահէ Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ: Կը խօսի Պ. Տ. ՉԻԹՈՒՆԻ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ տեղւոյս Արաքս երգչախումբի, ղեկավարութեամբ ԼԵՒՈՆԵԱՆ վարդապետի:

ԲԱԺԱԿԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ «ԵՊՐԱՔՍԷ ՊԱՊԻԿԵԱՆ»

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն-Տէսին մասնաճիւղին կողմէ: Մասնակցութեամբ Վիէնի, Մարսէյլի, Ալֆորվիլի քոյր մասնաճիւղերու, Մայիս 13 — 14ին, Հոգեգալստեան տօնական օրերուն, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Տէսինի մարզադաշտին վրայ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

27 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, քաղաքապետական թատրոնի սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

Հ. Յ. Դ. Կեդր. Դիւանը ստացած է սակաւաթիւ օրինակներ:

«ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ»

Հ. Յ. Դ. 60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԻԹՈՎ
636 մեծադիր էջ, 80 նկարներով
Գինը 1500 Ֆր., Թղթատարի ծախքով 1625:
Դիմել ընկեր Գ. Բալայեանի եւ կամ Յառաջին:

ՍԷՆՖՕՆԻՔ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
«ՔՕԼՕՆ»Ի ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ
Ղեկավարութեամբ

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Ուրբաթ, 18 Մայիս, երեկոյեան ժամը 21ին, Salle Gaveauի մէջ

Մասնակցութեամբ՝ դաշնակահար ՋԱՒԷՆ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ, երգչուհի ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ:

Յայտագիր.— Օպէռօն (Ուվէրթիւր) Վէպըր երրորդ սէնֆօնի (էռօիքա) Պէթհովէն:

Դաշնակի Քօնչէրթօ, Արամ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ «Ես իմ անուշ Հայաստան»ի (Ե. Չարենց), երգ Օհան ՏՈՒՐԵԱՆ, «Կեանքի Պայքարը» (Բօէմ սէնֆօնիք) Օհան ՏՈՒՐԵԱՆ:

Տոմսերը կարելի է ապահովել Պ. Կ. Ալէմշահի մօտ: Գիները **150էն 600 Ֆրանք**:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ուսուցիչ Կ. Թաշճեան ամէն կէսօրէ վերջ ազատ ժամեր ունի մասնաւոր կամ հաւաքական դասերու համար, հայերէն եւ անգլերէն: Դիւրուսոյց մեթոտ եւ դիւրամատչելի պայմաններ: Դիմել՝ գրավաճառ Ծերեկեանի, rue des Dominicaines, Մարսէյլ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Cadet սրճարանին վերնայարկը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 20.30ին Օհանջանեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ.— Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները, այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, ընկեր Ճապուրեանի բնակարանը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ.— Ջաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն 8.30ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—
ԱԿՆՈՒՆԻ ենթ. այս շաբաթ ժամը 20.30ին:
ՔԵՌԻ խումբ, այս կիրակի ժամը 4ին:
ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ այս կիրակի, ժամը 3ին:
ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ, այս կիրակի ժամը 3ին:
ՎՌԱՄԵԱՆ կոմ. այս կիրակի ժամը 3ին:
ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս հինգշբ. ժամը 21ին:

Ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Սոյն ժողովներուն ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Ղեկ. ծանօթ դերասան ԹՐԱԳՕՇի, առաջին անգամ ըլլալով Փարիզի մէջ, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Սօսիէթէ Սավանթի սրահը (մեթրօ Օտէօն): Մասնակցութեամբ Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, ԱԺՏԷՐԵԱՆԻ, ՍԱՊՈՆՃԵԱՆԻ եւ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ:

Նաեւ ընկերակցութեամբ արեւելեան նուագի (ՕՀԱՆԵԱՆ եւ ԿՌԷԿՈՒԱՌ):

Կը ներկայացուի «1001 Գիշերներէն» քաղուած

ԼԷՅԼԻ ԵՒ ՄԷՃՆՈՒՆ

Երաժշտական տրամա 5 գործ.

Խեւագար Մէճնունի դերը կը կատարէ Թրագօշ, կոյր իշխանի դերը՝ Գմբէթեան: Ներկայացումը կը վերջանայ Փ. Պ. Թատերախումբի երգերով ու կովկասեան պարերով: Մենապար Գէորգջանեանէ կողմէ:

Մուտք 150 եւ 200 փրանք, եւ հրաւիրատոմսեր:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 10 MAI 1951 Հինգշաբթի 10 ՄԱՅԻՍ
27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6453–Նոր շրջան թիւ 1864
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԵՌ ՉԵՆ ՀԱՆԳՍՏԱՑԱԾ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերը նոր տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Թուրքիոյ քաղաքական ձեռնարկներու մասին:

Ուաշինկթընի թուրք դեսպանը Անգարա հասած ըլլալով, անմիջապէս վերսկսած են արտակարգ խորհրդակցութիւնները, ի ներկայութեան հանրապետութեան նախագահին :

Մեր ընթերցողները ծանօթ են այս անցուդարձին, որ սերտ կապ ունի Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի ապահովութեան հետ :

Անգամ մը եւս յիշեցնենք,— Թուրքիան հանգիստ չէ: Կը մնայ մտահոգ՝ վաղուան համար : Հակառակ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ կնքուած զինակցութեան (1939): Հակառակ Մ. Նահանգներուն տնտեսական եւ զինական աջակցութեան եւ պաշտօնական հաւաստիքներուն :

Այս մտահոգութիւնը աւելի ծանրացաւ, երբ արեւմտեան պետութիւնները մերժեցին Թուրքիան (եւ Յունաստանը) անդամ ընդունիլ Ատլանտեանի դաշինքին:

Թուրք հեռագրական գործակալութիւնն ալ պաշտօնապէս հաստատեց թէ՝ Ատլանտեանի զինակիցները չեն ուզեր նոր յանձնառութեանց տակ մտնել :

— « Դաշինքը կնքուած է Եւրոպայի պաշտպանութեան համար: Թուրքիա եթէ մտնէ իսկ Ատլանտեանի զինակցութեան մէջ, չի կրնար օգնութիւն ստանալ, արեւելեան ճակատէն կատարուած յարձակումի մը պարագային: Այս արգելքը բառնալու համար, հարկ պիտի ըլլար լայնօրէն փոփոխել Ատլանտեանի դաշինքը, որ այն ատեն բոլորովին տարբեր հանգամանք մը պիտի ստանար» :

Ուրեմն, Թուրքիոյ համար կը մնար ուրիշ ելք մը,— զինակցութիւն Արեւելեան Միջերկրականի համար, մասնակցութեամբ Մ. Նահանգներուն :

Արդ, Ուաշինկթըն Թուրքիան իր պաշտպանութեան տակ առնելով հանդերձ, չուզեր նոր եւ աւելի լայն յանձնառութեանց տակ մտնել :

Թուրքիա կը յուսար Մ. Նահանգներն ալ կապել անգլեւֆրանքեւթուրք զինակցութեան:

Ուաշինկթըն այս մասնակցութենէն ալ կը խուսափի, նոյն պատճառաբանութեամբ :

Անգարա կ'որոճայ երրորդ ծրագիր մը — թուրքեւամերիկեան զինակցութիւն :

Նախատեսելով թէ Ամերիկացիները այս առաջարկն ալ պիտի մերժեն, թրքական կառավարութիւնը Անգարա կանչեց իր դեսպանը, կացութիւնը լայնօրէն ուսումնասիրելու եւ ելք մը գտնելու համար :

Ինչպէս ըսինք, դեսպանը հասած է արդէն եւ արտակարգ խորհրդակցութիւնը վերսկսած :

Բնականաբար շատ մը պարագաներ գաղտնի կը պահուին, այս խորհրդակցութեանց առթիւ :

Բայց, ուշ - կանուխ պիտի պարզուի ամէն բան: Մանաւանդ որ, Ամերիկացիները իրենք չեն կրնար գաղտնի համաձայնութիւններ կնքել առանց իրենց խորհրդարանին հաւանութեան եւ Դաշնակիցներու գիտութեան :

Թուրքիոյ ընդդիմադիր հոսանքներն ու թերթերն ալ միշտ պատրաստ են վարագոյրը ճեղքելու, կուսակցական մոլեռանդութեամբ կամ քաղաքական բանդիտութեամբ :

Այս ամբողջ անցուդարձին մէջ, հիմնականը Թուրքիոյ յարաճուն մտահոգութիւնն է, որ կրնայ տեղի տալ փորձութեանց :

Օրինակ, ատենէ մը ի վեր բացէ ի բաց կը խօսուի չէզոքութեան մասին,— քաղաքականութիւն մը որուն շնորհիւ Թուրքիան կրցաւ իր գլուխը պահել երկրորդ Աշխարհամարտին:

Անշուշտ ահագին տարբերութիւն կայ երէկուան եւ այսօրուան միջեւ :

Անգարան այնքան յառաջ գացած է արեւմտեան ճակատին հետ որ, դժուար թէ կարենայ դիրք փոխել հիմնովին :

Ապացոյցներէն մէկն ալ՝ իր գործօն մասնակցութիւնը Քորէայի պատերազմին: (Թերթերը կը գրեն թէ 800 հոգինոց նոր գունդ մը պիտի ղրկեն, առաջինը նօսրացած ըլլալով):

Անգարայի ներկայ խարխափումը տեսակ մը բարոյական ճնշում է կամ սակարկութեան փորձ, նոր յենարաններ ճարելու համար :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՐՔ. ՄԱՂԼՄԵԱՆ

Պոլսոյ «Ժամանակ»ը վերջին պահուն կը ծանուցանէ Կարապետ արք. Մաղլմեանի վախճանումը (3 Մայիս):

Ի պատասխան մեր հարցումին, Փարիզի եկեղեցիէն յայտնեցին թէ լուր չունին տակաւին:

Ամէն պարագայի մէջ, լուրը վաւերական կը թուի, քանի որ պոլսահայ թերթին Աթէնքի թղթակիցը տեղեկութիւններ կը հաղորդէ նաեւ հանգուցեալին հիւանդութեան մասին :

Մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ տարիներով խօսուած է եւ պիտի խօսուի կարգ մը բարձրաստիճան կղերականներու մասին, իբրեւ հետեւանք իրենց բացասական, յաճախ ապերասան գործունէութեան :

Այս տեսակէտէն, եթէ առաջին երեւելին Պոլսոյ երբեմնի տեղապահն է, Գէորգ արք. Արսլանեան, երկրորդն ալ Յունաստանի հանգուցեալ առաջնորդը կրնայ համարուիլ :

Երկուքն ալ յամառ եւ ինքնահաւան, եղան կենդանի ներկայացուցիչները կղերապետութեան:

Պանտրմայէն մինչեւ Աթէնք, տարի չանցաւ որ միջադէպ մը չծագի Մաղլմեան արք.ի կամայականութեանց հետեւանքով :

Յաճախ բուռն ցոյցեր կատարուեցան իրեն դէմ, եւ սակայն միշտ մնաց անուղղայ:

Երբեմն « յառաջդիմական» հովեր ալ կը փորձէր, աւելի պղտորելով մթնոլորտը :

Թերթերը ժամանակին գրեցին թէ ներգաղթի օրերուն ինքնագլուխ ծախու հանած էր կարգ մը ազգային կալուածներ :

Ինըսունը անց, կը շարունակէր հետեւիլ առաջնորդական գործերուն :

Վերջին տարիներու ընթացքին յաջողած էր միացեալ վարչութիւն մը կազմել, ներկայացուցիչներ հրաւիրելով բոլոր հոսանքներէն:

ՎԱՀԷ

ԹՐՔԱՀՊԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Պոլսոյ երեսփոխան Տոքթ. Անտրէ Վահրամ Էխտեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է Ժամանակի, Թուրքիայէն հեռացած Հայերու, Յոյներու եւ Հրեաներու հպատակութեան վերահաստատման մասին (3 Մայիս).—

— Ատնան Մէնտէրէսի կառավարութիւնը, հաւատարիմ կուսակցութեան ծրագրին, բոլոր հայրենակիցներուն առջեւ լայնօրէն բացած է ամէն դուռ: Այսօր, չի կրնար գոյութիւն ունենալ ոեւէ հայրենակից — ըլլայ իսլամ թէ ոչ-իսլամ — որ դանգատի խտրականութեան ոգիէն: Պետական օրէնքները ամէն տեղ եւ ամէնուն համար նոյնութեամբ կը կիրարկուին :

Այս պայմաններուն տակ շատ բնական պէտք է գտնել, երբ վաղը պետական ոեւէ պաշտօնատան սեղանին առջեւ նստած տեսնէք ոչ - իսլամ հայրենակից մը որ իբր պաշտօնեայ իր պարտականութիւնը կը կատարէ :

Ոչ - իսլամ երիտասարդ սերունդը մանաւանդ, որ հանրապետական ոգիով սնած կատարելապէս իւրացուցած է թուրք հաւաքականութեան մշակոյթը, ազգային զգացումները եւ նկարագիրը, առաւելապէս ի վիճակի է պետական պաշտօնեայ դառնալու, եթէ կը փափաքի :

Գալով այն նախկին թրքահպատակներուն, որոնք այլազան պատճառներով երկրէն հեռացած են եւ այժմ կը փափաքին դարձեալ Հայրենիք գալ եւ հոս վերահաստատուիլ, կը մշակուի ծրագիր մը բարեփոխելու համար հպատակութեան օրէնքը, որպէսզի այդ կացութեան մէջ գտնուողները վերադարձի իրաւունք ստանան: Միայն պէտք է ճշդել թէ այս նոր բարեփոխութենէն պիտի կրնան օգտուիլ անոնք միայն որ իրենց հպատակութիւնը չեն փոխած եւ պարզապէս կարգ մը ձեւակերպութիւններ լրացուցած չըլլալով զրկուած են Հայրենիք վերադառնալու իրաւունքէն: Այսուհանդերձ նոր օրինագիծը տակաւին կրնայ բազմաթիւ փոփոխութիւններու ենթարկուիլ Ազգ. Մեծ Ժողովին առջեւ գալէ առաջ: Կը յուսամ թէ այս հարցը եւս ի մօտոյ իր բարւոք լուծումը կը գտնէ :

ՄՕՏԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ խնդիրներու մասին խորհրդակցութիւն մը պիտի կատարուի Փարիզի մէջ, այսօր, հինգշաբթի, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչներուն միջեւ :

Մոսկուա կրնայ միջամտել, եթէ...

Մ. Նահանգներու Ազգ. Պաշտպանութեան նախարարը, Զ. Ճորճ Մարշըլ, շարունակելով իր յայտարարութիւնները ծերակոյտի միացեալ յանձնախումբերուն առջեւ, յայտարարեց .— « Շատ իրական կարելիութիւն մըն է խորհրդային ուղղակի միջամտութիւնը Քորէայի մէջ եւ եթէ այդպիսի բան մը տեղի ունենայ, հետեւանքը անխուսափելի կերպով պիտի ըլլայ համաշխարհային նոր պատերազմ մը»:

Համաձայն Պ. Մարշըլի, հազարաւոր ռուսական օդանաւեր համախմբուած են Վլատիվոսթոքի, Փորթ Արթիւրի եւ Խարպինի շուրջը: Նմանապէս, Սախալին կղզիի հիւսիսային մասին մէջ, Ճափոնէն 150 քիլմ. հեռու, համախմբուած են համայնավար զօրամասերու կարեւոր ուժեր, որոնց մէջ կան նաեւ «վերադաստիարակուած» ճափոնցի նախկին ռազմագերիներ: Եթէ ռուսական միջամտութիւն տեղի ունենայ, ատիկա պիտի սկսի օդանաւային մեծ յարձակումներով ճափոնական կղզիներու, Օքինավայի եւ Քորէայի մէջ դաշնակից դիրքերուն վրայ: Միջամտելու որոշումը պիտի տան Կրեմլինի մէջ նստող «քանի մը մարդիկ»որեւէ ժամանակ որ յարմար պիտի դատուի անոնց կողմէ :

Պ. Մարշըլի յայտարարութիւնները, որոնք ենթադրաբար կ'արտայայտեն ամերիկեան կառավարութեան տեսակէտները, հիմնովին կը հակասեն զօր. Մէք Արթըրի տեսակէտներուն, որոնց համաձայն Ծայր. Արեւելքի մէջ ռուսական ձեռնարկները ընդհանրապէս պաշտպանողական հանգամանք ունին եւ յարձակման մը նախաբանը չեն կրնար նկատուիլ:

Պաշտպանութեան նախարարը ըսաւ նաեւ թէ ամերիկեան կորուստներու մասին զօր. Մէք Արթըրի ըսածները աննպաստ ազդեցութիւն պիտի գործեն Քորէայի ամերիկեան զօրամասերու վրայ, երբ անոնք իմանան թէ օգնական ուժեր չեն հասնիր եւ «առանց արդարացուցիչ նպատակներու» կը սպաննուին: ՄԱԿի կորուստները, սակայն համեմատաբար թեթեւ են, բաղդատելով համայնավարներու մեծ կորուստներուն հետ: Հիւսիս - Քորէայի երկու բանակներ բնաջնջուած ու տասնորդուած են, իսկ Չինացիները այնպէս մը կոտորուած են, որ չեն կրնար եւ դեռ ժամանակ մըն ալ պիտի չկրնան ուժեղ գործունէութիւն ունենալ :

Իր վկայութեան շարունակութեան մէջ, Պ. Մարշըլ ըսաւ, որ Քորէայի պատերազմը վերջին ձեռնարկն էր յաջողապէս զսպուած կարմիր յարձակումներուն որոնք գործուեցան Պարսկաստանի, Յունաստանի, Թուրքիոյ, Պերլինի, Թրիէսթէի եւ Հնդկաչինի դէմ :

Պ. Մարշըլ ըսաւ նաեւ, որ բաւարար ուժեր չկան դեռ Եւրոպայի մէջ արգիլելու համար ռուսական արշաւանք մը: «Բայց մեր ունեցածն ալ կը բաւէ մտածել տալու Ռուսերուն յարձակելէ առաջ, մանաւանդ որ մենք ունինք հիւլէական գերակշռութիւն մը, զոր անոնք չեն անգիտանար բնաւ »:

Խ. Միութեան ունեցած հիւլէական ռումբերուն մասին խօսելով, Պ. Մարշըլ ըսաւ, թէ Ռուսերը ունին այդ ռումբերը, բայց անոնց պատրաստութիւնը կ'ընթանայ շատ դանդաղ: «Բայց եւ այնպէս չեմ կրնար ըսել թէ երբ այդ ռումբերը պիտի կրնան գործածուիլ մեզի դէմ»: Աւելցուց վերջապէս, որ Մեծն Բրիտանիա եւս որոշած է ՄԱԿի մօտ պաշտպանել ամերիկեան առաջարկ մը, որուն համաձայն պիտի արգիլուի պատերազմական նիւթերու Չինաստան առաքումը: «Ասիկա ուշագրաւ փոփոխութիւն մըն է բրիտանական քաղաքականութեան մէջ»:

╳ Հարաւ - Քորէայի ուժերը, ՄԱԿի հրետանիին ու հրասայլերուն օժանդակութեամբ, կը շարունակեն մաքրել գրաւուած հողամասերը ռազմաճակատի երկու թեւերուն վրայ, Սէուլէն 30 քիլմ. դէպի հիւսիս - արեւմուտք եւ Ինժէի հարաւը: Կարմիրները ետ կը քաշուին դէպի 38րդ զուգահեռական, 4 — 5 քիլմ. հեռաւորութեան մը վրայ: Կարմիր ընկրկումը կը վերագրուի այն իրողութեան, որ Ռուսերը, յարձակողականի առաջին օրերուն, պէտք եղած օդանաւերն ու հրասայլերը չեն տրամադրած իրենց, այս պատճառով ալ կրած են մեծ կորուստներ: Այս պարագան վհատութիւն պատճառած է չինեւքորէական ուժերուն: Ամերիկեան օդանաւերը 110 թոն ռումբ նետեցին Հիւս. Քորէայի մայրաքաղաքի կայարանին վրայ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱԼՔԱՆՆԵՐԷՆ հասած լուրերու համաձայն, ռուսական զինուորներ կը փոխադրուին Ռումանիա, եւ անկէ՝ Հունգարիա եւ Պուլկարիա: Ուրիշ տեղեկութեան մը համաձայն, ռուսական հրամանատարութիւնը ստանձնած է Սեւ Ծովու ափերուն պաշտպանութիւնը, խորհրդային սահմանագլուխէն մինչեւ թրքական սահմանը: Եւ վերջապէս կ'ըսուի թէ ռուս զինուորները ռումանական սահմանը կ'անցնին Կալացէն եւ Քոնսթանցայէն :

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ) .— Ապրիլ 29ի կիրակի առաւօտ ամէն կողմէ խուռներամ բազմութիւն մը փութացած էր Variétésի ընդարձակ սրահը, տօնելու Ապրիլ 11–24ի զոհերուն 36րդ տարեդարձը : Տխրութիւնը, մահասարսուռ յիշատակները իջած էին հոգիներուն վրայ, քանի որ ներկաներէն շատ շատեր անապատներու ճամբաներէն եկած, այժմ տուն տեղ եղած այս ափերուն վրայ, բնազդաբար կը յիշէին անթիւ հարազատներու բացակայութիւնը ...

Մասնակցող բոլոր կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները իրենց տեղերը գրաւած էին: Սգատօնին կազմակերպիչը՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը կ'ընդունէր հրաւիրեալները: Բեմը տպաւորիչ տեսք մը ունէր: Ճակատը գրաւող պաստառի մը վրայ նկարուած էր դաշտ մը, ծանրաբեռն անհամար խաչերով: Մէջտեղէն ճամբայ մը, նայուածքները կ'առաջնորդէր դէպի ուխտատեղի մը: Բեմին յառաջամասին վրայ զետեղուած էր սեղան մը, վրան սեւ ծածկոց՝ ճերմակ խաչով մը :

Ժամը 10ին, օրուան նախագահը, Տ. Թադոյեան, բանալով Սգատօնը, նախ ներկաները հրաւիրեց մէկ վայրկեան յոտնկայս խոնարհիլ անհետացածներու յիշատակին առջեւ : — «Մեծ Եղեռնէն 36 տարիներ վերջ ազնիւ Ֆրանսայի այս սրահին մէջ, ազատ հայութիւնը՝ այս տարի եւս խուռներամ, եկեր է այստեղ իր յարգանքի պարտականութիւնը կատարելու, հանդէպ այն անհամար Հայերուն, որոնք առանց դաւանանքի եւ սեռի, տարիքի, գաղափարի խտրութեան, 1915ին ինկան ջարդարարներու սուրին տակ, գազանային մոլուցքով կոտորուեցան բանտերու, կախաղաններու, հայրենի լեռներու, կիրճերու կամ Եփրատի ալիքներուն մէջ, իբրեւ ջահակիրները մեր հաւատքին եւ ազգային մեծ գաղափարին : Մեր մեռելները գալիք սերունդներէն կ'ակնկալեն իրենց զոհողութեանց արդարհատուցումը Անկախ Հայաստանի կազմութեամբ »:

Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ երիտասարդ ջութակահարը՝ Պ. Լ. Ղեւոնդեան որ նուագեց «Կռունկ»ը, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Մարկոսեանի: Յետոյ արտասանեց Պ. Մակարեան (Նոր Սերունդէն) օրուան պատշաճ կտոր մը, «Փիչեր »ը : Օր. Արմենուհի Սէրէնկիւլեան արտասանեց Ահարոնեանի «Սեւ խաւարը»:

Առաջին բանախօսն եղաւ հայ կաթող. համայնքի առաջնորդ Յովհ. Ծ. վրդ. Զուհաճեան, որ կարդաց երկար ուղերձ մը, խոր տպաւորութիւն ձգելով :

Մեր Արենուշները, առաջնորդութեամբ Տիկին Մանուշ Շամիրեանի ցուցադրեցին կենդանի պատկեր մը, ցանելով սարսուռ բոլոր հոգիներուն վրայ: Արենուշները եկան շարուեցան բեմին շուրջը, նախ բարեւելով իրարու վրայ դիզուած խաչերը: Այդ պահուն Օր. Արմ. Սէրէնկիւլեան սկսաւ տխուր եւ աղու ձայնով մը բեմին ետեւէն երգել «Տէր ողորմեան»: Նոյն ատեն Նոր Սերունդէն Օր. Ալիս Յարութիւնեան ընդհատ-ընդհատ կ'արտասանէր Բեգլար Նաւասարդեանի մէկ արձակ բանաստեղծութիւնը :

Այս յուզիչ տեսարանէն վերջ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան գլխաւոր բանախօսներէն Տիկին Տիրուհի Միսաքեան: Իր խօսելու չեչտը առաջին բառերէն իսկ սկսաւ թրթռալ ու քիչ վերջ արդէն տեսանք հեկեկալը: Արդարեւ, լացաւ եւ լացուց ամբողջ սրահը :

— « Տաժանելի է խօսիլ Ապրիլ 11–24ի մասին: Միշտ զգուշացած եմ խօսիլ այդ օրը, քանի որ, ինչքան ալ ճիգ թափեմ զսպելու յուզումս, տէրը չեմ ըլլար բառերուս: Ապրիլ 24ի նման վայրագութիւն աննախընթաց է ազգերու պատմութեան, հետեւաբար մեզի նման քաղաքակիրթ ժողովուրդի մը համար: 1915—16ը հայ ժողովուրդին համար եղաւ բնաջնջումի համատարած ալիք մը, մէկ անգամէն կորսնցուցինք դարաւոր արժէքներ, գիր, գրականութիւն, երգ, պար, շինարարութիւն, տնտեսութիւն, մտաւորականութիւն, մէկ միլիոնէ աւելի մարդկային շունչ, վերջապէս այն բոլորը որոնք արեւմտահայ մշակոյթը, գոյութիւնը կը հիմնաւորէին:Հայ ժողովուրդը այս բոլորը կրեց ազնուութեամբ եւ քաջութեամբ: Վարակիչ ազնուութիւն մը որ պարզուեցաւ Եփրատի ափը, հասուն տարիքոտներէն մինչեւ պատանիները: Հայ մայրերը եւ քոյրերը նախընտրեցին ջուրը նետուիլ փոխանակ Թուրքերու եւ Քիւրտերու կիրքերուն ենթարկուելու: Աչքովս տեսայ եւ ականջներովս լսեցի 6—7 տարեկան աղջնակի մը բողոքը: Հալէպի եկեղեցիին բակը, Ազասնի անուն աղջնակի մը երբ Թուրք սպայ մը կ'ըսէր՝ «Եկուր, քեզ մեր տունը պիտի տանինք, լաւ հագուստներ պիտի հագցնենք», կը պատասխանէր. — «Պաշընը Նէսին » (գլուխդ ուտէ, քեղի ըլլայ), ես մեծ մայրս կ'ուզեմ»:— «Եկուր քեզի լաւ ուտելիքներ պիտի տանք».— «Պաշընը Նէսին»: Եկո՛ւր, ուզածդ պիտի առնենք. —«Պաշընը Նէսին, պաշընը Նէսին»: Այս ազնուական գիծը, վրէժխնդիր ոգին, դիմադրական բնազդն էր որ մեզ բարձունքներու հասցուց: Շապին Գարահիսար, Վանի Հերոսամարտ, Ուրֆա, աւելի վերջը կամաւորական շարժում, Սարտարապատ եւ վերջապէս Մայիս 28 եւ ներկայ մանրանկար Հայաստանը ծնունդ առին Ապրիլ 11—24ի վրէժխնդրութենէն: Ինկանք՝ բարձրանալու համար: Մեր լացերուն մէջէն այս Հայը Հայ պահող նկարագրի գիծն է որ անաղարտ պէտք է փոխանցել Սփիւռքի նորահաս երիտասարդութեան»:

Հայր. Միութեանց ուղերձներու ընթերցումէն առաջ, գրաւոր ճառ մը կարդաց Տիկին Ա. Քէօսէեան, Կապոյտ Խաչի կողմէ.— « Մեծ Եղեռնի այս Սգատօնը կը պատկանի ամէն Հայու: Թուրքը անողորմ ու մարդակեր, ամէնուն հաւասարապէս բաժնեց տառապանքը եւ մահը, մեր սրտերը ձգելով կրակոտ ու մեր աչքերը միշտ թաց: Աւելի քան մէկ միլիոն նահատակներ գերեզման չունեցան եւ ոչ ալ խաչափայտ մը իրենց վերեւ: Նոր Սերունդ, կ'աղբրիս, եւ պէտք է որ ապրիս մեր երբեմնի մեծութեանց արժէքներովը: Դուն չտեսար մեր պապենական անուշ հողը: Թուրքը ուզեց արմատախիլ ընել մեր ցեղը, բայց դուն, Նոր սերունդ փիւնիկը, պատմական Թիչունը պիտի ըլլաս: Պիտի յաւերժացնես ցեղդ»:

Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Ազգ. Կեդր. վարչութիւնն ալ ուղերձով մը կ'ըսէր.— «Մեր նորահաս սերունդին համար անհրաժեշտ է ոչ միայն սերտել իր ազգային պատմութիւնը, այլեւ անոր հերոսական դրուագներուն մէջէն դասեր հանել, անոնցմով ոգեւորուիլ՝ ամրացնելու համար իր ազգայնութիւն,ոգեկոչել ու վերապրիլ իր անցեալը, վերյիշել իր նախնիքները որոնք ապրեցան ու գործեցին իբրեւ հին ու քաղաքակիրթ ժողովուրդի մը զաւակները: Անոնք կերտեցին իրենց բարոյական ու մշակութային արժէքները, պայքարեցան իրենց ազգային գոյութեան պահպանման եւ տեւականացման համար: Կռուեցան ու ինկան՝ իրենց խղճի եւ մտքի ազատութեան համար: Ու այս բոլորը՝ որպէսզի ապրի, տեւականանայ հայութիւնը :

Նոյնպէս Վասպուրականի, Քղիի, Հայ Արենուշներու, «Արմենիա» երգչախումբի եւն., եւն. Միութեանց ուղերձներու յիշատակութենէն եւ Յ. Տէյիրմէնճեանի արտասանութենէն վերջ, Օր. Սէրէնկիւլեան երգեց « Քնիր իմ բալիկը » : Ապա խօսքը տրուեցաւ ընկեր Հրանտ Բալուեանի, որ ինչպէս միշտ՝ այս անգամ ալ իր ճառը բացաւ ու զարդարեց գրական պատկերներով: Յիշեց Փարիզի Հ. Յ. Դ. Թանգարանին մէջ Տէր Զօրի անապատէն բերուած գանկը, այլաբանական պատկեր մը ներկայացնելով: Ամփոփեց Վ. Մինախորեանի գիրքէն տեսարան մը ուր գիւղի մը մէջ մայր մը իր երեք զաւակները Թրքուհիներուն կը բաշխէ ու ինքն ալ կը խենթենայ: «Եթէ սուտ է, սուտը չի տօնուիր: Եթէ Ապրիլ 11—24ը յաղթանակ մըն է՝ ինչո՞ւ այս լացի համանուագը ամէն տարի սրահներուն մէջ»: Պատմագիր Եղիշէի վկայութեամբը հաստատեց թէ ազգովին ռազմադաշտերուն վրայ պարտուած ենք, յետոյ մեծնալու համար: Յիշեց գեղեցիկ դրուագ մը Սասունցի Դաւիթի դիւցազներգութենէն ուր Մսրայ – Մելիքի իւրաքանչիւր հարուածին տակ Դաւիթ միշտ կը պոռայ — «Դեռ կենդանի եմ»: Իր տպաւորիչ ճառը վերջացուց առնելով նահատակ քերթողին մէկ խօսքը, — «Իմ երգս է յաղթութիւն»: Մեր երգն ալ ազգովին միշտ պիտի ըլլայ յաղթութիւն:

ՄԱՆՈՒԿ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Նորանոր բռնութիւններ Պուլկարիոյ մէջ

Անցեալ օր տուած էինք կարգ մը հատուածներ այն ճառէն, զոր Պուլկարիոյ կարմիր վարչապետն ու Մոսկուայի հլու գործակատարը Վըլքօ Ջէրվէնքով խօսած էր, սպառնալով «կրանիթեայ թաթով ճզմել եւ փոշիի վերածել» կոլխոզացման բոլոր հակառակորդները :

Լրացուցիչ տեղեկութեանց համաձայն, Ջէրվէնքով ըսած է.— « Հարցը չի վերաբերիր միայն այն գիւղացիներուն, որոնք չեն ուզեր հաւաքականութեան տրամադրել իրենց սեփական հողերը, այլեւ կան ուրիշ գիւղացիներ, որոնք լքեր են արդէն իսկ կազմուած կոլխոզները: Գիւղացիները, իրենց կամքով պէտք է միանան կոլխոզներուն, իսկ կուսակցութեան քարոզիչներն ալ մեծ համբերութիւն պէտք է ցոյց տան համոզելու համար զանոնք, թէ իրենց շահն իսկ կը պահանջէ զործակցաբար մշակել իրենց հողերը »:

Ջէրվէնքով ծանր սպառնալիքներ տեղաց կոլխոզացման թշնամիներուն դէմ, ըսելով թէ ոչ մէկ գութ պէտք է ունենալ անոնց համար : « Անոնք պիտի ճզմուին ամէնէն ուժեղ զէնքերով, իսկ կառավարական իշխանութիւններն ու համայնավար կազմակերպութիւնները, պետական խիստ կարգապահութիւն պէտք է երեւան բերեն հողագործական մեծ հարցը լուծելու համար »:

Վարչապետը յայտարարեց նաեւ, թէ պէտք է միանգամ ընդ միշտ փոշիացնել ամերիկեան աչխարհակալներու եւ եուկոսլաւ, յոյն եւ թուրք ֆաշականներու գործակալները : «Տեղը պիտի նստեցնենք ամէն անոնք, որ կը խանգարեն մեր ժողովուրդի խաղաղ աշխատանքը»: Յարձակեցաւ վերջապէս «Ամերիկեան Ձայն»ին վրայ, որ անցեալները ըսած էր, թէ հակակառավարական բուռն ընդդիմութիւն մը կը տիրէ Պուլկարիոյ մէջ:«Վատերու յատուկ սուտեր են ասոնք»:

Եուկոսլաւիա ապաստանող գիւղացիներ կը պատմեն, թէ համայնավար գործակալներ, «Ֆաշական» եւ «ընկերվարութեան թշնամիներ» բառերը կ'արձանագրեն կոլխոզացման ընդդիմացող գիւղացիներու տուներուն վրայ :

Ինչպէս գրեցինք, կոլխոզացման մեծագոյն ճիգը ի գործ կը դրուի հարաւային Տոպրուճայի մէջ, որ արմտիքի մեծ շտեմարան մըն է: Կառավարական նոր հրամանագրի մը համաձայն, այս շրջանը ամբողջութեամբ պէտք է կոլխոզացուի, խորհրդային եղանակով: Մայիսի կէսին պիտի սկսի պատրաստուած ծրագրին գործադրութիւնը, լայն չափի մը վրայ: Սթալինի (Վառնա) եւ Ռուսճուքի համայնավար մարմիններուն հրահանգուած է կազմակերպել՝ մեծութեան կարգով Պուլկարիոյ այս երրորդ եւ չորրորդ քաղաքներուն բնակիչները, որպէսզի օգնեն Տոպրուճայի կոլխոզացման ձեռնարկին: Հրամանագիրը հրատարակուած է պուլկար համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթ, « Ռապոթնիչեսքօ Տէլօ»ի Ապրիլ 14ի թիւով: Թերթին 6 էջերուն 5 եւ կէսը տրամադրուած է այս երկար հրամանագրին, ուր կ'ըսուի թէ Տոպրուճայի կոլխոզացումը գլուխ պիտի հանուի Ռուսիոյ օգնութեամբ եւ յատկապէս Սթալինի անձնական աջակցութեամբ:

Պուլկարիոյ միւս շրջաններուն մէջ ալ կոլխոզացման ծրագիրը կը գործադրուի բռնի միջոցներով, բայց բացառիկ կարեւորութիւն կ'ընծայուի Տոպրուճայի : Պուլկարիոյ մնացեալ մասին մէջ կոլխոզացման պիտի ենթարկուին գիւղական տնտեսութիւնները 100ին 70 համեմատութեամբ, մինչեւ 1953: Տոպրուճայի մէջ, արդէն իսկ բռնագրաւուած է հողային անձնական սեփականութեանց 100ին 51ը: Տոպրուճայի կոլխոզացման առթիւ նկատի պիտի առնուին « ռուսական կոլխոզներու եւ սովխոզներու մեծ փորձառութիւնները»: Մեծ ուժ պիտի տրուի, կ'ըսէ հրամանագիրը, այդ շրջանի ոռոգման եւ անտառամշակութեան ձեռնարկներուն: Բոլոր այս աշխատանքներու մէջ պիտի գործադրուին բռնի աշխատանքի միջոցները: Պիտի մշակուին ձմեռնային եւ գարնանային ցորենի, գարիի, ընդեղէնի եւ արեւածաղիկի ընդարձակ տարածութիւններ: Տոպրուճայի ամբողջական կոլխոզացումը պիտի իրականանայ 1955ին:

Աւելորդ է ըսել, թէ պուլկարական արմտիքի արտադրութիւններէն մեծ չափով օգտուած է եւ դեռ պիտի օգտուի Խ. Միութիւնը: Վառնայէն եւ Ռուսճուքէն զատ, զօրաշարժի ենթարկուած են Պալչըքի, Սիլիստրէի, Թուլթրաքանի եւ կարգ մը ուրիշ քաղաքներու բնակիչները: Բոլոր այս ձեռնարկները գլուխ կը հանուին աճարեկչական խիստ միջոցներով, որոնց դէմ գիւղացիական հակազդեցութիւնն ալ կը զօրանայ ուշագրաւ համեմատութիւններով:

Թ. Ա. Թ.

ՏԻԿԻՆ ՎԱՎԱ ՍԱՐԳԻՍ

Փարիզ վերադարձած է ողբացեալ նկարիչ Սարգիս Խաչատուրեանի այրին, Տիկին Վավա Սարգիս, որ վերջերս Եգիպտոս եւ Լիբանան գացած էր, նկարահանդէսներ սարքելու համար :

Ինչպէս կը հաստատեն Միջին Արեւելքի հայկական եւ օտար թերթերն ալ, Տիկինը մեծ յաջողութիւն գտած է Գահիրէի եւ Պէյրութի մէջ : Եգիպտական կառավարութիւնը գնած է իր նկարներէն մէկը, Աղեքսանդրիոյ Թանգարանին համար:

Տիկինը Իտալիա հանդիպելէ վերջ, պիտի վերադառնայ Ամերիկա, ուր հաստատուած է տարիներէ ի վեր :

ՍԱԼՎԱՏՈՐԻ մէջ պատահած ուժգին երկրաշարժի մը հետեւանքով, միայն Եաքուափա քաղաքին մէջ մեռան հազար հոգի: Ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ կան բազմաթիւ զոհեր: Եռօրեայ սուգ հռչակուած է երկրին մէջ :

Պ. Ճորճ Մարտիկեան Լիբանանի մէջ

ՊԷՅՐՈՒԹ (Յատուկ).— Մայիս 3ին Լիբանանի Օգն. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը թէյասեղան մը սարքած էր ի պատիւ Պ. եւ Տիկ. Ճ. Մարտիկեանի որոնք այցելելէ ետք Եւրոպա եւ Միջին Արեւելք, պիտի անցնին Ծայրագոյն Արեւելք, մասնաւորաբար Քորէա։

Թէյասեղանին հրաւիրուած էին Օգն. Խաչի տեղական բոլոր մասնաճիւղերու վարչութիւնները, Հ. Մ. Ը. Մ.ի շրջանային եւ տեղական վարչութիւնները, Կ. Կոմիտէի անդամները, ինչպէս նաեւ Պէյրութի երկու Հայ երեսփոխանները՝ ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեան եւ Տօքթ. Մելքոն Հայրապետեան։ Լիբանանի Օգն. Խաչի Շրջ. վարչութեան կողմէ, Տիկին Գ. Կանայեան թէյասեղանը բանալով, բարի գալուստ մաղթեց հիւրերուն։ Յետոյ խօսք առաւ Տիկին Լ. Սասունի եւ ամփոփ կերպով տուաւ պատկերը Լիբանանի մէջ Օգն. Խաչի կատարած գործին։ Խօսք առին նմանապէս ընկեր Վահան Փափազեան (Կոմս), ընկ. Կարօ Սասունի, ընկեր Տօքթ. Ա. Գապագեան եւ ընկ. Մ. Իշխան։ Գեղարուեստական բաժին մըն ալ սարքուած էր։

Ամէնէն վերջ խօսք տրուեցաւ Պ. Ճօրճ Մարտիկեանի, որ պարզեց «Անչա»յի գործունէութիւնը։ (Անոր հիմնադիրն ու նախագահը ըլլալու պատիւն ունի)։

— «Թերեւս զարմանաք թէ ինչպէս Հայ մնացած եմ այնպիսի երկրի մէջ որ ձուլարան մըն է, ուր ոչ միայն կը կորսուին փոքր խմբակցութիւններ, այլ ամբողջ ժողովուրդներ։ Բայց պէտք չէ զարմանալ։ Ան որ ինծի նման համբուրած է Հայաստանի հողը, չի կրնար կորսնցնել իր հայութիւնը, ան որ հայ մօրը կաթով սնած է՝ չի կրնար ուծանալ։ Ու ես ամերիկեան ժողովուրդին, սկսած իր նախագահէն մինչեւ յետին բանուորը, յարգանքը կը վայելեմ պարզապէս անոր համար որ Հայ մըն եմ։ Ան որ կը կեղծէ իր ինքնութիւնը չի կրնար յարգանքի սպասել»։

Խօսելով Գերմանիայէն Միացեալ Նահանգներ փոխադրուած 3200 հայ տարագիրներու մասին, Պ. Մարտիկեան ըսաւ. «Հպարտութեամբ կը յայտնեմ թէ ձեռք բերուած արդիւնքը վեր է մեր բոլոր ակնկալութիւններէն։ Միաց. Նահանգներ փոխադրուած տարագիրները ոչ միայն պարտական չմնացին մեզի, այլ պարտական դարձուցին մեզ՝ ամերիկայութեան երակներուն մէջ հոսեցնելով Հայաստանի ոգին եւ անոնց ներշնչելով հայեցի շունչ։ Վստահ ենք որ անոնց շնորհիւ Ամերիկահայութիւնը 30 տարի եւս պիտի մնայ Հայ։ Գերմանիոյ մէջ տակաւին կան տարագիրներ, որոնք հիւանդ ըլլալով չեն կրնար Միացեալ Նահանգներ փոխադրուիլ։ Ես եկած եմ բանակցելու տեղական կառավարութեան հետ, որպէսզի կարենամ այդ հիւանդները Լիբանան փոխադրել եւ բուժարանի մէջ զետեղել։ Կը յուսամ թէ այս ծրագիրս ալ կը յաջողի»։

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

✗ Սեւը սեւին վրայ ճերմակ կը գրէ։
✗ Վեց ոտքով՝ չորսը չեն կրնար քաշել։

Գաղութէ գաղութ

Հ. Յ. Դ. ՇԱՐՔԵՐԸ անցած են 15 երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ Ուստըրի (Ամերիկա) մէջ։ Ընկեր Պետրոս Յարութիւնեան ողջունած է նորեկները յանուն Կ. Կոմիտէի, իսկ ընկեր Անատուր Կիրակոսեան ներշնչող ճառով մը կատարած է կնքահայրութեան պաշտօնը։ Կեդր. Կոմիտէի կողմէ ատենապետ ընկեր Լ. Տաշեան շնորհաւորած է երիտասարդները։ Նորագիրներէն խօսած է ընկեր Զարլս Շամոյեան։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Հազարապետ Գառնիկ Թոնամեան (46 տարեկան) մեռած է Նիւ Եորքի մէջ։ Վերջին տարիները Մ. Նահանգներու բանակի մէկ զօրամասին ատամնաբուժական դարմանատան գլխաւոր ատամնաբոյժն էր, իսկ մեռնելէն շաբաթ մը առաջ իր պաշտօնը բարձրացած էր հազարապետի աստիճանին։ Տարիներով վարած է Ն. Եորքի Հայ Ուսանողական Միութեան ատենապետութիւնը։

ՄԵՔՍԻԿԱՅԻ հայ գաղութը կը բաղկանայ 40—45 ընտանիքէ, 200 անձ։ Կը զբաղին կօշիկի գործով։ Կան նաեւ խաղալիքի եւ կերպասի վաճառականներ։ Ամէնքն ալ անձնական գործ ունին։ Գաղութը կը պահէ հայկ. դրօշմը շնորհիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան որ 1923էն ի վեր կը կազմակերպէ հանդէսներ եւ կը տօնէ ազգային գլխաւոր տօները, ընկերներու բնակարաններու մէջ։ Տեղացիներու վերաբերումը լաւ է Հայերու հանդէպ։ Երկիրը հայաշատ կեդրոններէ հեռու ըլլալով, ցարդ ոեւէ գործիչ գացած չէ հոն։

ՍԳԱՏՕՆԸ եւ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

ՇԱՎԻԼ.— Վերջին երկու շաբաթներու ընթացքին Շավիլի «Նոր Սերունդ»ը կազմակերպեց երկու ձեռնարկներ։ Ապրիլ 22ին ոգեկոչեցինք յիշատակը 1915—18ի մեր անմահ նահատակներուն, սգահանդէսով մը, որուն կը նախագահէր ընկեր Գ. Փափազեան։ Բանախօսեց մեր երէց ընկերներէն Խաչիկ Մկրտիչեան, որ մեզի բացատրեց մեր ժողովուրդի տառապանքներուն ու նահատակութեան իմաստը, յանձնարարելով նոր սերունդին վառ պահել միշտ մեր մեծ զոհերուն յիշատակը։

Ընկեր – ընկերուհիներու կողմէ եղան աւուր պատշաճի երգեր եւ արտասանութիւններ։

Ցաւով պիտի արձանագրեմ, որ այս սգահանդէսէն կը բացակայէին ընդհանրապէս մեր տարեց հայրենակիցներ։ Երբ մեր ծնողքները մեզմէ կը պահանջեն չմոռնալ մեր ազգութիւնը, կարծեմ մենք ալ իրաւունք ունինք յիշեցնելու որ իրենք օրինակ ըլլան մեզի։

Մեր երկրորդ ձեռնարկն էր «Մեր Օր»ը, որ տօնուեցաւ Ապրիլ 29ի կիրակին, «Սալ տէ Ֆէթ»ի մէջ։ Սրահը լեցուած էր ծնողքներով, բարեկամներով եւ խանդավառ երկսեռ երիտասարդներով։ Բազմաթիւ ընկեր – ընկերուհիներ եկած էին նաեւ Փարիզէն եւ այլ արուարձաններէ։ Նախագահեց ընկեր Ժ. Դատաւորեան եւ նոր սերունդի պարտականութեանց շուրջ կուռ բանախօսութիւն մը ըրաւ ընկեր Վահէ Օշական։ Եղան արտասանութիւններ եւ երգեր։ Շավիլի նոր սերնդականները ներկայացուցին «Անուշ»էն տեսարան մը, ղեկավարութեամբ Ս. Յովհաննէսեանի։ Իսկ «Նոր Սերունդ» նուագախումբն ալ բերաւ իր մասնակցութիւնը։ Չենք գիտեր միայն, թէ ինչո՞ւ համար Փարիզի մեր ընկերները զրկեցին մեզ իրենց կատակերգութիւնը վայելելու հաճոյքէն։

Ժամը 8էն վերջ սկսան արեւմտեան պարերը, ընկերակցութեամբ ընտիր նուագախումբի մը եւ շարունակուեցան ուրախ մթնոլորտի մէջ, մինչեւ կէս գիշեր։ Մեր ընկերուհիները, իրենց սպասարկութեամբ գոհ թողուցին ներկաները։

Այս առթիւ Շավիլի «Նոր Սերունդ»ը իր ջերմ շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց որ օգտակար եղան մեր ձեռնարկին եւ յատկապէս Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի երէց ընկերներուն, ինչպէս նաեւ Մինասեան եւ Շմաւոնեան ընտանիքներուն, որոնք բարոյապէս եւ նիւթապէս քաջալերեցին մեզ։

ԱՍՏՂԻԿ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ռոմանի մասնաճիւղը որ հազիւ երկու տարուան կեանք ունի, եղբ. Ազատ Գալեանի միջոցաւ առաջարկած էր Լիոն–Տէսինի քոյր մասնաճիւղին հետ կատարել բարեկամական մրցում մը Տէսինի դաշտին վրայ։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը ընդ առաջ երթալով այս փափաքին, յարմարագոյն թուական որոշեց Համբարձման օրը, 3 Մայիս։ Առտուն Տէսինի ժողովուրդը անհամբեր կը սպասէր հայորդիներուն։

Ճիշդ 12ին կը հասնի Ռոմանի օթօքարը։ Ողջագուրումներէ վերջ, ամէն մէկը իր ծրարը բանալով կը սկսին ճաշի։ Ժամանակը կը սահի, երիտասարդները անհամբեր կը սպասեն, եւ վերջապէս կը հասնի պաշտօնական դատաւորը։

Նախ դաշտ կ՚իջնեն Ռոմանի տղաքը, յետոյ Լիոն – Տէսինի խումբը։ Կարգով շարուելէ վերջ, Լիոն – Տէսին վարիչը բարի գալուստ մաղթելով, կը յանձնէ եռանկիւն դրօշակը մեր խումբի գոյներով։ Խաղը կը սկսի եղբայրական մթնոլորտի մէջ։

Առաջին հինգ վայրկեանին Ներսէս կը նշանակէ առաջին կէտը։ Ռոմանցիները, թէեւ տկար, անվհատ շարունակեցին խաղը զօրաւոր խումբի մը դէմ։ Վարդգէս ուժգին հարուածով մը կը նշանակէ երկրորդ կէտը։

Առաջին կիսախաղը կը վերջանայ 2—0 յաղթական Լիոն – Տէսին։ Երկրորդ կիսախաղին Լիոն Տէսին աւելի թոյլ խաղարկութիւն մը ունեցաւ եւ Ռոմանցիները յաջողեցան կէտ մը շահիլ, անսահման ուրախութեան մէջ։

Վերջին կէտը շահեցաւ Ժ. Սիմոնեան, ու խաղը վերջացաւ 3—1, ուրախ ու գոհ տպաւորութեան տակ։ Հիւրերը առաջնորդուեցան մեր կեդրոնը ու պատուասիրուեցան։ Ռոմանի վարիչները ջերմ շնորհակալութիւն յայտնելով մեկնեցան։

✗ Կրկին յիշեցնենք մարզասէր հասարակութեան թէ մեր մասնաճիւղը ֆութպոլի խումբ չէ, մենք ֆութպոլը կը նկատենք միջոց մը հայ երիտասարդութիւնը համախմբելու, որպէսզի հայերէն խօսին եւ ազգային ոգին վառ պահեն։

✗ Ահա երրորդ տարին է որ Պ. Վ. Պապիկ–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (49)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Դ.

Չէին յաջողեր քրիստոնեայ նաւերուն կառչիլ, քանի որ տակաւին թեթեւ մը փչող հովը զանոնք կը մղէր եւ թշնամի նաւերու մէջէն կը քշէր, մինչ իտալացի նաւազներն ալ մէկ կողմէ քարեր կը տեղացնէին Թրքական նաւատորմին վրայ եւ միւս կողմէ իրենց բարձր դիրքին մէջ կեռերով եւ կացիններով զինուած՝ յաղթականօրէն կը դիմադրէին իրենց մօտենալու ոեւէ փորձի։

Արդէն իսկ իտալական մեծ նաւերը մօտեցած էին քաղաքին։ Բայց ճիշդ այդ վայրկեանին դէպք մը պատահեցաւ որ արդէն իսկ անհաւասար այդ կռիւը բոլորովին ի նպաստ Թուրքերուն դարձուց։

Յանկարծ՝ հարաւէն փչող հովը դադրեցաւ. քանի մը վայրկեանի մէջ մթնոլորտը բոլորովին հանդարտեցաւ, եւ քրիստոնեայ բարձր նաւերը յանկարծ կեցան մինչ պարզուած առագաստները տխուր երեւոյթով մը կայմերէն վար կը կախուէին։ Այդ պահուն, հիմակուան Սարայ Պուրնուին առջեւն էին ճիշդ ու ճիշդ. այդ յանկարծական դադարը՝ կռուին առաւելութիւնը ամբողջովին Թուրքերուն կողմը անցուց։ Ալ կարելի է ըմբռնել Սուլթանին եւ Պալթաօղլուի ուրախութիւնը։ Յանկարծ անշարժացած այդ չորս նաւերը ալ ի՞նչ կրնային ընել զիրենք շրջապատող Թրքական հարիւր յիսուն նաւերուն դէմ։

«Թրքական նաւատորմին հրամանատարը, կ՚ըսէ Պարպարօ, ալ համոզուած էր որ իր հարիւր յիսուն նաւերը պատառի մը պէս պիտի կլլէին չորս քրիստոնեայ նաւերը. ինքն իսկ յարձակեցաւ անոնցմէ մէկուն վրայ եւ կառչեցաւ անոր յետսակողմին, մինչ բոլոր մնացորդ նաւերը, դէշ աղէկ կը նետուէին մնացեալ երեք նաւերուն վրայ։ Կատաղի դիրկընդմէջ կռիւ մը սկսաւ. Պալթաօղլու, ձայնափողը ձեռքը, իր նաւին եռեւօքը կեցած, անձամբ կը վարէր կռիւը»։

«Թուրքերէն ոմանք, կ՚ըսէ Կրիտոփուլոս, վառած ջահեր բռնած, կը վազէին կրակի տալու թշնամի նաւերը, ուրիշներ՝ կացինի հարուածներով, կը ջանային նաւերուն կողերը բանալ, ուրիշներ ալ, երկար նիզակներով, կը ջանային վարէն վեր զարնել իտալացի պատերազմիկները. վերջապէս, ուրիշներ՝ նետերու եւ քարերու տարափի մը տակ կը փորձէին զանոնք սպաննել, կամ խարիսխներու շղթաներուն, պարաններուն կառչելով, կամրջակին վրայ ելլել։ Ամէնքն ալ աննկարագրելի կատաղութեամբ կը կռուէին, բայց իրենց ջանքերուն արդիւնքը շատ միջակ էր։ Իսկ քրիստոնեայ ռազմիկները՝ ոտքերէն մինչեւ գլուխները զրահապատ անհունապէս նպաստաւոր բարձր դիրքի մը մէջ, անըմբռնելի եռանդով մը ամէն յարձակում ետ կը մղէին։ Ջուրով լեցուն ահագին ամաններ, կամրջակին վրայ նախապէս պատրաստուած քարի ահագին կոյտեր, յարձակողներուն վրայ կը թափէին շարունակ։

Ջուրը թշնամիին կրակը կը մարէր, քարի զանգուածները Թուրք զինուորները խումբերով կը ճզմէր կամ զանոնք ջուրը կը թափէր։ Նիզակներու, նետերու, դեղարդներու հարուածներով՝ Լատինները կը ծակէին վեր մագլցիլ փորձողները եւ անոնց ձեռքերը դանակներով կը կտրէին։ Ուրիշներ ալ երկաթածայր գաւազաններով կամ ծանր զէնքերով զինուած՝ յարձակողները թօպամահ կ՚ընէին։ Վերջապէս յունական հուրը յարձակողներու մերկ մարմինները կ՚այրէր։ Պատերազմին եռուզեռը աննկարագրելի էր. ցաւի աղաղակները, մէկ կամ միւս կողմին կատաղութեան պոռչտուքները, հոգեվարքներուն հնդիւնը, դըժոխային աղմուկ մը կը հանէին»։

«Վերջապէս, կ՚ըսէ Պարպարօ, զարհուրելի նախճիր մըն էր»։

Այս մանրամասնութիւնը կարեւոր է գաղափար կազմելու համար Միջին Դարու ծովային պատերազմներուն սարսափելի դիրկընդխառն կռիւներուն վրայ։ Հովը թէեւ դադրած էր բոլորովին, բայց ծովը ալեկոծ էր։ Հոսանքը պատերազմիկները կը քշէր կը տանէր դէպի Կալաթայի ափունքը եւ զանոնք կը մօտեցնէր պաշարուած քաղաքին։ Հիմա Ոսկեղջիւրիառջեւն էին արդէն, պատնէշին կարելի եղածին չափ մօտ, մէկ կողմէ Սարայ Պուրնուի եւ միւս կողմէ Թօփհանէի շրջակայքը տարածուող տափարակ ծովեզրին մէջտեղը։

(Շար.)

եան (Մարսէյլ) իր մօրը յիշատակը յաւերժացնելու համար արժէքաւոր բաժակ մը նուիրած ըլլալով, չորս տարուան համար, յառաջիկայ Հոգեգալստեան տօնին (13 — 14 Մայիս) Տէսինի դաշտին վրայ պիտի հանդիպին Ալֆորվիլի (Փարիզ), Մարսէյլի, Վիէնի, Լիոն – Տէսինի ֆրանսահայ հարազատ Հ. Մ. Ը. Մ.ի քոյր մասնաճիւղերը :

Ուրեմն նոյն օրերուն հայ ժողովուրդը պիտի վայելէ ջերմ հայկական մթնոլորտ մը, քաջալերելով մեր մարզիկները: Օտար հիւրերուն ցոյց տանք մեր արժանիքները, լրջօրէն հետեւելով խաղերուն :

ԼԻՏԵՍ

Իրանեան խարիւղի վէճը

ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Պարսկական «Թուտէհ» (համայնավար) կուսակցութիւնը, որ օրէնքէ դուրս հռչակուած ըլլալով գաղտնի կը գործէ, բաց – նամակով մը կը պահանջէ վարչապետ Պ. Մոհամմէտ Մուսատեղէն վերցնել կուսակցութեան վրայ դրուած արգելքը եւ վտարել պարսկական բանակին ամերիկացի խորհրդականները: Կ'ըսուի թէ Պ. Մուսատեղ կ'ուզէ օրինականացնել «Թուտէհ»ի գոյութիւնն ու գործունէութիւնը, պայմանաւ որ բաց գործէ:

Ասկէ զատ, պարսիկ համայնավարները կը պահանջեն ճանչնալ կարմիր Չինաստանը, մերժել օտար զինական աջակցութիւնը, ազատ արձակել քաղաքական բանտարկեալները, վերցնել պաշարման վիճակը հարաւի նաւթային շրջաններուն մէջ եւ ազգայնացնել նաեւ Պահրէյնի նաւթային ճարտարարուեստը :

╳ Պարսկաստան, Լոնտոնի իր դեսպանին միջոցով, բրիտանական արտաքին նախարարութեան յանձնեց նոր ծանուցագիր մը, որուն բովանդակութիւնը գաղտնի կը պահուի: Կը կարծուի սակայն, թէ ծանուցագիրը պատասխանն է բրիտանական կառավարութեան առաջարկին, վէճը բարեկամօրէն կարգադրելու համար:

Վարչապետ Պ. Մուսատեղ եւս տեսնուեցաւ Թէհրանի բրիտանական դեսպանին հետ: Կը հաստատուի թէ պարսիկ կառավարութիւնը կ'ուզէ բանակցիլ ոչ թէ բրիտանական կառավարութեան, այլ ուղղակի Անգլօ-իրանեան նաւթի ընկերութեան հետ: Այս վերջինն ալ գրութիւն մը ուղղելով Պ. Մուսատեղին, կը խնդրէ նշանակել պատուիրակ մը, որ, 1933ի համաձայնութեան հիման վրայ, մասնակցի կազմուելիք իրաւարարական յանձնախումբին: Արդէն իսկ նշանակուած է բրիտանական պատուիրակը: Յանձնախումբին նախագահը պիտի ընտրուի երկուքին համաձայնութեամբ, իսկ անկարելիութեան պարագային՝ Լահէյի միջազգային ատեանին կողմէ : Պարսկական շրջանակները, սակայն, կ'ըսեն թէ Պարսկաստան իրաւունք ունի ջնջելու նաւթային համաձայնութիւնը, առանց որեւէ իրաւարարութեան :

Լոնտոնի մէջ տակաւին կը յուսան թէ պարսիկ վարչապետը պիտի անդրադառնայ քանի դեռ ուշ չէ, դուռ չբանալու համար կարմիրներու գործունէութեան :

╳ Ուաշինկթընի մէջ կազմուած է ամերիկեան նաւթային ընկերութեանց 11 ներկայացուցիչներով յանձնախումբ մը, որ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ քարիւղ չզրկելու համար արեւմտեան աշխարհը, եթէ Պարսկաստան դադրեցնէ իր առաքումները: Եթէ պէտք ըլլայ, ստիպողաբար ամերիկեան քարիւղ պիտի ղրկուի եւրոպական երկիրներուն :

╳ Գաղտատի մէջ սկսած են խորհրդակցութիւնները անգլօ-իրաքեան ներկայացուցիչներու միջեւ, նաւթային նոր համաձայնութիւն մը կնքելու համար: Իրաքի նաւթային ընկերութիւնը (անգլիական) պատրաստ է կէս առ կէս բաժնելու գոյացած շահը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ժողովին Գչ. օրուան նիստին մէջ, Պ. Կրոմիքօ գրեթէ լուռ մնաց, խուսափողական դիրք մը բռնելով: Ամերիկեան պատուիրակը հարցուց թէ խորհրդային կառավարութիւնը կ'ուզէ՞ ջուրը ձգել չորս արտաքին նախարարներու ժողովը: Կրոմիքօ փոխանակ ուղղակի պատասխանելու, պնդեց իր բանաձեւին վրայ : Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, եթէ ելք մը չգտնուի, արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչները պիտի առաջարկեն արտաքին նախարարներու ժողովին վայրը եւ թուականը որոշել, անոնց թողլով օրակարգը պատրաստելու հոգը: Վիճաբանութեանց ընթացքին ամերիկեան պատուիրակը դիտել տուաւ թէ Արեւմուտքը զինաթափ պիտի չըլլայ, մինչ Խ. Միութիւնը ազատ կը մնայ վերազինելու իր արբանեակները: Եւ «խաբեպատիր» անուանեց Մոսկուայի զինաթափութեան առաջարկները :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ԵՒ ՍՈՒՐԻՈՅ միջեւ ծագած կռիւներուն առթիւ, Ազգաժողովին Ապահովութեան խորհուրդը որոշեց որ կրակը դադրեցնեն: Խորհրդային պատուիրակը ձեռնպահ մնաց: Իսրայէլ մերժեց քաշել իր զօրքը՝ վիճելի սահմանագլուխին վրայ, պահանջելով որ նախ Սուրիացիները քաշուին ապազինեալ գօտիէն :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ութերորդ անգամ վստահութեան քուէ պահանջեց առջի օր, նկատելով որ Ազգ. Ժողովին քուէարկութեան յանձնախումբը շատ մը փոփոխութիւններ կատարած է իր բանաձեւին մէջ, ժողովի լուծման, նոր ընտրութեանց թուականի եւն. մասին: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, համայնավարները միշտ նոր խնդիրներ կը յարուցանեն, ժողովին լուծումը ձգձգելու համար: Կառավարութիւնը վճռած է տեղի չտալ, նոյնիկ չընդունիլ որեւէ փոփոխութիւն որ կրնայ փոխել նոր ընտրութեանց թուականը (17 Յունիս): Ազգ. Ժողովը երէկ պիտի տար իր վերջնական որոշումը :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ մերժեցին Խ. Միութեան ծրագիրը՝ Ճափոնի հաշտութեան դաշնագրի մասին: Ուաշինկթընի մէջ կը մտածեն ի հարկին հաշտութիւն կնքել առանց Խ. Միութեան, որ կ'անտեսէ ուրիշ 12 պետութեանց մասնակցութիւնը :

Վասպուրականի հերոսամարտի

36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Վասպուրականի Հայր. Միութեան: Այս Կիրակի ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ, մասնակցութեամբ քաղաքական կուսակցութեանց ներկայացուցիչներու, ազգային, բարեգործական եւ հայրենակցական բոլոր միութիւններու :

Կը նախագահէ միութեան փոխ–ատենապետ

Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ

Կը բանախօսէ Պ. Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ (Փարիզէն): Խօսք կը տրուի նաեւ կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն :

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբէն խումբի մը: Կը նուագէ տաղանդաւոր ջութակահար Պ. Լ. ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ, ընկերակցութեամբ Օր. Մ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ :

Ընտիր պարեր ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր : Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Ծախքերու մասնակցութեան համար 100 ֆրանք :

╳

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆր. Կապ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան, Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան: Կը նախագահէ Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ: Կը խօսի Պ. Տ. ԶԻԹՈՒՆԻ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ տեղւոյս Արաքս երգչախումբի, ղեկավարութեամբ ԼԵՒՈՆԵԱՆ վարդապետի :

Լիոնահայ թատրոն

Մեծ եւ աննախընթաց ներկայացում, ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ՝ ԴԵՐԱՍԱՆ ՀԱՅԿԱՍԱՐի:

Այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Cours Lafayette, Horlogeի սրահը:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի մեծանուն գրագէտ Րաֆֆիի դլուխ գործոց՝

ՍԱՄՈՒԷԼԸ

Կը մասնակցին Տիկին Վարժապետեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէսեան, Տիկին Հայկասար, Տիկին Փօղիարեան: Պարոններ Զ. Տէր Պետրոսեան, Պ. Յակոբեան, Հ. Մալխասեան, Յ. Խաչերեան եւ Գ. Գէորգեան :

ԲԱԺԱԿԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ «ԵԳՐԱՔՍԷ ՊԱԳԻԿԵԱՆ»

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն–Տէսին մասնաճիւղին կողմէ: Մասնակցութեամբ Վիէնի, Մարսէյլի, Ալֆորվիլի քոյր մասնաճիւղերու, Մայիս 13 — 14ին, Հոգեգալստեան տօնական օրերուն, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Տէսինի մարզադաշտին վրայ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պէթլիսի Խուլթիկ գիւղացի Սեղրակ Պառաւեան եւ իր կինը Տեափինէն : 1922 Թուրքեւհելլենական պատերազմին Մարսէյլ գաղթած էին: Հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի գրել հօրեղբօր տղուն՝ Արսէն Պառաւեանի, 134 Jarvis Street, Toronto Ont. Canada:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Ապրիլ 8էն ի վեր ՅԱՌԱՋի տարեկան բաժնեգինն է 2200 ֆրանք:

Այն բաժանորդները որոնք նոր շրջանի համար (ապրիլ 1951 — ապրիլ 1952) կը շարունակեն վճարել հին սակով (1600 ֆր.), թերթ պիտի ստանան միայն 9 ամսուան համար:

Մինչեւ Յունիս 1, հին սակով կ'ընդունուին այն բաժնեգրութիւնները, որոնց պայմանաժամը լրացած է 1951 Ապրիլ 1էն առաջ :

Կրկին կը խնդրենք մեր բոլոր բաժանորդներէն կանոնաւոր եւ անյապաղ վճարել իրենց բաժնեգինները, դիւրացնելու համար մեր գործը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Cadet սրճարանին վերնայարկը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 20.30ին Օհանջանեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ.— Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները, այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, ընկեր Ճապուրեանի բնակարանը: Շատ կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ.— Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն 8.30ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթ. այս շաբաթ ժամը 20.30ին:
ՔԵՌԻ խումբ, այս կիրակի ժամը 4ին:
ԳԷՈՐԳ ՉԱՒՈՒՇ այս կիրակի, ժամը 3ին:
ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ, այս կիրակի ժամը 3ին:
ՎՌԱՄԵԱՆ կոմ. այս կիրակի ժամը 3ին :
ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս հինգշբ. ժամը 21ին :

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հայ Մարզ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, rue Bayardի սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին նաեւ բոլոր մարզասէրները: Նիւթական եւ բարոյական զեկուցում :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին Ժանթիյյիի դպրոցին սրահը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Օրը կը տօնուի Իթալիի մասնաճիւղի կողմէ, Մայիս 20ին:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 11 MAI 1951 Ուրբաթ 11 ՄԱՅԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6454–նո Շրջան թիւ 1865

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԾԿՈՒԻԼ՝ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ՄԱՌԻԼ

Դիտա՞ծ էք որ ամերիկահայ գաղութը հետզհետէ կը դառնայ տեսակ մը ելմտական նախարարութիւն կամ կեդրոնական դրամատուն՝ միւս գաղութներուն համար:

Եթէ մասնագէտ մը փորձէր արձանագրել տարիներու ընթացքին տրամադրուած գումարները, ձեր առջեւ պիտի ունենայիք զօշափելի պատկեր մը, արժանի՝ լուրջ խորհրդածութեան :

Միայն վերջին տարիներու ընթացքին, ո՜րքան հանգանակութիւններ՝ նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեանց, կուսակցութեանց, Խ. Խաչի, Բարեգործականի եւ ուրիշ հաստատութեանց: Աւանց հաշուելու անհատական կտակներն ու նուէրները :

Այդ գաղութին առատաձեռնութեան շնորհիւ էր որ նոր աւաններ շինուեցան Հայաստանի մէջ:

Անոր տրամադրած գումարներով կը պահուին բազմաթիւ հաստատութիւններ Պալքաններու, Յունաստանի, Սուրիա – Լիբանանի, Իրաքի, Իրանի եւ ուրիշ գաղութներու մէջ:

Անոր մեծագումար նուէրներն ու կտակներն են որ կ՚ապահովեն շատ մը կրթական, մարզասիրական, երիտասարդական եւ ուրիշ ձեռնարկներու յարատեւութիւնը :

Դեռ վերջերս Կրթական Ընկերակցութիւն մը եւս կազմուեցաւ Քալիֆորնիոյ մէջ, նախաձեռնութեամբ Դաշնակցական ընկերներու եւ բարեկամներու: Գլխաւոր նպատակը՝ օգնել անճար գաղութներու կրթական հաստատութեանց կամ նորեր բանալ :

Եւ վերջապէս, այնտեղ հաստատուած բախտաւորներու եղբայրական աջակցութեամբ է որ տանելի կեանք մը կը վարեն հազարաւոր հայրենակիցներ, արեւելեան գաղութներու մէջ:

Անշուշտ երկինքէն չինկան այս բախտաւորները: Ոչ ալ գօտին կապած ունեւորներ են բոլորն ալ, պահեստի գումարներով:

Անոնք ալ տկլոր գաղթականներ էին, երբ գացին, եւ եթէ մեծ մասով նախանձելի դիրքերու հասած են, այդ կը պարտին իրենց տքնաջան աշխատանքին: Ինչպէս այստեղ եւ ամէն տեղ :

Տարբերութիւնը այն է որ, անոնք միշտ ալ յիշեցին իրենց երբեմնի ծննդավայրն ու հայրենակիցները, Ուսումնասիրացներով, Կրթասիրացներով եւ Բարեսիրացներով:

Իսկ երբ ամէն բան փլաւ, անոնք իրենց ուշադրութիւնը կեդրոնացուցին տարագիր բազմութեանց, «Մնացորդաց» վրայ :

Արթուն եւ գիտակից տարրերուն հետ, ուրիշ հազարաւորներ ալ կորսնցուցին իրենց արդար վաստակը, անգիտութեամբ, անտարբերութեամբ կամ ժլատութեամբ:

Ո՞վ կրցաւ համրել օրինազանցութեան, ագահութեան, կեղծ բարեկամ – բարեկամուհիներու նենգութեան հետեւանքով օտարներու ձեռքն անցած գումարները ...

Ինչո՞ւ կ՚արձանագրենք այս հանրածանօթ պարագաները :

Յիշեցնելու համար տարրական պարտականութիւն մը՝ միւս բախտաւոր գաղութներուն: Նոյն իսկ իրենց բարիքին համար:

Ամերիկահայ գաղութը շատոնց տժգոյն, օտարոտի հանգամանք մը ստացած պիտի ըլլար, եթէ իր պատեանին մէջ կծկուէր, փոխանակ թեւերն երկարելու ամէն տեղ: Հանրօգուտ գործունէութեան բոլոր ճակատներուն վրայ :

Ան աչքերն ուղղելով դէպի հեռուները, եղբայրական բազուկը հասցնելով անճար բազմութեանց, ստանձնելով նիւթական եւ բարոյական յանձնառութիւններ, նախ իր սիրտը երիտասարդացուց: Ստեղծեց հոգեկան կապ մը վերանորոգիչ: Անփոխարինելի եւ անքակտելի :

Կարճ խօսքով, օգուտը եղաւ փոխադարձ : Անճարը խնամակալներ, տեւական աջակիցներ գտաւ, բախտաւորը՝ ներշնչման աղբիւրներ:

Եւ ամէն տեղ ալ, հայրենիքն ու ցիրուցան բազմութիւնները իրենց ճամբուն վրայ գտան հիմնական, հանրօգուտ ձեռնարկներ, որոնք պատուաբեր են ամէն տեսակէտով :

Արդ, եղբայրական աջակցութեան, առատաձեռնութեան այս գիծը ինչո՞ւ տկարացած է արեւմտեան Եւրոպայի մէջ :

Չե՞ն զգար որ կծկուիլը մառիլ է: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԳՈՌԱՑԻՆՔ, ԿԱՆՉԵՑԻՆՔ, ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՆՔ »

Ապրիլի վերջին շաբթուն «Բարոյականի համաժողով» մը տեղի ունեցաւ Անգարայի մէջ :

Անշուշտ գրոց-բրոցներ էին մասնակցողները:

Հրատարակուած տեղեկութիւններէն կ՚իմանամ թէ կատարեալ խեղկատակութեան մը վերածուեր է ժողովը :

Այսպէս, Պոլսոյ պատուիրակներէն մին կը պատմէ.

— Նիստ գումարեցինք, պոռացինք – կանչեցինք, ամէն բան քննադատեցինք, յետոյ ցրուեցանք: Յառաջիկայ տարի նորէն պիտի գումարուինք :

Ուրիշ մը, աւելի պատկերալից ·

— Ամէն մարդ աջէն-ձախէն խօսեցաւ: Ոմանք ալ մամուլին վրայ յարձակեցան: Ուսուցիչները քննադատուեցան: Ուսանողները անամօթ եւ բարիծաղիկ անուանուեցան: Ոմանք պահանջեցին որ մանչ – աղջիկ ուսանողները տարբեր վարժարաններու մէջ ուսանին: Կարճ խօսքով, բան մը չըրինք բացարձակապէս: Միայն թէ շատ պոռալէն կարգ մը ժողովականներու ձայնը մարեցաւ :

Ուրիշ տեղեկութեան մը համաձայն, վերջին նիստին մէջ կարգ մը ժողովականներ յարձակեր են լրագրողներու վրայ եւ «քիչ մնացեր է որ ծեծեն զանոնք»...

Կը կարծէ՞ք թէ աւելի բախտաւոր պիտի ըլլար հայկական համագումար մը, նոյն ծրագրով : Եւ մասնակցութեամբ ամէն տեսակ «ուսումնականներու »:

Պատասխանը կրնաք դիւրաւ գտնել, ներկայ ըլլալով կարգ մը «ազգասիրական» ժողովներու կամ կարդալով «Հայաստանասէր» կոչուած թերթերը :

Տիպարներ կան որոնց ո՛չ կեցուածքը կը մարէն, ոչ ալ ձայները: Նոյն իսկ եթէ պոռան – կանչեն մինչեւ առտու: Կամ թուղթ մրոտեն ամբողջ մէկ տարի :

Թուրքը ի հարկին ձայնը կը քաշէ, ընդհանուր նպատակ մը իրականացնելու համար:

Տեսա՞ք Թուրք մը որ խոստովանի Հայաջինջ Սարսափները :

Իսկ մեր մէջ... եօթը պորտէն կը սկսին :

ՎԱՀԷ

ՀԱՆԳԻՍՏ ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՐՔ. ՄԱՂԼԱՄԵԱՆԻ

Կաթող. Պատրիարք Արտ. արք. հետեւեալ հեռագիրը ստացած է Ամենայն Հայոց Հայրապետէն.—

Երեւան, 8 Մայիս 1951.— Խորապէս վշտացած ողբում ենք Յունաստանի երկարամեայ արժանաւոր առաջնորդ եւ մեր սիրելի Կարապետ արք. Մաղլումեանի մահը:

Հանգուցեալի մահը մեծ կորուստ է Հայ. Եկեղեցւոյ եւ էջմիածնի համար, որովհետեւ նա անփոխարինելի հայր ու մխիթարիչ էր իր հօտին, ջերմ սիրտ ունէր հանդէպ Մայր Հայրենիքի, հոգւով նուիրուած էր սուրբ էջմիածնին եւ հաւատարիմ Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան :

Հրահանգում ենք մատուցանել հանգուցեալի թաղման քառասունքի եւ տարելիցի յիշատակին հանդիսաւոր պատարագ:— ԳԷՈՐԳ Զ.

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ կացութիւնը պարզելով, Ֆրանսայի անդրծովեան երկիրներու նախարարը յայտարարեց թէ վերջին յաղթանակները կարելի եղան շնորհիւ ամերիկեան օգնութեան: Այս առթիւ առաջին անգամ ըլլալով յայտնեց թէ Ֆրանսա եւ դաշնակիցները ունին համագումար 391.000 զինուոր: Ասոնց 50.605ը Ֆրանսացի են, 17.896ը լեգէոնական, 25.340ը Հիւս. Ափրիկեցի եւն.: Օգաշուներուն թիւն է 7000, թշնամի զօրքին թիւը՝ 300.000—350 հազար: Ֆրանսական եւ դաշնակից ուժերը կորսնցուցած են 29.000 զինուոր, պատերազմի սկիզբէն մինչեւ մարտ 31 :

ՉՈՐՍ ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ Դչ. օրուան նիստը միայն մէկ վայրկեան տեւեց: Օրուան նախագահն էր Պ. Կրոմիքօ, որ երբ տեսաւ թէ խօսք ուզող չկայ, առաջարկեց յաջորդ օրուան յետաձգել նիստը: Կ՚ենթադրուի թէ նոր ըսելիքներ ունի եւ կամ հրահանգի կը սպասէ :

Անոնք՝ ռմբակոծում 312 օդանաւերով

ՔԱՆԴԻՉ ԵՒ ՀՐՁԻԳ ՌՈՒՄԲԵՐՈՒ ՏԵՂԱՏԱՐԱՓ ՄԸ ՔՈՐԷԱՅԻ ՄԷՋ

Քորէայի պատերազմին ամէնէն մեծ օդանաւային յարձակումը գործուեցաւ Դչ օր, Եալու գետին մօտերը (Մանչուրիոյ սահմանին անմիջական հարաւը) Սինուիճուի գաղտնի օդանաւային խաչխաչին վրայ: Տասնըհինգ քառ. քիլմ. տարածութեամբ շրջանակ մը ծածկուած էր ռումբերու եւ գնդակներու տեղատարափով մը: Յարձակման մասնակցեցան 312 դաշնակից օդանաւեր: Հետախուզական թռիչքներու շնորհիւ կարելի եղած էր նախապէս ստուգել, թէ հարիւրի չափ կարմիր օդանաւեր եւ մեծ քանակութեամբ վառելանիւթ կեդրոնացուած էին այդ խաչխաչին մէջ, իբրեւ նախապատրաստութիւն օդանաւային յարձակումներու :

Դաշնակից օդանաւերու յարձակումը գործուեցաւ ալիք ալիք եւ տեւեց քանի մը ժամ : Ամբողջ կայանը ծուխերու մէջ կորսուեցաւ, երբ քանդիչ ու հրձիգ ռումբերը սկսան տեղալ: Առաւօտուն գործուած յարձակման յաջորդեց երկրորդ մեծ յարձակում մը կէսօրէ վերջ: Կարմիրներու հակօդանաւային հրետանին անկարող եղաւ վնասելու դաշնակից օդանաւերուն: Օդին մէջ եւս տեղի ունեցան կատաղի կռիւներ, որոնց արդիւնքը յայտնի չէ տակաւին: Կարելի չէ եղած նմանապէս ճշդել դեռ օդանաւային կայանին հասցուած վնասները, բայց տասնեակ մը կարմիր օդանաւեր բոլորովին քանդուած կամ մասամբ վնասուած են: Կրակ առած են նաեւ վառելանիւթի տակառները :

Ցամաքի վրայ եւս կը շարունակուի ՄԱԿի ուժերուն յառաջխաղացումը, որու շնորհիւ ետ կը մղուին կարմիրները: Եթէ այս յառաջխաղացումը շարունակուի քանի մը օր եւս, դաշնակից զօրամասերը հասած պիտի ըլլան դարձեալ 38րդ զուգահեռականին :

Կազմ եւ պատրաստ պատերազմի

Նախագահ Թրումըն նոր ճառ մը խօսելով յայտարարեց, թէ զինուորական ու տնտեսական վարիչներու նախաձեռնութեամբ պատրաստուած է որոշ ու վերջնական ծրագիր մը, զինուորական մեծ ուժի եւ ճարտարարուեստական լիակատար զօրաշարժի պատրաստութեան համար: Այս ծրագրով, ամերիկեան ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային ուժերը պիտի ունենան այնպիսի տարողութիւն մը, որ կարենան, եթէ հարկ ըլլայ, կռուիլ Ռուսիոյ դէմ : Ծրագիրը կը նախատեսէ ամբողջական զօրաշարժ, որ պիտի իրականանայ, անմիջապէս որ առաջին գնդակը արձակուի եւ առաջին ռումբը իյնայ:— «Ամերիկա պէտք է հրապարակ նետէ այնքան ուժ, որ կարենայ Կրեմլինը համոզել, թէ պէտք չէ սկսի համաշխարհային նոր պատերազմ մը: Արագ զօրաշարժ մը անհրաժեշտ է, եթէ Կրեմլինը, հակառակ ամէն բանի, անխուսափելի ուզէ ընդհանուր պատերազմի մը մէջ մխրճել աշխարհը: Պէտք է գիտնալ, որ եթէ նոյնիսկ Քորէան խաղաղի, ատով պիտի չվերջանայ խորհրդային նախայարձակման ամբողջական վտանգը, այնպէս որ Արեւմուտքի ապահովութիւնը կախում ունի միայն իր ուժէն: Մեր կազմած ծրագիրը պէտք է իրագործել կարելի եղածին չափ շուտ :

«Համայնավարներու դէմ պատերազմը շահելու համար երեւան պիտի բերենք այնպիսի հայրենասիրութիւն մը, որ ազգային շահերը կը գերադասէ անհատական շահերուն: Վստահ եմ որ Մ. Նահանգները, միւս ազատ ազգերուն հետ պիտի կրնայ յաղթել նոր պատերազմի մը մէջ»:

Նախագահը աւելցուց, թէ աշխատավարձքերու, գիներու եւ վարկերու հակակշիռը ի գործ պիտի դրուի խստութեամբ եւ պիտի շարունակուի առնուազն երեք տարի: Անխուսափելի է նաեւ ծանր տուրքերու սահմանումը:

ՆՈՐ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը՝ յայտարարեց, թէ փոխադարձ ապահովութեան նոր ծրագիրը պիտի ներկայացուի խորհրդարանին, որպէսզի Եւրոպան անպաշտպան չմնայ խորհրդային յարձակման մը պարագային: Այս ծրագրով Ա) ամերիկեան զէնքեր պիտի ղրկուին եւրոպական բանակներուն, Բ) զինուորական արհեստագիտական աջակցութեան կողքին ուժ պիտի տրուի Եւրոպայի զինական արդիւնաբերութեան եւ Գ) նախանիւթեր, մեքենաներ եւ այլ ապրանքներ պիտի յատկացուին՝ եւրոպական ճարտարարուեստը, զինական ճարտարարուեստի փոխելու համար: Այս ճիգերուն համար պիտի պահանջուի 11 միլիառ տոլարի նոր վարկեր :

« ՈՒՐԻՇ ՎԻՃՈՒՄ ՊԻՏԻ ՉԸՆԵՆՔ»

Արտաքին Նախարար Պ. Էչիսըն յայտարարեց, թէ ուրիշ ոչ մէկ նոր վիճում պիտի կատարուի Փարիզի փոխանորդներու ժողովին գործը յաջողցնե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ ԵՒ ԻՐ ԱՐԺԷՔԸ

ԽՄԲ.— Կ'արտատպենք Մարսէյլի եւ Վիէնի տօնակատարութեան առթիւ:

Երեսունեւվեց տարի առաջ, այսօր, Վանի Այգեստանի եւ Քաղաքամէջի հայկական դիրքերէն պայթեցան հայ մարտիկներու հրացանները, որոնց որոտը նոյն օրը արձագանգ տուաւ Շատախի լեռներու մէջ, իսկ աւելի ուշ Շապին Գարահիսարի, Ուրֆայի եւ Սուէտիոյ մէջ՝ Մուսա Լեռան բարձունքներուն վրայ:

Ազատատենչ Հայութիւնը Վասպուրականի մէջ Ապրիլեան այդ օրերուն որոշեց ընդունիլ արիւնոտ թշնամիին մարտահրաւէրը եւ վճռեց կամ յաղթել, կամ մեռնիլ պատուով: Կենաց եւ մահու այդ պայքարին մէջ Վան ապաստանած Վասպուրականցիները ցուցաբերեցին ոչ միայն պայքարի անընկճելի ոգի մը, այլ եւ ներքին զմայլելի միութիւն, որ յաղթանակ շահելու առաջին գրաւականն է: Մինչեւ վերջին շունչ կռուելու վճռականութեամբ տոգորուած էին ամէնքը, առանց տարիքի, սեռի, կուսակցական կամ յարանուանական խտրութեան: Այգեստանի եւ Քաղաքամէջի մէջ ամփոփուած Վասպուրականցիները կը կռուէին մէկ մարդու նման:

Այդպիսի միակամ եւ վճռական պայքար մը չէր կրնար յաղթանակով չպսակուիլ, եթէ կային յաղթանակի յոյս ներշնչող նպաստաւոր պայմաններ: Իսկ այդ պայմանները, Վասպուրականի հերոս մարտիկներու համար, բարեբախտաբար, գոյութիւն ունէին: Մինչ Շապին Գարահիսար, եւ մանաւանդ Ուրֆա եւ Սուէտիա (Մուսա Լեռ) հսկայական տարածութիւններով կտրուած էին Կովկասէն եւ ամենապզտիկ յոյսն իսկ չէին կրնար ունենալ, թէ դուրսէն իրենց օգնութեան հասնելու մասին խորհողներ կրնան ըլլալ, Վասպուրականը, որ գրեթէ սահմանակից է Կովկասին, այդ յոյսը սնուցանելու իրաւունք ունէր: Վանը, թէեւ պատնէշի վրայ մեռնելու պատրաստակամութեամբ զօտեպնդուած, նաեւ այդ յոյսով կը կռուէր: Եւ Վասպուրականցիներու այդ յոյսը անհիմն չէր:

Վանի ապստամբութեան լուրը Կովկաս հասնելու առաջին օրէն սկսած մինչեւ յաղթանակի օրը Կովկասի բովանդակ Հայութիւնը սրտատրոփ եւ հեւասպառ կը հետեւէր Վասպուրականի հերոսական պայքարին, որու մասին կցկտուր սուրհանդակներ կը հասնէին Կովկաս: Եւ Քեռիի, Դրոյի ու Համազասպի կամաւորական գունդերէն կազմուած Արարատեան Զօրամասը կը բազմապատկէր իր ճիգերը ժամ առաջ հասնելու Վան, քանի դեռ չէին սպառած Վանի պաշտպաններու վերջին գնդակը եւ վերջին պատառ հացը:

Այն անմոռանալի օրը,— Մայիս 5,— երբ երեսունօրեայ հերոսական պայքարէն յետոյ Վանն ազատագրուեցաւ, ցնծութիւնը համատարած էր Վանէն մինչեւ Երեւան եւ Թիֆլիսէն մինչեւ Պաքու: Ցնծատօն էր ոչ միայն Վասպուրականցիի, այլեւ համայն Հայութեան համար, վասնզի Վանի յաղթանակը շահուած էր միացեալ Հայութեան միահամուռ ճիգերով: Վասպուրականցիներու յաղթանակը համահայկական յաղթանակ էր:

Աւելորդ է ըսել, թէ որքան մեծ է արժէքը Վանի Հերոսամարտի, որու յաղթանակին ենք պարտական Վասպուրականցիներու բազմահազար զանգուածի փրկութիւնը: Վանի յաղթանակին արժէքը, սակայն, միայն այդքանով չի սահմանափակուիր: Հայութեան մէկ հոծ զանգուածին ֆիզիքական փրկութիւնը ապահովելէ զատ Վանի հերոսամարտն ունեցաւ նաեւ քաղաքական խոր նշանակութիւն:

Ինչպէս Շապին Գարահիսարի, Ուրֆայի եւ Սուէտիոյ, նոյնպէս Վանի մէջ հայկական դիմադրութիւնը յաջողութեամբ յառաջ տանելու համար, հայ ղեկավարները ստեղծեցին ինքնավար իշխանութիւններ: Այդ չորս վայրերու մէջ ալ, զինուորական մարմիններէն զատ, ստեղծուեցան ոստիկանական, դատական, պարենաւորման, առողջապահական եւ այլ մարմիններ, որոնք, պետական իշխանութեան իրաւասութիւններով վարեցին իրենց ենթակայ ժողովուրդի բովանդակ կեանքը: Հայ պետականութեան սաղմն էր, որ կը կազմաւորուէր այդ հերոսամարտերու ընթացքին: Պետական իշխանութեան այդ նախնական փորձը ամէնէն աւելի արդիւնաւոր եղաւ Վանի մէջ, ուր ամէնէն աւելի երկար տեւեց ան:

Կռուի ընթացքին Վանի մէջ ստեղծուած կառավարական մարմինները շարունակեցին իրենց գործունէութիւնը նաեւ Վանի ազատագրումէն յետոյ, մանաւանդ այն քիչ թէ շատ բնականոն շրջանին, երբ ռուս կառավարութեան կողմէ Վանի նահանգապետ նշանակուեցաւ անմահ Արամը: Վանի հերոսամարտին յաջորդած երեք չորս տարիները Հայոց Պատմութեան համար բարեբախտութիւն մը եղաւ այն պարագան, որ Վանի հերոսամարտը,— ինչպէս նաեւ Շապին Գարահիսարի, Ուրֆայի եւ Սուէտիոյ հերոսամարտերը,— կազմակերպողը եւ վարողը եղաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Կրկնակի բարեբախտութիւն եղաւ նաեւ այն, որ Վանի պայքարի ընթացքին Հ. Յ. Դաշնակցութեան ղեկավարութիւնը մարմնացած էր Արամի անզուգական անձին մէջ:

Վանի ինքնավարութեան փորձը, երեք տարի յետոյ, 1918ին, իր անժխտելի դերը կատարեց, երբ դարձեալ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ճիգերով եւ նոյն Արամի ղեկավարութեամբ հիմը կը դրուէր հայկական նոր պետականութեան Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծումով: Համահայկական էր, ուրեմն, նաեւ Վասպուրականի հերոսամարտի արդիւնքը իր քաղաքական խոր հետեւանքներով:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔի)

Հայկ. ճարտարապետութեան ցուցահանդէսը

Ինչպէս գրած էինք Գահիրէի մէջ բացուած է Միջին Դարու Հայ Ճարտարապետութեան ցուցահանդէս մը: Այս առթիւ տեղական թերթերը գնահատական տողեր նուիրած են, իսկ յունարէն «Թախիտրոմոս» թերթը դիտել կուտար, թէ «յայտնութիւն մըն է մեզի համար, մենք գաղափար չունէինք»:

Ցուցադրուած են ութ կաղապարներ (maquette) մեր նշանաւոր եկեղեցիներու պատրաստուած Քաչքեմանեանի, Տ. Գալայճեանի եւ Օ. Սրապեանի կողմէ, հսկողութեամբ ճարտարապէտ Ա. Օրդեանի: Մօտ 48ջրաներկ, գործ ծանօթ արուեստագէտներու բազմաթիւ լուսանկարներ, յատակագիծեր, վիմատիպ նկարները (գործ Ք. Կոճամանեանի), քարտէս եւայլն:

Ցուցադրուած են նաեւ հայ եւ օտար հեղինակներու երկերը հայկ. ճարտարապետութեան մասին, մեծադիր նկարովը Թ. Թորամանեանի:

Օտարին համար շահեկան է որովհետեւ կը գտնուի բոլորովին ինքնուրոյն ստեղծագործութեան մը առջեւ: Ասոնք իր տեսած ոճերուն չեն նմանիր: Ասիկա մեր ժողովուրդի հոգին է: Ոչ մէկ տեղ մեր ցեղային ոգին չի ցոլանար այնպէս ինչպէս մեր ճարտարապետութեան մէջ: Այսպիսի զուսպ, պարզ ու ժուժկալ լեզուով կրնար արտայայտուիլ միայն Հայը: Ճարտարապետութիւնը ազգի ցեղային ոգիին եւ ձգտումներուն տարազը կը կրէ, ինչպէս ժողովրդական երաժշտութիւնը:

Հայկ. գմբէթը, որ հեթանոս. շրջանէն մնացած է, առած է իր ձեւը Արարատի գագաթէն: Հին Եգիպտացիները կը կառուցանէին հսկայական չափերու վրայ, լեցնելու համար տարածութիւնը: Մեր մեծութեան զգացումը ներքին է, ինքնամփոփ, ինքնայատուկ: Մեր եկեղեցիներու գիծերը իրար լրացնելով, իրար բռնելով, կը բարձրացնեն գմբէթը դէպի վեր, սկիհի մը պէս առ Աստուած: Եգիպտոս տափարակ է: Եգիպտացին բնութիւնը լրացնելով կը հասնի հոգեկան յօրինուածքի մը հաւասարակշռութեան: Մեր լեռները իրար հրմշտկելով, իրարու վրայ կոխելով կը յանգին Արարատի բարձունքին եւ Անսահմանին: Այս վեր սլացող հրաբխային պոռթկումներու մէջ, մեր վանքերն ու եկեղեցիները ինքնամփոփումի եւ ներհայեցողութեան վայրեր են: Կեանքի յաւիտենական հոսանքին մէջ տեւակ մը փոխանցական կայունացում: Մեր եկեղեցիները իրենց կառոյցով դարձած չեն դէպի դուրսի լոյսը, այլ ըլլալով վերացման վայրեր, դարձած են դէպի ներքին լոյսը: Այս նպատակով է որ մեր եկեղեցիները կառուցուած են ամփոփ ու խորանարդային մակերեսով: Մեր գմբէթները կը վերջանան ոչ թէ կէտ որ սահմանափակում մըն է, այլ կը շառաւիղէն դէպի կէտ մը, որ երեւակայութեանդ մէջ անհունօրէն կ'երկարի ու կը բացուի անհունութեան մը վրայ: Մեր երկրին մէջ կառուցուեր են առաջին եկեղեցիները ու դարձեր նախատիպը քրիստոնէական եկեղեցիներու: Քրիստոնէութիւնը եւ մենք նոյնացած ենք: Այդ է պատճառը, որ մեր եկեղեցին կապուած է եղեր մեր ազատութեան պայքարին:

Մեր ճարտարապետութիւնը ինքնուրոյն է իրբեւ ոճ, որովհետեւ միայն այդ պարագային է, որ ան կը դառնայ ստեղծագործութիւն: Իսկ ինքնադրոշմ ստեղծագործութեան ծնունդ կրնան տալ միայն ընտիր ժողովուրդները:

Մեր ճարտարապետութիւնը կը մերժէ արտաքին պաճուճանքը, տպաւորութիւն ձգելու ճիգը եւ՝ կը կառչի մակերեսներու համեմատութեան եւ ներքին կառոյցին, կը կռթնի ներքին համաչափութիւն որ կը կազմէ երկին խորքն ու թափը: Հայկ. ճարտարապետութեան ուժը եւ արժէքը այդ պարզութեան վերածուած ներքին կշռոյթին մէջ է: Արուեստի գերագոյն ձգտումն է քիչ միջոցներով առաւելագոյնը արտայայտել:

Արձանագործ Պուրտէլ կ'ըսէ մեր ճարտարապետութեան մասին.— «Ան մեզ կուտայ Հայաստան մը, որ համակ ժուժկալութիւն է, դիտում վերապահութիւն եւ հրաշագործ իմաստութիւն»:

Արուեստի գործը եւ իր միջավայրը անխզելիօրէն կապուած են իրարու: Որովհետեւ ճարտարապետութիւնը ենթակայ է երկրի մը կլիմային եւ աշխարհագրութեան ազդեցութեան: Հայկ. եկեղեցին միայն հայկական հողին վրայ կը պարզէ իր գեղեցկութիւնը եւ կախարդանքը:

Մեր ճարտարապետութիւնը ամբողջովին կրօնական է: Հին աշխարհի մէջ ճարտարապետութիւն կը նշանակէր տաճար, բագին եւ աղօթատեղի: Մեր թագաւորները պալատներէ աւելի շինած են եկեղեցիներ եւ վանքեր:

Թ. Թորամանեան (1864—1934) փլատակներէն ու մոռացումէն դուրս հանեց հայ ճարտարապետութիւնը եւ վերահաստատեց իր բարձրութեան վրայ: Թ. Թորամանեան մեր ճարտարապետութեան համար այն է ինչ որ էր Կոմիտասը մեր ժողովրդական երաժշտութեան համար: Թորամանեան հաստատեց թէ հայկական ճարտարապետութիւնը ինքնուրոյն է այնքան որ ազդած է ուրիշ ճարտարապետութիւններու վրայ: Մինչդեռ իրմէ առաջ ուրիշ կարծիք կար:

ԲԻՒԶԱՆԴ ԿՈՍԱՆԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ռուսական թափը Ռումանիոյ մէջ

Վաւերական տեղեկութեանց համաձայն, ռումանական կառավարութիւնը, գրեթէ հրաժարած է հնգամեայ ծրագրէն, որ պիտի գործադրուէր 1951 Յունուար 1էն:

Լքուած են ծրագրին երկու գլխաւոր կէտերը,— երկրին ելեկտրականացումը՝ ջրաելեկտրական երկու մեծ կեդրոններու կառուցումով եւ նաւթի ճարտարարուեստին արդիականացումը նոր մեքենաներով, որոնք պիտի կրնային աւելցնել քարիւղի արտադրութիւնը: Ասկէ զատ, երկու տարի առաջ սկսած բոլոր մեծ աշխատանքները ընդհատուած են: Դադրած են նմանապէս Դանուբ — Սեւ Ծով ջրանցքի շինութիւնը: Այս ջրանցքի կառուցման յանձնուած եւ տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուած բանտարկեալները, անցեալ ձմեռ փոխադրուած են ուրիշ շրջաններ, իսկ քաջառողջ տարրերը փոխադրուած են Խ. Միութիւն:

Պաշտօնական տուեալներու համաձայն, մէկուկէս տարուան ընթացքին հազիւ 1800 մեթր երկայնութեամբ ջրանցք փորուած է Տոպրուճայի մէջ քանի մը տասնեակ քիլոմեթր երկար հողամասի մը վրայ, որ Դանուբը Սեւ Ծովէն կը զատէ:

Հնգամեայ ծրագրի ճարտարարուեստական արտադրութեան նախնական աշխատանքներուն մէջ գործածելի աշխատաւորներ փոխադրուած են այլուր: Այժմ անոնք կ'օգտագործուին քակելու զանազան մեծ գործարաններ, որոնք պիտի վերակառուցուին երկրի արեւելեան սահմաններուն վրայ, մէկ կողմէ Փրութի եւ Տնիէսթէրի եւ միւս կողմէ Տնիէսթէրի եւ Տոնի միջեւ: Այս վերջիններուն մէջ պիտի գտնուին նաեւ նաւթի զտարանները:

Սահմանամերձ շրջաններու ռումանական բնակչութիւնը պարպուած է եւ անոնց տեղ հաստատուած են օտար տարրեր եւ մասնաւորաբար Ռուսեր: Պանաթ եւ մանաւանդ Տոպրուճա փոխադրած են Ռուսեր, որոնք 1918էն ի վեր հաստատուած էին երկրի տարբեր շրջաններուն մէջ: Բոլոր այս «սպիտակ Ռուսերը» ստիպուած են ենթարկուիլ երկաթեայ կարգապահութեան մը, այլապէս կը մնան Խ. Միութիւն վերադարձուելու սպառնալիքին տակ: Փոքրամասնութիւն կազմող ուրիշ տարրեր ալ տեղահանուած, կը բնակին բոլորովին մասնաւոր պայմաններու տակ: Այսպէս, ռումանական Պանաթի Սերպերը փոխադրուած են Տոպրուճա:

Ամբողջ այս նահանգը եւ Դանուբի տէլթան վերածուած են զինուորական հսկայ խարիսխի մը: Ամրութիւններու շինութեան մէջ կ'աշխատի՝ վերջերս այս շրջանը փոխադրուած ամբողջ բնակչութիւնը: Երիտասարդներու համար մասնաւոր դպրոցներ հիմնուած են հոն: Միայն Քոնսթանցա քաղաքին շուրջը 82 դպրոցներ բացուած են Թաթարներու համար:

Ռումանիոյ սահմանները եւ մանաւանդ Տոպրուճայի շրջանը ռուսացնելու բոլոր միջոցները, ռումանական համայնավար շրջանակներու կողմէ կ'արդարացուին այն պատճառաբանութեամբ, թէ ռուս զօրամասերն ու համայնավար շարքերը ապահովութիւն չեն վայելեր: Այսպէս, համայնավար կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէի վերջին նիստին հաղորդուած է, թէ միայն մէկ ամսուան ընթացքին, դանուբեան Թուլչա քաղաքին մէջ գործուած են հետեւեալ ոճիրները.— Փողոցին մէջ սպաննուած է համայնավար քաղաքային ոստիկանութեան պետը, կրակի տրուած են սէնտիքա-

Երկու նամակներ

ՓԱՐԻԶ, 26 Ապրիլ.— Իմ շատ սիրելի Նարդունի.— Չեմ իմանում թէ ինչո՞վ եւ ի՞նչ կերպով ձեզ շնորհակալութիւն յայտնեմ այն մեծ գործի համար, որը դուք ստեղծեցիք եւ գործադրեցիք, Ապրիլ 22ին ինձ ընծայուած Մեծարանքի Երեկոյթով :

Իմ կեանքի մէջ ինձ ոչ ոք եւ ոչինչ չի յուզել այնպէս, ինչպէս ձեր վերաբերմունքը եւ ձեր սէրը դէպի ինձ : Ձեր ամբողջ գործունէութիւնը ինձ յայտնի է, ուստի կարող եմ ասել թէ ձեզ համար գերիվեր են մարդկային սիրոյ զգացումներ, որ երբեք չեն նսեմանում ուղղութեան եւ կուսակցական հարցերով : Եթէ մի մարդ Հայ է, եւ լաւ Հայ, դուք միշտ օգնել էք, իսկ եթէ վատ Հայ է եղել՝ բուժել էք նրա վատ Հայ լինելը եւ դարձեալ օգնել էք :

Ուրեմն ի զուր չէ որ ես ձեզ անուանել եմ, բացի Տօքթեօր՝ բժշկական առումով, այլեւ Տօքթէօր օգնութեան :

Ինչպէ՜ս ցաւում եմ ես, որ չար ճակատագիրը մեզ միացրեց այստեղ եւ ոչ թէ մեր աննման Հայրենիքում :

Ձեր տաղանդաւոր գրուածքները միշտ հիացմունք են պատճառել ինձ, բայց եթէ դուք տեսած լինէիք մեր հայրենիքի Արարատը՝ արեւածագման ժամանակ եւ նրա քով կանգնած Հայաստանեան լեռները՝ ինչպէս պահակ նրան, կը տեսնէիք թէ խակական գեղարուեստը ի՞նչ գոյներով է ծածկում մեր լեռները, թէ ինչպէս Արարատը հանում է իր վրայից արքայական պատմուճանը եւ ձգում կողքի լեռների վրայ ... : Այն ժամանակ ձեր ստեղծագործութիւնները կը լինէին աւելի մեծ, աւելի ճոխ, աւելի աննման :

Ա՜խ, Նարդունի՜ ... Նարդունի՜ ... իմ թանկագին Նարդունի, որքա՜ն գեղեցիկ է մեր Հայրենիքը ...

Չեմ կարող այլեւս շարունակել, արցունքները խեղդում են իմ կոկորդը : Համբուրում եմ քեզ, շատ ապրես եւ երկար ապրես, եւ վերջ ի վերջոյ Հայաստանը տեսնես :

Վերջացնելով եւ անկարող լինելով բոլոր ինձ աջակցող բարեկամներին գրել առանձին – առանձին, խնդրում եմ ձեզանից որ իմ խոր շնորհակալութիւնները փոխանցէք Յանձնախմբի անդամ իմ թանկագին բարեկամներին :

Քո Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ

★

Սիրելի վարպետ,

Ձեր նամակին ի պատասխան, ի՞նչ կրնամ ըսել, բայց միայն վերանորոգել ուխտս՝ ծառայել հայ արուեստին եւ իր արժանաւոր քուրմերուն, որոնց մէկը՝ դուք : Այժ ուխտը միտքս կը ձգէ հետեւեալ կարճ պատմութիւնը .—

Օր մը, կոյր մը եւ անդամալոյծ մը իրարու հանդիպեցան, մէկը միւսէն աւելի յուսահատ : Կոյրը ըսաւ.

— Կը շալկեմ քեզ ու կը տանիմ :

— Ես ալ ճամբան ցոյց կուտամ, յարեց անդամալոյծը :

Այս գործակցութիւնը յաջողութիւն պարգեւեց երկու դժբախտներուն, որոնց հոգին դարձեալ լեցուեցաւ խանդավառութեամբ :

Կը խորհիմ թէ այս յաջողութիւնը կրնայ օրինակ ծառայել նաեւ ամէն անոնց, որ կը գործեն մեր ժողովուրդին մէջ : Կոյր կազմակերպութիւններ շատ ունինք, անդամալոյծ կազմակերպութիւններ՝ նոյնքան : Մէկուն կը պակսի լոյսը՝ տեսնելու համար, միւսին կը պակսի ուժը՝ շարժելու համար : Թող մեղի պէս ընեն, եւ անպայման կը ստանան այն յաջողութիւնը, որով պսակուեցաւ ձեր անուան նուիրուած մեծարանքի երեկոյթը : Հարկ կա՞յ յիշեցնելու այդ դժբախտներուն թէ մեր մեծ Մեռելներն անգամ, անդամալոյծ՝ ընութեան օրէնքով, կը քալեն Պատմութեան պողոտաներուն վրայ՝ Հայկազանց հանճարին լոյսով : Անդամալոյծները ողջե՛րն են, անոնք որ չեն կրնար քալել, որովհետեւ չեն գիտեր գործակցիլ, լոյսը միացնել շարժումին :

Թող մեղի պէս ընեն, կը կրկնեմ :

Սիրելի վարպետ,— յուզումով եւ արցունքով՝ հայ ժողովուրդը դիտեց թէ ի՛նչպէս իր մեծ արուեստագէտը փառքին մետաքսով բոժոժ շինեց ու մէջը մտաւ ինչպէս շերամ մը,— դուք «առաջին Թաղում» կոչեցիք շերամին այդ գործը : Ի՞նչ թաղում,— շերամը բոժոժ կը շինէ, ինք իր մետաքսէ դագաղը կը հիւսէ եւ մէջը կը մտնէ՝ ոչ թէ թաղուելու համար, այլ որպէսզի օր մը նորէն երեւի, թիթեռնիկ դարձած այս անգամ, ու պարէ ծաղիկներու ալիքներուն վրայ, մեղրանման արեւին լոյսին տակ : Փառքի բոժոժէն դուրս պիտի ելլէք դուք նորէն, եւ իբրեւ անմահ թիթեռնիկ՝ պիտի պարէք Հայկազանց յաւիտենական պարծանքներուն պարտէզին մէջ, ուր կը թռչկոտին Ագամեաններն ու Սիրանոյշները, Սեւումեաններն ու Հրաչեաները, Զարիֆեաններն ու Աբէլեաններ :

Այն ատեն, եթէ մեր անմահները հարցնեն ձեզի, մի՛ մոռնաք ըսել .

— Կոյրն ու անդամալոյծը միացա՜ն, հայ ժողովուրդը փրկուա՜ծ է :

Եւ, այն ատեն, հաւատացէ՛ք, պիտի սարսափի Թուրքը .

— Կոյրն ու անդամալոյծը միացե՜ր են, Հայը հիմակ ամենակարող է :

Միշտ ձեզ յարգող Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ներու գրասենեակները, յարձակում գործուած է համայնավար կուսակցութեան կեդրոնին վրայ, որ քանդուած է եւ սպաննուած է կաթնատնտեսութեան կեդրոնին տնօրէնը :

Միւս կողմէ հետզհետէ կը սաստկանայ դիմադրական ճակատի արձակազէններուն գործունէութիւնը : Սահմանամերձ շրջաններու մէջ, ոստիկաններն ու սահմանապահ զինուորները փոխարինուած են օտար տարրերով :

Այժմ կը զօրացուին վստահելի ոստիկանական ուժերը այն բոլոր շրջաններու մէջ, ուր անդորրութիւնը վտանգուած է, ինչպէս նաեւ այն կէտերու վրայ, ուր զինուորական աշխատանքներ կը կատարուին : Թ. Ա. Թ.

ԻՏԱԼԻՈՅ պետական պաշտօնեաները, կէս առ կէս, 750.000 հոգի, ընդհ. գործադուլ յայտարարեցին առջի օր : Շարժումին միացած էին նախարարներէն, կառախումբերու պաշտօնեաներէն, թղթատարական ցրուիչներէն մինչեւ ուսուցիչները :

ՁԱՅՆ ՄԸ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ԿԱՐՏԱՆ, 5 Մայիս.— Ամէն տարի վերյիշումի եւ ոգեկոչումի այս օրերուն, երբ կը պատրաստուինք սգալու մեր անհամար զոհերու յիշատակը, մեր սիրտերը կ՚արիւնոտին, տեսնելով անտարբերութիւնը եւ բանավէճերը զանազան խմբակցութեանց, մոռնալով որ արիւնարբու դահիճը խտրութիւն չդրաւ, տարիքի, սեռի, կրօնքի եւ դասակարգի :

Մենք ալ տօնեցինք Ապրիլ 11–24ի տարեդարձը Ապրիլ 29ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, հովանաւորութեամբ Ենթակոմիտէին, եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչին, Գիվէյի «Գեղունի» սրահին մէջ : Սրահը լեցուած էր գիտակից Հայերով, եւ մանաւանդ երիտասարդներով : Բացակայ էին անոնք որ իրենց անցեալը շատոնց մոռցած են եւ կը նախընտրեն պլոթ խաղալ, նաեւ անոնք որ 1944ին Թրքավարի սարսափ մը սարքեցին գաղութին գլխուն, եւ առիթի կը սպասեն, նորը սարքելու համար ...

Սգատօնին բացումը տեղի ունեցաւ «Տէր կեցո»ով, Նոր Սերունդի երկսեռ երգչախումբին կողմէ, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս, խոր յուզումով : Նոր Սերունդի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Հ. Աւետիսեան որ կը վարէր նաեւ Սգատօնի նախագահութիւնը : Ընկերը բացատրեց թէ 1915 Ապրիլ 11–24ը գործադրութիւնն էր, երկարօրէն կանխամտածուած ծրագրի մը, հայ ժողովուրդի բնաջնջումով լուծելու համար հայկական հարցը : «Հայաջինջ Սարսափները սկսան 11—24ին, տեւեցին մինչեւ զինադադար, առաւել կամ նուազ սաստկութեամբ, Պոլիսէն մինչեւ Տէր Զօր, Թուրքիոյ ամբողջ տարածութեան վրայ : Թուրքը կը յուսար վերջին մահացու հարուածը տալ հայ ցեղին, բայց ինչպէս յաճախ պատահած է, հայութիւնը այս անգամ ալ ոտքի կանգնեցաւ, ստեղծելով հայրենիքի մը կորիզը : Հերոսամարտներէն զատ, ժողովրդի ծոցէն ելան արի զաւակներ, Թէհլիրեաններ, Թորլաքեաններ, Արամներ, որոնք իրենց կեանքի գնով չանսատակ ըրին դահիճները : Եթէ կ՚ուզենք հաւատարիմ մնալ մեր մեռելներուն, պէտք է ամուր կառչինք, մեր լեզուին, մշակոյթին եւ քաղաքական դատին, միացեալ ուժերով» : Այս առթիւ ձաղկեց բոլոր անոնք որոնք չէզոքութեան դիմակին տակ խոյս կուտան իրենց պարտականութենէն, պարզապէս հատուածական եւ անձնական շահերէն դրդուած :

Նոր Սերունդին կողմէ գրաւոր ուղերձ մը կարդաց Պ. Առաքելեան : Օրուան յատուկ արտասանեցին եւ երգեցին Օր. Նաւօեան «Ափ մը մոխիր» : Օր. Ժ. Սաթօյեան «Կիլիկիան», Կ. Պետրոսեան «Օտար հորիզոնների տակ», Օր. Նորտիկեան «Սեւ խաւարը» : Պ. Գինոսեան «Լռեց ամպերը», «Հիմի էլ լռենք» երգչախումբին կողմէ :

Սգահանդէսի փակումը կատարուեցաւ Պահպանիչով, գաղութիս ծերունազարդ հայրիկին Պ. Ներսէս Գինոսեանի կողմէ :

Ժողովուրդը ցրուեցաւ խոր տպաւորութեան տակ :

ՎԻՐԱՊ

Գործադուլը տեւեց 24 ժամ եւ յաջողութիւն մը կը համարուի համայնավարներուն համար :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (50)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Դ.

Կռիւին ոեւէ մէկ մանրամասնութիւնը չէր փախչէր պարիսպներուն երկայնքը ամէն կէտի վրայ խռնուած հազարաւոր հանդիսականներուն անձկալից հետաքրքրութենէն : Ֆրանցէս կը պատմէ թէ եղան պահեր երբ պատերազմիկները ծովեզերքէն բաժնող հեռաւորութիւնը ձեռքով նետուած քարի մը հեռաւորութեան չափ էր : Անձկութիւնը ամէնուն սիրտը կը սեղմէր այդ եղերական տեսարանին առջեւ : Այդ հազարաւոր պատերազմիկներուն անկարողութիւնը՝ օգնելու անոնց, որոնք այնքան քաջութեամբ իրենց օգնելու եկած էին, իրականօրէն ահռելի բան մըն էր :

Ոսկեղջիւրի բերանը փակող շղթային ետեւը շարուած քրիստոնեայ նաւերուն նաւազները՝ կայմերուն վրայ ելած՝ անկարող հանդիսատեսը կ՚ըլլային այդ պատերազմին եւ չէին կրնար օգնութեան վազել ճենովական նաւերուն, որոնք թշնամիի ահաւոր բազմութեան տակ պիտի ճզմուէին : Իսկ Ղալաթիոյ ծովափին վրայ Սուլթանը, ձիու վրայ, իր աւագանիէն շրջապատուած՝ կը հետեւէր այդ արտակարգ կռիւին՝ կրքոտ հետաքրքրութեամբ մը, հեռուէն քաջալերելով Թուրք նաւազները եւ վայրկեանէ վայրկեան սպասելով հեռուներու այդ փոքրիկ խումբին վերջնականօրէն ճզմուելուն :

Պատերազմը անորոշ կերպով եւ նոյն կատաղութեամբ տեւեց ամբողջ ժամեր : Հանդիսատեսները դժուարաւ կը հետեւէին անթիւ միջադէպերուն եւ պատերազմին տարափոփոխ փուլերուն, եւ քրիստոնեայ չորս նաւերուն շարժումներուն, որոնք հարիւր քառասունըհինգ Թրքական նաւերու դէմ կը կռուէին : Այս վերջինները իրենց հրակայ թիւին հակառակ չարունակ յաղթուելու վրայ էին :

Պալթաօղլուի նաւը յամառօրէն կառչած էր ճենովական չորս նաւերուն ընդհ. հրամանատարին՝ Ֆլաքթանէլլասի նաւուն, մինչ միւս Թրքական նաւերը կատաղօրէն կը ջանային այդ սարսափելի ալմուկին եւ դժոխային խառնակութեան մէջ, մագլցիլ ճենովական նաւերուն կողերն ի վեր : Իսկ տեղի չզգուշութեան պատճառաւ հեռուն մնացած Թուրք նաւերէն նետերու անձրեւ մը կը տեղար քրիստոնեայ պատերազմիկներուն վրայ : Երբ Թրքական նաւու մը նաւազները անկարող ըլլային, նաւը կը հեռացնէին կռիւին տեղէն եւ զինուորներով լեցուն ուրիշ նաւ մը կը վազէր անոր տեղը բռնելու : Իտալացիները առանց յոգնելու կարծես, հրաշալի եռանդով կը շարունակէին կռուիլ : Այդ տեսարանը ճշմարտապէս դժոխային էր : Պոլսոյ ժողովուրդը զարհուրած՝ ներկայ էր այդ կռիւին, որուն վախճանը իր կեանքն իսկ էր :

Թրքական հրամանատար – նաւուն եւ ճենովական հրամանատար – նաւուն միջեւ մղուած կռիւը պատերազմին կեդրոնն էր իրականօրէն, այդ պատճառաւ իսկ ճենովական նաւերը ջանացած էին իրենց հրամանատարին նաւը պաշտպանել եւ այնպէս իրարու մօտեցեր էին որ կարծես իրարու փակեր, իրարու մէջ ձուլուեր էին, կ՚ըսէ Փուսկուլոս :

Ամէնուն նայուածքը ճենովական այդ հրամանատար նաւուն էր ուղղուած : Յամառ Պալթաօղլուն բռնած որսը չէր թողուր : Յունական քաջարի նաւուն կամրջակին վրայ ամէն կողմէ կը տեսնէին Ֆլաքթանէլլասը, որ նաւուն քիթէն դէպի ետեւի կողմը կը ցատքէր, եւ իր զինուորները աղաղակներով կը քաջալերէր : Ինքն իսկ առիւծի մը պէս կը կռուէր, կ՚ըսէ Ֆրանցէս, կացինը ձեռքը : Թուրքերուն յարձակումը այնքան սաստիկ էր որ քանի քանի անգամներ քիչ մնաց որ քրիստոնեաները յաղթուէին, բայց ամէն անգամուն ալ պէտք եղած պահուն ճենովական նաւերը օգնութեան հասան անոնց, եւ վերջապէս, իրենց միութիւնը այլեւս չկորսնցնելու եւ աւելի զօրաւոր ըլլալու համար պարաններով իրարու կապեցին չորս նաւերը :

Երեք ժամուան կատաղի կռիւէ մը վերջը, ծենովացիները բնաւ տեղի չէին տուած եւ ճիշդ ու ճիշդ կռիւին սկզբնաւորութեան կացութիւնն էր որ կը տեւէր :

Կռիւին ամէնէն սաստիկ պահերուն, ծովեզերքին վրայ խմբուած բազմութիւնը թեւերը երկինք կը վերցնէր եւ օգնութեան կը կանչէր Քրիստոսն ու Փանայիան, իսկ դիմացի կողմը, արդէ Թօփհանէի ցած եզերքին վրայ Սուլթանին եւ հրամանատարներուն փայլուն խումբը կը չարժուէր՝ ջղաձգօրէն :

(Շար.)

լու համար։ Պ. Կրոմիքօ, իր ընթացքով կ՚ուզէ պարտադրել, որ արեւմտեան դաշնակիցները կեցնեն իրենց պաշտպանութեան ծրագրին գործադրութիւնը։— «Գին մըն է այդ, զոր Արեւմուտքը չի կրնար վճարել, երբ Սովետներն ու իրենց արբանեակները կը շարունակեն զինուիլ տենդոտ թափով մը»։

Իրան կը մերժէ Անգլիոյ առաջարկները

Պարսկաստանի վարչապետ Պ. Մուսատեղի ծանուցագիրը, զոր Լոնտոնի պարսիկ դեսպանը յանձնեց արտաքին նախարար Պ. Մորիսընին, խմբագրուած է չափաւոր ոճով մը։

Պ. Մուսատեղ կը յայտնէ, թէ իր կառավարութիւնը կը փափաքի պահել եւ աւելի ամրապնդել բարեկամական կապերը Մեծն Բրիտանիոյ հետ եւ պարզել կարգ մը թիւրիմացութիւններ։— «Ստեղծուած կացութեան գլխաւոր պատճառներէն մէկը Անգլեւիրանեան ընկերութեան զօրծունէութիւնն է, զոր պարսիկ ժողովուրդը կը վերագրէ յաճախ բրիտական կառավարութեան։ Նաւթային ճարտարարուեստի ազգայնացումէն վերջ այս թիւրիմացութիւնները պիտի վերնան եւ յարաբերութիւնները պիտի ամրապնդուին ոչ միայն մեր երկու երկիրներուն, այլեւ բոլոր ժողովրդավար երկիրներու միջեւ։ Ազգայնացման նպատակը յստակ է։ Պարսիկ ժողովուրդը կ՚ուզէ իր ինքնիշխան իրաւունքներուն տէրը մնալ։ Գործելու այս ձեւը կարելի չէ բաղդատել բնաւ համայնավար մեթոտներու հետ, որոնց կ՚ակնարկէք։ Մնաց որ նոր օրէնքով ալ, քարիւղը պիտի ծախուի հին յաճախորդներուն, միջազգային հրապարակի գիներով»։

Վարչապետը կ՚աւելցնէ, թէ հարցը, ազգի մը ինքնիշխան իրաւունքներուն հետ կապուած ըլլալով, միջազգային ոչ մէկ հեղինակութիւն կըրնայ միջամտել այս գործին»։

Իրանի արտաքին նախարարն ալ այս պատասխանին առթիւ խօսելով ըսաւ.

— «Տեղի պիտի չտանք բռնութեան, պըրֆի եւ ահաբեկման մեթոտներուն առջեւ։ Քարիւղը մեր սեփականութիւնն է, իսկ ընկերութեան իրաւական պահանջները նկատի պիտի առնենք խաղաղօրէն եւ քաղաքավարութեամբ։ Պարսկաստան պիտի շարունակէ օգնել ազատ ազգերուն եւ տրամադրել անոնց իր քարիւղը նաեւ ազգայնացումէն վերջ»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿՌԻՒԸ ՎԵՐՍԿՍԱՒ Սուրիոյ եւ Իսրայէլի սահմանապահ զինուորներուն միջեւ, Հակառակ Ապահովութեան խորհուրդին որոշման։ Իսրայէլէն վերջ, Սուրիա եւս մերժեց ետ քաշել իր զօրքը։ Վարչապետը, Խալէտ էլ Ազմ, այս լուրը հաղորդելով, յայտարարեց. — «Մեզի զարմանք պատճառեց Ազգաժողովի զինուորական պատուիրակին վերջնագիրը, որ նոր պարտաւորութիւններ կը դնէր մեր վրայ»։

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ Բ. առժամեայ մասնաճիւղին պայմանաժամը լրացաւ Երէկ, 10 Մայիս։ Եւմտական նախարարութենէն խնդրուած էր բարեացակամութեամբ վարուիլ, բայց դեռ պատասխան չէ ստացուած։

ԴԱՀԼԻՃԸ վստահութեան քուէ շահեցաւ 187ի դէմ 409 ձայնով, չորեքշաբթի կէս գիշերին, մերժելով կարգ մը տնտեսական ծրագիրներու քննութիւնը։ Երէկ, Հինգշաբթի, Ազգ. ժողովը պիտի քուէարկէր իր վերջին առաջարկը — ընտրութիւնները կատարել Յունիս 17ին։ Վարչապետը վճռած է տեղի չտալ այս հարցին մէջ, նոյնիսկ աչք առնելով դահլիճին հրաժարումը։

ՄԻՍԻՆ ԳԻՆԸ նորէն սղած ըլլալով, կառավարութիւնը որոշեց եզներու եւ եզան մսի ներածման համար մաքսատուրք չպահանջել մինչեւ Յունիս 30։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Ղեկ. ծանօթ դերասան ԹՐԱԳՕՇի, առաջին անգամ ըլլալով Փարիզի մէջ, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Սօսիէթէ Սավանթի սրահը (մեթրօ Օտէօն)։ Մասնակցութեամբ Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆի, ԱԺՏԷՐԵԱՆի, ՍԱՊՕՆՃԵԱՆի եւ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի։

Նաեւ ընկերակցութեամբ արեւելեան նուագի (ՕՀԱՆԵԱՆ եւ ԿՌԷԿՈՒԱՌ)։

Կը ներկայացուի «1001 Գիշերներէն» քաղուած

ԼԷՅԼԻ ԵՒ ՄԷՃՆՈՒՆ

Երաժշտական տրամա 5 գործ.

Խելագար Մէճնունի դերը կը կատարէ Թրագօշ, կոյր իշխանի դերը՝ Գմբէթեան։ Ներկայացումը կը վերջանայ Փ. Պ. Թատերախմբի երգերով ու կովկասեան պարերով։ Մենապար Գէորգջանեանէ կողմէ։

Մուտք 150 եւ 200 փրանք, եւ հրաւիրատոմսեր։

Վասպուրականի հերոսամարտի

36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Վասպուրականի Հայր. Միութեան։ Այս Կիրակի ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ, մասնակցութեամբ քաղաքական կուսակցութեանց ներկայացուցիչներու, ազգային, բարեգործական եւ հայրենակցական բոլոր միութիւններու։

Կը նախագահէ միութեան փոխ-ատենապետ

Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ

Կը բանախօսէ Պ. Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ (Փարիզէն)։ Խօսք կը տրուի նաեւ կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն։

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. սրահին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆր. Կապ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան, Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան։ Կը նախագահէ Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ։ Կը խօսի Պ. Տ. ՋԻԹՈՒՆԻ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ տեղւոյս Արաքս երգչախումբի, ղեկավարութեամբ ԼԵՒՈՆԵԱՆ վարդապետի։

Մեծ պարահանդէս

Ի նպաստ Փարիզահայ ուսանողներու

Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Place St. Augustin, այս կիրակի ժամը 16էն 24։

Մասնակցութեամբ ERIC MAZENS et son ensemble de MUSIQUE TROPICALE։

Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ ուսանողներու կողմէ։

Տոմսերը կարելի է ապահովել հայկական գրատուներէն եւ ճաշարաններէն։

Լիոնահայ թատրոն

Մեծ եւ աննախընթաց ներկայացում, ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ՝ ԴԵՐԱՍԱՆ ՀԱՅԿԱՍԱՐի։

Այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Cours Lafayette, Horlogeի սրահը։

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի մեծանուն գրագէտ Րաֆֆիի գլուխ գործոց՝

ՍԱՄՈՒԷԼԸ

Կը մասնակցին Տիկին Վարժապետեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէսեան, Տիկին Հայկասար, Տիկին Փողհարեան։ Պարոններ Զ. Տէր Պետրոսեան, Պ. Յակոբեան, Հ. Մալխասեան, Յ. Խաչերեան եւ Գ. Գէորգեան։

ԼԻՈՆ.— Հոգեգալստեան տօնին առթիւ, հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի, Ս. Աստուածածին եկեղեցին։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

19 Մայիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, մասնակցութեամբ Միութեան բոլոր մասնաճիւղերու, Clubի շքեղ սրահը, 51 rue Grignan։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ի գիտութիւն Առնուվիլի, Սարսէլի եւ Կոնէսվիլի բարեպաշտ ժողովրդեան, կը ծանուցուի թէ այս կիրակի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ Հոգեգալստեան տօնին առթիւ տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր Ս. պատարագ։ Սկիզբն ժամերգութեան ժամը 9, Ս. պատարագ 10.30։ Պատարագիչ Արժ. քհնյ. Փայլակեան։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Ժանթիյյի – Պիսէթրի – Իթալիի շրջանի դպրոցի տարեկան հանդէսը այս կիրակի ժամը 3ին, 32 rue Danton, Քրէմլին Պիսէթր։

Կը ներկայացուի ԱՂԱՒՆԻ օփերէթը։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մէթրօ Փորթ տ՚Իթալի, օթօպիւս 125, իջնել Մէռի տը Պիսէթր։ — Դիւան Կրթ. Մարմնոյ

× Ժանթիյյիի եկեղեցւոյ Կրթ. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է տեղւոյն Կարմիր Խաչի վարչութենէն 10.000 ֆրանք։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Ապրիլ 8էն ի վեր ՅԱՌԱՋի տարեկան բաժնեգինն է 2200 ֆրանք։

Այն բաժանորդները որոնք նոր շրջանի համար (ապրիլ 1951 — ապրիլ 1952) կը շարունակեն վճարել հին սակով (1600 Ֆր.), թերթ պիտի ստանան միայն 9 ամսուան համար։

Կրկին կը խնդրենք մեր բոլոր բաժանորդներէն կանոնաւոր եւ անյապաղ վճարել իրենց բաժնեգինները, դիւրացնելու համար մեր գործը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Cadet սրճարանին վերնայարկը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 20.30ին Օհանջանեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԻՍԻ.— Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները, այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը։

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, ընկեր Ճապուրեանի բնակարանը։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

ԻՍԻ.— Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն 8.30ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։ Ներկայ կ՚ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ԱԿՆՈՒՆԻ ԵՆԹ. այս շաբաթ ժամը 20.30ին։
ՔԵՌԻ խումբ, այս կիրակի ժամը 4ին։
ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ այս կիրակի, ժամը 3ին։
ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ, այս կիրակի ժամը 3ին.
ՎՌԱՄԵԱՆ կոմ. այս կիրակի ժամը 3ին։

Ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Սոյն ժողովներուն ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հայ Մարդ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, rue Bayardի սրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին նաեւ բոլոր մարզասէրները։ Նիւթական եւ բարոյական զեկուցում։

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին Ժանթիյյիի դպրոցին սրահը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Օրը կը տօնուի Իթալիի մասնաճիւղի կողմէ, Մայիս 20ին։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ Ուս. վարչութիւնը կը խնդրէ Շապին Գարահիսարի, Թոքաթի, Կովտունի, Գօչհիսարի, Դաւրայի Հայր. միութիւններէն որ բարի ըլլան ղրկել իրենց պատգամաւորները այս կիրակի, առաւօտ ժամը 10.30ին, Իսիի Խրիմեան սրահը (rue de la Défense) խորհրդակցելու, վարչութեանս ներկայացուցիչներուն հետ, միասնաբար աշխատելու համար։

ՆՈՒԷՐ.— Տէր եւ Տիկին Լորիս եւ Զապէլ Բարանեան հազար ֆրանք կը նուիրեն Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, իրենց եղբօր Հրանտ Բալուեանի նշանախօսութեան առթիւ։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Ստիպողաբար կ՚ուզուի այր մարդ մը կամ կին մը իբրեւ խոհարարի օգնական։

Անձամբ դիմել թերթիս վարչութեան, ամէն օր ժամը 1էն 5։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678–63
Samedi 12 MAI 1951 Շաբաթ 12 ՄԱՅԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6455–Նոր շրջան թիւ 1866

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴՈՒՔ ՊԻՏԻ ԳՏՆԷՔ ՃԱՄԲԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պատգմ. ժողովը կը բացուի այսօր, Փարիզի մէջ։

Ուրեմն անգամ մը եւս քով քովի պիտի գան այս երիտասարդական Միութեան ներկայացուցիչները, քննելու համար իրենց չարն ու բարին։

Անշուշտ բոլորն ալ բաւական փորձառութիւն եւ պաշար ամբարած են 1945էն ի վեր, երբ կը հիմնուէր կազմակերպութիւնը, արդիական ծրագիր–կանոնագրով մը։

Ինչպէս մեր բոլոր Երիտասարդական եւ Պատանեկան Միութիւնները, Նոր Սերունդն ալ ամէն բանէ առաջ կոչուած է իր անդամներուն փըրկութիւն ու զարգացումը ապահովելու։

Վեց տարուան ընթացքին, այս Միութիւնն ալ դարձած է կուռ եւ ծաւալուն ցանց մը ինքնապաշտպանութեան։ Կենդանի վառարան ինքնազարգացման եւ հանրանուէր գործունէութեան։

Շատերը, արդէն չափահաս, աստիճանաբար իրենց տեղը կու տան նորերու, պատանի թէ երիտասարդ։

Ծրագիր – կանոնագիրը այնպէս է խմբագրուած, որ կրնայ տեսակ մը դասընթացք ծառայել, համաձայն տարիքի եւ միջավայրի պահանջներուն։

Պարբերաբար վերագնահատումներ ալ կը կատարուին, հիմնուելով անցեալ փորձերու վրայ։ Միեւնոյն ատեն հետեւելով համանման կազմակերպութեանց գործունէութեան։

Որքան ալ տարբեր ըլլան Եւրոպայի, Միջին Արեւելքի եւ Ամերիկայի պահանջները, կան պարագաներ ուր միեւնոյն ոգին պիտի առաջնորդէ երիտ. կազմակերպութիւնները։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին ծրագիրը կը թելադրէ միշտ վառ պահել ազգային ոգին՝ տարագիր երիտասարդութեան մէջ։ Արթնցնել անոր գիտակցութիւնը՝ հայկական արժէքներու մասին։ Ներշնչել հպարտութիւն եւ ինքնավստահութիւն։ Զարկ տալ ինքնագործունէութեան, բոլոր ընդունակութեանց զարգացման։ Զօրացնել հայրենասիրութեան եւ ազատութեան գաղափարները, արդիական գիտելիքներով։

Դաշնակցութիւնը առաջնորդի, հոգատարի դեր մըն է որ կը կատարէ Նոր Սերունդին վրայ, առանց արհեստական կապանքներ կամ «ֆեթիշ»ներ ստեղծելու։ Տրամադրելով իր բոլոր ուժերը։

Միութեան անդամները փորձառաբար գիտեն թէ որքան ազատութիւն կը վայելեն, իրենց շարժումը վարելու եւ տարածելու, յարաճուն ցանցի մը վերածելու համար։ Անոնք ստիպուած չեն «հանճարեղ» պատգամներ լսելու բերանաբաց, ոլոր – մոլոր մարզանքներ կատարելու համար, Եւրոպայի պողոտաներուն վրայ։

Ամէնէն համբակն ալ գիտէ որ՝ Նոր Սերունդին մէջ մտնելով, իր պարտականութիւնը պիտի ըլլայ ծառայել հայրենիքին եւ տարագիր բազմութեանց։

Ուրեմն, որքան աւելի զօրաւոր ըլլան, այնքան օգտակար կրնան դառնալ։

Ատոր համար ալ, անհրաժեշտ է բազմակողմանի եւ տոկուն պաշար։ Մանաւանդ հայկական գիտելիք,— լեզու, գրականութիւն, պատմութիւն։

Դաշնակցութիւնը իրենց ներշնչած է նախաձեռնութեան եւ յարատեւութեան ոգի։

Ուրեմն իրենց կը մնայ գտնել ճամբան, միշտ նոր նուաճումներ կատարելու համար, մէկ տարիէն միւսը։

Անսասան հաւատք եւ յարատեւ աշխատանք, հազարը երկու հազարի բարձրացնելու առաջադրութեամբ։

Ուր որ ընդունակ ուժեր կը գտնուին, մէկ–երկու թէ տասը, պարտք պիտի սեպեն շարժումին գլուխը անցնիլ։ Այն գիտակցութեամբ թէ իրենց ճակատագիրն է որ կը վարեն։

Միւսներն ալ, օժանդակներ կամ համեստ շարքեր, իրենց կարելին պիտի փորձեն, դիւրացնելու համար անոնց գործը։

Վարիչները երկինքէն չեն իջներ. այլ կը թրծուին գործի մէջ։ Ձեռքերը կրակին մօտեցնելով։

«Նպատակս տկարութիւն չի ճանչնար», կ'երգէր բանաստեղծը։

Թող անգամ մը եւս հնչէ այս պատգամը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պատգմ. ժողովին մէջ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՍՈՒԻՆԿ » ԵՒ « ՋԱԶՈՒ »

Տեղական թերթերը սիւնակներով մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն երկու պատանիներու դատավարութեան մասին։

Մէկը, Փանքոնի, սպաննած է իր 17 տարեկան դասընկերը։ Միւսը՝ ատրճանակը ճարեր է։

Երկուքն ալ 19 տարեկան էին, ոճիրը գործուած ատեն։

Եւ ահաւասիկ իրար անցեր են Ֆրանսայի գրոց – բրոցները, բացատրելու համար այս հրէշային մարդասպանութեան շարժառիթները։

Հռչակաւոր գրագէտներ անգամ ներկայ են դատավարութեան։

Եւ ուրիշ հռչակաւոր գրագէտներու անունները կ'արտասանուին հարցաքննութեան ատեն։ Այն ենթադրութեամբ թէ մոլորած են, մէկուն – միւսին գիրքերը կարդալով ...

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ աղջիկ մը կ'երեւայ վարագոյրին ետեւ։

Սիրայի՞ն թէ շահադիտական ոճիր։ Եւ կամ պատանեկան պարծենկոտութի՞ւն,— «Ես քեզի կը հասկցնեմ ...»։

Քանի մը օրէն կ'արձակուի վճիռը։

Բայց, հոգեբոյժի մը քննութեան համաձայն, արդէն գտեր են «մեղմացուցիչ պարագայ մը»,— Փանքոնի, միջակ միտք, մասամբ միայն պատասխանատու է իր արարքին ...

Այս ամբողջ անցուդարձին մէջ, ուրիշ խնդիր մըն է որ կը զբաղեցնէ զիս։

Մեր մէջ ալ չկա՞ն այս կարգի «անպատասխանատուներ»։ Վիժուկներ, ծնած նոյն ախտաւոր միջավայրէն։ Հետզհետէ բազմապատկուելով։

Դեռ վերջերս, երեք հայ պատանի – երիտասարդներ ալ նոյնքան հրէշային ոճիր մը չգործեցի՞ն, Մարսէյլի մէջ։

Երեքը միասին խաբէութեամբ մտնելով հայ պառաւի մը տունը, իբրեւ թէ պիստակ եւ ձիթ գնելու համար, չխեղդեցի՞ն զայն, աննկարագրելի գազանութեամբ։

Եւ ի՞նչ գտան պառաւին գրպանը — հազիւ 600 ֆրանք ...

Ինչո՞ւ կը զարմանաք, երբ «զազու»ներ են որ կը բունին սալոններու կամ դպրոցներու մէջ։ Փողոցներու կամ սրճարաններու անկիւնը։ Կեցցե՛ն
Կեցցե՛ն սուինկն ու սամպան, իբրեւ ներշնչում։ «Թարզան»ն ու մնացեալը, իբրեւ ընթերցում։ Եւ սինէման՝ իբրեւ լսարան, իր ոճիր– արկածներու փառաւո՛ր շարժանկարներով ...

ՎԱՀԷ

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԱՍԻՆ

Ինչպէս գրած էինք, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները խորհրդակցութիւններ կը կատարեն Փարիզի մէջ, Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի խնդիրներու մասին։

Օրակարգին գլխաւոր հարցերէն մէկն է երկու երկիրներուն միջեւ ծագած թիւրիմացութիւն մը։ Ֆրանսա կը գանգատի թէ դուրս ձգուած է վերջերս կատարուած անգլեւամերիկեան խորհրդաժողովէն, Միջերկրականի պաշտպանութեան մասին։ Այս կարգի խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցան երկու տարի առաջ, Լոնտոնի մէջ։

Օրակարգին միւս գլխաւոր խնդիրներն են,— Պարսկաստանի քարիւղի տագնապը, քաղաքականութիւն՝ արաբական պետութեանց եւ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար։ Ֆրանսա կարեւոր յաճախորդ մըն է Ապատանի քարիւղին եւ նոյնպէս կը գանգատի որ չհրաւիրուեցաւ Ուաշինկթընի մէջ կատարուած անգլեւամերիկեան խորհրդակցութեանց։

Փարիզի խորհրդաժողովին նպատակն է զարկ տալ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ գործակցութեան՝ Միջին Արեւելքի եւ Միջերկրականի վերաբերեալ շրջանին մէջ, ուր կենսական շահեր ունին երկուքն ալ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Եչ.)— Սթերլին 930 (945), տոլար 349.95 (380), զուից. ֆրանք 80.85 (88), նափոլէոն 4310, զուից. ոսկի 3910, սթերլին 4960, տոլար (20) 19.840, ձոյլ ոսկի 533.000 ֆրանք։

Մոսկուայի նոր առաջարկը փոխանորդներու ժողովին

«ՄԷԿ ՔԱՅԼ ՅԱՌԱՋ, ԵՐԿՈՒ ԵՏ»

Պ. Կրոմիքօ, Խ. Միութեան պատուիրակը, որ առջի օր յետաձգել տուած էր չորս փոխանորդներու ժողովը, Եշ. օր ներկայացուց իր նոր առաջարկները, նորէն յուսախաբութիւն պատճառելով... Պ. Փառոտի, Ֆրանսացի պատուիրակը, հեգնութեամբ դիտել կու տար, այս առթիւ,— «Մէկ քայլ յառաջ, երկու քայլ ետ»։

Մոսկուայի ներկայացուցիչը իր առաջարկները ներկայացուց երկար ճառով մը որ տեւեց երկու ժամ։ Թերթերը կը գրեն թէ երբեմն այնքան արագ կը խօսէր որ, թարգմանը չէր կրնար հետեւիլ եւ ամերիկեան պատուիրակը խնդրեց քիչ մը կամաց խօսիլ։

Ժողովէն վերջ, մամուլի ասուլիս մը տեղի ունեցաւ խորհրդային դեսպանատան մէջ, լուսաբանութիւններ հաղորդելու համար Կրոմիքոյի նոր առաջարկներու մասին։

Ինչպէս կ'երեւայ, Մոսկուայի ներկայացուցիչը կ'ընդունի արեւմտեան պետութեանց Բ. օրակարգը, զոր մերժած էր անցեալ շաբթու, բայց նոր պայմաններով, որոնք անընդունելի կը համարուին Արեւմուտքի համար։ Պ. Կրոմիքօ կ'առաջարկէ օրակարգին գլուխը դնել Գերմանիոյ ապազինման խնդիրը, ինչպէս եւ օրակարգ անցընել հիւս. Ատլանտեանի դաշինքը եւ Մ. Նահանգներու ստեղծած խարիսխները Անգլիոյ, Նորվեկիոյ, Իսլանտայի, Մօտաւոր Արեւելքի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ։ Իր միակ զիջումը այն է որ կ'ընդունի օրակարգ անցընել թէ արեւմտեան եւ թէ խորհրդային բանաձեւը՝ զինաթափութեան մասին։

Եթէ արեւմտեան պատուիրակները ընդունին իր առաջարկները, Պ. Կրոմիքօ տրամադիր է ընդունելու արեւմտեան պատուիրակութեանց բանաձեւին մնացեալ մասը։

Խորհրդային բանբերի մը տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութիւնը պատրաստ է քննութեան ենթարկել հետեւեալ խնդիրները.—

1.— Լրացում Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրի։ 2.— Քննութիւն գերմանական միութեան եւ հաշտութեան դաշնագրի վերաբերեալ խնդիրներ։ 3.— Գործադրութիւն Իտալիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Հունգարիոյ հաշտութեան դաշնագիրներու։ 4.— Գործադրութիւն Թրիէսթէի վերաբերեալ պայմաններու։

Մոսկուայի պատուիրակին բացատրութիւնները լսելէ վերջ, ամերիկեան ներկայացուցիչը դիտել տուաւ թէ երկու օր առաջ, Պ. Կրոմիքօ «տկար եւ տարտամ» պատասխան մը կու տար, երբ հարցուցին թէ Խ. Միութիւնը իրապէս կ'ուզէ՞ չորս արտաքին նախարարներու ժողովին գումարումը։

Չորս փոխանորդները նոր ժողով մը գումարեցին երէկ։

Վարչապետը տեղի չի տար

Այսօր, շաբաթ, վճռական օր մըն է կառավարութեան համար, որ վճռած է փութացնել ընտրութիւնները։

Ուրբաթ օր վարչապետը չորս անգամ վստահութեան քուէ ստացաւ, բուռն պայքարէ մը վերջ, ընդունիլ տալու համար իր առաջարկած թուականը, 17 Յունիս։ Համայնավարները ճակատ յարդարած էին եւ միշտ նոր բանաձեւեր կ'առաջարկէին, ձգձգելու համար Ազգ. ժողովին լուծումը եւ նոր ընտրութիւնները, մինչեւ Հոկտեմբեր։ Վիճաբանութիւնները տեւեցին կէս գիշերէն մինչեւ առտու, բայց կառավարութիւնը ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը շահեցաւ, 187ի դէմ 410, որով կը մերժուէր համայնավարներու առաջարկը, ընտրութեանց յետաձգման մասին, նախապէս քննելու համար ելմտացոյցը եւ ուրիշ 17 օրինագիծներ։

Այսպէս ճամբան կը բացուէր կառավարութեան օրինագիծը անմիջապէս քննելու համար, բայց սեղանի վրայ կար բանաձեւ մը որ կ'առաջարկէր ընտրութիւնները կատարել Յունիս 24ին։ Վարչապետը առաջնութիւն պահանջեց իր օրինագծին քննութեան համար (17 Յունիս) եւ շահեցաւ 213ի դէմ 390 ձայնով։ Այս քուէարկութենէն վերջ, վարչապետը յայտարարեց.

— «Հասած ենք տեղ մը ուր ամէն մարդ պիտի վճռէ թէ ընտրութիւնները Յունիս 17ի՞ն պիտի կատարուին։ Հետեւաբար վստահութեան քուէ կը պահանջեմ, առանց որեւէ փոփոխութեան կամ յաւելման»։

Ասոր վրայ համայնավարները նոր փորձ մը կատարեցին, առաջարկելով որ կառավարութեան պահանջած վստահութիւնը քուէարկուի Մայիս 29ին, երբ Ազգ. ժողով մնացած պիտի ըլլայ, եթէ ընտրութիւններ պիտի կատարուին Յունիս 17ին։

Այս առաջարկն ալ մերժուեցաւ 163ի դէմ 278 ձայնով։

X Վիճաբանութեանց ընթացքին, Ալժերիոյ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԼԻԲԱՆԱՆ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մայիս 6ին, Կիրակի, Լիբանանի բովանդակ ժողովուրդը վերակոչեց յիշատակը այն նահատակներուն, որոնք 1915ի չարաշուք օրերուն ինկան Հայրենիքի եւ Ազատութեան գաղափարին համար:

Ապրիլ 24 եւ Մայիս 6…Ո՛րքան մօտիկ եւ որքան իրարու նմանող թուականներ: Երկուքն ալ կը խորհրդանշեն նոյն իտէալին նուիրուած գաղափարապաշտ մարդոց զոհաբերումը՝ նոյն բռնակալներու ձեռքով: Երկուքն ալ անջնջելի կը մնան պատմութեան էջերուն մէջ՝ իբրեւ սեւ խարան ցեղասպանութիւնը արհեստի վերածած պետութեան մը ճակտին:

Լիբանան եւ Հայաստան ճակատագրակից եղան իրենց նորագոյն պատմութեան բազմաթիւ կէտերով: Նոյն Թուրքն էր, որ 1860էն սկսած ջարդեր կազմակերպեց Լիբանանի քրիստոնեայ գիւղերուն, ինչպէս նաեւ հայկական նահանգներուն մէջ: Քաղաքակրթութեան եւ ազատութեան թշնամի նոյն բարբարոսներն էին, որ ջարդարարական իրենց ծրագիրը կատարելագործելով, 1915ի համաշխարհային Մեծ Պատերազմին, ուզեցին այս երկու ազնիւ ժողովուրդները բնաջինջ ընել աշխարհիս երեսէն՝ կոտորածներ սարքելով, սով տարածելով կամ ամբողջ զանգուածներ տարագրելով:

Եւ ահա այսօր, ազատ Լիբանանի դրօշին ներքեւ, կոտորակուած հայութեան վերապրող մէկ հատուածը, իր նահատակներու յիշատակը յարգելէ անմիջապէս ետք, կը մասնակցի նաեւ եղբայրակից լիբանանցի ժողովուրդի սուգին, այնքան խոր ու անկեղծ ապրումով, իբրեւ թէ իրը եղած ըլլային կախաղաններու վրայ իրենց վերջին շունչը փչող արաբ մարտիրոսները:

Ցանուն ազատութեան եւ հայրենիքի մղուած պայքարը միշտ սուրբ է եւ արդար: Պայքարողները, ինչ ցեղի ու կրօնի ալ պատկանին, արժանի են ընդհանրական յարգանքի: Առաւել եւս մեծարելի են այն հերոսները, որոնք փոքր ազգի զաւակներ ըլլալով, չնահանջեցին գերազանց ուժերու հարուածին առջեւ եւ իրենց հաւատքն ու համոզումը անխախտ պահեցին:

Շատ ծանր պայմաններու տակ էր որ Լիբանանի ազատատենչ մտաւորականութիւնը կը հետապնդէր իր երկրին դատը: Օսմանեան լուծին օղակը խեղդած էր այս երկրին հոգեկան ու ընտեսական բովանդակ կեանքը: Ու երբ պատերազմը վրայ հասաւ, Թուրք կառավարութիւնը, Ճէմալ փաշաներու ձեռքով, քիչ մը աւելի սեղմեց պաշարման օղակը, եւ ահա սոսկալի սովն ու հիւանդութիւնները տասնեակ հազարաւոր կեանքեր սկսան հնձել Լեռնալիբանանի խաղաղ գիւղերուն եւ Պէյրութի փողոցներուն մէջ: Մինչեւ այսօր, ամէն լեռնագնացի աչքերուն կը պարզուի աւերակ տուներու եւ շէնքերու տխրատեսիլ պատկերը Լիբանանի լեռնաշղթային զանազան վայրերուն մէջ: Սովին պատճառած տանջալից մահուան տխուր յիշատակը տակաւին չէ ջնջուած ոչ Լիբանանի հողէն, ոչ ալ վերապրողներու հոգիէն:

Թրքական «հաշուեյարդար»ի մեթոտը ոչ մէկ տարբերութիւն կը ներկայացնէ Հայաստանէն մինչեւ Լիբանան:

Զանգուածին հետ եւ անկէ առաջ, Թուրք ղեկավարները հետամուտ եղան որ գլխատուի ժողովուրդը եւ մնայ առանց լուսամիտ եւ կորովի առաջնորդներու: Այս նպատակին համար, Պուրճի հրապարակին վրայ կախաղաններ բարձրացան եւ մէկ գիշերուան մէջ քանի մը տասնեակ լիբանանցի ընտիր մտաւորականներ ու քաղաքական գործիչներ մահուամբ քաւեցին՝ ազատութեան եւ իրաւունքի ախոյեանը դառնալու իրենց մեղքը:

Թշնամին խտրութիւն չդրաւ կրօնքի եւ դաւանանքի միջեւ: Քրիստոնեայի կողքին կախաղան հանուեցան նաեւ մահմետական պարագլուխներ, որոնք հայրենիքի շահերը ուզած էին պաշտպանել:

Ի՞նչ եղաւ արդիւնքը այն բոլոր ոճիրներուն, որոնց արիւնով ներկուած կը մնան բռնակալներու ձեռքերը:

Թուրքը չհասաւ իր նպատակին: Ոչ կրցաւ բնաջինջ ընել Հայը, ոչ ալ Լիբանանցին: Այս երկու փոքրիկ ազգերը ծանր զոհեր տալով հանդերձ, հրաշալի յարութեամբ մը վերականգնեցան եւ պահանջատէր դարձան նորէն իրենց արդար իրաւունքներուն:

Ի՞նչ կայ աւելի մխիթարական ու սփոփիչ քան նահատակներու յիշատակին նուիրուած հանդէսը, որ տեղի կ'ունենայ ներկայիս ազատ ու անկախ Լիբանանի հողին վրայ, սեփական վաշտերու զօրահանդէսով եւ նորահաս ու երջանիկ դպրոցականներու թափորով:

Լիբանանի ժողովուրդը տիրացած է այն գեղեցիկ երազին, որուն ի խնդիր իր զաւակներէն ոմանք իրենց անձը զոհեցին եւ տառապ իսկ շահեցան անմահութեան լուսապսակը:

Իր հայրենիքի բարօրութիւնը վայելող եւ անոր վերելքին համար աշխատող Լիբանանի ժողովուրդը, հանրապետութեան նախագահին եւ կառավարութեան անդամներուն հետ միասին, երախտագիտական անհուն զգացումով կը վերյիշէ ազատագրութեան պայքարի երէկուան զոհերը եւ կ'ուխտէ հաւատարիմ մնալ անոնց ուխտին:

Զարիքները կը մոռցուին այն ատեն միայն, երբ արդարութիւնը կը յաղթանակէ եւ թափուած արիւնը հատուցում կը ստանայ: Լիբանանի անկախ հանրապետութեան դերիշխան կեանքն ու ծաղկումը արդարութեան յաղթանակն իսկ է եւ գրաւական մը, որ բոլոր փոքր ազգերը ուշ կամ կանուխ կրնան հասնիլ ազատութեան սրբազան իտէալին, եթէ գիտնան յարատեւել իրենց պայքարին մէջ եւ վառ պահել հաւատքը:

Մայիս 6ի տօնին առթիւ, երկիւղածութեամբ խոնարհելով Լիբանանի նահատակներու յիշատակին առջեւ, կը նորոգենք անոր բարգաւաճութեան եւ անկախութեան ծառայելու մեր ուխտը:

(Խմբ. ԱԶԴԱԿԻ, 8 Մայիս)

Անա առէն կը տօնենք
ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տօ՛նն է ձեր, անմահ հերոսներ Վասպուրականի: Տօնը բերկրանքի ու թախիծի, տօնը յարգանքի ու գիտակցութեան, տօնը յաղթանակի եւ ազատագրման:

36 տարի առաջ, Մեծ Պատերազմի նախօրեակին (1914—18) Թուրք պետութիւնը առիթէն օգտուելով, ուզեց հաշուեյարդարի ենթարկել հայ ժողովուրդը: Իր ուշադրութիւնը գրաւած էին բազմահայ գաւառները ընդհանրապէս ու Վասպուրականը մասնաւորապէս:

Այդ օրերու Վասպուրականի Թուրք արիւնարուշտ կուսակալը, Ճէվտէթ, վաղուց վճռած էր գլխատել հայ ղեկավարները եւ մտաւորականները, որպէսզի անտէր ժողովրդին հետ վարուէր իր ուզածին պէս:

Գաւառներու մէջ քիւրտ խուժանին յարատեւ աւերները, թալանն ու սարսափը կը հասնին գագաթնակէտին: Վանի կուսակցութեանց ղեկավարները կուսակալ Ճէվտէթի ուշադրութեան կը յանձնեն այդ հալածանքները, որոնք տեղ տեղ առիթ տուած էին ընդհարումներու: Շատախի տագնապը տեղին վրայ քննելու համար, կ'որոշուի Թուրք ոստիկաններու հետ ղրկել հայ ներկայացուցիչներ: Այդ պաշտօնը կը վիճակուի Իշխանի եւ իր երեք ընկերներուն, Վահանի, Քոթոթի եւ Միհրանի:

Այս անգամ եւս Թուրքը դաւ մը լարելով, կէս ճամբան, քրտաբնակ Հիրճ գիւղին մէջ գիշերը քնացած ատեն սպաննել կուտայ Իշխանն ու ընկերները:

Այս դէպքէն վերջ, կ'ուզէ ձեռք անցընել միւս յայտնի ղեկավարները, բայց Վասպուրականցին արթուն էր: Որոշեց չյանձնուիլ՝ եւ միաժամանակ տեղի չտալ անախորժութեանց, ժամանակ շահելու համար:

Կուսակալը այս անգամ կը կանչէ Վռամեանը: «Անձեռնմխելի» անդամ Օսմ. խորհրդարանի, այդ անզուգական մտաւորականը եւ պաշտելի յեղափոխականը յանձն կ'առնէ ներկայանալ: Մեկնելէն առաջ կը պատուիրէ պատասխանատու ընկերներուն:

— Եթէ չվերադառնամ, չըլլայ թէ դուք ալ ծուղակն իյնաք, եղէք միշտ համբերատար եւ ուշադիր:

Կը մեկնի Վռամեան իր «իմացեալ մահուան» գիտակցութեամբ, յանուն համբերաշխութեան, որուն միշտ ալ առաջին ջահակիրներէն եղաւ:

Գնաց, բայց, չվերադարձաւ:

Ի՞նչ դեր կը մնար մնացեալ ղեկավարներուն: Կացութիւնը ծանր էր: Կը հրաւիրուին խառն ժողով ամէն հոսանքէ անխտիր, ինչպէս նաեւ գաւառներու ներկայացուցիչները:

Ներկայ էին բոլորը, պարզ քաղաքացին, զինուորը, ուսուցիչը, կղերականը եւ առեւտրականը: Խոր լռութիւն մը կը տիրէր: Ամէնքն ալ անհամբեր կը սպասէին նոր լուրի մը: Ահա ձայն մը կը խզէ լռութիւնը.

— «Ցարգելի ներկայացուցիչներ, տարաբախտ Իշխանը եւ ընկերները դաւաճանաբար սպաննուեցան, Վռամեան չվերադարձաւ: Ձերն է խօսքը: Այս վճռական րոպէին, դուք պէտք է ընտրէք մեր ճակատագիրը: (Արամ):

— Ժողովուրդը ձեզի հետ է ամէն գնով, եւ կը սպասէ ձեր որոշումներուն եւ հրամանին, կը բարձրանան ձայներ վճռական եւ աննկուն:

Սիրտերը կը տրոփեն: Կը սպասուի որոշումներու եւ հրահանգներու: Պատմական ժողովը կ'արձակէ իր պատգամը:

Կը հնչէ ինքնապաշտպանութեան մարտակոչը,— կռուիլ մինչեւ վերջին մարդը, մեռնիլ պատուով եւ ազգային գիտակցութեամբ:

Կ'որոշուի անմիջապէս կազմել Զինուորական Մարմին, պարենաւորման կոմիտէ, Կարմիր Խաչ, մատակարարութեան եւ դասաւորման խումբեր, զինագործարանի ղեկավարներ եւ խումբերու հրամանատարներ, պատրաստ ամէն պատահարի:

Օրուան Ղեւոնդ երէցը, Եղնիկ վարդապետը խաչովն ու Աւետարանով ձեռամբարձ կ'օրհնէ հայ քաջ զինուորն ու հրամանատարը, զէնքն ու զրահ, խաչուհին, կամաւորը, գործակատարն ու մատակարարը:

— «Նոր Աւարայրի մը պարտադրուած օրն է որուն կը գտնուինք, սիրելի ժողովուրդս եւ հաւատացեալներս: Քաջն Վարդանի շունչովը թող տրոփեն ձեր սիրտերը: Հասած է ժամը փշրելու դարերու գերութեան կապանքները: Քաջ եղէք, զի իմացեալ մահը անմահութիւն է: Մենք կը մեռնինք, մեր բազմաչարչար ազգն ու հայրենիքը թող ապրին: Վաղը անկասկած պիտի գտնուի նոր Եղիշէ մը յաւերժացնելու ձեր անմահ յիշատակը»:

Գոհաբանական օրհներգներ եւ աղօթքներ լսող ժողովուրդը սրտապնդուած՝ կ'ողջագուրուի, պատրաստ ամէն զոհաբերութեանց:

Հրամանը արձակուած էր: Ամէն քաղաքացի եւ զինուոր իր դերագոյն պարտականութեան դիրքը կ'անցնի:

1915 Ապրիլ 7ի արշալոյսին կը հնչէ մարտակոչը: Կռիւ է, անհաւասար կռիւ ճիւաղին, բռնակալին, կանոնաւոր զօրքին եւ խուժանին դէմ:

Ամբողջ Վասպուրական երկունքի մէջ է: Փոխուած է սովորական հանդարտ ու աշխատունակ կեանքը: Եկեղեցիներու զանգերու ղօղանջին փոխարինած է թնդանօթներու գոռոցը, եւ զէնքերու շաչիւնը: Հաւատացեալ մամիկներ բազկատարած իրենց կուրծքերը կը ծեծեն ու աղօթքներ կը մրմնջեն իրենց քաջ զաւակներու յաղթանակին եւ ազատութեան համար: Փափկասուն օրիորդներ ճերմակներ հագած եւ կարմիր խաչը իրենց ճակտին՝ հպարտօրէն կը վազեն կապելու վէրքերը վիրաւոր եղբայր զինուորներուն, սփոփելու հիւանդները: Հայ մայրեր իրենց թեւերը սօթթած կերակուր կը պատրաստեն իրենց քաջ զաւակներուն: Բժիշկն ու դեղագործը խրամէ խրամ կը ցատկեն հոգալու վիրաւոր զինուորներու արիւնաքամ վէրքերը: Հայ գիւղացին իր արօրին, մաճկալին տեղ բռնած է զէնքը: Վասպուրականի բարձրաբերձ լեռները ծածկուած սեւ - մութ ամպերով, սուգ են կապեր: Գետերու եւ առուակներու անմահական ու արծաթանման ջուրերը փոխած են իրենց ընթացքը, պղտոր են եւ արիւնախառն: Ծովակը կապուտակ կ'ալեկոծուի, կը գոռայ: Համատարած ըմբոստացում եւ պայքար:

Հերոսական մարտնչումներ, բազմաթիւ նահատակներ, վիրաւորներ, սուգ ու շիւան: Բայց ոչ մէկ ընկրկում կամ յուսահատութիւն: Ցառաջ անվեհեր, մահ կամ ազատութիւն: Կանչեր, եւ երգեր ամէն տեղ՝ խրամներէ ներս կամ դուրս: Ո՜հ, ինչ օրեր ու ժամեր ապրեցաք դուք, խրոխտ զաւակներ դիւցազն Վասպուրականի…

Գոյամարտը տեւեց 30 օր: Մայիսեան ջինջ ու լուսապայծառ գիշեր մը կը լսուի թէ թշնամին սկսած է տեղի տալ ու եւ խուճապահար նահանջել:

Վասպուրականցին տէրն էր կացութեան, բոլոր շրջաններով: Շնչեց յաղթանակի առաջին շեփորը: Փշրուած էին դարերու գերութեան անարդ շղթաները:

Կը պոռթկայ ժողովուրդը, գիրկընդխառնումներ եւ ուրախութեան կանչեր ու լացեր: Ամէն տեղ ճառեր եւ հաւաքոյթներ: Հեզաճկուն եւ փափկասուն օրիորդներ ու երիտասարդներ կամ տարեցներ պար բռնած՝ կը թնդացնեն օդը:

Վասպուրականի արեւն է ծագեր, թափելով իր ոսկեփոշիները՝ կ'օծէ՝ կը լուայ թշնամիէն թողած ապականութիւնները:

Վեհափառ Մասիսը, Սիփանը, Եղերովը Վըսեմ, Արտօսն ահարկու, Վարագը յաղթական դարերու հսկայ վկաներ՝ պար են բռներ: Գետերն ու առուակները իրենց սովորական ընթացքը առած՝ կը հոսին ծփծփալով ու գըլգըլալով, արծաթագոյն ու անուշահամ: Կապուտակ ծովակը ձայն կուտայ իր խաղաղած ալիքներով վէտվէտուն…

Վասպուրական իր միացեալ ու վճռական կամքով ու անհնարին զոհաբերութիւններով կերտեց Հայաստանի անկախութեան առաջին անկիւնաքարը, պարզելով մեր պանծալի ու յաղթական դրօշն հայկական: Կազմեց իր առաջին իշխանութիւնը, զինուորական եւ քաղաքական, պատասխանատու վարիչներով:

Հայ կամաւորներու յաղթական մուտքը Կովկասէն՝ կը լրացնէր յաղթանակը:

Վերջապէս իրականացած էր դարերով երազուած ազատագրումը.— Հայը բայեա չէր այլեւս:

Կա՞րճ տեւեց: Ոչինչ: Նորէն պիտի հնչէ յաղթանակի շեփորը, կը բաւէ որ միշտ անսասան պահենք մեր հաւատքն ու կամքը:

ԱՐԱՄ ՀԻՒՍԵԱՆ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱՅԻ խորհուրդը մերժեց ունկնդրութեան ընդունիլ զօր. Այզընհաուըրը, լսելու համար անոր զեկուցումը Եւրոպայի պաշտպանութեան մասին:

ՁԱՅՆ ԻՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՎԻԷՆՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, 7 Մայիս.— Այս տարի եւս Խաչուհիները տօնեցին իրենց Օրը մեծ յաջողութեամբ, անցեալ շաբաթ իրիկուն, «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ :

Բացումը տեղի ունեցաւ Կ. Խաչի քայլերգով, զոր երգեցին սանուհիները: Տիկին Ա. Մաղաքեան քանի մը խօսքով բացատրեց օրուան տօնին իմաստը, շեշտելով.— «Կապոյտ Խաչին շուրջ հաւաքուած են հազարաւոր հայ կիներ եւ օրիորդներ, որոնց շատերը եկած են անապատներէն, իրենց մորթին վրայ կրելով ամէն տեսակ չարչարանքներ: Այսօր, նետուած այս օտար ափերու վրայ, հասցուցած ենք նոր սերունդ մը, որուն մէջ Կապոյտ Խաչը անկասկած ունի իր կարեւոր բաժինը: Բացի գթութեան գործէն, մեր ուսերուն վրայ առած ենք նաեւ մեր նոր սերունդի Հայեցի դաստիարակութեան հոգը: Քիչ վերջը պիտի տեսնէք թէ անոնք ինչպէս կ'երգեն ու կ'արտասանեն հայերէն: Մեր նպատակն է վառ պահել հայկ. ոգին անոնց մէջ, մինչեւ որ օր մը բախտը ժպտի բոլորիս վերադառնալու մեր հայրենիքը»:

Ապա շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր այն ազգակիցներուն, որոնք բարոյապէս եւ նիւթապէս զօրավիգ կը հանդիսանան միշտ կանանց այս մեծ կազմակերպութեան:

Այնուհետեւ կարգով բեմ հրաւիրուեցան Տիկիններ Վ. Ռստիկեան եւ Ս. Թադէոսեան, որոնք իրենց երգերով ջերմապէս գնահատուեցան ներկաներէն: Կատակախառն երգով «Փանթէզի» մը ըրաւ Ա. Քզելեան (Նոր Սերունդէն): Օրուան բանախօն էր երիտասարդ ուսանող Հ. Տասնապետեան (Լիոնէն) որ խօսեցաւ կարճ բայց ազդու : « Կապոյտ Խաչը Դաշնակցական է, կ'ըսեն: Այո, իրենց անձնական գործերը ձգած գիշեր եւ ցորեկ, նուիրուած են հանրային գործերու: Եթէ այս է Դաշնակցականը, թող այդպէս ըլլայ: Ես իմ աչքերով տեսած եմ թէ այս Միութիւնը ինչպէս կը գործէ Սուրիոյ հեռաւոր գիւղերուն մէջ: Մեր առաջին գործերէն մէկն է ազգապահպանումը: Կապոյտ Խաչը կը կատարէ այդ գործը եւս: Եթէ այս է Դաշնակցականը, թող դարձեալ այդպէս ըլլայ: Միութիւնը բազմաթիւ դպրոցներ ունի գաղութներու մէջ, պէտք է հպարտ ըլլանք որ այսպիսի կանացի մեծ կազմակերպութիւն մը ունինք մեր մէջ: Սիրելի մայրեր եւ քոյրեր, աչքի առջեւ բերէք այն հայ մայրերը որոնք Տէր Զօրի անապատներու աւազներուն վրայ հայերէն գրել կուտային իրենց զաւակներուն, որպէսզի չմոռնան իրենց լեզուն»: Բուռն ծափերով վերջացան բանախօսին այս գեղեցիկ խօսքերը :

Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ Կ. Զարդարեան, որուն երեք յաջորդական «Փանթէզի»ները գնահատուեցան ջերմ ծափերով :

Շատ յաջող անցաւ նաեւ խնջոյքի բաժինը, գործի վրայ էին սանուհիները: Վիէնի Կապոյտ Խաչը իրաւամբ կը պարծի իր սանուհիներով, որոնցմէ շատերը այսօր հասուն Խաչուհիներ են դարձած: Անոնք են որ կը կառավարեն այսպիսի հանդէսներն ու խնջոյքները, գոհ ձգելով բոլորը: Օրուան սեղանապետն էր Պ. Կ. Տէրմոյեան որ իր սրամտութեամբ մինչեւ կէս գիշերը անց ոգեւորեց երեկոյթը :

Բազմաթիւ խօսք առնողներ ջերմապէս գնահատեցին Կապոյտ Խաչի կատարած գործերը, մաղթելով ուժ եւ կորով բոլոր Խաչուհիներուն՝ շարունակելու իրենց ազգօգուտ գործերը: Լսեցինք նաեւ բազմաթիւ հայրենասիրական երգեր, արտասանութիւններ եւ կատակերգութիւններ: Մէկ խօսքով կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ Կապոյտ Խաչի Օրուան տօնակատարութիւնը, բարոյապէս թէ նիւթապէս :

Ներկայ մը

ԸՆԿԵՐ ՄԵԼՔՈՆԻ ՎԵՐԱԹԱՂՈՒՄԸ

ԿԱՐՏԱՆ, 5 Մայիս.— 1944 Օգոստոսի ազատագրութեան օրերուն, տխրահռչակ «Ազգ. Ճակատ»ի անմիջական ղեկավարութեան տակ, խումբ մը թրքաբարոյ եւ ոճրածին արարածներ, սպաննելով մեր աննման Գեղունին, ձերբակալել եւ խոշտանգել տուած էին ուրիշ հանքագործ Հայեր, որոնց կարգին մեր ողբացեալ ընկերը՝ Մելքոն Ասատուրեան: Տարաբախտ Մելքոնը, իբրեւ հետեւանք վայրենի խոշտանգումներու եւ զրկանքներու, բանտին մէջ իսկ կորսնցուցած էր առողջութիւնը եւ մօտ հինգ տարի տառապելէ վերջ, մեռաւ 13 Հոկտեմբեր 1950ին:

Ապրիլ 28ին, շաբաթ, դժբախտ ընկերոջ աճիւնը հասարակաց գերեզմանատունէն փոխադրուեցաւ Հ. Յ. Դ. մարմնի կառուցած դամբարանը :

Առտուն ժամը 8ին տեղական կազմի ընկերներն ու ողբացեալ ընկերոջ յիշատակը յարգող բարեկամները եկած էին, իրենց վերջին յարգանքը յայտնելու : Կրօնական արարողութիւնը կատարեց Բարգէն քահանայ Ասլանեան :

Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման Ենթակոմիտէի կողմէ, յարգանքի խօսք ըրաւ ընկեր Հ. Աւետիսեան : « Մէկ տարուան ընթացքին երկրորդ անգամն է որ տխուր պարտականութիւնը կ'ունենամ խօսելու իմ ամենասիրելի ընկերներու աճիւնի փոխադրութեան առթիւ, յանուն Հ.Յ.Դ.Ն.Դուման Ենթակոմիտէին մաս կազմող բոլոր ընկերներուն: Դաշնակցութեան մեծ առաքինութիւններէն մէկն է չմոռալ իր գաղափարի ճամբուն վրայ ինկած ընկերները: Վկայ՝ այս դամբարանը: Դաշնակցականներ կառուցին զայն, անոր մէջ տեղաւորելու համար այն ընկերները, որոնք ինկած են նուիրական պարտականութեան ճամբուն վրայ : Մեր սիրելի Մելքոնը, ինչպէս Գեղունին, մազապուրծ ճողոպրած 1915ի ահաւոր սպանդէն, եկած հաստատուած էին այս ազատ երկրին մէջ: Երկուքն ալ նուիրուած էին հանրային գործունէութեան, բայց անունով հայ, միտքով եւ բարքերով թուրք թշուառականներ, թունաւորուած՝ բոլշեւիկեան ոխակալութեամբ, վաղաժամ վերջ տուին անոնց կեանքին: Այս դամբանը կը ծառայէ երկու բանի, —առաջին՝ ցոյց տալ բոլորին թէ, մենք չենք մոռնար մեր զոհերը, եւ երկրորդ՝ Կարտանի գերեզմանատան այս անկիւնին մէջ, իբրեւ կոթող մը յաւիտենական բողոքի, կատարուած եղբայրասպանութեան դէմ: Սիրելի Մելքոն, ահա քու աճիւնդ կը տեղաւորենք, միեւնոյն ոճիրով ինկած ընկերոջդ՝ Գեղունիին մօտ: Թէեւ դուք մեռաք, բայց ձեր սրբազան ոգիները կը սաւառնին մեր վրայ: Մենք ձեր յիշատակը վառ պիտի պահենք մեր սրտերուն մէջ, եւ օր մը ձեր աճիւնը պիտի փոխադրենք ձեր սիրած ու պաշտած հայրենիքին մէջ, Դաշնակցութեան անհամար զոհերու մեծ Պանթէոնը : ՎԻՐԱՊ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. « Ընկեր Կարօ » Ենթակոմիտէի ներկայացումը, «Արշակ Բ.», տեղի ունեցաւ շաբաթ իրիկուն, Պ. Մարտիկեանի սրահը : Ընկեր Ս. Պօյաճեան քանի մը խօսքով բացատրեց ներկայացումին իմաստը :

Ներկայացումը կատարեց Պուլվար Օտտոյի Վռամեան Ենթակոմիտէին թատերախումբը, ղեկավարութեամբ ընկերներ Ա. եւ Վ. Յակոբեանի: Մեծ մասով Նոր Սերունդէն էին եւ բոլորն ալ իրենց դերը կատարեցին յաջողութեամբ :

Ապրի՛ք, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ: Ներկայացումը վերջացաւ ժամը 12.30ին, «Մշակ բանուոր»ով : Ժողովուրդը մեկնեցաւ սրահէն խոր տպաւորութեամբ: Գ.Մ.

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՁԵԿՈՅՑ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ա. Վասպուրականցիներու մարդահամար— Բոլոր Վասպուրականցիներն անխտիր Միութեանս մէջ կեդրոնացնելու, զանոնք անձնապէս փնտռելու եւ մեր գործին տեղեակ պահելու համար, ձեռնարկած ենք Փարիզեան շրջանի բոլոր Վասպուրականցիներու մարդահամարին: Կը խնդրենք բոլոր հայրենակիցներէն որ մեզի տեղեկացնեն իրենց անունը, մականունը եւ հասցէն, կը խնդրենք բոլոր Հայերէն, անխտիր, որ նոյնպէս մեզի տեղեկացնեն իրենց ծանօթ Վասպուրականցիներու անուններն ու հասցէները:

Վասպուրականցի կը սեպենք նաեւ այն բոլոր Հայերը, որոնք սերումով (հօր, մօր, մեծ հօր, մեծ մօր կամ աւելի հեռաւոր նախնիքներու կողմէ) Վասպուրականցու արիւն կը կրեն իրենց երակներուն մէջ:

Միութիւնս կրնայ իբրեւ անդամ ընդունիլ նաեւ այն Հայերը, որոնք Հայրենակցական չունին և ուէ յարգելի պատճառաբանութեամբ կ'ուզեն մեր Միութեան մէջ գալ:

ԽՄԲ.— Զեկոյցին մնացեալ մասը յաջորդով:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ գրաւման բանակին համար դաշնակիցները ծախք նշանակած են 6.000.000.000 մարք (իբր 1·569·000·000տոլար), որ կը կազմէ ազգ. եկամուտին 6—7 առ հարիւրը: Գերման կառավարութիւնը պատասխանեց թէ շատ ծանր է այս բեռը: Մասնագէտներ կը քննեն խնդիրը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (51)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Դ.

Ասոնք կատարելապէս ապահով էին յաղթութեան վրայ: Բայց կռիւը երկար կը տեւէր եւ անհունապէս գերազանց Թրքական նաւատորմը ոեւէ առաւելութիւն չկրնալով շահիլ, ամէն մարդ յանկարծ ապշութեամբ տեսաւ որ արխաիրտ Մէհմէտ Բ. իր ձին քշեց թաց աւազներուն եւ ցած ջուրերուն մէջէն դէպի իր նաւերուն կողմը եւ գրոհին մէջ իր քաֆթանին քղանցքը թրջեցաւ: Կը ջանար պոռալով ուշադրութիւնը գրաւել Պալթաօղլուի եւ իր նաւապետներուն: Ծովային կռիւներէն բնաւ տեղեկութիւն չունեցող զարհուրելի հայհոյութիւններ կ'արձակէր, վատ կը կոչէր Պալթաօղլուն եւ իր զինուորները: Կիներու կը նմանցնէր զանոնք, ակռաները կը կճրտէր եւ ամբողջ մարմովը կը դողար : Սուլթանը տարօրինակ հրամաններ կուտար իր հրամանատարին, իսկ այս վերջինը չլսելու կը զարնէր, կ'ըսէ Դուկաս : Յետոյ յանկարծ տեսնելով որ իր հազարաւոր նաւազները, հարիւրաւոր նաւերը չեն կրնար գլուխ ելլել այդքան տկար թշնամիի մը հետ :

« Յետոյ, կ'ըսէ Կրիտոփուլոս, իր նժոյգը մտրակեց ու ետ դարձաւ ալ բառ մը չարտասանելով: Փաշաներուն մեծ մասը ետեւէն կուգար: Ծովեզրը գտնուող Թրքական բանակը նմանապէս Պալթաօղլուի եւ իր նաւազներուն կը պոռային, որոնք այդ պոռչտուքներէն կարծես խարազանուած աւելի կատաղօրէն կը կռուէին :

« Հակառակ այդ փայլուն ինքնապաշտպանութեան, կ'ըսէ Կրիտոփուլոս, յարձակողները իրենց թիւերու առաւելութեամբ վերջապէս պիտի յաղթէին. կռիւը չափազանց անհաւասար էր : Յայտնի էր որ Ճենովացիները վերջապէս պիտի ընկճուէին» :

Իրենց տիրոջը ներկայութենէն քաջալերուած՝ Թրքական նաւերը վերջին յարձակում մը, գերագոյն փորձ մըն ալ ըրին: «Անգամ մը եւս, կ'ըսէ Ֆրանցէ, նաւերուն քիթը դարձուցին Ճենովական նաւերուն վրայ եւ կատաղօրէն կռուեցան» :

Թէեւ այս բանը կարծես հէքեաթի մը կը նմանի աւելի քան թէ ճշմարտութեան, քրիստոնեայ չորս նաւերը ամէն յարձակում ետ մղեցին եւ այնքան մեծ ջարդ տուին իրենց հակառակորդներուն՝ որ շատ մը Թրքական նաւեր ստիպուեցան կռուի դաշտը լքել ու նահանջել :

Պատերազմին այդ երկրորդ մասը երկու ժամէն աւելի էր որ կը տեւէր: Արեւը մարը մտնելու մօտ էր: Չորս նաւերը՝ հով չըլլալուն պատճառով անշարժացած, նոյն տեղը կը մնային, եւ ճակատագրականօրէն պիտի յաղթուէին եթէ ճիշդ այդ վայրկեանին դրեթէ հրաշալի նոր դէպք մը չգար անգամ մըն ալ կացութիւնը յեղաշրջել եւ պարտուելու մօտ կողմին շնորհել յաղթանակը :

Այն պահուն ուր քրիստոնեաները, թշնամիին թիւէն յաղթուած, այլեւս անձնատուր պիտի ըլլային, արեւը մարը մտած ատենը, յանկարծ հարաւային սաստիկ հով մը ելաւ եւ անշարժացած խոշոր նաւերուն առագաստները լեցուց: Պոլսոյ բնակիչներուն խանդավառ ուրախութեան մէջ այդ առագաստները ուժով մը ուռեցան եւ Ճենովական խոշոր նաւերը դարձեալ դէպի առաջ սուրացին, իրենց ճամբուն վրայ ճզմելով Թրքական ցռկանաւերը, ու իրենց ետին թողլով թիով քշուող այդ նաւերը, որոնք հոսանքին դէմ չէին կրնար արագութեամբ մրցիլ միւսներուն հետ: Նոյն իսկ այդ վայրկեանին եթէ ամբողջ Թրքական նաւատորմը քրիստոնեայ նաւերուն առջեւ ըլլար եւ ճամբան փակէր, կ'ըսէ Դուկաս, դարձեալ պիտի չկրնար արգիլել անոնց յաղթական դնացքը :

Քանի մը վայրկեանի մէջ կռիւը դադրեցաւ, պատերազմիկները իրարմէ բաժնուած ըլլալով : Անակնկալ, յանկարծական դէպք մը եղաւ ասիկա որ խելայեղ ուրախութեամբ մը լեցուց պաշարուած քաղաքին անթիւ անհամար հանդիսատեսները: Քանի մը վայրկեանի մէջ չորս ազատարար նաւերը յաղթական եւ վիթխարի աղմուկով մը անցան Ոսկեղջիւրի բերնէն, իրենց գերագոյն ապաստանարանէն զիրենք բաժնող կարճ միջոցը. Թրքական պզտիկ նաւերուն բազմութիւնը ճեղքեցին, ամէն բան կոտրել թափելով եւ ընկղմելով իրենց ճամբուն վրայ, թիակ, նաւակ, եւն.: Հիմա ալ ամէն վտանգէ զերծ էին: Իտալական նաւերը ճշմարիտ հրաշքով մը ազատեր էին իրենց անհամար թշնամիներուն ձեռքէն :Թուրքերը յաղթուեր էին:

(Շար.)

երեսփոխաններէն Պէն Թայլըպ դիտել տուաւ թէ ընտրութիւնները եթէ Յունիս 17ին կատարուին, կը զուգադիպին Ռամազանի տօնին (Յունիս 6էն Յուլիս 7), ինչ որ հակառակ է իսլամական օրէնքին: Եւ սկսաւ հատուած մը կարդալ Գուրանէն, հարցնելով.— « Դուք ընտրութիւն կը կատարէ՞ք Զատիկին»: Ուրիշ իսլամ երեսփոխան մը յայտարարեց թէ Պէն Թայլըպ սխալ կը մեկնէ օրէնքը եւ թէ սրբապղծութիւն մը կատարած եղաւ, այս ժողովին բերելով Գուրանը :

Պէն Թայլըպ կատղելով պոռաց,— լռէ՛, դուն չես կրնար որեւէ հատուած յիշել Գուրանէն: Դուք երբեք ծոմ պահած չէք:

Միւսը, Մէզիրնա, բացատրեց թէ Գուրանը կապ չունի երեսփ. ընտրութեանց հետ. բայց Պէն Թայլըպ արհամարհանք մը եւս արձակեց.— Դուն բան չես հասկնար կրօնքէն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, կարմիրները կը շարունակեն նահանջել Սէուլի ճակատէն: Ընդհ. հրամանատարը, զօր. Րիճուէյ, յայտարարեց թէ մղուած ճակատամարտը «կրնայ փութացնել համայնավարութեան պարտութիւնը՝ համաշխարհային տիրապետութեան համար»: Դաշնակիցները գրաւած են երեք նոր քաղաքներ եւ կը շարունակեն մաքրել «անտէր տարածութիւնը» Սէուլի եւ 38րդ զուգահեռականին միջեւ :

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ երկրորդ առժամեայ կանխավճարին յետաձգումը խնդրուած էր: Ազգ. ժողովին ելմտական յանձնախումբը առջի օր ստացաւ նախարարին պատասխանը, որ կ'ըսէ թէ պատուիրած է հաշուակալներուն՝ մասնաւոր բարեացակամութեամբ քննել նեղութեան մատնուած եւ ուղղամիտ հարկատուներու խնդիրները, եթէ չկարենան վճարումը կատարել որոշեալ պայմանաժամուն: Տասը առ հարիւր յաւելման մասին եղած խնդրանքներն ալ պիտի քննուին մասնաւոր բարեացակամութեամբ :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ միլիոնաւոր սովեալներուն համար 50.000 թոն ցորեն պիտի ղրկէ Խ. Միութիւնը, ինչպէս յայտարարեց վարչապետը, Պ. Նեհրու: Առաջին առաքումը պիտի ըլլայ այս, իսկ պահանջուածը 500.000 թոն է:

ՉԻՆԱՍՏԱՆ ձգախէժ եւ ուրիշ ռազմական պիտոյքներ կը ստանար Անգլիայէն: Առեւտրական նախարարը յայտարարեց թէ որոշած են դադրեցնել առաքումները: Այս առթիւ ալ Չըրչիլ բուռն ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ չարաչար պիտի տուժեն, եթէ վէճեր ունին Մ. Նահանգներուն հետ :

ՀԱՅԿԻԹ ԵՒ ՍՈՒԽ նետուեցաւ հարսանեկան թափօրին վրայ, երբ Աւստրիոյ նախկին գահաժառանգը՝ արքիդուքս Օթթօ եւ հարսը՝ գերման իշխանուհի Ռեժինա կ'անցնէին Նանսիի փողոցներէն, պսակադրութենէն վերջ: Քիչ մնաց որ հաւկիթներէն մէկը զարնուէր արքիդուքսին մօր՝ նախկին կայսրուհի Զիթայի գլխուն: Կարելի եղաւ փրկել հարսին շրջազգեստը: Ցխուն հաղար հոգի կը հետեւէին թափօրին: Ցուցարարները համայնավարներ էին:

ՀԵՐՔՈՒՄՆԵՐ.— Թրումըն հերքեց իր արտաքին նախարարին՝ Էչիսընի պաշտօնանկութեան մասին շրջած լրոյները:— Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնն ալ կը հերքէ այն լուրը թէ մահափորձ մը կատարուած է մարէշալ Թիթոյի դէմ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ պաշտպ. նախարարը, զօր. Մարշըլ, երրորդ անգամ խօսելով ծերակոյտի միացեալ յանձնախումբերուն առջեւ, յայտարարեց թէ պէտք չէ Չինաստանը անդամ ընդունիլ Ազգաժողովին :

ՉԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ հինգ կեղծ ուսանողներ, որոնք հին թուղթեր եւ լրագիրներ կը հաւաքէին ընկերութեան մը անունով, ծախելու եւ հասոյթը ուսանողներուն յատկացնելու համար: Երեք հարիւր հոգի հարցաքննուած են ոստիկանութեան կողմէ :

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ բանակի մասին խօսելով, ամերիկացի զօր. Ճէնքինս յայտարարեց թէ «լաւագոյն զօրքն է արեւմտեան Եւրոպայի մէջ»: Իբր 500.000 մարզուած զինուորներ կան, պատրաստ՝ անմիջական ծառայութեան համար: Զօրքին այսօրուան թիւն է 120.000, բայց կրնայ 400 հազարի բարձրանալ 60 օրուան մէջ :

ԲԱԺԱԿԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ «ԵՓՐԱՔՍԷ ՊԱՊԻԿԵԱՆ»

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն–Տէսին մասնաճիւղին կողմէ: Մասնակցութեամբ Վիէնի, Մարսէյլի, Ալֆորվիլի քոյր մասնաճիւղերու, Մայիս 13 — 14ին, Հոգեգալստեան տօնական օրերուն, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Տէսինի մարզադաշտին վրայ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՃԱՇԱՍԵՂԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պատգամաւորական ժողովին փակման առթիւ :

Այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, Սասունի ճաշարանը, 31 Place d'Alexandrie, métro Sentier, Strasbourg St. Denis եւ Réaumur :

Ծախսերու մասնակցութիւն :

Վասպուրականի հանդէսը

36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Վասպուրականի Հայր. Միութեան: Այս Կիրակի ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ, մասնակցութեամբ քաղաքական կուսակցութեանց ներկայացուցիչներու, ազգային, բարեգործական եւ հայրենակցական բոլոր միութիւններու :

Կը նախագահէ միութեան փոխ–ատենապետ

Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ

Կը բանախօսէ Պ. Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ (Փարիզէն): Խօսք կը տրուի նաեւ կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն :

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբէն խումբի մը: Կը նուագէ տաղանդաւոր ջութակահար Պ. Լ. ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ, ընկերակցութեամբ Օր. Մ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ :

Ընտիր պարեր ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր : Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Ծախքերու մասնակցութեան համար 100 ֆրանք :

Հ. Յ. Դ. Կեդր. Դիւանը ստացած է սակաւաթիւ օրինակներ:

«ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ»

Հ. Յ. Դ. 60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԻԹՈՎ
636 մեծադիր էջ, 80 նկարներով
Գինը 1500 ֆր., թղթատարի ծախքով 1625 :
Դիմել ընկեր Գ. Բալայեանի եւ կամ Յառաջին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

19 Մայիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, մասնակցութեամբ Միութեան բոլոր մասնաճիւղերու, Clubի շքեղ սրահը, 51 rue Grignan:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Մեծ պարահանդէս

Ի նպաստ Փարիզահայ ուսանողներու

Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Place St. Augustin, այս կիրակի ժամը 16էն 24:

Մասնակցութեամբ ERIC MAZENS et son ensemble de MUSIQUE TROPICALE:

Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ ուսանողներու կողմէ:

Տոմսերը կարելի է ապահովել հայկական գրատուներէն եւ ճաշարաններէն:

Լիոնահայ թատրոն

Մեծ եւ աննախընթաց ներկայացում, ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ՝ ԴԵՐԱՍԱՆ ՀԱՅԿԱՍԱՐԻ:

Այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Cours Lafayette, Horlogeի սրահը:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի մեծանուն գրագէտ Րաֆֆիի գլուխ գործոց՝

ՍԱՄՈՒԷԼԸ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Ապրիլ 8էն ի վեր ՅԱՌԱՋի տարեկան բաժնեգինն է 2200 ֆրանք:

Այն բաժանորդները որոնք նոր շրջանի համար (ապրիլ 1951 — ապրիլ 1952) կը շարունակեն վճարել հին սակով (1600 ֆր.), թերթ պիտի ստանան միայն 9 ամսուան համար:

Կրկին կը խնդրենք մեր բոլոր բաժանորդներէն կանոնաւոր եւ անյապաղ վճարել իրենց բաժնեգինները, դիւրացնելու համար մեր գործը:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը սովորաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները, այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, ընկեր Ճապուրեանի բնակարանը: Շատ կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ.— Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն 8.30ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթ. այս շաբաթ ժամը 20.30ին:
ՔԵՌԻ խումբ, այս կիրակի ժամը 4ին:
ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ այս կիրակի, ժամը 3ին:
ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ, այս կիրակի ժամը 3ին.
ՎՌԱՄԵԱՆ կոմ. այս կիրակի ժամը 3ին :
ԹԱԹՈՒԼ խումբ այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին:
ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբ այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին:
ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթ. այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին:

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հայ Մարզ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, rue Bayardի սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին նաեւ բոլոր մարզասէրները: Նիւթական եւ բարոյական զեկուցում :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին Ժանթիյիի դպրոցին սրահը :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ Ուս. վարչութիւնը կը խնդրէ Շապին Գարահիսարի, Թոքաթի, Կովտունի, Գօչհիսարի, Դաւրայի հայր. միութիւններէն որ բարի ըլլան ղրկել իրենց պատգամաւորները այս կիրակի, առտուան ժամը 10.30ին, Իսիի Խրիմեան սրահը (rue de la Défense) խորհրդակցելու, վարչութեանս ներկայացուցիչներուն հետ, միասնաբար աշխատելու համար :

ՍԷՆՖՕՆԻՔ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
«ՔՕԼՕՆ»Ի ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ
Ղեկավարութեամբ

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Ուրբաթ, 18 Մայիս, երեկոյեան ժամը 21ին

Salle Gaveauի մէջ

Մասնակցութեամբ՝ դաշնակահար ՋԱՒԷՆ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ, երգչուհի ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ:

Ծայտագիր.— Օպէռօն (Ուվէրթիւր) Վէպըր, երրորդ սէնֆօնի (էռօիքա) Պէթհովէն:

Դաշնակի Քօնչէրթօ, Արամ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ « Ես իմ անուշ Հայաստան»ի (Ե. Չարենց), երգ Օհան ՏՈՒՐԵԱՆ, «Կեանքի Պայքարը» (Բօէմ սէնֆօնիք) Օհան ՏՈՒՐԵԱՆ:

Տոմսերը կարելի է ապահովել Studio Colibri, 19a rue Caumartin, Paris (9):

Գիները 150էն 600 ֆրանք :

ՄԻՒԹԻՒԱԼԻԹԷԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Յունիս **17**ի կիրակի երեկոյ ժամը ճիշդ **20·30**ին, ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ

կը ներկայացուի՝ ղեկավարութեամբ Պ. Ն. ԿՈՐԿԱՆԵԱՆԻ, ՓԱՐԻԶԻ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՕՓԵՐԱՅԻ խումբին կողմէ, որ կը բաղկանայ 46 հոգիէ, եւ որուն կը մասնակցին Միլանի Սքալային, Վարշաւիոյ Օփերային եւ Պարսելոնայի Լիկէոնին սօլիստները:

Հայ հանրածանօթ հեղինակ Ա. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՕՓԵՐԱՆ՝

ԱԼՄԱՍՏ

ԱՄԷՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԿԸ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԻ ԲԱՐՁՐԱԽՕՍՈՎ :

ՏՈՄՍԵՐԸ ՀԱՅԹԱՅԹԵԼ ՀԱՅ ԳՐԱՏՈՒՆՆԵՐԷՆ ԵՒ ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐԷՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 13 MAI 1951 Կիրակի 13 ՄԱՅԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6456—Նոր շրջան թիւ 1867

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Երբեմն չափազանցութեան կը տանիք յանուն լեզուի անկախութեան եւ մաքրութեան մղըւած պայքարը։ Որքան ալ արդար ըլլայ դատը, չարժեր այդքան վրդովում :

— Ընդհակառակն։ Չափազանց տկար է պայքարը, բաղդատելով գործուած աւերին եւ համատարած անիշխանութեան հետ։ Եթէ ուշադրութեամբ հետեւիք, պիտի տեսնէք որ շատ ուշ մնացած ենք, կարգ մը չարիքներ խափանելու համար։

— Ի՞նչ օգուտ պոռալ — կանչել արտասահմանի մէջ, երբ գիտէք որ Երեւան հարկադրուած է հետեւիլ ամենազօր իշխանութեան մը կողմէ հրամանագրուած կանոններու, ուղղագրութենէն մինչեւ քերականութիւնը եւ բառակազմութիւնը :

— Այդպէ՞ս կը մտածէին երէկ, Թուրքիոյ կամ Կովկասի մէջ, երբ ուղղակի կամ անուղղակի պայքար կը մղուէր յանուն հայկական իրաւունքներու։ Երբ կը բողոքէին բռնութեանց, հարստահարութեանց եւ հալածանքներու դէմ :

— Կացութիւնը հիմնովին փոխուած է այսօր։ Վերջապէս ունինք հայրենիք մը, ենթակայ երկաթեայ կարգուսարքի մը։ Այնտեղ ժողովուրդը ձայն չի կրնար հանել : Իսկ դուրսէն արձակուած բողոքի ձայները կը համարուին թըշնամութիւն։ Բաղձանքներն անգամ կ'անտեսուին։

— Ուրեմն ձայն — ձուն չհանենք եւ «փատի — շահըմ չօք եաշա» աղաղակենք, երբ տգէտ կամ բռնաբարոյ մարդիկ անտէր բանջարանոցի մը կը վերածեն մեր մայրենիքը։ Երբ կ'աղճատեն, կը լղրճեն, բոնի մահուան կը դատապարտեն բառերն ու նախադասութիւնները։ Երբ յամառօրէն կը շարունակեն զարկ տալ ռուս-թաթարական խառնիճաղանճին...

— Ձեր իսկ արտատպած բանաստեղծութիւնները կ'ապացուցանեն թէ մաքուր է գրական լեզուն, արձակ թէ ոտանաւոր :

— Այո, բաղդատաբար հարազատ է եւ սահուն՝ շատ մը բանաստեղծներու եւ գրագէտներու գրչին տակ։ Բայց ի՞նչ օգուտ, երբ կատարեալ «բորշ»ի մը վերածուած է գործածական լեզուն, թերթերու, պարբերականներու եւ գիրքերու մէջ։ Իբրեւ գործնական ուղեգիծ, անոնք հիմնովին կը խաթարեն մայրենի լեզուին ոչ միայն կանոնները, այլ եւ ոգին, շարադասութեան ձեւերը :

— Պետական լեզու կը ստեղծեն։ Ինչո՞ւ այդքան բծախնդիր կ'ըլլանք, շատ մը վրիպումներ անտեսաբար կը շտկուին :

— Անբնական է իրենց բռնած ճամբան, ծուռ եւ արկածալի։ Պետական լեզու կազմելու համար նախ անհրաժեշտ է լիովին օգտագործել մայրենի բարբառին բառերն ու ոճերը, յետոյ հնարել կամ յարմարցնել, լրացնել պակասները :

— Մեծ թիւ մը չեն կազմեր օտար բառերն ու բացատրութիւնները, բաղդատելով ուրիշ բարբառներու հետ :

— Ինչպէս կ'երեւայ, լուր չունիք բուն իրականութենէն։ Վրացին եւ Ազէրին, նոյն իսկ Ռուսը շատ մը բառեր չունին, եւ օտար գանձարաններէ կ'օգտուին։ Ինչո՞ւ մեզի ալ կը պարտադրեն միեւնոյն կաղապարը։ Ինչո՞ւ պիտի ըսենք օկուպացնել, սեսիա, անսամբլէա, մոբիլիզացնել, զավթել, զավթիչ, լաուրիատ, ռեւոլուցիոն, կոնտրռեվոլուցիոն, կոորդինիլ եւ դեռ անհամար հրէշային վիժուկներ, երբ ունինք բոլորին ալ համազօր բառը, աւելի հարազատ եւ ներդաշնակ : Ինչո՞ւ կը փորձեն ոչ միայն աղճատել, այլ եւ աղքատացնել, կարկտանի մը վերածել մեր դարաւոր վաստակը։ Հայերէն բառեր գործածած ատեն անգամ, կարծես թարգմանութիւն է որ կը կատարեն։ Աքանչելի՝ ապահովութիւնը կը մոռնան, եւ կը գրեն անվտանգութիւն...

— Ինչո՞ւ չէք փորձեր միացեալ ճակատ կազմել գոնէ այս հարցին մէջ, ձեր տեսակէտները արժեցնելու համար։

— Մարդիկ այս հարցին մէջ ալ քաղաքականութիւն կը խաղան, մոռնալով իրենց տարրական պարտականութիւնը։ Կա՛մ իրենց պատեանին մէջ կծկուելով, եւ կամ «դիրք» բռնելով...

— Այս խօսակցութիւը բաւական չէ, ամբողջական գաղափար մը կազմելու համար։

— Կը խօսինք տակաւին, շատ աւելի ծանրակշիռ պարագաներ յիշելով :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲՈՒՆ ԹԱԳՈՒՀԻՆ ԿԱՐՈՒՀԻՆ Է

Եգիպտոսի հանգուցեալ Խտիվին այրին, իշխանուհի Ճավիտան, որ թշուառութեան մատնուած էր տարիներէ ի վեր, վերջապէս յաջողեր է գործ մը ճարել—կարուհի Եթովպիոյ արքունիքին մէջ :

Իշխանուհին, 75 տարեկան, դուռնէ ինկած էր Փարիզի պողոտաներուն վրայ, բնակարանի տագնապ մըն ալ կրելով :

Առտու մը ճարահատ աղերսագիր մը ուղղեց բրիտանական կառավարութեան, մասնաւոր նամակ մըն ալ՝ Թագաւորին, որպէսզի անցագիր տան, Լոնտոն երթալու եւ գործ մը գտնելու համար :

Ոչ մէկ պատասխան։

Օրերով կարգի սպասեց բրիտանական հիւպատոսարանին առջեւ, իբրեւ հասարակ մահկանացու։

Ամէն դուռ փակուած էր իր առջեւ։

Շատո՜նց մոռցեր էին իր անցեալ փառքերը, երբ ազատ մուտք ունէր արքունի պալատներուն մէջ, իբրեւ Թանկագին հիւր ...

Այսպէ՜ս են «աշխարքի բաները»։

Երէկ՝ Թագուհի, այսօր՝ կարուհի :

Երէկ դարակներով և սնտուկներով հագուստկապուստ իր տրամադրութեան տակ, օրուան այս կամ այն ժամուն հագնելու համար։ Այսօր դատապարտուած՝ ուրիշին հագուստները եւ ճերմակեղէնները կարելու — կարկտելու կամ արդուկելու։

Չեմ գիտեր թէ Ճավիտան հանըմ ինչ կը մտածէ հիմա, իբրեւ կարուհի :

Անշուշտ իր ապրած 75 տարիները եւ «աւազ փառացս անցաւորի»ն բան մը սորվեցուցած են իրեն։

Եւ երբ Ատոիս-Ապէպա հասնի եւ ասեղը ձեռք առնէ, բան մը եւս պիտի սորվի։

Այո, պիտի տեսնէ որ բուն Թագուհին կար կարողն է, ոչ թէ մետաքսներու, սնդուսի, մուշտակի կամ բեհեզի ցուցահանդէսի մը տակ ծածկուած պչրուհի-Թագուհին։

Վկայ՝ մեր հարիւր հազարաւոր մայրերն ու քոյրերը, այրիներն ու որբուհիները, որոնք իսկական Թագուհիներ դարձան, կար կարելով եւ նոր բոյներ հաստատելով, ի սփիւռս աշխարհի : Ծրագներ վառելով ամէն տեղ, արեան ճապաղիքներէն վերջ :

Ի՞նչ կ'արժեն աշխարհի գահերն ու թագերը, առանց ասեղ — դերձանի եւ մատնոցի։ Առանց արդար վաստակի ...

ՎԱՀԷ

Թուրքիա եւ Յունաստան

ՊԻՏԻ ԸՆԴՈՒՆՈՒԻ՞Ն

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը հաղորդեց Ուաշինկթընի իտալական դեսպանին թէ գործնապէս կը քննուի Յունաստանի եւ Թուրքիոյ անդամակցութիւնը՝ Ատլանտեանի դաշինքին մէջ։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, նախարարութիւնը լուսաբանութիւններ հաղորդած է դեսպանին, Միջերկրականեան դաշինքի մը հնարաւորութեան մասին։ Ուաշինկթընի մէջ աւելի գործնական կը համարին ընդլայնել Ատլանտեանի դաշինքը, համաձայն անդամակից պետութեանց շահերուն, քան Միջերկրականի դաշինք մը կնքել :

Ուրիշ աղբիւրէ մը կը հաղորդեն թէ Թուրքիա բացորոշապէս հասկցուցած է Մ. Նահանգներուն, որ կամ ամբողջական երաշխաւորութիւն ընծայեն իրեն, եւ կամ ստիպուած են չէզոք մնալ։

Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ Մ. Նահանգները տեսնելով որ անկարելի է Միջերկրականեան դաշինքի մը մէջ համախմբել արաբական պետութիւնները եւ Իսրայէլը, հետզհետէ աւելի անհրաժեշտ կը գտնեն ամէն կերպով օգտագործել Յունաստանը եւ Թուրքիան։ Այս մտահոգութեամբ ալ, կ'ուզեն համոզել Ֆրանսան եւ Անգլիան, թէ անհրաժեշտ է Ատլանտեանի դաշինքին կապելնաեւ Միջերկրականի պետութիւնները։ Մանաւանդ որ, Իտալիան Միջերկրականեան պետութիւն ըլլալով հանդերձ, անդամ է Ատլանտեանի դաշինքին։

Մասնագէտներ կը հարցնեն թէ ինչպէս կարելի է կասեցնել թշնամի զօրամասերու յառաջխաղացութիւնը Իրանի եւ Իրաքի մէջէն, առանց բաւարար ցամաքային ուժի եւ Անատոլուի օդակայաններուն։

Երեսփ. ընտրութիւնները Յունիս 17ին

Ազգ. ժողովը գիշերային նիստի մը մէջ 229ի դէմ 361 ձայնով որոշեց երեսփ. նոր ընտրութիւնները կատարել Յունիս 17ին, ինչպէս պահանջած էր կառավարութիւնը։ Օրինագիծը շաբաթ առտու յղուեցաւ Հանրապետութեան Խորհուրդին, որուն հաւանութիւնն ալ այսօրուան-վաղուան խնդիր է։

Վերջին պահուն համայնավարները նոր փորձ մը կատարեցին, ընտրութիւնները յետաձգել տալու համար, բայց անօգուտ։ Կառավարութիւնը նորէն վստահութիւն պահանջած էր վճռաբար :

Համայնավար ճառախօսները յայտարարեցին թէ կուսակցութիւնը ընտրական պայքարին պիտի մասնակցի յաղթանակը շահելու վստահութեամբ։

Վիճաբանութեանց պահուն, կարմիրները պարսաւանքի քուէ առաջարկեցին կառավարութեան դէմ, ամբաստանելով թէ սահմանադրութեան դէմ կը գործէ, բայց դարձեալ պարտուեցան :

Կացութիւնը Իրանի մէջ

ԱՆԳԼԻԱ ԲՌՆՈՒԹԵԱ՞Ն ՊԻՏԻ ԴԻՄԷ

«Մեծն Բրիտանիա պատրաստ է բռնի ուժի դիմելու, պահելու համար Պարսկաստանի իր հարուստ նաւթային սեփականութիւնները», կը գրէ Լոնտոնի «Էքոնոմիստ» թերթը եւ կը շարունակէ.

— «Մեծն Բրիտանիոյ, Ատլանտեանի երկիրներուն եւ հաւանաբար նաեւ Պարսկաստանի համար վտանգները այնքան մեծ են, որ արտաքին նախարարութիւնը, կառավարութեան համաձայնութեամբ խմբագրեց պատասխան մը պարսկական վերջին ծանուցագրին, յայտնելով որ եթէ Թէհրանի կառավարութիւնը փորձէ գրաւել Աբադանի նաւթահանքերն ու զտարանը, Մեծն Բրիտանիա այս քայլին պիտի դիմադարձէ բռնի ուժով :

«Գաղտնիք չէ որ բաւարար թիւով բրիտանական զինուորներ եւ օդանաւեր կան Միջին Արեւելքի մէջ, այսպիսի գործողութիւն մը կարելի դարձնելու համար։ Կառավարութիւնը հանգամանօրէն կշռած է բրիտանական ուժերու միջամտութեան հետեւանքները, որոնք կրնան համայնավար խռովութեանց դուռ բանալ Թէհրանի մէջ եւ զօրամասեր շարժման մէջ դնել հիւսիսային սահմաններուն վրայ :

«Բայց եւ այնպէս տակաւին կը հաւատայ, որ ուժի գործածութիւնը անհրաժեշտ պիտի չդառնայ։ Վճռած է սակայն այդ միջոցին դիմել, եթէ, այժմ Թէհրանի մէջ գործի գլուխ եղող ազգայնականները զսպելու լուրջ փորձ մը չկատարուի : Եւ այդ պարագային, այդ ազգայնականները, ոչ միայն իրենց երկիրը պիտի կործանեն, այլեւ պիտի բռնկցնեն ամբողջ արաբական Միջին Արեւելքը »։

Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերը յայտարարեց թէ չի կրնար հաստատել կամ հերքել այս տեղեկութիւնները։ Միւս կողմէ սակայն կը հաղորդուի թէ այս բովանդակութեամբ պաշտօնական ազդարարութիւն մը պիտի ուղղուի Թէհրանի կառավարութեան, մէկ կամ երկու օրէն։

ՀԱԿԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՑՈՅՑ ՄԸ ԹԷՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ ուրբաթ օր, 60 հազարի չափ համայնավար ցուցարարներ հաւաքուեցան ամերիկեան դեսպանատան առջեւ եւ սկսան բացագանչել.— «Անկցին ամերիկեան աշխարհակալները։ Մահ աշխարհակալներուն»։

Ազմկարար ցուցարարները, կարմիր դրօշակներու առաջնորդութեամբ եւ հակամերիկեան բացագանչութիւններով գացին Մէճլիսի (երեսփ. ժողովի) շէնքը։ Ուժգին ծափեր թնդացուցին օդը, երբ ճառախօս մը պոռաց — «կեցցէ Ստալինը : Ուրիշ ճառախօս մըն ալ Ստալինը կոչեց «խաղաղութեան դրօշակիր»։ Հսկայ ցուցատախտակի մը վրայ գրուած էր.— «Ամերիկացի եւ անգլիացի պատերազմի հրձիգները ձեր գործերը կը յափշտակեն եւ ձեզ անգործ ու անօթի կը ձգեն»։ Ծափեր խլեց նաեւ մանկամարդ աղջիկ մը, երբ կը պոռար.— «Միացեալ Նահանգներու մեզի ղրկած միակ նուէրները զէնքեր եւ հրասայլեր են»։

Ճառախօսները պահանջեցին ամբողջէն ստորագրել Ստոքհոլմի Խաղաղութեան կոչը, հիւլէական ռումբի գործածութիւնը արգիլելու համար։

Ի վերջոյ միթինկը վաւերացուց իրը կէտերէ բաղկացած բանաձեւ մը, մեղադրելով Մ. Նահանգները, թէ «կը վինեն Գերմանիան եւ Ճափոնը » եւ պահանջելով պարսիկ կառավարութենէն ճանչնալ համայնավար Չինաստանը եւ դիւանագիտական ու տնտեսական յարաբերութիւններ հաստատել անոր կառավարութեան հետ։ Բանաձեւը կը դատապարտէ նաեւ Ֆրանսան, «Համաշխարհային խաղաղութեան համայնավար խորհուրդին» ժողովը արգիլած ըլլալուն համար եւ կ'եզրակացընէ.— «Ձենք ուզեր ամերիկեան զէնքեր եւ հրասայլեր, չենք ուզեր զինուորական ծանրաբեռնուած եւմտացոյց մը»։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՃԱՄԲԱՆԵՐԸ

ԾԵՐ ՌԱԶՄԻԿԸ

Պատուհանս բակին կը նայէր: Անվերջ տարիներ: Ու մասնագիտութիւն կը ժողվէի, թէ ի՛նչպէս, ծեծուելով անձրեւներէն, Հէօնիկի տան ծեփերը վարպետօրէն ու արուեստագիտօրէն կը վազէին վար: Տիկին Պէօհմ գիտէր որ տարագիր եմ ու համակրանքով կը ծիծաղէր պատուհանէն: Ու թատրոնի ջութակահարին դեղին, խենթեցնող հոմանուհին վարագոյրին ետեւէն թաշկինակ շարժելով կ'ուզէր մտերմանալ: Ու իր գիրգ, ցանկալի իրանը կը պտտցնէր առջեւս, խոհանոցէն տիվանին վրայ :

Օր մըն ալ երկու թարմ աղջիկ դիմացէն, «Քարմէն» երգեցին ինծի: Երգեցին ու յուզեցին, զափ ու զիլ զարնելով, L'amour est un enfant de Bohème··· Ինկայ հին, նորոգութեան բերուած գորգերուն վրայ ու հեկեկացի: Ինչո՞ւ: Կ'երազէի թերեւս սեւ ծամեր, փուշ փուշ թարթիչներ ու աղեղ յօնքեր: Եւ արիւնս կը բռնկէր ու կը վառէր:

Ու երբ աշուն ըլլար, եւ ցուրտը գար, հասնէր մեր բակը, տարաշխարհիկ թռչունները, երջանիկ արարածներ, վերերէն, բարձրերէն, յաղթապանծ, թերեւս երգելով, կը դարձնէին կտուց ու լայնաբաց թեւեր դէպի գաղջ հարաւ: Ու կը հաւաքուէին տեղ մը, դաշտ կամ անտառ: Կը սպասէին որ վերջընթեր պահակներն ալ հասնին: Ու կը հիւսէին ժապաւէն ամպերուն տակ, կամ կը գոցէին զանոնք, ու ալ մնաք բարով հիւսիսի մօրուտներ Մշտադալար անտառներ: Գեղանի, սլացիկ եղնիկներ: Մելամաղձոտ, մշուշապատ հիւսիս: Ու կը յիշէի կռունկներու չուն, եռանկիւն կազմած, կրկռալով, բարձրէն, գիւղիս երկինքներէն: Ու անկարող միանալու անոնց, կ'արտասուէի յաճախ, առանց բակին վրայի շողշողուն կոյսերուն, Քարմէնին ալ: Այսպէս անցան տարիները: Ու գացին ու վերադարձան թռչունները :

Սակայն այս տարի, հարաւաթեւ փետրաւորնե՛ր, ոստում մըն ալ ես ըրի, ձեր ետեւէն, ու հասայ հարաւ, ցեղակիցներուս մօտ: Մինչեւ Փարիզ: Մինչեւ այս գիւղը :

Նորէն աշուն: Աշուն Փարիզի վրայ: Ծառուղիները երազկոտ: Արեւը նուան հատիկի պէս անուշ: Կ'անցնիմ, կ'երթամ մտամոլոր: Տերեւները, գոյն գոյն, կը վազեն ու կը թռչկոտին բոլորտիքս: Ու կը մաղուին գլխուս վրայ, խանութներուս, երազներուս, տենչերուս վրայ :

Այս քաղքըվարի գիւղն ալ նման է այն միւսներուն, Վոսփորի ափին: Հայերը հոս նոյնը, ինչ որ հոն: Առտուն գործի, իրիկունը տուն: Կը լեցուին կայարանը: Պինդ գլուխներ, թափանցող աչքեր: Կը մտնեն գնացք: Կ'երթան Փարիզ, դիտելով կուշտ ու կուռ դուրսը արածող հեղաբերրոյ խառնուրդ կովերը, ծաղիկներն ու առուները եւ խոշոր, կոնտ ու կլոր դեղին, կամ գորշ դդումները :

Եւ երբ իրիկուն ըլլայ, լոյսերը ծնին, կը ծնին մելամաղձոտ, տխուր, Հայրենի մեղեդիներ: Կը ծորին դուրս, փողոց, Հայերու պատուհաններէն: Շուրջպար կը կազմեն ու կը դառնան գեղին վրայ: Կը դառնան հայ վիշտի պարը: Կ'երգեն, անտէր, գերիներու պէս աշխատելով գիշեր ցերեկ: Եւ որպէսզի անոնք այսպէս չըլլան, չխնայեցինք ոչ կռիւ, ոչ արիւն, ոչ զոհողութիւն: Տուինք ֆետայիներ ու վեթերաններ :

Կ'իջնեն քաղաք: Ու յանկարծ, կաքաւի ձագերու նման, կը կորսուին գետնուղիին ծակուծուկերուն մէջ: Ու նորելուկ, գեղանի Հայուհիներ ալ, սեւ ծամերով իրենց քամակներէն վար, փուշ փուշ թարթիչներով, աղու աչքերով, կար առած, կը վազեն Փարիզ, կը վազեն Փարիզ, կը վազեն Փարիզ: Ու թուխ, ժրաջան մանուկներն ալ, ամէնէն անուշ բանը աստղերուն տակ, դէմէն կուգան, կը պոռան, կը վազեն, կը վազեն, կ'երթան դպրոց, կ'ուսանին ···

Գիւղը գիւղ է վերջապէս, կեդրոնը եկեղեցի, ու խլեակները քովէ քով: Ըլլայ հանդէս, ըլլայ ժամ-սպասարգ կամ յուղարկաւորութիւն, ամէնէն յուզիչ ու ազդու դէպքը հոն: Երբ սգահանդէս գայ, կը տխրին ու բռունցք կը ճօճեն հոգիներուն մէջ: Երբ մեռել պատահի, ահա ամէնէն դէշ բանը այդ է բոլոր գիւղերուն համար:

Այն ատեն անոնք կը յուզուին, կը փղձկին ու կուլան: Նոյնիսկ կը հեկեկան: Հայերու յուղարկաւորութիւնը ողբալի է: Հարազատ: Ան կ'իջնէ մինչեւ աչքերուն անդունդը: Գծագրութեան փորձեր կ'ընէ դէմքերուն վրայ: Եւ երբ աշունն ալ իր տխրութիւնով պատկերազարդէ զայն, երբ դագաղը քալէ, մահաթափօրը շարժի, տաքդեղի շարոցի պէս կ'երկննան անոր ետեւէն, մէկ ծայրը ժամը, միւսը հողվրտիք: Կը կենաս ժամուն դուռը, կը նայիս անոր ետեւէն, ու կը զգաս որ քու սրտէդ ու հոգիէդ ալ բան մը կը քակուի կ'երթայ :

Ժողովուրդի մը նմոյշները հոս, հայրենիքի բոլոր գաւառներէն: Պառաւներ փայտ կը կոտրեն, հիւղերուն դուռը, կամ սմբուկ կը չորդեն տապկելու համար: Գաղթականի տուները հաստատուն չեն ու պէտք է լաւ տաքցընել, ձմեռը սառելու վախէն: Ծերունիներ, ծնօտները ողնի, կը կենան խճուղիին ափը ու կը համրեն երթեւեկող կառքերը: Ու զարմանքով քեզի կը նային, որ դուն ալ Հայ ես, նոր ես եկեր, գլուխները կը ճօճեն, ու տրտունջներ կը թափեն առջիդ, ինչպէս կուտը հաւին :

— Այսպէս թափառական եղանք: Կեանք, ինչք, ամէն բան վրայ տալէ վերջ: Թուրքին մեզի ըրածը իրեն մնաց: Գոնէ առայժմ: Ոչ ոք անոր հաշիւ չհարցուց մեր արեան համար: Նոյնիսկ շքանշան ու օգնութիւն կը ստանայ: Ու կրկին, գլուխները ճօճելով կը հեռանան: Ըսել ուզելով թէ անիմանալի է պատասխանը իրենց համար:

Հապա ի՞նչ ըսէ միւսը, որ պայքարեցաւ զէնքով, ու հիմա, ծեր եւ աղքատ, նետուած է անպէտ իրի նման օտարներու դրան ետին: Ան, ծեր վեթերանը :

Միեւնոյն փետրաթափ գանկը Ֆրանսական տափակ գտակով: Նոյն յաղթական քիթը: Միեւնոյն չոր, կարկառուն հասակը: Եւ միշտ նոյն հին զգեստը, երեք կտորին իւրաքանչիւրը տարբեր կերպասէ: Եւ միշտ, միշտ, նոյն աչքերը, տրտում նայուածքով:

Քանի շաբաթ է գործ չկայ: Ոչ ալ դրամ բնականաբար: Վերջապէս տափատ մը ձեռք ձգեց կարելու: Կայարանէն կը բաժնուին մեր ուղիները: Կ'երթանք, կը խրինք Փարիզ: Ինք ուրիշ, ես՝ տարբեր կողմ: Տափատը սգաւոր լաթի մէջ, թեւին վրայ: — Նայէ որ գործ բերես :

Ձեռքը վեր կ'ելլէ: Դէմքը կ'ամպոտի: Արցունքը կը խեղդէ, կամ կը զսպէ: Գլուխը կը կախուի թոռմած ծաղիկի պէս: Կ'երթայ: Կը քալէ: Կ'անցնի: Կ'երթայ: Կը խրի Փարիզ :

Տնկուած ամբոխին մէջ, կը նայիմ ետեւէն: Դէմքս գոյն կը փոխէ: Կը փորձեմ արցունքս խեղդել կամ զսպել: Գլուխս կը թոմի հինցած դդումի պէս: Կ'երթամ: Կը քալեմ: Կ'անցնիմ: Կ'երթամ: Կը խրիմ Փարիզ :

Ծեր ռազմիկը ···

Միշտ այսպէս խեղճ, միշտ դեղեւուն, ու յաւիտեան աղքատ չէր ան: Ունէր նախ երկիր: Հող: Գեղ: Ու տուն: Շրջապատ: Իրենները: Կին ու զաւակներ: Ունէր խանդ ու եռանդ: Գիտէր ոստնուլ: Նետուիլ վտանգաւոր տեղեր: Գրկել հրացան: Շտապել Հայրենիք: Վրէժ: Անցնիլ Ատլանտեանէն: Մինչեւ Կիպրոս: Մինչեւ «Յանկամ տեսնել զիմ Կիլիկիա»: Մինչեւ փլուզում եւ յուսախաբութիւն:

— Իսկ երբ ջարդերու բօթը Ամերիկա հասաւ, ի՞նչ ըրիք դուք :

— Նստանք գործարանի պատերուն տակ ու լացինք··· Ողբացինք մէկ, երկու: Ոչ պատերազմը վերջացաւ, ոչ ալ լուր առինք Երկրէն: Փոխարէն եկաւ 1917ը: Գրուեցայ կամաւոր: Փարեցայ զէնքին: Թռանք Արեւելք: Ծովը կ'եռար, կը փոթորկէր, ու շարունակ մըրիկ էր մեր ներսիդին :

Մնացածը օրագիր մըն է: Մատիտով մրոտած: Արդէն թուղթը դեղին, կիսաւեր, ձեռագիր երգարանի մը ետին: Էջ մը ժամանակակից Հայոց պատմութենէն :

ԵՐՈՒԱՆԴ

Վասպուրականի Հերոսամարտը

Քաղաքին վրայ իջաւ գիշերն անդոհական ···
Ձեռք մը քարէ
Ճրագը վառեց եւ օրօրեց
Փայտէ շինուած օրրոցքը մութ ···

Ձեռք մը աղօթքն իր երգեց,
Ու չըկրցաւ ձուլել խօսքերը սրբազան
Լռութեան ցուրտ բիւրեղին մէջ ···

Ձեռք մը դողդոջ
Սափոր մ'արցունք լեցուց սրտէն մեր հայրենի
Աղբիւրներուն գարնանաձայն,
Ու զայն թափեց
Արիւնավառ բաժակին վրայ ծաղիկներուն ···

Ձեռք մը խունկին օրհնութիւնովը բացուեցաւ,
Ու գիշերի խորանին վրայ
Սըկիհ մը նոր բարձրացուց
Աստեղավառ պատարագի ···

Ձեռք մը կարծես արոյրէ ձոյլ
Պրկուեցաւ կըրակին մէջ հըրազէնին,
Ձեռք մը սիրոյ ու վրէժի,
Վայրագօրէն ձեռք մը արդար
Ժամանակին անդունդներէն պայթեցընող
Արշալոյսները նորածագ ···

Ձեռք մը փորեց հողն հայրենի,
Եւ անոր սուրբ ծոցին մէջէն
Ո՛չ թէ ակերը ցայտեցուց
Լուս[illegible]եղ դաշնակութեամբ,
Ո՛չ թէ հովին տակ ծըփացուց
Ոսկի հասկերը ցորենի,
Այլ արիւնի խորհուրդներով
Արձակեց ռումբն ազատաբեր ···

Եկարեանի ձեռքը ահա՛,
Եւ Արամի եւ Իշխանի ձեռքերը ջինջ,
Գուլկարացին ահա՛ խիզախ
Ձեռքը հալած մետաղներու պայծառութեամբ ···
Եւ ուրիշներ որոնք երբեք չըհանգչեցան
Շիրիմներու մէջ խաչաձեւ,
Այլ քարերէն եւ հողերէն դուրս բարձրացան
Շանթահարիչ ատելութեամբ ···

Ձեռքե՛ր, ձեռքե՛ր
Լոյսէ, քարէ,
Ձեռքեր պողպատ,
Ձեռքեր անհուն որ աղօթքի
Երէկ սովոր,
Այսօր վրէժի կըրակներով
Յաւերժութեան սալին վըրայ
Մեծ յաղթանակը դարբնեցին ···

Ձեռքեր որոնք ժայռերը մութ,
Հողերը ցուրտ
Կը խորտակեն ու դէպի մեզ կը բարձրանան ···
Ձեռքեր սուրբի եւ դիւցազնի,
Ձեռքեր ամբո՛ղջ հիւսուած լոյսով,
Համբուրելի շքեղութեամբ ···

Ձեռքեր որ դեռ երէկ սովոր
Ցկելու քարը, տալու ձեւ մետաղներուն,
Հայրենական գեղեցկութեան ըստեղծիչներ,
Ձեռքեր որ կեանքը փրկեցին
Մահուան մըռայլ ճիրաններէն,
Ողողեցին ամենուրեք
Հայոց աշխարհն արեւահեղ ···

Ահա՛ դարձեալ
Անտառահեւ բազմութիւնով
Դէպի մեր սիրտը կ'երկարին,
Կը փոթորկեն ահեղակոծ
Աղթամարի ծովը մռնչուն ···

Ու երբ նորէն կ'իջնէ գիշերն անդոհական,
Ձեռք մը լոյսէ
Որ կը կըրէ իր երդումի սուրբ մատանին,
Մեր հայրենի աղբիւրներուն սրտէն ահա՛
Կը լեցընէ սափոր մ'արցունք,
Ու կը թափէ հեղեղօրէն
Խորհուրդին մէջ արիւնավառ Յաղթանակին···

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

Սեւումեանի յիշատակին

Այս տարի Մայիսի կիսուն կը լրանայ մեծ արուեստագէտին մահուան երեսնամեակը :

Հայկ. Հանրապետութեան կողմէ ղրկուած Պոլիս, Հայաստանի Նորակազմ Թատերախումբին վարչակազմը պատրաստելու համար, Յովհ. Սեւումեան կը ստեղծէր բեմական այնպիսի շարժում մը, որուն ամենայն իրաւամբ կարելի է «ոսկեայ շրջան» անունը տալ: Կովկասահայ դերուսոյցը՝ կարեւոր դերերով, ինքն ալ կը մասնակցէր հետեւեալ ներկայացումներուն.— «Թագաւոր», «Երջանկութիւն», «Ուրիէլ Ակոսթա», «Դաւաճանութիւն», «Անյայտ կինը» եւն.: Յետոյ, լոկ իր ղեկավարութեամբ կը բեմադրուէին «Հիդրա» եւ Գերենիկ Տէմիրճեանի «Դատաստան» թատերախաղերը :

Դժբախտ արուեստագէտը, աւա՜ղ, կը ստիպուէր ընդհատել իր թատերական գործունէութիւնը, ընկճուած՝ անողոք թոքախտէն (հետեւանք ասպարէզին հարկադրած երկար տարիներու սրտմաշուքներուն): Մեծ Կղզիի Հայ Կ. Խաչի ապաքինարանին մէջ, Տիկիններ Մ. Սուրաբեանի, Զ. Գալեմքեարեանի եւ Միութեան Նախագահ Տիկին Մարի Սթամպոլեանի գուրգուրոտ խնամքները զուր կ'անցնին: Սեւումեան, որ հազիւ շաբաթ մը առաջ «Հրաժեշտ» արտասանած էր բեմի վրայ, դեռ թատերական ծանուցումները չպատռած հանրային վայրերէն, 1920 Մայիս 15ին աչքերը կը փակէր յաւիտենապէս :

Պոլսահայ հասարակութիւնը փառաշուք յուղարկաւորութիւն մը սարքած էր մեծանուն արուեստագէտին: Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիի շրջափակին մէջ, դամբանականներ խօսեցան Ա. Մկրեան, Ծ. Միսաքեան եւ Գէորգ Կառվարենց, որ հեծկլտալ կ'աղաղակէր — Յո՜ երթաս, վարպետ···» : Արուեստի Տան անդամները, գլխաւորութեամբ Յ. Ճ. Սիրունիի, ուսամբարձ կառք փոխադրեցին դագաղը: Հելլէն դեսպանատան առջեւ զինուորական պատիւներ եղան իր աճիւնին, իսկ գերեզմանատան մէջ «Հուսկ բանք»ը արտասանեց Մեսրոպ վրդ. Ամատունի: Մարմինը քանի մը ամիս մնաց Շիշլիի հանգստավայրը, արուեստագէտներու թաղին մէջ, մինչեւ ժամանումը Տիկին Լիսի Սեւումեանի: Վշտաբեկ այրին զայն փոխադրեց իր ծննդավայրը, զոր այնքան յափշտակութեամբ երազած էր վաղամեռիկ դերասանապետը :

Այս առթիւ, «Յառաջ»ի կը յանձնեմ իր վերջին վայրկեաններուն վրայ ծանօթ գրագիտուհի Տիկին Զարուհի Գալեմքեարեանի ատենին գրի առած մէկ յուզիչ էջը: (Տես Գ. էջ): Ա. Պ.

Զ. ՍԵՒՈՒՄԵԱՆԻ
ՎԵՐՋԻՆ ՎԱՅՐԿԵԱՆՆԵՐԸ

Հայուն բախտը սեւ է: Ազգային կեանքի բոլոր իրադարձութիւններուն մէջ, օրէնքի մը պէս միտքս ընդունեեր է այս ճշմարտութիւնը: Քաղաքական դէպքերէն զատ, կարծես թէ Հայուն տրըւած չէ նոյնիսկ վայելել տաղանդին մշտատեւ բարիքները :

Ահա կենդանի ու թարմ ապացոյց մընալ Սեւումեանը, իր ահաւոր վախճանով: Աչքիս առջեւն է ան տակաւին «Ուրիէլ Ակոսթա»յի դերին մէջ: Հոն, բեմի վրայ է դեռ բաբախուն շնորհի եւ վայելչութեան այդ իշխանը, Պետոնիսը՝ որ Աստուծոյ մը պէս կը փառաւորուէր: Անիկա իր յստակ ու հնչուն ձայնովը, բարձրացուց եւ անմահացուց թատերագրին արժանիքները, բարձրանալով ու խոնարհելով իր դերին սաստկութեան կամ մեղմութեան համեմատ, սարսռացուց իր անձը, ինչպէս ունկնդիրները, ներկայացուցած հերոսներու կիրքերուն տակ: Իր մեծազօր շունչը, հակառակ իր սպառած թոքերուն, փոթորկեց ամբողջ թատրոնը, սառն ամբոխը վառեց աւիւնով ու խանդով: Իր հրաշունչ, մոլեգին ձայնով, ոգեւորեց ժողովուրդը, ներգործեց անոր մտքին, սրտին ու կամքին վրայ, ինք ապրելով իր հերոսին մէջ, յուզեց ու հանդարտեցուց թատերասէր ժողովուրդը, խանդաղատելով կամ ամոքելով, սիրով կամ ատելութեամբ, զմայլանքով կամ պժգանքով համակեց հոգիները: Անթիւ չեշտեր ու ոլորակներ ունէր խաղերու: Իր ձեռքերը, մատները, հրամայել գիտէին բեմին վրայ. պաղատիլ, գգուել, սաստել գիտէին անոնք: Թատրոնի բեմը իրեն համար բագին մըն էր, ուր իր տաղանդին նուիրական հուրը բորբոքեցաւ. հանդիսականները զգացին իրենց երակներուն մէջ անոր ջերմութեան ծաւալիլը: Ինծի համար Սեւումեանի պէս դերասան մը, մեծազօր գործիչ մըն է նաեւ քաղաքակրթութեան, քանի որ գիտակից է իր կոչումին, առաքեալ մը, կրթելու համար հոգիները :

Ահա այս մեծ վարպետին ի պատիւ էր որ Հայ Կարմիր Խաչը բացառապէս շեղեցաւ իր նպատակէն, պատսպարելով զինքը Փրինքիփոյի բարձրադիր Ապաքինարանին մէջ, որ յատկացուած է միայն որբերուն ու տարագրեալ տղոց: Ինչպէս աչքիս առջին է ան բեմին վրայ, նոյն չափով երեւակայութեանս մէջ է իր հիւանդագին, կմախացած մարմինը, երբ առաջնորդեցինք մեր Ապաքինարանը: Մաքուր օդին, եղեւիններու եւ նորաբողբոջ բուսականութեան առջեւ, հաստատուն հաւատքը ունեցաւ առողջանալու, շատ տառապած էր Բերայի խոնաւ ու օդազուրկ իր սենեակին մէջ: Երբ ինքզինքը գտաւ Ապաքինարանի պատըշգամին վրայ, երջանիկ էր, գլուխը շարժեց դառնութիւնով :

— Ինչպէ՞ս էի զրկուել այս տեսարանից, անկարելի է որ այս գեղեցիկ բնութեան մէջ ես չառողջանամ: Ախ, ինչքան լաւ են այս արեւը, այս օդը, այս անտառները, այս բոլորը յիշեցնում են ինձ իմ Հայրենի ծառաստանները :

Հիւծախտը այնպէս ամուր իր ճանկերը տարածեր էր հէք արուեստագէտին թոքերուն եւ աղիքներուն մէջ որ, շաբաթ մը վերջ ոչ միայն չկրցաւ օգտուիլ օդին ազդեցութենէն, այլ եւ բընութեան եւ ամենէն տեսարաններու առանձնութիւնը ու խորհուրդը, արթնցուց իր մէջ կարօտախտը: Հայրենիքը, իր երկինքը փնտռելու պէտքը, տանջանք մը դարձաւ հոգիին:

— Եթէ ես գնամ հայրենիքս, մեր լայն պատշգամում, մահճակալս զետեղեմ իմ հարազատների մօտ, ես շուտ կ՚առողջանամ, այնուհետեւ կ՚երթամ Երեւան, զեկուցումս կուտամ Թատրոնի մասին կառավարութեան, եւ մի փոքր հանգստանալուց յետոյ, նորից կը սկսիմ Թատրոնի գործը :

Մինչեւ վերջին վայրկեանը յոյս ունէր որ պիտի առողջանայ: Ապաքինարանի հիւանդապահուհին, որ իր շուրջը կը դառնար յուսադրելով ու դգուելով իր տանջահար միտքերը, պէտք էր օրը քանի մը անգամ կրկնէր իրեն թէ անցագիրը պատրաստուելու վրայ է, թէ շուտով պիտի մեկնին Երեւան: Սարսուռ ազդած էին սա խօսքերը ․

— Նախ քան Լիւսիի մօտ գնալս, մի ոչխար մատաղ պիտի անենք եւ յետոյ ներս մտնենք տուն: Հապա կրկնիր թէ ի՞նչ պիտի անենք :

Եւ հիւանդապահուհին համբերութեամբ եւ ժպիտը շրթունքին կը կրկնէր նոյն խօսքերը :

Քիչ մը խնայել չգիտցաւ իրեն անողոք հիւանդութիւնը: Հապճեպով եւ արագ ընթացքով ճզմեց ու անցաւ անոր էութեան վրայէն: Օր օրի աւելի դառնացաւ հոգին, հետզհետէ զզուանքով սկսաւ նայիլ շուրջը. իր պատշգամին ներքեւ ինքնամատոյց քաղցրութեամբ հակող ճենողկուզակ մը քաղեցի ու տարի որ հոտոտէ :

— Չէի կամենում տեսնել այս ամէնին, ըսաւ. բայց Գողթանի բոյր ես բերել ինձ :

Ու անօրինակ խանդով մը հոտոտեց, շրթունքները մխրճեց ծաղիկին մէջ, եւ շարունակեց քիչ մը աւելի յուսալից ․

— Մայրս առողջ էր, հայրս նոյնպէս քարի պէս մարդ էր, ես էլ առողջ էի, կարող էի բեմի վրայ ահագին ծանրութիւն մէկ կողմ շպրտել: Մայրս այնքան առողջ էր, որ երբ լեռներն էինք բարձրանում, դժուարին ճանապարհներին Լիւսին երեխայի նման գրկած կը տանէր :

— Նստիր, ըսաւ ինծի առաւօտ մը,— իրեն համար կարմրախայտ ձուկ մը տարուած էր, — ցանկանում եմ որ լսես ասածս: Ես հաւատով եմ, որ հատուցում կայ այս աշխարհում. կինս ասում էր, մի քիչ փող հաւաքենք, վերջին օրուան համար մեզ պէտք կը գայ: Ես նուիրուել էի իմ գործին, եւ միշտ էլ յուսով էի որ հայ ժողովուրդը մի օր կը հատուցանէ ինձ: Եւ այս գուրգուրանքը, այս խնամքը, որ յանձն առաւ Կարմիր Խաչը, ապացոյցն է այդ բոլորին :

Սեւումեան մեռաւ արուեստին հուրը աչքերուն մէջ եւ խօսքը շրթունքին վրայ: Երկու օր առաջ իր մահէն, քանի մը ծանօթ գացած էինք զինքը տեսնելու. չափազանց նեղուած էր, զգացի վիճակը: Ոտքի ելայ մեկնելու համար, երբ միւսները դուրս ելան սենեակէն:

— Ձեռքդ ճակտիս դիր, ըսաւ :

Ձեռքս ճակտին տարի, տաք էր :

— Բան չունիս, ըսի, շուտով կ՚առողջանաս :

Աչքերը փակեց, գլուխը բարձին միւս կողմը դարձուց, եւ դառնացած սկսաւ գոռալ.

— Դուք այդպէս էք ասում, Պոլսեցիներդ հիւանդի դրութիւն չէք հասկանում: Առողջը դուք էք, դուք քարի պէս առողջ էք, ես եմ որ սպառուում եմ ու հիւծում, ծնկներիս մէջ հալ չի մնացել, ձեռքս չեմ կարողանում գործածել, ինձ պէտք է օգնեն որ ես ուտել կարողանամ: Տուէք ինձ Երեւանի մի բաժակ ջուր, Գողթանի գինի, մի կտոր խորոված, ախորժակով կ՚ուտեմ եւ շուտով կ՚առողջանամ :

Բեմին վրայ կարծեցի տեսնել զինքը: Պատրանքն ունեցայ թէ թատրոնին մէջ կը լսեմ զայն: Ձայնը այնքան ուժգին էր, խօսքերը այնքան հատու, շուեցի դառնացած ու խոժոռ դէմքին պատկերը տանիլ աչքերուս մէջ :

— Ժպտեցէք, ըսի, իրեն, ես մեռնիմ, բարեկամ Սեւումեանը կ՚ուզեմ տեսնել:

Ասդին դարձուց տժգունած, հալած դէմքը : Արդէն շատոնց դագաղի մէջ պառկող մէկու մը ձեւը առած էր ինքզինքին. կռնակի վրայ, փակած, գրեթէ նոյնացած անկողնին հետ, ձեռքերը կուրծքին: Իր տժգունութիւնը աւելի կը շեշտուէր ամիսէ մը ի վեր չածիլուած մօրուքին սեւութենէն, ու ժպտեցաւ :

— Բայց ասիկա կեղծուած ժպիտ է, ըսի դժգոհ :

Այն ատեն ինքզինքը ամփոփեց, ու ժպիտով մը, որ իր ամբողջ սպիտակ ակռաներուն շարքը երեւցուց ․

— Ներեցէք ինձ, մտքովս տարուած մէկ վայրկեանիս ես այսպէս արտայայտուեցի, սակայն չէի ուզում ձեզ վիրաւորել. բոլորդ էլ բարի էք, բոլորդ էլ ազնիւ :

Այս եղաւ իր տանջուած հոգիին վերջին հեծեծանքը :

ԶԱՐՈՒՀԻ ԳԱԼԵՄՔԵԱՐԵԱՆ

ԳՈՀԱՐՆԵՐ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷՆ

Ունկնդրելով սարսափը ռազմի
Մարտի մէջ ընկած ամէն նոր զոհի,

Չեմ խղճում կնոջը, ոչ բարեկամին ․
Չեմ խղճում նոյն իսկ իրեն՝ հերոսին․․․

Աւա՜ղ, կը գտնի սփոփանք կինը
Եւ կը մոռանայ լաւ բարեկամը ․

Բայց ուր որ է կայ մի հոգի միայն
Որ յիշելու է մինչեւ գերեզման :

Մեր այս կեղծաւոր մէջը գործերի
Եւ ամէն տեսակ զզուանք, գարշանքի ․

Աշխարհի միջեւ դիտել եմ միայն
Առանց կեղծիքի արցունք սրբազան —

Այդ արցունքներն է բշուառ մայրերի ․
Նրանք չեն մոռնայ իրենց զաւակաց ․

Արնոտ դաշտերում, ընկած, կորսուած,
Ինչպէս չի կարող լացող ուռենին
Բարձրացնել իրա ճիւղերը կախուած :

ՆԵԿՐԱՍՈՎ

Թարգմ․ ԱՐՍԷՆ ԳՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ

× Եթէ կոկորդը չուռի, չի կրնար երգել:

× Եթէ ծամելու բան չունենան, գլխար կ՚ուտեն

× Ի՞նչ է որ կը խածնէ՝ բայց կը բռնուի :

× Թուալէթին շատ հոգածու է, սակայն մօրուքն ու պեխերը բնաւ չածիլեր :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (52)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Դ.

Սուլթանը տակաւին ծովեզերքն էր իր ձիոյն վրայ, անձկութեամբ սպասելով յաղթանակին եւ ջանալով իրենները ձայնովն ու շարժումներովը քաջալերել: Երբ յանկարծ տեսաւ որ ճենովական նաւերը, որոնք արդէն իսկ գերի բռնուած կ՚երեւակայէր, իրենց տեղերէն շարժեցան հարաւային հովին ազդեցութեանը տակ: Ալ սակայն ժամանակը անցած էր : Երիտասարդ Սուլթանը ստիպուեցաւ վերջապէս ըմբռնել իրականութիւնը: Գիշերը վրայ կը հասնէր արդէն. աստղերը սկսեր էին փայլիլ. հովը միշտ աւելի սաստիկ կը փչէր :

Կատաղութենէն տակնուվրայ եղած, տխրութենէն ընկճուած, բայց յանկարծ հանդարտեցաւ, կ՚ըսէ Կրիտոփուլոս: Այլեւս ամէն յոյս կորսնցուցած, Պալթաօղլուին հրամայեց որ նաւատորմը իր սովորական տեղը տանի, ու ինք ալ փրփրերախ ձին ուժգնօրէն մտրակելով, դառնացած լռութեան մը մէջ դէպի բանակատեղին սուրաց :

Պ. Փիրս կ՚ըսէ թէ Թուրքերուն անյաջողութեան գլխաւոր պատճառներէն մին իրենց թուական հսկայ առաւելութիւնն էր :

Ամէն տեսակէ մանր ու խոշոր նաւերը շարունակ իրարու կը զարնուէին եւ կը նեղէին, իսկ թիերը իրարու զարնուելով կը կոտրտէին: Մինչդեռ իտալական նաւերէն արձակուած որ եւ է հարուած, որեւէ նետ կարելի չէր որ այդ ահագին բազմութեան մէջ չերթար ուեւէ թշնամիի մը չզարնէր :

Շատ մը Թուրք նաւավներ խեղդուեցան, ոտքի տակ կոխկռտուեցան, ջուրը նետուեցան այդ շփոթութեան իսկ պատճառաւ: Կասկած չկայ որ Թուրքերուն կորուստները շատ մեծ եղան; թէեւ յաղթականները քիչ մը շատ չափազանցած են այդ թիւը :

Լէոնար կ՚ըսէ թէ տասը հազար մեռեալ կար, իսկ Ֆրանցէս իբր թէ Թուրքերուն իսկ վկայութեամբ, տասներկու հազարի կը հասցնէ թիւը: Այս թիւերը պարզապէս առասպելական են: Բայց յաղթողներն ալ զգալի կորուստներ կրեցին: Կրիտոփուլոս կ՚ըսէ թէ քսաներկու Իտալացիներ մեռան եւ «կուռողներուն գրեթէ կէսն ալ» վիրաւորուեցան :

« Թուրք նաւատորմը, կը շարունակէ Պարպարո, զգուշացաւ իր խարսխարանը թողուլ հեռանալէ, որովհետեւ անոնք ալ կը վախնային որ մի գուցէ յունական ամբողջ նաւատորմը իրենց վրայ յարձակի :

Յաջորդ օրը Ապրիլի 21ն էր, Սուլթանը իր բանակէն ելաւ եւ տասը հազար ձիաւորներով սիւներուն մօտ եկաւ, ուր իր նաւատորմը խարսխած էր, հասկնալու համար թէ ինչու համար իր նաւատորմի հրամանատարը չէր կրցած իր անհուն նաւատորմիղով չորս հատիկ վենետիկեան նաւերը գերի բռնել: Հասածին պէս՝ Սուլթանը Պալթաօղլուն առեան հրաւիրեց եւ անոր պոռաց. — Թէ Մուհամմէտի հաւատքը եւ թէ գլխ՝ քու տէրդ ուրացող, ըսէ նայիմ, ի՞նչ պատճառով իմ ահագին նաւատորմս չկրցար այդ չորս հատ քրիստոնեայ նաւերը գրաւել, քանի որ անոնք անշարժացած, մեռածի պէս էին: Այդ չորս հատ նաւը երբ չկըրցար բռնել, ի՞նչպէս պիտի ընես ամբողջ քրիստոնեայ նաւատորմը գրաւելու համար »:

— « Տէր, ըսաւ խեղճ ծովակալը, նայէ իմ աչքիս զոր պատերազմին մէջ կորսնցուցի (Թուրք գինուոր մը կ՚երեւի թէ անզգուշութեամբ ծանրօրէն վիրաւորեր էր խեղճ ծովակալին մէկ աչքը) եւ կը պաղատիմ, մի բարկանար: Միմիայն իմ նաւուս վրայ հարիւր տասնըհինգ հոգի մեռած ինկան : Դուն ալ տեսար եւ քու հետդ ամէնքն ալ տեսան որ վայրկեան մը իսկ իմ ցնկանաւիս քիթը չըամնուեցաւ ծովակալ – նաւուն կողէն, որու մէջ մտած էր: Վայրկեան մը իսկ չդադրեցայ ամենամեծ եռանդով կռուելէ, իմ բոլոր միւս նաւերս ալ մեծ թիւով մեռեալներ ունեցան, նոյնիսկ քանի մը նաւերս ընկղմեցան: Կ՚երդնում քեզի որ անկարելին ըրի, ուրեմն, Տէր, կը պաղատիմ քեզի, ներէ ինծի եւ մի բարկանար ինծի դէմ »:

Ծովակալին օգնականներն ալ իրեն ի նպաստ վկայութիւն տուին, իր քաջութիւնը գովեցին, իր յամառութիւնը եւ իր աչքին ծանր վէրքը շեշտեցին: Տակաւին իրենց խօսքը չէին աւարտած, երբ Սուլթանը, բարկացած, մոռնալով Պալթաօղլուի բոլոր մատուցած ծառայութիւնները, պոռաց.

(Շար.)

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ արձակուրդին առթիւ «Յառաջ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ չորեքշաբթի օր :

Պատերազմի վտանգը

«ԱՒԵԼԻ ՄԵԾ Է ԾԱՅՐ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՔԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ»

Շարունակելով իր վկայութիւնը ամերիկեան ծերակուտական յանձնախումբերուն առջեւ, պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Մարշըլ յայտարարեց, թէ «Ռուսիոյ հետ պատերազմելու վտանգը շատ աւելի մեծ է Ծայր. Արեւելքի մէջ, քան ռուսական յարձակում մը Եւրոպայի մէջ: Խ. Միութիւնը թոյլ պիտի չտայ որ համայնավարները պատերազմը կորսնցնեն Քորէայի մէջ, այնպէս որ այնտեղ միջամտելու սպառնալիքը շատ վտանգաւոր է: Շատ տագնապալի է Քորէայի կացութիւնը Ռուսիոյ համար եւ վաւերական տեղեկութիւններ ունինք, թէ դաշնագիր մը կնքուած է Մոսկուայի եւ Փեքինի միջեւ: Եթէ Զօր. Մէք Արթըրի ծրագիրը գործադրէինք, անխուսափելի պիտի դառնար հիւլէական պատերազմ մը Խ. Միութեան հետ: Եւրոպայի պաշտպանութեան համար երկընտրանք մը գոյութիւն կրնար ունենալ այն պարագային միայն, եթէ ձեռնածալ մնալով հաւանէինք աշխարհի այդ մասը ենթարկել համայնավար տիրապետութեան: Եւրոպայի եւ Քորէայի միջեւ բաղդատութեան եզրեր չկան: Քորէայի մէջ կը կուինք արդէն եւ ամբողջ հարցը այն է թէ կրնա՞նք աւելի սաստկացնել այդ կռիւը, առանց զայն տարածելու Չինաստանի վրայ կամ պայթեցնելու ընդհանուր պատերազմ մը, ռուսական հակազդեցութեան հետեւանքով»:

Պ. Մարշըլի վկայութիւնները, որոնք պիտի շարունակուին, կրցած են նուազեցնել ժողովրդական խանդավառութիւնը զօր. Մէք Արթըրի քաղաքականութեան հանդէպ Մ. Նահանգներու մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ կարմիրները կասեցնելով իրենց նահանջը, սկսած են դիմադրել ՄԱԿի ուժերուն: Այս պարագան ենթադրել կուտայ, որ մօտ օրէն, չինեւքորէական ուժերը պիտի անցնին դարձեալ յարձակողականի: Արդէն քանի մը օրէ ի վեր կարմիր զօրամասերու մեծ համախմբումներ կը նշմարուին ռազմաճակատի թիկունքը:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ վարչութեան կարգադրութեամբ, Մայիս 21էն սկսեալ, երկաթուղիներու երթուդարձի տոմսերուն վրայ պիտի կատարուի 100ին 20 զեղչ մը, եթէ ճանապարհի երկարութիւնը 1500 քիլմ. է: Զեղչը 100ին 30ի պիտի բարձրանայ 2000 քիլմ.էն աւելի ճամբորդութեանց համար: Տոմսերը վերադարձի ուժ կրնան ունենալ ի զօրու ըլլալէն հինգ օր վերջը միայն: Իսկ ի զօրու կը մնան ամբողջ երկու ամիս: Երրորդ ամիս մըն ալ երկարաձգելու համար պէտք է վճարել տոմսի արժէքին 100ին 10ը:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ երկու նոր զօրաբաժիններ, մէկը զրահապատ, մօտ օրէն ճամբայ պիտի հանուին դէպի Եւրոպա:

ԱՆԶԱՏՈՒԱԾ համայնավարներու առաջնորդը, կամ «Ֆրանսայի Թիթօն», Լը Քոռ ծանրապէս խոշտանգուեցաւ ուղղափառ կարմիրներու կողմէ, Ուրբաթ օր: Լրագրական ասուլիս մը կը կատարէր, երբ երիտասարդ մը բեմ ցատկելով հարուած մը իջեցուց իր աչքին եւ անհետացաւ: Տասը վայրկեան վերջը, 15 համայնավարներ եւ երկու աղջիկներ Լը Քոռի գրասենեակը մտնելով, տակնուվրայ ըրին ամէն բան, պատռեցին պատին վրայ կախուած պատկերները եւ շատ մը թուցիկներ: «Թիթօն» գլխարկը դնելով հեռացաւ: Յուցարարները ետեւէն իջան եւ հետապնդեցին մինչեւ սրճարան մը: Հալածականը յաջողեցաւ կառք մը նետուիլ, սակայն ծանրապէս վիրաւորուած ըլլալով հիւանդանոց մը փոխադրուեցաւ:

ՉՈՐՍ ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐԸ 49րդ նիստը գումարեցին ուրբաթ օր, աւելի նպաստաւոր մթնոլորտի մը մէջ: Պ. Կրոմիքօ նորէն երկար ճառ մը խօսեցաւ: Արեւմտեան ներկայացուցիչները յայտարարեցին թէ կատարելապէս համաձայն են Գերմանիոյ ապազինման հարցին, եւ կը սպասեն որ Խ. Միութիւնը ընդունի իրենց բանաձեւը՝ ընդհ. զինաթափութեան մասին:

ԱՆԳԼԻՈՅ պահպանողականները կարեւոր յաջողութիւններ չահեցան քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ:

ՓՈՒԹԱՑԷՔ ՈՒՆԵՆԱԼ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐԷՆ

«ՆՈՐ ՔՆԱՐ»

Ջայնագրուած, պատկերազարդ եւ ընդարձակ Երգարանին, որ սպառելու վրայ է: ՄՆԱՑԱԾ ԵՆ ՀԱԶԻՒ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏԱՍՆԵԱԿ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ ԵՒՍ: Դիմել «Յառաջ»ի հասցէով՝ հրատարակիչին: Գինը՝ 1500 ֆրանք, փոստի ծախքն ալ միասին:

ՃԱՇԱՍԵՂԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պատգամաւորական ժողովին փակման առթիւ:

Այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, Սասունի ճաշարանը, 31 Place d'Alexandrie, métro Sentier, Strasbourg St. Denis եւ Réaumur:

Ծախքերու մասնակցութիւն:

Մեծ պարահանդէս

Ի նպաստ Փարիզահայ ուսանողներու

Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Place St. Augustin, այս կիրակի ժամը 16էն 24:

Մասնակցութեամբ ERIC MAZENS et son ensemble de MUSIQUE TROPICALE:

Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ ուսանողներու կողմէ:

Տոմսերը կարելի է ապահովել հայկական գրատուներէն եւ ճաշարաններէն:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

19 Մայիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, մասնակցութեամբ Միութեան բոլոր մասնաճիւղերու, Clubի շքեղ սրահը, 51 rue Grignan:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՍՈՐԲՈՆԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, 27 ՄԱՅԻՍ 1951, ԺԱՄԸ 2ԻՆ

Համաժողովրդական հանդիսաւոր տօնակատարութիւն Վարդանանց Հերոսամարտի

1500ամեակին առիթով

Կազմակերպուած Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ, Կրօնական Ընկերակցութեան կողմէ:

Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՆ

Հովանաւորութեամբ Կաթողիկոսական Պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ:

Նախագահութեամբ

Պ. ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

Միաժամայր մասնակցութեամբ, Կոմիտաս դպրաց դասու երկսեռ երգչախումբի, Փարիզահայ յայտնի արուեստագէտներու, Փարիզի եւ շրջակայքի բոլոր հայ վարժարաններու եւ Դպրոցասիրացի աշակերտութեան:

Ճոխ յայտագիր, որ պիտի տպագրուի առանձին:

Իւրաքանչիւր հայ պարտականութիւն պիտի նկատէ իր ներկայութեամբ պանծացնելու հայ պատմութեան մեծագոյն հերոսին նուիրուած այս համազգային յիշատակութեան եւ փառաբանութեան օրը:

Մուտքի տոմսերը ժողովրդական գիներով, 100, 150 եւ 250 ֆրանք:

Հանդէսին օրը որեւէ տոմս պիտի չծախուի սրահի կիչէն:

Նախապէս ապահովել տոմսերը Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատունէն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խարբերդ Եղեգի Բարեսիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Ն. Ա. Մուրատեանի, իրենց մօր՝ Տիկին Խըրմըզ Մուրատեանի մահուան առթիւ: Շնորհակալութիւն բոլոր այն հայրենակիցներուն, որոնք փոխան ծաղկեպսակի նուէրներ ըրին ի նպաստ կարօտ հայրենակիցներու:— Վարչութիւն

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Բնիկ Թալասցի Կարապետ Ուզունեան եւ Հայկուհի Մեսրոպեան (ծնեալ Ուզունեան) այժմ Սոֆիա, 18 րիւ Պաչօ Քերօ, կը փնտռեն, իրենց հօրեղբայրը Հաճի Ուզունեան եւ հօրեղբօր զաւակները Կարապետ, Արամ, Յակոբ եւ Վարդլոյս Ուզունեան: Կը խնդրուի ամէն տեղեկութիւն հաղորդել Բարեգործականի գրասենեակը: 11 Square Alboni, Paris (16):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Թադէոս Այվազեան, Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Պզտիկեան, Տիկին Դեզիկ Այտընեան եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք հաճեցան ներկայ ըլլալ ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՌԵԲԵԿԱ ԱՅՎԱԶԵԱՆԻ (ծնեալ Այտընեան) յուղարկաւորութեան, կամ ցաւակցութիւն յայտնել անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Ապրիլ 8էն ի վեր ՅԱՌԱՋի տարեկան բաժնեգինն է 2200 ֆրանք:

Այն բաժանորդները որոնք նոր շրջանի համար (ապրիլ 1951 — ապրիլ 1952) կը շարունակեն վճարել հին սակով (1600 ֆր.), թերթ պիտի ստանան միայն 9 ամսուան համար:

Կրկին կը խնդրենք մեր բոլոր բաժանորդներէն կանոնաւոր եւ անյապաղ վճարել իրենց բաժնեգինները, դիւրացնելու համար մեր գործը:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՔԵՌԻ խումբ, այս կիրակի ժամը 4ին:
Գ.ԷՈՐԳ ՉԱՒՈՒՇ այս կիրակի, ժամը 3ին:
ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ, այս կիրակի ժամը 3ին.
ՎՌԱՄԵԱՆ կոմ. այս կիրակի ժամը 3ին:
ԹԱԹՈՒԼ խումբ այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին:
ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբ այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին:
ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթ. այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին:

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais): Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ.— Եկեղեցւոյ Կրթական Մարմնոյ Պանեէօ Քաշանի հայ դպրոցի տարեկան հանդէսը՝ Կիրակի, 20 Մայիս, ժամը 3ին, ֆրանսական աղջկանց վարժարանի «Վօտէ»ի սրահին մէջ: 69, rue d'Arcueil, Պանեէօ: Աշակերտներու կողմէ երգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ: Ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Օր. Բերկրուհի Ծալեանի:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մէթրօ.— Պանեէօ, օթօպիւս թիւ 188 Porte d'Orléansէն եւ իջնել rue d'Arcueil:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 16 MAI 1951 Չորեքշաբթի 16 ՄԱՅԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6457–Նոր շրջանի թիւ 1868

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼԵԶՈՒՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԵՐ ԵՆ

Օր չանցնիր որ միջադէպ մը չծագի Թուրքիոյ մէջ, Մ. Քէմալի պատճառով։

Այն օրէն ի վեր որ տապալեցաւ երբեմնի միահեծան կուսակցութիւնը, Հալք, լեզուները բացուած են, եւ հետզհետէ կը սաստկանայ պայքարը՝ քէմալականութեան դէմ։

Այն աստիճան որ, կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ բացառիկ օրէնք մը առաջարկել, «պաշտպանելու համար Աթաթիւրքի բարոյական անձնաւորութիւնը»։

Մայիս 4ին, փոթորիկ մը պայթեցաւ Անգարայի Ազգ. Ժողովին մէջ, երբ կը քննուէր օրինագիծը։

Վիճաբանութիւնները շատ աւելի բուռն հանգամանք ստացան Մայիս 7ին, պատկերալից տեսարաններով։ Այս անգամ ընդդիմութիւնը այնքան զօրացած էր որ, հարկ եղաւ օրինագիծը վերադարձնել սահմանադրութեան յանձնաժողովին։

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'ամփոփենք մէկ երկու դրուագներ, որոնք՝ որոշ գաղափար կու տան խլրտումներու մասին։ (Մանրամասնութիւնները պիտի կարդաք առանձին)։

Մայիս 7ի նիստին մէջ, երբ դատական յանձնաժողովին տեղեկաբերը կը պաշտպանէր օրինագիծը, ցաւ յայտնելով գրգռիչ հրատարակութեանց առթիւ, դիտել տուաւ.

— Պէտք չէ զարմանալ, եթէ օր մը խորտակուած տեսնենք Աթաթիւրքի արձանները Անգարայի Ուլուս հրապարակին վրայ կամ Սամսոնի մէջ։

Այսքանը բաւական եղաւ, ահռելի ժխոր մը յարուցանելու համար։

Միջանկեալ ըսենք որ Մ. Քէմալի մահէն մինչեւ 1950 Մայիս 14, հետեւեալ արարքները գործուած են Մ. Քէմալի բարոյական անձնաւորութեան դէմ, համաձայն ներքին նախարարին զեկուցման.—

Անարգանքի դէպքեր՝ 51, լուսանկարներու դէմ՝ 12, արձաններու եւ կիսանդրիներու դէմ 4։

Իսկ 1950 Մայիս 14էն ի վեր արձաններու դէմ գործուած են 9 յարձակում, բարոյական անձնաւորութեան դէմ՝ հինգ։

Ուրեմն կառավարութեան օրինագիծը կը ձգտի խափանել այս կարգի արարքները։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, տարօրինակ դեր մը բռնեց Խալիտէ Էտիպ Ատըվար, երբեմնի «Օնպաշի»ն։

Այս այն Թրքուհին է որ քստմնելի դեր մը կատարեց Հայաջինջ Սարսափներու շրջանին, Սուրիոյ մէջ եւ որ տարիներով քէմալականութեան ամէնէն մոլեռանդ քարոզիչներէն մէկն եղաւ Ամերիկայի մէջ, անգլերէն ճառերով եւ գիրքերով։

Դատապարտելով հանդերձ Մ. Քէմալի յիշատակարաններուն դէմ կատարուած յարձակումները, Պայան Խալիտէ յայտարարեց.

— Ազգը իր սեփականութիւնը կը նկատէ Աթաթիւրքը, հետեւաբար անտեղի է մասնաւոր օրէնք պատրաստել արձաններուն համար։ Անշուշտ բարեփոխելի են Աթաթիւրքի յեղաշրջումները համաձայն ժամանակի պահանջներուն։ Բայց անփոփոխելի են երկու օրէնքներ, աշխարհականութեան եւ քաղաքային օրէնքները։ Եթէ առանց մէկ բառն իսկ փոխէք, երկիրը կը վերածէք ամենայետին աշիրէթի մը»։

Զաւեշտական տեսարաններ ալ պակաս չեղան, ընդհանուր ատեանին մէջ։

Ցախուռն տիպար մը, Սինան Թէքէլիօղլու, տեղէն ցատկելով հարցուց.

— «Եթէ Մ. Քէմալի լուսանկարը պարունակող թերթին մէջ հէլվա փաթթեմ, յանցա՞նք պիտի համարուի»։

Օրինագծին պաշտպաններէն մէկն ալ հետեւեալ հատուածը կարդաց ընդդիմադիր թերթէ մը, Աթաթիւրքին մասին.

— «Տասներկու տարիէ ի վեր դիակ մը ենք։ Շատ մը գիշակեր ագռաւներ թառած են դիակին վրայ եւ գործ կը տեսնեն զանազան պատճառներով»։

Ուրիշ երեւոյթներ ալ կը հաստատեն թէ պատահական կամ սովորական հակաճառութիւն մը չէ եղածը, այլ ծրագրեալ պայքար մը՝ Մ. Քէմալի եւ անոր հաստատած կարգուսարքին դէմ։

Շ.

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պատգամ. ժողովին փակումը

Երկուշաբթի օր փակուեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի 4րդ պատգամ. ժողովը, որ բացուած էր շաբաթ օր։

Օրակարգի բոլոր խնդիրները քննուեցան մասնաւոր ուշադրութեամբ եւ ընտրուեցաւ եօթը հոգինոց Կեդր. վարչութիւն մը, խանդավառ եւ հաւատաւոր տարրերէ։ Պատգամաւորները խոստացան կրկնապատկել իրենց աշխատանքը, իրագործելու համար տրուած որոշումները։

Իրիկունը հացկերոյթ մը տրուեցաւ Սասունի ճաշարանին մէջ, ի պատ. պատգամաւորներուն։ Ոգեւորութիւնը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր, ճառերով եւ երգերով։ Ներկայ էին նաեւ հինգ — վեց հիւրեր՝ Միջին Արեւելքէն, որոնք Փարիզ կը գտնուէին իբրեւ ճամբորդ։

Իրանի վարչապետը կը մնայ Երեսփ. ժողովին մէջ

«ԶԻՍ ՊԻՏԻ ՍՊԱՆՆԵՆ» ԸՍԵԼՈՎ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ ԿԸ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒԻ

Կիրակի օր արտակարգ դէպք մը պատահեցաւ Իրանի երեսփ. ժողովին մէջ։ Վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ, որ 75 տարեկան է, ճառ մը խօսելէ վերջ մարելով, բեմէն գլորեցաւ գլխիվայր։ Ներկաները անմիջապէս օգնութեան հասան եւ փոխադրեցին յարակից սենեակ մը, ուր սթափելէ վերջ յայտարարեց.

— «Անգլօ-իրանեան ընկերութիւնը որոշած է ոչնչացնել զիս։ Այլեւս չեմ կրնար իմ բնակարանս կամ իմ պաշտօնատունս երթալ։ Կ'ուզեմ այստեղ մնալ, մինչեւ որ քարիւղի խնդիրը կարգադրուի»։

Խորհրդարանին մէջ բնակելով, վարչապետը կը յուսայ խուսափիլ մարդասպաններէն եւ անխափան գլուխ հանել քարիւղի ճարտարարուեստին ազգայնացումը։ Արդէն իսկ խորհրդարան փոխադրուած են իր անկողինը, վերմակները եւ բարձերը, եւ կարգադրութիւններ եղած են, իր սենեակը թէ իբրեւ պաշտօնատուն եւ թէ իբրեւ ննջարան գործածելու համար։ Երեսփ. ժողովին բժշկապետը ներարկումներ կատարեց, նկատելով որ բազկերակը տկար կը գործէ։ Վարչապետը, որ ընդդիմադիր եղած ատեն ալ խորհրդարան ապաստանած էր երկու անգամ, յայտարարեց թէ կ'ուզէ մեռնիլ «իբրեւ մարտիրոս իր հայրենիքին համար»։ Այս առթիւ պատմեց թէ հետեւեալ երազը տեսած էր անցեալ տարի.

— «Գիշեր մը երազիս մէջ տեսայ կերպարանք մը որուն դէմքէն ճառագայթներ կ'արձակուէին։ Կերպարանքը ըսաւ.— «Մոսատեղ, գնա եւ խորտակէ Իրանի ժողովուրդին ոտքերուն շղթաները»։ Այդ երազէն ի վեր կարեւորութիւն չեմ տար իմ կեանքիս։ Երբ ազգայնացման օրէնքը քուէարկուեցաւ, հասկցայ թէ երազիս մէջ տեսած մարդս Աստուծոյ կողմէ կու գար»։

Քիչ վերջը իր պաշտօնակիցները հաղորդեցին թէ երեսփ. ժողովը վերջապէս ընտրած է այն հինգ անդամները որոնք պիտի մասնակցին 11 հոգինոց յանձնախումբին, քարիւղի ազգայնացման օրէնքը գործադրելու համար։ (Միւս վեց անդամներէն հինգը ընտրուած են ծերակոյտին, մէկը կառավարութեան կողմէ)։

Ուրիշ տեղեկութեանց համաձայն, վարչապետը յայտնած է թէ սպառնալիք ստացեր է Ֆետայանը Իսլամ կազմակերպութենէն, որ սպաննել տուաւ նախկին վարչապետը, զօր. Ռազմարա։ Ըսած է նաեւ թէ խումբ մը ձախակողմեան ցուցարարներ պաշարեցին իր բնակարանը եւ պաշտօնատունը, վերջին օրերու ընթացքին, պահանջելով բանտէն արձակել իրենց բարեկամները։ Վարչապետին կարծիքով, Անգլօ-իրանեան ընկերութիւնը ներշնչած է մահուան սպառնալիքները։ Իր ամէնէն վտանգաւոր թշնամին կը նկատէ Սայէտ Թապաթայը, որ բրիտանական ամէնէն կարեւոր գործակալը կը համարուի ընդհանրապէս եւ որ դաւ մը սարքեց 1921ին։

Տոքթ. Մոսատեղ Շահին ալ հաղորդած է իրեն սպառնացող վտանգը։ «Ցայտնեցի Ն. Վեհափառութեան թէ ստիպուած եմ ապաստանիլ մը պահել վրաս։ Շահն Շահը ուզեց տեսնել զէնքը եւ յետոյ հարցուց.— «Կրնա՞ք գործածել»։

Մոսկուա կրնայ յարձակիլ որ եւ է ատեն

Մ. Նահանգներու Ազգ. Պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Մարշըլ, ամերիկեան ծերակուտական յանձնախումբերուն առջեւ տուած իր վերջին վկայութեանց ընթացքին ըրաւ հետեւեալ ուշագրաւ յայտարարութիւնները.

— «Ռուսական յարձակում մը կրնայ տեղի ունենալ որեւէ ժամանակ։ Չենք կրնար ըսել, թէ ճիշդ որ պահուն կը պայթի այդ յարձակումը։ Իմ ընթացքս ճշդած եմ այնպէս, որ միշտ կը հաշուեմ, թէ Արեւմտեան Եւրոպայի վրայ խորհրդային յարձակում մը կրնայ ամէն վայրկեան պատահիլ։ Այսպէսով, ոչ ոք պիտի կրնայ պատասխանատու բռնել մեզ, թէ թերացած ենք այսպիսի պատահականութեան մը առջեւ մեր պատրաստութեանց մէջ, եթէ նոյնիսկ այդ բանը տեղի ունենայ երկու երեք տարիէն։ Կ'ենթադրեմ որ Ռուսիոյ գլխաւոր ցանկութիւնն է Արեւմտեան Եւրոպան առնել իր տիրապետութեան տակ։ Չեմ կրնար ըսել թէ քանի տարիէն, Ատլանտեանի պաշտպանութեան կազմակերպութիւնը ի վիճակի կ'ըլլայ լայնածաւալ յարձակում մը պէտք եղածին պէս դիմագրաւել Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ։ Իրողութիւնը այն է, որ Ատլանտեանի ուժերը դեռ պատրաստ չեն անմիջական վտանգի մը համար։ Մեր տեղեկութեանց համաձայն, խորհրդային ուժերու համախմբումները կը շարունակուին միշտ եւ Ռուսերը կը կրկնապատկեն իրենց ուժերը, որոնք կը գտնուին արբանեակ երկիրներու մէջ։

«Խորհրդային ուժերը կը զօրացուին նաեւ Ծայր. Արեւելքի մէջ։ Ի վերջոյ, Խ. Միութիւնը կրնայ փափուկ կացութեան մը մէջ գտնուիլ Չինաստանի կապակցութեամբ, նկատի ունենալով չին կարմիրներու ձախողանքները Քորէայի մէջ։ Չինաստան, իրականին մէջ, ռուսական հզօրութեան ենթակայ երկիր մըն է, որ մարդկային եւ այլ կորուստներով այնքան սուղ գին մը կը վճարէ իր դերը կատարելու համար։ Քորէայի մէջ մեր իրական հակառակորդը Խ. Միութիւնն է, որ եթէ ուզէ, ամէն վայրկեան կրնայ դադրեցնել տալ չին համայնավարներու յարձակումը։ Ռուսերը սակայն իրենց զինամթերքի մեծ մասը կու տան Չինաստանին։ Այս վերջինը բոլորովին անկարող պիտի ըլլար դիմանալու, առանց խորհրդային կառավարութեան ուղղակի աջակցութեան։

«Ամէն պարագայի տակ, Չինաստանի կացութիւնը բոլորովին տարբեր է Եւրոպայի կացութենէն։ Եւրոպայի մէջ, Մ. Նահանգները կ'օգնեն ուժեղ, ժողովրդավար եւ հակահամայնավար երկիրներուն»։

Պ. Մարշըլ, ըրաւ նաեւ ուրիշ զինուորական ու քաղաքական կարեւոր յայտարարութիւններ, որոնք գաղտնի կը պահուին։

Այժմ, վկայելու կարգը եկած է միացեալ սպայակոյտներու պետ զօր. Պրէտլիին, որ արդէն սկսաւ լսուիլ միեւնոյն յանձնախումբերուն կողմէ։

«ՇԱՏ ԿԱՐԵՒՈՐ ԲԱՆ ՄԸ ՊԻՏԻ ՊԱՏԱՀԻ»

Շատ մը ծերակուտականներ, որոնք լսեցին Պ. Մարշըլի վկայութիւնները, աւելի եւ աւելի լաւատես են այժմ Քորէայի կացութեան մասին։ Հանրապետական ծերակուտական Պ. Ֆլէնտըրս ըսաւ.— «Կը թուի թէ մօտ ատենէն պիտի պատահի շատ կարեւոր բան մը, որ պիտի հաստատէ Պ. Մարշըլի տեսակէտը, Քորէայի մէջ դաշնակիցներու յաջողութեան մասին»։ Ուրիշ ծերակուտա—

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆԳԼԻԱ ԲՌՆՈՒԹԵԱ՞Ն ՊԻՏԻ ԴԻՄԷ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Մեծն Բրիտանիա ազդարարած է Պարսկաստանի թէ զինու զօրութեամբ պիտի պաշտպանէ իր քարիւղի ստացուածքները, որոնք ազգայնացուած, բայց տակաւին բռնագրաւուած չեն։

Այս ազդարարութեան ապացոյց կը համարուի Անգլիոյ պատերազմական նախարարութեան մէկ զեկոյցը, որուն համաձայն 3000—4000 վայրաչուներ (փառաշիւթիստ) հրաման ստացած են կազմ եւ պատրաստ գտնուիլ, բացառիկ պատահականութեան մը հանդէպ։ Զեկոյցը Պարսկաստանի խօսքը չըներ, բայց թերթերը բացորոշապէս այդ երկրին կը կապեն այս պատրաստութիւնը, նկատի առնելով անոր կացութիւնը։

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Մորիսըն, կարճ կապելով իր արձակուրդը, նոր ծանուցագիր մը կը պատրաստէ, ազդարարելու համար Իրանի վարչապետին թէ ծանր հետեւանքներ կըրնան ծագիլ, եթէ միակողմանի կերպով կատարուի Անգլօ-իրանեան ընկերութեան ստացուածքներուն ազգայնացումը։ Իրազեկներ կ'եզրակացնեն թէ վայրաչուներու պատրաստութիւնը կոչուած է ուժ տալու այս ազդարարութեան։ Վայրաչուներուն հրամայուած է ընդհատել իրենց տարեկան ռազմափորձերը եւ վերադառնալ զօրանոց։ Այս պատրաստութիւնները կատարելով հանդերձ, բրիտանական կառավարութիւնը տակաւին վերջնապէս որոշած չէ գործածել վայրաչուները։

ԱՅՑ ԱՌ ՎՌԱՄԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

Անպաշտօն, լուռ այց մը Մոնթէվիտէոյի Վռամեան Ակումբին, կը բերէ մեզ այն եզրակացութեան, թէ շրջանի մեր ընկերները ի գին մեծ զոհողութեանց՝ ձեռք ձգած են վերջապէս իրենց ու Ուրուկուայի մայրաքաղաքի հայութեան համար պատուաբեր կեդրոն մը։ Մէժան պողոտայի վրայ, քովընտի Լաւանիակա պողոտային, Վռամեան Ակումբը ունի կեդրոնական ժամադրավայր մը դառնալու ամէն յարմարութիւն։ Հոն կը ժամանեն մայրաքաղաքին չորս կողմերէն մեկնող կարգ մը հանրակառքեր, եւ մարդատար ինքնաշարժներ :

Մէժան պողոտային 3872 թիւին առջեւ, երկաթէ ձողացանկապատէն դուք կը տեսնէք դէտէնէն քիչ մը բարձր գեղեցիկ սպիտակ շէնք մը, ճակատը հայերէն եւ լատիներէն տառերով գրուած՝ Վռամեան Ակումբ :

Մուտքի անցքին երկու կողմերը բարձրադիր՝ 36 մեթր լայնքով ծառազարդ եւ ծաղկազարդ սիրուն պարտէզը կը գրկէ շէնքը աջէն ու ձախէն եւ կը խորանայ 110 մեթր, տալով բնատեսածական հրապոյր մը հաստատութեան :

Ութը օգտաւէտ սենեակներ ունի Ակումբը։ Պաշտօնական բացումէն առաջ արագօրէն ետեւի կողմը պատրաստել տրուած է կոկիկ սալադետին մը, որ բացօթեայ հաւաքոյթներու եւ պարերու համար կը գործածուի :

Պարտէզին մնացեալ մասին մէջ կան քանէ աւելի ստուէրախիտ ծառեր։ Որոնց մէջ նաեւ քանի մը խնձորենիներ, տանձենիներ եւ սերկեւիլներ :

Դալարապատ այս անկիւնը, խաղաղութեան գիրկը, շաբաթ կէսօրէ ետք եւ կիրակի օրերը շրջանի համակիր հայութիւնը եւ երիտասարդութիւնը կուգայ ապրելու, հայկական տաք մթնոլորտի մը մէջ, յատկապէս շինուած քարասեղաններու շուրջ կամ դալարիքին վրայ, հոգեկան կազդոյրի քանի մը ժամեր :

Արդէն հաստատուած է, հայերէն լեզուի ուսուցման դասընթացք, շաբաթ կէսօրէ ետք Արմենիա Երիտ. Միութեան մաս կազմող օրիորդներու եւ չոլեքշաբթի երեկոները՝ երիտասարդներու համար, առ այժմ կը դասախօսէ Հ. Յարութիւն վրդ. Թէքէեան :

Շէնքին մէջ ՀՕՄը, Ա. Ե. Միութիւնը եւ Ակումբի վարչութիւնը պիտի ունենան իրենց սենեակները :

Մուտքի առաջին մեծ սենեակը յատկացուած է դնդամուղի. ձախ սենեակին մէջ է դաշնակը եւ յառաջիկային կազմուելիք գրադարանի կազմածներէն մաս մը։

Աջ կողմը ծրագրուած է բարձրացնել հինգ հարիւր հոգինոց նոր սրահը՝ օգտագործելով, այդ նպատակին համար, շէնքին երկու պատերը : Այս առթիւ մինչեւ 40 հազար ուրուկուայեան փեսօ ծախք մը կը նախատեսուի։ Ներկայ շէնքը, խոստովանինք որ, նման սրահի մը պէտք ունի :

Հակիրճ տողերու մէջ տուինք Վռամեան նոր Ակումբի արդի պատկերը :

Ինչպէս կը տեսնուի, Վռամեան Ակումբը Մոնթէվիտէոյի հայութեան մէկ մասին համար կոչուած է դառնալու փրկութեան լաստ մը :

Իր բոլոր յարմարութիւններով ան կրնայ մղիչ ուժը դառնալ ազգային – մշակութային ձեռնարկներու :

Այս պահուս երեք հարիւրի մօտ երկսեռ երիտասարդներ կապուած են անոր, ու իրենց քայլերը կ՚ուղղեն այնտեղ :

Հայրենակարօտ ընտանիքները հոն կը ժամադրուին, զիրար տեսնելու եւ հայկական ջերմ մթնոլորտի մը մէջ շնչելու համար։ Անոր յարկին տակ ամէն շաբաթ կէսօրէ վերջ եւ կիրակի օրերը կը լսուին հայկական ձայնապնակներէ բարձրացող ազգային քաղցր երգեր :

Կապը, որ կը ստեղծուի այս կերպով՝ կրնայ դառնալ կենդանի խանդավառութեանց առիթ, եթէ երբեք Ակումբը օր առաջ օժտուի իր մեծ սրահով։ Հոն է որ պիտի կատարուին այսուհետեւ մեր Մայիս 28երը, Փետրուար 18երը, Ապրիլ 24երը, Դաշնակցութեան Օրը, մեր հերոսամարտներու հանդիսութիւնները, մշակութային եւ զանազան կարգի այլ ձեռնարկներ, որոնց համար կաբեւոր գումարներ կը յատկացուին օտարներու :

Նման սրահի մը արագ կառուցման համար պահանջը կայ դարձեալ հարաւային ամերիկահայութեան եւ Վռամեան Ակումբի համակիր ազգայիններու նիւթական օժանդակութեան սակայն։

Ակումբի հզօրութենէն ժամանակաւորապէս ընդհատած էր գործունէութիւնը Ա. Ե. Միութեան :

Ակո՛ւմբ տուէք մեզի ու հաւաքավայր, կ՚աղաղակէին երիտասարդները երկու տարիէ ի վեր, որոնք հայ շէնքի մը մէջ իրարու հանդիպելու պատեհութենէ զրկուած էին։

Ու անոնք գտան զիրար, իրարմով ու մեծերով ոգեւորուիլ սկսան արդարեւ, երբ գնուեցաւ ներկայ շէնքը :

Շաղախը մէջտեղն է. կը մնայ անով ամրապինդ իրարու կապել բազմահարիւր գաղափարապաշտ եւ հայրենապաշտ ազգայիններ :

Կը մնայ օժտել Վռամեան Ակումբը իրեն վայել սրահով մը :

Ծիգ մը եւս, ներսէն ու դուրսէն, եւ ահա ընկերները կ՚ունենան իրենց տարիներու երազը՝ ակումբին հետ սրահը եւս :

Ու այդ սրահը, կը դառնայ, հաւատացած ենք, ութ հազարնոց հայութեան կարեւոր մէկ մասին՝ մշակութային ապրումներուն վառարանը :

Նիւթական ամէն կարելիութիւններով օժտըւած հարաւային ամերիկահայութիւնը ցարդ շատ քիչ յատկացումներ է ըրած ցեղապահպանման աղաղակող կարիքներու համար։

Առաջին օրէն եթէ զգացուէր այդ ուղղութեամբ կատարուելիք զոհողութիւններէ յառաջանալիք արդիւնքին արժէքը, ներկայիս այդ կ՚ըլլար հարաւի հայ կեանքին պատկերը :

Այսօր ալ, երեսուն տարուան թարթափուն քայլերէ ետք առողջ չէ բոլորին կեցուածքը, երբ անտարբերութեան իբրեւ հետեւանք արդէն կարկառուած կորուստներ կան մէջտեղը :

Վռամեան Ակումբը՝ մեր տետրին մուտքի բաժնին մէջ արձանագրուած նիւթա – բարոյական հարստութիւն մըն է։ Նոր զոհողութիւնով մը դարձնենք զայն յաղթանակի միջնաբերդ :

Սփիւռքի այս շրջանին մէջ հայ կեանքը պէտք ունի այլեւս լուրջ աշխատանքի եւ նուաճումներու :

Ու այդ աշխատանքները, այդ առաջադրութիւններն ու նուաճումները իրականացնելու կոչուած գործօններու մէջ առաջին գծին վրայ կը գտնուի Վռամեան Ակումբը ահա։

ԱՐՄԵՆԻԱ

Մուհամմէտի մզկիթը եւ դամբարանը պիտի նորոգուին

Սէուտի Արաբիոյ Թագաւորը, Իպն Սէուտ ընդառաջ երթալով իսլամական աշխարհի ցանկութեան, որոշած է նորոգել եւ արդիականացնել Մուհամմէտ մարգարէի մզկիթն ու դամբարանը Մետինէի մէջ :

Ինչպէս ծանօթ է, Իսլամը ունի բազմաթիւ աղանդներ։ Վահապիները, որոնց կրօնապետն է Իպն Սէուտ, կը հաւատան թէ կռապաշտութիւն է պաշտել քարէ շինուած որեւէ տեղ : Մարգարէին գերեզմանը պէտք չէ համբուրել կամ դպիլ անոր որեւէ ձեւով։ Ով որ կ՚երկրպագէ անոր առջեւ, կը ձերբակալուի իբրեւ մահացու մեղք գործած մէկը։ Անհաւատի գործ է թքնել մզկիթի որեւէ մէկ մասին մէջ, կամ արհամարհանք ցոյց տալ անոր հանդէպ։ Յանցաւորները անմիջապէս կը գլխատուին :

Մարգարէէն եւ անոր աղջկան Ֆաթիմէէն զատ, Մուհամմէտի յաջորդ խալիֆաներն ալ թաղուած են Մետինէի մէջ։ Մինչեւ իսկ տեղ մը պահուած է Իսային (Յիսուս – Քրիստոսի) համար : Իսլամները կը հաւատան թէ Յիսուս նորէն պիտի ծնի եւ մեռնելէ վերջ պիտի թաղուի Մարգարէին գերեզմանին մէջ :

Մուհամմէտի ծննդավայրը Մեքքէն, ինչպէս եւ Մետինէն Իսլամի զոյգ սրբավայրերն են (Հարամէյն) :

Այժմ, 1300 տարուան հնութիւն ունեցող այս մզկիթն ու գերեզմանը, որ «Մէսճիտ էլ Նապավի» կը կոչուի, անհրաժեշտօրէն պէտք է վերաշինուի։ Ծախք կը նախատեսուի երեք միլիոն սթերլին (երեք միլիառ ֆրանք)։ Վերաշինութեան հետ միասին, Մետինէն պիտի օժտուի ելեկտրական լոյսով եւ օդը զովացնող մեքենաներով :

Թէեւ ամբողջ աշխարհի Իսլամները յօժարութիւն յայտնած են մասնակցելու ձեռնարկին, Իպն Սէուտ Թագաւորը, սակայն, որոշած է ինք հոգալ ծախքերը։ Դրամը պիտի ճարուի իր անձնական քսակէն, որ շատ լեցուն է, ինչպէս նաեւ ուխտաւորներու նուէրներէն :

Այս տարուան սկիզբներուն էր որ իսլամական աշխարհին մէջ տարածուեցան վրդովիչ լուրեր, որոնց համաձայն, 21 հատը մզկիթի 337 զարդարուն սիւներէն, որոնց վրայ կը կռթնի մզկիթին ապառօրինչ գմբէթներուն եւ կամարներուն չարքերը, երկար ճաթռտուքներ ստացած են եւ փլելու վտանգին տակ են։ Անմիջապէս կոչեր հրատարակուեցան Գահիրէի, Քարաչիի եւ այլ իսլամական երկիրներու մայրաքաղաքներուն մէջ եւ ձեռնարկուեցաւ գումարներու հանգանակութեան :

Իպն Սէուտ Թագաւոր, որ աւանդօրէն, իսլամական սրբավայրերու միակ պահապանն է Մեքքէի եւ Մետինէի մէջ, գտնուեցաւ երկընտրանքի մը առջեւ։ Վահապի Իսլամները, ինչպէս ըսինք, չատոնց կը դատապարտեն որեւէ ձեւի ծնրադրութիւն դամբարաններու առջեւ։ Երբ 1804ին, Մետինէն գրաւուեցաւ Վահապի աշիրէթներէն, անոնց պետը, Սէուտ, մարգարէի գերեզմանը պարպեց իր բոլոր արժէքաւոր զարդարանքներէն եւ յայտարարեց թէ անոր ուղղուած ամէն աղօթք կամ երկրպագութիւն կռապաշտութիւն է :

Այս հաւատալիքը հիմնուած է Մարգարէի հետեւեալ խօսքին վրայ.

— « Ո՛վ Ալլահ, պատճառ մի ըլլար որ իմ դամբարանս որեւէ կռապաշտական պաշտամունքի առարկայ դառնայ։ Թող Ալլահի զայրոյթը թափի ամէն անոնց վրայ, որոնք իրենց մարգարէներուն գերեզմանները աղօթավայր կը դարձնեն »։

Եւ սակայն, Սէուտի վարմունքը սրբապղծութիւն նկատուեցաւ իսլամի հետեւորդներուն կողմէ։ Եւ այս անգամ, Իպն Սէուտ Թագաւոր զոհեց Վահապիներու աւանդութիւնը, ընդառաջ երթալով՝ Մարգարէի մզկիթն ու գերեզմանը վերանորոգելու իսլամական ընդհանուր պահանջին :

Անմիջապէս դիմեց Եգիպտոսի Ֆարուք Թագաւորին, խնդրելով ղրկել ճարտարապետներու եւ մասնագէտներու առաքելութիւն մը, որպէսզի քննէ մզկիթն ու դամբարանը եւ հսկէ կատարուելիք նորոգութեանց վրայ, պայմանով որ ձեռք չզարնէ բուն իսկ մզկիթին։

Այժմ, արդէն իսկ Մետինէ կը գտնուի այս առաքելութիւնը, որուն մաս կը կազմեն Գահիրէի քաղաքապետութեան տնօրէն Մուսթաֆա Ֆահմի փաշա եւ հանրածանօթ ճարտարապետ Սէրակէտին պէյ։ Անոնք սկսած են պատրաստել նորոգութեանց եւ արդիականացման յատակագծերը, որոնց համաձայն երկու անգամ պիտի ընդարձակուի սրբավայրի 8600 քառ. մեթր տարածութիւնը եւ այս նպատակով, մզկիթին մերձակայ 120է աւելի տուներ պիտի գնուին եւ փլցուին։ Պիտի նորոգուի եւ արդիականացուի նաեւ Մարգարէին Պարտէզը, բակին մէջ, որուն կեդրոնը պիտի շինուի շատրուան մը պաշտելու համար «Ան, որ երկիրը ծածկեց ծաղիկներու գորգերով և ստուերախիտ ծառեր բուսցուց մեռած հողէն»։ Մարգարէին մէկ ուրիշ աւանդութիւնը կ՚ըսէ, թէ «ընդունելի է պաշտամունքը պարտէզի եւ մզկիթի մէջ»։ Պիտի շինուի ջրաբաշխական նոր ցանց մը, որովհետեւ սիւներուն հասած վնասը կը վերագրուի ջուրին, ինչպէս նաեւ ուխտաւորներու բնակավայրերը օգտաւէտ դարձնելու դրութիւն մը, նկատի ունենալով որ ուխտագնացութեան եղանակին, Մետինէի մէջ, անտանելի տաք կ՚ըլլայ։ Պիտի ընդարձակուին վերջապէս այժմու նեղլիկ ճամբաները եւ պիտի կառուցուին հարուստներու ինքնաշարժներուն համար կառատուներ, իսկ աղքատ ուխտաւորներու ձիերուն եւ ուղտերուն համար ալ ախոռներ :

Ամբողջ աշխատանքը պիտի վերջանայ մօտ երեք տարիէն։ Աշխատանքի պիտի առնուին միայն իսլամ գործաւորներ, քանի որ ոչ-իսլամներուն արգիլուած է մտնել Մետինէ կամ Մեքքէ :

Ամբողջ աշխարհի Իսլամներուն համար, Ատլանտեանի ափերէն մինչեւ Ծայր. Արեւելք, պարտք մըն է իրենց կեանքի ընթացքին գէթ մէկ անգամ այցելել մարգարէին գերեզմանը եւ Սէուտի Արաբիոյ այլ սրբավայրերը։ Այս աւանդութեան ընդառաջ երթալու համար է որ կը կազմակերպուի տարեկան ուխտագնացութիւնը :

Ու այսպէս, ամէն տարի, 150 հազարէ աւելի Իսլամներ Սէուտի Արաբիա կ՚երթան օդի, ցամաքի եւ ծովու ճամբաներով, Հաճճի (ուխտագնացութեան) եւ զիարէթի (այցելութեան) համար Մարգարէի գերեզմանին։ Հաճճին եւ զիարէթին միջեւ կայ հիմնական տարբերութիւն մը։ Զիարէթը, Քուրանով պարտաւորիչ է գէթ մէկ անգամ ամէն մէկ իսլամի համար, մինչ հաճճը բարի գործ մըն է որուն համար պարտադրանք չկայ :

Թ.Ա.Թ.

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ անձնատուութեան տարեդարձին առթիւ (8 Մայիս), հանդիսաւոր ցոյցեր կատարուեցան արեւելեան շրջանին մէջ, ի փառս Խ. Միութեան։ Կառավարութիւնը յատկապէս կազմուած թափօրներով ծաղկեպսակներ դրաւ ռուս զինուորներու գերեզմաններուն եւ խորհրդային յիշատակարաններու վրայ։ Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ ծաղկեպսակներ չդրուեցան գերման զինուորներու գերեզմաններուն վրայ ... Թերթերը Գերմանիոյ համար փրկութիւն կը հռչակէին սովետական յաղթանակը, ցաւ յայտնելով որ ամբողջ Գերմանիան ազատագրուած չէ։ Պաշտօնական արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Օփերային մէջ, ի ներկայութեան ռուս զօր. Վասիլի Զուիքովի։ Այս առթիւ գերման փոխ-վարչապետը ճառ մը խօսելով, փառաբանեց խորհրդային զօրքը։ Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ տարեդարձը անցաւ լռութեամբ։ Միայն հանրապետութեան նախագահը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, պահանջեց Ռուսաստան մնացած գերման գերիներուն արձակումը :

Ծաղիկներու տօնը, Այնճար եւ «Յառաջ»

ՇԹՈՐԱ, 3 Մայիս, (Յառաջ).— Մայիս 1ին (Գշ.) Այնճարի «Յառաջ» վարժարանի ուսուցչական կազմը եւ աշակերտները «Ծաղիկներու տօն»ը տօնելու եկան Շթորայի մեծ ակին յարակից գեղեցիկ պարտէզին մէջ։

Իրենց կ'ընկերանային նաեւ ընկերներ, քաղաքապետը, «Յառաջ» վարժարանի եւ երկու յարանուանութեանց, «Ազբալեան» վարժարանի համար պետութեան կողմէ տրամադրուած արաբերէն լեզուի երեք ուսուցիչները եւ հոգաբարձութենէն երկու հոգի։

Նախապէս այդ օրուան համար պատրաստած էին կոկիկ հանդէս մը ի պատիւ ընկեր Շ. Միսաքեանի եւ օրուան նախագահ որոշած էին այս տողերը գրողը, որ թուեց «Յառաջ»ի մատուցած ծառայութիւնները։ Խօսք առին նաեւ ուսուցիչները հայ թէ արաբ եւ ներկաներէն ծնողք մը։ Բոլորն ալ ծանրացան Ֆրանսահայութեան եւ «Յառաջ»ի անգին գործունէութիւններու Այնճարի դպրոցին։ Այս առթիւ Լիբանանէն անուշաբոյր ծաղիկներ կ'ուզէին զրկել իրենց, ծիծեռնակներու միջոցաւ։

Ստեղծուած էր հայկական հաճելի մթնոլորտ։

Գաւաթներ պարպուեցան «Յառաջ» վարժարանի աշակերտութեան բոլոր պաշտպաններուն արեւշատութեան համար։

Եղան արտասանութիւններ, խմբերգներ, մեներգներ հայերէն եւ թէ օտար լեզուներով։

Աշակերտներուն օրինակելի կարգապահութիւնը լաւ տպաւորութիւն ձգեց նոյնիսկ Արաբներու վրայ, ժամը 5ին Այնճարցիները «Յառաջ նահատակ» երգով ուրախ զուարթ բաժնուեցան մեզմէ, այցելելով հայկական գիւղը եւ «Ազբալեան» վարժարանը»։

Գ. Գ. ԳՈՒՏՈՒԼԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

ՏԷՍԻՆ, 8 Մայիս.— Շաբաթ երեկոյ տօնուեցաւ Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի 36րդ տարեդարձը։ Հ. Յ. Դ. տան սրահը լեցուած էր հաւատաւոր բազմութեամբ։ Բեմը պատշաճօրէն զարդարուած էր Արամի, Անդրանիկի, Հրայրի եւ ուրիշ հերոսներու նկարներով։ Մեր պաշտելի եռագոյնը Ֆրանսականին դիմաց՝ մեզ կը յիշեցնէր ազատագրութեան համար կատարուած անհուն զոհաբերութիւնը։

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ դպրոցի սանուհիներուն երգչախումբին «Յառաջ ընթանանք»ով, ղեկավարութեամբ Տիկին Գ. Փափազեանի։

Օրուան նախագահը, Վ. Հիւսեան իր բացման խօսքով պարզեց հերոսամարտի խորհուրդը, Վասպուրականի հայութեան միահամուռ վճռականութիւնը ընդդէմ Թրքական սպառնալիքին, կեղծիքներուն եւ դաւերուն։ Կռիւ մը՝ կենաց ու մահու, անհաւասար ու հերոսական։

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր։ Երգչախումբը, որուն յարատեւութիւն կը մաղթենք, տուաւ իր առաւելագոյնը, խլելով ջերմ ծափեր։ Մէջ ընդ մէջ երգեց՝ «Զարթիր իմ սիրտ», «Զինուած պատրաստուած», «Սարէն կուգայ ձիաւոր», «Ալագեազ սարն ամպել ա»։ Արտասանողները, բոլորն ալ մեր դպրոցին սանուհիները, կրցան յուզել ներկաները, ներշնչուած արտասանելով եւ արժանացան գնահատանքի։ Օր. Անահիտ Պապայեան արտասանեց «Կեանքից թանկ բանը» Օր. Մարի Մուրատեան՝ «Հայ ժողովուրդին»ը, Մարի Լուիզ Առաքելեան «Բաղինին փառաբանութիւն»ը։ Լիոնէն Տիկին Վարդանեան իր քաղցր ձայնով կրկնութեան արժանացաւ։ Նոյնպէս Օր. Ս. Սէտէֆեան խլեց երկար ծափեր իր երկու երգերով։

Օրուան բանախօսը, ընկեր Միսաք Միրզէ իր կուռ ու խանդավառ բանախօսութեամբ ոգեւորեց ներկաները ներշնչելով նոր եռանդ ու կորով։ Ան յատկապէս ծանրացաւ հերոսամարտերու էութեան ու բարոյական ազդեցութեանց վրայ։ Շեշտեց անհրաժեշտութիւնը այս տօնակատարութեանց դասերուն։ Թելադրեց ծնողներուն դրուագներ պատմելով հերոսամարտերէն, ազատագրութեան ժառանգութիւնը փոխանցել իրենց զաւակներուն եւ իր խօսքը վերջացուց հրաւիրելով երիտասարդ սերունդը հետեւիլ մեր անմահ հերոսներու գծած ճամբուն։

Ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան, որ պատահաբար մեր մէջ կը գտնուէր, իր հայրենակիցներուն բաղձանքին ընդառաջ երթալով եւ իբրեւ մէկը հերոսամարտի գործօն մասնակիցներէն, ամփոփ ակնարկ մը նետեց գլխաւոր անցքերուն վրայ։ Պարզեց Վասպուրականի հայութեան ի յայտ բերած ազգային գիտակցութիւնը, կամքը, ազատ ապրելու իտէալը եւ անձնազոհութիւնը։ Ընկերը հերոսամարտը նմանցուց ապարանջանի մը վրայ գետեղուած թանկագին քարերու, որոնց կեդրոնը գրաւուած է Մայիս 28ի փառաւոր անցքը։ Իր կարգին թելադրեց բոլորին, վառ պահել յիշատակը բոլոր հերոսամարտերուն, տոգորուիլ անհետացող պաշտելի դէմքերու ազգային բարձր գաղափարներով եւ միշտ պատրաստ ըլլալ դիմագրաւելու վաղուան քաղաքական անակնկալները։

Յետոյ ներկայացուեցան երկու պատկերներ։ Առաջինը կը ներկայացնէր Շիրինի Տիկնոջ եւ զաւակներուն եղերական սպանութիւնը վայրագ ձեռքերէ։ Իսկ երկրորդը՝ Վռամեան բանտին մէջ։ Անցք մը՝ Ճէվտէթի եւ Վռամեանի խօսակցութենէն։ Երկուքն ալ յուզիչ պատկերներ էին եւ արցունքներ խլեցին շատերու աչքերէն։ Ղեկավարութիւնը ստանձնած էր Պ. Պօղոս Տէր Պօղոսեան, ինչպէս նաեւ Վռամեանի դերը։ Բոլոր դերակատարները ըմբռնած էին իրենց փափուկ դերերը։ «Յառաջ նահատակով» վերջացաւ այս յիշատակելի երեկոն որ անտարակոյս շատերու հոգւոյն մէջ անգամ մըն ալ քրքրեց անցեալ խռովիչ ու քաղցր յիշատակներ։

Գ.Պ.

ԿԵԱՆՔԸ ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

ՌՈՄԱՆ.— Կար ժամանակ որ տուն տեղ չունէինք։ Ամէն ինչ պատահականութեան ձգուած էր։ Հաւաքավայր չունէինք։ Սրահի չգոյութեան պատճառով դասընթացքները դատապարտուած էին դադրելու։ Բայց, շնորհիւ Դաշնակցական տղոց եւ մեր բարեկամներու միացեալ ճիգերուն, վերջապէս մենք ալ ունեցանք, մեր հաւաքավայրը.— «Արամ Մանուկեան» ակումբը, 21, Սէնթ Անթուան փողոցին մէջ։

Ահա այդ տան մէջն էր որ տեղի ունեցաւ, աւանդական հաւկթամարտը, Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի «Օր»ը։

Հաւաքավայրը արդէն դարձած է իսկապէս հայկական օճախ մը, ուր հայրենաբաղձ հայրենակիցները կուգան ներշնչուելու, ապագայ «Արամ Մանուկեան» ակումբը, ժրաջան մեղուներու փեթակի մը տպաւորութիւնը կը ձգէ այցելուին վրայ։ Երկուշաբթի օրերը, երեկոյին, հոն կը հաւաքուին Նոր Նոր Սերունդի անդամները, ղեկավարութեամբ ընկ. Բ. Պալեանի, մեր հանդէսներուն գեղարուեստական բաժինը պատրաստելու համար։ Չորեքշաբթի երեկոները վերապահուած են Նոր Սերունդի դասընթացքներու եւ դասախօսութեանց։ Շաբաթ երեկոները պատանիներն ու երիտասարդները հոն կը հաւաքուին զբօսնելու եւ պարելու համար։ Եւ վերջապէս այս սրահին մէջն է, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 6ին, Ապրիլեան Եղեռնի 36րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը։ Օրուան նախագահին՝ ընկեր Սուրէն Գասպարեանի հրաւէրին վրայ, հանդիսականները, յոտնկայս մէկ վայրկեանի լռութիւն պահեցին ի յարգանս միլիոն մը հայ զոհերու յիշատակին։ Բժ. Համբարձումեանի ղեկավարութեամբ ամբողջ սրահը երգեց «Տէր ողորմեա»ն։ Յետոյ բժիշկը խօսեցաւ Ապրիլ 24ի արհաւիրքի մասին, յուզելով ներկաները։ Ընկեր Ս. Պիլալեան Ա. Ահարոնեանին «Ազատութեան ճանապարհ»էն կտոր մը կարդաց։ Մանուէլ Թաշճեան յուզումով արտասանեց Ատոմ Եարճանեանի «Պար»ը, ընկեր Բ. Պալեանը երգեց «Զախորդ օրերը»։ Ապա, Փալանսի քահանան կատարեց հոգեհանգիստ բոլոր զոհերուն համար։

Սարգիսեան

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Այս ուրբաթ, 18 Մայիս, երաժշտագէտ Օհան Տուրեան անգամ մըն ալ քօնսէռ Քոլոնի նուագախումբին վարիչի ճպոտը ձեռքը կ'առնէ վարելու համար նուագահանդէս մը որուն գլխաւոր հրապոյրը պիտի կազմէ երեք Խաչատուրեաններու մասնակցութիւնը։

Այդ երեք անուններուն նոյն յայտագրին մաս կազմելուպարագան բացառիկ նշանակութիւն պիտի չունենար, եթէ անոնք արդէն իբրեւ հայ արուեստագէտներ տիրացած չըլլային համբաւի մը։

Յովհաննէս Խաչատուրեան (արուեստագէտի անունով Օհան Տուրեան) որ իր Փարիզի մէջ քանիցս վարած սէնֆօնիք նուագահանդէսներով ճանչցուած է արդէն նաեւ տեղական երաժշտական շրջանակներու մէջ, այս անգամ իր յայտագրին մէջ տեղ տուած է դարձեալ Արամ Խաչատուրեանի այնքան համբաւաւոր եւ սիրուած դաշնակի քօնչէրթօին։

Աւելորդ պիտի ըլլար անշուշտ այս առթիւ գրուատիքը ընել հայ մեծ երգահանին, որուն անունը եւ գործերը ի պատուի են միջազգային երաժշտական աշխարհին մէջ։

Իսկ դաշնակահար Ջաւէն Խաչատուրեան, դեռ վերջերս այնքան ընտիր նուագահանդէս մը տուաւ Փարիզի մէջ, պիտի նուագէ նոյն քօնչէրթօին դաշնակի մասը։

Յիշենք նաեւ որ իր նուագահանդէսը առիթը տուաւ տեղական մամուլին իր արուեստին նուիրելու գովասանական բառեր, ինչպէս «Արուեստագէտ մը որ իր մէջ ունի ճշմարիտ եւ մեծ էնթէրփրէթի նուիրական հուրը» — կամ, «դաշնակի վիրթիւօզի անուան արժանի արուեստագէտ», եւայլն։

Ինչպէս «Գայիանէ»ի հեղինակ իրենց երիցագոյն վարպետը՝ վարիչ եւ դաշնակահար Խաչատուրեաններն ալ հայ արուեստին նուիրուած 2 մեծատաղանդ արուեստագէտներ են, այդ նուագահանդէսը հետեւաբար հազուագիւտ առիթ մը պիտի ըլլայ վայելելու երեք համանուն արուեստագէտներու ստեղծագործութիւնները։

Երաժշտասէր

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (53)

ԿՕ ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Դ.

— «Դաւաճան, իմ ձեռքովս պիտի կտրեմ գլուխդ»։

Սակայն Պալթաօղլու իր մահացու սարսափին մէջ այնքան պերճախօս դարձաւ որ, Սուլթանը քիչ մը վարանումէ ետքը կեանքը շնորհեց անոր։

«Այսպէս, կ'ըսէ Պարպարօ, ազատեցաւ իր տիրոջը բարկութենէն»։ Եւ սակայն Մէհմէտ Բ. զայն գետինը նետել իր ներկայութեանը գանակոծել տուաւ. յետոյ նաւատորմի հրամանատարութիւնը առաւ անոր ձեռքէն իր բոլոր տիտղոսներով եւ անոր բոլոր ստացուածքը գրաւել տուաւ յօգուտ Ենիչէրիներուն։

Կրիտոփուլոս կ'ըսէ թէ Սուլթանը գետինը պառկեցնել տուաւ Պալթաօղլուն եւ ինք իր ձեռքով իր ոսկեզօծ գաւազանովը ամէնուն աչքին տակ հարիւր հարուած տուաւ։ Ուրիշներ կը պատմեն թէ Սուլթանը կ'ուզէր զայն ցիցի զարնել, բայց տեղի տուաւ իր շրջապատին աղաչանքներուն։

Այն ատեն Համուզա փաշա, Սուլթանին սիրականներէն մին, որուն վրայ էն շատ վստահութիւն ունէր, պարծեցաւ թէ առանց հարուած մը իսկ արձակելու քրիստոնեայ ամբողջ նաւատորմը գերի պիտի բռնէր եւ իրեն բերէր, պայմանաւ որ եթէ չկարենայ ընել այդ բանը՝ իր գլուխը կտրեն։ Սուլթանը գնահատեց այդ խօսքերը եւ զայն իր բոլոր նաւատորմին հրամանատար կարգեց։

Այդ անակնկալ յաղթութենէն ետքը Պոլսոյ բնակիչներուն մտքի վիճակին վրայ դժուար է գաղափար մը կազմել։ Պոլսական ամբոխը հիմա ալ վստահ էր թէ Իտալական այդ նաւերը պարզապէս յառաջապահ մասն էին Արեւմտեան հսկայ նաւատորմին, որ Յոյներու օգնութեան կուգար ի վարձ իրենց միութեան՝ Հռովմի եկեղեցւոյն հետ։

Աւաղ, պէտք եղաւ շուտ յուսախաբ ըլլալ, որ եւ է նոր նաւատորմ չերեւցաւ հորիզոնին վրայ։

Իտալացիներն ու Հունգարացիները, որոնք սակայն այնքան մեծ շահ ունէին Պոլսոյ ազատումին եւ Արեւելեան կայսրութեան տեւականութեանմէջ, չուզեցին կամ չկրցան օգնութեան հասնիլ խեղճ դժբախտ քաղաքին, որ թերեւս ամենափոքր օգնութեան մը շնորհիւ իսկ կարենար ազատիլ վերջնական աղէտէն։ Հիւնեատ, ի վարձ իր օգնութեան, պահանջած էր կամ Սելեմպրիա կամ Մեզեմպրիա քաղաքներէն մէկը եւ նոյնիսկ կայսրը ստորագրած էր երկրորդ քաղաքին իրեն տրուելուն հրովարտակը։ Բայց անկէ ալ ոեւէ օգնութիւն չեկաւ։ Ոչ ալ Արակօնի հեռաւոր թագաւորութենէն, որու իշխանը ի վարձ իր օգնութեան, Լեմնոս կղզին ուզած էր։ Արդէն բոլոր այդ բանակցութիւնները զուր եւ պարապ մնացին։ Արեւմուտքի իշխաններուն կուրութիւնը խենթութեան մօտ բան մըն էր, կ'ըսէ իրաւամբ Փիրս։ Քիչ ատենէն, իրենք ալ իրենց ժողովուրդն ալ դառնօրէն պիտի զղջային Պոլսոյ քաղաքը, ժողովուրդն ու կայսրը լքած ըլլալուն համար։

Նոյն Ապրիլ 20ի օրը, որ այնքան նշանաւոր եղաւ այդ նաւամարտով, Թրքական թնդանօթները չդադրեցան որոտալէ պարիսպին ամբողջ երկայնքը։ Նոյնպէս շարունակուեցաւ հետեւեալ օրը։ Այդ օրը ռմբակոծումին ազդեցութեան տակ կործանեցաւ պարիսպին ամէնէն խոշոր աշտարակներէն մէկը, Ս. Ռոմէնի դրան մօտ եւ անոր կից պարիսպին մասը։ Բացուած խրամը այնքան խոշոր էր որ յարձակում մը այդ բացուածքին մէջէն շատ կարելի թուեցաւ։ Այդ օրը Սուլթանը դարձեալ բացակայ էր եւ այլապէս կարեւոր ուրիշ գործողութեան մը կը հսկէր, բայց իր բացակայութիւնը արգելք չէր ռմբակոծման։

(Շար.)

կանի մը համաձայն, ամերիկեան բարձր հրամանատարութիւնը ունի ծրագիր մը, որ լաւատեսութիւն կը ներշնչէ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼՊԱՆԻՈՅ ներքին կացութիւնը, Ապրիլի ընթացքին պատահած ըմբոստութեանց հետեւանքով, շատ լարուած է ։ Վարչապետ Էնվէր Հօճա եւ ներքին նախարար Շէհիւ անակնկալօրէն Մոսկուա մեկնած են եւ այդ պատճառով ներկայ չեն կրցած ըլլալ Մայիս Մէկի տօնակատարութեանց ։

ՄԱԿԻ պատկան յանձնախումբը մէկ ձեռնպահի դէմ (Եգիպտոս) 11 ձայնով որոշեց արգիլել ռազմանիւթերու եւ պատերազմական հում նիւթերու առաքումը Չինաստան ։ Այժմ, այս որոշումը պիտի քննուի նաեւ քաղաքական մեծ յանձնաժողովին կողմէ ։

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ մէկ վայրկեանէն միւսը կը սպասուի չին եւ քորէական ուժերու մեծ յարձակողականի շարունակութեան ։ Այս ուժերու համախմբումը վերջացած կը նկատուի, որովհետեւ ճամբաներու վրայ շարժումներ չեն նշմարուիր այլեւս ։

ՄՕՏԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ մասին կատարուած անգլեւֆրանսական խորհրդակցութիւնները նպատակ ունին ամրապնդելու երկու երկիրներուն դիւանագիտական ճակատը ։ Երկու կողմերն ալ համաձայնած են թէ իրենց նպատակն է հաստատուն վիճակ ստեղծել Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ ։ Այսուհետեւ Ֆրանսան միշտ պիտի հրաւիրուի այդ շրջաններուն վերաբերեալ խորհրդակցութեանց ։

ՉՈՐՍ ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ 50 եւ 51րդ նիստերն ալ ամուլ անցան ։ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, երկու խնդիրներ կը մնան տակաւին ։ Առաջինը կը վերաբերի Գերմանիոյ ապազինման, երկրորդը՝ Ատլանտեանի դաշինքին ։ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները կը մերժեն օրակարգ անցընել այս վերջին հարցը ։ Պ. Կրոմիքօ կը շարունակէ ժխտական դիրք բռնել ։ Երէկ ալ նիստ մը գումարուեցաւ ։

ԵՐԵՍՓ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ վերջնական թուական որոշուեցաւ Յունիս 17ը ։ Ազգ. Ժողովը իր լուծման օրէնքը քուէարկեց 219ի դէմ 362 ձայնով, Հանրապետութեան Խորհուրդը՝ 35ի դէմ 278 ձայնով ։ Վաղը, հինգշաբթի, պաշտօնաթերթը պիտի հրատարակէ համապատասխան հրամանագիրները ։ Արդէն հրատարակուած է այն օրէնքը որով Ազգ. Ժողովին շրջանը կը լրանայ Յուլիս 4ին ։

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ համագումարը, որ բացուած էր շաբաթ օր, փակուեցաւ երէկ ։ Օրակարգի գլխաւոր խնդիրներէն մէկն էր կուսակցութեան դիրքը՝ նոր ընտրութեանց առթիւ ։ Մեծամասնութիւնը համաձայն է խնամութիւններ կնքելու ։ Նախկին վարչապետ Պ. Ռամատիէ ըսաւ թէ «պիտի պարտուին, եթէ մերժեն ի հարկին խնամութիւններ կնքել ուրիշ հանրապետական հոսանքներու հետ » ։

ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼ համաձայնած են յարգել ՄԱԿի յանձնախումբին միջոցով կնքուած զինադադարը եւ ետ քաշել իրենց զօրամասերը Գալիլիոյ ապազինուած գօտիէն ։

ՆԱԽԱԳԱՀ Վէնսան Օրիոլի հարսը, տիկին Ժաքլին Օրիոլ, ժամական 818 քիլմ. թռելով, 100 քիլմ. հեռաւորութիւնը կտրեց 7 վայրկեան 20 երկվայրկեանէն ։ Համաշխարհային մրցանիշ մըն է տիկին կին օդաչուներու համար ։ Նախորդ մրցանիշը, ժամական 756 քիլմ., կը պատկանէր ամերիկուհի Օր. Քոչրէնի (1947) ։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ռումբի պայթումի նոր փորձեր կատարուեցան կիրակի օր Էնիվէթոքի կղզիին մէջ (Խաղաղական Ովկիանոս) ։ Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին ։ Միայն կ'ըսուի թէ պայթած ռումբերը կը գերազանցեն ասկէ առաջ պայթածները ։ Չի գիտցուիր նաեւ, թէ ջրածնային ռումբի պայթում ալ տեղի ունեցա՞ծ է այս փորձերուն առթիւ ։

ՑՈՒՐՏԸ կը շարունակուի տակաւին Փարիզի եւ առհասարակ ամբողջ հիւսիսային Ֆրանսայի մէջ ։

ՆԱՆՍԻԻ փաստաբաններէն համայնավար Սէլինեաք, որ ըմբոստացած է իր կուսակցութեան դէմ, գրասենեակին մէջ յարձակում կրեց երկու անծանօթներու կողմէ ։ Անծանօթները ապտակեցին զայն, տապալեցին գրասեղանը, գողցան քանի մը թղթածրարներ եւ հեռացան ։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը, Տիկին Աննա Փաուքըր, շնորհազուրկ եղած եւ կորսնցուցած է իր պաշտօնը ։ Ամիսներէ ի վեր առաջին անգամն է որ խորհրդային թերթերու մէջ կը յիշուի իր անունը, բայց ոչ թէ իբրեւ նախարար, այլ իբրեւ մէկը քարտուղարուհիներէն եւ ուրիշներէ, որոնք մասնակցած են Ռումանիոյ համայնավար կուսակցութեան երեսնամեայ տարեդարձի հանդիսութիւններուն ։ Փաուքըրի տեղ պաշտօնի կոչուած ըլլալ կը կարծուի իր մրցակիցը, Ճորճիու Տէժ, որ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարն է ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յունիս 2ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս ։

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 26ին, Շաբաթ երեկոյ, Horlogeի սրահին մէջ ։

✶

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 10ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

19 Մայիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, մասնակցութեամբ Միութեան բոլոր մասնաճիւղերու, Clubի շքեղ սրահը, 51 rue Grignan ։
Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ Ն. ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ
Կը բանախօսէ ՏԻԿ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։
Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ 1500ԱՄԵԱԿԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ երեք յարանուանութեանց ։ Այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Salle des Fêtesի մէջ ։

Կը նախագահէ Պ. Մ. ԺԱՄԱԳՈՐԾԵԱՆ
Կը խօսին Պ. Պ. Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ, Նախագահ Ազգ. Միութեան, ՄՈՄՃԵԱՆ Վարդապետ (Լիոնէն), Վեր. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ (Մարսէյլէն) ։

Երգչախումբը ղեկավարութեամբ Բժ. Լ. Համբարձումեանի եւ գինուորական նուագախումբի ։

ՍԷՆՖՕՆԻՔ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
«ՔՕԼՕՆ»Ի ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ
Ղեկավարութեամբ

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Ուրբաթ, 18 Մայիս, երեկոյեան ժամը 21ին

Salle Gaveauի մէջ

Մասնակցութեամբ՝ դաշնակահար ՋԱՒԷՆ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆի, երգչուհի ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆի ։

Յայտագիր.— Օպէռօն (Ուվէրթիւր) Վէպըր, Երրորդ սէնֆօնի (Էռօիքա) Պէթհովէն ։

Դաշնակի Քօնչէրթօ, Արամ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ « Ես իմ անուշ Հայաստան»ի (Ե. Չարենց), երգ Օհան ՏՈՒՐԵԱՆ, «Կեանքի Պայքարը» (Բօէմ սէնֆօնիք) Օհան ՏՈՒՐԵԱՆ ։

Տոմսերը կարելի է ապահովել Studio Colibri, 19a rue Caumartin, Paris (9) ։
Գիները 150էն 600 ֆրանք ։

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պոստոյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, «Ծոմապահութեան Շաբաթ»ի առթիւ.—

Թումիկեան Ս., Պօյաճեան Լ., Սէֆէրեան Յ., Տէլլալեան, Համբարձումեան Տ., Դաւիթեան, Եահնիեան Վ. 1000ական ֆրանք, Մարիկիրազեան Փ., Արայ, Պատպատեան Ա., Շագլամեան Դ.— Գօնեալեան Ս., Աժտէրեան Հ., Հայրապետեան, Ճերմակեան Մ., Տօնիկեան Տ., Հալաճեան Գ., Հալաճեան Կ., Վարդանեան Կ., Քէնտէրեան Ա., Գալթաճեան Ե., Նաթրեան Մ. 500ական, Մարգարեան Ա. 200, Այճեան Ս. 400, Միքայէլեան Ա. 200, Յակոբեան Մ. 100, Խրայեան Խ. 100, Քոչարեան 200, Imbert Lyon 200, Անանեան Պ. 100, Կէօպէքճեան Կ. 100, Յակոբեան Մ. 200, Քէնտէրեան Զ. 300, Թաշճեան Հ. 200, Քէնտէրեան Ս. 200, Խաչատուրեան Պ. 300, Կարապետեան Կ. 200, Տօնէրեան Կ. 300, Աբրահամեան Հ. 200 ֆրանք ։ Ընդհ. գումար՝ 18.000 ֆր. ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Բնիկ Թալասցի Կարապետ Ուզունեան եւ Հայկուհի Մեսրոպեան (ծնեալ Ուզունեան) այժմ Սոֆիա, 18 բիւ Պաչօ Քերօ, կը փնտռեն, իրենց հօրեղբայրը Հաճի Ուզունեան եւ հօրեղբօր զաւակները Կարապետ, Արամ, Յակոբ եւ Վարդլոյս Ուզունեան ։ Կը խնդրուի ամէն տեղեկութիւն հաղորդել Բարեգործականի դրասենեակը ։ 11 Square Alboni, Paris (16) ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Այվազեանին՝ իրենց մօր մահուան առթիւ ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Սէնթ Աննի (Մարսէյլ) Թաթուլ խումբը, Նոր Սերունդը եւ Կապոյտ Խաչը իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Պ. Նշան Վարդանեանի մահուան առթիւ, իր ընտանիքին, զաւակներուն եւ բոլոր բարեկամներուն ։ (Մեռած 80 տարեկան հասակին մէջ) ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբ այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին ։
ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթ. այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին ։

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները ։ Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան »կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais) ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան ։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի հերթական ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17 rue Ampère Քաշան ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական գումարումը այսօր, Չորեքշաբթի երեկոյ Քաթէ սրճարանին վերնայարկը ։ Ծանօթ մտաւորական մը պիտի խօսի Վարդանանց պատերազմին արժէքին եւ հանգամանքներուն մասին ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ.— Եկեղեցւոյ Կրթական Մարմնոյ Պանեէօ Քաշանի հայ դպրոցի տարեկան հանդէսը՝ Կիրակի, 20 Մայիս, ժամը 3ին, ֆրանսական աղջկանց վարժարանի «Վօտէ»ի սրահին մէջ ։ 69, rue d'Arcueil, Պանեէօ ։ Աշակերտներու կողմէ երգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ ։ Ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Օր. Բերկրուհի Ծալեանի ։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մեթրօ.— Պանեէօ, օթօպիւս թիւ 188 Porte d'Orléansէն եւ իջնել rue d'Arcueil ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Ս. Խրալեան.— Կը խնդրուի Պոմոնի գործակալին ղրկել ։

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՑԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շավիլէն Տէր եւ Տիկիններ Հ. Եղիազարեան, Խ. Արթինեան, Յ. Աբէլեան եւ Ս. Պարոնեան ցաւակցութիւն կը յայտնեն հայրենակից Յակոբ Մկրտիչեանի, իր մեծ մօր՝ ՏԻԿ. ԱՂԱՒՆԻ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի 500ական ֆր. (համագումար 2000 ֆր.) կը նուիրեն Այնճարի «Ցառաջ» վարժարանին ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պիթլիսի Խուլթիկ գիւղացի Սեդրակ Պառաւեան եւ իր կինը Տեսփինէն ։ 1922 Թուրքեւհելլենական պատերազմին Մարսէյլ գաղթած էին ։ Հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի գրել հօրեղբօր տղուն՝ Արսէն Պառաւեանի, 134 Jarvis Street, Toronto Ont. Canada ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 17 MAI 1951 Հինգշաբթի 17 ՄԱՅԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6458–Նոր շրջանի թիւ 1869

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՐԻ ՎԱՅԵԼՈՒՄ...

Երէկ ստացանք Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ վարչութեան Մայիս 15 թուակիր զեկոյցը, որ կը հաղորդէ վերջին ընտրութեանց արդիւնքը:

Համաձայն 1951 Յունուար 14ին ընտրուած քուէխոյզ յանձնախումբի տեղեկագրին, 2788 ընտրողներու վրայ ընդունուած են 2593 քուէներ:

Ինչպէս փութաց աւետել դիմակաւոր խմբա-կին գարշահոտ բերանը, մեծամասնութիւն չա-հած է «անկուսակցական եկեղեցասէրներու ցան-կը»: Բոլորն ալ 1500 այսչափ: (1590էն մինչեւ 1526 քուէ):

Պաշտօնական զեկոյցը բացատրութիւններ չի տար այն 195 քուէներու մասին, որոնք մերժուած են (2788 — 2593 = 195):

Մինչդեռ, քուէխոյզ յանձնախումբը լուսաբա-նած է այդ պարագան, մատնանշելով շարք մը պեղծումներ (կրկնութիւններ, մեռածներու կամ գաղթածներու անուններ եւն.):

Տարօրինակ է որ այս մասին բառ չգրեցին պատահական յաջողութենէ մը գինովցած տիրա-ցուները:

Ուրեմն, տասներկու նոր «եկեղեցասէրներ» եւս պիտի բազմին Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ բանկալը: Բոլորն ալ «անկուսակցակա՛ն», ինչպէս վարչութեան միւս 12 անդամները:

Չար լեզուներ կ'ըսեն թէ «կասկածելիները» նախապէս Հաղորդութիւն առած եւ վերադարձու-ցած են իրենց կուսակցական անդամատոմսերը, գոնէ երեւոյթները փրկելու համար:

Ամէն պարագայի մէջ, բարի վայելում ամէ-նուն ալ:

Այլեւս կրնաք վստահ ըլլալ թէ չէն ու պայ-ծառ պիտի մնայ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, միեւ-նոյն ատեն ամրապնդելով Էջմիածնի դիրքը եւ սա բազմաչարչար «միասնականութիւնը»:

Բարի վայելում մանաւանդ անոր համար որ, իրար խառնուած են անկեղծ բարեպաշտն ու ի բնէ անաստուածը:

Ի՛նչ թանկագին պատեհութիւն, փոխադար-ձաբար ներշնչուելու, խանդավառ գործունէու-թեան մթնոլորտ մը ստեղծելու համար...

Կը զուարճանա՞նք: Ընդհակառակն:

Պարզապէս կ'արգահատինք անոնց վրայ որ ընդունակ են հանրօգուտ աշխատանքներ կատա-րելու պարկեշտօրէն, եւ սակայն ինկած են կա-խարդական շրջանակի մը մէջ:

Այս ամբողջ անցուդարձին մէջ, մէկ բան կը հետաքրքրէ մեզ,— տարագիր բազմութեանց ինք-նապաշտպանութեան, ինքնավարութեան հոգը:

Ընտրութեանց առթիւ հրատարակուած քուէ-թիւներն ու ցնդաբանութիւնները անգամ մը եւս կ'ապացուցանեն թէ ափ մը շոշորթներ վճռած են միշտ պղտորել ջուրերը:

Հայ. Եկեղեցի՞: Միասնականութի՞ւն: Հայ-րենասիրութիւն եւ հաւատարմութի՞ւն:

Այդ երկերես մունետիկներուն համար այս նուիրական բառերը եւ ուրիշ նշանախօսքեր պար-զապէս ամերիկեան ճիւթ են, ծուռ բերանները թարմացնելու եւ դիմացինը թմրեցնելու համար:

Իսկական մանկլաւիկներ, անոնք իրենց անձին վրայ սերտած ըլլալով օտարին ծախելու եւ ծախ-ուելու գաղտնիքները, պատրաստ են վաճառքի հանելու որեւէ սրբութիւն:

Անոնց համար ի՞նչ արժէք ունի այս կամ այն գաղութին կազմակերպումը, եթէ պիտի չծառայէ բանսւոր հօտի մը վերածելու տարագիր բազմու-թիւնները:

Անոնք մաՀուան դողերու կը մատնուին, երբ կը բացատրես թէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը ի վիճակի չէ ազատօրէն գործադրելու իր աւան-դական իրաւունքները: Ինչպէս որ Երեւանը բոլո-րովին անզօր է դառնալու Ամենայն Հայոց կառա-վարութիւն:

Իրենց խելքին ու խղճին հետ, ծիծաղելի դառ-նալու զգացումն ալ կորսնցուցած ըլլալով, անոնք Երեւանի եւ Էջմիածնի ողբերգութիւնն անգամ չեն ըմբռներ:

Եւ կամ կը փորձեն պարտկել, արգահատելի դառնալով երկուքին առջեւ ալ:

Անհրաժեշտ է նորէն եւ նորէն յիշեցնել կարգ մը տարրական գիտելիքներ, ի պէտս «եկեղեցա-սիրաց»:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆԱԽ ՁԵՐ ՏՈՒՆԸ ԿԱՐԳԻ ԴՐԷՔ

Մեր ազգասէրները հազար կտոր կ'ըլլա՛ն յա-նուն «եկեղեցւոյ բարեզարդութեան եւ պայծա-ռութեան»: «Եկեղեցին է հայ ժողովուրդին փըր-կութեան միակ լաստը...»: Եւն. եւն.:

Լա՛ւ, լա՛ւ, հակառակը չէ որ պիտի ըսեմ: Ծիշդ այս վայրկեանիս համաձայն եմ, ձեզի հետ, բոլորովին, երբ դուրս կ'ելլեմ գաւառական քա-ղաքի մը աղօթավայրէն, ուր հաւատացեալներ կուգան լսել մեր այնքան գեղեցիկ եւ հոգեզմայլ շարականները:

Ես ալ այս վերջին շարքին կը պատկանէի: Գէշ աղէկ կ'երգէին քանի մը դպիրներ, որոնք տարիներէ ի վեր հաւատարմօրէն կը պահեն պա-տարագին փառքը իրենց համեստ ուժերով:

Պատարագիչ քահանան քարոզէն վերջ յայ-տարարեց հոգեհանգիստ մը, փառաբանելով հան-գուցեալներուն արժանիքը եւն., եւն.: Մինչեւ հոս ամէն բան լաւ կ'ընթանար:

Պզտիկ երթեւեկ մը, սակայն, կ'ըսէր թէ սը-խալ մը եղած է: Թղթիկ մը դպիրին, փսփսուք մը պատարագիչին: Քիչ վերջը ամէն բան պիտի ճշ-դուէր: Պատարագիչ քահանան սկիհը բարձրացու-ցած յառաջացաւ խորանին առջեւ: Դպիրներըծուն-կի, ժողովուրդը գլխահակ: Յետոյ մեր խորախոր-հուրդ մեղեդին, «Տէր Ողորմեա»ն, սպեղանիի մը նման պիտի հպէր մեր հոգիներուն: Ցանկարծ մեր քահանան: Սկիհը քովնտի բռնելով սկսաւ բար-բառիլ:

— «Սիրելի ժողովուրդ, քիչ առաջ երբ հո-գեհանգիստը ծանուցի, պակաս մը եղած է: Արարողութիւնը ոչ միայն Տէր եւ Տիկին Հ.ի հոգ-ւոյն համար է եղեր. այլ ամբողջ Հ..եան գերդաս-տանին...

Խորհրդածութիւնները աւելորդ են, պիտի ը-սէք: Բայց հաւատացեալ տիկին մը վրդովումս տեսնելով, աւելցուց.

— Մենք վարժուած ենք: Անցեալները մեր քահանան, միշտ իբրեւ պատարագիչ, յանկարծ արարողութեան ընթացքին մեզի դարձաւ եւ ը-սաւ.— Օթոքարը մէկ - երկու վայրկեանէն պիտի անցնի. կ'ուզէք վերջացնեմ արարողութիւնը»:

Ի՞նչ կարելի էր պատասխանել:

Մտածեցի սակայն. Ամենայն Հայոց կաթո-ղիկոսը եւ իր փարիզեան պատուիրակը կարծեմ աւելի լաւ կ'ընեն, եթէ խաղաղութեան համաժո-ղովներու օրակարգը ուրիշներուն ձգեն եւ զբաղին գոնէ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ օրակարգով:

ՍՕՍԻ

Թուրքիա եւ Յունաստան

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԻՆ ՄԷՋ

Լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, Լոն-տոնի ամերիկեան դեսպանատունը Գչ. օր հաղոր-դած է բրիտանական կառավարութեան թէ Մ. Նահանգները պիտի պնդեն որ Յունաստան եւ Թուրքիա Ատլանտեանի դաշինքին մէջ ընդունուին իբրեւ լիազօր անդամներ, յառաջիկայ քանի մը ամիսներու ընթացքին:

Մ. Նահանգները այժմ կը յուսան ապահովել երկու պետութեանց անդամակցութիւնը, Ատլան-տեանի զինակիցներու նախարարական յառաջիկայ խորհուրդին մէջ որ պիտի գումարուի Օգոս-տոսին:

Ամերիկեան կառավարութիւնը իր այս տրա-մադրութիւնը յայտնած էր Ատլանտեանի խոր-հուրդին մէջ որ գումարուեցաւ անցեալ Դեկտեմ-բերին, Պրիւքսէլի մէջ: Յունաստանի եւ Թուրքիոյ առաջին դիմումը մերժուած էր անցեալ Սեպտեմ-բերին, նոյն Խորհուրդին կողմէ, որ գումարուե-ցաւ Նիւ Եորքի մէջ: Այն ատեն որոշուեցաւ երկու պետութիւնները խորհրդակցութեան հրաւիրել Միջերկրականի պաշտպանութեան վերաբերեալ հարցերու համար:

Իրազեկներ կ'ըսեն թէ Մ. Նահանգները այժմ համոզուած են որ միայն ամբողջական անդա-մակցութիւնը կրնայ ապահովել Միջերկրականի արեւելեան աւազանին պաշտպանութիւնը:

Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, վերջերս արտակարգ խորհրդակցութիւններ տեղի կ'ունե-նան Անգարայի մէջ, մասնակցութեամբ Փարիզի, Լոնտոնի, Հռոմի եւ Ուաշինկթընի Թուրք դես-պաններուն: Այդ առթիւ գրուեցաւ թէ Թուրքիա կը սպառնայ չէզոքութիւն պահել, եթէ չընդուն-ուի Ատլանտեանի դաշինքին մէջ:

Միջազգային մամուլին տեղեկութեանց հա-մաձայն, ամերիկեան կառավարութիւնը մասնա-ւորապէս ազդուած է ոչ թէ այս սպառնալիքէն, այլ ծովակալ Քերնիի տեղեկագրէն: (Այս վերջինը քննական պտոյտ մը կատարեց Թուրքիոյ եւ Մի-ջերկրականի շրջանին մէջ): Թուրքիոյ եւ Յու-նաստանի անդամակցութեան հակառակ ենԱնգլիա եւ Ֆրանսա, ինչպէս եւ ուրիշ զինակիցներ:Միաց-եալ Եւրոպայի խորհուրդին մէջ, Թուրք պատ-ուիրակներէն Հիւսէյին Ճահիտ Եալչըն առջի օր խստօրէն քննադատեց արեւմտեան պետութեանց ռազմագիտական տեսակէտները: Եթէ ամերիկ-եան ծրագիրն ընդունուի, այն ատեն նորէն պիտի արծարծուի Սպանիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ մասնակ-ցութեան հարցը, միացեալ ցանց մը կազմելու համար Ատլանտեանէն Միջերկրական: Սպանիոյ դէմ առարկութիւններ կան, իսկ Եուկոսլաւիա չուզեր որեւէ խմբակցութեան մէջ մտնել, չգըր-գռելու համար Խ. Միութիւնը:

Անգլօ-իրանեան վէճը

ԱՆԳԼԻԱ ՎՃՌԱԿԱՆ ԴԻՐՔ ԲՌՆԱԾ Է

Երէկ, Թէհրանի բրիտանական դեսպանին կողմէ պարսիկ կառավարութեան յանձնուած պի-տի ըլլար Անգլիոյ պատասխանը պարսկական վեր-ջին ծանուցագրին:

Ստոյգ տեղեկութեանց համաձայն, ծանու-ցագիրը խմբագրուած է վճռական շեշտով, բայց յստակ թելադրութիւններ կ'ընէ բանակցութեանց համար: Մեծն Բրիտանիա յանձն կ'առնէ նոյնիսկ նախարար մը ղրկել, եթէ պարսիկ կառավա-րութիւնը համաձայն է բանակցելու: Երեք հազար անգլիացի վայրաչուներու կազմ ու պատրաստ պահուելուն մասին պաշտօնական ոչ մէկ բա-ցատրութիւն տրուեցաւ ցարդ, բայց կասկած չկայ թէ այդ վայրաչուները ի հարկին պիտի գործած-ուին, եթէ անգլեւպարսիկ յարաբերութիւնները լարուին:

Թէհրանէն կը հաղորդուի թէ վարչապետ Պ. Մոսատեղի դիրքը շատ փափուկ է եւ կարգ մը պաշտօնական շրջանակներ կը վախնան, որ հա-մայնավար «Թուտէհ» կուսակցութիւնը պետական հարուած մը կը նիւթէ: Այդ պարագային, բանակ-ցութեանց ամէն յոյս կորսուած պէտք է նկատել:

Բրիտանական կառավարութիւնը տեղեակ պահած է Մ. Նահանգները, թէ ստիպուած պիտի ըլլայ զօրք մտցնել Պարսկաստան, բրիտանական քաղաքացիներու կեանքը պաշտպանելու համար, եթէ կացութիւնը ծանրանայ: Թէհրանի կառավա-րութեան ղրկուած ծանուցագիրն ալ արդէն խմբ-բագրուած է ամերիկեան կառավարութեան հետ խորհրդակցաբար:

Թէհրանի ամերիկեան դեսպանը, տեսակցու-թիւն մը ունեցաւ արտաքին նախարար Պ. Քազա-միի հետ: Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին:

Իրերու ներկայ ընթացքը բանակցութեանց մեծ յոյս մը չի ներշնչեր: Կացութիւնը այնքան լարուած է Պարսկաստանի մէջ, որ հետեւանքները անդարմանելի պիտի ըլլան, եթէ Անգլեւիրանեան ընկերութիւնը հաշուեյարդարի ենթարկելու կոչ-ուած պարսկական յանձնախումբը անմիջապէս գործի ձեռնարկէ: Բրիտանական շրջանակները կ'ըսեն, թէ Մեծն Բրիտանիա պիտի ստիպուի գոր-ծել տեղւոյն վրայ իսկ, եթէ Պարսիկները բռնու-թեան դիմեն:

Միւս կողմէ կը ծանուցուի թէ Մ. Նահանգ-ները չափաւորութեան խորհուրդներ տուած են Անգլիոյ:

Կորէան խուսափիլ պատերազմի ծաւալումէն

Մ. Նահանգներու ծերակուտական յանձնա-խումբերը սկսան լսել միացեալ սպայակոյտներու պետ զօր. Պրէտլիի վկայութիւնները:

Զօրավարը յայտարարեց, թէ Մանչուրիոյ ռմբակոծման եւ Չանկ Քայ Շէքի ուժերուն օգ-տագործման անմիջական հետեւանքը պիտի ըլլար ընդհանուր պատերազմի մը պայթումը: Այդպիսի քայլ մը կորսնցնել պիտի տար նաեւ Քորէայի մէջ կռուող զինակիցներուն մեծ մասը: Ռազմական տեսակէտով իսկ, Մ. Նահանգները պէտք չէ Ռուս-սիոյ հետ բռնուելու վտանգին ենթարկուին:

— «Մենք, բաց խաղաքարտերով խաղալու լաւագոյն վիճակին մէջ չենք գտնուիր: Թերեւս պիտի մեղադրեն զիս, որ այս խօսքերը, ամերիկ-եան բանակի տկարութիւնը կը մատնանշեն Ռուս-սերուն: Այս վերջիններուն անծանօթ չեն մեր հնարաւորութիւնները, բայց անոնք գիտեն նաեւ թէ կրնաք շատ չարիք հասցնել իրենց, եթէ յար-ձակում գործեն մեր եւ մեր բարեկամներունվրայ: Գիտեն նաեւ, որ ի վերջոյ, դատապարտուած են

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ»

Հ. Յ. Դ. Գերագոյն Մարմինը արդէն հրապարակ հանած է իր հատորը, նուիրուած Կուսակցութեան 60ամեակին :

Հատորը խմբագրուած է ընկեր Ս. Վրացեանի կողմէ :

Հատորին իրենց աշխատակցութիւնը բերած են ընկերներ Գ. Գիւզալեան («Հայոց յեղափոխութիւնից առաջ»), Յ. Իրազեկ («Փետրուար 18»), Օհան Ծոփեցի («Զրոյց համայնավար բարեկամի մը հետ») եւ Վ. Նաւասարդեան («Հ. Յ. Դ. Գաղափարաբանութիւնը») :

«Անձինք Նուիրեալք»ի բաժնին մէջ գրութիւններ ունին, — Յ. Արղութեան («Յուշեր անցեալից»), Սալնոյ Զօրեցի («Արմենակ Լեւոնեան»), Արամ («Թուման Թումեան»), Յ. Վանեան («Վանի Իշխանը»), Ա. Աբրահամեան(«Ռաֆայէլ Արէցեան»), Գր. Ամիրեան («Ստեփան Ծաղիկեան») եւ Տիրան Փաշալեան («Թովմաս Ճէլալեան») :

Առանձին էջի վրայ գրուած է քլիշէն «Հ. Հ. Դաշնակցութեան 60ամեայ մամուլ»ին, փորագրուած ընկեր Դ. Փափազեանի կողմէ :

Հատորին միւս գլխաւոր բաժինները — «Հ. Յ. Դ. ծնունդը եւ հիմնադիրները», «Հ. Յ. Դ. սկզբունքները եւ կազմակերպչական ձեւի հիմնաւորումը», «Հ. Յ. Դ. Ընդհ. Ռայոնական ժողովը», « Կուկունեան արշաւանքը», «Բանկ Օթոման», եւ «Անձինք Նուիրեալք» (47 նահատակ ընկերներու կենսագիրը) — այս բոլոր բաժինները գրչի արգասիքն են հատորի խմբագրին՝ ընկեր Ս. Վրացեանի :

« Յուշապատում»ին մէջ տեղ գտած են նաեւ հետեւեալ նիւթերը.— «Դրօշակ»ի 1930 Հոկտ.ի խմբագրականը», «Հ. Յ. Դ. Ընդհ. Ժողովները» (Ս. Վ.), «Ահաբեկումներ» (Ս. Վ.), «Հ. Յ. Դ. մամուլ եւ հրատարակութիւններ» (Ս. Վ.), « Ցանկ դաշնակցական մամուլի» (պատրաստուած աշխատակցութեամբ ընկեր Ս. Տէր Թովմասեանի), մատենաշարներ՝ «Դրօշակ»ի, « Յառաջ»ի, « Հայրենիք»ի եւ Յուսաբեր»ի, ինչպէս նաեւ «Դրօշակ»ի բոլոր թիւերու, սկիզբէն մինչեւ վերջը, բովանդակութիւնը :

Հատորը կը բացուի Հ. Յ. Դ. Գերագոյն Մարմնի «Խօսք»ով եւ կը փակուի անոր կարճ «Վերջաբան»ով :

« Յուշապատում »ը շքեղազարդուած է 80 ընտիր նկարներով, տպուած է բարձրորակ թուղթի վրայ, տպագրութիւնը կատարուած է տողաշար մեքենայով եւ հատորը հրապարակ հանուած է գեղեցիկ ու գրաւիչ կազմի մէջ, որուն ճակատը կը զարդարէ Հ. Յ. Դ. Զինանշանը :

« Հայրենիք »ի վարչութիւնը, որուն տպարանէն լոյս տեսած է այս հատորը, իր ճիգերուն առաւելագոյնը գործադրած է՝ 60ամեակին Դաշնակցութեան վայել հրատարակութիւն մը հայ ժողովուրդին ընծայաբերելու համար :

Փորձեցինք քանի մը տողերու մէջ սեղմել « Յուշապատում »ի բովանդակութիւնը՝ ընթերցողին գէթ մօտաւոր գաղափար մը տուած ըլլալու համար այն հսկայ նիւթի մասին, որ ամբարուած է այս հատորին մէջ :

Սակայն այս նիւթն իսկ կը ներկայացնէ Դաշնակցութեան 60ամեայ կեանքի եւ գործունէութեան մէկ համեստ մասը միայն:

Բաւական է յիշատակել, որ հատորին մէջ կը խօսուի Դաշնակցութեան «Նուիրեալ»ներէն շուրջ 80 հոգիներու մասին միայն, երբ գրեթէ անթիւ են անոնք :

Քանի մը տասնեակ էջ յատկացուած է Դաշնակցութեան անունին կապուած մեծ դրուագներէն միայն Կուկունեան արշաւանքին, Բանկ Օթոմանին եւ Փետրուար 18ին, երբ մեր 60ամեակը լի է այնքան մեծադղորդ ու պատմակշիռ անցքերով:

Հատորին մէջ գրեթէ խօսք չկայ մեր կեանքի ներով լի այն կեանքը, որ Դաշնակցութիւնը ապրեցաւ մասնաւորաբար Թուրքիոյ, Ռուսիոյ եւ Պարսկաստանի մէջ :

Հատորէն դուրս մնացած է Դաշնակցութեան յարաբերութեանց պատկերը քաղաքական այլ կուսակցութեանց հետ, հայ թէ օտար :

Ինչպէս որ դուրս մնացած է նաեւ Դաշնակցութեան գործունէութիւնը Ընկերվար Միջազգայնականի մէջ :

Հատորի մէջ գրեթէ խօսք չկայ մեր կեանքի ամէնէն նշանակալից երեւոյթի՝ Հայաստանի Հանրապետութեան ծնունդի եւ իր երկուքուկիսամեայ կեանքի մասին :

Ոչ իսկ մէկ էջ յատկացուած է երեսնամեայ այն բեղուն գործունէութեան, որ Դաշնակցութիւնը բոլորեց Գաղթաշխարհի մէջ, 1920էն ասդին:

Եւ պարզ է, թէ ինչու:

Դաշնակցութեան 60ամեայ հարուստ եւ փոթորկալի կեանքը ընդգրկող նիւթերու միայն մէկ համեստ մասը Յուշապատումի մէջ գրաւած է... 636 մեծադիր էջեր: Երբ այս է իրողութիւնը, այլեւս դժուար չէ ըմբռնել, թէ ինչու Գերագոյն Մարմնի հատորը շօշափած է կուսակցական կեանքի միայն մէկ մասը:

Իր «Վերջաբան»ին մէջ այս առիթով Հ. Յ.Դ. Բիւրոն կը նկատէ.

— « Մենք լիայոյս ենք, որ այս հատորը առաջինը եւ վերջինը չի լինելու: Յուսանք, պայմանները կը ներեն, որ ուրիշ հատորներով ներկայացուեն Դաշնակցութեան կեանքի եւ գործունէութեան միւս էջերն եւս, մինչեւ որ մի օր գրուի նաեւ Դաշնակցութեան լրիւ պատմութիւնը » :

Յատկապէս այս «Պատմութեան» դառնալով՝ Բիւրոն իր նոյն «Վերջաբան»ին մէջ կը նկատէ.

— « Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը մինչեւ այսօր պատմութիւն է կերտել, եւ պատմութիւն կերտելը նրա համար աւելի դիւրին է եղել, քան պատմութիւն գրելը: Հ. Յ. Դաշնակցութեան տասնամեակից սկսած, 1900 թ., գրեթէ բոլոր ընդհ. ժողովներում, արծարծուել է կուսակցութեան պատմութեան հարցը, նշանակուել են նոյնիսկ մարդիկ, ինչպէս Ռոստոմը, Վարանդեանը եւ ուրիշներ, գրելու համար Դաշնակցութեան պատմութիւնը, բայց միշտ էլ կեանքի նզովեալ պայմանները արգելք են հանդիսացել: Եւ մինչեւ այսօր Դաշնակցութիւնը սպասում է իր Խորենացուն, որ «խոյզ խնդրոյ առաջի արկեալ », «երկար եւ շահաւոր գործով» տայ մեր «քաջ եւ արգասաւոր» կուսակցութեան պատմութիւնը «ի մեծամեծ եւ ի բազում գործս արժանափառս»: Եւ այդ պատմութիւնը կը լինի ոչ միայն Հ. Յ. Դաշնակցութեան, այլեւ Հայոց ժողովուրդի կէս դարու պատմութիւնը »:

Այս բոլորը տառացի ճիշդ ըլլալով հանդերձ՝ գանձ մըն է այն հատորը, որ այսօր դրուած է մեր տրամադրութեան տակ :

Միայն ուշադիր ընթերցումով եւ ուսումնասիրութեամբ կարելի պիտի ըլլայ ճաշակել քաղցրութիւնը այն հարստութեան, որ ամբարուած է այս հատորին մէջ :

Ահա, օրինակ, մեր Ազատագրական Շարժման ամէնէն պայծառ դէմքերէն Արմենակ Ղազարեանը (Հրայր, Դժոխք), որուն հազիւ երեքուկէս էջ յատկացուած է «Յուշապատում»ի մէջ:

1895ին Ռումանիայէն Կովկասի վրայով Բասէն դառնալով եւ հոն, գիւղացիաբնակ այդ ընդարձակ շրջանին մէջ, մեր Ազատամարտի միւս լուսապայծառ դէմքին՝ Արամ Արամեանի հետ հայութեան ինքնապաշտպանութիւնը կազմակերպելով և Բասէնը կոտորածներէ փրկելով՝ Հրայր իր 1895 Նոյեմբեր 28 թուակիր նամակով Բասէնէն կը գրէր Կարսի իր ընկերներուն .

—«Վստահ եղէք որ գիշեր ցերեկ անքուն կը շրջիմ. եթէ գտնեմ մի փոքր յարմարութիւն, անդադար պիտի գործեմ, մինչեւ վերջին շունչ: Եթէ գիտնամ որ այս ժողովրդի արիւնն ի զուր պիտի կորսուի, եւ այդ Արջը (Ռուսիա.— «Յ.») պիտի գրաւէ, աւելի գերադաս կը համարիմ այնպէս խառնակել, որ մի Հայ չմնայ կողմերս, քան թողուլ գէրի այդ Արջին»:

Այսէ Հրայրին վերաբերումը դէպի մեր «խաչապաշտ Քեռի»ն՝ դէպի Ռուսաստանը :

(Մնացեալը յաջորդով)

Նշանակալից խլրտումներ Թուրքիոյ մէջ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, որոնք որոշ գաղափար մը կուտան ընկերային խլրտումներու մասին:

ԱՐԱԲԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ, ԿՂԵՐԱՆՈՑ ԵՒԱՅԼՆ

ԱՆԳԱՐԱ, 3 Մայիս.— Դեմոկրատ կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակը գումարուեցաւ այսօր եւ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան կրօնքի եւ կրօնական դաստիարակութեանց մասին: Վիճաբանութիւնները յաճախ պոռչտուքի փոխակերպուեցան եւ շատեր առաջարկեցին որ կրթական նախարարը յստակ բացատրութիւններ տայ: Անոնք կը պահանջէին որ կրօնական դաստիարակութիւնները կիրարկուին նաեւ միջնակարգ վարժարաններու մէջ եւ կղերականներ հասնին:

Կրթական նախարար Թէֆվիք Իլէրի հակիրճ բացատրութեամբ մը յայտնեց թէ նախակրթարաններու մէջ կրօնքի դասեր կան արդէն, բայց որոշում մը չէ տրուած զանոնք միջնակարգ վարժարաններումէջ ալ կիրարկելու համար: Կանխահաս նկատուած է նաեւ ճեմարաններ բանալ, կրօնքի մարդիկ հասցնելու համար :

Այնուհետեւ բազմաթիւ ժողովականներ խօսք առին եւ պահանջեցին որ կրօնական դաստիարակութիւնները ընդարձակուին, վարժարաններու մէջ արաբերէն դասեր տրուին եւ կղերանոցներ բացուին :

Անթալիոյ երեսփոխան Տօքթ. Պիւրհանէտտին Օնուք պահանջեց վճռական որոշում մը տալ կրօնական պահանջներու մասին:

— Ասիկա անհրաժեշտութիւն մըն է: Անիմաստ բան է անտեսել զայն : Կազմակերպենք կրօնական շարժումը, որ ոչ միայն ազգի մը բարոյական կորովը կ'ամրապնդէ, այլեւ թոյլ կը կանգնի համայնավարութեան պէս վտանգաւոր հոսանքներու դէմ :

Սէյհանի երեսփոխան Ճէզմի Թիւրք հակառակը պնդեց եւ հետեւեալ առարկութիւնները ըրաւ.

— Այս խնդիրը քաղաքագէտներէ աւելի փորձագէտներու պէտք է յանձնել: Մնաց որ, կրօնական հաստատութիւնները չեն կրնար թոյլ կանգնել համայնավարութեան դէմ : Եթէ չենք սխալիր, համայնավարութիւնը ծագեցաւ Ռուսիոյ մէջ, ուր կրօնական մոլեռանդութիւնը տարածուած էր այնքան: Իսկ Իտալիա եւ կաթոլիկ Ֆրանսա, որոնք պապականութեան օրօրանը կը նկատուին, չկրցան արգելք հանդիսանալ համայնավարական շարժումին: Իսլամական աշխարհին եւ մոլեռանդ միջավայրերուն մէջ ալ շատ մը խլրտումներ կան :

Էրզրումի երեսփոխան Տօքթ. Ֆէհմի Զօպանօղլու դիտել տուաւ թէ երեսուն տարիէ ի վեր կրօնական խնդիրը նկատի չէ առնուած, հակառակ ասոր ներկայիս 45 հազար գիւղերու մէջ իմամ կայ :

— Կը նշանակէ թէ զանգուածը կրօնքի անհրաժեշտութիւնը զգացած է եւ իմամներ հասցուցած, ըսաւ երեսփոխանը :

Անգարայի երեսփոխան Էօմէր Պիլէն պահանջեց որ դպրոցներու մէջ արաբերէնի դասեր տրուին ինչպէս կան ֆրանսերէնի կամ անգլիերէնի: Երեսփոխանին այս խօսքերուն վրայ, աղմուկը վերսկսաւ: Ժողովականներուն մեծագոյն մասը պահանջեց որ աստուածաբանական վարժարաններ բացուին :

ՓՈԹՈՐԻԿ Մ. ՔԷՄԱԼԻ ՇՈՒՐՋ

ԱՆԳԱՐԱ, 4 Մայիս.— Ազգ. ժողովին մէջ վիճաբանութեան դրուեցաւ այսօր Աթաթիւրքի բարոյական անձնաւորութիւնը պաշտպանող օրինագիծը, որ խիստ պատիժներ կը սահմանէ հանգուցեալին յիշատակը անարգողներուն դէմ: Բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան եւ ժամերով տեւեցին: Բազմաթիւ երեսփոխաններ խօսք առին եւ շատեր օրինագծին դէմ արտայայտուեցան: Վիճաբանութեանց բացումէն առաջ, ժողովականները հրաւիրուեցան երեք վայրկեան լռութիւն պահել յոտնկայս, ի յիշատակ Աթաթիւրքի: Երեսփոխանները պէտք զգացին յարգանքի այս արտայայտութիւնը ընել, ամէն թիւրիմացութիւն փարատելու համար :

Այսօրուան ժողովը արտակարգ կարեւորութիւն ունէր եւ ունկնդիրներու բազմութիւնը լեցուցած էր օթեակները: Հանրապետութեան նախագահ Ճէլալ Պայար եւս իր օթեակէն մինչեւ վերջը հետեւեցաւ վիճաբանութիւններուն: Ներկայ էին դիւանագիտական մարմինը, Լոնտոնի եւ Հռոմի մեծ դեսպանները , Իսմէթ Ինէօնիւ եւն. :

Նախ խօսք առաւ վաստակաւոր զօրավար Սալահատտին Ալի, որ ծանր խօսքեր ըսաւ Աթաթիւրքի դէմ եւ իր երկար ատենախօսութեան ընթացքին բնաւ Աթաթիւրք չըսաւ, այլ Մուսթաֆա Քէմալ փաշա: Շեշտեց թէ այս օրէնքով պիտի չկրնանք քննադատել անհատ Աթաթիւրքը եւ իր ընկերային, տնտեսական եւ ուրիշ սխալները: Այս կերպով կարելի պիտի չըլլայ երեւան հանել 27 տարուան սխալները, որոնք գործուեցան «Շէֆ»ի դրութեան հետեւանքով: Երեսփոխանը նաեւ ըսաւ թէ Աթաթիւրքի կենդանութեան ժամանակ, շատ մը կեղծաւոր խմբագիրներ, բանաստեղծներ եւ պատմագիրներ խաբեցին ժողովուրդը եւ այնպէս ցոյց տուին թէ գործերը շատ լաւ կ'ընթանան եւ ամէն ինչ անքննադատելի է:

Յետոյ խօսեցաւ Արիֆ Հիքմէթ Փամուգօղլու եւ ըսաւ թէ ամբողջ ազգը կը սիրէ եւ կը գնահատէ Աթաթիւրքը, որուն կատարած գործերն ալ ծանօթ են ամէնուս: Հետեւաբար պէտք չկայ այսպիսի օրէնք մը պատրաստելու, անտեղի է եւ թերեւս պիտի վրդովէ Աթաթիւրքի հոգին:

Պէտրի Էնիւսթիւն ըսաւ թէ այս օրէնքը եզական պիտի մնայ աշխարհի մէջ եւ թէ ան ծնունդն է անհարկի մտավախութիւններու: Աթաթիւրք կուռք մը չէ եւ ազգային բոլոր յեղաշրջումները կարելի չէ կեդրոնացնել միակ անձի մը մէջ: Սխալ է Աթաթիւրքի նկարներն ու արձանները ընդունիլ իբրեւ խորհրդանիշ ազգային բոլոր յեղաշրջումներուն: Մեծ բարենորոգումը 14 Մայիսին է որ ծնաւ, հետեւաբար չենք կրնար ժողովրդապետութիւնը քանդել հակադեմոկրատ օրէնքով մը: Ի վերջոյ Աթաթիւրքն ալ սովորական անհատ մըն է:

Մուսթաֆա Էքինճի ըսաւ թէ Աթաթիւրքը չսիրող մարդիկ կրնան գտնուիլ, կարելի չէ բռնի ուժով մէկու մը սէր պարտադրել:

Դատական նախարարը, Րիւքնէտտին ըսաւ թէ իբրեւ երեսփոխան կ'ուզէ խօսիլ: Պաշտպանեց

Գաղութէ գաղութ

Գ. ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ ԱՑՆՃԱՐԻ ՄԷՋ

Տէր եւ Տիկին Ճորճ Մարտիկեան Մայիս 6ին այցելած են Ազունիէի բուժարանը (Պէյրութ) :

Ցատկապէս պատրաստուած կամարին տակէն անցնելէ վերջ, անոնք մտած են բուժարանը, եւ խօսած բոլոր հիւանդներուն հետ : Գ. Ճորճ Մարտիկեան խոստացած է ԱՆՉԱյի կողմէ գումարներ յատկացնել բուժարանին, որպէսզի երրորդ յարկաբաժին մը շինուի շէնքին վրայ, ընդունելու համար Սուրիոյ, Գերմանիոյ, եւ Իտալիոյ մէջ գտնուող հայ տարագիր հիւանդները : Նոյնպէս նոյն դրամով պիտի գնուի Բուժարանի շէնքին հարաւային մասի տարածութիւնը, ուր նոր շէնքեր պիտի շինուին :

Այս համաձայնութիւնը գոհունակութեամբ ընդունուելէ վերջ, Ճորճ Մարտիկեան խօսած է պարզելով իր առաքելութիւնը ընդունելութեան սրահին մէջ հաւաքուած հիւանդներուն եւ պաշտօնական անձնաւորութեանց :

Ապա Ընկերակցութեամբ Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Ենիգոմշեանի, Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Մկրտիչեանի, Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Արամ Պաղտասարեանի, մեկնած են Շթորա, ուր իրենց կը սպասէր երեսփոխան ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեան : Հոն Ապքալեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը աշակերտութիւնը, եւ Օգն. Խաչի մասնաճիւղին վարչութիւնը բարեգալուստ մաղթած են հիւրերուն, իսկ գիւղապետ ընկեր Գ. Գուտուլեան կարդացած է յուզիչ ուղերձ մը : Հիւրերը, ընկերակցութեամբ Տէր եւ Տիկին Վահան Փափազեանի եւ Տիկին Գ. Կանայեանի այցելած են Այնճար, ուր ընդունուած են աւանդական տաւուլ զուռնայով եւ ճէպէլ Մուսայի շուրջպարով : Այցելած են Այնճարի «Յառաջ» վարժարանը, անցնելէ վերջ հայկական եռագոյնին տակէն : Ծանօթանալէ վերջ տեղական պայմաններուն, Գ. Ճորճ Մարտիկեան խոստացած է հիւանդանոց մը կառուցանել տալ Այնճարի մէջ, ինչպէս եւ ջուրով եւ ելեկտրականութեամբ օժտել գիւղը : Խոստացած է նաեւ երեք կողմով ժամացոյց մը նուիրել՝ Այնճարի հրապարակին վրայ զետեղուելու համար : Իրիկունը իպատիւ հիւրերուն ճաշկերոյթ մը տուած են Տէր եւ Տիկին Մովսէս Տէր Գալուստեան Մասսապաքիի մէջ :

օրինագիծը, յիշելով Աթաթիւրքի արձաններուն դէմ կատարուած յարձակումները :

Վարչապետ Ատնան Մէնտէրէս պատասխանելով քննադատութիւններուն, ըսաւ.—

Կարգ մը ընկերներ կարծես թէ քսան միլիոն հայրենակիցներու կարծիքը առեր են ու այնպէս կը խօսին : Այս օրէնքը աճարեկչական բան մը չէ, այլ կը ձգտի Աթաթիւրքի յիշատակը անվթար պահել եւ չթողուլ որ աղարտեն զայն : Դուք ամբոխավարութեամբ կը խօսիք, օրէնքները կը ծնին այն ատեն երբ անհրաժեշտութիւն մը կայ : Կը հարցնէք թէ Ֆաթիհի եւ կամ Եավուզի մասին ինչո՞ւ օրէնք չենք հրատարակեր : Կը հարցնեմ ձեզի, անոնց արձաններն ու գերեզմանները քանդուեցա՞ն միթէ : Մինչդեռ Գըրշէհիրի մէջ մուրճի հարուածով մը Աթաթիւրքի արձանին գլուխը կոտրեցին : Այս դէպքը կրկնուեցաւ ուրիշ տեղեր ալ : Մէկ գիշերուան մէջ հինգ արձան խորտակուեցաւ. կը նշանակէ թէ Աթաթիւրքի խնդիր մը կայ եւ մենք ստիպուեցանք այս օրէնքը պատրաստել :

Թեր ու դէմ վիճաբանութիւնները շարունակուեցան մինչեւ գիշեր : Խնդիրը նորէն պիտի քննուի :

1915Ի ՍԳԱՏՕՆԸ տօնուած է Անդր Նահրի մէջ (Պէյրութ), Ապրիլ 28ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սարգարապատ, Իշխան եւ Նիկոլ Դուման կոմիտէներու : Խուռն բազմութիւն մը ներկայ եղած է : Նախագահ՝ ընկեր Դրօ հիւանդ ըլլալով, փոխանորդած է ընկ. Տ. Պաղտասարեան, «Պատմութեան մէջ յաղթութեան եւ սուգի օրեր կան : Ամէն ժողովուրդ իր ազատագրութեան զարթօնքը ունի : Դժբախտութիւնը հոն է որ Հայուն եւ Թուրքին զարթօնքը իրարու հանդիպեցան : Ապրիլը մեր սուգի ամիսն եղաւ, բայց նոյն ամսուն նաեւ յաղթական Վասպուրականի մէջ տասնեակ հազարաւոր Թուրք զինուորներու դէմ կռուելէ վերջ, 600 տարի ետք Շամիրամայ բերդին վրայ ազատագրութեան դրօշը պարզուեցաւ : Յաղթեցինք նաեւ էջմիածնի ճակատամարտին մէջ : Այսօր Թուրք մամուլին իսկ վկայութեամբ Թըշուառութեան եւ սով կը տիրէ մեր երկրին մէջ : Մեր հողերը օտար չեն կերակրեր, եւ օտարին ձեռքին տակ չի ծլիր նոյնիսկ փուշը : Այսօր անապատի սերունդէն հասած է առողջ եւ զարգացած սերունդ մը, իր դպրոցներով, ճեմարաններով եւ տաճարներով, անոր մէջ աւելի արմատացած է անկախութեան, յաղթանակի եւ ազատ ապրելու տենչը : 1915 Ապրիլ 11—24ի Եղեռնի օրը յիշատակէ աւելի հաղորդուելու օր մըն է եւ պիտի չայլայ վէրքը, այլ պիտի մնայ թարախոտ մինչեւ որ Հայը տիրանայ իր ազատութեան : Խօսած են նաեւ ընկերներ Զ. Զարգուն եւ Կ. Թաթուլեան :

Զարս քահանայ հայրերու հոգեհանգստեան աղօթքէն վերջ միաբերան երգուած «Հայր Մ՚ր»ով վերջացած է սգահանդէսը :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ բաժնեչափով պիտի տրուին օճառն ու կանաչեղէնները : Անցեալ աշունէն ի վեր արդէն բաժնեչափով կը տրուին հացը, ալիւրը, գետնախնձորը, սոխը, շաքարը, կարագը, ճարպը, միսը, կաթը, պենզինը, բրինձը, եւն. : Արտաքին նախարարը պաշտօնանկ եղաւ իբրեւ կասկածելի : Կ՚ըսուի թէ ձերբակալուած է :

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ սպարապետը, զօր. Փափագոս, Եանեայի սպաներուն առջեւ ճառ մը խօսելով յայտարարեց, թէ միջազգային մռայլ կացութեան հետեւանքով, յունական բանակը, զէնքը ձեռքին եւ մատները բլթակին պէտք է կենայ : Զօրավարը պահանջեց հաւաքական ապահովութիւն Յունաստանի համար եւ ամրապնդում յարաբերութեանց Թուրքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ հետ :

ՍԻՆԿԱՓՈՒՐԻ մէջ բացուեցաւ խորհրդաժողով մը, որ պիտի ճշդէ դաշնակիցներու ռազմագիտական քաղաքականութիւնը Ասիոյ հարաւ-արեւելեան շրջանին մէջ : Ժողովին կը մասնակցին Մ. Նահանգներու, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի զինուորական ներկայացուցիչները (զօր. տը Լաթրը տը Թասինյի՝ Ֆրանսայի կողմէ) :

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԶԵԿՈՅՑ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

— Սեպտեմբերի մեր ընդհանուր ժողովը — Համաձայն մեր Ծրագիր-կանոնագրի 32րդ յօդուածին, Միութեանս Գ. Ընդհանուր ժողովը պիտի գումարուի Սեպտեմբերին : Օրակարգին վրայ պիտի ըլլան Համավասպուրականեան Համագումարի, պիւտճէի, ծրագիր-կանոնագրի, հրատարակչականի հարցերը :

Կը խնդրենք մեր բոլոր անդամներէն որ այս բոլոր հարցերու մասին իրենց թելադրութիւնները, խորհուրդները եւ դիտողութիւնները նախապէս պատրաստեն : Մանաւանդ Ծրագիր-Կանոնագրի վերաբերեալ իրենց բոլոր թելադրութիւնները մեզի գրեն, որպէս զի զանոնք մեր Ծրագրին համաձայն ներկայացնենք ընդհ. ժողովին :

Նոյնպէս, կրկին կը խնդրենք բոլոր դեռ չարձանագրուած հայրենակիցներէն որ մեզի անդամագրուին, որպէսզի որքան կարելի է լայն քննութեան ենթարկուի մեր Ծրագիր-Կանոնագիրը, որովհետեւ ծրագիրները կը կատարելագործուին ժամանակին, փորձառութեան եւ մանաւանդ հաւաքական գործակցութեանց միջոցով : Մեր ցանկութիւնն է ունենալ անթերի Ծրագիր-Կանոնագիր մը եւ շարունակել ամէն քաղաքական ազդեցութենէ հեռու մեր գործունէութիւնը :

Վասպուրականի Հերոսամարտին տօնակատարութեան համար մեր ստացած շնորհաւորութեանց, քաջալերութեանց, համակրական ու եղբայրական արտայայտութեանց համար կը յայտնենք մեր խորին շնորհակալութիւնները ամէնուն, եւ կը խոստանանք աւելի լաւ կազմակերպել յառաջիկայ տարի :

ՍՏԱՑԱՆՔ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ, 1890 — 1918 (Դաշնակցութեան 60ամեակին առթիւ) : Գրեց՝ Ա. Ամուրեան : Պատկերազարդ : Գին 60 ռիալ : Ստանալու համար դիմել «Ալիք»ի եւ «Յառաջ»ի խմբագրութեան :

ՀԵՐՈՎԴԻՍ (պատմուածք) : Գրեց՝ Անուշաւան Ֆրանկիւլեան, Պէյրութ, 1951 : Գին 50 սէնթ : Հասցէ.— Rue Ghalghoul, Imm. Mikati, Պէյրութ, (Լիբան) :

ԻՏԱԼԱՅԻ Փաշականներու կողմէ 1924ին սպաննուած ընկերվարական Մաթէոթթիի զաւակը, Ճիանքարլօ Մաթէոթթի, որ կ՚անդամակցէր կարմիրներու ուղեկից Նէննիի ընկերվարական հատուածին, ներկայացուց իր հրաժարականը յայտնելով որ «ժամ մը աւելի մնալը այդ կուսակցութեան մէջ, վիրաւորանք մըն է արժանապատուութեանս համար» : Մաթէոթթի վերջերս, Մոսկուայէն վերադարձին, հրատարակած էր գիրք մը, որ խստիւ կը քննադատէ խորհրդային վարչաձեւը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (54)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Դ.

Ըստ Պարպարոյի, այդ օրը առաջին անգամ ըլլալով Պոլսոյ բնակչութիւնը սարսափելի վախի մէջ ինկաւ կարծելով որ ընդհանուր յարձակումը այդ օրն իսկ տեղի պիտի ունենայ : « Եթէ այդ օրը, կ՚ըսէ, Սուլթանը միմիայն տասը հազար զինուորներով պարիսպին առջեւ գար, կասկած կայ որ քաղաք պիտի մտնէր ու զայն գրաւէր եւ այդպէս ամօթալի կերպով տուած պիտի ըլլայինք քաղաքներու թագուհի Կ. Պոլիսը» :

« Առաջին յարձակումէն 13 օր ետքը, կ՚ըսէ Սլավոն պատմագիրը, իրենց մեծ թնդանօթները լարեցին Թուրքերը : Ասոնց երկուքը ահարկու մեծութիւն մը ունէին եւ տեղւոյն վրայ թափուած էին : Մէկուն վիրգերը մինչեւ մարդու մը ծունգը կ՚ելլէին, միւսինը մինչեւ գօտին : Ժան Ճիուսթինիանիի եւ իր խումբին գտնուած տեղին դէմ այդ 2 թնդանօթներէն ամէնէն մեծը դրին, որովհետեւ հոն պարիսպը նուազ հաստատուն եւ շատ ցած էր : Առաջին հարուածին՝ պարիսպը դղրդեցաւ, երկրորդին վերին մասը քանդուեցաւ 30 ոտք երկայնութեան մը վրայ, երրորդ հարուածը չքաշուեցաւ որովհետեւ մութը կոխեր էր : Գիշերը Ժան Ճիուսթինիանի պարիսպը ամրացուց, զայն ներսի կողմէն կրկնելով երկրորդ պարիսպով մը որ շինուած էր հողով լեցուած փայտերով» :

Հետեւեալ առտուն Թուրքերը սկսան պատնէշին նոյն կէտը ռմբակոծել մեքենաներու եւ թնդանօթներու խումբով մը, եւ բաւական մը այդ ամրութիւններուն դէմ այդպէս գործելէ ետք՝ մեծ թնդանօթը լարեցին եւ ռումբեր նետեցին խրամ մը բանալու համար : Այս անգամ, հրէշային ռումբը պատին վրայէն անցաւ պարիսպին հինգ ակռաները միայն քակելով եւ գնաց եկեղեցիի մը պատին զարնուեցաւ որ հազար կտոր եղաւ : Ցերեկուան մօտ, երկրորդ անգամ ըլլալով, թնդանօթը դարձեալ լարեցին, բայց Ճիուսթինիանի որ ինք ալ իր թնդանօթը պատրաստած էր՝ Թրքական թնդանօթը հարուածեց այնքան ճարտարօրէն որ պայթեցաւ » :

« Եթէ Սուլթանը այդ օրը յարձակումը չվերջացնէր, քաղաքը անպատճառ պիտի իյնար, կ՚ըսէ նոյն պատմագիրը, ճիշդ Պարպարոյի պէս, որովհետեւ պաշարեալները ամէնքն ալ ուժասպառ եղած էին : Գիշերը, Թուրքերը իրենց բանակատեղին դարձան, իսկ պաշարեալները իրենց գտնուած տեղերուն վրայ յոգնութենէն գետին կ՚իյնային :

Ամբողջ գիշերը վիրաւորեալներուն հեծեծանքները լսուեցան :

Պարպարօ երկարօրէն կը պատմէ թէ ինչպէս պարիսպը բոլոր պէտք եղած տեղերուն վրայ նորոգեցին քարերով եւ հողով լեցուն տակառներուն միջոցաւ : Յետոյ այդ պարիսպին ետեւը խոր ու լայն փոս մը փորեցին եւ այդ փոսէն ելած հողին մէջ բաղեղներ, որթատունկի ուռեր եւ ծառերու ճիւղեր խառնեցին եւ ջուրով շաղուեցին, որպէս զի բոլոր այդ խառնուրդը աւելի դիմացկուն ու միակտուր ըլլայ եւ այսպէսով նոր պատ մը շինեցին որ ճշմարիտ պարիսպի մը պէս դիմացկուն էր, այնպէս որ այդ տեղը ալ Թուրքերուն յաձակումէն վախ չկար : Եւ սակայն, Թուրքերուն յարձակումը երթալով աւելի սաստկացաւ այդ տեղը : գիշեր ցերեկ թնդանօթի, պարսատիկի եւ նետի հարուածներ կը տեղային պարտիսպը նորոգել փորձողներուն վրայ : Մանաւանդ Ենիչէրիները՝ ահարկու ճիգեր կ՚ընէին խրամներէն ներս մտնելու : Այդ օրը ուրիշ կռիւ տեղի չունեցաւ :

Հետեւեալ օրը, կիրակի, 22 Ապրիլ, տեղի ունեցաւ Պոլսոյ այս արտակարգ պաշարման ամէնէն տարօրինակ դէպքերէն մին, այն որ ամիս մը ետքը տեղի ունենալիք անկման մէջ ամենամեծ դերը պիտի ունենար : Քանի օրերէ ի վեր Սուլթան Մէհմէտ Բ. խորհրդաւոր ժողովներու մէջ եւ ամենամեծ գաղտնիքով կը պատրաստէր այս անուանի եւ տարօրինակ գործողութիւնը, որով ծրագրած էր ցամաքէն՝ Բերայի բարձր բլուրներուն վրայէն, Վոսփորէն Ոսկեղջիւր անցընել իր նաւատորմը : Ապրիլ 20ի նաւամարտին մէջ կրած պարտութենէն զգացած զայրոյթը հաւանաբար նպաստեց իր ծրագրին գործադրութիւնը փութացնելու :

Կ. Պոլսոյ մասնայատուկ տեղագրութիւնը ծանօթ է շատ մը յատակագիծերով եւ պատկերներով :

(Շար.)

պարտուելու մեր և մեր զինակիցներու ուժին առջեւ: Նոյն ընդունէինք զօր. Մէք Արթըրի թելադրութիւնները, պիտի բռնուէինք ձախաւեր պատերազմի մը, աննպաստ աշխարհամասի մը մէջ, գէշ պահու մը եւ գէշ թշնամիի մը հետ: Մինչդեռ ներկայ ընթացքով գիտենք, որ ընդհանուր պատերազմ մը պիտի չպարտադրուի մեզի: Իսկ մինչ այդ, մենք ալ աւելի պիտի զօրանանք: Բոլոր պաշտօնակիցներս համաձայն են թէ իրական է ռուսական վտանգը, Քորէայի պատերազմին ծաւալման պարագային: Այս պատճառով իսկ պէտք չէ որ ենթարկուինք այդ վտանգին»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ իր վերջին նիստը պիտի գումարէ երեքշաբթի, 22 Մայիս: Ամէն օր երեք նիստ պիտի գումարեն, բացի կիրակիէն, 1951ի ելմտացոյցը քուէարկելու եւ կարգ մը առկախ հարցեր լուծելու համար: Ընտրական պայքարը պաշտօնապէս պիտի սկսի Մայիս 28ին, որ ատեն իրենց շրջանները վերադարձած կ՚ըլլան բոլոր երեսփոխանները եւ թեկնածուներու ցանկերը հրատարակուած կ՚ըլլան բոլոր նահանգներուն մէջ: Համաձայն նոր օրէնքին, որ կը տրամադրէ խնամութիւններ հաստատել զանազան հոսանքներու միջեւ, բոլոր կուսակցութիւնները պարտաւոր են Մայիս 26էն առաջ ներկայացնել իրենց նահանգային ցանկերը եւ խնամութիւնները: Իսկ անոնք որ հակառակ են որեւէ խնամութեան (համայնավարները եւ զօր. տը Կոլի կուսակիցները), պայմանաժամ ստացած են մինչեւ Մայիս 27, իրենց թեկնածուներուն ցանկերը ներկայացնելու համար: Մէջտեղ ելած է «չորրորդ ուժ մը», նախաձեռնութեամբ Պ. Տալատիէի:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ վարիչ մարմնին ընտրութեան ատեն, (31 անդամ), ձախողեցաւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Ժիւլ Մոք, որ առաջարկած էր զարկ տալ սպառազինման (աւելի թնդանօթ, քան կարագ): Միեւնոյն ատեն ըսած էր թէ ժամանակը յարմար չէ ալ զայն ացնելու պողպատի ճարտարագործութիւնը: Ժիւլ Մոք միայն 213 քուէ ստացաւ 357ի վրայ:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ խորհրդարանը հրկիզելու փորձ մը կատարուեցաւ Երուսաղէմի մէջ, եւ ձերբակալուեցան աւելի քան 30 ուսանողներ: Կ՚ըսուի թէ ամբաստանեալները անդամ են ստորերկրեայ ագանդի մը, որոնք կլոր սեւ գլխարկներ կը դնեն եւ երկար սեւ վերարկուներ կը հագնին: Խմբակցութիւնը կը կոչուի «Միութիւն չարաթօրեայ բարեպաշտներու», որոնք հակառակ են կիներու պարտաւորիչ զինուորութեան: Կը պահանջեն նաեւ խստօրէն պահել շաբաթը, իբրեւ հանգստեան օր: Խուզարկութեանց ատեն ոստիկանութիւնը գրաւեց հրացաններ, ատրճանակներ, ձեռնառումբեր, ուժանակով լեցուն շիշեր եւ ուրիշ հրձիգ նիւթեր:

ՎԵՑ ԵՒՐՈՊԱՑԻՆԵՐ սպաննուեցան Քազապլանքայի շրջանին մէջ (Մարոք), չորսը կիրակի, երկուքը՝ երեքշաբթի օր: Կ՚ըսուի թէ մարդասպանը խենդ մըն է որ յանկարծ քաղաք իջնելով, կը սպաննէ եւ լեռները կը քաշուի: Ոստիկանութիւնը հարիւր ոչխար պարգեւ խոստացած է, ոճրագործը գտնելու համար:

ՔՈՐԷԱՅԻ ռազմաճակատին վրայ, չինեւքորէական ուժերու յարձակողականը վերսկսաւ, պատերազմի սկիզբէն ի վեր չտեսնուած ուժեղ թնդանօթաձգութենէ մը վերջ, եւ հակառակ տեղատարափ անձրեւին: Կարմիրները սկսան յառաջանալ զանազան ուղղութիւններով եւ նոյնիսկ ՄԱԿի ուժերու կողմէ պարպուած քաղաք մըն ալ գրաւեցին:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ Տալաթ քաղաքին մէջ ֆրանսացի ոստիկան մը սպաննուած ըլլալով, փոխարէնը 20 վիէթնամցի պատանդներ գնդակահարուած են ֆրանսական իշխանութեանց կողմէ: Պաօ Տայի կառավարութիւնը բողոքած է ֆրանսական մարզպանին, «առանց դատ – դատաստանի» կատարուած այս գնդակահարութեան համար: = Վիէթմինի կարմիր զօրամասերը յարձակումներու վերսկսած են ֆրանսական ուժերու դէմ:

ԱԼՊԱՆԻՈՅ կացութիւնը հետզհետէ աւելի կը ծանրանայ, համաձայն նոր լուրերու: Բոլոր հակահամայնավարները, գործակցաբար, պատրաստելու վրայ են մեծ ըմբոստութիւն մը, կարմիր վարչաձեւը տապալելու համար: Այս գործակցութենէն դուրս ձգուած են Եուկոսլաւիոյ համակիր ըմբոստները: Կացութիւնը մասնաւորաբար ծանր է էլպասանի մէջ, ուր իշխանութիւնները կորսնցուցած են իրենց գլուխը: Մեծ ըմբոստութեան մը պարագային, անհաւանական է Խ. Միութեան միջամտութիւնը, մասնաւորաբար աշխարհագրական պատճառներով:

ՓԱՐԻԶԻ լեհական դեսպանատան մշակութային գործերու կցորդը, բանաստեղծ Չեսլաւ Միլոշ հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն եւ մերժեց Վարշաւա վերադառնալ: Յայտարարութեան մը մէջ կ՚ըսէ. — «Հայրենիքս կայսրութեան մը նահանգը դարձած է: Կը լքեմ սթալինեան հաւատքս, որովհետեւ խորհրդային կրօնքը հոմանիշ է սուտին»:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յունիս 2ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 26ին, Շաբաթ երեկոյ, Horlogeի սրահին մէջ:

★

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 10ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 26ին, քաղաքապետութեան սրահը, մինչեւ լոյս:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

19 Մայիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, մասնակցութեամբ Միութեան բոլոր մասնաճիւղերու, Clubի շքեղ սրահը, 51 rue Grignan:

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ Ն. ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ

Կը բանախօսէ ՏԻԿ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Պիտի նուագէ շնորհալի ջութակահարուհի Օր. Մ. ԱՄԱՏՈՒՐԵԱՆ, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օրիորդ Մ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆի: Կ՚երգէ Օր. ԱԼԻՍ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ (Սէն Լուէն), կ՚արտասանէ Օր. ԱԼԻՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ (Սէն Ժէռոմէն):

Գեղջկական պարեր Պուլվար Օտտոյի Սանուհիներու կողմէ: Կովկասեան զոյգ պար Պոմոնի Կ. Խաչի սանուհիներու: Անակնկալ մը Մարսէյլ քաղաքի Կ. Խաչի սանուհիներու կողմէ:

Կը ներկայացուի Մոլիէրի ԵՐԿՈՒ ԽՈՒԼԵՐԸ (զաւեշտ), Շանթ Թատերախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ դերասան Մութաֆեանի:

Կէս գիշերին կը սկսին պարերը: Պիտի նուագէ հռչակաւոր Scotte նուագախումբը:

Տոմսերու մասնակցութիւն՝ **100 ֆրանք**:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ 1500ԱՄԵԱԿԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ երեք յարանուանութեանց: Այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

Կը նախագահէ Պ. Մ. ԺԱՄԱԳՈՐԾԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ, նախագահ Ազգ. Միութեան, ՄՈՄՃԵԱՆ Վարդապետ (Լիոնէն), Վեր. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ (Մարսէյլէն):

Երգչախումբը ղեկավարութեամբ Բժ. Լ. Համբարձումեանի եւ զինուորական նուագախումբի:

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Նիսէն Օր. Հերմինէ Միսքճեան 500 ֆր. կը նուիրէ, ի յիշատակ իր նահատակուած հօր, Մեծ Եղեռնի տարեդարձին առթիւ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կազմակերպուած Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ: Այս կիրակի ժամը 3էն 11, Ivryի Bain Douchesի սրահը, 6 rue Jules Ferry:

Բանախօսութիւն, գեղարուեստական բաժին:

Միջազգային պարեր ժամը 6էն 11: Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով:

Հաղորդակցութիւն.— Métro Porte de Choisy, Aut. 125, իջնել Jules Ferry: Մուտք **100** ֆր.

Պ. Վահրամ Ռաֆայէլեան (Պերլին), Տէր եւ Տիկին Հաճեան եւ զաւակները (Տրակինեան), Տէր եւ Տիկին Ս. Կարապետեան (Տրակինեան), Տէր եւ Տիկին Գապաքճեան եւ զաւակը (Տէսին), Տէր եւ Տիկին Մ. Կարապետեան (Պրիւքսէլ), Տէր եւ Տիկ. Ջ. Ռաֆայէլեան (Տրակինեան), ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց սիրելի մօր, քրոջ, մեծ մօր, մօրաքրոջ, եղբօր կնոջ

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՍԻՐՎԱՐԴ ՌԱՖԱՅԷԼԵԱՆԻ

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Տրակինեան, Մայիս 9ին, չորեքշաբթի ժամը 13.30ին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Աղաւնի Ուզունեան կը փնտռէ քոյրը, Աղաւնի (ծնեալ Գալուստեան), (մայրը Գոհար, հայրը Օննիկ): 1933ին կը գտնուէր Ռոման (Drôme): Իմացնել 33 rue Pierre Brossellet, Առնուվիլ լէ Կոնէս, (S. et O.):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթ. այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին:

Ժողովը տեղի կ՚ունենայ սովորական հաւաքատեղին: Սոյն ժողովին ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais): Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի հերթական ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17 rue Ampère Քաշան: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հայոց մատուռին սրահը: (Շար. Նախորդ ժողովին):

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ Ուս. վարչութիւնը կը խնդրէ Շապին Գարահիսարի, Թոքաթի, Կովառնի, Գոչհիսարի, Դեւրայի հայր. միութիւններէն որ բարի ըլլան ղրկել իրենց պատգամաւորները այս կիրակի, առտուան ժամը 10.30ին, Իսիլ Խըրիմեան սրահը (rue de la Défense) խորհրդակցելու, վարչութեանս ներկայացուցիչներուն հետ, միասնաբար աշխատելու համար:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 18 MAI 1951 Ուրբաթ 18 ՄԱՅԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6459–Նոր շրջան թիւ 1870

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՆ ՄԸ ՊԻՏԻ ՓՈԽՈՒԻ՞

Անոնք որ խոնարհաբար յանձն առին «անկուսակցական եկեղեցասէրներ» կոչուիլ, ձեռք առնելու համար Փարիզի Հայոց Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը, անշուշտ որոշ առաջադրութիւններ ունին :

Բախտը պիտի ունենա՞նք իմանալու իրենց ուղեգծին մանրամասնութիւնները :

Ի վերջոյ բան մը պիտի փոխուի՞ բանկալի հրջապատէն դուրս :

Գոնէ քանի մը պատուհաններ պիտի բացուի՞ն, պատերէն անդին աչք մը նետելու եւ անոր համեմատ գործելու համար :

Կ'արժէ՞ր այսքան իրարանցում — լման երկու տարի — նիւթական եւ բարոյական զոհողութիւն, եթէ պիտի գոհանան եղածը պահելով :

Այս հարցումները կ'ուղղենք անոր համար որ, ցարդ ուրիշները կը խօսին ու կը գրեն բանկալին անունով: Պարզապէս միտք պղտորելու համար :

Անոնք եկեղեցին մարզարան մը կարծելով, անոր վարչութիւնն ալ կը շփոթեն հասարակ մոմակալներու կամ «ղոլամ»ներու հետ: Ոչ միայն Փարիզի մէջ, այլ ամէն ուր որ ոտքի տեղ մը գտնեն:

«Անկուսակցական եկեղեցասէրները» շատ աւելին գիտեն այս մասին, գրաւոր թէ անգիր:

Գիտնալով հանդերձ, կը շարունակեն կրաւորական դիրք մը բռնել, երբ հարցերը իրենց առջեւ կը դրուին չեշտակի :

Այդ հարցերէն մէկը, «Հայ. եկեղեցւոյ միասնականութիւնը», կուսախնձոր դարձած է արհեստականօրէն, միեւնոյն դիմակաւորներուն կողմէ:

Եւ կան բարեպաշտներ ալ որ, կը մոլորին անոնց նենգ խաղերէն :

Մինչդեռ, հարցը բացատրութեան անգամ չի կարօտիր:

Ցետին տիրացուն ալ գիտէ որ կա՛ն պարագաներ ուր տարագիր բազմութեանց կրօնական թէ աշխարհական իշխանութիւնները հարկադրուած են գործադրել իրենց ինքնորոշման իրաւունքը, ի շահ ժողովուրդին:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը երբեք մտքէն անցուցած չէ թէ ինչ որ կը կատարէ ինք, ի պաշտօնէ, իր կամքէն անկախ, պարտաւորիչ է ազատ արտասահմանի համար:

Անցնելով բուն հարցին, կը կարծենք թէ ժամանակը եկած է որ Փարիզի մէջ ալ ըմբռնեն թէ արդահատելի, աններելի է ներկայ վիճակը՝ ազգային կազմակերպութեան տեսակէտով :

Ֆրանսայէն դուրս, յետին գաղութը իր ազգ. իշխանութիւնն ունի, համաձայն տեղական պայմաններուն:

Մեր գաղութը դատապարտուա՞ծ է քաշքշելու այս բազմիշխան կամ անիշխան վիճակը :

Փարիզը իր գլխուն, Մարսէյը եւ Լիոնը՝ նմանապէս : Ուրիշ հայաշատ կեդրոններ ալ այսպէս կամ այնպէս :

Մէկ խօսքով, կատարեալ անտիրութիւն, որ այլեւս բնական կը համարուի:

Տարիներով կեդրոնական հասցէ մը փնտռեցինք, եւ մինչեւ այսօր ալ չէ գտնուած :

Թիւրիմացութիւն է կարծել թէ տեղական պայմաններն են որ թոյլ չեն տար ձեռնարկել այդ գործին :

Կրօնական ընկերակցութեանց կանոնադիրները միշտ ալ կրնան փոխուիլ, սկսելով Փարիզէն :

Դաշնակցութեան ներկայացուցիչները յաճախ յիշեցուցած են այս պարագան, բանակցութեանց ընթացքին :

Քանի մը աթոռ գրաւելու տենչը չէր որ կը դրդէր մեր կուսակցութիւնը, երբ կը մասնակցէր ընտրական պայքարին, այլ բա՛ն մը փոխելու, բանկալը իրական ազգային կեդրոնի մը վերածելու մտահոգութիւնը :

Մենք տակաւին կը յուսանք թէ թեմական կազմակերպութեան ճամբուն կէսը կտրուած կ'ըլլայ, եթէ Փարիզը «ինքնաքննութեան» լուրջ փորձ մը կատարէ :

Ցետին գիւղն անգամ պիտի կարմրէր, տեսնելով որ Լոյս – Քաղաքին ազգ. գործունէութիւնը ամփոփուած է հասարակ բանկալի մը մէջ:

Ի՞նչպէս կը յաւակնին ապահովել գաղութին ինքնապաշտպանութիւնը, երբ ոչ գլուխը յայտնի է, ոչ ալ հասցէն :

Շ.

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

ՊԱՐՍԻԿՆԵՐԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐԵԼ ԵԹԷ ԱՆԳԼԻԱ ԲՌՆՈՒԹԵԱՆ ԴԻՄԷ

Հեռագիրները վրդովիչ տեղեկութիւններ կը հաղորդեն Պարսկաստանի կացութեան մասին, իբրեւ հետեւանք Անգլիոյ հետ ծագած վէճին :

Կը վախցուի որ ծանր դէպքեր պատահին, եթէ քարիւղի ազգայնացման հարցը չկարգադրուի դիւանագիտական բանակցութիւններով: Մինչեւ անգամ կը խօսուի ռուսական միջամտութեան եւ նորիրական պատերազմի մասին:

Վերջին լուրերու համաձայն, բրիտանական կառավարութիւնը բաւական մեղմացուցած է իր նոր ծանուցագրին լեզուն, լսելով Մ. Նահանգներուն չափաւորութեան խորհուրդները: Այս պատճառով ալ յետաձգուած է ծանուցագրին յանձնումը, որ տեղի պիտի ունենար Դշ. օր: Բանակցութիւնները կը շարունակուին Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ: Ծանուցագիրը պիտի յանձնուէր երէկ, եւ կամ շաբաթ, քանի որ ուրբաթը դադարի օր է Իսլամներու համար :

Պարսկաստանի թերթերը արդէն իսկ սպառնալիքներ կը հրատարակեն, ազդարարելով թէ ի՛նչ ծանր դէպքեր կրնան պատահիլ, եթէ Մեծն Բրիտանիոյ «խելքին փչէ» զինուոր ղրկել քարիւղի հրջանը (Ապատան): Թերթ մը կը գրէ թէ Խ. Միութեան ընդհ. սպայակոյտը ամէն պատրաստութիւն տեսած է զօրք ղրկելու համար Պարսկաստան, համաձայն 1921ի դաշնագրին, եւ եթէ հարկադրուի այդպէս շարժիլ, հետեւանքը պիտի ըլլայ երրորդ աշխարհամարտ:

Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, Պարսկաստանի նախարարական խորհուրդը խորհրդակցութիւն մը կատարած է ընդհ. սպայակոյտին եւ ոստիկանութեան վարիչներուն հետ, ի հարկին միջոցներ ձեռք առնելու համար բրիտանական վայրաչուներուն արշաւանքին դէմ: Համայնավարական յեղափոխութիւն մը կը նախատեսուի, եթէ զինուորներ ցամաք հանուին: Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ «Թուտեհ» կուսակցութիւնը ծրագրած է ապստամբութիւն մը սարքել այս շաբթու: Կ'ըսուի թէ 15 ծպտուած ռուս զօրավարներ եւ սպաներ Պարսկաստան կը գտնուին, կազմակերպելու համար այս ապստամբութիւնը: «Աթէշ» թերթին տեղեկութեանց համաձայն, եթէ կառավարութիւնը տապալի, «Թուտեհ»ը պիտի կազմէ նոր դահլիճը:

«ՊԻՏԻ ՈՉՆՉԱՑՆԵՆՔ ԱՆՀԱՒԱՏՆԵՐԸ»

Թէհրանի «Շահէտ» լրագիրը, որ վարչապետին օրկանն է (Ազգ. Ճակատ), բուռն յօդուածով մը կ'ազդարարէ թէ նուիրական պատերազմ պիտի յայտարարեն «անհաւատ Անգլիացիներուն դէմ», եւ ամէն Անգլիացի անմիջապէս պիտի բնաջնջուի, վայրաչուներու ժամանումէն առաջ:

⨯ Վերջին լուրերու համաձայն, Մեծն Բրիտանիա մէկդի դրած է բռնութեան դիմելու ծրագիրը, բայց իրեն կը վերապահէ զինուոր ղրկել հարաւային Պարսկաստան, եթէ Բրիտանացիներու կեանքը վտանգուի: Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ լիովին կ'ըմբռնեն թէ պատերազմ կրնայ պայթիլ, եթէ բրիտանական զինուորներ մտնեն Պարսկաստան: 1921ի ռուսեւպարսիկ դաշնագիրը կ'արտօնէ որ Ռուսիա զօրք ղրկէ Պարսկաստան, եթէ ուեւէ ազգ զինեալ միջամտութիւն կատարէ: Թէեւ Անգլիա բացատրած է թէ զինուոր պիտի ղրկուի միայն իր հպատակներուն պաշտպանութեան համար. բայց ի՛նչ երաշխաւորութիւն կայ թէ Խ. Միութիւնը զինեալ միջամտութիւն պիտի չնկատէ այս պարագան :

⨯ Թէհրանի ամերիկեան դեսպանը առաջարկեց Իրանի կառավարութեան՝ ընդունիլ անգլեւիրանեան խառն յանձնաժողովի մը կազմութիւնը, կարգադրելու համար քարիւղի խնդիրը: Բայց Պարսկաստան տրամադիր չերեւար ընդունելու այս առաջարկը, իսկ մամուլը կը շարունակէ բուռն յարձակումներ կատարել :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՊԻՏԻ ՍՊԱՆՆՈՒԻԷՐ

Թէհրանի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Ապտիւլ Բաֆի անուն մարդ մը, որ փոխ–հրամանատարն է Ֆետայեանը Իսլամ կազմակերպութեան եւ որ զէնքով դիմադրեց, պաշարուած տանը: Ձերբակալութենէն վերջ յայտարարեց.

— Մոսատեղ (վարչապետը) բախտաւոր է որ ձերբակալուեցայ. եթէ ոչ զինքը սպաննած պիտի ըլլայի յառաջիկայ երեք օրերու ընթացքին :

Վարչապետը տակաւին խորհրդարանին մէջ կը բնակի, ապահովութեան համար :

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ Ատլանտեանի դաշինքին մէջ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԿԸ ՊՆԴԵՆ, ԱՆԳԼԻԱ ՀԱՒԱՆԱԾ Է, ՖՐԱՆՍԱ ՎԵՐԱՊԱՀ

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ ճամբան հարթուած է, Ատլանտեանի դաշինքին մէջ ընդունելու համար Թուրքիան եւ Յունաստանը: Մ. Նահանգները վճռական ձեռնարկներ կը կատարեն, միւս դաշնակիցներուն հաւանութիւնը ստանալու համար: Երէկուան թերթերը կը հաղորդէին թէ Մեծն Բրիտանիա որ մինչեւ հիմա կ'ընդդիմանար, հաւանութիւն յայտնած է, իսկ Ֆրանսա կը շարունակէ վերապահ դիրք մը բռնել:

Չորեքշաբթի օրուան նախարարական խորհուրդին մէջ, արտաքին նախարարը տեղեկութիւններ հաղորդեց Մ. Նահանգներու նախաձեռնութեան մասին, եւ պարզեց Ֆրանսայի ձեռնպահութեան պատճառները : Ահաւասիկ Ֆրանսական տեսակէտը .—

Անցեալ Սեպտեմբերին, Ատլանտեանի դաշինքին խորհուրդը չէր կրցած համաձայնիլ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ ընդունելութեան մասին, իբրեւ հետեւանք կարգ մը անդամներու առարկութեանց: Մասնաւորապէս դիտել կը տրուի թէ հարկ պիտի ըլլայ փոփոխել դաշինքին բնագիրն իսկ, հետեւաբար երկրորդ անգամ վաւերացնել տալ դաշնագիրը զինակից պետութեանց խորհրդարաններուն: Գալով բուն հարցին, Ֆրանսա կարգ մը եղանակներ առաջարկած է, գոհացում տալու համար Յունաստանի եւ Թուրքիոյ օրինաւոր պահանջներուն:

⨯ Լոնտոնէն կը հեռագրեն թէ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ ընդունելութեան խնդիրը պիտի քննուի յառաջիկայ շաբթու, երբ արտաքին նախարարը վերադառնայ Գերմանիայէն: Ինչպէս ըսինք, սկզբունքով հաւանութիւն յայտնած է արդէն, կը մնայ ճշդել մանրամասնութիւնները :

⨯ Ատլանտեանի դաշնակից երկիրներու ամերիկեան դիւանագէտներէն եւ մասնագէտներէն 120 հոգի ժողով մը պիտի գումարեն Լոնտոնի մէջ, քննելու համար Մ. Նահանգներուն դերը՝ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար: Այս գաղտնի ժողովը պիտի տեւէ երկու օր: Ժողովին եզրակացութիւնները պիտի հաղորդուին միւս 11 զինակիցներուն :

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ ՔՈՐԷԱՅԻ ՄԷՋ

Քորէայի մէջ, ՄԱԿի ուժերու հրամանատարութիւնը կը կարծէ որ առջի օր, կարգ մը ճակատամասերու վրայ չինեւքորէական ուժերու յարձակումները սկիզբն են իրենց մեծ յարձակողականի շարունակութեան : Անոնք, օր ցերեկով եւ մշուշապատ օդով ճեղքեցին կարգ մը կամրջագլուխներ եւ գրաւեցին Ինժէն, ետ մղելով հարաւքորէական զօրամասերը: Դաշնակից գրաքննութիւնը արգիլած է առ այժմ զինուորական լուրերու մանրամասնութեանց հրատարակութիւնը :

Ամերիկեան 9րդ զօրաբանակի հրամանատարը, զօր. Հօճ յայտարարեց, թէ «մօտալուտ էր արդէն չինեւքորէական յարձակողականը, որուն կը սպասէինք: Մեր զօրամասերը պատրաստուած են յառեղոյնը դիմադրաւելու համար: Այս յարձակողականն ալ, սակայն առաջինի բախտին պիտի արժանանայ: Մեր ուժերը, այս անգամ եւս ուժեղ հարուած մը պիտի իջեցնեն Չինացիներու գլխուն, ինչպէս ըրին Ապրիլին, երբ 70.000 կորուստներ պատճառեցին անոնց: Քորէայի պատերազմը շահելու մեր միակ յոյսը կը կայանայ թշնամին վհատեցնելուն մէջ, որպէսզի ստիպուի տեղի տալ: Պիտի ստիպենք որ իր ունեցած մարդկային ուժը ռազմադաշտ իջեցնէ եւ վստահ եմ որ մեծապէս պիտի յուսալքուին, երբ այս անգամ նետուին մեր վրայ»:

Դաշնակից ուժերը փչաթելերով եւ ականներով ծածկած են այն բոլոր հողամասերը, ուրկէ կարմիրները պիտի փորձեն յառաջանալ :

Աննպաստ եղանակին պատճառով զգալապէս տկարացած է դաշնակից օդանաւերու գործունէութիւնը: Գշ. եւ Դշ. օրերուն հազիւ 200 թռիչքներ կատարուեցան :

Կ'ենթադրուի թէ կէս միլիոն կարմիրներ կը մասնակցին նաեւ այս անգամուան յարձակողականին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ»

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ահա նաեւ Եւրոպան :

1896 *Մայիս 6ին նամակ մը ուղղելով «Դրօշակ»ի՝ Հրայր, ի միջի այլոց, կը գրէր .*

— « Հա՛յ ժողովուրդ, անգութ է Եւրոպան, աւելի արիւնածարաւ, քան մեր դարաւոր ոսոխը, չհաւատաս նրան երբեք : Նա արեան եւ անմեղ զոհերի մէջ է որոնում իրա շահերը» :

Ո՞ւր է սակայն Հայի փրկութիւնը :

Հրայր ո՞ւր կը տեսնէ այդ փրկութիւնը, երբ իր աչքին Թուրքը՝ «դարաւոր ոսոխ» է, Ռուսը՝ անկէ աւելի վատ, իսկ Եւրոպան՝ անգութ ու չահամոլ .

— « Մեր յոյսը պէտք է լինի մեր վրայ միայն, յառաջ գնալ եւ մեռնել Սուրբ Նպատակի համար : Ա՛յդ է միայն մեր փառքն ու պսակը..., Օգնել միմեանց, սփոփել իրար, մեր դիակներք թող թշնամին գիրկընդխառն տեսնէ » :

Հայրենի երկրի մէկ խաւար անկիւնը քաշուած անձնուէր գործիչը այնքան յստակ կը տեսնէր պատկերը է՛ւ Թուրքին, է՛ւ Ռուսին, է՛ւ Եւրոպացիին ...

Եւ քաղաքական բարդ երեւոյթներու խորը թափանցելու այս բացառիկ կարողութիւնը ոչ թէ այսօր, աշխարհաղղորդ դէպքերէ ու ցնցիչ փաստերէ վերջ, այլ մինչեւ այդ դէպքերն ու փաստերը, աւելի չուրջ յիսունըհինգ տարիներ առաջ...

Իրմէ կէս ար վերջ իր այս խոր իմաստութեանը հաղիւ կրցաւ տիրանալ — կեանքի գնով սակայն — կամօքն Աստուծոյ մեծ բանաստեղծը՝ Եղիշէ Չարենց՝ իր հայրենիքին կտակելով, —«Հա՛յ ժողովուրդ, քո միակ փրկութիւնը քո հաւաքական ուժի մէջ է» :

Քո մէջ է եւ ոչ քեզմէ դուրս՝ Թուրքի, Ռուսի եւ կամ Եւրոպացիի մէջ...

« Օգնենք միմեանց, սփոփենք իրար, մեր դիակները թո՛ղ թշնամին գիրկընդխառն տեսնէ», — *յիսնամեակով մը իրարմէ բաժան Հրայրներն ու Չարենցները այսպէս կը կտակէին իրենց ժողովուրդին :*

Այս կարգի գոհարներով լի է «Յուշապատում»ը, լի է մեր «Նուիրեալ»ներու կեանքը, որոնցմէ միայն չուրջ 80 հոգիներ տեղ գտած են այս հատորին մէջ, ոմանք (օրինակ՝ Խաչատուր Կարճիկեան եւ կամ Վանի Իշխանը) շատ ցայտուն ու բովանդակալից էջերով :

Մասունքի մը արժէքը ունի մանաւորաբար այն գրութիւնը, որ Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադիրը՝ Արամ Քանիկեան նուիրած է իր մերձաւորագոյն ընկերներէն Թուման Թումեանի (Թորգոմ), մին Հայկական Ազատամարտի մաքրամաքուր ու կախարդիչ դէմքերէն :

Արամի այս գրութիւնը — գրի առնուած 1904ին, Թորգոմի նահատակութենէն անմիջապէս վերջ — հրատարակութեան կը տրուի այսօր, իր գրուելէն չուրջ 47 տարիներ վերջ, երբ չկայ ոչ միայն Թորգոմը, այլ չկայ նաեւ Արամը ...

Ինչպէս յայտնի է, «Դրօշակ»ի անդրանիկ թիւը լոյս տեսած է Թիֆլիս, 1891ի Մայիսին : Նոյն տարին նոյն քաղաքին մէջ լոյս տեսած է «Դրօշակ»ի 2րդ թիւը. «Դրօշակ»ի 3րդ թիւը լոյս տեսած է Ռումանիա, 1892ին, 1893ին « Դրօշակ»ը կը տեղափոխուի Ժընեւ եւ իր 4րդ թիւէն սկսած պաշտօնաթերթը կը հրատարակուի Ժընեւի մէջ, եւ այդպէս կը շարունակուի մինչեւ առաջին մեծ պատերազմը: 1914էն առ 1925 թուականը «Դրօշակ»ը չի հրատարակուիր: Պաշտօնաթերթին վերահրատարակութիւնը կը սկսի 1925ին, Փարիզի մէջ, եւ նոյն քաղաքին մէջ ալ կը շարունակուի մինչեւ 1933 թուականը: Այս ամբողջ շրջանին, 1891էն մինչեւ 1933 թուականը, լոյս կ'ընծայուին «Դրօշակ»ի 326 թիւեր: Այս բոլոր թիւերու բովանդակութիւնը, յօդուածագիր հեղինակներու ծածկանուններու բացումով (որքան հնարաւոր եղած է այդ), տարի առ տարի, յիշատակուած է « Յուշապատում»ի մէջ, գրաւելով հատորի ամբողջ 38 էջերը: Բացառիկ է արժէքը այս յաւելուածին, մանաւանդ անոնց համար, որոնք պատմա – քաղաքական ու բանասիրական հետաքրքրութիւններ ունին :

Այս քանի մը տողը գրելով՝ բնաւ նպատակ չունէինք «Յուշապատում»ը ներկայացնելու :

Եւ իր մասին երբեք չխօսեցանք արդէն :

Այս կարգի հրատարակութիւնները, որոնց կազմութիւնը կապուած է մեծ դժուարութեանց ու մեծամեծ ծախքերու, լոյս կ'ընծայուին բացառիկ առիթներով միայն: Եթէ չըլլար Դաշնակցութեան 60ամեակը, պիտի չհրատարակուէր նաեւ այս հատորը: Ի դէպ, հատորին նշանակուած է գին մը՝ 1500 ֆրանք, որ հազիւ ծախքերու մէկ մասը կը գոցէ. կուսակցութիւնը յանձնառու եղած է նաեւ այս գոհողութեան՝ «Յուշապատում»ի սպառումին սատարած ըլլալու համար :

Ընկերնե՛ր, բարեկամնե՛ր եւ համակիրնե՛ր, Դաշնակցութեան Գերագոյն Մարմինը կատարեց վերջին ընդհ. ժողովին կողմէ իր վրայ դրուած պարտականութիւնը եւ մեզի տուաւ կուսակցութեան 60ամեակին նուիրուած փառաւոր հատոր մը, որ ոչ միայն զարդարանք մը պիտի ըլլայ մեր ընտանեկան յարկերէն ներս, այլեւ հոգեկան վերանորոգումի աղբիւր մը, մանաւանդ երիտասարդսերունդին համար :

Օրինակ մը աւելի սպառել «Յուշապատում»էն, կը նշանակէ հայ տան մը մէջ կանթեղ մը աւելի վառել :

Այս պայծառ գիտակցութեամբ մեր բովանդակ կարելին փորձենք՝ «Յուշապատում»ը հայ ժողովուրդի լայնագոյն խաւերու սեփականութիւնը դարձնելու համար :

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ, 8 Մայիս)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Եգիպտոսի Իսլամական Եղբայրութիւնը

Եգիպտոսի «Իսլամական Եղբայրութիւն»ը, որ իր ահաբեկչական գործունէութեան հետեւանքով պաշտօնապէս օրէնքէ դուրս հռչակուած էր երկուքուկէս տարի առաջ, ազդարարած է եգիպտական կառավարութեան, թէ ձեռնածալ պիտի չնստի, եթէ մօտիկ ապագային, ինչ որ հաւանական է, չարժումը վերակենդանանայ :

« Եղբայրութիւնը», կրօնական աղդանշաններով ապարէզ իջած էր 16 տարի առաջ: Վերջին տարիներուն, ուշագրաւ ազդեցութիւն մը ունեցաւ Եգիպտոսի քաղաքական կեանքին մէջ, իսկ 1948ին, Պաղեստինի արաբ եւ հրէական թշնամութեանց շրջանին ունէր իր սեփական բանակը, իր առանձին դպրոցներն ու հիւանդանոցները, մասնաւոր համայնքներն ու առեւտրական ձեռնարկները: Ղեկավարն էր կարճահասակ եւ մօրուսաւոր Շէյխ Էլ Պաննան :

Կազմակերպութիւնը ձեռնարկեց ահաբեկչական գործունէութեան մը եւ իրապէս, ծրագրեց արշաւ մը Գահիրէի վրայ, իշխանութիւնը ձեռք անցնելու նպատակով :

Այդ առենուան վարչապետին Նոքրաշի փաշայի վճռուորական մէկ հրամանով, 1948ի Դեկտեմբերին, Եղբայրութիւնը հռչակուեցաւ օրէնքէ դուրս, այն պատճառաբանութեամբ թէ դարձած է քաղաքական – կրօնական մոլեռանդ խմբակցութիւն մը, իր ուրոյն զօրամասերով:

Այս արգելքէն քանի մը շաբաթ վերջն էր, որ Նոքրաշի փաշա, իր գրասենեակը մտած պահուն սպաննուեցաւ ոստիկանական սպայի համազգեստով մէկու մը կողմէ: Վերջէն հաստատուեցաւ թէ ահաբեկիչը Եղբայրութեան ստորերկրեայ մէկ բջիջին անդամն է: Այս բջիջին անդամներուն մէջ, վիճակով ընտրուած էր վարչապետին ահաբեկիչը:

Քանի մը ամիս վերջը, Շէյխ Պաննա եւս կը սպաննուէր Գահիրէի մէկ փողոցին մէջ: Մարդասպանը չգտնուեցաւ եւ ոստիկանութիւնը շուտով փակեց գործը:

Երբ այժմու Վաֆտ կառավարութիւնը գործի գլուխ անցաւ 1950ի սկիզբները, խոստումներ տրուեցան, թէ կարելի պիտի ըլլայ վերցնել Եղբայրութեան դէմ դրուած արգելքը: Արգելքի հրամանը իր ուժը կորսնցուց Մայիս 15ին, կը թուի թէ կառավարութիւնը կողմնակից է քուէարկել տալու նոր օրէնք մը, որ դարձեալ պիտի արգիլէ Եղբայրութեան գոյութիւնն ու գործունէութիւնը, որովհետեւ եթէ վերակենդանանայ, պիտի միջամտէ երկրի քաղաքական կեանքին եւ պիտի դառնայ վտանգ մը ներքին անդորրութեան համար :

Եղբայրութիւնը, սակայն, վճռապէս որոշած է շարունակել իր գործունէութիւնը: Կազմակերպութեան ներկայ վարիչը, փաստաբան Սալէհ Աշմավի յայտարարեց, թէ «Եղբայրութիւնը ոտքի պիտի ելլէ պաշտպանելու համար իր ազատութիւնը, եթէ կառավարութիւնը յամառի, գործելու իրաւունք տալէն վերջն ալ սահմանափակել իր գործունէութիւնը: Այս պարագային կարելի պիտի չըլլայ վարել դէպքերու ընթացքը եւ ոչ ոք պատասխանատու պիտի նկատուի, եթէ ծայրայեղութիւններ գործուին, որովհետեւ իւրաքանչիւր հաւատացեալ պէտք է պաշտպանէ Իսլամն ու անոր դաւանանքը, իր յարմար դատած եղանակով» :

Եւ, աւելցնելով որ Նահաս փաշայի կառավարութիւնը (Վաֆտ) իշխանութեան մագլցեցաւ « Իսլամական Եղբայրութեան» ուսերուն վրայէն, Սալէհ Աշմավի յայտնեց, թէ ներքին նախարար Ֆուատ Սէլահէտտին փաշա համաձայն է Եղբայրութեան վերակենդանացման, բայց կարգ մը շըրջանակներ վստահութիւն չունենալով անոր գործունէութեան մասին, կ'ուզէ որ կազմակերպութեան անունը փոխուի եւ որոշ պայմաններ պարտադրուին: Եղբայրութիւնը մերժած է այս առաջարկը :

— « Եղբայրութեան համբերութիւնը սպառած է, ըստ Ս. Աշմավիի, տեսնելով որ առանց որեւէ արդարացման իր ազատութիւնները կապտուած են եւ իր գոյութեան արգելքին երկարաձգումը պիտի նկատուի պատերազմի հռչակում մը իրեն դէմ, Վաֆտի կողմէ: Եթէ Վաֆտի կառավարութիւնը Բրիտանացիներէն ազդուելով կը շարունակէ օրէնքէ դուրս նկատել Եղբայրութիւնը, չեմ կրնար ըմբռնել, թէ ինչու պիտի շարունակէ ասկէ վերջն ալ մնալ նոյն ազդեցութեան տակ, երբ անոնք կ'անտեսեն Եգիպտոսի ազգային պահանջները: Եթէ կառավարութիւնը յամառի իր անարդար ընթացքին մէջ եւ համոզէ Երեսփ. ժողովի իր կուսակիցները վաւերացնելու՝ ընկերակցութեանց քաղաքական գործունէութիւնը արգիլող օրինագիծը, Եղբայրութիւնը, որ արտակարգ համբերութիւն ցոյց տուաւ եւ հալածանքներ կըրեց բոլոր տեսակի կառավարութիւններէն, պիտի չմեղադրուի բնաւ, եթէ ոտքի կանգնի իր ազատութիւնն ու գործունէութիւնը պաշտպանելու համար » :

Ամէն կասկածէ դուրս է, որ դեռ քանի մը տարի առաջ, միայն Եգիպտոսի մէջ կէս միլիոն անդամներ ունենալը յայտարարող Եղբայրութիւնը, մտահոգութիւն մըն է Եգիպտական կառավարութեան համար, մանաւանդ որ օրէնքէ դուրս հռչակուելէն ի վեր, կազմակերպութեան անդամները սերտօրէն փարած կը մնան իրարու :

Թ. Ա. Թ.

«Արեւելք»ն ալ ունեցաւ իր տպարանը

ԽՄԲ.— Հալէպի մեր պաշտօնակիցը, *Արեւելք* եւս ունեցաւ իր սեփական տպարանը, շնորհիւ ընկերներու եւ բարեկամներու զոհողութեանց:

Հատուած մը՝ այս առթիւ հրատարակուած խմբագրականէն (**15** Ապրիլ), մեր շնորհաւորութեանց հետ.—

... Հօդետան մէկ խորշին մէջ, կիսամութ սենեակի մը կողքին դարձաւ ԱՐԵՒԵԼՔի մամուլը, երբ կը հրատարակէինք մեր առաջին թիւը՝ 23 Յունիս 1946ին :

Որպէս «խմբագրատուն»՝ քառակուսի փոքրիկ տարածութիւն մը, որպէս «գրաշարատուն»՝ համեստ խցիկ մը ունէինք միայն: Օտար էր մամուլը,— մենք «յաճախորդ»ներ էինք իրեն համար : Ամբողջ գիշերներ լուսցուցած ենք անոր վրայ, անքուն օրեր անցուցած ենք խմբագրատան մէջ, հարկ ծագած է կուրծք տալ նիւթական թէ բարոյական անյաղթահարելի դժուարութեանց եւ խոչընդոտներու: Բայց երբեք յուսահատութիւն չենք ճանչցած ու պարտութիւնը չէ այցելած մեր դուռներուն: Զրկանքն ու յոգնութիւնը՝ մտրակած են մաքառումի մեր ճիգերը, ուժ տուած են մեզի, թռիչք ու խանդավառութիւն խառնած են մեր հեւ ի հեւ աշխատանքին, մեզ փոխակերպած են մարտիրոսներու,— անշուշտ պահելով համեմատութիւնները:

Միշտ մարտիրոս մըն է Հայը. բայց Դաշնակցական Հայը մարտիրոսութեամբ երջանկացող Հայու տիպարն է: Հպարտութիւն է մեզի համար, կուրծք տալ մեր ճակատագրական բոլոր զրկանքներուն եւ անձկութեանց :

Հինգ տարիէ ի վեր այս թերթը կուրծք է տըւած, եւ կուտայ, հրապարակագրական կեանքի վարչական թէ խմբագրական բոլոր դժուարութեանց. բայց ահաւասիկ՝ նոր զոհողութեանց եւ յանձնառութեանց պատրաստակամութիւնը կը յայտնէ, իր ՍԵՓԱԿԱՆ մամուլն ու տպարանը հաստատելով: Վստահելով իր ընկերներու եւ համակիրներու գաղափարական գործակցութեան. վստահելով հայ ժողովուրդի անվերապահօրտակցութեան :

Ունինք, այսօր, մեր հրատարակչականը, *մեր առեւտրական բաժինը,* մեր մամուլը, *մեր* սեփական տպարանը : *Եւ կը փարինք գործի, ունենալու համար նաեւ մեր* սեփական տունը: *Գիտենք, թէ առանձին չենք: Կը զգանք, որ մեր զոհունակութիւնն ու խանդավառութիւնը կուգան, աւելի, այն խոր գիտակցութենէն՝ թէ մեր կողքին է կանգնած մեր ժողովուրդը, քան այն անդրադարձումէն՝ թէ դրական եւ փրկարար գործ մըն է որ կը կատարենք :*

Կը փարինք գործի, նոր խանդով ու տենդով: — Կը գիտակցինք մեր կարելիութեանց, կը գիտակցինք մանաւանդ մեր թերութիւններուն: *Ոչ ոք ինքնախաբութիւնը թող ունենայ՝ թէ չենք անդրադառնար այս թերթի տկարութիւններուն, պակասին, — աշխատակիցներու թէ բովանդակութեան տեսակէտով: Ոչ ոք մեզի չափ մտահոգ է՝ այս ուղղութեամբ: Բայց մենք կը հաւատանք, թէ այդ թերիները պիտի ամբողջանան, երբ հնարաւորութիւններ ստեղծուին աւելի լայն հորիզոններու սեւեռելու, տնտեսական ամուր խարիսխ ստեղծելու՝ յանուն գաղափարական, ազգային եւ մշակութային բեղնաւոր աշխատանքի :*

ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԸ ԵՒ Կ'ԱՌՆԵՆ

Մոսկուայի «Սթալինեան մրցանակի յանձնախումբին գործը շատ փափուկ է։ Նախ պէտք է պարգեւը տալ այն գործերուն որոնք համապատասխան են համայնավար կուսակցութեան ուղղութեան, երկրորդ, պէտք է որ հաճելի ըլլայ քաղաքական բիւրոյին պետերուն։

Բայց երբեմն սխալներ ալ կը գործուին։ 1950 Մարտին, Նախարարներու խորհուրդը ջնջեց սթալինեան պարգեւը (25 հազար րուպլի) զոր տուած էր Հիւսէյինօֆի իր գործին «Ատրպէյճանի ընկերային եւ փիլիսոփայական մտածումի պատմութեան» համար։

Միեւնոյնը կրկնուեցաւ Մոսկուայի մեծ թատրոնին խաղացանկին մէջ ալ։ Երգահան Հէրման Ժուքովսքիի երաժշտական գործը «Բոլոր Սրտով» կը լրացնէր պայմանները հաճելի ըլլալու կուսակցութեան, քանի որ Օփերան կը բխէր սովետական իրականութենէն։ Ան կ'երգէր Ուքրանիայի կոլխոզի գիւղացիներու աշխատանքը։ Երգահան Քրէնիքով գոված էր հեղինակը, քիչ մը քննադատելով հանդերձ, ներկայացումէն առաջ։ Գործը ստացաւ 25 հազար րուպլի սթալինեան մրցանակը։

Պ. Լիպետեւ որ Նախարարներու խորհուրդին մէջ արուեստի յանձնախումբին նախագահն է, շնորհաւորեց պսակաւորը «Փրավտա»յի, Մարտ 19ի թիւին մէջ։ Ըստ անոր ժողովրդական տեսարաններու մէջ խմբերգի բաժնին երաժշտութիւնը հիանալի էր, որովհետեւ «կը հիմնուէր Ուքրայնիոյ ժողովուրդին խմբական արուեստին վրայ»։ Միայն պզտիկ քննադատութիւն մը կ'ընէր երաժշտական ոլբերգութիւն թերութեան վրայ, կը գովէր մեղեդին ինչպէս եւ պարզութեան յատկութիւնները։

Ամիս մը վերջ, միեւնոյն «Փրավտա»ն (19 Ապրիլ) անանուն յօդուածի մը մէջ բոլորովին տարբեր չեշտ մը կ'առնէր։ Կ'ամբաստանէր սովետական երգահաններու Միութիւնը (հետեւաբար եւ ընկ. Քրէնիքով) եւ Մե ծթատրոնին տնօրէնութիւնը թէ «լուրջ սխալ գործած են», «Բոլոր Սրտով» Օփերան ներկայացնելով։ Նախ, սովետական արուեստի ըմբռնումի պարտականութիւնը բոլորովին կը բացակայի եւ լուրջ եւ անխորհուրդ վերաբերում մը կայ։ Երաժշտութիւնը տկար է եւ անգոյն, եւ բեմադրութեան մէջ ծանր սխալներ կան։ Զարդանկարները (decor) կը յիշեցնեն աւելի հին վարչաձեւի մը գիւղը, քան թէ արդի հաւաքական լաւ կազմաւորուած ագարակ մը։

Սթալին գացած էր տեսնելու այս օփերան Ապրիլ 5ին։ Կ'ենթադրուի թէ ան է գերագոյն իրաւարարն արուեստներու, եւ ան է որ ներշնչած է «Փրավտա»յի յօդուածը։ Եւ արդէն վճիռներ տրուած են երկու գլխաւոր «յանցաւորներուն» դէմ։ Պ. Պ. Լէպէտէվ (Արուեստի յանձնախումբի նախագահը), եւ Սօլօտովնիքով (Մոսկուայի Մեծ Թատրոնին տնօրէնը) պաշտօնանկ եղան։

---

650 ԲԺԻՇԿՆԵՐ գործադուլ յայտարարեցին Գահիրէի մէջ, այցեվճարի յաւելում պահանջելով։

ՀՈԼԱՆՏԱ մերժեց անցագիր տալ Քէնթրպըրիի կարմիր աւագերէցին։

ՁԱՅՆԻՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան Պոմոնի մասնաճիւղը Մայիսի սկիզբները սարքած էր թէյասեղան մը ի պատիւ Տիկին Շ. Միսաքեանի։ Հրաւէրին պատասխանած էին մօտ 75 Խաչուհիներ։ Հիւրաբար ներկայ էր նաեւ ընկ. Հր. Բալուեան, որ ներկաներու փափաքին համաձայն ստանձնեց սեղանապետութեան պաշտօնը։ Ընկերը ներկայացնելով օրուան հիւրը, եւ անոր հանրային գործունէութիւնը, յիշեց դրուագ մը իր աշակերտութեան օրերէն.

— «1916ին Պոլսոյ Էսաեան վարժարանին մէջ շշուկ մը տարածուեցաւ թէ ուսուցչուհի մը աքսորէն փախած ըլլալով, յաջորդ օրը մեզի պիտի ներկայանայ, թուաբանութեան դաս տալու։ Ու եկաւ նոր «Օրիորդ»ը։ Հագիւ ներս մտած՝ սկսանք չափչփել, հասակը, դէմքին թուխ գոյնը, սեւ մազերը, արտայայտիչ աչքերը։ Օրիորդն ալ լուռ մեզ կը դիտէր։ Այդ օրերուն ահուսարսափէն բան չէինք հասկնար։ Այսօր կրնամ դատել թէ ինչու այդպէս ուշադիր մեզ կը դիտէր։ Աքսորի ճամբաներուն վրայ պզտիկներ՝ պատանիներ, հազարաւորներ անօթութեան ճիրաններուն մէջ, մենք կանոնաւոր կեանքի մէջ, դպրոցականի տարազը մեր վրայ՝ կը դիտէր կ'երեւի մեզմով անհետացողները ոգեկոչելու համար։ Իր առաջին բառը եղաւ մեզի՝ «տղաքս»։ Անցեր են տարիներ, իմ ալ մազերուս մէջ սպիտակը սողոսկեր է, բայց այդ օրուան իր արտասանած «տղաքս»ին վրայ դրուած շեշտը անմոռանալի է մնացեր իմ մէջս։ Տիկ. Տիրուհին քսան տարի անընդհատ վարեց Ֆր. Կ. Խաչի նախագահութիւնը։ «Յառաջ»ի, Պոլսոյ «Ճակատամարտ»ի եւ Փարիզի «Յառաջ»ի վարչական սիւնն է, մեր փնտռած «Սօսի»ն է։ Իր բոլոր հանրային աշխատութեանց մէջ իր այդ «Տղաքս»ին շարունակութիւնն է որ կը տեսնենք։ Զգալ, ապրիլ, ու ծառայել հայութեան։ Այդ է որ կ'ողջունեմ իր մէջ»։

Բացման այս ճառէն վերջ համակրական արտայայտութիւններ իրարու կը յաջորդէին, «կենաց»ներով։ Խօսեցան, երգեցին, արտասանեցին Խաչուհիները։ Տիկին Քիպրիթճեան ըսաւ.— «Տիրուհիս, պիտի չխօսիմ, այլ պիտի երգեմ, պայմանաւ որ ընկերակցիս ինծի»։ Ու միասնաբար երգեցին Օմար Խայեամէն։ Երգեց ու արտասանեց Օր. Ա. Սէրէնկիւլեան, նոյնպէս իր քոյրը, Տիկ. Ազատուհի Տէր Վարդանեան։ Երգեցին Տիկին Զաթիկեան, Օր. Աւետխեան եւ ուրիշներ։ Ժամերը կը սահէին, հիւրասիրութիւնը ճոխ էր, այնպէս՝ ինչպէս գիտեն սարքել գաւառի մերսպասակիցները։

Սեղանապետին զանազան զրոյցներէն ետք, վերջին խօսքը տուաւ օրուան հիւրին որ այսպէս արտայայտուեցաւ.

— «Փարիզ մենք բազմաթիւ աղամանդավաճառներ, գորգի վաճառականներ, զանազան եւ զարմանազան հարուստներ ունինք, բայց հաւաքոյթ մը սարքելու համար խրճիթ – սրահ մը անգամ չունինք։ Դուք հոս հաւաքուածներդ պարզ արհեստաւոր ընտանիքներ, ձեր ճակտին քրտինքովը շիներ էք եկեղեցի, բեմ ու ընդարձակ սրահ հոս է, այս քայլին մէջ ձեր մեծութիւնը։ Եթէ մենք օտարանանք, դուք Մարսիլահայերդ յիսուն տարի աւելի ուշ պիտի օտարանաք, բայց ինչո՞ւ անպայման օտարացման մասին ճառել։ Ապրին մեր մասնաճիւղերը ուր ամէն տեղ այսպէս ոգեշնչեն Հայաստանին, ծփացող հայրենիքին չանչը կը պորտացնեն հայութեան մէջ»։

✕ Այս հաւաքոյթէն քանի մը օր վերջ, այս անգամ Մարսէյլ քաղաքին մէջ, (Նօայի սրահը), թէյասեղան մը սարքած էր Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբուհի Շրջ. վարչութիւնը, ի պատիւ Տիկ. Տ. Միսաքեանի, Կ. Պէշալեանի եւ Հր. Բալուեանի։ Ներկայ էին մօտաւորապէս 180 հոգի, որոնց 150ը երիտասարդներ։ Սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկ. Տ. Թագոյեան։ Խօսեցան, երգեցին, արտասանեցին շատեր։ Հաւաքոյթը տեւեց երեք ժամ։ Մեծ էր խանդավառութիւնը։ Վերջին ճառերը արտասանեցին օրուան հիւրերը։

Պերճուհի

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԿՈՉ ԲՈԼՈՐ ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Սիրելի հայրենակիցներ, Դ. Վարուժանի եւ Մ. Մեծարենցի ծօնուած հանդէսին առթիւ «Սալ տը Ժէօկրաֆի»ի սրահը փութացող հանդիսականները, անընդհատ ծափահարեցին բանախօսներն ու արուեստագէտները, արտայայտելով իրենց սրտագեղ գոհունակութիւնը Սեբաստիոյ Մուրատ Ուս. Միութեանս, որ իր կարելին ըրած էր, որպէսզի այդ օրը ըլլայ արժանավայել մեր ամենասիրելի բանաստեղծներու յիշատակին։

Հանրածանօթ է թէ՝ Սեբաստացին նոյնքան ազգասէր է ու պարտաճանաչ որքան որեւէ նահանգի ցեղակիցները, եւ, որպէսզի այդ համբաւը արդարանայ, պարտինք գործով ապացուցանել զայն, եւ ոչ թէ միայն ծափերով։

Մենք Սեբաստացիներս համոզումով կ'ընդունինք որ ոչ մէկը մեզմէ առանձինն եւ միայն ինքն իրեն համար երջանիկ ըլլալու իրաւունք ունի։ Ոչ մէկը մեզմէ կը նախընտրէ ապրիլ եսապաշտութեամբ, քանի որ ունինք ընդհանուրին ցաւը բաժնելու պարտաւորութիւնը։

Այդ ցաւը, Հայը եւ Հայու զաւակը իբրեւ ճշմարիտ Հայ պահելն է, մինչեւ որ մեր հայրենիքը ի վիճակի կ'ըլլայ մեզ ամէնքիս ընդունիլ իր գիրկը։ Եւ որպէսզի հնարաւոր ըլլայ այդ, մենք դեռ ապրող սերունդս պարտաւոր ենք պատրաստել մտաւորական երիտասարդ ուժեր, որպէսզի պայքարին ընդդէմ նորահաս սերունդին օտարացման։

«Հայ ցեղին ջարդը եւ անկէց ճողոպրողներուն ալ այլասերումն ու կորուստը», — ահա ինչ որ ծրագրեց ու մասամբ գործադրեց մեր թշնամին։

Եթէ մենք հոս թէ այլուր՝ չծառանանք այս ծրագրին դէմ, ոչ միայն անարժան պիտի ըլլանք Սեբաստացիի անունին, այլ ուղղակի օգնած մեր դարաւոր ոսոխի ծրագրին իրականացման, կրելով միանգամայն արտաքեր պատասխանատուութիւն մը պատմութեան առջեւ։

Օն ուրեմն, ազնիւ հայրենակիցներ, դուք որ աւելի նախանձախնդիր էք ապացուցանելու թէ Սեբաստահայը կրնայ երեւան բերել կենդանի գործ, փութացէք ձեր պարտաւորութեան գլուխը եւ ղրկեցէք ձեր անդամակցութիւնը Միութեանս, ձեր փորձառութեամբ, ձեր մտաւորական կարողութիւններով ու ձեր անվկանդ կամքով սատարելու այս նուիրական նպատակին, որ ամէնքինս է հաւասարապէս։

Վարչութիւն

Միութեանս հասցէն.— A. Agopian, 60 Ave. Aristide Briand, Bagneux (Seine)։

ԼԻՈՆԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ (Foire Internationale de Lyon) վարչութիւնը հրատարակեց 1951ի առաջին ժողովին ատենագրութիւնը, որ կարեւոր յաւելում մը կը ցուցնէ գնորդներու (7.5 առ հարիւր աւելի, բաղդատելով 1950ի հետ)։ Այս յաւելումը կը վերաբերի մասնաւորապէս Ֆրանսայի հիւսիսային եւ արեւմտեան շրջաններուն, Հիւս. Ափրիկէի, Ֆրանսական գաղթավայրերու, Զուիցերիոյ, Սպանիոյ, Իտալիոյ եւ շատ մը օտար երկիրներու։ Շատ բանուկ գործառնութիւններ կատարուած են մասնաւորապէս խաղալիկի, հեծելանիւի, կանացի հագուստներու, ակնոցներու, լուսանկարչական գործիքներու, ապակեղէններու, ելեկտրական եւ հողագործական մեքենաներու ճիւղերուն մէջ։

Արդէն իսկ տեղեր վարձուած են 1952ի տօնավաճառին համար որ տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 19 — 28։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (55)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Դ.

Մեծ քաղաքը իր եռանկիւնաձեւ անհուն պարիսպով շրջապատուած եւ մէկ կողմէ ալ Մարմարայի ծովէն թրջած ըլլալով, միւս կողմէն Կալաթայէն, Բերայէն եւ Գասըմ Փաշայէն կը բաժնուի Ոսկեղջիւրի հրաշալի նաւահանգիստով որ քանի մը քիլոմեթր երկարութիւն ունի։ Մինչ այդ ատեն Պոլսոյ պաշտպան զօրքը պարիսպին երկու մասերը միայն պէտք էր պաշտպանէր, նախ Մարմարայի վրայ եղած մասը, երկրորդ՝ Մարմարայէն մինչեւ Ոսկեղջիւրի հիւսիսային ծայրը երկարող մասը. իսկ երրորդ մասը, այն որ Ոսկեղջիւրի երկայնքը կը քերէ, եւ որու վրայ յարձակելով Խաչակիրները 1204ին քաղաքը գրաւած էին՝ հիմակուհիմա բոլորովին ապահով էր, քանի որ Ոսկեղջիւրի մուտքին առջեւ քաշուած հսկայ շղթան կ'արգիլէր Թրքական նաւերուն այդ ծոցը մտնելը։

Դիմացի կողմը, Ոսկեղջիւրի հանդիպակաց եզերքը, Կալաթայի Ճենովական քաղաքին պարիսպներուն ետին, այսօրուան Գասըմ փաշայի եւ Թաղսիմի բազմամարդ բլուրներուն վրայ կը գտնուէր Զականոս փաշայի հրամանատարութեան տակ եղած Թրքական բանակը։ Այս բազմաթիւ բանակը Ոսկեղջիւրէն մինչեւ Վոսփոր ամբողջ այդ տարածութիւնը գրաւած էր՝ բացի Կալաթայի Ճենովական պարիսպներուն մէջ գտնուող պզտիկ մասէն։

Մէկ կողմէ յարաբերութեան մէջ Վոսփորի վրայ Րումէլի Հիսարի բերդին հետ որ Սուլթանին գործողութեան առաջին խարիսխն էր, միւս կողմէ ալ արդի Քեաղըտհանէի վրայ շինուած կամուրջի մը շնորհիւ մեծ պարիսպին առջեւ գտնուող բանակին ձախակողմին հետ. բայց առով հանդերձ այդ յարաբերութիւնները միշտ վտանգալից եւ դժուար էին։ Անգամ մը որ Սուլթանին նաւատորմը կարենար ոեւէ միջոցաւ հսկառակ շղթային արգելքին, Ոսկեղջիւր մտնել, եղականօրէն նպաստաւորած պիտի ըլլար յարձակման գործին։ Նախ յունական նաւատորմը որ շղթային ետին ապաստանած էր վտանգի մէջ պիտի ըլլար, յետոյ պիտի կարենար յարձակիլ նաեւ Ոսկեղջիւրի եզերքը երկարող պարիսպին վրայ եւ վերջապէս իր բանակին Բերայի եւ Պոլսոյ երկու բաժանումներուն միջեւ դիւրին յարաբերութիւն մը հաստատած պիտի ըլլար։

Բայց Կալաթայի կողմը գտնուող Ճենովական քաղաքին պարիսպները որոնք կ'երթային կը յանգէին տակաւին կանգուն Կալաթայի աշտարակին՝ արգելք կ'ըլլային Սուլթանին այդ կողմէն անցքին։

Ուստի եւ այդ կողմէն ճամբան գոցուած ըլլալով, Սուլթանը որոշեց իր նաւատորմը Ճենովականպզտիկ քաղաքին շուրջը պտտցնել ցամաքէն եւ Վոսփորէն Ոսկեղջիւր փոխադրել։ Առջի բերան այս բանը հէքեաթ մը կը թուի կարծես, եւ այնքան անհաւատալի կ'երեւի. այդ ծրագիրը իրագործելու համար անհրաժեշտ էր Բերայի թերակղզին չոր ու քարոտ բլուրներն ի վեր քաշել հանել նաւերը եւ յետոյ զանոնք իջեցնել միւս կողմի զառիվարէն վար եւ Ոսկեղջիւր մտնել, այնպէս որ քրիստոնեայ նաւատորմը, որ Շղթային ետին հաւաքուած էր կարելի ըլլար կռնակէն զարնել։

(Շար.)

ՀԱՅ ԴԵՐՁԱԿ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Հայ դերձակ մը, Վահան Գարամարտեան (Գարամանեան ?) սպաննուեցաւ իր կնոջ՝ Ռոզայի կողմէ, Մոնմարթր թաղին մէջ: Թերթերը կը գրեն թէ Ռոզա 26 տարեկան գեղուհի մըն է եւ երբեք չէր սիրած իր ամուսինը որ իրմէ քսան տարու մեծ էր: Յաճախ ընտանեկան վէճեր կը ծագէին, եւ կինը, որ հիւծախտէ կը տառապէր, չատ ընկճուած վիճակ մը ունէր ժամանակէ մը ի վեր:

Չորեքշաբթի իրիկուն Ռոզա տուն վերադառնալով, կօշիկները հանած էր, ինչպէս կ'ընէր սովորաբար: Հակառակ իր քրոջը եւ աներձագին ներկայութեան, նորէն սկսաւ վիճիլ ամուսնին հետ, որ պոռաց.

— Լաւ դաս մը տալու է քեզի: Ա՛լ չափը անցուցիր:

Կինը.— Զգուշացիր. զէնք ունիմ այսօր:

Իսկապէս ատրճանակ մը կար ձեռքը: Աներձագը յաջողեցաւ յարակից սենեակ մը քշել դերձակը, որ նորէն դուրս խոյացաւ :

Ռոզա «վա՛յ քեզ» ճչալով երկու գնդակ պարպեց: Վահան վիրաւորուած էր ձախ աչքէն եւ գետին փռուեցաւ անկենդան, իր աշխատած սեղանին մօտ: Իսկ Ռոզա փախաւ առանց կօշիկները հագնելու: Երեք ժամ վերջը ձերբակալուեցաւ Իսիլէ Մուլինոյի մէջ: Իր սենեակին մէջ գտնուեցան «Սեւ Շարք» մատենաշարին գիրքերը, մէկը միւսէն ախտաւոր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ 20 բնիկ պատանդներու գնդակահարութեան եւ այս առթիւ կատարուած բողոքներու վրայ, մահապատիժը կարգադրած եւ գործադրած ոստիկանապետի օգնականն ու 15 ֆրանսացի եւ վիէթնամցի ոստիկաններ ձերբակալուեցան: Ձերբակալուածները պիտի դատուին: Սպաննուածներուն չորսը կիներ են :

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ բանակը կը բաղկանայ 809.000 զինուորներէ, 100 հազար աւելի քան վեց ամիս առաջ: — Ապրիլին, Անգլիոյ մէջ կային 253.000 անգործներ :

ԻՏԱԼԻՈՅ հիւսիսային շրջանին մէջ, Դշ.էն Եշ. լուսնալիք գիշերը տեղի ունեցան երկրաշարժի ուժեղ ցնցումներ, որոնց հետեւանքով միլիոնաւոր բնակիչներ ընդոստ արթննալով, փողոցները թափեցան: Հռոմի մէջ, երկրաշարժին յաջորդեց որոտում եւ մրրիկ: Երկու կիներ մեռան եւ 13 ուրիշներ վիրաւորուեցան: Շարժը չատ ուժգին էր Միլանոյի մէջ, ուր կարգ մը շէնքեր ճաթեցան: Սինէմայի մը մէջ, հանդիսականները իրար կոխկրտելով փողոցները թափեցան: Վիրաւորներ կան: Մեծ խուճապ տեղի ունեցած է նաեւ Միլանոյի մէկ կրկէսին մէջ, ուր կաւամարտի եւրոպական ախոյենութեան մրցումները տեղի կ'ունենային :

ԵՐԵՍՓ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ մասնակցող 17 կուսակցութիւններ, մէկ անդամուան համար 10ական վայրկեան իրաւունք պիտի ունենան Ֆրանսական ձայնասփիւռէն խօսելու ընտրողներուն, պայմանով որ իւրաքանչիւրը առնուազն 30 նահանգներու մէջ թեկնածուներ ներկայացուցած ըլլայ : Նախարարներուն արգիլուած է պաշտօնական զործերով գաւառները շրջիլ ընտրութեանց նախօրեակին, որպէսզի պետական գործերն ու ընտրական պայքարը չշփոթուին իրարու հետ :

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը օգնական զօրամասեր ճամբայ հանեց դէպի Սուրիա, հրէական սահմաններուն վրայ դիրք բռնելու համար: Լուրը որոշ յուզում մը պատճառած է Եգիպտոսի մէջ, ուր կը կարծեն թէ առնուածը քայլ մըն է «Մեծագոյն Սուրիոյ» իրականացման ճամբուն վրայ : Պաղեստինի արաբական պատուիրակութիւնն ալ, որուն պետն է Երուսաղէմի Մեծ Միւֆթին, կոչով մը հրաւիրած է Պաղեստինի բոլոր արաբ դաղթականները զինուորագրուիլ, Սուրիան պաշտպանելու համար :

ՄԱՐԱԶԱԽՏ ՓԷԹԷՆը Նանթի զինուորական հիւանդանոցը փոխադրելու համար կառավարութիւնը նշանակած է բժշկական մարմին մը, որուն տեղեկագրին պիտի սպասէ: Կ'ըսուի սակայն, որ թէ եղբակացութիւնը նպաստաւոր իսկ ըլլայ, դժուար է տեղէն շարժել մարաջախտը, որ անցեալ շաբթու, թոքային նոր բայց աւելի թեթեւ բորբոքում մը ունեցած եւ բուժուած էր փէնիսիլինի շնորհիւ: Երեք օրէ ի վեր կը տառապի նաեւ երակային հիւանդութենէ մը, չատ քիչ կ'ուտէ եւ բնաւ ոտքի չելլեր :

ՄԱՐԱԶԱԽՏ ԹԻԹՕ յայտարարեց, թէ Եուկոսլաւիա կ'ուզէ սերտ գործակցութիւն ունենալ Գերմանիոյ, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ ուրիշ երկիրներու ընկերվարական կուսակցութեանց, ինչպէս նաեւ սթալինեան համայնավարութեան չարքերէն հեռացողներու հետ :

ՄԱՐՈՔԻ մէջ 5000 ոստիկաններ եւ կամաւորներ, լեռներու ստորոտները կը փնտռեն Մուհամմէտ Պուալի կոչուած մարդասպանը, որ ահ ու սարսափի մատնած է բնակչութիւնը, յաջորդաբար վեց Եւրոպացիներ սպաննելով :

Պարանցիկ ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի կողմէ, այս կիրակի ժամը 4էն 10, Studio Colibiի մէջ, 19a rue Caumartin, métro Havre Caumartin:

Կը հրաւիրուին շրջանի մասնաճիւղերու ընկերները եւ համակիրները :

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ԽՆՋՈՅՔ

Ի ՊԱՏԻՒ Մ. ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ

Կազմակերպուած Փարիզի Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէի կողմէ, այս կիրակի, ժամը 8ին, Cadet սրճարանին վերնայարկը:

Սիրով կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ: Ծախքերու մասնակցութիւն (ճաշ):

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Սէնթ Աննէն (Մարսէյլ) Պ. Ցովակիմեան 300 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման համար:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

19 Մայիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, մասնակցութեամբ Միութեան բոլոր մասնաճիւղերու, Clubի շքեղ սրահը, 51 rue Grignan:

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ Ն. ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ

Կը բանախօսէ ՏԻԿ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Պիտի նուագէ շնորհալի ջութակահարուհի Օր. Մ. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օրիորդ Մ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆի: Կ'երգէ Օր. ԱԼԻՍ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ (Սէն Լուէն), կ'արտասանէ Օր. ԱԼԻՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ (Սէն Ժէռոմէն) :

Գեղջկական պարեր Պուլվար Օտտոյի Սանուհիներու կողմէ: Կովկասեան զոյգ պար Պոմոնի Կ. Խաչի սանուհիներու: Անակնկալ մը Մարսէյլ քաղաքի Կ. Խաչի սանուհիներու կողմէ:

Կը ներկայացուի Մոլիէռի ԵՐԿՈՒ ԽՈՒԼԵՐԸ (զաւեշտ), Շանթ թատերախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ դերասան Մութաֆեանի :

Կէս գիշերին կը սկսին պարերը: Պիտի նուագէ հռչակաւոր Scotte նուագախումբը:

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 100 ֆրանք :

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ 1500ԱՄԵԱԿԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ երեք յարանուանութեանց: Այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Salle des Fêtesի մէջ :

Կը նախագահէ Պ. Մ. ԺԱՄԱԳՈՐԾԵԱՆ

Կր խօսին Պ. Պ. Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ, նախագահ Ազգ. Միութեան, ՄՈՄՃԵԱՆ Վարդապետ (Լիոնէն), Վեր. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ (Մարսէյլէն):

Երգչախումբը ղեկավարութեամբ Բժ. Լ. Համբարձումեանի եւ զինուորական նուագախումբի :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կազմակերպուած Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ: Այս կիրակի ժամը 3էն 11, Ivryի Bain Douchesի սրահը, 6 rue Jules Ferry:

Բանախօսութիւն, գեղարուեստական բաժին:

Միջազգային պարեր ժամը 6էն 11: Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով :

Հաղորդակցութիւն.— Métro Porte de Choisy, Aut. 125, իջնել Jules Ferry: Մուտք 100 ֆր.

ՍԷՆՖՕՆԻՔ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

«ՔՕԼՕՆ»Ի ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ

Ղեկավարութեամբ

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Ուրբաթ, 18 Մայիս, երեկոյեան ժամը 21ին

Salle Gaveauի մէջ

Մասնակցութեամբ՝ դաշնակահար ԶԱՒԷՆ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆԻ, երգչուհի ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ:

Յայտագիր.— Օպէռօն (Ուվէրթիւր) Վէպըր երրորդ սէնֆօնի (էռօիքա) Պէթհովէն:

Դաշնակի Քօնչէրթօ, Արամ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ «Ես իմ անուշ Հայաստան»ի (Ե. Չարենց), երգ Օհան ՏՈՒՐԵԱՆ, «Կեանքի Պայքարը» (Բօէմ սէնֆօնիք) Օհան ՏՈՒՐԵԱՆ:

Տոմսերը կարելի է ապահովել Studio Colibri, 19a rue Caumartin, Paris (9) :

Գիները 150էն 600 ֆրանք :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս երկուշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Տիկին Զիթունիի բնակարանը, 13 rue Caumartin: Կը խնդրուի անդամատետրերը միասին բերել :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ղպրոցին սրահը (78 rue Rabelais): Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան :

ԿԱՆԸԸՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի հերթական ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17 rue Ampère Քաշան: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՍԸՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հայոց մատուռին սրահը: (Շար. նախորդ ժողովին) :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄԻՈՒԹ. Ուս. վարչութիւնը կը խնդրէ Շապին Գարահիսարի, Թոքաթի, Կովտունի, Գոչհիսարի, Դիւրայի հայր. միութիւններէն որ բարի ըլլան ղրկել իրենց պատգամաւորները այս կիրակի, առաւօտեան ժամը 10.30ին, Իսիի Մլքիմեան սրահը (rue de la Défense) խորհրդակցելու, վարչութեանս ներկայացուցիչներուն հետ, միասնաբար աշխատելու համար :

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ (POULE FINALE)

Այս կիրակի ժամը 15ին, Հ. Մ. Մ.ի Ա. խումբը կը մրցի Rosny sous Boisի Ա. խումբին դէմ, terrain de Neuilly sur Marneի դաշտին վրայ, rue P. Lafargue, Neuilly sur Marne (S. et O.), Aut. No. 113 Château de Vincennesէն, իջնել rue Pasteur à Neuilly :

Հայ մարզասէրներուն կը մնայ քաջալերել այս չատ կարեւոր մրցումը :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Վերջին ներկայացումը, առաջին տարեշրջանի

Ղեկ.՝ դերասան ԹՐԱԳՕՇԻ

Այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Պէլվիլ, սինէմա Ֆլօրիտայի մէջ:

Ա. անգամ ըլլալով կը ներկայացուի

Ա.— ԿՈՅՐ ԱՂՋԻԿԸ

Բարոյալից երաժշ. տրամա

Բ.— ՈՒՇ ԼԻՆԻ (ամփոփ)

Կը նուագեն ու կ'երգեն՝ Տէր եւ Տիկին Սօնիա Գարագաշ եւ Բէկմէզ :

Կը մասնակցին փարիզահայ դերասաններ, նաեւ Պ. Թ. սիրուած ուժերէն՝ Օր. Օր. Ժ. Տոլմաճեան, Մ. Քէշիշեան, Մ. Ճիհանեան եւ Ջեփիւռ:

Կովկասեան պարեր Գէորգչյանի մասնակցութեամբ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678–63
Samedi 19 MAI 1951 Շաբաթ 19 ՄԱՅԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6460–Նոր շրջան Թիւ 1871

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒ ԾՈՎԷՆ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Թուրքիա յաջողած է գետին շահիլ, Ատլանտեանի դաշինքին մէջ մտնելու համար։

Բաւական ճամբայ կայ, կ'ըսեն, բաժակը լեցնելէն մինչեւ խմելը։

Եւ սակայն, Թուրք թերթերը արդէն կ'աւետեն թէ բարեյաջող ելքի մը յանգած է Անգարայի արտակարգ դեսպանաժողովը, որ տեւեց երկու շաբաթ։

Միւս կողմէ, համաձայն վաւերական տեղեկութեանց, Մ. Նահանգները արդէն հաւանութիւն յայտնած ըլլալով, կը սպասեն Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ պատասխանին։

Եթէ հաւատանք հրատարակուած լուրերուն, այս երկու պետութիւններն ալ տրամադիր են յարմարելու, որոշ վերապահումներով։

Աւելորդ է ըսել թէ խնդիրը չի լուծուիր երեք պետութեանց հաւանութեամբ։ Անհրաժեշտ է Ատլանտեանի 12 դաշնակիցներուն միաձայն որոշումը։

Նոյն իսկ եթէ ընդհանուր համաձայնութիւն գոյանայ, երկար ժամանակի կը կարօտի դաշինքին վերամշակումը։

Առ այժմ սա ստոյգ է որ Թուրքերը այս անգամ ալ վարպետօրէն խաղ մը սարքեցին, չէզոքութեան սպառնալիքով։

Այս տեսակէտէն, չափազանց պերճախօս է Անգարայի Հեռագրական գործակալութեան Մայիս 11 թուակիր զեկուցումը, որ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ դեսպանաժողովի խորհրդակցութեանց մասին։

Ահաւասիկ ժողովին եզրակացութիւնները. —

1.— Անփոփոխ կը մնայ Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը եւ նոր ուղղութիւն մը պիտի չտրուի անոր։

Ուրեմն, մէկդի դրուած է ի հարկին չէզոքութիւն պահելու ծրագիրը։

2.— Թուրքիոյ վարիչները պատասխանատու դեր մը ստանձնած ըլլալով ժողովրդավար ազգերու ճակատին վրայ, կը պնդեն որ պաշտօնական երաշխիք եւ ապահովութիւն տրուի իրենց։

3.— Մ. Նահանգները տրամադիր են երաշխիքներ տալու։ Հետեւաբար Թուրքիան անոր յարելով, ձեռնարկներ պիտի կատարէ, որպէսզի Անգլիան եւ Ֆրանսան դադրեցնեն իրենց ընդդիմութիւնը։

4.— Հիմնական ձեռնարկներ պիտի կատարուին, որպէսզի կրկնապատկուին Թուրքիոյ եղած ռազմական եւ տնտեսական օժանդակութիւնները։

Այս տեղեկութեանց հրատարակութենէն վերջն էր որ հեռագիրը հաղորդեց թէ Մ. Նահանգները գործի ձեռնարկած են արդէն, փութացնելու համար Թուրքիոյ եւ Յունաստանի ընդունելութիւնը Ատլանտեանի դաշինքին մէջ։

Ուրեմն, Երեք Մեծերը յանձն կ'առնեն նոր պատասխանատուութիւններ ստանձնել, 3400 քիլոմեթր ճակատի մը վրայ։

Կրնաք երեւակայել թէ ի՛նչ ահաւոր բեռ մըն է որ կը շալկեն, Սեւ Ծովէն մինչեւ Միջերկրական եւ Ատլանտեան, յանուն խաղաղութեան եւ ազատութեան։

Ահա թէ ինչո՛ւ Մ. Նահանգները շարունակ նոր ազդարարութիւններ կ'ուղղեն դաշնակից պետութեանց, փութացնելու համար վերազինումը։

Միացնելով արեւմտեան Եւրոպայի եւ Մօտաւոր ու Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ցանցերը, Երեք Մեծերը անգամ մը եւս կը հաստատեն թէ փոթորիկը կրնայ պայթիլ շատ լայն ճակատի մը վրայ։

Ջուրերը աւելի պղտորած, ամպերը աւելի թանձրացած են 1950 Յունիս 25էն ի վեր, երբ առաջին ռումբը կ'որոտար Ծայր. Արեւելքի մէջ։

Ահաւասիկ վտանգաւոր խլրտումներ նա՛եւ Միջին Արեւելքի մէջ, որ միշտ խոցելի կէտ մը համարուած է, միջազգային աշխարհավարութեան համար։

Ուրիշ պարագաներու մէջ, պարզապէս ներքին խնդիր մը պիտի համարուէր Իրանի քարիւղի մենաշնորհին ջնջումը։

Իսկ այսօր կրնայ տեղի տալ միջազգային բարդութեանց, եթէ խոհեմութեամբ չշարժին։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Այսօր, Շաբաթ, Մարսէյլի մէջ ալ կը տօնեն Կապոյտ Խաչի օրը, մեծ հանդիսաւորութեամբ։

Գեղարուեստական մասն ալ ճոխ է եւ այլազան, ինչպէս կը կարդանք ծանուցումներու բաժնին մէջ։

Կապոյտ Խաչ... Ո՞վ չէ տեսած անոր գործունէութեան այս կամ այն երեսը, — մարդասիրականէն մինչեւ կրթականը։

Միութեան անդամուհիները, մեծ մասով համեստ աշխատաւորներ, հրապարակային գնահատութեանց չեն սպասեր, իրենց անձնուէր ծառայութեանց համար։

Տեսակ մը կամաւորներ են անոնք ալ, միշտ պատրաստ՝ զոհողութեան, այս կամ այն ճակատին վրայ։

Ոչ յոգնիլ գիտեն անոնք, ոչ ալ կէս ճամբան մնալ։

Ինչպէս ամէն տեղ, Մարսէյլի ընդարձակ շրջանին մէջ ալ Միութիւնը ունի մասնաճիւղերու ծաւալուն ցանց մը։

Ականատես մըն է որ կը պատմէ.

— « Մեր շրջանին մէջ ալ Միութիւնը կը պահէ դպրոցներ, կ'օգնէ կարօտ կրթարաններու, ծերերու, հիւանդներու եւ չքաւոր ընտանիքներու։ Կը մասնակցի համազգային հանգանակութեանց։ Ամէն տարի կանոնաւորապէս որոշ յանձնառութիւններ կը ստանձնէ, մանուկներու օդափոխութեան համար եւն.։ Իր անդամուհիները յաճախ երեսի վրայ կը ձգեն իրենց ընտանեկան գործերն ու հոգերը, Միութեան աշխատանքներուն նուիրուելու համար։

Եւ այս բոլորը՝ առանց հաստատուն եկամուտներ ունենալու։ Առանց մեծագումար կտակներ կամ պարգեւներ սպասելու։

Միայն նոր սերունդի փրկութեան հոգը անհագին զոհողութիւններ կը պահանջէ, նիւթական թէ բարոյական։

Անոնք յուսահատիլ չեն գիտեր։ Միշտ ալ վստահ են թէ ժողովուրդի սրտէն բխած աղբիւրը շատ աւելի հոսուն է եւ անսպառ։

Այդ վստահութեամբ ալ, ահա կը տօնեն իրենց օրը Մարսէյլի մէջ, ժրաջան գործունէութեան նոր շրջան մը բանալով։ ՎԱՀԷ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ բրիտանական նաւատորմը պիտի զօրացուի նոր մարտանաւերով եւ մանաւանդ սուզանաւերով։ Եթէ խռովութիւններ ծագին Պարսկաստանի մէջ, ուրիշ մարտանաւեր ալ պիտի ղրկուին Կարմիր Ծով կամ պարսկական ծոց։

ԻՐԱՔԻ խորհրդարանին մէջ երեսփոխան մը պահանջեց հրաժարիլ Թրումընի «Թիւ 4 կէտէն — մասնագիտական օգնութիւն յետամնաց երկիրներու»։ Իր կարծիքով, այդ օգնութիւնը անգլեւամերիկեան ազդեցութեան պիտի ենթարկէ Իրաքը։ «Անցեալ փորձառութիւններէն գիտենք թէ օտար մասնագէտներ գործած են իբրեւ լրտեսներ, օտար ազդեցութիւնը տարածելու համար »։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ քաղաքական յանձնախումբը 0ի դէմ 45 ձայնով վաւերացուց այն բանաձեւը որ կ'արգիլէ ռազմական պիտոյքներ ղրկել Կարմիր Չինաստանի։ Խ. Միութիւնը եւ իր արբանեակները ձեռնպահ մնացին։ Վիճաբանութեանց ատեն խորհրդային պատուիրակը, Պ. Մալիք, դիտել տուաւ թէ յանձնաժողովը իրաւասու չէ քննելու այս խնդիրը, որ կը վերաբերի Ապահովութեան խորհուրդին։

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ կաթն ալ պիտի տրուի բաժնեչափով։ Սուրճն ու զգեստեղէնը կը սղեն։ Մսի, հաւկիթի եւ այլ սննդամթերքներու սեղմումները ի զօրու պիտի մնան այս տարի եւս։ Միայն խոզի ապուխտին բաժնեչափը պիտի աւելնայ։

ՀԱՐԱՒ – ԱՍԻԱԿԱՆ շրջանակին մէջ ամէնէն աւելի սպառնալիքի ենթակայ շրջաններու պաշտպանութեան համար պիտի ստեղծուի դաշնակից միացեալ հրամանատարութիւն մը, համաձայն դաշնակից զօրավարներու Սինկափուրի մէջ տըուած որոշումին։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ խստացուց անչափահասներու դէմ գործուած ոճիրներուն պատիժները։ Նոր օրէնքը 15 տարի թիապարտութենէն մինչեւ մահապատիժ կը տրամադրէ։

Կռիւները վերսկսան Քորէայի մէջ

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ՈՒԺԳՆՕՐԷՆ ԿԸ ԴԻՄԱԴՐԵՆ

Քորէայի ռազմաճակատին վրայ սկսած նոր յարձակողականը կը շարունակուի սաստկութեամբ։ Չինեւքորէական ուժերը, օգտուելով լիալուսնէն եւ աննպաստ եղանակէն, յարմարագոյն առիթը գտան կատարելու այս նոր փորձն ալ, որուն ծաւալը կարելի չէ առ այժմ նախատեսել։

Ամէնէն բուռն կռիւները կը մղուին կեդրոնական եւ արեւելեան ճակատամասերու վրայ, բայց հաւանական է որ արեւմտեան ճակատամասն ալ, Սէուլի հիւսիսը պիտի բռնկի իր կարգին։ Կարմիրները գրաւած են արդէն երկու ճակատներու միջեւ փռուած անտէր հողամասը եւ յառաջանալու պատրաստութիւններ կը տեսնեն։

Արեւելեան ճակատամասին վրայ, չին եւ քորէական ուժերը կը յառաջանան երեք թեւերով, որոնց ամէնէն կարեւորը ուղղուած է Ջունչոնի վրայ։ Օգտուելով իր թուական գերակշռութենէն, չինեւքորէական հետեւակազօրքը ետ մղած է ՄԱԿի ուժերը, որոնք կը նահանջեն։ Կացութիւնը աւելի տագնապալի է դէպի աջ կողմը, ուր կարմիրները կը ջանան մեծ ճեղք մը գոյացնել եւ կը յարձակին զանգուածային ուժերով։

Դաշնակից ուժերու նահանջը տեղի կ'ունենայ առանց խուճապի եւ նախապէս ծրագրուած եղանակով։ Նահանջելով հանդերձ սակայն, դաշնակից հրետանին սաստկապէս կը հարուածէ կարմիր ուժերը։ Օդնաւային ուժերն ալ կը մասնակցին ռմբակոծումներով։ Յարձակողականի առաջին օրերուն իսկ արդէն, կարմիրները ունեցած են մեծ կորուստներ։ Դաշնակից հրետանիի ռմբակոծումներուն ուժգնութիւնը կը հաստատուի այն իրողութեամբ, որ 24 ժամուան ընթացքին, նահանջելու ստիպուած հարաւ-քորէական զօրաբաժին մը արձակած է 23.000 ռումբեր, աղէտի մատնելով կարմիր հետեւակազօրքը։

Ամէնէն ուշագրաւը այն է, որ այս յարձակողականի ընթացքին ալ կարմիր հետեւակազօրքը կը կռուի, առանց հրասայլերու եւ օդանաւային ուժերու աջակցութեան։

Դաշնակից հրամանատարութիւնը բացարձակապէս վստահ է թէ կարմիրներու այս յարձակողականն ալ պիտի ձախողի։

Պարսկաստանի տագնապը

« ԵԹԷ ԲՌՆՈՒԹԻՒՆ ԲԱՆԵՑՆԵՆ, ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԿՐՆԱՅ ԾԱԳԻԼ »

Հակասական են վերջին լուրերը, բայց ընդհանրապէս վրդովիչ։

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան նախկին խորհրդականներէն Պ. Բլէյթըն առջի օր ճառ մը խօսելով Ուաշինկթընի մէջ, ըսաւ թէ «վտանգաւոր երեւոյթներ են եւ կրնան պատերազմի յանգիլ խորհրդային զինուորներու համախմբումները Պարսկաստանի սահմանագլուխին վրայ, ինչպէս եւ բրիտանական վայրաչուներու պատրաստութիւնները»։ Եթէ Պարսկաստան սովետական շրջագծին մէջ իյնայ, վեր ի վայր պիտի հրջէ ուժերու հաւասարակշռութիւնը, վերիվայրում մը որուն չի կրնար հանդուրժել ազատ աշխարհը։ Հետեւանքը պիտի ըլլայ պատերազմ։ Այս աղէտը կրնայ պատահիլ այս ամառ իսկ»։

Նոյն օրը, Իրանի խորհրդարանին մէջ, Ազգ. Ճակատի երեսփոխաններէն Հասան Հայրեզարդ ակնարկելով այն լուրին թէ Մեծն Բրիտանիա վայրաչուներ ղրկելու կը պատրաստուի, յայտարարեց.

— « Այս սպառնալիքները չեն վախցներ մեզ։ Մենք տեղի պիտի չտանք բռնութեան առջեւ։ Որ եւ է բռնութիւն այս երկրին վրայ պատճառ պիտի ըլլայ երրորդ աշխարհամարտի մը։ Իրան պէտք է մնայ ազատ, անկախ եւ բարգաւաճ երկիր մը, այլապէս պիտի դառնայ ճամբայ մը համայնավարական ուժերուն համար, դէպի աշխարհի միւս մասերը »։

Անգլիոյ արտաքին նախարարը վարչապետին հետ խորհրդակցելէ վերջ, Թէհրանի դեսպանին ղրկեց իր նոր ծանուցագիրը, որ աւելի մեղմ լեզուով մը խմբագրուած է։ Մանրամասնութիւնները պիտի հրատարակուին այսօր վաղը։ Ծանուցագիրը նորէն կը յիշեցնէ թէ բրիտանական կառավարութիւնը պատրաստ է բանակցիլ եւ բանաւոր կարգադրութեան մը յանգիլ։ Միեւնոյն ատեն ցաւ կը յայտնէ որ Պարսկաստան միակողմանի շարժած է։ Յետոյ կը պահանջէ ապահովութիւն բրիտանական կեանքերու եւ ստացուածքներու համար, ինչպէս եւ անընդհատ հայթայթում իրանեան քարիւղի։

Եթէ Իրան պատրաստակամութիւն յայտնէ բանակցելու, մասնաւոր պատուիրակութիւն մը պիտի ղրկուի Թէհրան, նախարարի մը նախագահութեամբ։

Հեռագրի մը համաձայն, Իրանի մէջ ալ զօ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Շատ բարդ է Ֆրանսայի ընտրական նոր օրէնքը, որու հիման վրայ, Յունիս 17ին տեղի պիտի ունենան երեսփոխանական ընտրութիւնները: Այս բարդութիւնը ստեղծեցին՝ այժմու կառավարութիւնը կազմող չափաւոր կուսակցութիւնները, ուզելով պահել իրենց խորհրդարանական մեծամասնութիւնը, ի դէմս զօր. տը Կոլի եւ համայնավարներու :

Այս վերջինները խստիւ քննադատեցին ընտրական օրէնքին փոփոխումը, իբրեւ հակաժողովրդավար քայլ մը: Մինչ միւս կուսակցութիւնները կը նկատեն նոր օրէնքը իբրեւ գործնական լաւագոյն ձեւը, խորհրդարանական ժողովրդապետութեան շարունակութեան համար: Առանց այս բարեկարգութեան, կ'ըսեն կառավարական կուսակցութիւնները, Ֆրանսա պիտի ունենայ անկառավարելի ազգ. ժողով մը, իրարմէ բաժնուած բազմաթիւ կուսակցութիւններով :

Նոր օրէնքը կ'օրինականացնէ խնամութիւնը կամ գործակցութիւնը հանրապետական կուսակցութեանց միջեւ, 90 նահանգներէն առնուազն 30ին մէջ: Այս ձեւով, գործակից կուսակցութիւնները կրնան գրաւել նահանգի մը բոլոր երեսփոխանական աթոռները: Եթէ գործակցութիւն չկայ եւ առանձին կուսակցութիւն մըն ալ մեծամասնութիւն չէ շահած, այն ատեն պիտի կիրարկուի 1946ի համեմատական դրութիւնը :

Համեմատական այս դրութիւնը սկիզբէն իսկ պիտի կիրարկուի Փարիզի եւ արուարձաններուն մէջ, ուր մեծ թիւով կուսակիցներ ունին տը Կոլն ու համայնավարները: Նախատեսուած է նաեւ քուէարկութեան այնպիսի դրութիւն մը, որ ամէնէն տկար չափաւոր կուսակցութեանց ալ պիտի կրնայ աթոռներ ապահովել :

Բնականաբար, համայնավարներն ու տը Կոլի կուսակիցները խնամութիւններ չեն կրնար ընել: Այսպէսով առաւելութիւններ կ'ապահովեն միջին ճամբու կուսակցութիւնները, եթէ կարենան չէզոքացնել իրենց մրցակցութիւնները :

Օրէնքը, բոլորովին նպաստաւոր է արմատականներուն, ընկերվարականներուն եւ կաթոլիկ ժողովրդականներուն (M. R. P.) համար: Եթէ նպաստաւոր չըլլար, տը Կոլի շարժումն ու համայնավար կուսակցութիւնը, առանձին առած, նոր ազգ. ժողովի ամէնէն ուժեղ հոսանքները պիտի ըլլային:

Ստորեւ տրուած օրինակը պիտի բաւէր բացատրելու, թէ ինչպէս, ուրիշներու գործակցութեան միջոցով, այս երկու ծայրայեղ հոսանքները պիտի պարտուին այս կամ այն նահանգին մէջ :

Ենթադրենք թէ Ք. նահանգին մէջ քուէարկեցին 100.000 ընտրողներ, չորս երեսփոխաններ ընտրելու համար եւ քուէարկութիւնը տուաւ հետեւեալ արդիւնքը .—

Ֆր. Ժղ. Համախմբում (տը Կոլ)	23.500
Համայնավարներ	21.500
Արմատականներ	20.000
Ընկերվարականներ	18.000
Ժողովրդականներ (M. R. P.)	17.000
Համագումար	100.000

Արդ, վերջին երեք կուսակցութիւնները կը շահին տուեալ նահանգի չորս աթոռներն ալ, քանի որ անոնց 50.000 քուէները կ'ապահովեն բացարձակ մեծամասնութիւնը:Եթէ չըլլար խնամութեան այս ձեւը եւ կիրարկուէր համեմատական դրութիւնը, երկու ծայրայեղ հոսանքներն ալ պիտի կրնային աթոռներ գրաւել :

Տեսնենք հիմա, թէ շահուած աթոռները ինչպէս պիտի բաժնուին գործակիցներու միջեւ .—

Արմատականները առաւելագոյն քուէն ունենալով, մեքենաբար կը շահին առաջին աթոռը: Այնուհետեւ, արմատականներու 20.000 քուէն կը կիսուի եւ առաջին կէսը կը ջնջուի, քանի որ արդէն աթոռ մը շահած են: Մնացած 10.000ը կը բաղդատուի գործակից միւս կուսակցութեանց քուէներուն հետ եւ քանի որ աւելի քիչ է քան յաջորդ կուսակցութեան քուէները, առաւելութեան կարգով, ընկերվարականները կը գրաւեն երկրորդ աթոռը :

Անկէ վերջ կը սկսի երրորդ գործողութիւնը: Այս անգամ ընկերվարականներու 18.000 քուէները կը կիսուին, 9000ը մէկդի կը դրուի եւ երկրորդ 9000ը կը բաղդատուի միւս գործակիցներու քուէներուն հետ: Եւ որովհետեւ ժողովրդականները ատկէ շատ աւելի քուէ ունին, անոնց կը վիճակի երրորդ աթոռը:

Եւ վերջապէս կը կիսուի ժողովրդականներու 17.000 քուէն, որուն կէսին՝ այսինքն 8500ին հետ կը բաղդատուին երեք կուսակցութեանց մնացած քուէները,— 10.000, 9000 եւ 8500, որոնցմէ առաւելագոյնը կ'երթայ արմատականներուն, հետեւաբար եւ անոնք կը շահին չորրորդ աթոռը :

Եթէ տրամադրելի աթոռներու թիւը աւելի շատ է, տեղի կ'ունենայ միեւնոյն գործողութիւնը: Իսկ եթէ գործակցող կուսակցութիւններ չըլլան, այն ատեն մեծամասնական դրութեան տեղ պիտի կիրարկուէր համեմատականը, որու հիման վրայ ալ տը Կոլի կուսակիցները, համայնավարները, արմատականները եւ ընկերվարականները պիտի ստանային մէկմէկ աթոռ :

Փարիզի եւ արուարձաններուն համար համեմատական դրութիւնը պիտի կիրարկուի այն պատճառով որ համայնավարները ուժեղ են մայրաքաղաքը շրջապատող թաղամասերու մէջ, իսկ տը Կոլն ալ մեծամասնութիւն ունի քաղաքապետական խորհուրդին մէջ: Այս դրութեամբ է որ չափաւոր կուսակցութիւնները աթոռներ շահելու յոյսը ունին: Ենթադրենք թէ թաղամասի մը մէջ պիտի ընտրուին չորս երեսփոխաններ եւ կատարուած քուէարկութիւնն ալ տուաւ հետեւեալ արդիւնքը .—

Տը Կոլի կուսակիցներ	30.000
Համայնավարներ	22.000
Արմատականներ	18.000
Ընկերվարականներ	14.000
Համագումար	84.000

Բաշխումը կատարելու համար կը գտնուի քանորդը, ստացուած 84.000 քուէներուն մէջ բաժնելով աթոռներու թիւը: Կը ստացուի 21.000: Ուրեմն, 21.000 կամ աւելի (եւ կամ նոյնիսկ պակաս) քուէ ստացող կուսակցութիւնները կը շահին մէկմէկ աթոռ: Այսպէս, տը Կոլի կուսակիցները կը ստանան առաջին աթոռը 30.000ին21.000ով եւ 9000 մնացորդով: Համայնավարները կը ստանան երկրորդ աթոռը 22.000ին 21.000ով եւ հազար մնացորդով: Իսկ արմատականներն ու ընկերվարականները, որոնք չեն լրացներ 21.000ի հիմը, այնուամենայնիւ կը ստանան 3րդ եւ 4րդ աթոռները :

Եթէ միւս շրջաններու դրութիւնը կիրարկուէր նաեւ Փարիզի եւ արուարձաններուն մէջ, այդ պարագային միջին ճամբու կուսակցութիւնները վնասով դուրս պիտի գային: Տը Կոլ պիտի ստանար երկու աթոռ եւ համայնավարներն ու արմատականներն ալ մէկմէկ: Դուրս պիտի մնային ընկերվարականները եւ այսպէսով, «խնամի» ճակատը աթոռ մը պակաս պիտի ունենար նոր ազգային ժողովին մէջ:

Թ.Ա.Թ.

Քիչ մը պատմութիւն

Վասպուրականի հերոսամարտի 36րդ տարեդարձին առթիւ մի շարք անճշդութիւններ հրատարակուած ըլլալով, պարտք եմ համարում լրացուցիչ բացատրութիւններ տալ :

Ի պատիւ Վանեցիների պէտք է ասել, որ Վանի հերոսամարտի մասին ոչ միայն բազմաթիւ յուշեր գրել են մեր օրաթերթերի ու պարբերականների մէջ, այլեւ գիրք են հրատարակել եւ թարգմանել օտար լեզուների :

Սակայն, դիտելի է որ ընդհանրապէս Վանի երեսուն օրուայ եւ Շատախի քառասնօրեայ յաջողութեամբ պսակուած հերոսամարտերը նկարագրելիս նկատի չեն առնում Վասպուրականի մօտակայ վայրերում, ռուսեւթրքական բանակների միջեւ կատարուած ռազմական գործողութիւնները :

Վասպուրականի զոյգ հերոսամարտերի լրիւ պատկերը տալու համար, անհրաժեշտ է որ մի կարող գրիչ, հանգամանօրէն ուսումնասիրէ նոյն ճակատի բոլոր ռազմական գործողութիւնները, երկու հակառակորդ բանակների յառաջխաղացումների եւ նահանջների բուն պատճառները, Վասպուրականցիների եւ կամաւորների կատարած դերը, այս բոլորը ամփոփելով մէկ գրքի մէջ:

Կ'անցնեմ ճշդումներին:

Հերոսամարտի 36րդ տարեդարձի առթիւ (Փարիզ), օրուան բանախօսներէն Պ. Տ. Զիթունին, ասաց թէ Վանի հերոսամարտը շահեցին տեղացի կռուողները, առանց դրսի աջակցութեան :

Անվիճելի է որ Վանի Այգեստան թաղամասի քաղաքամէջի եւ հեռաւոր Թաղի (Շատախի շրջանի կենտրոնը) մէջ զատ զատ պաշարուած հայ ռազմիկները հերոսաբար կռուեցան, երկար շաբաթներ անընդհատ, թրքական կանոնաւոր զօրքի, ոստիկանութեան, չէթաների եւ բազմահազար թուրք, քիւրտ եւ չէրքէզ զինուած խուժանի դէմ, օրէ օր սպառելով իրենց փոքրաքանակ ռազմամթերքն ու պարէնը:

Թէ Այգեստանի, Քաղաքամիջի եւ Շատախի պաշարուածները, իրենց չնչին զէնքի եւ ուտելիքի պաշարով, դեռ որքան ժամանակ ի վիճակի էին շարունակել իրենց պարտադրուած անհաւասար պայքարը, դժուար չէ երեւակայել, ծանօթանալով մինչեւ հիմա լոյս տեսած գրաւոր վկայութիւններին, որոնք լի են սրտաճմլիկ նկարագրութեամբ :

Վասպուրականի երեք անջատ վայրերում տեղի ունեցած հերոսամարտը յաջողութեամբ պսակուեց եւ 150.000ից աւելի մեր արենակիցներէն կարելի եղաւ ջարդից փրկել ոչ միայն տեղացիներու հերոսական ինքնապաշտպանութեամբ, այլեւ շնորհիւ Ապրիլ 15—18 Դիլմանի (Սալմաստ) ճակատամարտին մէջ, զօր. Նազարբէկեանի տարած յաղթանակի, ընդդէմ Խալիլ բէկի թրքական բանակի :

Պարտուած թրքական բանակը նահանջի ճամբան բռնելով, պատճառ դարձաւ Վասպուրականի թրքական զօրքի, իշխանութեան եւ ամբողջ մահմետական ժողովրդի խուճապահար գաղթին դէպի Բաղէշի ու Մշոյ շրջանները: Դիլմանի ճակատամարտի օրերին էր որ, Երեւանից դէպի Վան արշաւեց Արարատեան ջոկատը, 3000 հայ կամաւորներից կազմուած, Վարդանի հրամանատարութեամբ, իրեն աջակից ունենալով Դաշնակցական Խեչօն, Քեռին, Դրօն եւ Համազասպը :

Իսկ զօր. Նազարբէկեանին զօրավիգ հանդիսացաւ Անդրանիկը իր կամաւորական գունդով՝:

Նոյն օրուան տօնակատարութեան առթիւ «Արեւմուտք»ի խմբագրականը, «խորհրդածութիւններ վասպուրականի հերոսամարտի առիթով» լի է սխալ ենթադրութիւններով, անհարկի հարցումներով եւ, բնականաբար, անհեթեթ եզրակացութիւնով:

Այսպիսի պատմական խնդրի մասին գրելու համար, մանաւանդ խմբագիրները պարտաւոր են նախ անհրաժեշտ պրպտումները կատարել եւ կամ չյարուցանել այնպիսի կնճռոտ խնդիրներ, որոնց մասին հարկ եղած հասկացողութիւնը չունին :

Մի շարք խորհրդածութիւններից յետոյ, շաբաթաթերթը գրում է.— Մինչեւ այսօր, հարց կարելի է տալ, հարց կուտանք, ամբողջ երեսուն օրեր թշնամիին կուրծք տուող առիւծասիրտ ժողովուրդ մը, ռուսական բանակներուն հասնելէն, կամաւորներով, զինամթերքով, պարէնով վերանորոգուելէ ետքը,— Իրաւէ՞ն ստիպուած էր նահանջելու :

Չէ՞ր կրնար երկու անգամ երեսուն օրեր եւս դիմադրել :

Ու չհետեւիլ նահանջող բանակներուն:

Չէ՞ր կրնար պարզել ազգային դրօշ մը :

Չէ՞ր կրնար ինքնապաշտպանութեան հերոսամարտը փոխակերպել քաղաքական պայքարի :

Իր այս ծանրակշիռ հարցումներին ինքն էլ տալիս է հաստատական պատասխան.—

« ԱՆՇՈՒՇՏ ԿՐՆԱՐ » :

Տակն էլ մի նոթ աւելացնելով գրում է.—

« Եթէ միայն պահած ըլլային իրենց համերաշխութիւնը, միութիւնը »: (Բոլոր ընդգծումները իմս են: Բ.):

Պատասխանենք իր տուած հարցումներին, տալով որոշ բացատրութիւններ, քանի որ շաբաթաթերթին խմբագիրը չէ կարդացել՝ բազմաթիւ ուրիշ յօդուածների թւում նաեւ «Յառաջ»ի 1934 թ. Դեկտեմբեր 27ի եւ 1936 թ. Յուլիս 24ի համարներում վերոյիշեալ հարցերի մասին իմ գրած յօդուածները: Թերեւս կարդացել եւ մոռացել է:

Նախ որ՝ կամաւորական գնդերը Վանում հազիւ մի քանի օր կանգ առնելուց յետոյ՝ Դրոյի գունդը շտապեց դէպի Շատախ, ուր օրհասական կռիւ էին մղում քառասուն օր շարունակ, միանգամայն կտրուած դրսի աշխարհից :

Շատախից էլ մաս – մաս Մոկսի վրայով անցան Աղթամար եւ միանալով Անդրանիկի, Քեռու եւ Համազասպի գնդերին, ռուսական զօրքի հետ միասին արշաւեցին դէպի Դատուան :

Մոկսում ժամանակաւորապէս մնաց Դրոյի մէկ վաշտը, ռազմավարական նպատակով :

Ռուսական մէկ զօրամաս էլ Վանի ծովի միւս ափով յառաջանալով եւ իրար միանալուց յետոյ, Անդրանիկի եւ Դրոյի գնդերը յառաջանալով մտել էին Մշոյ դաշտը, երբ տեղի ունեցաւ յուլիսեան մեծ նահանջը :

Ռուսական զօրքի հետ Անդրանիկն ու Դրօն նահանջեցին դէպի Բերկրի, իսկ Քեռին ու Համազասպն էլ Աղթամարի գծով դէպի Վան: Անդրանիկի կամաւորներից մեծ մասը միացան գաղթականների հետ, իսկ ինքը մի խումբ ձիաւորներով նահանջեց մինչեւ Իգտիր :

Դրօն Բերկրիից փոխանակ նոյնպէս նահանջելու դէպի Իգտիր, առանց ռուս հրամանատարի արտօնութեան, իր գնդով շարժուեց դէպի Վան, ուր պիտի միանար Քեռու եւ Համազասպի գնդերին, տեղացի կռուողների հետ միասին Վանը պաշտպանելու նպատակով :

Բայց, Դրօն Բերկրիից Վան տանող կէս ճամբէն կտրած, հասել էր Ջանիկ գիւղը, երբ Բերկրիի ռուս. հրամանատարի կարգադրութեամբ պարտաւորւում է վերադառնալ Բերկրի եւ երկու օր վերջը, ռուսական զօրքի հետ միասին նահանջելու պատճառով, Բերկրիի գիծը վտանգւում է:

Քեռին ու Համազասպը բազմահազար գաղթականներով, Բերկրիի ճամբից ստիպուած թեքւում եւ բռնում են Սալմաստի ուղղութիւնը :

Այնպէս որ մեր կամաւորական գնդերը յուլիս-

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 20 MAI 1951 Կիրակի 20 ՄԱՅԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6461–Նոր շրջան Թիւ 1872

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Անցեալ անգամ կ'ըսէիք թէ չատեր լեզուական հարցին մէջ ալ դիրք բռնած են, իրենց պատեանին մէջ կծկուելով կամ ճակատ յարդարելով: Կրնայի՞ք աւելի բաց խօսիլ:

= Ի՞նչու չէ: Եթէ ցանկ մը կազմէինք, պիտի տեսնէիք թէ ինչքան վրդովիչ է պատկերը: Բարձրաստիճան կոչուած կղերականներն անգամ դիւանագէտ են դարձեր, այս ճակատին վրայ:

— Ի՞նչ ընեն, թշնամական դի՞րք բռնեն Երեւանի կամ Էջմիածնի դէմ:

= Տարրական պարտք է տեսակէտ յայտնել: Ձայն բարձրացնել մայրենիքի աղճատման եւ օտարացման, սորկացման դէմ: Եթէ արդար դատ մը պաշտպանելն ալ թշնամական դիրք պիտի համարենք...

— Ձայն բարձրացնել՝ կը նշանակէ ճակատ յարդարել եւ ընդդիմանալ պետական տնօրինութեանց: Կը նշանակէ վարկաբեկել հայրենիքին վարիչները:

= Երէկ երբ ցարական գործակալները կը գրաւէին մեր եկեղեցական եւ դպրոցական կալուածները, կամ անմեղներ բանտ կը նետուէին, ձայն կը բարձրանար ամէն կողմէ: Օսմանեան պատրիարքն անգամ կը բողոքէր, իբրեւ տարրական պարտք:

— Այն ատեն ոչ հայրենիք մը կար, ոչ ալ հայկական իշխանութիւն:

= Տեսա՞ծ էք ազգ մը որ չքննադատէ իր հայրենիքին իշխանութիւնը, երբ վնասակար արարքներ կը կատարեն, գիտակցօրէն կամ բռնի: Խորհրդային վարիչները իրենք օրէնքի կարգ անցուցած են «ինքնաքննադատութիւնը»: Մե՞ղք է ձայն բարձրացնել, դէթ ա'յդ օրէնքին հիման վրայ: Հայկական Արտասահմանը ազգին կէսը կը ներկայացնէ, իբրեւ համրանք եւ իբրեւ արժէք:

— Հետեւանքը բարի՞ք պիտի ըլլայ թէ չարիք, եթէ ամբողջ Արտասահմանը ճակատ յարդարէ լեզուական հարցին մէջ, իր գրոց-բրոցներով:

= Զարիք նախատեսել՝ կը նշանակէ վրէժխնդիր նկատել Երեւանի վարիչները: Եթէ միաձայն պահանջենք վերջ տալ մայրենիքի աղճատման եւ աղքատացման, ազատօրէն գործածելով բառարանին բառերը, ապտամբա՞ծ կ'ըլլանք:

—Ամէն պարագայի մէջ, սխալ է բարիք սպասել: Մեր ձեռքը չէ վեր ի վայր շրջել իրենց հիմնական ծրագիրները:

= Բայց մեր ձեռքն է տիրաբար պաշտպանել մայրենի վաստակը, միշտ յիշեցնելով թէ իրենք ամէն բան չեն: Լսեն թէ չլսեն, պէտք է գիտնանք թէ ամէն բանէ առաջ մայրենի մշակոյթին կը վնասեն, իրենց բռնած ընթացքով: Միացեալ ճակատ կազմելով այս հիմնական հարցին մէջ, հաստատած կ'ըլլանք թէ ոչ մայրենիքը կոլխոզի արտ է, ոչ ալ մենք բաջաներ ենք: Տարբեր դիրք բռնել՝ կը նշանակէ ոչ թէ համակրանք, այլ արդահատանք չահիլ:

— Երեւանի մէջ ալ կան պարկեշտ ակադեմականներ, բանասէրներ եւ գրագէտներ: Բայց, կը տեսնէք, չեն կրնար դիրք բռնել հոսանքին դէմ:

= Այդ պարագան ալ կը հաստատէ մեր տեսակէտը: Իրենց տառապանքը մեղմացած կ'ըլլայ, եթէ մեր պարտքը կատարենք ազատ արտասահմանի մէջ, անվկանդ պաշտպանելով արդար դատ մը,— ազատ եւ հարազատ մշակոյթ:

— Կարելի՞ է պետական բառարան կազմել առանց օտարին դիմելու:

= Թող եղածը տարածեն, մանաւանդ օգտուելով արեւմտահայ մամուլէն եւ գրականութենէն, պակասները միասին կը լրացնենք: Ամէն ազգ ալ այդպէս կը չարժի: Երբ վարչապետ, նախարարապետ բառերը կան, ի՞նչ կը նշանակէ գրել պրեմիեր - մինիստր: Երբ «նախագահ» կ'ըսեն, ինչպէս փոխ-նախագահը վիցե-պրեզիդենտ կը դառնայ: Երբ սքանչելի «ծովակալ»ը ունինք, ինչո՞ւ կը պարտադրեն գրել ադմիրալ:

— Այդպէս հրամայած են, ճարահատ կը հետեւին:

= Այսպէս ամէն բանի յարմարելով, գիտակցօրէն կամ տգիտաբար օրինակելով Երեւանի պարտադրած դասերը, մեր պալքանեան դպիրներն ալ կատարեալ քաօսի մը վերածեր են մայրենի բարբառը: Այստեղ իսկ պակաս չեն դանդաղ փախուկներ, իբրեւ «ավանդարդ»... Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՍՈՐՎԻԼ ԵՒ ՍՈՐՎԵՑՆԵԼ

Ձեմ կարծեր որ կարենաք հետեւեալ տողերը կարդալ առանց խորապէս յուզուելու: (Միայն ուղղագրութիւնը չտկած եմ).

— «Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութեան անդամ ըլլալուս, ինծի յանձնուեցաւ այս թղթակցութիւնը կատարել: Անշուշտ կը ներէք շարադրական եւ բառերու սխալներս: Դեռ քսան տարեկան չունիմ, եւ Ֆրանսա ծներ ու մեծցեր եմ: Այս քիչ գիտցածիս համար ալ երախտապարտ կը գտնուիմ ծնողքիս, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Յառաջի: Ամենաքարձր յարգանքներով. (Ստորգ.):

Թղթակցութիւնն ալ պիտի հրատարակուի առանձին:

Ըսեմ անմիջապէս որ բաւական յաջող է շարադրութեան կարգը:

Ուղղագրութեան սխալներուն մէջ անշուշտ մեղք ունին նաեւ ուսուցանողները:

Երբ կրցեր են քիչ – չատ սորվեցնել հանդէս մը նկարագրելու, ճառ մը ամփոփելու ձեւերը, դժուար չէր ուղղագրութեան տարրական կանոններն ալ բացատրել:

Այս առթիւ, նորէն եւ նորէն կը յիշեցնենք «չրջանաւարտներուն»,— անոնց որ հայերէն կը կարդան ու կը գրեն 25—30 տարիէ ի վեր.—

1.— Մի՛ տնտնաք, տղա՛ք: Օրերը ձեզի չեն սպասեր: Կորսուած ժամանակը ետ չի գար:

2.— Երբ գրութիւն մը կը ղրկէք թերթին եւ կը հրատարակուի, ուշադրութեամբ կարդացէք սրբագրուածը, որպէսզի նոյն սխալները չկրկնէք:

3.— Բան – գործ ըրէք չաբաթը քանի մը ժամ յատկացնել, ձեր հայերէնը զօրացնելու եւ ուրիշներուն ալ սորվեցնելու համար:

4.— Երբ դաս կուտաք նորերուն, կրտսերներուն եւ կը կարդաք անոնց չարադրութիւնները, ձեր առաջին գործը պիտի ըլլայ չտկել ուղղագրական սխալները: (Յաճախ պատահած է որ «թղթակցութիւն»ը դդդագցութիւն գրեն, «Թուրք»ը դուրգ, եւայլն):

5.— Ո՛վ որ կրնայ բան մը սորվեցնել, իրաւունք չունի խուսափելու: Մանաւանդ եթէ Դաշնակցական է: Եւ պարտաւոր է լման գործ կատարել, փոխանակ իբրեւ ամաթէօր վարուելու կամ կէս ճամբան մնալու:

6.— Վարժեցուցէք նորերը, սան – սանուհիներ եւ կրտսերներ, որ իրենք չարադրեն իրենց հանդէսներուն նկարագրութիւնը եւ օր առաջ ղրկեն խմբագրութեան: Այս ալ տեսակ մը դասընթացք է:

Ուրիշ գիտելիքներ՝ յառաջիկային:

ՎԱՀԷ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ քուէարկեց այս տարեշրջանի զինուորական ելմտացոյցը, որուն համաձայն, 520 միլիառ Ֆրանք կը յատկացուի Ֆրանսայի եւ 220 միլիառ ալ անդրծովեան հողամասերու զինուորական պահանջներուն: = Այս տարի կարճատեւ մարզանքի համար զէնքի տակ պիտի առնուին պահեստի ուժերէն 6960 սպաներ, 12.900 ենթասպաներ եւ 48.600 տասնապետներ եւ զինուորներ: Մարզանքի շրջանը պիտի տեւէ 12, 14, 20 կամ 30 օր: Զինուորին օրականը 15 ֆրանքէն 30ի պիտի բարձրանայ (ամերիկացի զինուորը կը ստանայ 920 ֆրանք, անգլիացին 385, հոլանտացին 105, դանիացին 84, իտալացին 28, եւն.): Մինչեւ 1951ի վերջը Ֆրանսա պիտի ունենայ 10 զօրաբաժին կազմ ու պատրաստ:

ԱՐՄՍԱՏԱԿԱՆ կուսակցութեան տարեկան համաժողովին մէջ, նախագահը, Պ. Էրիօ ազդարարեց, թէ պէտք չէ գործակցիլ զօր. տը Կոլի հետ: — «Ես չըսի թէ զօր. տը Կոլ կ'ուզէ ընդօրինակել Հիթլէրն ու Սթալինը: Բայց, միակ կուսակցութեան մը տեսութիւնն էր որ Գերմանիան առաջնորդեց մենատիրութեան: Միակ կուսակցութեան այս միեւնոյն դրութիւնը հիմնեց եւ պահեց Սթալինեան վարչաձեւը: Քանի մօտէն դիտէք, կը տեսնէք թէ զօր. տը Կոլի նպատակը միակ կուսակցութիւնն է: Եթէ չըմբռնէք կարգ մը սպառնալիքներու վտանգը (ակնարկը՝ զօր. տը Կոլի Մայիս 1ի ճառին), մեծ անխոհեմութիւն գործած պիտի ըլլաք»:

ՋՕՐ. ՊՐԷՏԼԻ, ամերիկեան բանակը երեքուկէս միլիոնի հասցնելու համար այս տարուան ընթացքին, անհրաժեշտ կը գտնէ 60 միլիառ տոլարի սկզբնական ծախք մը:

Իրան աւելի հաչտարար

ՔԱՐԻՒՂԸ ՊԻՏԻ ԾԱԽՈՒԻ ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Ուաշինկթընի պարսկական դեսպանը, Նասրօլլահ Էնթէզամ, որ միեւնոյն ատեն նախագահն է Ազգաժողովին, ուրբաթ օր յայտարարեց թէ իր երկիրը պատրաստ է կարեւոր զիջումներ կատարելու Անգլիոյ եւ արեւմտեան պետութեանց, քարիւղի ազգայնացման ծրագիրը գործադրած ատեն: Ահաւասիկ իր յայտարարութեան հիմնական մասերը.—

1.— Իրանեան կառավարութիւնը միտք չունի բռնագրաւելու քարիւղի հանքերը եւ պատրաստ է արդար հատուցում կատարելու: Այս առաջադրութեամբ, պատրաստ է մէկզի դնելու քարիւղի ապագայ եկամուտին 25 առ հարիւրը:

2.— Կառավարութիւնը պատրաստ է պահելու Բրիտանացի մասնագէտները:

3.— Իրան պաշտօնապէս ապահովութիւն պիտի տայ թէ քարիւղի արտադրութիւնը ոչ պիտի ընդհատուի, ոչ ալ նուազի:

3.— Քարիւղը պիտի ծախուի ներկայ յաճախորդներուն, այսինքն արեւմտեան երկիրներու:

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ այս յայտարարութիւնը մեծ տպաւորութիւն գործեց Ուաշինկթընի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ: Դեսպանը այս առթիւ յայտներ է թէ վերոյիշեալ չորս կէտերը հիմնուած են վարչապետին հրահանգներուն վրայ:

Բրիտանական կառավարութիւնը բոլորովին գոհ չըլլալով հանդերձ, կը յուսայ թէ վերոյիշեալ չորս կէտերը պիտի նպաստեն տագնապը մեղմացնելու, քարիւղի ճարտարարուեստին անգլիական ղեկավարութիւնը պահելու եւ քարիւղին հայթայթումը ապահովելու համար:

Ուրիշ հոգեր Մ. Արեւելքի մէջ

Գրած էինք թէ Իրաք զինուորներ, օդանաւեր եւ թնդանօթներ ճամբայ հանած է, օգնելու համար Սուրիոյ, ընդդէմ Իսրայէլի:

Այս ձեռնարկը դժգոհութիւն պատճառեց քաղաքական չրջանակներու մէջ, ուր կը կասկածին թէ նոր փորձ մը կը կատարուի, գլուխ հանելու համար Մեծն Սուրիոյ ծրագիրը: Զինուորական օգնութեան լուրին հրատարակութենէն անմիջապէս վերջը, Մ. Նահանգները ազդարարութիւն մը ուղղեցին արաբական կառավարութեանց, դիտել տալով թէ այդ գործողութիւնը կը խախտէ Հոռդոսի մէջ կնքուած զինադադարը եւ կրնայ գրգռել Իսրայէլը:

Թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսա եւս ծանուցագիրներ ուղղած է Իրաքի եւ Սուրիոյ կառավարութեանց, ազդարարելով թէ Իրաքի զինուորական օգնութիւնը կ'աւելցնէ պատերազմի վտանգը Միջին Արեւելքի մէջ: (Իրաքի օդանաւերը արդէն հասած եւ տեղաւորուած են Դամասկոսի մօտ):

Այս ազդարարութիւնը անգամ մը եւս կ'ապացուցանէ թէ Ֆրանսա հակառակ է Մեծն Սուրիոյ ծրագրին (միացում Սուրիոյ, Իրաքի եւ հաւանաբար Յորդանանի, միեւնոյն գերիշխանութեան տակ):

× Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ Թուրքիա եւ Յունաստան պաշտօնապէս դիմում կատարած են, Ատլանտեանի դաշինքին մէջ ընդունուելու համար: Լոնտոնի Թրքական դեսպանատան գործակատարը Անգլիոյ արտաքին գործերու պաշտօնատունը գնաց, մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունենալու համար Ատլանտեանի Խորհուրդին անգլիացի ներկայացուցիչին հետ: Կ'ըսուի թէ խօսակցութեան գլխաւոր նիւթը եղած է Թուրքիոյ ապահովութեան խնդիրը, ինչպէս եւ անդամակցութիւնը Ատլանտեանի դաշինքին:

× Եգիպտոսի արտաքին նախարարը յայտնած է ամերիկեան դեսպանին, թէ արաբական երկիրները թշնամական քայլ մը կը նկատեն Իսրայէլի ընծայուած նիւթական աջակցութիւնը, որուն շնորհիւ Հրեաները կրնան զէնք գնել եւ նորէն յարձակիլ իրենց վրայ: = Արաբական Դաշնակցութեան խորհուրդը (Դամասկոս) իր անվերապահ պատրաստակամութիւնը յայտնեց օգնելու Սուրիոյ, Իսրայէլի հետ իր ունեցած վէճին մէջ:

Նոր կռիւներ Քորէայի մէջ

Զինեւքորէական յարձակողականը կը չարունակուի, բայց միեւնոյն սաստկութիւնը չունի բոլոր ճակատամասերու վրայ: Ամէնէն աւելի արեւելեան ճակատամասին վրայ է որ ճնչումը ուժեղ է եւ դաշնակից հրամանատարութիւնը ստիպուեցաւ ընդհ. նահանջի հրաման տալ Զուն-չոնի արեւելքէն մինչեւ արեւելեան ծովեզերքը: Նահանջը կը կատարուի թնդանօթաձգային եւ օդանաւային ռմբակոծումներու պաշտպանութեան տակ, ինչ որ փաստօրէն կը տկարացնէ չինեւքորէական յարձակողականի սաստկութիւնը: Պահ մը պաշարուելու վտանգին ենթարկուած էր ամերիկեան զօրաբաժին մը, բայց կարելի եղաւ առաջքը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ ԴՊՐՈՑԷՆ ՆԵՐՍ

Բացի գիրքերէն եւ ուսուցիչներու դասաւանդութենէն, մանկավարժութեան մէջ հինէն ի վեր ծանօթ էին եւ կը գործածուէին փորձառական, չօշափելի մեթոտներ իբրեւ լրացուցիչ մաս՝ վերացական եւ չոր դասաւանդութեան մը: Հին Յոյները պտոյտներու միջոցով կ'աշխուժացնէին դասը, իսկ բազմաթիւ օժանդակ դրութիւններ կը յանձնարարէին Փեստալոցցի, Ռուսօ, Ֆրէօպէլ :

Երբ աւանդուած դասը տեսանելի է, աւելի դիւրըմբռնելի կը դառնայ եւ աշակերտին հետաքրքրութիւնն ալ դէպի դասը աւելի վառ կը մնայ:

Հակառակ սակայն զգացուած անհրաժեշտութեան եւ օգտակարութեան, կազմակերպուած դրութեան մը չէր վերածուած այս մեթոտը : Օրինակ, մինչեւ հիմա ալ՝ բոյսերու եւ ծաղիկներու տեսակները ցոյց տալու համար դասարանական պտոյտներ կը կազմակերպուին բնութեան ազատ ծոցին մէջ, ուր ուսուցիչը պարզելով ծաղիկին կամ բոյսին կազմութիւնը, բացատրութիւններ կուտայ: Կամ աշակերտները գիտական աշխատանոցներ կ'առաջնորդուին, երբեմն ալ ճարտարարուեստական հաստատութիւններ կը տանին : Բայց այս դրութիւնն ալ միշտ գործնական չէ, որովհետեւ ամէն երկրի կամ քաղաքի մէջ չի գտնուիր պէտք եղած հաստատութիւնը, գիտական աշխատանոցը կամ թանգարանը, իսկ գիրքերու նկարները մասնակի եւ աղօտ գաղափար մը միայն կրնան տալ աշակերտին :

Դասաւանդութեան մէջ լսելու եւ տեսնելու անհրաժեշտութիւնը հետզհետէ աւելի զգալի դառնալով, ուսուցիչները դասարանին մէջ գործածել սկսան մոգական լապտերը, որով անշարժ պատկերներու վրայէն բացատրութիւններ կուտային. իսկ առոգանութեան, հնչումի համար ատենէ մը ի վեր կը գործածուի ձայնագիրը (gramophone):

Քանի շարժանկարը կատարելագործուեցաւ, անխօս շարժական պատկերը դառնալով խօսուն, լայն կարելիութիւններ ստեղծեց նաեւ դպրոցէն ներս:

Շարժանկարը արդի քաղաքակրթութեան մեծագոյն բարիքներէն մէկը կարելի է համարել, պայմանաւ որ շահու եւ թեթեւ ժամանցներու համար չարաչար չգործածուին իր կարելիութիւնները :

Մեր ընկերային կեանքին մէջ մեծ ազդեցութիւն կը գործէ : Չափահասները քանի մը ժամ խօսուն նկարներու արագ թաւալումին մէջ կը տեսնեն կեանքի մը յուզական պատկերը որ թէ դաստիարակիչ է եւ թէ ապրում մը կը ստեղծէ : Այժմէութիւնները կամ օրուան դէպքերը (actualité) կը լրացնեն մարդուս առօրեայ ընկերային, քաղաքական, մարզական ընթերցումներու եւ թերթերու պատկերալից բացատրութիւնները, իսկ փաստանկարները (documentaire) շահեկան եւ դաստիարակիչ առաւելութիւններ կ'ընծայեն :

Մեր նիւթէն դուրս է արծարծել այն հարցը թէ դպրոցական աշակերտի մը հոգեկան կազմութեան համար որքան կարեւոր է տանիլ զանոնք՝ մասնաւորաբար չափահասներու համար պատրաստուած շարժանկարի մը, ուր սիրային ողբերգութիւն մը կամ ոստիկանական վէպ մը կը թաւալին, եւ որոնք հիւանդագին երեւակայութիւն մը կը ստեղծեն մանուկին մէջ: Դպրոցէն դուրսի շարժանկարի մը համար ծնողներուն եւ դաստիարակներուն կը մնայ առաջնորդել աշակերտը գիտակցօրէն կամ զգուշացնել ամէն տեսակի շարժանկարի երթալէ :

Դպրոցներէն ներս է որ ներկայիս եւրոպական, ամերիկեան եւ ռուսական շարժանկարները, որոնք մասնաւորաբար պատրաստուած են դպրոցներու համար, լայն պատեհութիւններ կը ներկայացնեն :

Նախ դաստիարակութեան զօրաւոր ազդակ մըն է շարժանկարը, որով մանուկը խօսուն, շարժական եւ գունաւոր նկարի մը միջոցով, կը տեսնէ եւ կը լսէ դասը: Շարժանկարով դասը ընդարձակ աշխարհ մը կը բանայ աշակերտին առջեւ: Այս առթիւ կը տեսնէ շատ մը բաներ զորս երբեք պիտի չտեսնէր:

Բաղդատմամբ կայուն նկարին, որ մոգական լապտերն է, յարատեւ շարժումը, փոփոխութիւնը եւ խօսքը մանուկին հետաքրքրութիւնը աւելի եւս կը վառեն, դիւրացնելով ուսուցչին գործը :

Միջանկեալ ըսենք թէ շարժանկարի գործածութեամբ դպրոցներու մէջ, առաջին տարիներուն կարծուեցաւ թէ դասատուներուն դերը պիտի նուազէր եւ սակաւաթիւ վարժապետներով կարելի պիտի ըլլար վարել դպրոցը: Սակայն յետագայ փորձառութիւնը ցոյց տուաւ որ նոյնքան անհրաժեշտ են դասատուները, որքան առաջ : Դասին վերաբերեալ հինգ - տասը վայրկեանի շարժանկարը կը տպաւորէ, կը պարզաբանէ եւ կը դիւրացնէ ըմբռնումը: Անշուշտ դասը նախապէս պատրաստուած է գիրքերէն: Հարցաքննութիւնը կ'ըլլայ նախքան շարժանկարի ցուցադրութիւնը եւ կամ նախ կը ներկայացուի շարժանկարը, վերջը կ'ըլլան հարցումները :

Փաստանկարներու միջոցով գիտենք թէ որքան շահեկան է տեսնել երբեմն վայրի բնութեան մէկ տեսարանին մէջ, կենդանիի մը ծնունդը, զարգացումը, սովորութիւնները, բնազդը: Մեղուին փեթակին կազմութիւնը, մեղուներու կեանքը: Ծառէն մինչեւ թուղթը եւ մեր առօրեայ թերթը եւ գիրքը: Հանքերէն մինչեւ գործատուն, անկէ ալ առարկային վերջնական ձեւը: Փոխադրեցէք այս պատկերները իրենց բացատրութիւններով դասարանին մէջ, նոյնիսկ ամէնէն ծոյլ եւ անընդունակ աշակերտներուն թմրած հետաքրքրութիւնն ալ կը վերադարթնու և իր աշխատասէր ու ընդունակ դասակիցին պէս, եթէ ոչ բոլորովին, իւրացուցած է այս շարժուն եւ խօսուն դասէն մեծ բան :

Շարժանկարը ամէն բան չէ եւ չի կրնար ըլլալ դասարանին մէջ, անիկա պարզապէս դիւրացնող եւ լուսաբանող դեր մը կը կատարէ: Այլապէս աշակերտը վստահելով թէ շարժանկարով պիտի տեսնէ, լսէ եւ անմիջապէս սորվելով պիտի աւանդէ դասը, կը կորսնցնէ աշխատելու ընդունակութիւնը, տրամաբանութիւնը, երեւակայութիւնը, դատողութիւնը:

Շարժանկարի ամէնէն մեծ անպատեհութիւնը այն է որ ըլլալով բազմածախս ճարտարարուեստ, մատչելի չէ ամէն դպրոցի: Թէեւ անգամ մը որ պատրաստուի, անցնելով դասարանէ դասարան, աւելի երկարատեւ կեանք ունի, քան չափահասներու համար պատրաստուածները որոնք շուտ կ'իյնան նորոյթէ:

Ինչպէս ամէն նորութիւն, շարժանկարի գործածութիւնն ալ դպրոցէն ներս, ըլլալով տակաւին նոր, տարիներու փորձառութենէ վերջ կարելի պիտի ըլլայ տալ անոր վերջնական արժէքը : Սակայն ցարդ եղած փորձառութենէն դատելով, կարելի է ըսել թէ արդի մանկավարժութեան մէջ գիրքին, ուսուցիչին եւ դպրոցական շարժանկարին սերտ գործակցութիւնը մեծապէս կը դիւրացնէ դասին իւրացումը, զարգացնելով ընդունակութիւնները :

Մ. ՄԱՆԻԿ

Թալէաթապաշտում

Մօտաւորապէս երկու տարի վերջ, 1953 Մայիս 29ին, կը լրանայ Պոլսոյ գրաւման 500ամեակը: Տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը, Թուրքերը շլացուցիչ ճոխութեամբ մը կը ցուցադրեն այն միեւնոյն վէճերը, նախապաշարումները եւ կրօնական պայքարները, որոնք դէպի անդունդ դահավիժեցին Բիւզանդիոնի կայսրութիւնը :

Աչքի առջեւ բերէք Յոյները, Բիւզանդական վէճերու երանելի օրրանին՝ Բիւզանդիոնի մէջ : Մէհմէտ Բ. դեհենային մոլեգնութեամբ մը (ըստ պատմագիրներու բացատրութեան), Պոլսոյ վրայ արձակած է Ենիչէրիներու վոհմակը: Ս. Սոֆիայի մայր տաճարին վրայ կ'երեւի սեւ գիսաւորը, բայց երանելի մարդիկը դեռ կը վիճին թէ հրեշտակները ա՞յր են թէ գեղեցիկ սեռին կը պատկանին. : Դարերու ընթացքին շղթայազերծուած բոլոր դաւերուն, թոյնին եւ դաշոյնին, նոխազ քաւութեան մը պէտք էր: Ճակատագրին մէկ քմայքովը, վիճակը կ'իյնար Կոստանդին Փալէոլոկի գլխին, որ դժբախտ քաղաքին «Մնացորդաց»ին հետ կը քաւէր իր նախորդներուն մեղքերը:(ԽՄԲ. — Տես Յառաջի թերթօնը) :

Մօտաւորապէս հինգ դարեր վերջը, Թուրքերը կ'իյնան այն ճամբաներուն վրայ, ուր կորսուած էին իրենց քրիստոնեայ ոսոխները, ընդ հուր եւ ընդ սուր:

Մուսթաֆա Քէմալի բարենորոգումներէն քառորդ դար մը հազիւ անցած, ահա սօֆթաները եւ մոլլաները նորէն ասպարէզ իջած են, մերթ Փիլաւօղլուի, ու մերթ ալ Նախշիպենտ աղանդի դրօշակին տակ: Անոնք կ'երեւին Անգարայի Ազգ. ժողովին նրբանցքներուն, հանրակառքերուն ու այս անգամ ալ գերեզմաննոցին մէջ, երկար քիւլահներ անցուցած գլուխնին եւ «Ալլա՜հ, Ալլա՜հ» աղաղակելէն :

Պէտք է խոստովանիլ թէ Հալք կուսակցութիւնը աւելի մեծ տոկունութիւն ցոյց տուաւ, հաստատ մնալու համար Քէմալի բարենորոգումներուն վրայ: Ցատկանշական է նախորդ վարչապետ Շէմսէտտին Կիւնալթայի ազդարարութիւնը .

— Արժանի պիտի ըլլանք մեր ուղեղին պարպուած գնդակով մը վերջ տալու մեր կեանքին, եթէ խեցակէտ մը անգամ ետ դառնանք մեծն Աթաթիւրքի ստեղծած քառորդհինգամեայ բարենորոգումներէն:

Դեմոկրատ կառավարութիւնը նահանջէ նահանջ կը գլորի, ընտրական ջախջախիչ յաղթանակէն վերջն ալ, քաղաքական աւելի ընդարձակ դետին մը նուաճելու համար երկրին մէջ: Մուսթաֆա Քէմալի խեղդկապին մղձաւանջը շատոնց փարատած է, մարդիկ աւելի քան երբեք լրբացած՝ մեծաձայն կը պահանջեն վերահաստատել մետրեսէները, Թուրքերէն նախկին բարբառը եւ գուցէ օր մըն ալ բազմակնութիւնը: Թուրք խմբագիր մը չէ՞ր որ յետաշրջութիւնը աւելի վտանգաւոր կը գտնէր քան համայնավար շարժումը :

Հալք կուսակցութիւնը իր կարգին կը ճգնի վերադրաւել իր կորսնցուցած դիրքերը ամենածայրայեղ միջոցներով: «Զաֆեր»ի խմբագրապետ Միմթազ Ֆայիքն է որ կուտայ վտանգին ազդանշանը .

— « Ազատութիւնը չի նշանակեր անիշխանութիւն: Օրէնքը վաղուց գծած է այդ հակադիր բեւեռներուն սահմանները: Մենք գիտենք եւ կը հասկնանք. Անոնք նախ փորձեցին անարիւն պատերազմով մը գործի անցնիլ, բայց երբ տեսան որ պիտի չյաջողին, ձեռնարկեցին տաք պատերազմի »:

Խաւարակուռ անցեալի մը ծոյը վերադառնալու այս ձգտումը, բիւզանդական դաւերով եւ կրօնական վէճերով, ահա վտանգաւոր հունի մը մէջ մտած է: Աթաթիւրքի արձաններուն դէմ գործուած յարձակումները, լայն արձագանգ գտան երկրին մէջ: Որքան մեծ է տարբերութիւնը Քէմալի եւ ներկայ իրաւակարգին: Վարչապետ Ատնան Մէնտերէս կը ստիպուի աղաչել ուսուցչապետ Սատրի Մաքսուտի.

— Հօճա՛մ, ազգը պիտի վշտանայ, եթէ մերժենք այս օրինագիծը»:

Էհ, այո, Մուսթաֆա Քէմալը կարելի չէ «բռնի սիրցնել», որովհետեւ ժողովուրդը հազար անգամ աւելի կը սիրէ Թալէաթը ...

Մօտաւորապէս քառորդ դար առաջ, Աղա Խանին Նամակին յարուցած խալիֆայական դատը՝ մեր աչքին առջեւ կը բանայ շահեկան հորիզոն մը: Դատախազ Վասըֆ պէյ չէ՞ր նզովեր Ճէմալը, Թալէաթը եւ Էնվէրը, որոնք դաւադրաբար Քէմալը տապալելու ձգտած էին:

— Մեր մեծապանծ ազատարարին՝ Կազի Մուսթաֆա Քէմալի ասպարէզ կարդացող այդ արարածը, Էնվէր, մինչեւ պատերազմական նախարարութեան բարձրացած, կատարեալ բախտախնդիր մըն էր, որ թշնամիներուն ձեռքը մատնելով Սուրիան, Միջագետքը եւ Մարգարէին սրբավայրերը, դէպի կործանման անդունդը հասցուց Օսմ. կայսրութիւնը, բայց հաշուեյարդարի պահուն վատաբար խոյս տալով հայրենիքէն, ի վերջոյ իր չափ ու սահման չճանչցող փառասիրութեան թաղն ու պսակը գտաւ Պուխարայի սառնաշունչ տափաստաններուն մէջ»:

Բայց մեր երբեմնի հարեւանները շատ տարօրինակ մարդիկ են: Եթէ պէտք ըլլայ գնահատել իրական հայրենասէրը, անոնք սիրելու «ալաթուրքա» եղանակ մը ունին. կը փորեն աչքերը ու կը փչրեն անոր քիթ մռութը, եթէ նոյնիսկ աղէ արժան ըլլայ...: Իսկ այն որ իրենց երկիրը դէպի անդունդ տարած է, յետ մահու մեծարանքներու կ'արժանանայ :

Իսմէթ փաշայի հրամանով, 1942ին Պոլիս փոխադրուած Թալէաթի սատակը, ահաւասիկ կը փառաւորուի «Շէհիտ»ի մը աճիւնին պէս: Օրինակը կուգայ վերէն, մեծարգոյ Ճէլալ Պայարէն, որ նախագահական իր առաջին այցելութեան՝ շունչը կ'առնէ Պոլսոյ «Ազատութեան Բլուրը», ուր կը հանգչի արիւնկզակ դահճապետը: Մենք զարմանալէ շատոնց դադրած ենք, միայն կը ցաւինք որ իթթիհատական խորխը շատոնց լքած դեմոկրատ հանրապետութեան նախագահը տակաւին կը պահէ նախորդ իրաւակարգէն ժառանգ մնացած յոռի բնազդներ :

Թալէաթ կախարդական շրջանակ մը ստեղծած է: Կ'երեւի իր գերեզմանը այցելողներուն աչքը այնպէս կը շլացնէ, որ չեն տեսներ համատարած աւերները, զուլումները, մէկ խօսքով ահաւոր կորուստը, Սուրիայէն մինչեւ Հիճազ Եէմէնի ուխտավայրերը: Երանելի Մէհմէտճիկները կը տեսնեն միայն մէկ բան, այն թէ Օսմ. Կայսրութիւնը անդունդին եզերքը հասցնող խոզատիպ հրէշը՝ բնաջնջած է հայութիւնը, Փոքր Ասիայէն մինչեւ Պարսկա - Կովկասեան սահմանները, իսկ ատիկա բաւ է զիրենք «ճէննէթ» ղրկելու ընդմիշտ ...

Ահաւասիկ Դեմոկրատ կառավարութիւնը Իսմէթի անունը կրող Պոլսոյ գլխաւոր պողոտաներէն մին մկրտած է «Թալէաթ փաշա ճատտէսի»:

Բայց դահճապետին «ափոթէօզ»ը տեղի ունեցած է ապրիլի կիսուն, նախաձեռնութեամբ Լալէլիի Թուրք Ազգ. Ուսանողական Միութեան: Փառք Ալլահին, Թալէաթի եաթաղանին հմայքը շատ մեծ է, միշտ ալ իր մոլեռանդ «ամաթէօռ»ները ունի Թուրքիոյ մէջ: Մալթայէն արձակուած ոճրապարտ Իթթիհատականները իրարու հետ մրցումի ելած են, փառաբանելու համար պետական «մեծ դէմք»ը, ի ներկայութեան շանսատակին կը-

ԹԱՒ ՋՈՒԹԱԿԻ ՎՐԱՅ

Երգ Բեն

Թաղե՛ր էի, քեզ ի սրտիս՝
վիրապներուն ամենախո՛ր ,
Դիզե՛ր էի, ժամանակն ալ՝
Հնամենի՛ հողէ բուրգեր,
Սրտի՛դ վրայ …
Սրտիդ վրայ՝ սի՛րտս դրած՝
Ինչպէս անշարժ եւ հսկայ քար ,
Ամբո՛ղջ հոգիս Մայի՛ս բրած՝
Պսա՛կ դրի՝ վարդերով վառ ,
Եւ խունկապահա՛ր,
Կուէն փախող զինուորի պէս՝
Ես տու՛ն դարձայ՝ լալու համար …
Բայց, ա՛յս գիշեր, տարինե՛ր ետք ,
Երբ նե՛րս մտայ՝ ինքս իր մէջ,
Ձա՛յնդ առի, ձայնդ աղո՛ւ՝
Մանկան մ՚ինչպէս լքուած ցուրտին …
Սիրտս յա՛նկարծ, նոր հերկուած՝
Հողի՛ մը պէս փլրեցաւ ,
Եւ բուսա՛ր դուն, այգիներուն պէս նորածիլ…
Ա՛յցդ այսպէս, այգի՛ պէս …
Ի՛նչ գինիներ լուսազէս՝
Կը թողում որ, յորդին նորէն՝
Կարասներէդ, շուա՛յտօրէն …
Ձայնի՛դ նման, երգն ալ այս բեն՝
Թաղե՛ր էի, երգերս մէջը վսեմ ,
Եւ, ըսե՞մ ,
Ձայնիդ դիմաց՝ ես այս գիշեր ապաղէն՝
Ամէ՛ն երգէն՝ քե՛զ կը լսեմ …

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՂԱՑԵԱՆ

նոջ եւ ազգականներուն: Հատընտիր շքախումբին մէջ, կը հանդիպինք Տօքթ. Սուպհի Պայգանի, Կալիպ Քէմալի, Կանի Արագանի, Լութֆի Ճանտանի պէս ահեղ դատաստանէն ճողոպրած անուններու: Դահճապետին աստուածացումը կատարած է Հիւսէյին Ճահիտ, որ քանի տարիքը առնէ, այնքան գիշախանձ կատաղութեամբ կը լեցուի մեր դժբախտ ցեղին դէմ: Հուշակաւորխուժանավարը ի վերջոյ փողոց առաջնորդած է ուսանողները, որոնք մոլեգնած ամբոխին հետ ճակատ կազմած՝ փրփրերախ «անկցին Հայերը», «վրէժ, վրէժ» գոռացած են, ահ ու սարսափի տակ պահելով Պոլսոյ ճղակտոր հայութիւնը: Տեղական ոստիկանութիւնը ստիպուած է միջամտել, սանձելու համար գիժացած Մէհմէտճիկները:

Ինչպէս կը տեսնէք, մարդիկ չեն կրնար հանդուրժել, որ աւելի քան մէկ միլիոն Հայեր կոզոպտող, առեւանգող եւ բնաջնջող Թալէաթը պատուհասուի վրէժխնդիր գոհի մը բազուկով: Հիւլէական այս դարուն, մարդ կ՚ապշի թէ ինչպէս կը շնչէ այս տեսակ «քաղաքակիրթ» ժողովուրդ մը, որ ամէն մեղքիս վրայ ցեղասպանութեան պայմանագիրն ալ ստորագրած է …

Բախտը միշտ ալ չի կրնար ժպտիլ բարբարոս ժողովուրդի մը, որ կը հրաժարի լուսաւոր աստղի մը շաւիղէն և հետզհետէ կը խրի խաւարակուռյետաշրջութեան ճախճախուտին մէջ: Կիրքի, դաւի, ատելութեան, Նախապաշարման եւ կոյր մոլեռանդութեան նոյն մթնոլորտին մէջն է, որ հինգ դարեր առաջ Բիւզանդիոնի արծիւը խորտակեց իր թեւերը ու ի սպառ անհետացաւ պատմութեան թատերաբեմէն:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՊՈՒՏ՚Մ ԾԻԾԱՂ

ՇԱՐԺՈՒՆ – ԵՌՈՒՆ …

Մարսէյլէն: Ապրիլեան բողոքատօն:

Ներկայ — բացակայէ՞ն սկսինք:

Լուսաւորչական Հայոց կրօնականները, իրենց ցաւին ծանրութեան տակ ընկճուած՝ չէին կրցած ներկայանալ այս սգատօնին: Կ՚ենթադրուի:

Բողոքական Հայոց հոգեւորականներէն ներկայացուցիչ կը բացակայէր, ըսին, բողոքը աւելի ազդեցիկ ընելու, համար Աստուծոյ մօտ գացած են՝ Ս. Գիրքը շալկած:

Հայ. Հռովմէական Յովհաննէս վարդապետը ցուցամատը Երկնաւորին ցցած՝ կարդաց յստակ առողջութիւնովը իր բողոքագրի հատորը՝ խոր լռութեան մէջ

Հայ կինը, Յառաջուհի Տիկին Տիրուհիով՝ հուժկու նկարագրութեամբ մը պատմագրեց հայ տառապանքը:

Բալուեան Հրանտիկը, յայտնապէս զգայուն, յուզումնաձայն շեշտով մը, բարբառեցաւ բեմէն՝ եւ նոյն օրը երեկոյին, գործնական վրէժով մը հաստատեց իր ազգային զգացումը, կիսապսակ նշանախօսութիւնով մը վաւերացնելով Հայուն տեւականութիւնն ու յաղթանակը՝ Հայը անճիտողներուն դէմ… լսելայն ատեան հրաւիրելով մեր ուխտեալ մշտամուրի Նարդունին …

Այսքա՞ն միայն: Ներկայ եղանք ուրիշ Հայու վրիժառութեան մը՝ մէկ ուրիշ օր:

Բեմը: Օ՛, պզըլիկ արենուշներ եւ գայլիկներ: Ժպիտ աչքեր: Արտամէտի խնձորին հետ մրցումի ելած թուշեր: Թոմպուլիկ — մոմպուլիկ զոյգեր բեմը ծաղկազարդեցին, պարտէզի վերածեցին:

Երգ, պար, խինդ եւ խնծիղ ցօղելով ներկաներուն հոգիէն ներս:

Գրկես համբուրե՞ս: Մէյ մէկ զոյգ թեւերուդ մէջ առնես տո՞ւնդ տանիս՝ հայ – ոգին թարմացնելու համար… Մինչեւ որոշում տալդ արդէն անհետացած են բեմէն: Ո՞ւր: Ձես գիտեր: Ո՞վ կ՚ըսէ թէ պարիկները հէքեաթներ են:

Ոչ մէկ չփոթ: Ոչ մէկ սխալ շարժում:

Ինչ կարողութիւն այս «ես հայեղէն գիտեմ» տղոց բերանը դնել հայ բարբառն ու երգը: Հայ հպարտանքն ու համարձակութիւնը:

Ճարտարապե՞տը այս բոլորին: Այս անգամ «քոյրիկ»ն է (Մանուշ քոյրիկը): Ուրիշ մակդիր բացակայ: Զօրս զաւակներու մայր քոյրիկը: Համեստ եւ ինքնամոռաց:

Կը բաւէ՞ այս մէկ հատիկ ամազոնը այս հայախիտ քաղաքին: Ո՞ւր է սա տիսը, Ռեբեկան: Արեւէն շուքի քաշուելու ատե՞ն գտաւ:

Դարձնե՞նք տակաւին ժապաւէնը: Վանի Հերոսամարտը:

Լիոնի Հ. Մ. Ը. Մ.ին մատաղ եղաւ զայն վայելելու շահը: Ողջ մնան «մեր մասնաւոր թըղթակիցները»:

Այսչա՞փ միայն: Հապա՛ Պուլվար Օտտոյի մանչուկներուն ճիգը՝ Փարիզէն խօսքի մարդ ունենալու համար:— Հայ մնանք ինչո՞ւ: — Ամուսնանանք Հայո՞ւ թէ օտարուհիի հետ …

Պատասխանէ եթէ կրնաս՝ առանց օձիքդ ձեռք տալու …

Պրծա՞ւ: Օ՛, Մարսէյլը գիւղակ մը չէ որ մէկ հնձանով ամբողջ դաշտը քաղես:

Կալի մեքենայի պէտք կայ, ամերիկեան մեքենայ որ կարենաս շտեմարաններ լեցնել …

Բայց մեծ մեքենաները Փարիզում են թառել…

Կ. ՊԵՏՈՒԾ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻ ՄԸ ՄԱՀԸ

«Ռոնսար»ի բանաստեղծական կաճառին հիմնադիր – նախագահը՝ Ռոպէր տը Պետարիօ, անցեալ չորեքշաբթի կնքեց իր մահկանացուն Ռուսինի փողոցի իր բնակարանին մէջ: Ջերմ բարեկամ մը Հայոց, խորապէս կը գնահատէր մեր ինքնատիպ արուեստն ու գրականութիւնը եւ միշտ կը ջատագովէր մեր քաղաքակրթիչ դերը Արեւելքի մէջ: Ինքն է որ քաջալերած էր Տիկին Պարգեւուհի Պետրոսեանը, սկզբնական քայլերուն, իր «Ցոլք»երուն նուիրուած գեղեցիկ յառաջաբան մը գրելով: Մէկ օրէն միւսը, երիտասարդ Հայուհին մուտք գործած էր Ֆրանս. գրական շրջանակներէն ներս ու անդամ ընտրուած «Բանաստեղծներու Միութեան»:

Ռոպէր տը Պետարիօ խանդավառ բանաստեղծ մը, նոյնքան ալ տաղանդաւոր նկարիչ մըն էր: Ջերմեռանդ հաւատացեալ մը, ան կենդանագիրներու, դաշտանկարներու եւ «մեռեալ բնութեան» հետ զուգընթաց մշակած էր կրօնական նկարչութիւնը: Իր վրձնած սուրբերուն, մանաւանդ Քրիստոսի դիմանկարը ունէր թաքուն խորհուրդ մը, որ այս աշխարհինը չէր: Երեսնեակ մը իր արձակ եւ յանգաւոր երկերէն յիշենք.— Stances, Le Beau Navire, Les Symboles, La Route Ecarlate, Aux Portes du Temple, La Fontaine Solitaire, Anita et Plomark եւայլն: Երկար տարիներ հրատարակած է նաեւ «Ռոնսար» գրական ամսաթերթը:

Պետարիօ իր երիտասարդութեան օրերուն, մտերիմը եղած էր գեղապաշտ գրող Փիէռ Լուիսի, Սիլվէն Պոնմարիաժի հետ: Երկայնահասակ, ջղուտ եւ արոյրէ դիմագծութեամբ, ան շատ կը յիշեցնէր միջնադարեան ասպետները: Վերջերս շատ դառնացած էր իր նախկին ընկերներէն, որոնք իրենց մեքենայութիւններով գինքը մոխիրի վրայ նստեցուցած էին: Ծանր հարուած մըն էր այս իրեն համար, որուն երկար չտոկաց հէք քերթողին փխրուն առողջութիւնը եւ հիւծախտէն սպառած փակեց իր աչքերը 59 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ անցեալ ուրբաթ առտու, Նօթր Տամ տը Լօրէթի տաճարը, հոծ բազմութեամբ, որուն մէջ կը նըշմարուէին գրական, արուեստի եւ պետական դէմքեր: Երգչախումբի բազմաձայն պատարագէն վերջ, դագաղը առաջնորդուեցաւ եկեղեցիի շըրջափակը, ուր վերջին հրաժեշտը տուին Պ. տը լա Ռօք, «Ռոնսար»ի կաճառէն, Պ. Ֆուքիէ, փոխնախագահ «Ֆրանս. Բանաստեղծներու Միութեան» եւ ականաւոր բանաստեղծ Պ. Մորիս Տըլորմ: Բոլոր դամբանախօսները դրուատեցին ողբացեալ քերթողին ասպետական ոգին, բանաստեղծական խանդն ու աւիւնը եւ արդարութեան դատին համար մղած իր պայքարները: Մարմինը ամփոփուեցաւ Փանթէնի գերեզմանատունը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (57)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Դ.

Այս ճամբան ուրեմն, որ Վոսփորի եզերքէն սկսելով կը մագլցէր ձորակի մը երկայնքն ի վեր (որ այսօր փողոց մը եղած է ուր կը գտնուի Խրիմի պատերազմին ատեն մեռած անգլիացի զինուորներուն յիշատակին Անկլիքան եկեղեցին), այդ քառուղիին մէջ կը կտրէր կ՚անցնէր հազիւ քանի մը հարիւր մեթր լայնք ունեցող նեղ լեռնադաշտը, որ լերան գագաթն է եւ յետոյ բլուրին միւս կողէն վար կ՚իջնէ: Այդ էջքին մէջ գրեթէ ուղիղ գիծով մը ուրիշ ձորակի մը կը հետեւէր, որ այն ալ այսօր Բերայէն «Ակերու ձոր»ը եւ Ոսկեղջիւր իջնող փողոց մը եղած է: Հաւանական է որ այս նախ վեր ելլող եւ յետոյ վար իջնող ճամբէն է որ Սուլթանը որոշեց բազուկի ուժով անցընել տալ իր նաւատորմը:

Մէհմէտ Բ. կացութիւնը լաւ ուսումնասիրած էր: Մանաւանդ լաւ գիտէր թէ Կալաթայի Ճենովացիները իրենց գաղտնի յարաբերութիւնները կը շարունակէին պաշարուած քաղաքին հետ: Գիտէր թէ այդ ազգին պատկանող նաւերը որոնք յաղթականօրէն անցած էին իր նաւատորմին մէջէն՝ հիմա համբաւաւոր Շղթային ետին հանդարտ ու ապահով կեցած էին ու իրեն դէմ մղուած կռիւին գործնականապէս պիտի մասնակցէին:

Ականատեսներ կը պատմեն թէ Սուլթանը հաւանաբար Ճենովացիները սարսափեցնելու, եւ մանաւանդ անոնց ուշադրութիւնը ուրիշ կողմ դարձնելու համար, որպէս զի բան մը չկասկածէին իրենց կռնակի կողմը կատարուած պատրաստութիւններէն իր նաւատորմին փոխադրութեան մասին, Ապրիլ 21ի արշալոյսին նոր հրետանիներ զետեղել տուաւ ճենովական քաղաքին վերեւը, Ս. Թէոդորոսի բլուրին վրայ, Կալաթայի պարիսպին հիւսիսի կողմը, հաւանաբար այսօրուան անգլիական յիշատակարան մատուռին տեղը: Այդ թնդանօթները պիտի ռմբակոծէին փոքր քաղաքին վըրայէն՝ Ոսկեղջիւրի մէջ շղթային ետին դիրք բռնած քրիստոնեայ նաւատորմը: Ասիկա պաշարեալներուն համար ամէնէն մեծ վտանգն էր, որ կրնար Սուլթանին կողմէ իրենց նաւատորմին բընաջնջումին պատճառ ըլլալ:

Ամբողջ այդ 21 Ապրիլի օրը այդ զարհուրելի ռմբակոծումը շարունակուեցաւ, այնպէս որ Կալաթայի մէջ ոչ ոք խորհեցաւ թէ ի՞նչ կը դառնար Թրքական այդ նոր հրետանիին ետեւը, մեր նկարագրած զառիվարներուն վրայ: Նոյն օրը, Պալթաօղլուի յաջորդ ծովակալը անոնց ուշադրութիւնը աւելի եւս ուրիշ կողմ դարձնելու համար՝ քանի մը անգամներ յարձակում գործած էր Շըղթային ետին գտնուող նաւատորմին վրայ:

Ռմբակոծումը երկար տեւեց ճարտարագէտի մը հրամանատարութեան տակ, զոր Յոյները չէին կրցած լաւ վարձատրել եւ որ դժգոհ մնալով՝ Սուլթանին կողմը անցած էր:

Առաջին ռումբը ահռելի պայթումով մը եւ սեփ սեւ ծուխի ամպերու մէջէն թռաւ ինկաւ Ոսկեղջիւրի ջուրերուն մէջ. երկրորդը օդին մէջ անհուն բոլորակ մը գծելէ վերջը, գնաց ինկաւ քրիստոնեայ նաւու մը կամրջակին վրայ զոր խորտակեց, նաւաստիներ ալ սպաննելով. դժբախտ նաւը իր բոլոր բեռներովը վայրկենապէս ծովամոյն եղաւ:

Ալ կարելի է երեւակայել նաւազներուն սարսափը: Շուտ մը իրենց դիրքը փոխեցին շղթային ետին եւ եկան շարուեցան ճենովական քաղաքին պարիսպին տակը, Թրքական ռումբերու հարուածներէն դուրս, որոնք ալ հիմա իրենց վրայէն անցնելով ծովը կ՚իյնային:

Սարսափը անմիջապէս փարատեցաւ. աւելի աղմուկ պատահած էր քան թէ վնաս:

Ատով հանդերձ ռմբակոծումը մինչեւ իրիկուն անդադար տեւեց: Թուրքերը, կ՚ըսէ Լէոնար Արքեպիսկոպոսը, հարիւր յիսուն ռումբ նետեցին եւ անոնցմէ շատերը աղէկ նետուած չըլլալով՝ գացին Ղալաթիոյ տուները քանդեցին, հակառակ Ճենովացիներու չէզոքութեան: Ճշմարիտ հրաշքով մը միակ զոհ մը պատահեցաւ քաղաքին մէջ: կին մը սպաննուեցաւ, «ամենաբարձր առաքինութեամբ խաթուն մը»:

Մեծ պարիսպին կողմը, այդ նոյն 21 Ապրիլի օրը, Թրքական ռմբակոծումը կատաղօրէն տեւեր էր գրեթէ անդադրում: Պարպարօն է ատիկա ըսողը: Ենիչէրի Միշէլ պատմագիրն ալ կ՚ըսէ թէ ամբողջ գիշերը Թրքական բոլոր հրետանիները չդադրեցան պաշարուած քաղաքի պարիսպներուն դէմ որոտալէ:

(Շար.)

առնել: Այս անգամ չինեւքորէական ուժերը խիտ զանգուածներով չէ որ կը յարձակին, ինչպէս նախորդ յարձակողականին, այլ 300—500 հոգինոց ուժերով եւ հարիւրաւոր կէտերու վրայ կը նետուին ՄԱԿի ուժերուն վրայ: (Կարգ մը աղբիւրներ 700—800.000 կը հաշուեն կարմիր զօրքի թիւը):

Արեւմտեան ճակատամասին վրայ յաճախակի է կարմիրներու հետ բախումը, բայց կարելի չէ իրական ճակատամարտներու հետ բաղդատել այս ընդհարումները: Աւելի եռուն է կեդրոնական ճակատամասը, ուր, կարմիրները կը ջանան իջնել դէպի Հան գետը, Սէուլի հիւսիսային պաշտպանութեան գիծերը ճեղքելու նպատակով: Այստեղ եւ Զունչոնի շրջանակին մէջ եւս դաշնակից ուժերը քայլ առ քայլ ետ կը քաշուին:

Ամէն պարագայի տակ կը հաւաստեն թէ արեւելեան ճակատամասին վրայ, նահանջը 30 քիլմ. խորութենէն անդին պիտի չանցնի, ինչ որ ալ ըլլայ կարմիրներու ճնշումը:

✕ Նորէն զրոյց կը շրջի թէ Խ. Միութիւնը անուղղակի թելադրած է Մ. Նահանգներուն՝ վերսկսիլ խօսակցութիւնները՝ Քորէայի պատերազմը դադրեցնելու եւ Ծայր. Արեւելքի խնդիրները լուծելու համար: Ուաշինկթընի մէջ վերապահ են այս ձեռնարկին առթիւ, եւ կը կարծեն թէ Մոսկուա նոր փորձ մը կատարէ, Մ. Նահանգներուն զինուորական ճիգը թուլցնելու եւ հանրային կարծիքը մոլորեցնելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ նախորդ վարչապետը, Չըրչիլ, ճառ մը խօսելով, ազդարարեց թէ առանց Մ. Նահանգներուն օգնութեան, «յոյս չկայ խափանելու Եւրոպայի ազատ ազգերուն ստրկացումը համայնավարական ահագին բանակներուն կողմէ որոնք պատրաստ են գործելու որեւէ ատեն, երբ Մոսկուան հրաման արձակէ: Մեծն Բրիտանիոյ ապահովութիւնը եւ գոյութիւնն ալ կախում ունին Մ. Նահանգներու հետ զինակցութենէն եւ բարեկամութենէն»:

ՄԱԿԻ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆ ԱԼ 0ի դէմ 47 ձայնով եւ 8 ձեռնպահներով վաւերացուց՝ քաղաքական յանձնախումբին բանաձեւը, որուն համաձայն կ'արգիլուի ռազմական պիտոյքներու եւ նիւթերու Չինաստան առաքումը: Խ. Միութիւնն ու արբանեակները դարձեալ չմասնակցեցան քուէարկութեան: Արաբական եւ ասիական երկիրներն էին որ մեծ մասով ձեռնպահ մնացին: Սովետներու այս անտարբերութիւնը, այս անգամ ենթադրել կու տայ ՄԱԿի արեւմտեան շրջանակներուն, թէ հաւանաբար, Մոսկուա պիտի որոշէ միանգամ ընդմիշտ հեռանալ ՄԱԿէն:

ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ժողովին 55րդ նիստն ալ անցաւ ապարդիւն վիճաբանութիւններով: Խորհրդային պատուիրակը կրկնեց դարձեալ իր պահանջը՝ Ատլանտեանի դաշինքը եւ ամերիկեան խարիսխներու հարցը օրակարգ անցնելու մասին: Ու մերժուեցաւ անգամ մըն ալ:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը, Պ. Մորիսըն Արեւմտեան Գերմանիա գնաց, կարճ այցելութեան մը համար: Թշնամութեանց վերջանալէն ասդին առաջին անգամն է որ արտաքին նախարար մը կ'այցելէ Գերմանիա: Պոննի մէջ, Պ. Մորիսըն տեսակցութիւններ պիտի ունենայ հանրապետութեան նախագահ Պ. Հոյսի եւ վարչապետ ու արտաքին նախարար Պ. Ատընաուըրի, ինչպէս նաեւ ամերիկեան եւ ֆրանսական մարզպաններուն հետ:

ՄԵԾ ԱՂԷՏՆԵՐ պատահեցան վերջին օրերուն, աշխարհի զանազան կէտերուն վրայ: Հնդկաչինի ջուրերուն մէջ կրակ առաւ «Ատուր» ֆրանսական շոգենաւը, որ 900 զինուոր կը փոխադրէր: Պայթեցաւ շոգենաւին զինամթերանոցը: Կան 55 սպաննեալներ — 15ը Ֆրանսացի — եւ 130 վիրաւորներ: = Էքուաթորի Էսմէրալտա քաղաքին մէջ հարիւրաւոր շէնքեր կրակ առած եւ բազմաթիւ բնտանիքներ ողջ ողջ այրած են: Քաղաքի 25.000 բնակիչներէն անտուն մնացած են 5000 հոգի: = Ֆորմոզայի կեդրոնական մասին մէջ, ողողումներու հետեւանքով խեղդուած են 1500 հոգի: = Ֆիլատէլֆիայի մէջ, կառախումբերու ընդհարման հետեւանքով 11 Ամերիկացիներ սպաննուած են 60 ուրիշներ վիրաւորուած են:

ԱՆԴՐԾՈՎԵԱՆ երկիրներու նախարարը, Պ. Լըթուրնօ, ազգ. ժողովին առջեւ խիստ բառերով դատապարտեց Հնդկաչինի քսան պատանդներու գնդակահարութիւնը: «Կատարուածը ոճիրէ աւելի բան մըն է, — քաղաքական սխալ մը», որուն պատասխանատուները պիտի դատուին:

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԷՆ 3000 հոգի ցոյց մը կատարեցին ազգ. ժողովի շէնքին առջեւ, «ուտելիքը շատ սուղ է» բացագանչութիւններով: Ոչ մէկ ընդհարում տեղի ունեցաւ ոստիկանութեան հետ:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Պ. Փանտիթ Նէհրու յայտարարեց, թէ իր երկիրը չէզոք պիտի մնայ եւ պիտի չմասնակցի ընդհանուր պատերազմի մը: Կը յուսայ սակայն, թէ այդպիսի պատերազմ մը պիտի չպայթի:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յունիս 2ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս:

✕

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 26ին, Շաբաթ երեկոյ, Horlogeի սրահին մէջ:

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 10ին, Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի: Այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահը, 22 rue Voltaire:

Կը նախագահէ՝ ընկեր Պ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի՝ ընկեր ՀՐ. ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին. — Օր. Աստղիկ Քէօսէեան եւ Պ. Ա. Քիւփէլեան (երգ), Տիկին Գեղանոյշ (արտասանութիւն), ինչպէս նաեւ հայկական եւ կովկասեան պարեր:

Կէս գիշերին կը սկսին միջազգային պարերը:

Նուագախումբ՝ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ:

Buffet — Մուտք՝ 125 ֆր. — Attractions

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Տէսինի Ֆ. Կ. Խաչի Օրը կը տօնուի Յունիս 24ին: Կը խօսի Տիկին Հազարեան (Մարսէյլէն): Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

Պարանցիկ ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի կողմէ, այս կիրակի ժամը 4էն 10, Studio Colibiի մէջ, 19a rue Caumartin, métro Havre Caumartin:

Կը հրաւիրուին շրջանի մասնաճիւղերու ընկերները եւ համակիրները:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէին կողմէ ի պատիւ ընկեր Միսաք Թորլաքեանի խնջոյքը յետաձգուած է քանի մը օրուան համար: Թուականը եւ վայրը կը հաղորդուի առանձին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ (1918 ՄԱՅԻՍ)

Ն. Պ. Հայ Սպայից Միութիւնը հրաւիրում է անխտիր բոլոր Հայերին ներկայ լինել, այս կիրակի, 27 Մայիս, Փարիզի Հայոց եկեղեցում, հոգեհանգստեան պաշտօնին, ի յիշատակ Սարդարաբադի, Բաշ Աբարանի, Ղարաքլիսի եւ ուրիշ պատմական հերոսամարտերում, 1918 Մայիսին ընկած հայ բանակի սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների, որոնք Սպարապետ Նազարբէկեանի ընդհ. հրամանատարութեամբ եւ մեր քաջարի ժողովուրդի միահամուռ ճիգերով պարտութեան մատնեցին գերազանց ուժերով թշնամուն եւ փրկեցին մեր Հայրենիքը եւ Սուրբ Աթոռը:

ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ. — Ավինեօնէն Տիկին Վարդ Մինասեան 500 ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչին, «Ծոմապահութեան Շաբաթ»ին առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ: Կիրակի, 17 Յունիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ: Գեղարուեստական արտասովոր անակնկալներ:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Թորոս Գարաճեան, զաւակը, Սրբուհի Գարաճեան, քոյրը, Յովհաննէս Ուզունեան ամուսինը, ինչպէս նաեւ Հէքիմեան, Տօսիկեան, Աշըգեան ընտանիքներն ու բոլոր պարագաները, սրտի անհուն կսկիծով, կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը՝

ԽՆԿԱՆՈՒՇ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Գարաճեան, Սէօլէօզցի)

որ տեղի ունեցաւ Մայիս 17ին, իր 52րդ տարիքին, Լառիպուազիէռի հիւանդանոցին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի վաղը, Երկուշաբթի, 21 Մայիս, ժամը 15.30ին: Կը խնդրուի հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն, հաւաքուիլ ժամը 16էն, Իսի լէ Մուլինոյի գերեզմանատունը, ուր հանգուցեալին մարմինը պիտի ամփոփուի ընտանեկան դամբարանին մէջ:

ԾԱՆՕԹ. — Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԺՈՐԺ – ՄԻՀՐԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ հաճոյքն ունի ծանուցանելու ծնունդը իր քրոջ՝ ԼՈՒԻԶԻՆ, 17 Մայիս, 1951:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս երկուշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Տիկին Զիթունիի բնակարանը, 13 rue Caumartin: Կը խնդրուի անդամատետրերը միասին բերել:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ. — Ֆր. Կապ. Խաչի Սանուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին վաղը, երկուշաբթի, ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Ձորեքշաբթի երեկոյ Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Նուպար Յովհաննէսեան: Նիւթ՝ Ամերիկեան ճամբորդութիւն:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Վերջին ներկայացումը, առաջին տարեշրջանի
Ղեկ.՝ դերասան ԹՐԱԳՕՇԻ

Այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Պէլվիլ, սինէմա Ֆլօրիտայի մէջ:

Ա. անգամ ըլլալով կը ներկայացուի
Ա. — ԿՈՅՐ ԱՂՋԻԿԸ
Բարոյալից երաժշ. դրամա
Բ. — ՈՒՇ ԼԻՆԻ (ամփոփ)

Կը նուագեն ու կ'երգեն՝ Տէր եւ Տիկին Սօնիա Գարագաշ եւ Բէկմէզ:

Կը մասնակցին փարիզահայ դերասաններ, նաեւ Պ. Թ. սիրուած ուժերէն՝ Օր. Օր. Ժ. Տոլմաճեան, Մ. Քէշիշեան, Մ. Ճիհանեան եւ Զեփիւռ:

Կովկասեան պարեր Գէորգջանի մասնակցութեամբ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 22 MAI 1951 Երեքշաբթի 22 ՄԱՅԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6462–Նոր շրջան թիւ 1873
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՞Վ ԳԼՈՐԵՑ ԱՅՍ ՔԱՐԸ

Շատեր ափ ի բերան պիտի մնան կարդալով Փարիզի արաբերէն թերթին լուրը: Առասպել մը՝ որքան գրգռիչ, նոյնքան ծիծաղելի :

Պիտի ուզէինք որ «Էլ Արաբ» հրատարակէր նաեւ իր լուրին «արժանահաւատ աղբիւրը», որպէսզի հանրութիւնն ալ ճանչնար սարքուած բանսարկութեան կամ արկածախնդրութեան ցնորամիտ հեղինակները :

Քիւրտերու բաժինը իրենց թողլով, պարզենք մեր տեսակէտը՝ այս անհիմն եւ գրգռիչ հրատարակութեան առթիւ:

Այն օրէն ի վեր որ մեր տարագիր բազմութիւնները ապաստան գտան արաբական երկիրներու մէջ, անոնք իրենց ճակատագիրը կապեցին նորագատ ժողովուրդներու ճակատագրին հետ :

Անոնք ուրիշ ձգտում չունեցան, եթէ ոչ դառնալ օրինապահ քաղաքացիներ, աջակցելով հիւրընկալ երկիրներու բարօրութեան :

Արդէն իսկ մեր ետին ունինք երեսնամեակ մը, ջախջախիչ վկայութիւններով :

Ցետին չարամիտը պիտի չկրնար ցուցնել արաբական երկիր մը ուր տարագիր Հայը իր քըրտինքը խառնած չըլլար բնիկին հետ, ի խնդիր լաւագոյն օրերու :

Պիտի չկրնար ցուցնել, մանաւանդ, որեւէ փաստ, որ հաստատէր թէ հայ տարագիրը քաղաքական ծրագիրներ կ'որոճայ հիւրընկալ երկիրներուն մէջ, ի վնաս անոնց անկախութեան կամ հողային ամբողջութեան :

Մօտ քսան տարի առաջ, 1932ին, Անգարան մէջտեղ նետեց վիժուկ մը, «Ա. Նիկոլ», որ այդ արիւնածարաւ փորձը կատարեց հայատառ գրքոյկով մը, բայց փոշիացաւ ինքն իր մէջ:

Բազմաթիւ փաստերէ մէկ հատ յիշած ըլլալու համար, ըսենք որ քրտական շարժման առաջին օրէն իսկ (1927), Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը վճռապէս ընդդիմացած է որեւէ խլրտումի՝ Սուրիոյ, Իրաքի եւ Իրանի մէջ:

Ոչ միայն Քիւրտերը, այլեւ Արաբներն ու Պարսիկներն ալ շատ լաւ գիտեն այս պարագան :

Այնպէս որ, «Էլ Արաբ»ի լրատուները շատ ուշ են մնացած, երբ ցնդաբանութիւններ կը հրատարակեն հայեւքիւրտ գործակցութեան մասին, «ապստամբութեան կրակը վառելու համար Իրաքի եւ Սուրիոյ մէջ»:

Մեզի համար գաղտնիք չեն Արաբներու եւ Հրեաներու միջեւ մղուած պայքարին ծալքերը :

Իբրեւ հալածական ժողովուրդ, մենք ուրիշ բաղձանք չունինք եթէ ոչ յաջողութիւն մաղթել բոլոր նորագատ ժողովուրդներուն, մեծ ըլլան թէ փոքր :

Միայն թէ կը խնդրենք որ աւելի չպղտորեն, մեր անունն ալ խառնելով իրենց քաղաքական, հողային կամ տնտեսական պահանջներուն հետ:

Մեր հոգերը մեզի կը բաւեն:

Ամէն ժողովուրդի մէջ ալ կրնան գտնուիլ երազատես կամ բախտախնդիր մարդիկ, զանազան հովերէ քշուելու համար :

Եթէ «Պաղտատի, Դամասկոսի եւ Պէյրութի համայնավար ներկայացուցիչները Մոսկուայէն հրահանգներ ստացած են, աջակցելու Քիւրտերուն եւ Հայերուն», այդ չի նշանակեր թէ Իրաքի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հայերը «բարի եկաք» ըսած են կամ պիտի ըսեն :

Ամբողջ արաբական աշխարհին մէջ, հայ տարագիր բազմութեանց հաւատարմութիւնը այնքան յստակ է եւ վճռական, որ չի կրնար ազդուիլ այս կամ այն շոշորթին չռայլաբանութիւններէն :

Ոչինչէն Իսրայէլ մը ստեղծելէ վերջ, Հրեաները այնքան ալ անճար չեն, գործակցութիւն հաստատելու համար ցիրուցան ժողովուրդի մը ներկայացուցիչներուն հետ :

Ոչ ալ այնքան ուժ ունին, աջակցութիւն խոստանալու համար, այս կամ այն ուղղութեամբ:

Եթէ, այստեղ կամ այլուր կայ որեւէ Հայ որ տեղի տուած է թիւրիմացութեանց, ուղղակի կամ անուղղակի, պարտաւոր է հրապարակ ելլել իր անունով :

Միանգամ ընդ միշտ կը յայտարարենք թէ քրէական յանցանք է մազաչափ կասկած յարուցանել արաբական եւ ուրիշ բարեկամ երկիրներու մէջ, գիտութեամբ, ոգիտութեամբ կամ ամբոխավարութեամբ: Շ.

Գրգռիչ յօդուած մը Հայերու դէմ

Փարիզի արաբերէն «Էլ Արաբ» շաբաթաթերթը Մայիս 22ի թիւին 8րդ էջին մէջ հրատարակած է յօդուած մը՝ հետեւեալ խորագրով, որ բռնած է ամբողջ էջին լայնքը.—

«ՀՐԵԱՆԵՐԸ ԱՐԱԲՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ ԿԸ ԳՐԳՌԵՆ ՔԻՒՐՏԵՐՆ ՈՒ ՀԱՅԵՐԸ, ՄՈՍԿՈՒԱ Կ'ՕԺԱՆԴԱԿԷ ՀՐԵԱՆԵՐՈՒՆ.—

«Թերթիս տնօրէնը արժանահաւատ աղբիւրներէ տեղեկացած է թէ Հրեաները որոշած են քաջալերել անջատողական շարժումները Արաբներուն դէմ. իրենց կեդրոն ընտրած են եւրոպական քաղաքներ, ինչպէս Լոնտոն, Փարիզ, Ժընեւ եւ Հռոմ՝ յարաբերելու համար քիւրտ եւ հայ վարիչներուն հետ եւ անոնց օժանդակելու նիւթապէս եւ պրոպագանտի միջոցներով, որպէսզի անոնք բաժնուին իրենց արաբ եղբայրներէն եւ ապստամբութեան կրակը վառեն Իրաքի եւ Սուրիոյ կառավարութեանց դէմ :

«Ի վիճակի ենք հաստատելու թէ անցեալ շաբթուան ընթացքին Հրեաները գործնապէս շըփումներ ունեցած են Քիւրտերու եւ Հայերու հետ եւ պէտք եղած միջոցները ձեռք առնուած են՝ անմիջապէս գործի անցնելու համար: Նոյնպէս արեւմտեան Եւրոպայի մէջ տարածուած համայնավար բջիջներն ալ վերեւ յիշուած ուղղութեամբ սկսած են սերտ յարաբերութիւններ ունենալ եւ մեծապէս կ'օժանդակեն Հրեաներուն :

«Պաղտատի, Դամասկոսի եւ Պէյրութի համայնավար ներկայացուցիչները Մոսկուայէն հրահանգներ ստացեր են աջակցելու Քիւրտերուն եւ Հայերուն, որոնք կը գործակցին Հրեաներուն հետ»

Այս առթիւ արաբերէն թերթը կը հրատարակէ լուսանկար մը Փարիզի La Riposte թերթի մէկ յօդուածէն, որուն մէջ Միշէլ Սալոմոն անուն յօդուածագիր մը Քիւրտերը կը ներկայացնէ իբրեւ «բնական դաշնակիցները Իսրայէլի պետութեան»: Յօդուածին գլուխը կ'երեւայ պատկերը քիւրտ ազգային հերոս Մէլա Մուսթաֆա Պարզանիի, որ կը ներկայացուի իբրեւ «յաղթականը իրաքեան բանակին»:

ՅԱՌԱՋ.— Տես մեր խմբագրականը :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ տօնուեցաւ «Բանակի Օր»ը: Մեծ զօրանցք մը տեղի ունեցաւ Ուաշինկթընի մէջ: Հացկերոյթի մը ընթացքին խօսելով, Պ. Թրումըն յայտարարեց, թէ Մ. Նահանգները կը գտնուին աննախընթաց տագնապի մը մէջ: Կոչ ուղղեց ան Ամերիկացիներուն վերջ տալ իրենց ներքին կռիւներուն: Ծանրանալով հիւլէական ռումբերու քանդիչ ահռելի զօրութեան վրայ, նախագահը ըսաւ, որ եթէ Քորէայի պատերազմը չկարգադրուի գոհացուցիչ եղանակով մը, «այնտեղի կորուստները պիտի նմանին կաթիլ մը ջուրի ծովուն մէջ»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ Պ. Շուման Մէցի շրջանին մէջ ճառ մը խօսելով յայտարարեց, թէ ներկայ կացութեան մէջ Ֆրանսա չի կրնար չէզոք մընալ: «Ուշ կամ կանուխ, Մ. Նահանգները տեղի պիտի տան Եւրոպան լքելու փորձութեան առջեւ, եթէ չստեղծենք այն տպաւորութիւնը, թէ մենք կ'ուզենք լրջօրէն կազմակերպել մեր հաւաքական պաշտպանութիւնը: Իսկ այդ աշխատանքը պէտք է տարուի Գերմանիոյ հետ գործակցաբար»:

ԻՍՐԱՅԷԼ որոշեց շարունակել Հուլէի ճահիճները ցամքեցնելու գործողութիւնը, հակառակ Ապահովութեան խորհուրդի որոշման: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ այդ գործը Իսրայէլի «բացարձակ իրաւունքն է եւ կենսական ձեռնարկ մը»: Իսրայէլի վարչապետը, Պէն Կուրիոն, յայտարարեց Շիքակոյի մէջ թէ իր երկիրը ի վիճակի է յաջողութեամբ ճակատելու արաբական խմբակցութեան դէմ, առանց արտաքին օգնութեան :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ թագաւորը, Ապտուլլահ, Անգարա հասաւ կիրակի օր: Տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ ձեռքերը ծալլած պիտի չմընայ, եթէ իր դրացիներէն ոեւէ մէկը թիզ մը հող դրաւէ: Բայց չի կարծեր որ պատերազմ ծագի :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ Արաբական Դաշնակցութեան Խորհուրդը վերջացուց իր ժողովը, դրամանենակ մը հաստատելով, զօրացնելու համար տնտեսական պայքարը Իսրայէլի դէմ:— Պաղտատի եւ Դամասկոսի Ֆրանսական դեսպանները չափաւորութեան կոչ մը ուղղեցին Սուրիոյ եւ Իրաքի :

Իրան կը մերժէ անգլիական ծանուցագիրը

ԾԱՆՐ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻՆ

Իրանի կառավարութիւնը կիրակի օր մերժեց բրիտանական կառավարութեան ծանուցագիրը, որ կ'առաջարկէր իրաւարարութեամբ կարգադրել Անգլեւիրանեան Քարիւղի ընկերութեան ազգայնացման խնդիրը :

Առաջին ժխտական պատասխանը յայտնեց Հուսէյն Մէքքի, ազգայնացման յանձնախումբին քարտուղարը, որ միեւնոյն ատեն քարտուղարն է Ազգ. Ճակատին (կառավարական կուսակցութիւն): Վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ, որ տակաւին խորհրդարանին մէջ կը բնակի, մերժեց ընդունիլ բրիտանական ծանուցագիրը : Անգլիական դեսպանը հարկադրուեցաւ արտաքին նախարարին յանձնել զայն :

Իրանի կառավարութեան պատասխանը կ'ըսէ թէ ոչ մէկ միջազգային մարմին իրաւասու է լուծելու քարիւղի խնդիրը: Կը նշանակէ թէ Պարսկաստան չընդունիր նաեւ Լա Հէյի դատական ատեանին հեղինակութիւնը: (Բրիտանական ծանուցագիրը իրեն կը վերապահէ ի հարկին Լա Հէյ դիմել):

Իրանի կառավարութեան դիրքը ծանր տպաւորութիւն գործեց Լոնտոնի մէջ: Բրիտանական ծանուցագիրը կ'ազդարարէ թէ «մեծապէս պիտի վնասուին բարեկամական յարաբերութիւնները եւ ամենածանր հետեւանքներ պիտի ծագին, եթէ Իրանի կառավարութիւնը մերժէ բանակցիլ կամ ազգայնացման որոշումը գործադրէ միակողմանի կարգադրութեամբ»:

Մինչ Լոնտոնի մէջ Իրանեան կառավարութեան պատասխանին կը սպասէին, Թէհրանի անթելը հաղորդեց Անգլեւիրանեան ընկերութեան տրուած պատասխանը, որ վճռապէս կը մերժէ իրաւարարութիւնը: Պարսկաստան կ'ըսէ թէ ճարտարարուեստին ազգայնացումը ազգերու օրինաւոր իրաւունքներէն մէկն է եւ թէ մասնաւոր համաձայնութիւններ չեն կրնար խափանել զայն: «Քարիւղի ճարտարագործութեան ազգայնացումը հիմնուած է Իրանեան ազգին օրինաւոր իրաւունքներուն վրայ եւ չի կրնար իրաւարարութեան ենթարկուիլ»:

Իրանի ելմտական նախարարը, Վարասեթ, մերժելով հանդերձ Անգլեւիրանեան ընկերութեան առաջարկած իրաւարարութիւնը, կը խնդրէ ներկայացուցիչներ նշանակել, ազգայնացման օրէնքին գործադրութեան եղանակները ճշդելու համար:

Եթէ ազգայնացումը նոյնութեամբ գործադրուի, Պարսկաստան պիտի գրաւէ ընկերութեան ամբողջ ստացուածքը, որ կ'արժէ 500.000.000 սթերլին եւ որուն մեծագոյն բաժնետէրը բրիտանական կառավարութիւնն է:

Կացութիւնը բարդ է մանաւանդ անոր համար որ Պարսկաստան հոմանիշ կը նկատէ Անգլեւիրանեան ընկերութիւնը եւ բրիտանական կառավարութիւնը :

Վերջին լուրերու համաձայն, վարչապետը արդէն ձեռնարկած է ցուցակագրելու ոստիկանութեան այն սպաները որոնք Ապատան պիտի փոխադրուին, գործադրելու համար ազգայնացման օրէնքը :

Իրանեան մամուլը կը շարունակէ բուռն պայքար մղել Անգլիոյ դէմ, յօդուածներով եւ ծաղրանկարներով: Ամէնէն ժողովրդական ծաղրանկարն է պատկեր մը որ կը ներկայացնէ բրիտանական առիւծը՝ թաթերը եւ պոչը կապուած, տակն ալ հետեւեալ արձանագրութիւնը.— «Եւ տակաւին կը կարծեն թէ կրնան վախցնել մեզ»:

X Հեռագրի մը համաձայն, Երեսփ. Ժողովին ատենադպիրը, Հուսէյն Մէքքի, նոյնիսկ նուիրական պատերազմի սպառնալիք ըրած է, եթէ Անգլիա ընդդիմանայ ազգայնացման, զինու զօրութեամբ: Կառավարութեան մէկ բանբերն ալ դիտել տուած է խորհրդարանին մէջ թէ՝ Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները Իրանը կը մօտեցնեն Ռուսիոյ եւ համայնավարական յեղափոխութեան, ընդդիմանալով քարիւղի ազգայնացման :

Կարմիրներու յարձակումը ձախողած

Քորէայի ռազմաճակատէն հասած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, չինեւքորէական նոր յարձակողականը, հազիւ հինգ օր տեւելով, սկըսած է արդէն տկարանալ: Կը թուի թէ նախաձեռնութիւնը արդէն անցած է Դաշնակիցներու կողմը, որոնք կոտրած են Չինացիներու եւ հիւս. Քորէացիներու թափը եւ ահռելի կորուստներ պատճառած են անոնց: Չինեւքորէական ուժերը, ամբողջ 24 ժամ դադրեցուցած են իրենց ճիգերը եւ կիրակի իրիկուն ուշ ատեն միայն, յարձակելու եւ յառաջանալու երկչոտ փորձեր ըրած են :

Դաշնակիցներու 2րդ զօրաբաժինը, որ կրած

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՆԱԶՕՐ ՔԱՂԲԻՒՐՕՆ

Մոսկուայի քաղաքական Բիւրոյի —Պոլիտբիւրօ — հնագոյն անդամներից մէկի՝ Անդրէյ Անդրէեւիչ Անդրէեւի չերեւալը Ռուսաստանի Խ. Ը. Դ. Հանրապետութեան գերագոյն խորհրդի ապրիլ 13ի բացման նիստին — պաշտօնաթերթերում դետեղուած լուսանկարում չկայ՝ — առիթ տուեց մի — ջազգային մամուլին ենթադրելու, թէ յիշեալը դուրս է նետուած նրա կազմից:

Քաղբիւրօն ոչ միայն Խ. Միութեան, այլ եւ ամբողջ աշխարհի համայնավար շարժման միակ, փաստական ու ամբողջական ղեկավարն է: Անպատասխանատու, ինքնակալ, անմատչելի ու ընդամէնը 11 անդամներից ու 4 փոխանդամներից բաղկացած այդ մարմինը կենդրոնացրած է իր ձեռքերում հսկայական իշխանութիւն եւ մէկն է այսօր այն երկու ուժերից, որոնք վճռում են մարդկութեան ճակատագիրը: Թող չկարծւի, թէ նրա մէջ տեղի են ունենում վիճաբանութիւններ, կարծիքների պայքար ու հարցերը վճռւում են քւէների մեծամասնութեամբ: Անշուշտ Քաղբիւրոյի անդամները անլեզու... չեն, նիստերում լուռ պանտոմինա չեն խաղում. բայց քանի որ նրանց ոչ միայն պաշտօնի վրայ մնալու, այլեւ գոյութեան իմաստը Առաջնորդի «հաւատարիմ զինակից» լինելու մէջն է, խօսում են նրանք աչքերը յառած Ստալինի հայեացքին եւ գործում՝ մատի թելադրանքով: Միաձայնութիւնը, խորհրդային հաւաքական մարմինների անխախտ օրէնքը, Քաղբիւրոյում աւելի ամբողջական է, քան Արարիչի շուրջ ովսաննա երգող հրեշտակների մօտ:

«Լը Մօնտոմ», Անդրէեւի բացակայութեան առթիւ Կրէմլում, խորհրդային գործերի մասնագէտ աշխատակիցը, Պ. Ա. Պիէռ կարծիք յայտնեց, որ դա մի պատահականութիւն է, չնորհազրկումը Անդրէեւի նման մէկի չէր կարող լինել առանց հրապարակային նախնական քննադատութիւնների եւ գործած սխալների մատնանշման: Ընդունինք: Քաղբիւրոյի անդամները դամուած չեն Կրէմլի դահլիճի աթոռներին եւ պողպատեայ առողջութիւն չունին: Կարող են ճանապարհորդութեան մէջ կամ հիւանդ լինել: Սակայն ահա Մայիս 1ի տողանցքի լուսանկարում, Լենինի դամբարանի վրայ շարուած մարաջախտների ու Քաղբիւրոյի անդամների շարքում, կրկին չկայ Անդրէեւը: Զարմանալի ու անսպասելի չի լինի, եթէ նա ընդմիշտ Առաջնորդի կողմից Լետան - մոռացութեան գետը նետւի, թողնելով ամէնքին անլուծելի հանելուկի առջեւ, թէ ինչ եղաւ Անդրէեւը: Այդպէս չվարուե՞ց նա «Յեղափոխութեան հրեղէն սուր»ը Քաղբիւրոյի անդամ Եժովի, արտաքին գործերի կոմիսար Լիտւինովի, պետական ծրագրի նախագահ Վօզնեսէնսկու եւ ուրիշների հետ: Անդրէեւը Քաղբիւրոյի անդամների մէջ ամէնէն համեստն էր, ցուցամոլութիւնից խուսափողը եւ հանդիսաւոր օրերին քիչ ծայր ու հեռու կը կանգնէր առաջին շարքից, զիջելով տեղը պակաս արժանաւորին, բայց աւելի համարձակին:

Քաղբիւրոյի այժմեան կազմը հետեւեալն է.—

Ստալին — կառավարութեան նախագահ, Մոլոտով, Մալէնկօվ, Բերիա, Վօրօշիլով, Կագանովիչ, Միկոյեան, Բուլգանին, Շուերնիկ, Խրուշչեւ եւ Անդրէեւ, փոխանդամներ Կօսիգին, Սուսլով, Պօնօմարենկօ եւ Շկիրեատով: Քաղբիւրոյի բոլոր անդամները փոխ-վարչապետներ են: Նրանց անունների թւումի մէջ, լրագրներում կամ ճառերում, միշտ պահւում է վերը յիշուած դասաւորումը փոքրիկ շեղումներով, մասնաւորապէս մարաջախտ Բուլգանին, որ նորընծայ անդամ է Քաղբիւրոյի, երբեմն յիշւում է Վօրօշիլովից, երբեմն էլ Միկոյեանից յետոյ:

Բոլոր լուսանկարներում Մալէնկօվ եւ Բերիա քով քովի են երեւում ու յաճախ Ստալինից անմիջապէս յետոյ: Միասին են շատ անգամ լայնալանջ եւ բարձրահասակ Կագանովիչ եւ մեր հայրենակիցը: Մալէնկօվ կուսակցութեան առաջին ընդհ. քարտուղարն է: Կենտկոմի եւ Մոսկուայի կոմիտէի քարտուղար է երկարալեզու Խրուշչեւ, Անդրէեւ նոյնպէս կուսակ. քարտուղարն է եւ կոլխոզներին վերաբերեալ քաղաքականութեան վարիչ: Ազգային պաշտպանութեան խնդիրները ենթակայ են Վօրօշիլովին եւ Բուլգանինին, արտաքին՝ Մոլոտովին, ներքին՝ Բերիային, ճարտարարուեստի ու առեւտրի՝ Կագանովիչին եւ Միկոյեանին եւ հանրապետութեան նախագահի դերն է կատարում Շուէրնիկ:

Խ. Միութեան նախարարութիւնների թիւն է մօտաւորապէս 60: Նախարարները պարզ պաշտօնեաներ են եւ մասնագէտներ եւ ոչ թէ քաղաքական դէմքեր: Նախարարութիւնները երբեմն այնքան միմիանցից տարբեր ճիւղեր են վարում, որ ոչինչ ունին ընդհանուր: Օրինակ՝ ձկնարդիւնաբերութեան եւ հանրային կրթութեան կամ արտաքին գործերի եւ երկրագործական մեքենաների նախարարութիւններ: Այդ պատճառով կառավարութեան խորհրդակցութիւններ, որոնք այնքան կարեւոր են եւ յաճախակի դրամատիրական երկըրներում — Խ. Միութեան մէջ գոյութիւն չունին:

Ամենայն հեշտութեամբ փոփոխում են նախարարներին կամ պարզապէս վռնտում պաշտօնից նոյն իսկ գրելով՝ «ի յայտ բերած ապիկարութեան պատճառով»: «Նախարարը հրաժարական տուեց» կամ «կառավարութիւնը տապալուեց», չլսուած արտայայտութիւններ են Խ. երկրում:

Այսպիսի մի պետական կազմի մէջ ժողովուրդը ուրիշ դեր չունի, քան մորթւող համր բանւորի դերը: Բայց մարդկանց քթին խնդալով ստալինականները յոխորտում են, թէ իսկական եւ բարձրագոյն ժողովրդապետութիւնը սովետական է ...

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Հիւլէական ռումբերու նոր փորձեր

Անցեալ շաբթու հաղորդեցինք, թէ հիւլէական ռումբերու նոր փորձեր կատարուած են Խաղաղական Ովկէանոսի հեռաւոր ու ամայի կղզիներէն Էնիվէթոքի մէջ:

Ամերիկեան թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, երկար ամիսներէ ի վեր, յիշեալ կղզիին մէջ, մասնագէտներու հսկողութեան տակ կը կատարուէին շինութիւններ, որոնք պայթումներու նշանակէտ պիտի դառնային: Կառուցուած են ամրոցներ, աշտարակներ, եւն.: Շինութեանց գործը արագօրէն վերջացնելու համար անբաւարար նկատուած էին բանակային աշխատաւորները, այնպէս որ մեծ թիւով քաղաքային բանուորներ եւ մասնագէտներ եւս բերուած էին Մ. Նահանգներու զանազան շրջաններէն:

Պայթումներէն ութ օր առաջ ընդհանուր ազդարարութիւն մը ուղղուեցաւ շոգենաւերուն եւ օդանաւերուն, որպէսզի չմտնեն Էնիվէթոքէն 600 քիլմ. շրջանակով ծովային տարածութեան մէջ: «Այլապէս մեծ վտանգ կը սպառնայ իրենց»: Այս կղզին, արդէն իսկ ուղեգիծը չէ Խաղաղականի մէջ նաւարկող շոգենաւերուն եւ թռող օդանաւերուն, այնպէս որ ազդարարութիւնը ուղղուած կը նկատուի պատահական լրտեսներու: Ռատարը անընդհատ կը գործէր եւ կ'արձանագրէր բարեկամ կամ «կասկածելի» օդանաւերու եւ շոգենաւերու ներկայութիւնը արգիլուած ջուրերուն մէջ: Կասկածելիները անմիջապէս կը հետապնդուէին ամերիկեան ռազմանաւերու եւ օդանաւերու կողմէ, մինչեւ որ ճշդուէր անոնց ինքնութիւնը:

Փորձ — պայթումներու նախօրեակին, հրաման տրուած էր պահակ շոգենաւերուն եւ օդանաւերուն կրակել ամէն կասկածելիի վրայ, եթէ մերժէ ինքնութիւնը յայտնել առաջին իսկ հրաւէրին: Ոչ մէկ առիթով, մինչեւ հիմա, ամերիկեան ընդհ. սպայակոյտը այսքան վախցած էր խորհրդային լրտեսութենէն: Հիմա որ Սովետները գիտեն հիւլէական ու թերեւս նաեւ ջրածին ռումբերու գաղտնիքները, ամերիկեան գերակշռութիւնը կը կայանայ նախ ռումբերու համրանքին եւ յետոյ հիւլէական նորագոյն զէնքերու առաւելութեան մէջ: Եթէ լրտես մը կարենար նորագոյն գաղտնիքներն ալ կորզել, այն ատեն Մ. Նահանգներն ու Խ. Միութիւնը, զէթ թէքնիք գետնի վրայ հաւասար պիտի ըլլային:

Հաստատուած խիստ հսկողութեան եւ ստուգումներու շնորհիւ, դժուար թէ խորհրդային լրտես մը կարենայ սպրդած ըլլալ կղզին: Ոչ ալ որ եւ է օտար օդանաւ փորձած ըլլայ մտնել հիւլէական ռազմափորձերու շրջանակին մէջ: Ամերիկացիներու միակ վախը այն է որ անծանօթ եւ անտեսանելի սուզանաւ մը կրնայ, ռատարի ճառագայթներուն շնորհիւ եւ առանց յայտնուելու, պայթումին եւ պատրաստութեանց լուսանկարները առնել:

Ապահովութիւնը աւելի կատարեալ դարձնելու համար, հիւլէական ուժի յանձնախումբի քանի մը անդամներէն զատ ուրիշ ոչ ոք հրաւիրուեցաւ ներկայ գտնուիլ փորձերուն: Մինչեւ իսկ արգիլուեցաւ դաշնակից զինուորական կցորդներու ներկայութիւնը:

Թէեւ, հիւլէական ուժի յանձնախումբը ոչ մէկ տեղեկութիւն տուաւ կատարուած փորձերու բնոյթին մասին, բայց եւ այնպէս Ուաշինկթընի լաւատեղեակ շրջանակները կը կարծեն, թէ փորձուած են հետեւեալ նորահնար զէնքերը.—

1) Հիւլէական ընդծովեայ ական մը:

2) Հեռուէն ղեկավարուող հիւլէական թորփիլ մը:

3) Նոր տիպի հիւլէական ռումբ մը, աւելի ահարկու քան մինչեւ հիմա պատրաստուածները: Կը պայթի աներեւակայելի ուժգնութեամբ մը ամէն պարագայի տակ ջրածին ռումբը չէ:

4) Հիւլէական ուժով գործող թնդանօթ մը, որուն արձակած մէկ ռումբը կրնայ ամբողջ գօրագունդ մը փճացնել մէկ անգամէն: Այս թնդանօթին աւելի փոքրը փորձուած էր Նեվատայի մէջ անցեալ Փետրուարին: Ամէնէն «խոստմնալից» զէնքն է այս թնդանօթը, զոր կարելի է արտադրել մեծ թիւով եւ արագօրէն:

5) Ռատիօ ճառագայթ մը, որ կրնայ ամբողջ քաղաք մը «քնացնել», առանց ոեւէ մէկը սպանելու: Այնպէս որ յարձակողը կրնայ այդպիսի քաղաք մը գրաւել առանց դիմադրութեան: Այս տարօրինակ զէնքին կ'ակնարկէր ամերիկացի երեսփոխան մը, երբ վերջերս կ'առաջարկէր ամայի գօտի մը ստեղծել 38րդ զուգահեռականին երկայնքը, դաշնակից եւ համայնավար ուժերու միջեւ:

Հաւանական է նաեւ որ Էնիվէթոքի փորձերը ծառայեցին հաստատելու եւ բաղդատելու զանազան տեսակի շինութեանց, ամրոցներու եւ թաքստոցներու տոկունութիւնը:

Եւ վերջապէս, ծերակուտական Մէկնըըն, անցեալները, Էնիվէթոքի պայթումներէն առաջ յայտարարած էր, թէ Մ. Նահանգները մտադրած են մօտ ատենէն պայթեցնել ստորերկրեայ հիւլէական ռումբ մը Ալէութեան կղզիներուն մէջ, փորձելու համար, թէ այդ ձեւով եւ թշնամի գործակալի մը կողմէ մեծ քաղաքի մը, օրինակի համար Նիւ Եորքի, Շիքակոյի, Պոսթընի կամ Ֆիլատէլֆիայի մէկ փապուղիին, կոյուղիին կամ մառանին մէջ պայթած ռումբ մը ինչ վնասներ կրնայ հասցնել:

Էնիվէթոքի փորձերը կրնան միջազգային հետեւանքներ ալ ունենալ: Որովհետեւ հաւանական է, որ եթէ Քորէայի պատերազմը երկարի, այս նոր զէնքերէն մէկը կամ երկուքը — հիւլէական թնդանօթն ու ռատիօ ճառագայթը— կրնան գործածուիլ ասիական ռազմադաշտին վրայ:

Թ. Ա. Թ.

Հերոսամարտին տարեդարձը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարուէ տարի, աւելի բազմամարդ եւ խանդավառ, համազգային փառատօն մը կը դառնայ Վասպուրականի տարեդարձը: Ապրիլեան Եղեռնի վիշտը մեր սրտին, սփոփանքի եւ հպարտանքի պահ մըն է որ կ'ապրինք, ներկայ ըլլալով այս տօնակատարութեան: «Ահեղ փոթորիկին յաղթող, լուսաշող արեւածագ», ինչպէս կը գրէր Զարասճագի Հայր. Միութիւնը, իր ուղերձով:

Մայիս 13ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Սալ Մագընոյի ընդարձակ սրահը, նեղ կուգար բազմութեան: Ժամը 4ին հանդէսը բացուեցաւ «Արմէնիա» երգչախումբէն խումբ մը երիտասարդ-երիտասարդուհիներու «Մարսէյեէզ»ով եւ «Իմ հեռաւոր հայրենիք» երգերով: Օրուան նախագահը Պ. Յովհ. Հացագործեան, հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս, յարգել հերոսամարտի զոհերուն յիշատակը: Յետոյ, կարճ մը պատմական դէպքեր յիշելով, յայտարարեց.

— « Համբերութեան բաժակը լեցուել էր, լինել եւ չլինելու հարցն էր դրուած: Պէտք էր ընտրութիւն մը: Եւ Վասպուրականցին որոշեց, մեռցնել եւ ապա մեռնիլ: Մարտահրաւէր շեփորը հնչեց Աւետման Ս. օրը Ապրիլ 7ի առտուն: Հայոց մեծ նահապետը՝ Խրիմեան Հայրիկին պատգամին ընդառաջ գացինք երգով ու նուագով: Կռիւ էր ամէն ուրեք: Ոճրագործ Ճէվտէթի կանոնաւոր բանակին եւ թիւրք ու քիւրտ խուժանին թափած կրակին մերոնք կուրծք կուտային երգելով «Ամէնայն տեղ, մահը մի է »: Այդ ճգնաժամին մէջ, հայկական հնարամտութիւնը երեւան բերաւ հայկական թիւ մէկ թնդանօթը շուարման մատնելով թշնամին»:

Մանրամասն նկարագրելով կռիւը եւ մերոնց խիզախութիւնն ու անձնազոհութիւնը: 30օրեայ անհաւասար ճակատամարտին մէջ, եզրակացուց.
— « Ապագայ հայ պատմագիրը իր արժանի տեղը պէտք է տայ այս կռուի եւ արի մարտնչումներուն, ուր ամբողջ Վասպուրականցին առանց սեռի եւ տարիքի խտրութեան, օրինակելի համերաշխութեամբ կռուեցաւ եւ յաղթեց: Դատապարտեց անոնք որ թերթերու միջոցաւ կ'ուզեն հաւատացնել թէ յետագայ նահանջը արգիլել էր համերաշխութեան խախտման: «Արդար չէ այս տեսակէտը: Վասպուրականի ժողովուրդը երկիրը բնաւ պարապ չձգեց: Յովհ. Թումանեան տեղ մը ըսած է «ընկել եմ ես 2 դարի, երկու քարի, հին ցաւերի նոր ընկերի արանքում»: Վասպուրականցին ալ ինկած էր երկու քարի արանքում: Մէկ կողմ ցարերու լոբանովեան ծրագիրը — Հայաստանը առանց Հայի — միւս կողմէ դարերու ոսոխ թիւրքի սպառնալիքը յաղթական Վասպուրականցին գլխովթականի վերածեցին »:

Այս ճառէն վերջ, ընկեր Գ. Քէնտիրեան արտասանեց Դանիէլ Վարուժանի «Ջօն»ը եւ ջերմ ծափերու տակ՝ հերոսամարտի ղեկավար Արամի

ճառը: Երիտասարդ ջութակահար Լեւոն Ղեւոնդեան ընկերակցութեամբ Օր. Մարկոսեանի (դաշնակ) նուագեց քանի մը կտորներ արժանանալով ջերմ ծափերու, ինչպէս միշտ: Արտասանեց Ժան Աճէմեան «Յուշարձանը» ձօնուած Վասպուրականի հերոսամարտին:

Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան, որ խանդավառ ծափերու տակ խօսեցաւ գեղեցիկ ճառ մը: Իբրեւ հերոսամարտի մասնակցողներէն մէկը, գծեց պատկերը այդ օրուան կացութեան «Վասպուրականցին զէնք վերցնելով հաստատեց թէ, Հայը եւս ապրելու իրաւունք ունի, եւ ի հարկին կռուելու»: Մանրամասն նկարագրելէ վերջ 30 օրեայ ճակատամարտը, շեշտեց.— «50ական թուականներէն սկսեալ Համիտը անհանգիստ էր: Վասպուրականը եւ Տարօնը իր գանկին մէջ մխուածգամեր էին: Յեղափոխութեան ցանած սերմերը նոր էին արձագանգ գտած: Հակառակ ատոր 1896ի դէպքը ցոյց տուաւ թէ Հայը տրամադիր չէ զոհուելու: Ապրիլեան յաղթանակի հրաշքը կատարուեցաւ, նախ անոր համար որ, Վասպուրականցին ուզեց հաւատարիմ մնալ Խրիմեաններու պատգամին: Ուր որ միութիւն, վճռականութիւն եւ կամք կայ, յաղթութիւնը ապահով է: Ինչպէս Վասպուրականի, նոյնպէս միւս շրջաններու հերոսամարտերը, լուսաշող կայծ մը արձակեցին աշխարհի վրայ եւ ստեղծուեցաւ հայրենիք մը: Այսօր ալ վտանգաւոր օրեր կ'ապրինք: Զգենք օտարամուտ եւ այլ աւերիչ վարդապետութիւնները, մտածենք հայկական մտքով: Մեր նախորդները մեզի ձգեցին սքանչելի ժառանգութիւն մը, չըլլանք ապիկար ժառանգորդերը, որ հօրը վաստակը կ'ուտէ եւ կը վատնէ»:

Պ. Գ. Ստեփանեան ընկերակցութեամբ իր տիկնոջ (դաշնակ) երգեց «Հայաստանը»: Արտասանեց Ժանօ Մակարեան, մեներգեց Քնարիկ Զորպաճեան: Արենուշները պարեցին հուրիներու պարը: Պ. Թորոս Մինասեանի «Փանթէզի»ները կուշտ ու կուռ խնդացուցին ժողովուրդը: Երգչախումբի քանի մը ազգ. եւ ժողովրդական երգերէն վերջ ընկեր Սերժ Սարգիսեան արտասանեց Պ. Տ. Զիթունիի մէկ գրուածքը նուիրուած հերոսամարտին: Տէր եւ Տիկին Տիգրան եւ Սիւզան Շամօեաններու երգերը եւ պարերը արժանացան ջերմ ծափերու: Փոքրիկն Լոլի Աշրաֆեանի կովկասեան պարերն ալ ծափեր խլեցին:

Ռամկավար կուսակցութեան կողմէ խօսք տրուեցաւ Պ. Մաչօեանի որ ըսաւ. «600 տարիներու գերութիւնէն վերջ 1915 Մայիս 3ին էր որ առաջին անգամ Ազատութեան դրօշը ծածանեցաւ Շամիրամայ բերդին վրայ: Բայց քաղաքակիրթ աշխարհի դաւը եւ Հայուն ճակատագիրը չձգեցին վայելել այդ ազատութիւնը: Սփիւռքի Հայութիւնը, ամէն տարի, իր հայրենիքէն հեռու, տօնելով մեր հերոսամարտը կ'ապրի այն յոյսը թէ օր մը պիտի տիրանանք մեր հայրենիքին»: Ժիրայր Գասպարեանի «Կռունկ»էն եւ ֆրանսերէն մէկ երգէն վերջ, բեմ հրաւիրուեցաւ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը՝ ընկեր Տիգ. Թաղոյեան որ խօսեցաւ խանդավառ եւ բովանդակալից ճառ մը:

Յարգանքի արտայայտութենէն եւ ազատութեան գաղափարին փառաբանութենէն վերջ, ընկերը յիշեց այն դէպքերը որ աշխատած էին Վասպուրական աշխարհին մէջ եւ ցանած յեղափոխութեան սերմերը: Յիշեց դրուագ մը Թիւրքի մը բերնով արտասանուած.— «Հայաստան աշխարհը հսկայ գերեզմաննոց մըն է, որուն տակ պառկած են բիւրաւոր քաջեր: Եթէ վերցնենք պահակները, մեր կործանումն է»: — Կարելի չէ բաժնել պատմութեան ընթացքը: Հայ պետականութեան նախաքայլը առաւ Վասպուրականցին եւ իր ղեկավարներէն Արամի գլխաւորութեամբ 1918ին ստեղծուեցաւ «Մայիս 28»ը, հիմը դնելով Ներկայ Հայաստանին, ճիշդ է, փոքր է, բայց մերն է: Վարչաձեւերը կուգան ու կ'երթան: Խոնարհինք այն բոլոր յայտնի եւ անյայտ հերոսներու առջեւ որ գիտակցեալ մահով անմահացան եւ հայութեան ապագան կերտեցին»:

Կարդացուեցան կարգ մը ուղերձներ ղրկուած Վասպուրականի Փարիզի Հայր. Միութեան, Մարսէյլի Բարձր Հայքի, Զարսանճաքի, Քղիի Հայր. Միութեանց կողմէ, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին մէկ ուղերձը:

Հանդէսին գեղարուեստական մասը լրացած ըլլալով սկսան հայկական եւ եւրոպ. պարերը տեւելով մինչեւ կէ գիշեր:

Վասպուրականցիներու գործակցութիւնը 1915ին եւ համերաշխութիւնը ներկայիս գրաւականն է շահուած յաղթանակին, երէկ զէնքով, այսօր իրենց շուրջ ստեղծուած համակրութեամբ: Երանի թէ այս օրինակը վարակէր նաեւ միւս Հայրենակցականները:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԼԻՈՆ, 15 Մայիս.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն — Տէսինի կազմակերպած (բաժակ Ե. Պալիկեան) միջմասնաճիւղային մրցումները տեղի ունեցան խանդավառութեամբ եւ մեծ բազմութեամբ: Շրջաններէն ալ հանդիսականներ եկած էին Տէսին, քաջալերելու համար հայ մարզիկները:

Կիրակի առաւօտ վիճակ ձգուեցաւ, Վիէն մասնաճիւղ Ալֆորվիլի դէմ, Լիոն-Տէսին Մարսէյլ մասնաճիւղի դէմ, դաշտի վրայ զետեղուած բարձրախօսը առաւօտէն սկսեալ հայերէն երգեր կը նուագէր, օտարներն ալ հետաքրքրութեամբ մտիկ կ'ընէին:

Սոյն մրցումներուն «լըվէ տը ռիտօ»ն կատարեցին Վիէնի պատանիները ընդդէմ մեր պատանի կրտսեր խումբին եւ Լիոն — Տէսինի խումբը պարտուեցաւ 2—3:

Ժամը ճիշդ 3ին սկսաւ մրցումը պաշտօնական երեք դատաւորներով: Գլխաւոր դատաւորն էր Պ. Chazalon, Վիէն—Ալֆորվիլ եղբայրական խաղ մը տեղի ունեցաւ եւ մէկ նշանակէտով Ալֆորվիլ յաղթական հանդիսացաւ: Տասը վայրկեան դադարէ վերջ, սկսաւ Մարսէյլ — Լիոն — Տէսին կրակոտ խաղարկութիւնը: Մարսէյլի յառաջապահները յաճախ նեղը դրին, մեր բերդապահը Տէչանեան, բայց ապարդիւն: Վերջապէս Յակոբ Պէրպէրեան նշանակեց առաջին կէտը: Մարսէյլցիները աւելի տաքցան ու նոյնիսկ դատաւորին բողոքներ տեղացուցին: Դատաւորը վայրկեան մը կեցուց խաղը եւ կարգի հրաւիրեց: Մեր ճարպիկ Սիմոնեանի փասով Ներսէս նշանակեց 2րդ կէտը, աւելի ջղայնացնելով Մարսէյլցիները: Յաճախ դիտած ենք, երբ խումբ մը դաշտին վրայ կը ջղայնանայ, անպատճառ կը կորսնցնէ:

Վերջին պահուն Սիմոնեան նշանակեց 3րդ յաղթական կէտը: Խաղը վերջանալէ ետք տղաքը հրաւիրուեցան ճաշարան, ապա առաջնորդուեցան Վիլօրպանի Թաղապետական սրահը: Ժամը 11ին սրահը լեցուած էր պարասէրներով: Շատերը ոտքի մնացին եւ վերադարձողներ ալ եղան: Լսեցինք ճառեր, երգեր եւ արտասանութիւններ, հայկական ուրախ մթնոլորտ առաւօտեան մինչեւ ժամը հինգը:

X Երկուշաբթի առաւօտ ցուրտ ու ամպամած օդը մեծ դժգոհութիւն պատճառեց: Ժամը 13.30ին զուտ մեր կրտսերները ելան F. C. V.ի կրտսերներու դէմ եւ յաղթեցին 5—0:

Ժամը ճիշդ երեքին սկսաւ Վիէնի Մարսէյլի խաղարկութիւնը: Մարսէյլի խումբը զօրաւոր էր, բայց հազիւ վերջին վայրկեանին նշանակեց յաղթական կէտը:

Քառորդ ժամ դադարէ վերջ սկսաւ երկու «Ֆինալիստ»ներու խաղարկութիւնը տաք ու վճռական: Յաճախ Ալֆորվիլցիները տիրապետեցին, բայց միջնապահ Մինասեանը գլխու ոտքի հարուածներով ետ կը մղէր հակառակորդի վայրէջքները: Մեր ճարպիկ Սիմոնեանը միշտ գիտէ առիթները շահագործել: Ալֆորվիլի բերդապահը հակառակ իր ճարպիկութեան գնդակը ձեռքէն սահեցուց: Սիմոնեան ձախ ոտքով նշանակեց առաջին կէտը:

Ալֆորվիլցիները աւելի տաքցան լուռ ու մունջ արագ խաղարկութեամբ նեղը դնէին մեր բերդապահը, որ շատ մը վտանգաւոր «շիւթ»եր ազատեց: Ալֆորվիլցիները խաղը շարունակեցին գոնէ հաւասարեցնել, բայց կրկին Սիմոնեան նշանակեց 2րդ կէտը, ու խաղը վերջացաւ Լիոն — Տէսինի յաղթութեամբ, 2—0:

Օրուան թագուհին էր Տիկին Պալիկեան որ խմբապետ Կարապետ Սիմոնեանի յանձնեց արժէքաւոր բաժակը, երկրորդ բաժակը Ալֆորվիլի խմբապետին, իսկ 3րդը՝ Մարսէյլի, 12 արծաթեայ շքանշաններ, նոյնպէս Վիէնի խմբապետին 12 շքանշան: Խաղէն վերջ հացկերոյթ մը սարքուեցաւ Լիոնի մէջ, ի պատիւ հիւրերուն, որոնք գիշերը ուշ ատեն մեկնեցան, շնորհակալութիւն յայտնելով, եղած հիւրասիրութեան, ու կարգապահութեան առթիւ:

ԼԻՏԵՍ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ԵՐԿԵՐԸ.— Վեցերորդ հատոր: ԿՐԹՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆԴՀԱՆՐԱՊԷՍ (կրթութեան էութիւնն ու բաժանումները, ընտանեկան ու դպրոցական ղեկավարութիւն.— դաստիարակութիւն,— Ուսում.— Ինքնակրթութիւն: Պէյրութ, տպ. Հայ Ճեմարանի, 1951: Գին 2ուկէս տոլար: Հեղինակի հասցէն.— Collège Arménien, 10 rue H. Beyhoum, Beyrouth (Liban):

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագիր 29րդ տարի Թիւ 3 (1951 Մարտ), ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ: Տարեկան բաժնեգին 8 տոլար: Հասցէ.— 212 Stuart St. Boston, 16, Mass. (U. S. A.):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (58)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Դ.

Սուլթանին հրամայած բոլոր այս բացառիկ յարձակումները յայտնի է որ մէկ նպատակ միայն ունէին — պաշարեալներուն եւ Ճենովացիներուն ուշադրութիւնը ուրիշ կողմ դարձնել:

Այս ռազմավարութիւնը հիանալի կերպով յաջողեցաւ: Ոչ մէկ տեղ փորձ եղաւ պաշարեալներուն կողմէ Թրքական նաւատորմին դէմ, երբ մէկ ծովէն միւսը կը փոխադրէին: Ապահովաբար ոչ Յոյները, ոչ ալ Ճենովացիները բան մը չկասկածեցան իսկ, թէեւ Դուկաս կ'ըսէ թէ վերջէն Ճենովացիները պնդեցին թէ գիտէին Սուլթանին ծրագիրները բայց անոր հաճելի ըլլալու համար գործը գաղտնի պահած էին: Ֆիլէլֆ որոշ կերպով կ'ըսէ սակայն թէ ընդհակառակն ապշահար եղան երբ եղածը իմացան:

Արդէն խոհեմ, երիտասարդ Սուլթանը ամենամեծ կանխազգուշութիւններ ձեռք առած էր: Վոսփորի եզերքին ամբողջ երկայնքին վրայ, կ'ըսէ Քալքօնդիլաս, թնդանօթներով զինուած ուժեր դրուած էին ամէն յարձակում ետ մղելու համար: Ապրիլ 21էն 22ի գիշերը վերջին պատրաստութիւնները տեսնուեցան, աւարտեցան: Ընտրութիւն մը ըրած էին Թրքական նաւատորմին նաւերուն մէջ: Հեղինակներուն մեծ մասը 68էն մինչեւ 80 նաւու խօսքը կ'ընեն:

Ապրիլ 22ի արշալոյսին զարմանահրաշ ճամբորդութիւնը սկսաւ:

« Այդ Ապրիլ ամսուն 22րդ օրը, կը գրէ Կրիտոպուլոս, Սուլթանը տեսնելով որ ցամաքի վրայ չէր յաջողեր մեզի մեծ վնաս մը տալու, ինչպէս փորձով տեսեր էր, երեւակայեց իր նաւատորմին մէկ մասը Պոլսոյ նաւահանգստին մէջ իսկ մտցնել, որպէսզի փութացնէ իր ծրագիրներուն իրականացումը: Իր բոլոր նաւատորմը Սիւներուն մօտ խարսխած ըլլալով, որ քաղաքէն երկու մղոն էր, հրամայեց բոլոր նաւաստիներուն ցամաք իջնել, եւ 3 մղոն երկայնութեամբ ճամբու մը վրայ, Բերայի լերան ամբողջ երկայնքը, Վոսփորի եզերքէն սկսեալ մինչեւ Պոլսոյ նաւահանգստին մէջ, ճամբայ մը հարթել տուաւ: Եւ երբ այդ ճամբան ամբողջովին հարթուեցաւ, անոր ամբողջ երկայնութեանը վրայ Թուրքերը գլանաձեւ գերաններ շարեցին, զորս այնքան լաւ իւղոտեցին Ղալաթիոյ Ճենովացիներէն գնուած մեծաքանակ իւղով եւ ճարպով, որ Սուլթանը խորհեցաւ թէ ալ կրնայ փորձ մը ընել իր նաւատորմին մէկ մասը Պոլսոյ նաւահանգստին մէջ մտցնելու:

Գործի սկսաւ փոքրիկ «ֆուստ»ով մը, զայն յիշեալ գլանաձեւ գերաններուն վրայ դնել տուաւ եւ քիչ ատեննուան մէջ մեծ արագութեամբ զայն հասցուց Ոսկեղջիւրի մէջ: Ու երբ Թուրքերը տեսան որ այս գիտը շատ լաւ կը յաջողէր, սկսան ուրիշ աւելի փոքրիկ «ֆուստ»եր ալ քաշել, որոնք 15էն մինչեւ 20 կամ 22 զուգաթի էին: Անշուշտ առաջին ակնարկով այս բանը անկարելի եւ կամ անհաւատալի պիտի թուէր, եթէ Սուլթանը իր տրամադրութեան տակ չունենար բազմահազար վարձկաններ եւ հայ բանուորներ այդ լեռներուն վրայէն ցուկանաւերը քաշելու համար: Այդ նաւերէն 72 հատ մտցուցին Պոլսոյ նաւահանգիստին մէջ ամէնքն ալ լաւ զինուած եւ ամէն բանի պատրաստ, եւ այս բանը կարելի եղաւ, որովհետեւ Թուրքերը շատ լաւ կ'ապրէին Ղալաթիոյ Ճենովացիներուն հետ »:

Վենետիկցի բժշկին այս շատ համառօտ պատմութիւնը բաւական լաւ կը պատկերացնէ այս պատերազմական արտակարգ գործողութիւնը, որ Պոլսոյ համբաւաւոր պաշարման ամէնէն նշանաւոր միջադէպերէն մէկը եղաւ, եւ որ հակառակ բացարձակյաջողութիւն մը չունենալուն, դարձեալ ամենամեծ ազդեցութիւն մը ըրաւ վերջնական արդիւնքին վրայ:

Կրիտոփուլոս քիչ մը աւելի մանրամասնօրէն կը պատմէ նոյն գործողութիւնը: Ըստ իր պատմութեան, նաւերը կը սահէին կլոր գերաններու կամ սահնակներու վրայէն Գապաթաշէն 8 մղոն երկայնութեամբ ճամբէ մը անցնելով արագօրէն բլուրն ի վեր կ'ելլէին եւ նոյնքան արագօրէն դէպի Ոսկեղջիւր կ'իջնէին:

(Շար.)

էր գլխաւորաբար այս յարձակողականին ծանրութիւնը, յաջողած է ջախջախել կարմիր ուժերը : Այս վերջինները կրցած են հողային որոշ տարածութիւն մը վերագրաւել, ունենալով 25.000 սպաննեալ եւ նոյնքան ալ վիրաւորներ, ընդամէնը 5 օրուան մէջ :

Արեւելեան ճակատամասին վրայ կարմիր ուժերու ճիգը տկարացնելու նպատակով, Դաշնակիցները, տեղական յարձակումներու կը դիմեն Սէուլի հիւսիսային կողմը : Անոնց յառաջապահները կրցած են խորանալ քանի մը քիլոմեթր :

Կիրակի իրիկուն, Թոքիոյի զինուորական շրջանակները ունէին այն վերջնական տպաւորութիւնը, թէ հակառակ իրենց յարձակումներուն, կարմիրները, զգալապէս տկարացած են դաշնակից օդանաւերու, հրետանիի եւ հետեւակազօրքի բուռն դիմադարձութեան հետեւանքով :

Այսուհանդերձ, կը նշմարուի համայնավարներու նոր համախմբում մը Ուիժոնկցուի հիւսիսը եւ կը կարծուի թէ կարմիրները, այս անգամ իրենց յարձակումները պիտի ուղղեն Սէուլի վրայ :

Շաբաթ օր տեղի ունեցած օդամարտի մը ընթացքին 25 ամերիկեան օդանաւեր, 20 վայրկեան տեւողութեամբ ընդհարում մը ունեցան 50 կարմիր Միկերու հետ (օդանաւեր Միկոյեանի անունով) : Կարմիրները կորսնցուցած են 3 Միկեր եւ 5 ուրիշներ ալ վնասուած են :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ անցեալները առաջարկած էր Զօրսերու ժողով մը, համայնավար Չինաստանի մասնակցութեամբ պատրաստելու համար Ճափոնի հաշտութեան դաշնագիրը : Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը Մոսկուայի յանձնած ծանուցագրով մը, վճռապէս կը մերժէ այդ առաջարկը : «Մ. Նահանգները, այդ դաշնագրին համար պէտք չունին առաջնորդուելու մեղադրեալ յարձակողի մը կողմէ» (ակնարկը՝ համայնավար Չինաստանին) : Ռուսերը կ՚առաջարկէին նոյնպէս, որ դաշնագրի կնքումէն վերջ օտար ուժերը հեռանան Ճափոնէն : Ամերիկացիները կ՚ըսեն, թէ դաշնակից ուժերը, ատկէ վերջն ալ պիտի շարունակեն հոն մնալ, յանուն հաւաքական պաշտպանութեան եւ Ճափոնի իսկ ցանկութեամբ :

ԼԱՒԱՏԵՂԵԱԿ աղբիւրի մը համաձայն, նախագահ Թրումըն, մօտ ապագային պիտի այցելէ Արեւմտեան Եւրոպա, Ատլանտեանի զինակցութիւնը ամրապնդելու համար :

ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԸ կատարուեցաւ Լիբիոյ (Ափրիկեան Տրիպոլիս) ապագայ թագաւոր Էմիր Մոհամմէտ Իտրիս էլ Սէնուսիի դէմ : Էմիրը, իր առաջին պաշտօնական այցելութիւնը կու տար Տրիպոլիս, երբ ռումբ մը պայթեցաւ անոր ինքնաշարժին ճիշդ քովը : Ձերբակալուեցան երկու հոգի : Էմիրը չվնասուեցաւ :

ՉՈՐՍ ՀԱԶԱՐ ամերիկացի զինուորներ ճամբայ ելան Նիւ Եորքէն դէպի Պրէմէրհաֆըն (Արեւմտեան Գերմանիա) :

ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ժողովի 56րդ նիստին, Պ. Կրոմիքօ նոր դարձուածք մը առաջարկեց օրակարգի կազմութեան համար : Այս մէկն ալ սակայն ոչինչ կը փոխէ հարցի էութենէն եւ Պ. Կրոմիքօ, յայտնօրէն կ՚ուզէ ժամանակ շահիլ : Արեւմտեան պատուիրակները վճռապէս կը մերժեն Ատլանտեանի դաշինքն ու ամերիկեան խարիսխներու հարցը մտցնել օրակարգին մէջ, բան մը, որու վրայ կը պնդէ միշտ խորհրդային պատուիրակը :

ՊԱՏԵՐԱԶՄ՝ 1952ԻՆ.— Արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդային հրամանատարը, զօր. Զուիքով, կարմիր սպաներու եւ պաշտօնատարներու առջեւ ճառ մը խօսելով յայտարարեց, թէ պատերազմը պիտի պայթի 1952ի ամրան : «Խորհրդային սպայակոյտը ապացոյցներ ունի, թէ զօր. Այզընհաուըր կազմած է ծրագիր մը, կանխարգել պատերազմ մը հռչակելու համար Սովետներու դէմ, 1952ի ամրան» :

ՄԱԿի ընդհ. կեդրոնատեղին, որ կը գտնուէր Նիւ Եորքի մօտերը, Լէյք Սըքսէսի մէջ, փոխադրուեցաւ Ֆլըշինկ Մէտովի շէնքերը, ուր պիտի մնան մինչեւ Օգոստոս : Այնուհետեւ պիտի փոխադրուին՝ դարձեալ Նիւ Եորքի մօտերը, Մէնհէթընի մէջ կառուցուած նոր շէնքը : ՄԱԿը, Լէյք Սըքսէս մնաց 5 տարի եւ գումարեց 8266 զանազան նիստեր :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ 177ի դէմ 301 ձայնով վաւերացուց 1951—52 տարեշրջանի ելմտացոյցը, 2648 միլիառ ֆրանք ելք եւ 2104 միլիառ մուտք, որուն վրայ պիտի աւելնան ամերիկեան (Մարշըլի ծրագրին) նպաստն ու հաւանական փոխառութիւն մը : Այս գիշեր, ազգ. ժողովը, Պ. Էրիոյի նախագահութեամբ պիտի գումարէ իր վերջին նիստը :

ԻՏԱԼԻՈՅ արտաքին նախարարը, Կոմս Սֆորցա յայտարարեց, թէ պէտք է վերաքննուի իտալական հաշտութեան դաշնագիրը, որ լեցուն է անարդարութիւններով եւ այլանդակութիւններով, մանաւանդ որ Սովետներու արբանեակ երկիրները պատռած են իրենց դաշնագիրները եւ կը գործեն իրենց ուզածին պէս : Վարչապետ Պ. տը Կասփէրի եւս յայտարարեց, թէ Իտալիա չի կրնար չէզոք մնալ աշխարհի այժմու կացութեան մէջ :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յունիս 2ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 26ին, Շաբաթ երեկոյ, **Horloge**ի սրահին մէջ :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 10ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի :

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :

Այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահը, 22 rue Voltaire :

Կը նախագահէ՝ ընկեր Պ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկեր ՀՐ. ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Օր. Աստղիկ Քէօսէեան եւ Պ. Աւ. Քիւփէլեան (երգ), Տիկին Գեղանոյշ (արտասանութիւն), ինչպէս նաեւ հայկական եւ կովկասեան պարեր :

Կէս գիշերին կը սկսին միջազգային պարերը : Նուագախումբ՝ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ :

Buffet Մուտք՝ 125 ֆր. Attractions

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կապոյտ խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան, Վասպուրականի եւ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեանց :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, քաղաքապետարանի սրահը :

ՍՈՐԳՈՆԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, 27 ՄԱՅԻՍ 1951, ԺԱՄԸ 2ԻՆ

Համաժողովրդական հանդիսաւոր տօնակատարութիւն Վարդանանց Հերոսամարտի **1500**մեակին առիթով

Կազմակերպուած Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ, Կրօնական Ընկերակցութեան կողմէ :

Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՆ

Հովանաւորութեամբ Կաթողիկոսական Պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ :

Նախագահութեամբ

Պ. ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

Սիրայօժար մասնակցութեամբ, Կոմիտաս դպրաց դասու երկսեռ երգչախումբի, Փարիզահայ յայտնի արուեստագէտներու, Փարիզի եւ շրջակայքի բոլոր հայ վարժարաններու եւ Դպրոցասիրացի աշակերտութեան :

Ճոխ յայտագիր, որ պիտի տպագրուի առանձին :

Իւրաքանչիւր հայ պարտականութիւն պիտի նըկատէ իր ներկայութեամբ պանծացնելու հայ պատմութեան մեծագոյն հերոսին նուիրուած այս համազգային յիշատակութեան եւ փառաբանութեան օրը :

Մուտքի տոմսերը ժողովրդական գիներով, 100, 150 եւ 250 ֆրանք :

Հանդէսին օրը որեւէ տոմս պիտի չծախուի սրահի կիշէն :

Նախապէս ապահովել տոմսերը Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատունէն :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Աղաւնի Ուզունեան կը փնտռէ քոյրը, Աղաւնի (ծնեալ Գալուստեան), (մայրը Գոհար, հայրը Օննիկ) : 1933ին կը գտնուէր Ռոման (Drôme) : Իմացնել 33 rue Pierre Brossellet, Առնուվիլ լէ Կոնէս, (S. et O.) :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սրբուհի Գազանճեան (ծնեալ Ասլանեան), (Վառնացի, Պուլկարիա, այժմ Պոլիս), մօր անունը Արաքսի, կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Տիգրան Ասլանեան որ պատերազմէն առաջ Փարիզ կը գտնուէր : Արհեստով սափրիչ, Պէլժիքի մէջ : Տեղեկացնել (մեռած կամ ողջ) Պետիկեանի, 11 rue Nouvelle, Ալֆորվիլ (Seine) :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԼԻՈՆ.— Ռուս. Միութեան դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի, ժամը 20.30ին, 7 Passage Costeի սրահը, Cours Lafayette : Նիւթ՝ Սփիւռքի Հայերը : Դասախօս՝ Բժիշկ Յ. Սարաֆեան :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ Քատէ սրճարանին վերնայարկը : Կը խօսի Պ. Նուպար Յովհաննէսեան : Նիւթ՝ Ամերիկեան ճամբորդութիւն :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ.— Եկեղեցւոյ Կրթական Մարմնոյ Պանեէօ Քաշանի հայ դպրոցի տարեկան հանդէսը՝ Կիրակի, 20 Մայիս, ժամը 3ին, ֆրանսական աղջկանց վարժարանի «Վօտէ»ի սրահին մէջ : 69, rue d'Arcueil, Պանեէօ : Աշակերտներու կողմէ երգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ : Ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Օր. Բերկրուհի Ծալքանի :

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մեթրօ. — Պանեէօ, օթօպիւս թիւ 188 Porte d'Orléansէն եւ իջնել rue d'Arcueil :

ԼԻՈՆԻ Կապ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, Պօղոս Քէնտիրեանի եւ Սանուհի Գոհարիկ Սիմոնեանի նշանախօսութեան առթիւ Տիկին Մանուկեանէ (Վիէնէն) 1000 ֆր., ընկեր Ահարոն Քէնտիրեանէ 1000, Պ. Պօղոս Քէնտիրեանէ 500, ընկեր Աւետիս Սիմոնեանէ 500, փոքրիկն Զօլաքեանէ 200 : Գումար 3200 ֆրանք :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 23 MAI 1951 Չորեքշաբթի 23 ՄԱՅԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6463–Նոր շրջանի թիւ 1874

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՐ ԳԼՈՐԵԼՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿ ՉԷ

Կարգ մը խորհրդածութիւններ եւս, փարիզի արաբերէն թերթին գրգռիչ տեղեկութեան առթիւ, զոր թարգմաներ էինք երէկ:

Տարօրինակ է որ այսքան տարի Եւրոպա բնակելէ վերջն ալ, չսորվեցանք թէ լեռը չենք: Ոչ ալ անմատչելի կղզի մը կ'ապրինք ։

Բարեկամ թէ թշնամի մեր քայլերուն կը հետեւին ամէն տեղ: Օրուան բոլոր ժամերուն ։

Երբ կ'օրօրուինք յօրանջելով կամ քնաթաթախ, երանաւէտ երազներ հիւսելով, մի՛ կարծէք թէ ուրիշներն ալ կը քնանան ։

Մեր ներքին վէճերն անգամ կ'արձանագրուին օրը օրին, ի հարկին օգտագործուելու համար ։

Անշուշտ վախնալու պատճառներ չունինք, երբ իսկապէս հանրօգուտ, հայրենասիրական աշխատանքներ է որ կը կատարենք:

Դժբախտաբար սանձարձակ ազատութիւնը յաճախ դուռ կը բանայ զանազան փորձութեանց: Եւ թիւրիմացութիւններ կը ծագին պարբերաբար, այս կամ այն գաղութին մէջ ։

Միջոցներ չեն պակսիր, երեւան հանելու համար «Էլ – Արաբ»ի տեղեկութեանց աղբիւրները:

Բայց, բուն հարցը այդ չէ:

Ահաւասիկ անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ ո՛րքան դիւրին է պղտորել ջուրերը, հիմնուելով զանազան սուտ – կօսէներու կամ շարժուձեւերու վրայ ։

Եւ երբ խնդիրը կապ ունի արեւելեան երկիրներու հետ, գիտէք թէ ո՛ւր կրնայ յանգիլ որեւէ պղտոր հոսանք, թերթէ թերթ սողոսկելով ։

Մանաւանդ այս օրերուն, երբ չարախինդ հարեւաններ աչք ու ականջ կտրած են, միտքերը թունաւորելու համար:

Քար գլորելու ժամանակ չէ ոչ աջին, ոչ ալ ձախին համար ։

Ընդհակառակն, ժամանակն է ճամբուն վրայ դիզուած քարերը ժողվելու եւ մէկդի նետելու, որպէսզի մեր գլխուն կամ ոտքերուն չզարնուին:

Եթէ առտուն կանուխ արթնցողը քաղաքականութիւն պիտի վարէ, «Էլ Արաբ»ներ միշտ ալ պիտի գտնուին, առասպելներ պատմելու եւ միտքերը գրգռելու համար ։

Զափազանց եռանդը ոեւէ մէկուն իրաւունք չի տար թիւրիմացութիւններ ստեղծելու օտար շրջանակներու մէջ ։

Աւելի քան երբեք ժամանակն է ամփոփուելու եւ ծրագրեալ աշխատանքի վարժութիւն մը փորձելու, յանուն գաղութներու ապահովութեան եւ ինքնապաշտպանութեան ։

Միայն այս հողը բեռ մը ծրագիր կ'արժէ ։

Ի՞նչպէս կը յաւակնինք Հայկ. Դատ հետապնդել արտասահմանի մէջ, երբ նորանոր ճեղքեր կը բացուին ամէն տեղ, իբրեւ հետեւանք թերխաշ մարզանքներու ։

Գոնէ ուրիշներէն դաս առնէինք ։

Խաղաղութեան եւ բարօրութեան պայքարին մէջ, ամէնէն զօրաւորներն անգամ նախ եւ առաջ կ'աշխատին կարգի դնել իրենց տունը:

Ցետին անճարը կը նորոգէ իր տանիքը, որպէսզի ջուր չհոսի: Կամ դուռ-պատուհան կը գոցէ, որպէսզի չարագործներ եւ դաւադիրներ չսողոսկին, վտանգի պահուն ։

Իսկ մեր մէ՞ջ: Ահա կը տեսնէք: Անտիրութիւն, անիշխանութիւն: Ներսէն թէ դուրսէն ։

Պատմական Բիւզանդիոնին խումբ մը կայսրեր տուած ըլլալու մե՞ղքն է որ կը քաշենք, բիւզանդաբանութիւնները փոխանցելով երկիրէ երկիր...

Մինչեւ ե՞րբ իւրաքանչիւր անհատ կամ խմբակ ինքնիշխան ուժ մը պիտի նկատէ ինքզինքը, հոգեչահ քարոզներ կարդալու եւ փրկութեան նաւահանգիստներ փնտռելու կամ ցուցնելու համար:

Նոր գիւտերէն եւ ծրագիրներէն առաջ, բոլորիս պարտքն է անկարելին փորձել, զօրացնելու համար տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան ցանցերը ։

Այդ բազմութիւնները խրատ եւ ծրագիր չէ որ կը սպասեն մեզմէ, այլ սրտցաւ եւ յարատեւ աշխատանք:

Մեր կամքէն եւ գործունէութենէն կախուած են շահն ու վնասը:

Օտարին հինգ մեղքին դիմաց տասը գործած պիտի ըլլանք մենք մեր ձեռքով, եթէ չըմբռնենք օրուան պահանջները եւ մեր պարտականութիւնը ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՋՈՐՍԵՐ»ՈՒ ՊԱՐԸ

Ո՞վ չի գիտեր Բարձր Հայքի ժողովրդական պարը — երկու յառաջ, մէկ ետ:

Ամէնէն անվարժն ալ կրնայ ժամերով պարել, առանց տաղտուկ զգալու ։

Եւրոպա եկանք եւ երէկուան բարեպաշտն ալ սկսաւ «սամպա» եւ «ռումպա» պարել ։

«Երկու յառաջ, մէկ ետ»ը եւ ուրիշ պարեր չեն մոռցուած տակաւին: Բայց, վախն ի վախը կ'երեւան, մունջ – հարսերու պէս: Մանաւանդ «շքեղ եւ աննախընթաց» հանդէսներու մէջ:

Այս պարը չէ՞ք յիշեր, հետեւելով Զորս մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներու փոխանորդներուն ժողովներուն ։

Ահա 58րդ ժողովը, օրակարգի մը շուրջը ։

Անոնք ալ կը պարեն, առանց նուագի, բայց նոյնքան համաչափ եւ... կրքոտ ։

Միայն եղանակը փոխուած է,— «երկու ետ, մէկ յառաջ», եւ ոչ թէ «երկու յառաջ, մէկ ետ»:

Կը չարախօսե՞մ: Ընդհակառակն: Պարզապէս ֆրանսական պաշտօնականին խոստովանութիւնն է որ կ'արձանագրեմ ։

Եթէ Պ. Փառոտի մեր պարերը գիտնար, կրնար դաս մը եւս տալ Պ. Կրոմիքոյի ։

Մանաւանդ որ, մեր պարերը ունին անգերազանցելի արժէք մը — խաղաղութի՛ւն կը պարգեւեն: Միշտ քայլ մը յառաջ նետուելով ։

Մինչդեռ Զորսերու պարը — 58րդ ներկայացում — կը սպառնայ խախտել ոչ միայն հոգիներու խաղաղութիւնը, այլեւ աշխարհի անդորրութիւնը:

Պատահաբար քայլ մը յառաջ նետուած ժամանակ ալ, տասը քայլ ետ կ'երթան ։

Եւ ասոնք փոխանորդներն են: Այսինքն պաշտօնեաները:

Եթէ վաղը «վարպետ»ները [illegible] կանանչ սեղանին շուրջը, չէ՞ք վախնար որ դէպի ետ նետուին ոչ թէ զգուշաւոր քայլերով, այլ վարպետի ոստումներով ...

ՎԱՀԷ

ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ժողովին 57րդ նիստին մէջ, արեւմտեան պատուիրակները ընդունեցին խորհրդային առաջարկ մը, որուն համաձայն, Գերմանիոյ սպառազինման խնդիրը երկու անգամ պիտի արձանագրուի օրակարգին մէջ, մէկը՝ սպառազինումներու կրճատման հարցէն առաջ, միւսը՝ անկէ վերջ: Զորս արտաքին նախարարները պիտի որոշեն նախապատուութեան կարգը: Այս յառաջդիմութենէն վերջն ալ, սակայն, անելը շարունակուեցաւ, որովհետեւ դաշնակիցները անգամ մըն ալ մերժեցին խորհրդային պահանջը՝ Ատլանտեանի դաշինքն ու ամերիկեան խարիսխներու հարցը օրակարգ անցնելու մասին: Պ. Կրոմիքօ մերժեց խօսիլ ուրիշ նիւթերու մասին, մինչեւ որ իր այս պահանջը չընդունուի: Նիստերը կը շարունակուին ։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ խորհուրդին ամերիկացի նախագահը, Պ. Սփոֆորտ, պաշտօնապէս առաջարկեց խորհուրդին, լիազօր իրաւունքներով ընդունիլ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի անդամակցութիւնը Ատլանտեանի դաշինքին: Անգլիա, որ մինչեւ այսօր կը հակառակէր այս անդամակցութեան, վերագնահատման կ'ենթարկէ արդէն իր դիրքը այս հարցին մէջ:

15 ԱԶԳԱՅԻՆ ՑԱՆԿԵՐ կազմուած են, ընտրական պայքարին առթիւ: Շատ մը անկախ կամ աջակողմեան խմբակցութիւններ ալ առանձին ցանկեր կը կազմեն: — Ազգ. ժողովը իր նստաշրջանը փակեց երէկ, երեքշաբթի: Ընտրական պայքարը հետզհետէ կը սաստկանայ: «Խնամութիւնները» սկսած են արդէն, չափաւոր կուսակցութեանց միջեւ ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտը քուէարկեց որոշում մը, որուն համաձայն Մ. Նահանգներու տնտեսական աջակցութենէն պիտի զրկուին այն բոլոր երկիրները, որոնք պատերազմական պիտոյքներ կը ղրկեն համայնավար երկիրներուն ։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարութիւնը հրահանգեց հարկահաւաքներուն յետաձգել 1951ի տուրքերու մասին ըլլալիք ազդարարութիւնները եւ բարեացակամութեամբ վարուիլ գանձելի տուրքերու վճարման մասին, ընտրական պայքարի շրջանին ։

Պարսկաստան կը սպառնայ

ԲՈՂՈՔԻ ՅՈՅՑ ՄԸ ԱՆԳԼԻԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Վերջին լուրերը շատ աւելի ծանրացած կը ցուցնեն անգլեւիրանեան վէճը:

Իրանի արտաքին նախարարը, Պագըր Քազեմի երկուշաբթի օր իր մօտ հրաւիրելով Թէհրանի ամերիկեան դեսպանը, գանգատած է Մ. Նահանգներու միջամտութեան դէմ: Ըսած է թէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը ուժ տալով բրիտանական բողոքներուն, շատ ծանր տպաւորութիւն գործած է Իրանի իրաւասու շրջանակներուն մէջ: Յետոյ ազդարարած է թէ ազգայնացման օրէնքին գործադրութեան յապաղումը «պիտի զայրացնէ իրանեան ժողովուրդը»:

Նախարարը գիտել տուած է թէ Մ. Նահանգները նախապէս չէզոք էին անգլեւիրանեան վէճին մէջ, եւ յոյս յայտնած է թէ այսուհետեւ ալ պիտի պահեն իրենց բարեկամական եւ անկողմնակալ դիրքը:

Միեւնոյն օրը, Իրանի կառավարութիւնը ծանուցագիր մը կ'ուղղէր Անգլեւիրանեան քարիւղի ընկերութեան, պահանջելով շարունակել ամսական երկու միլիոն սթերլինի փոխարինութեան վճարումը, որ դադրած էր ազգայնացման եւ անստուգութեան հետեւանքով ։

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ ընկերութիւնը պիտի մերժէ յանձնել ստացուածքները, ապաւինելով բրիտանական կառավարութեան որ ամենամեծ բաժնետէրն է:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Մեծն Բրիտանիա պիտի բողոքէ Իրանի մէջ հաստատուած Անգլիացիներու ցուցակագրութեան դէմ: Իրան ցանկեր կազմելով, կը խորհի արտաքսել կասկածելիները: Ասոնց մէջ կը գտնուին Անգլեւիրանեան Ընկերութեան երկու պաշտօնեաներ, բրիտանական հիւպատոս մը եւ մարախի մասնագէտ մը ։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ խոր մտահոգութեան մատնուած են ընկերութեան անգլիացի պաշտօնեաները եւ իրենց ընտանիքները: Շատեր կը հրաժարին, իրենց երկիրը վերադառնալու համար ։

Թէհրանի ֆրանսերէն թերթը կը գրէ թէ ութ զուիցերիացի մասնագէտներ հրաւիրուած են իրանեան կառավարութեան կողմէ:

ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ

Ազդեցիկ մոլլա մը, Էյաթուլլահ Քաշանի երկուշաբթի օր կոչ մը ուղղեց Իսլամներուն, որպէսզի բողոքի ցոյց մը կատարեն յաջորդ օրը (երէկ), «Անգլեւամերիկեան միջամտութեան դէմ, որ կը [illegible] թիւնը»: Կրօնապետը կը սպառնայ նուիրական պատերազմ յայտարարել: Այս հսկայական ցոյցը սարքուած էր ազդելու համար կառավարութեան եւ խորհրդարանին վրայ ։

Հեռագրի մը համաձայն, կացութիւնը այնքան ծանր է որ կարգ մը դեսպաններ մտահոգութեան մատնուած են ։

× Վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ, որ միշտ խորհրդարանին մէջ կը բնակի, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ օտար լրագրողներու, իր կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարին միջոցաւ.

— «Ես միշտ խորշած եմ վարչապետ ըլլալ երկրի մը մէջ ուր ժողովուրդին մէկ մասը նախապատմական կեանք մը կ'ապրի, նոյնիսկ մայրաքաղաքին մէջ: Այն կառավարութիւնները որոնք բարեկամ են մեզի, կարգ մը դժուարութիւններ ստեղծած են բարենորոգումներու ճամբուն վրայ: Խնդրեմ գացէք անձամբ տեսէք մայրաքաղաքի բնակչութեան վերոյիշեալ մասին թշուառութիւնը, այն ատեն կը ստանաք ազատամիտ եւ բարեացակամ վարչապետի մը պատասխանը»:

Ընդհ. քարտուղարը հրաւիրեց թղթակիցները այցելել հարաւային Թէհրանի մէկ մասը ուր բնակիչները քարայրներու մէջ կ'ապրին ։

× Բրիտանական դահլիճը ժողով գումարեց երէկ, որոշելու համար իր դիրքը՝ Իրանի ժխտական պատասխանէն վերջը ։ Հինգշաբթի օր նորէն ժողով պիտի գումարէ ։

× Մոսկուայի անթելը առջի օր ամփոփեց իրանեան թերթերուն յօդուածները՝ բոլորն ալ թշնամական՝ Անգլիոյ հանդէպ ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Այս հրահանգին համաձայն, որեւէ ազդարարութիւն պիտի չուղղուի Յունիս 25էն առաջ: Հաշուակալները պարտաւոր են տուրքերու գանձումը կատարել «մասնաւոր փափկանկատութեամբ», եւ հետապնդումներ կատարել միայն բացառապէս հարկեցուցիչ պարագաներու մէջ ։

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը, Պ. Մորիսըն, վերջացուց իր եռօրեայ այցելութիւնը Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ: Նախարարը շատ գոհ մնացած է գերման պետական մարդոց հետ իր տեսակցութիւններէն: Եթէ Պարսկաստանի հարցը անհրաժեշտ չդարձնէ Լոնտոն իր վերադարձը, ստիպողաբար, Պ. Մորիսըն, Պոննէն պիտի մեկնի Վիէննա ։

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԾԱՂԿՈՂ ԵՐԿՐԻՆ ԵՐՋԱՆԻԿ ԹԱԳԱՒՈՐԸ

Գիւտ մը չէ որ կ՚ընենք ։ Մեքենական աշխարհը յեղաշրջեց մարդկութիւնն ու բնութիւնը։ Այս գործօններու կարգին ամենակարեւոր տեղը պէտք է տալ նաւթին կամ , ինչպէս կ՚ըսեն, «սեւ ոսկիին»։ Ու երկիրներ, որոնք ժամանակին հարուստ էին ու չքեղ, դարձան աղքատ ու յետամընաց։ Փոխադարձաբար անապատային ու քարքարուտ վայրերը, որոնք լքուած էին եւ ուրկէց դարերով անցած են միայն ուղտերու կարաւաններ , այսօր կը ներկայանան արժէքաւոր ու մրցակցութեան թատերաբեմեր, շնորհիւ իրենց ընդերքին մէջ պահուած քարիւղին։ Թէեւ երբեմն ոմանց փորձանք ալ կը դառնայ ։

Այդ երջանիկ բախտը ունեցաւ նաեւ Իպն Սէուտի Արաբիան։

Սէուտ զաւակն էր արաբ վեհապետներէն Ապտիւլրահմանի , որ դաւադրութեամբ պաշտօնազրկուած եւ վտարուած էր մայրաքաղաք Րիյատէն եւ բանտարկուած այլուր։

Նմանապէս իր նախնիքներէն Մեծն Սէուտ , քաջ մարտիկ եւ հայրենասէր, 18րդ դարուն աշխատած էր իր մականին տակ ամփոփել կեդր. Արաբիոյ վաչկատուն ցեղերը — Վահապիները ։ Անոր արձակագէնները արդէն սկսած էին մտահոգել Հալէպի, Դամասկոսի եւ մինչեւ Միջագետքի Թուրքերը։ Նախատեսելով սպառնացող վըտանգը, Սուլթանը անոր վրայ ղրկեց բանակ մը, հրամանատարութեամբ Մէհմէտ Ալի փաշայի ։ Սէուտ գերի բռնուեցաւ եւ Պոլիս փոխադրուելով գլխատուեցաւ Այա Սոֆիայի առջեւ ։

Իպն Սէուտ 1901ին, իր աքսորավայրին մէջ, թերեւս չէր մտածեր այն մեծ յաջողութիւններուն մասին, որոնք պիտի ունենար յետագային ։ Իր նպատակն էր միայն վերստանալ իր նախահայրերուն քաղաքները՝ Րիյատ եւ Նէճտ ։

Օր մըն ալ օգտուելով դաւադիր Րաշիտի մայրաքաղաքէն բացակայութենէն, յիսուն ընկերներով յարձակեցաւ Րիյատի վրայ, գերի բռնեց պահակազօրքը։ Շրջեցաւ անապատէ անապատ, գիւղէ գիւղ եւ ամենուրեք հաստատեց իր գերիշխանութիւնը ։

Վաչկատուն Պետեվիներուն մէջ արծարծեց կրօնական պաշտամունքը՝ Իսլամ , քարոզելով [illegible] թիւնը։ Այսպէս աւազակաբարոյ եւ թալանող անապատի Պետեվիներէն կազմեց կարգապահ ռազմիկներու բանակ մը ։

Տասնըհինգ տարի իր բանակով կատարեց արշաւանքներ, Ֆրանսայի երկու անգամը ընդարձակ հողամասի մը վրայ։ Սփռեց սարսափ ու համակրանք ։

Առաջին աշխարհամարտին Անգլիա ուզեց սիրաշահիլ այս քաջարի հայրենասէր պատերազմիկը, վախնալով որ կրնար վտանգել Պարսկաստանի քարիւղին շահագործումը։ Իսկ Թուրքերը, իրենց դասը առած ըլլալով Դամասկոսի մէջ՝ մտահոգ էին այս կորովի մարդուն զօրացումէն։ Ուստի անոր վրայ ղրկեցին Հիւսիսային Արաբիոյ ցեղախումբերը, հրամանատարութեամբ իր վաղեմի թշնամի Րաշիտին։ Պարտուեցաւ Թրքական բանակը ։ Անհամաձայնութիւն ծագեցաւ բրիտանական քաղաքականութեան մէջ (գնդապետ Լորընս եւն.)։ Եւ 1924ին Իպն Սէուտ Անգլիոյ կողմէ իր ձեռքերը ազատ զգալով, միւս կողմէ քաջալերուած իսլամական հանրային կարծիքէն, անգամ մըն ալ հեծաւ իր դեղին ուղտին վրայ ։

Եւ իր զօրքին գլուխն անցնելով գրաւեց Հիճազը։ Մէկ տարի վերջ ներկայ Սէուտի Թագաւորութիւնը արդէն հաստատուած էր , ինչպէս կը գրէ ֆրանսացի լրագրող մը ։

Այս Թագաւորութիւնը իր սահմանները կը տարածէ արեւմուտքէն Կարմիր ծով, արեւելեան կողմէ իր դրացիներն են Իրան, Իրաք, հիւսիսէն Սուրիա, Լիբանան , եւն.։

Իպն Սէուտի գերիշխանութեան ենթակայ են իսլամական սրբազան վայրերը.— Հիճազ, Մեքքէ, Մետինէ։ Անապատային ու անջրդի, երկիրը կ՚արտադրէ արմաւ, ուղտ եւ այծ։ Այսինքն աշխարհի ամէնէն աղքատ երկիրը, որ երկար տարիներ ապրեցաւ, շնորհիւ հաւատացեալ իսլամ ուխտաւորներու աշխարհի հեռաւոր կողմերէն ։ Մինչեւ որ բախտը դարձեալ ժպտեցաւ Իպն Սէուտի, երբ իր հողերուն ընդերքէն սկսաւ ժայթքել հարստաբեր քարիւղը ։

Այսօր ան Անգլիոյ Թագաւորէն աւելի հարուստ է։ Իր պալատէն դուրս ելած ատենը այլեւս չի նստիր դեղին ուղտին վրայ։ Իր ամերիկեան շքեղ ինքնաշարժին կը հետեւին երեք հազար հոգի, — նայարարներ, ծառաներ , պաշտօնեաներ , քարտուղարներ։

Ամերիկացիք ամէն կերպով կը հոգան իր հանգիստը։ Ան իր երկրին սահմանները այցելած ատեն գիշերանց անապատին մէջ պատրաստ կը դնէ իր կայքը, ելեկտրական լոյսով ։

Կարմիր ծովուն վրայ իր միակ նաւահանգիստը, Ճիտտէ, օրէ օր կը զարգանայ, դառնալով արդիական քաղաք մը։ Անոր նորակերտ գեղեցիկ նաւահանգիստը կը խարսխեն ամէն ազգէ , բայց մանաւանդ ամերիկեան նաւեր, պարպելով իրենց ապրանքները։ Կը շինուին նոր քաղաքներ, —գիւղեր ու ճամբաներ, ուրկէց կ՚անցնին ինքնաշարժներ՝ փոխան հնադարեան ուղտերուն։ Ու դալաբիք։ Ու չոգեկառք։ Անապատի տարածութեանց վրայ կը կառուցուին բնակարաններ, ամերիկեան ամենավերջին հանգստաւէտ պայմաններով. — ելեկտրականութիւն, հոսուն տաք եւ պաղ ջուր ։ Բայց անոնց տարեկան վարձքը գլխու պտոյտ կը պատճառէ,— 1200 անգլ. ոսկի, այսինքն աւելի քան վեց միլիոն ֆրանք ։

Ոչինչ։ Երկիր մը որ քարիւղ, ոսկի կ՚արտադրէ, միլիոնները ոչինչ կ՚արժեն անշուշտ ։ Երէկուան աղքատ ուղտապանը, որ ամսական կը ստանար վաթսուն րիալ, այսօր կը շահի 160 րիալ, եթէ քարիւղի ընկ.եան մէջ աշխատի։

Բայց ի՞նչպէս սկսաւ քարիւղի պատմութիւնը։ Ատիկա գաղտնիքն է անգլիացի հազարապետ Ֆրէնք Հօմսի ։

Պատահական կերպով տեղի ունեցած դէպք մը, որ յեղաշրջեց քարիւղի աշխարհին քարտէսը։

Պահրէյն կղզիին մէջ — Պարսկական ծովածոց — մինչ, կ՚աշխատէր ջուրի ակեր փնտռել, յանկարծ տեսաւ ժայթքումը՝ քարիւղ պարունակող խառնուրդի մը։ Անմիջապէս Շէյխէն կը ստանայ արտօնութիւն, զայն շահագործելու համար։ Ու մտածելով որ քարիւղ պարունակող այդ խաւերը կրնան տարածուած ըլլալ նաեւ անոնց անմիջական դրացի երկրին՝ Արաբիոյ մէջ եւս, կը դիմէ Իպն Սէուտի, եւ անկէց ալ կը ստանայ հարկ եղած արտօնագիրը։ Արդարեւ քարիւղը կը յայտնուի նաեւ Տահրանի եռանկիւնին մէջեւ ։

Այս արտօնագիրներով Հօմս կը դիմէ անգլ. կառավարութեան զայն միասինշահագործելու համար։ Զանազան պատճառներով Անգլիա ընթացք չի տար անոր դիմումին եւ Հօմս կը դիմէ Ամերիկայի։ Կը հիմնուի «Արաբ – Ամերիկեան քարիւղի ընկերութիւնը», կրճատուած անունով «Արամքօ»։ Բաժնեկիցներն են Քալիֆորնիոյ Սթէնտըրտ Օյլ, Թէքսաս Օյլ, եւ Նիւ Ճըրզիի Սթէնտըրտ Օյլ ընկերութիւնները, իւրաքանչիւրը 30 առ հարիւր շահաբաժինով եւ Սաքոնի Վէքիւըմ ընկերութիւնը՝ տասը առ հարիւր շահաբաժինով ։

Աշխատանքները կը սկսին 1932ին եւ քարիւղը կը հոսի 1939ին։ Այժմ կը գործեն չորս հորեր, որոնց արտադրութիւնը չորս քարիւղատար խողովակներով կը փոխադրուի Րաս Թանիւրայի զըտարանը։ Նաեւ ուրիշ խողովակ մը Պահրէյնէն։ Րաս Թանիւրայի մէջ կը զտուի տարեկան հինգ միլիոն թոն քարիւղ։ Մնացածը կ՚երթայ Միջերկրական, քարիւղատար խողովակով մը՝ (Թափլայն) որ հաստատուեցաւ անցեալ տարի եւ որ աշխարհի ամենաերկար նաւթուղին է, իր 1800 քիլոմեթր երկայնութեամբ։ (Այդ մասին «Յառաջ» գրած էր ժամանակին)։

Թափլայնը կ՚անցնի Արաբիայէն, Յորդանանէն եւ Լիբանանէն ու կը հասնի Սիդոն (Սայտա), փոխադրուելով զանազան երկիրներ ։

Տահրանի քարիւղին համար Արամքօն Իպն Սէուտի կը վճարէ՝ իւրաքանչիւր թոնի վրայ, չորս շիլին ոսկեդրամ։ Նաեւ որոշ շահաբաժին մը։ Այսօր Տահրանի արտադրութիւնը կը հասնի տարեկան 27 միլիոն թոնի, գրեթէ հաւասար Անգլօ-Իրանեան ընկերութեան հասոյթին։ (Պարսկաստան լուծեց այդ ընկերութիւնը, ազգայնացնելով հորերը)։

Մասնագէտներ կը կարծեն թէ դեռ շատ քարիւղ կը պարունակէ Արաբիոյ անապատը։ Եւ ուշ չէ այն օրը երբ պիտի կարենանք ըսել, ինչպէս երբեմն, « Երջանիկ Արաբիա»։

Ա. ՀԱԲԻԼԵԱՆ

Հայկական ճարտարապետութեան պանծացում

Հայկ. ճարտարապետութեան ցուցահանդէսին առիթով, Գահիրէի Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու Մարմինը կազմակերպուած էր ճարտարապետութեան եւ անմահ Թորամանեանի յիշատակին նուիրուած դասախօսական երեկոյ մը ։

Բացման խօսքը ըրաւ նոյն մարմնի ատենապետ Պ. Երուանդ Տրենց Մարգարեան՝ ակնարկ մը նետելով այն աշխատանքներուն վրայ զորս անցնող տասը տարիներու ընթացքին կատարած էր Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու Մարմինը , կազմուած հինգ գործօն եւ չորս օժանդակ անդամներէ։ Յայտնեց, թէ Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու Մարմինը լոյս ու մունջ կը պատրաստէ ֆրանսերէն լեզուով «Հայ արուեստի պատմութիւնը», որ իր նախընթացը չունի մեր բանասիրական գրականութեան մէջ։ Ապա շնորհակալութիւն յայտնեց Ազգ. Իշխանութեան, կուսակցութիւններուն, միութիւններուն եւ մանաւանդ հայ մամուլին, որոնք անվերապահ քաջալերողները եղան այս Մարմնին եւ իր նախաձեռնած աշխատանքներուն ։

Օրուան առաջին բանախօսն էր Բժ. Երուանդ Խաթանասեան, որ վերլուծեց մշակոյթի դերը ազգերու կեանքին մէջ, մանաւանդ հայ մշակոյթի տեղն ու դերը հայ կեանքին մէջ եւ աւելցուց թէ Հայը ինքզինք կը ստորադասհատէ, երբ իր աննման ստեղծագործութիւնները իրաւունք կուտան իրեն հպարտ ըլլալու իր անցեալով ու ներկայով ։

— « Իր երկրի քաղաքական անկախութեան չիջումէն ետք, Հայը իր արուեստը տարաւ դրացի եւ օտար երկիրներ, որոնք սեփականացուցին ինչ որ առած էին մեզմէ եւ ներկայացուցին զայն իբրեւ իրենցը։ Ազատութեան եւ անկախութեան մէջ է, որ թռիչք կ՚առնէ ազգի մը ստեղծագործական հանճարը։ Ազատութեան եւ անկախութեան շնորհիւ է, որ ազգերու ստեղծագործութիւնը կ՚անցնի պատմութեան։ Մաղթենք, որ շուտով վերստին ունենանք մեր ազատ եւ անկախ հայրենիքը, ուր հայկ. արուեստը ըլլայ մերը միայն , դառնալով մեր արդար հպարտութեան մշտավառ փարոսը »։

Երկրորդ բանախօսն էր Պ. Արտաշէս Օրադ, որ խնամուած ուսումնասիրութեամբ մը ներկայացուց հայկ. ճարտարապետութեան անցած հանգրուանները, հեթանոսական շրջանէն մինչեւ քրիստոնէութեան առաջին օրերը, անկէ մինչեւ Անիի շրջանը, ծանրանալով իւրաքանչիւր եկեղեցիի ոճի յատկանիշներուն վրայ։ Յարգելի դասախօսը մանաւանդ լուսաբանեց բիւզանդական ճարտարապետութեան եւ գեղարուեստական իրացումներու մէջ դերը բիւզանդական հայ կայսրերուն, զօրավարներուն եւ արուեստագէտներուն , որոնք իրենց բոլոր գործերուն մէջ դրած էին հայկական դրոշմ, հասցնելով զանոնք Իտալիա եւ աւելի հեռաւոր երկիրներ։ Հայկ. ճարտարապետութիւնն է, որ այսօր Պոլսոյ Այա Սոֆիայի գըմբէթը կանգուն կը պահէ ։

Պ. Օրադ մասնաւոր կերպով յարգանքի խօսք ըրաւ Թորամանեանի յիշատակին, յայտնելով թէ առանց անոր դեռ երկար ատեն անծանօթ մնային թերեւս մեր ժողովուրդի ստեղծագործական բարձր արժանիքները, եւ մեր ճարտարապետութիւնը նկատուէր հարկատու մէկ ճիւղը բիւզանդական եւ այլ ճարտարապետութեանց։ Ապա կոչ ըրաւ հետաքրքրուիլ մեր նախնիքներու ժառանգութեամբ, գուրգուրալ անոր վրայ եւ զայն դարձնել ներշնչումի եւ աշխատանքի աղբիւր, ի խնդիր մեր ազգային գեղարուեստի զարգացման եւ պանծացումին։

Վերջին բանախօսն էր Պ. Ա. Սարուխան, որ շեշտեց թէ Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու Մարմնի փոքրաթիւ անդամները գոհողութեան գնով է, որ ըրին ինչ որ այսօր հայ եւ օտար բազմութեանց հիացումին առարկան կը դառնայ։ Այդ զոհողութիւնը հաճոյքով կատարուեցաւ, որովհետեւ պէտք էր, որ օտարը մեզ ճանչնար մեր արժէքներով, ոչ թէ թերութիւններով ։

— « Չի բաւեր արժանիքներ ունենալ, չի բաւեր մեծ ազգի մը զաւակ ըլլալ, պէտք է ամէնուն մտքին եւ սրտին խօսող գործեր ներկայացնել , բացատրել եւ ցոյց տալ զանոնք։ Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու այս ցուցահանդէսը մասնաւորաբար կազմակերպուած է այդ նկատումով եւ կը կարծենք, թէ հասած ենք մեր նպատակին։ Այս ցուցահանդէսը կը ձգտի ըլլալ մեր նորահաս սերունդին համար ամբարտակ մը այլասերումի եւ օտարացումի դէմ։ Որովհետեւ հոս է որ ան պիտի տեսնէ եւ հասկնայ, թէ հայ ժողովուրդն ալ ունի այնքան մեծ դէմքեր, արուեստագէտ ու գրող, որքան ամենաքաղաքակիրթ ազգերը ։

Կ.

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ Հիւսիսային Պիհարի շրջանը , ուր սով կը տիրէ, այժմ ենթարկուած է նաեւ համաճարակներու վտանգին։ Տարուան այս եղանակին արդէն միշտ կը ծագէին քոլերայի, թանչքի , ժանտատենդի եւ կարմրախտի նման հիւանդութիւններ, որոնք սակայն, այս անգամ, աւելի բազմաթիւ զոհեր պիտի խլեն կիսաքաղց բնակչութենէն։ Վտանգուած են Գանգէսի հիւսիսային կողմի բոլոր նահանգները, որոնք ունին 27 միլիոնի հասնող բնակչութիւն մը։ Պիհարի շրջանը ղրկուած են 350 բժիշկներ եւ բժշկական ուսանողներ, ինչպէս նաեւ 13 միլիոն սրուակ չիճուկ քոլերայի դէմ, 7.5 միլիոն դեղահատեր թանչքի դէմ եւ 30 թոն հականեխական ։

Պետրոս Դուրեանի 100ամեակը

Պետրոս Դուրեանի ծննդեան հարիւրամեակը տօնուած է Պէյրութի Հայ Ճեմարանին մէջ, Ապրիլ 21ին, նախաձեռնութեամբ Լսարանական Միութեան: Օր. Խաթուն Սրապեան տուած է Դուրեան կենսագրականը: Պ. Յակոբ Արթինեան, ներկայացուցած է Դուրեան իր հայրենասէր բանաստեղծութեանց մէջ, ինչպէս եւ թատերգութեանց եւ նամակներուն մէջ, «Իր կուրծքին տակ ուռճացող հիւանդութեան չափ, Դուրեան կը մտատանջուէր համայն մարդկութեան հիւանդութեամբն եւ ցաւովը : Դուրեան երկրպագու մըն է մեր անցեալ դիւցազնութեան եւ քննադատող մը մեր ներկայ ստրկութեան :

Դուրեանի մեծագոյն ցաւը իր Թշուառ հայրենիքին չօգնած աննշան մեռնիլն է: Իսկ իր թատերգութեանց մէջ, Դուրեան չէ կատարեալ արուեստագէտը, ինչ որ է իր բանաստեղծութեանց մէջ: Զգացումները չափազանցուած, ասով մէկտեղ տաղանդ կայ անոնց մէջ : Դուրեանի նամակները իր արձակ բանաստեղծութիւններն են, նոյնքան արուեստով գեղուն: Անմահութիւնը Դուրեան անունը որոնեց »:

Գրիգոր Նգրուտեան ներկայացուցած է Դուրեան իբրեւ քնարերգակ բանաստեղծ: Հայ գրականութիւնը շատ բան կը պարտի այն օրուան երբ դպրոցի ճամբուն վրայ կը հանդիպի աղջնակի մը «նուաղկոտ աչքերով», որուն դէմքէն «լուսնի գալուկ» եւ ժպիտ կը փթթէին եւ որուն աչքերը «գինովցած զոյգ մը երկինքներ» էին: Պատանի դըպրոցականը ինկաւ աչքերու գինովցնող այդ ծովուն մէջ, մինչդեռ «հուր աչքերով» աղջիկը նայուածք մը իսկ կը զլանար անոր»: Անոր երեք տասնեակ քնարական բանաստեղծութիւններէն մէջտեղ հանած է անոր տառապող հոգին: «Դուրեան արեւմըտահայ քերթողութեան հայրն է եւ անով անկեղծութեան եւ անձնականութեան դրոշմ ստացաւ մեր բանաստեղծութիւնը: Դուրեան առաջիններէն եղաւ ըմբռնելու աշխարհաբարի արժէքը, Դուրեան վեր կը մնայ ժամանակէն, կը մնայ կուռքը բոլոր տարիքներուն»:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Պ. ՃՕՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ իր կնոջը հետ Յունաստան այցելած ատեն, խոր տպաւորութիւն կըրած է գաղութէն: Այս առթիւ ըսած է.— «Արտասահմանը Թերացած է իր պարտականութիւններուն մէջ, արտագաղթը ազգային դժբախտութիւն է: Ես հոս ինքզինքս գտայ փոքրիկ Հայաստանի մը մէջ: Ձմայլեցայ դպրոցականներուն, որոնց մեծ մասը ծնած Հելլադայի մէջ, մաքուր հայերէն կը խօսի եւ գաղափար ունի Հայոց պատմութեան մասին: Ոչ մէկ ատեն այսքան տաք եւ հայաշունչ մթնոլորտի մէջ գտնուած եմ, Բարեգործական, Կապոյտ Խաչ, եւ Գարակէօզեան մեծապէս օգտակար եղան գաղութին :»

ՎԻՊԱԳԻՐ ԳԱՌՆԻԿ ՃՕՐՃ (Գառնիկ Գէորգ Մինասեան), ամբողջ Իրաքի միակ հայ վիպագիրն է որ արաբերէն կը գրէ: Բնիկ Պաղտատցի է, ուսումը առած պետական վարժարանին մէջ : Իր վէպիկները ընտանեկան կեանքէ առնուած են: Միանգամայն լաւ ծաղրանկարիչ է:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մայիս 6ին հայ արենոյշները այս տարի եւս տուին իրենց տարեկան հանդէսը, ի ներկայութեան խուռն բազմութեան մը: Անհըրաժեշտ է յիշել թէ, անոնք կը դաստիարակուին ընտիր յատկութիւններով, եւ մանաւանդ կը մեծնան հայկական շունչի տակ : Այս Միութեան մէջ մեր զաւակները կը ստանան այն՝ ինչ որ յաճախ մենք չենք կրնար տալ անոնց մեր ընտանեկան յարկերէն ներս, հակառակ մեր ջանքերուն:

Սարսուռ մը անցաւ հանդիսատեսներու մէջ, երբ բացուեցաւ վարագոյրը: Մեր պատկառելի ու պաշտելի Մասիներն էին բազմած բեմին խորը, իրենց ձիւնապատ գագաթներով, իսկ իրենց ստորոտը՝ կ'երեւային արենոյշներու վրանները : Բանակումի տեսարանն էր: Արենոյշներ ու թեւիկներ, կատարեցին իրենց դրօշակի պարզումի արարողութիւնը, երկու արենոյշներ կամաց կամաց բարձրացուցին, հայկական, ֆրանսական եւ սկաուտական դրօշները : 70 արենոյշներ «պատուի առ»ով երգեցին սկաուտական քայլերգը: Աշխոյժ խմբապետի մը սուլիչով գայլիկներ դուրս եկան իրենց վրաններէն եւ առոյգ կերպով կատարեցին չափական մարզանքը, երգեցին գայլիկի երգը: Հինգ արենոյշներ շատ յաջողապէս նուագեցին դաշնակի վրայ: Օր. Աստուրեան որ առաջին անգամ կ'երեւար հայկական բեմի վրայ, վարժ կերպով նուագեց հայերէն երգեր (ջութակ):

Սիրուն էր եւ պատկերալից «Ծիծեռնակին բոյնը» (Ղ. Աղայեանի), «Ծիծեռնակը բոյն կը հինէ, բոյն կը հինէ եւ կ'երգէ, ամէն մէկ շիւղ որ կպցնէ, միշտ հին բոյնը կը յիշէ»:

Բոյնին շուրջ պարեցին ծիծեռնակները (Պոմոնի Թեւիկները): Յաջող կերպով պարեցին երկու ֆրանսական պարեր «Փոքրիկ Նաւաստիները», (վառպառելի արենոյշները) եւ «Տանս Փոռրը», (Վառպառելի արենոյշներ): Յաջորդաբար բեմ եկան Պօմոնի եւ քաղաքի արենոյշները, շարք մը պարերով: Երեց արենոյշները տուին հայկական պարերու շարք մը, գեղջկական անոյշ երգերով :

Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ Պ. Տիրան Թէքէեան, իբրեւ պատուոյ Նախագահ եւ իր համակրանքը յայտնելով, մաղթեց որ Արիներն ալ վերակազմուին: Բեմ հրաւիրուեցաւ նաեւ Պ. Յ. Հացագործեան եւ ջերմապէս գնահատելով գործին արժէքը, խնդրեց գործնապէս աջակցիլ: «Մենք պետութիւն մը չունինք այս կազմակերպութեան կռնակը, եւ ոչ ալ ուրիշ զօրաւոր ազդակներ: Այս ահագին աշխատանքը կը կատարեն 10—15 խմբապետուհիներ, ծանր ծախքերով: Ձեր հարիւրնոցներն են որ պիտի լրացնեն անոնց պակասները»: Այս կոչին վրայ հազարնոցներ դիզուեցան եւ տասը վայրկեանէն գոյացաւ 70 հազար ֆրանքի գումար մը :

Յայտագրին երրորդ մասն էր «Մեծապատիւ Մուրացկանները» (Յ. Պարոնեանի), զոր ներկայացուցին երէց արենոյշները բաւական յաջողութեամբ: Գնահատելի էին մանաւանդ անոր համար, որ լաւ սորված էին իրենց դերերը, չէին սպասեր յուշարարին եւ կամ մէկը միւսին ըսելիքը չէր ըսեր ...: Հանդէսը վերջացաւ ուշ ատեն, հանդիսականները մեկնեցան գոհ եւ վերակենդանացած : Տեսանք նաեւ Արենոյշներու ձեռագործները, որոնց մէկ մասը ծախուեցան :

Այս Միութեան վարիչները արժանի են ամէն քաջալերանքի : Հիները ըսած են. —«Տղայ մը կրթել՝ ազգ մը կրթել է, իսկ աղջիկ մը կրթել՝ ազգ մը կրթելէ»: Մեր արենոյշները այս գործն է որ կը կատարեն, իբրեւ ապագայ մայրեր:

Ապրին մեր երես ճերմկցնողները, եւ վարձքըդ կատար, Տիկին Շամիրեան :

Վարսենիկ Ա. Քէօսէեան

ՎԻՃԱԿԻ ՏՕՆԸ

ՏԷՍԻՆ.— Համբարձման տօնի առթիւ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը տօնեց աւանդական Վիճակը Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, առաւելապէս երիտասարդներէ եւ կիներէ բաղկացած բազմութեան մը առջեւ:

Առաջին բանախօսն էր ընկեր Տասնապետեան որ շեշտեց թէ ազգապահպանման տեսակէտէն որքան կարեւոր է վառ պահել մեր աւանդութիւնները: Շնորհաւորեց Կապոյտ Խաչը որ առիթներ կը ստեղծէ համախմբելու մեր երիտասարդները եւ պատանիները:

Վիճակը սկսաւ ընկերուհիներու երգերով : Յետոյ օրուան հարսնուկը զոյլին մէջէն դուրս կը հանէր առարկան ընդհանուր հետաքրքրութիւն եւ զուարճութիւն պատճառելով :

Երկրորդ խօսողն էր ընկեր Ս. Տէր Թովմասեան, որ նկարագրեց Վասպուրականի Համբարձման Վիճակը: «Մենք չունէինք պարահանդէսներ կամ շարժանկար, երիտասարդները սրտատրոփ կը սպասէին գարնանամուտի այս գեղեցիկ օրուան, երբնորահասներ և աղջիկներ զոյլերը իրենց ձեռքերուն մէջ, խաղերով, պարերով, ակէն ջուր կ'առնէին եւ եօթը տեսակ ծաղիկներ ժողվելով զոյլին մէջ կը դնէին, լուսնին տակ, երբ, կը կարծուէր թէ, Յիսուս անցնելով քովէն, պիտի օրհնէր ջուրը: Երիտասարդները կը փորձէին գողնալ զոյլը, ոչ թէ չարամտութեամբ, եթէ յաջողէին գողնալ փոխարէն պզտիկ նուէրներ կ'առնէին»: Ընկերը թելադրեց երիտասարդութեան որ պահէ մեր պապենական աւանդութիւնները, որպէսզի, երբ օր մը բացուին հայրենիքին դուռները, հպարտութեամբ մտնենք եւ տօնենք Համբարձումը Մասիսի ստորոտը :

Խաչուհի

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ, Տեղեկատու Կ. Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցի: Բ. տարի Թիւ 20 (Ապրիլ 1951) : Ունի նաեւ գրական բաժին: Հասցէ.— Persembe-pazar Roman Han No. 1—2. Galata - Istanbul (Turquie):

ՓԱՐՈՍ, երգիծական շաբաթաթերթ: Թիւ 10 (5 Ապրիլ): Beyrouth (Liban):

ՅԱԽԱՒԵԼ, երգիծական երկշաբաթաթերթ: Բ. տարի Թիւ 20 (1 Ապրիլ): Պատկերազարդ : Հասցէ.— Ave. Hafez (Ussefabad), No. 1875, Teheran (Perse):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (59)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Դ.

Ութ մղոն երկայն այս անհուն սահնահետքին փայտէ գլաններէն իւրաքանչիւրը 13—14 ոտք երկայնութիւն ունէր: Այս գլանները նախապէս խնամքով տաշած ու իւղոտած էին: Նախ ջուրը իջեցուցին քալխիրի կամ օրօրոցի ձեւով շինուած ատաղձները. յետոյ այս ատաղձներուն երկու կողմերէն վեր բարձրացող գերաններուն կապեցին ու լաւ մը ամրացուցին նաւերը: Այն ատեն չուաններ կապելով ջուրէն դուրս քաշեցին այդ հսկայ զանգուածներէն իւրաքանչիւրը ու տարօրինակ ճամբորդութիւնը սկսաւ : Նախապէս աւելի թեթեւ «ֆուստա»ով մը փորձ ըրած էին, այս փորձը շատ լաւ յաջողելէն ետքն էր որ Թուրքերը քաջալերուեցան շարունակելու: Ասկէ զատ անթիւ գոմէշներ ալ գործածեցին այս ահագին բեռները բլուրին ի վեր հանելու համար :

Եօթանասուն նաւերն ալ այս կերպով խիստ քիչ ատենի մէջ իրարու ետեւէ վեր քաշեցին, ամէնէն աւելի մարդոց ձեռքով, քանի որ Սուլթանին տրամադրելի աշխատաւորներուն թիւը այնքան շատ էր :

«Նաւերէն ամէն մէկուն ետեւէն զայող բազմաթիւ նաւաստիները, կ'ըսէ Պարպարօ, այս տեսարանին առջեւ ուրախութենէ իրենց խելքը թըռցուցին, մանաւանդ երբ ապագայ ըլլալիքին վրայ կը խորհէին, եւ երբ բլուրին գագաթը կը հասնէին կը ցատքէին արագօրէն ու շփի շփտակ Ոսկեղջիւր իջնող նաւերուն մէջ իբր թէ ծովու վրայ ըլլային:

Նաւաստիներէ ոմանք յաղթութեան աղաղակներով եւ իբր թէ բաց ծովը ելլէին, առագաստները կը քակէին եւ հովը ուժգին փչելով կ'ուռեցնէր զանոնք. ուրիշներ ալ թիավարներու նստարաններուն վրայ նստած, իրենց թիերը թիավարելու պէս ձեռք կ'առնէին, մինչ բեռնատեսուչները փայտէ երկար ու բարձր ճամբուն մէկ ծայրէն միւսը կը վազէին եւ սուլումներով, գոչերով ու ի հարկին մտրակի հարուածներով իրենց մարդոց կորովը կը գրգռէին: Ու Թուրք նաւերը արտասովոր ճամբորդներ, դաշտին մէջէն կը սահէին, իբր թէ ծովուն վրայէն կը նաւէին եւ մինչ վերջին նաւերը դեռ բլուրն ի վեր մագլցելու վրայ էին, առաջինները արդէն իրենց առագաստները սեղմած, ուրախութեան զոռում գոչումներով եւ ահագին աղմուկով Ոսկեղջիւր տանող ցից զառիվարն ի վար կը խոյանային:

«Աչքովը չտեսնողին անհաւատալի տեսարան էր ասիկա, դաշտերուն մէջէն նաւերուն այսպէս յառաջանալը իրենց առագաստներով, նաւաստիներով ու բոլոր զէնքերով: Քսերքսեսի Աթոս լեռը ծակելէն շատ վեր կը դասեմ ես այս բանը, եւ աչքերովս տեսնելէ ի վեր է որ հաւատ կ'ընծայեմ նաեւ այն իմ չտեսած ուրիշ զրոյցներուն, զորս առաջ քնարեր առասպելներու տեղ կը դնէի »:

Այսպէս առ նուազն եօթանասունեօթը նաւերու ահագին տորմիղ մը ցամաքէն իջաւ Ոսկեղջիւր եւ Ղալաթիայէն քիչ մը վերօք խարիսխ նետեց :

Մինչեւ այն ատեն ծովամարտերու մէջ չտեսնուած այս յանդուգն գործողութեան ամէնէն փափուկ մասը ստոյգ է որ իր սկզբնաւորութիւնը եղաւ, այսինքն՝ այն նաւու փորի, քալխիրի կամ օրօրոցի ձեւով լաստակերտերուն ծովը իջեցնելու շրջանը, որոնց կողերուն միջեւ ամրօրէն կը կապէին նաւերը: Անգամ մը որ նաւերը այս կերպով իրենց համապատասխան գործիքին կողերուն մէջ դրին ու ամուր մը կապեցին, ցամաք քաշեցին այս ծանրածանր մեքենաներէն իւրաքանչիւրը եւ յաջորդաբար հաստատեցին պէտք եղածին պէս իւղոտած փայտէ սահնահետքին վրայ, ու սկսաւ նկարագրեղ ճամբորդութիւնը, որ այնքան խանդավառեց Թուրք նաւաստիները»:

Մէկ ծովէն միւսը նաւերուն անցքին այս արագութիւնը կ'երեւայ իրապէս արտասովոր բան մը եղաւ:

Այս երեւոյթը աշխատողներու անհուն թիւովը միայն կրնանք բացատրել : Արդէն այդպիսի գործողութեան մը յաջողութիւնը այս արագութենէն միայն կախում ունէր: Ինչ որ մարդու ձեռքով անկարելի եղաւ, անուորդներու կամ ուրիշ մեքենաներու, կամ ահագին թիւերով գոմէշներու միջոցով քաշուեցան: Բայց սա եւս երբեք նկատողութենէ չհեռացնենք թէ երկու հարիւր յիսուն ոտքէ աւելի բարձր բլուրի մը վրայէն այսքան առասպելական կերպով անցնող նաւերը մեծութեամբ ոչ մէկ նմանութիւն ունէին մեր հիմակուան նաւերուն հետ :

(Շար.)

Կարմիրները սկսան նահանջել

70.000 ԿՈՐՈՒՍՏ ՎԵՑ ՕՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Հազիւ վեց օր անցած, չինեւքորէական յարձակողականի երկրորդ շրջանն ալ, որ այնքան պատրաստութեամբ եւ աղմուկով սկսաւ, կարելի է վերջնապէս ձախողած նկատել :

Վեց օրուան մէջ, կարմիրները, հրետանիի ու օդանաւերու սաստիկ ռմբակոծութեանց հետեւանքով, կորսնցուցած են 70.000 հոգի, մեռեալ եւ վիրաւոր : Դաշնակից ուժերը, որոնք մէկ զօրաբաժնի դէմ մէկ գունդի համեմատութեամբ կը կռուին, նախ յաջողեցան դանդաղեցնել եւ ապա կասեցնել յարձակողները, որոնք կ'ուզէին արեւելեան կողմէն շրջապատել Սէուլի պաշտպանութեան գիծերը : Գտնուելով դաշնակից զօրամասերու հակայարձակողականին առջեւ, Սէուլի հիւսիսը, կարմիրները սկսան նահանջել : Միայն Փուխան գետի արեւելքը, անոնք ցոյց կուտան որոշ դիմադրութիւն մը, որ սակայն չի կրնար փոխել իրենց նեղ կացութեան ընթացքը :

Ամերիկեան 10րդ զօրաբանակի հրամանատարը, զօր. Էլմընտ զգուշացուցած է այսուհանդերձ իր զօրամասերը կանխահաս լաւատեսութեան մը դէմ, որովհետեւ կրնայ ըլլալ, որ տասանորդուած կարմիրները դեռ կը փորձեն ոտքի կանգնիլ : Հակառակ սակայն, այս ազդարարութեան, լաւատեսութիւնը ընդհանուր է, աչքի առջեւ ունենալով որ առջի օր, միայն մէկ օրուան մէջ, չինեւքորէացիները կորսնցուցած են 27.400 հոգի, դաշնակից ուժերու կատաղի կրակին տակ :

Ռազմաճակատի արեւելեան մասին մէջ, կարմիրները կը շարունակեն դիմադրել, բայց հոն ալ, նախաձեռնութիւնը հետզհետէ կ'անցնի ՄԱԿի ուժերուն ձեռքը :

× Պաշտօնական աղբիւրի մը համաձայն, մէկ միլիոն քաղաքացիներ մեռած են Քորէայի պատերազմին սկիզբէն ի վեր : Մօտ երեք միլիոն փախստականներ կը գտնուին հարաւ. Քորէայի մէջ : Նիւթական վնասը կը հաշուեն 5—8 միլիառ տոլար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ երկու միլիառ տոլար եւս պիտի պահանջէ խորհրդարանէն, Մարշըլի ծրագրի գործադրութեան շարունակութեան համար, ինչպէս նաեւ ուրիշ յաւելուածական միլիոններ — ընդամէնը 9 միլիառի մօտ գումար մը — տնտեսական եւ զինուորական օգնութիւն հասցնելու համար Մ. Նահանգներու զինակիցներուն :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ սկսաւ «ի բացակայութեան» դատուիլ Պրիւսէլի մէջ, խորհրդային եւ այլ արգելարաններու նախկին բանտարկեալներու կողմէ կազմուած «դատական ատեանին» առջեւ, որուն կը նախագահէ ծագումով Ռուս եւ ֆրանսահպատակ Պ. Պալաշովսքի : Անդամներուն մէջ կան ֆրանսացի, հոլանտացի, գերմանացի, պելժ եւ սպանիացի ներկայացուցիչներ : Ընդհ. դատախազի եւ զեկուցաբերի պաշտօնը կը վարէ Պ. Դաւիթ Ռուսէ : Նախագահը բացատրեց, թէ ձեռնարկին նպատակն է, փաստերու եւ վկայութեանց վրայ հիմնուելով դատապարտել խորհրդային բռնութիւնները, որոնց զոհերը, միլիոններով մեռած են ու կը շարունակեն տառապիլ ու մեռնիլ կարմիր արգելարաններու մէջ : Պ. Ռ. Ռուսէ եւս յայտարարեց, թէ դատասրահին մէջ ներկայ է միայն աքսորեալներու ընտրանին : «Արգելարաններու ընչազուրկները չեն կրնար փախիլ, այլ կը մեռնին այնտեղ» : Սկսաւ արդէն վկաներու ունկնդրութիւնը : Պելժ համալսարանները որոշած են ցոյց մը կազմակերպել այս առթիւ Պրիւսէլի մէջ :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ազգ. պաշտպանութեան փոխնախարարը, զօր. Կոզնեաք յայտարարեց, թէ ամէն մէկ թիզ հողը պիտի պաշտպանուի, եթէ յարձակում գործուի երկրին վրայ : Սխալ է հետեւաբար այն լուրը, թէ եուկոսլաւ բանակը լեռները պիտի քաշուի եւ այնտեղ միայն պիտի դիմադրէ : Նախարարը աւելցուց, թէ Պուլկարիա, Ռումանիա եւ Հունգարիա կը զօրացնեն իրենց պատրաստութիւնները սահմաններուն վրայ : Եուկոսլաւիա որոշած է զէնք գնել արտասահմանէն, որովհետեւ հետզհետէ կը ծանրանայ համաշխարհային կացութիւնը եւ իր արտադրութիւնները անբաւարար են վտանգը դիմագրաւելու համար :

ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԽԼԻՐԴԸ (քանսէր) բուժելու համար Արեւմտեան Ուքրայնայէն բժիշկ մը, Կորոտէյեւ, գտած է հրաշագործ հեղուկ մը : Այս դեղը կաթիլ կաթիլ կը ներարկուի մորթին տակ եւ անմիջապէս կը կասեցնէ հիւսուածներու խանգարումը : Խորհրդային գովաբանութեան արժանացած այս գիւտին առթիւ, սակայն, Շիքակոյի բժշկական ընկերակցութեան մէկ բանբերը յայտարարեց, թէ գտնուած չինուկը նորութիւն մը չէ եւ մորթի խլիրդը, միշտ յաջողութեամբ դարմանուած է «զինկ – քլորիտ»ով, Խ. Միութեան մէջ :

Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 26ին, Շաբաթ երեկոյ, **Horloge**ի սրահին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի :

Կը նախագահէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ
Կը խօսի Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Մեներգ Տիկին Վարժապետեան եւ Տիկին Ա. Վարդանեան : Կ'արտասանեն դերասան Հայկասար եւ ընկեր Բարսեղ Խրիմեան : Դաշնակ Օր. Սաղաթէլեան եւ ջութակ Պ. Պէպիրեան (Վիէնէն), կովկասեան պար ընկեր Պարգեւ Յակոբեան :

Հանդէսէն վերջ խնջոյք մինչեւ առաւօտ, Յոյներու սրահը :

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :

Այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահը, 22 rue Voltaire :

Կը նախագահէ՝ ընկեր Պ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի՝ ընկեր ՀՐ. ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Օր. Աստղիկ Քէօսէեան եւ Պ. Աւ. Քիւփէլեան (երգ), Տիկին Գեղանոյշ (արտասանութիւն), ինչպէս նաեւ հայկական եւ կովկասեան պարեր :

Կէս գիշերին կը սկսին միջազգային պարերը :
Նուագախումբ՝ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ :

Buffet Մուտք՝ 125 Ֆր. Attractions

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան, Վասպուրականի եւ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեանց :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, քաղաքապետարանի սրահը :

Կը նախագահէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ
Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կենդանի պատկեր : Գեղարուեստական խնամուած բաժին, հայկական պարեր, տոհմիկ տարազներով, Կ. Խաչի Սանուհիներու կողմէ : Կ'երգէ Ֆր. Կ. Խաչի «Արաքս» երգչախումբը : Մեներգ Տիկին Թադէոսեանէ, ջութակ Կ. Պէպիրեանի կողմէ : Մուտքը ազատ է

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Le Cadetի սրճարանին վերնայարկը :

Նիւթ.— Շարունակութիւն նախորդ վիճաբանութեան :

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ : Կիրակի, 17 Յունիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ : Գեղարուեստական արտասովոր անակնկալներ : ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐ

Թրքական եղանակները մեր միջավայրէն վանելու մտադրութեամբ հրապարակ հանած ենք նոր շարք մը երգապնակներու (տիսք), 25 հատ, ուրեմն 50 հայկական ժողովրդական եղանակներ, երգուած շնորհալի երգչուհիներու կողմէ :

Կեդրոնատեղին է՝

ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ

23, Rue Ste. Barbe, ՄԱՐՍԷՅԼ

Փարիզի մէջ միակ ներկայացուցիչ՝
ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, 43 rue Richer, Paris (9), Tél. Pro. 25 – 46 :

Իսկ Լիոնի մէջ Յ. ՔԱՋԷՐԵԱՆ
65 rue Dunoir, LYON

Կը ղրկենք երգերուն ցանկը փափաքողներուն :

Ծանօթ.— Ունինք մասնաւոր սպասարկութիւն մը հանրային հաւաքոյթներու համար : Եթէ կ'ուզէք հայկ. հանդէսներու մէջ լսել հայ երգը բարձրախօսով, կը ստանձնենք տալ սարքաւորումը :

Դիմեցէք մեզի եւ գոհ պիտի մնաք :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սրբուհի Գաղանճեան (ծնեալ Ասլանեան), (Վառնացի, Պուլկարիա, այժմ Պոլիս), մօր անունը Արաքսի, կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Տիգրան Ասլանեան որ պատերազմէն առաջ Փարիզ կը գտնուէր : Արհեստով սափրիչ, Պէլվիլի մէջ : Տեղեկացնել (մեռած կամ ողջ) Պետիկեանի, 11 rue Nouvelle, Ալֆորվիլ (Seine) :

Օր. ԼՕՐԱ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ
Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՐՋՈՒՆԻ

20 Մայիս, 1951 Նշանուած Մարսէյլ

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Աւետիս Մելքոնեան 5000 ֆրանք կը նուիրեն Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՅԻ կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 2030ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէի հերթական ժողովը՝ այս շաբաթ օր ժամը 21ին, 17 rue Ampère, Քաշան : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԱԼԱՆՍ.— Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ա. Ահարոնեան սրահը : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Ուս. Միութեան դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի, ժամը 20.30ին, 7 Passage Costeի սրահը, Cours Lafayette : Նիւթ՝ Սփիւռքի Հայերը : Դասախօս՝ Բժիշկ Յ. Սարաֆեան :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ազգային մեծ բարերար Մկրտիչ Սանասարեանի, կտակակատար Կ. Եզեանցի, Հաստատութեան տեսուչներուն, ուսուցիչներուն եւ սաներուն տարեկան հոգեհանգիստը, այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ : Հանգուցեալներուն յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Պ. Լեւոն Շիմշիրեանի մահուան առթիւ Պ. Գառնիկ Քէշիշեան 2000 ֆրանք կը նուիրէ, փոխան ծաղկեպսակի, Պէյրութի համազգային ճեմարանին, «Յառաջ»ի միջոցաւ :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 24 MAI 1951 Հինգշաբթի 24 ՄԱՅԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6464—Նոր շրջան թիւ 1875

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍ ՉԷՐ ՄԵՐ ՍՊԱՍԱԾԸ

Պատահաբար կ'իմանանք թէ Լիբանան հասած է Էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի նախագահը, Վահան արք. Կոստանեան, ընկերակցութեամբ պրոֆ. Աշոտ Աբրահամեանի:

Առաջինը Պարսկա – Հնդկաստանի կաթող. պատուիրակն էր, որ անցեալ տարի քաղաքավարութեամբ ճամբուեցաւ Իրանեան կառավարութեան կողմէ:

Երկրորդը, դասախօս, 1944ին երկար պտոյտ մը կատարեց Միջին Արեւելքի գաղութներուն մէջ, աւետաբեր խոստումներով:

Տեղեկութիւն չունինք թէ ի՛նչ մասնաւոր առաքելութեամբ եկած են մէկը եւ միւսը:

Հրատարակուած լուրերէն կ'իմանանք թէ Մայիս 13ին Վահան արք. հայրենասիրական քարոզ մը խօսած է Անթիլիասի տաճարին մէջ, հաղորդելով Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին օրհնութիւնները:

Այս առթիւ, տեղեկութիւններ տուած է հայրենադարձներու մասին, հաւաստելով թէ «բոլորն ալ տեղաւորուած են»:

Ցետոյ աւելցուցեր է, վախնալով որ անզգոյշ խօսք մը արտասանած կ'ըլլայ.

— «Ես չեմ ուզում շատ բան ասել: Երուսաղէմի Հայոց պատր. տեղապահը եւ երկու միաբան ընկերները թող մնան մի ամիս մեր հայրենիքում, եւ թող վկայեն մեր հայրենիքի, գիւղերի, հայրենադարձների եւ էջմիածնի մասին»:

Այս յայտարարութենէն կը հետեւի թէ երեք վարդապետներ էջմիածին պիտի երթան մօտերս, անշուշտ եպիսկոպոս ձեռնադրուելու համար, ինչպէս Ռումանիոյ առաջնորդը, Վազգէն վարդապետ, որ մեկնած է արդէն:

Միշտ միեւնոյն աղբիւրին համաձայն, պատարագէն վերջ, երբ հիւրերը վեհարան կ'առաջնորդուին, ներկաները նորութիւններ կ'ուզեն լսել:

Վահան արք. կը պատասխանէ.

— «Քարոզիս մէջ բածներէս տարբեր բան – լիք չունիմ ձեզի»:

Եւ խօսքը կուտայ պրոֆ. Աշոտ Աբրահամեանի, որ կը պարզէ հայրենիքին կացութիւնը՝ պատերազմէն վերջ և հայրենադարձներուն տեղծագործ աշխատանքը:

Եւ իր կարգին կ'աւելցնէ.

— «Չեմ ուզեր շատ բան ըսել ձեզի. ուրախ եմ որ մեզի հետ հայրենիք կ'երթան երեք բարձրաստիճան հոգեւորականներ: Թող գան եւ իրենց աչքերով տեսնեն մեր երկրին ամէն կողմերը, թող խօսին բոլոր հայրենադարձներուն հետ եւ կը խնդրենք որ վերադառնալով ձեզի պատմեն՝ առանց չափազանցելու՝ ինչ որ պիտի տեսնեն հոն: Պիտի ուզէի աւելին խօսիլ ձեզի, բայց ես հոգեւոր մը չեմ, եւ գիտական աշխատող մըն եմ»: (Զարթօնք, 16 Մայիս):

Ինչպէս կը տեսնէք, երկու պատուիրակներն ալ ծայրայեղ զգուշութեամբ արտայայտուած են, գրեթէ նոյն խօսքերը արտասանելով:

Առ այժմ տեղեկութիւն չունինք թէ ուրիշ քարոզներ կամ ճառեր ալ խօսա՞ծ են, աւելի լայն մանրամասնութիւններով:

Ամէն պարագայի մէջ, այս չէր մեր սպասածը, երկու տիտղոսաւոր ներկայացուցիչներէն:

Ահա չորս – հինգ տարի է որ, ներգաղթին դադարման հետ, յարաբերութիւններն ալ դարձած են պատահական:

Ահա նորէն ստիպուած ենք Երեւանի Կուլտուրական Կապի ընկերութեան ամսագրին մէջ տպուած կամ զանազան թերթերու ղրկուած թխածոյ գրութիւնները թարգմանել եւ վերլուծել, գաղափար մը կազմելու համար հայրենիքին պաշտօնական կացութեան վրայ:

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթն անգամ դժուար կը ճարուի:

Եթէ ճարէք ալ, հարկադրուած էք օրերով պրպտումներ կատարել, ձեր փնտռածը գտնելու համար:

Կը թուի թէ բացարձակապէս ներքին սպառման յատկացուած է օրաթերթը: Իսկ արտասահմանի համար շնո՛րհ կ'ընեն «Սովետական Հայաստան» ամսագիրը որ նոյնպէս պատահաբար կը ճարուի եւ «Էջմիածին»ը, որ կը մնայ Առաջնորդարաններու անկիւնը:

Ի՞նչ կը հետեւի այս իրականութենէն:

Շ.

«Ազգային ամօթ» կը կոչեն «Վարլըգ»ը

ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹ ՄԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ԴԱՏԵԼ ԻՍՄԷԹԸ, ՍԱՐԱՃՕՂԼԱՆ ԵՒՆ. ԻԲՐԵՒ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՒ

Կարգ մը թուրք թերթեր եւ երեսփոխաններ կը շարունակեն արծարծել «Վարլըգ»ի խնդիրը (Ունեւորութեան տուրք), որուն շնորհիւ ահագին հարստութիւններ աւարի տրուեցան 1943ին: Մեղսակիցներէն մէկը գիրք մըն ալ հրատարակած է, շռնդալից յայտնութիւններով:

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Ճիւմհուրիյէթի տնօրէնը, Տողան Նատի, հետեւեալ գրութիւնը հրատարակած է այս առթիւ (17 Մայիս).—

Ֆաիք չեմ գիտեր ինչ պէյ, որ նշանաւոր Վարլըք Վէրկիսիի ատեն Իսթանպուլի Տէֆթէրտարն էր, գիրք մը հրատարակեր է «Ունեւորութեան Տուրքի Ողբերգութիւնը» անունով:

Նախ ի՞նչ իրաւունքով այսպիսի գիրք մը կը հրատարակէ: Անո՞ր համար որ Վարլըգի ողբերգութեան գլխաւոր դերակատարներէն մէկը ինքն է, թէ ոչ ըսել կ'ուզէ թէ «ինչպէս եղաւ, բան մըն էր ըրի, ներողամիտ եղէք»:

Ամէնքն ալ «սաչմա» բաներ: Նախ ճշդենք որ Վարլըգը ողբերգութիւն մը չէր, այլ ազգային ամօթ մը, ազգային խայտառակութիւն մը: Իբրեւ «հայրենադաւ» դատարանի պէտք է յանձնել այդ կեղտոտ գործին գլուխը գտնուող Իսմէթ Ինէօնիւն, Շիւքրիւ Սարաճօղլուն, Ֆուատ Աղրալըն եւ գիրքին հեղինակը, Ֆաիք չեմ գիտեր ինչ պէյ, եւ անոնց պէս մարդիկը:

Թուրքիան գետնին տակը անցուցին ամբողջ աշխարհի առջեւ: Եւ այսպիսի պարզունակ գիրք մը չի կրնար քաւութիւնը ըլլալ այդ հսկայական գայթակղութեան:

Եթէ քչիկ մը խելք ունին, թող լռեն: Թողունք Ազգ. Ժողով մտնելը, գիրք հրատարակելը, փողոցին մէջ անգամ թող չերեւան հայրենակիցներուն:

ՅԱՌԱՋ.— Ուրիշ կարեւոր յայտնութիւններ՝ յաջորդով:

Հսկայական ցոյց մը Թեհրանի մէջ

80.000 — 150.000 ԿԸ ՀԱՇՈՒԵՆ ՑՈՒՑԱՐԱՐՆԵՐՈՒՆ ԹԻՒԸ

Թէհրանէն հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդեն Գչ. օրուան բողոքի ցոյցի մասին, որ աննախընթաց կը համարուի.—

Ութսուն հազարէն 150.000 հոգի կը մասնակցէին Մայիս 22ի ցոյցին, որ տեղի ունեցաւ խորհրդարանին առջեւ, բողոքելու համար անգլեւամերիկեան միջամտութեան դէմ: Բազմութիւնը, որ ամենամեծը կը համարուի Թէհրանի պատմութեան մէջ, գրաւած էր հրապարակին յետին անկիւնը եւ բուռն ճառեր լսեց անգլեւսաքսոն պետութեանց դէմ: Ամերիկեան միջամտութիւնը «զզուելի» կոչելով, ճառախօսները «կողոպտիչ» կ'անուանէին Անգլիացիները: Իսկ Անգլեւիրանեան ընկերութիւնը կ'ամբաստանուէր թէ «ոճրապարտ գործակալներ» կը գործածէ, խափանելու համար քարիւղի ազգայնացումը:

Ծանր դէպքեր չպատահեցան ցոյցին ատեն: Երեքշաբթի օրը կրօնական տօն ըլլալով, բացառիկ հանդիսաւորութիւն մը տրուած էր ցոյցին, որուն կազմակերպիչներուն գլուխը կը գտնուէին Մոլլա Այաթուլլահ Սէյիտ Քաշանի, Ազգ. ճակատի կրօնական հատուածին պետը, իր Իսլամական Ընկերակցութիւնը, Բանուորներու նորակազմ կուսակցութիւնը, առեւտրականներու Միութիւնը, Ազգ. ճակատին անդամները:

ԴԱՇՈՅՆ ՄԸ ՄԽԵՑԻՆ ՄԵՐ ԿՌՆԱԿԻՆ

Երեսփոխան Հուսէյն Մէքքի, Ազգ. Ճակատին ընդհ. քարտուղարը եւ քարիւղի ազգայնացման առաջին ջատագովներէն մէկը, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, ամբաստանեց Մ. Նահանգները թէ դաշոյն մը մխեցին Իրանի կռնակէն, առաջարկելով բանակցիլ Անգլիոյ հետ: Եւ շարունակեց.

— «Մենք կը կարծէինք թէ Ամերիկան խաղաղասէր ազգ մըն է եւ թոյլ պիտի չտայ որ իր կառավարութիւնը միջամտէ Իրանի գործերուն. բայց միջամտեց: Իրանեան ազգը երբեք չի վախնար այդ յայտարարութիւններէն եւ մենք մեզ պիտի պաշտպանենք մինչեւ վերջին շունչը.— կամ արիւն պիտի թափի, եւ կամ քարիւղին եկամուտը պէտք է գործածուի բարելաւելու համար մեր ազգին վիճակը: Մեզի համար միեւնոյնն են Անգլիացին, Ռուսը եւ Ամերիկացին: Մենք պիտի կռուինք ոեւէ ազգի դէմ որ կ'ուզէ վնասել մեր վեհապետական իրաւունքներուն: Չկայ ուժ մը որ կարենայ փոխել քարիւղի ազգայնացման օրէնքը: Մեր քաջութեան եւ յարատեւութեան եւ Աստուծոյ օգնութեան շնորհիւ էր որ ազգին վերադարձուեցաւ մեր քարիւղը, մեր տնտեսական կեանքին աղբիւրը: Անգլիացիները ամբողջ 50 տարի քամեցին մեր մեղկ ազգին արիւնը եւ անիրաւաբար միջամտեցին մեր ընկերային եւ քաղաքական կեանքին, սեւ օրին հասցնելով մեր ազգը: Հիմա որ կը տեսնեն թէ կողոպուտի օրերը անցած են, իրենց կողոպուտէն շահած միլիոնները կը գործածեն քարոզութիւն կատարելու համար մեզի դէմ: Զարմանալի չէ որ անիրաւաբար կը միջամտեն մեր գործերուն եւ աւելորդ ժխոր կը յարուցանեն ի սփիւռս աշխարհի: Բայց զարմանալի է որ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը տկար ազգերուն պաշտպան հանդիսանալով հանդերձ, ոտքի տակ կ'առնէ Ազգաժողովին յանձնառութիւնները եւ ներշնչուելով նախկին Անգլեւիրանեան ընկերութենէն, յայտարարութիւն մը կ'ընէ: Այդ միջամտութիւնը միայն զզուանք եւ զայրոյթ կը պատճառէ իրանեան ազգին եւ ուրիշ ոչինչ»:

ՈՒՐԻՇ ՑՈՅՑ ՄԸ ՆՈՅՆ ՕՐԸ

Նոյն առտուն արհեստակցական Միութիւններն ալ ցոյց մը սարքած էին նախաձեռնութեամբ «Թուտեհ» կուսակցութեան (համայնավար), մասնաւորապէս վարչապետին դէմ: Հեռագիրները հազիւ 3—4000 կը հաշուեն այս ցոյցին մասնակցողներու թիւը: Բանակը 12 հրասայլեր ղրկած էր, բարեկարգութիւնը ապահովելու համար: Ստուարաթիւ ոստիկաններ դիրք բռնած էին խորհրդարանին շուրջը: Վարչապետը փակուած էր ներսը, դուռ – պատուհան գոցել տալով: Ընդհարում մը տեղի ունեցաւ խորհրդարանի հրապարակին վրայ, երբ վարչապետին կուսակիցները ցուցարարներուն դէմ ելան: Բռունցքներ փոխանակուեցան: Փոխն ի փոխ կը լսուէին «կեցցէ վարչապետը», «անկցի՛ վարչապետը»: Պաշտօնեայ մը կ'ըսէ թէ Տօքթ. Մոսատեղ պահ մը երեւցաւ պատշգամէն, դիտելով ցոյցը: Ցուցարարները կ'ամբաստանէին ազգայնական վարչապետը իբրեւ ամենամեծ հարուստներէն մէկը որ կը շարունակէ երկիրը վարել ապականած քաղաքագէտներով եւ կը ձգձգէ բարենորոգումները:

Χ Զրոյցի մը համաձայն, Շահը դիտել տուած է վարչապետին թէ իր ծայրայեղ ազգայնական ճառերը վտանգաւոր կացութիւն մը կը ստեղծեն եւ կրնան համայնավարութեան գիրկը նետել երկիրը:

Անվերջ կռիւներ Քորէայի մէջ

Քորէայի մէջ, արեւմտեան ճակատամասին վրայ, կը շարունակուի դաշնակիցներու հակայարձակողականը: Հրասայլերն ու հետեւակազօրքը, հրետանիի եւ օդանաւերու մասնակցութեամբ, համայնավարներու վերջին դիմադրութիւնները ջախջախելէ վերջ, կը յառաջանան Սէուլի հիւսիսային շրջանին մէջ եւ հասած են մինչեւ 38րդ զուգահեռականէն 5 քիլմ. դէպի հարաւ:

Կարմիրները, հրասայլերու նոր համախմբումներ կը կատարեն: ՄԱԿի օդանաւային ուժերը, սակայն, սաստկօրէն ռմբակոծած են զանոնք: Դաշնակից հրամանատարութեան զարմանք կը պատճառէ Չինացիներու յամառութիւնը, զոր յիմարութեան հաւասար կը նկատեն: Որովհետեւ, մէկ օրուան մէջ 25.000 հոգի զոհելէ վերջ համախմբուելու նոր ճիգը կը նշանակէ, թէ կարմիրները ոչ մէկ արժէք կուտան՝ զանգուածօրէն ջարդուող մարդոց կեանքին:

Այս միեւնոյն երեւոյթը կը պարզուի մանաւանդ արեւելեան ճակատամասին վրայ, ուր, հակառակ սաստիկ ռմբակոծումներու եւ մարդկային հազարաւոր զոհերու, չինեւքորէական ուժերը կը շարունակեն խուժել ՄԱԿի ուժերուն վրայ, եւ կոտորուելէ վերջ ետ կը մղուին:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԷՆՔԸ

ՄԱԿի ուժերը, Քորէայի մէջ սկսած են գործածել մահասփիւռ ու բոցարձակ նոր զէնք մը: Այս զէնքը, որ տակառաձեւ ական մըն է, գործածուեցաւ առաջին անգամ Փուխան գետի հովիտին մէջ: Հարիւր քառ. մեթր տարածութեան մը վրայ 70 մեթր բարձրութեամբ բոցեր արձակելով, ճարճատելով եւ ծուխի խիտ ամպ մը գոյացնելով, այս զէնքը հողի երեսէն բնաջնջեց խումբ մը Չինացիներ, որոնք կը մօտենային դաշնակից պաշտպանութեան գիծերուն: Զէնքը, մեծ աղմուկով պայթելէն վերջ եւ ծուխ ու բոց արձակելով մէկտեղ, կը թափէ այրող նիւթ մը, որ մահ կը պատճառէ սարսափելի ցաւերով, իսկ բոցերը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ՀԱ՛Յ ԵՆՔ… ՀԱ՛Յ ԵՆՔ…»

Հեռաբնակ ընկեր մը, որ գրեթէ առանձինն կ՚ապրի հիմա օտարութեան «ծով»ուն մէջ, երկար ատեն իր բնիկ երկրին ու ժողովուրդին մէջ ապրելէ ետք, վերջերս անձնական նամակով մը կը գրէր մեզի.

— «Հայ թերթը մեր մեծագոյն մխիթարութիւնն է, մեր կապը՝ դրսի աշխարհին հետ եւ մեզ անդադար յիշեցնողը, որ Հա՛յ ենք, Հայ ենք, Հա՛յ ենք…»:

Հարկ կա՞ր, որ այս յիշեցումը մեզի եւ ինքն իրեն ընէր մեր հեռաբնակ ընկերը:

Հարկ կա՞յ, որ մենք ալ հիմա մենք մեզի եւ մեր ընթերցողներուն յիշեցնենք, թէ «Հա՛յ ենք, Հա՛յ ենք, Հա՛յ ենք…»:

Ինչո՞ւ այս հարկադրանքը՝ ի դէպս եւ յանդէպս կրկնելու, գրեթէ պոռալու աշխարհի երեսին մեր հայութիւնը, երբ ոչ ոք կասկածի տակ կը դնէ, կամ ոչ ոք կը ստիպէ մեզ ուրանալ մեր ցեղային ծագումը:

«Հա՛յ ենք…». երբ թէ ըսող մը ըսէր մեզի. «Հայ չէ՞ք…»:

«Հայ ենք…». երբ թէ հարցնող մը ըսէր մեզի. «Ինչ ազգ էք»:

«Հայ ենք…». հարցումի մը պատասխանը չէ սոսկ, այլ տեսակ մը «կանխարգել պատերազմ» ինքնուրացումի կամ բռնի ուրացումի դէմ: Տարակոյս մը այն մասին, թէ արդեօք կը պահե՞նք դեռ մեր հայութիւնը, կամ թէ զայն կորսնցնելու վրայ չե՞նք արդէն:

«Հա՛յ ենք» ըսելը կը նշանակէ մօտաւորապէս յայտարարել ի լուր եւ ի յուշ բոլորին.— «Կը կռուինք ժամանակի եւ տարածութեան դէմ, կը կռուինք օտարութեան դէմ, կը կռուինք Հին Աշխարհի եւ Նոր Աշխարհի դէմ, կը կռուինք ներքին ուծացման դէմ, կը կռուինք նահանջականութեան դէմ, կը կռուինք Արեւելքի եւ Արեւմուտքի դէմ: Մէկ խօսքով, կը կռուինք ամբողջ աշխարհի դէմ»:

Այս բոլոր երեւելի եւ աներեւոյթ վտանգներուն դէմ կը կռուինք միայն եւ միայն կարենալ պահելու եւ պահպանելու համար մեր «անդրոշ» ազգութիւնը:

Այս անկիւնէն մօտենալով խնդրին, մեր կանչը՝ «Հայ ենք…»՝ իմաստ մը կը ստանայ: Եւ այս «անկիւն»ին մէջ մենք գրեթէ մինակ ենք, որովհետեւ տիեզերքի մէջ չկայ ուրիշ ազգ մը, որուն երկու երրորդը ապրի իր Երկրէն դուրս, աշխարհի գրեթէ բոլոր անկիւններուն մէջ, եւ ստիպուած ըլլայ կռուիլ այդ անկիւններուն դէմ՝ ամբողջէն խարսխած այն միւս «անկիւն»ին մէջ, որ իր հայութիւնն է եւ իր հայկականութիւնը:

Մենք կը զգանք, կ՚ըմբռնենք, գրեթէ «աչօք բացօք» կը տեսնենք մեր հեռաբնակ ընկերոջ դժբախտութիւնը եւ միաժամանակ մխիթարութիւնը: Ինք առանձին չէ իր դժբախտութեան, ինչպէս մխիթարութեանը մէջ: Մենք բոլորս նման ենք իրարու մեր դժբախտութիւններով ու մեր մխիթարութիւններով:

Մեր ընկերոջ ձայնը, որ «բազմաց» ձայնն է, կը հասնի մեր ականջին, ինչպէս մեր ձայնը, որ նոյնպէս «բազմաց» ձայնն է, կը հասնի իր ալ ականջին: Այս ձայնը մենք կը լսենք օդին մէջէն, ծովերուն ու ցամաքներուն վրայէն, բոլոր այն անկիւններէն, ուր ծուարած է հայութեան մէկ մասնիկը, մասնիկին մասնիկը: Վասնզի այդ ձայնը «Ցեղին ձայն»ն է…

— «Մեռա՛ւ Դաւիթ…»: կը կանչէր Թշնամին, մեզմէ հազարամեակ մը առաջ, ամէն անգամ որ փայլակի մը պէս իր սուրը շողար անմահ Սասունցիի գլխուն վերեւ:

Ձայն մը, չես գիտեր՝ ուրկէ, չես գիտեր՝ ինչպէս, կը պատասխանէր միշտ.— «Կենդանի՛ եմ…»:

Հիմա, հազարամեակ մը ետք ամեհի դուպարէն, ուր երկու ոսոխները ճակատեցան իրարու դէմ, դարձեալ նոյն ձայնն է կարծես, որ կը ճեղքէ դարերու մշուշը ու հայրենի հովին հետ կը հասնի մեզի՝ աշխարհացրիւ հայորդիներուս:

«Հայ եմ» ըսելը մեզի համար նոյն իմաստը ունի այսօր, ինչ իմաստ որ ունէր «կենդանի եմ» ըսելը Սասունցի լեռնականին համար:

Սակայն երաշխաւորութիւն մըն է մեր գոյութեան, յարատեւման եւ ցեղային ապահովութեան համար: Անտեսանելի, բայց մշտագոյ զօրութիւն մը, զոր ոչ ոք եւ ոչինչ կրնայ խլել մեր ձեռքէն, քանի մենք մեզ կը յայտարարենք տէրը եւ կրողը այդ զօրութեան:

Ուրիշ տարաբնակ Հայ մը, Ափրիկէի խորերէն, մեզի ուղղուած նամակի մը մէջ կը գրէր մօտաւորապէս.— «Երազիս մէջ տեսայ, որ Հայաստանը ազատ է եւ մենք ալ հոն վերադարձած ենք: Երբ արթնցայ, նորէն ես զիս գտայ իմ տարագրի խուցիս մէջ, Ափրիկէի այս խուլ ու հեռաւոր ափերուն վրայ: Բայց վստահ եղէք, որ երազս պիտի իրականանայ օր մը: Այսօր՝ երազ, վաղը՝ իրականութիւն: Ես կը հաւատամ ասոր, ինչպէս հաւատացին մեր նախահայրերը լման վեց հարիւր տարի»:

Այս Հայը, ինչպէս բոլոր Հայերը տարաշխարհի բոլոր անկիւններուն մէջ, իրենց երազին մէջ Հայաստանը կը տեսնեն, եւ կը տեսնեն ազատ, զայն չկարենալով տեսնել «յարթնութեան»:

Մեր նախահայրերը, վեց հարիւր տարի շարունակ, անմեռ յոյսով ու անխորտակ հաւատքով, սպասեցին Ազատ Հայաստանի հրաշափառ յարութեան: Մենք ալ պիտի սպասենք, միշտ յուսալով, միշտ հաւատալով, թէ օր մը վերջապէս «հուր հերով» եւ բոցակէզ մօրուսով «պատանեկիկ»ը պիտի վերածնի երկրի ու երկնքի երկունքէն…

«Հա՛յ ենք», «Երազիս մէջ Հայաստանը տեսայ» գրող մեր հեռաբնակ ազգակիցները բացառութիւն չեն: Կան ուրիշներ, որոնք պատեհ առիթներով կը խոստովանին միշտ Հայ ծնած ըլլալու անհուն հպարտանքը:

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐի, ամփոփուած)

Մայիս 28ի տարեդարձը Ալեքսանդրապոլի մէջ

1915ի փոթորիկէն հրաշքով ազատուած, եկեր հասեր էի Ալեքսանդրապոլի Մօլլա–Կէօքչայ գիւղը:

15 տարեկան էի:

Այդ օրերուն, երբ ահաւոր երկունքէ մը վերջ, սկսան լսուիլ ազատութեան շեփորները, մեր հայրենակարօտ մանկական սիրտերը լեցուեցան անհուն ուրախութեամբ մը:

Մեր անկախութեան առաջին տարեդարձը տօնելու համար, օրուան կառավարութիւնը մասնաւոր յայտարարութեամբ մը, կը ծանուցանէր թէ Մայիս 28ը կը տօնուի մեծ շուքով:

Լուրը մինչեւ հեռաւոր գիւղեր հասած էր:

Երբ իմացայ, անհամբեր կը սպասէի Մայիս 28ին, բայց կարծես իւրաքանչիւր օրը որ կ՚անցնէր, տարի կը թուէր:

1919 մայիսեան ամէնէն գեղեցիկ օրը 28ին ճամբայ ելայ գիւղէն դէպի Ալեքսանդրապոլ (այժմ Լենինական):

Քսան վերստ, կամ 4 ժամուան ճամբայ կար երթալիք, ժամերու հեռաւորութիւնը աչք առնելով կ՚ուզէի անմասն չմնալ: Մերթ վազելով, մերթ շունչ առնելով հասած էի որբանոցները, ուր 25—30 հազար որբեր տեղաւորուած էին այդ հսկայ, բազմայարկ շէնքերուն մէջ:

Հազիւ դարբիննոցները մտած էի, ահա լսելի կ՚ըլլար տավուլ–զուռնայի ձայնը, քովի փողոցներուն մէջ:

Երկու երիտասարդներ մէկ–մէկ հսկայ հայկական եռագոյն բռնած, իրենց ետեւէն տավուլ–զուռնայի խումբ մը, եւ փոքրիկ ոչխարի հօտ մը: Տօնի առթիւ մատաղցու կը հաւաքէին քաղաքի առեւտրականներէն:

Նալբանդեան փողոցի մէջ խանութպան մը, ոչխար մը այդ փոքրիկ հօտին խառնելէ վերջ, գլխարկը վար առաւ ու ըսաւ.

Ահա լրացաւ եօթանասուն տարիս
Տեսայ փրկութիւն սիրելի ազգիս
Տէ՛ր, ահա հիմա առ իմ մեղաւոր հոգիս
Քանի որ արժանի բրիր ինձ այս օրիս:

Ուրախութենէն ծերունին կուլար եւ ալ չկրցաւ շարունակել…:

Թափօրը դարձաւ Րաֆֆի փողոցէն, մտաւ Վռամեան փողոց, երկուքի կտրելով Թօփճեան փողոցը, մինչեւ որ հասաւ Պարոնեան փողոց՝ թափօրը հազարներու հասած էր: Քրիստափոր Միքայէլեան փողոցէն ուղղուեցանք դէպի քաղաքապետարան, իսկ ոչխարները տարին Ս. Եօթն Վէրք (Աստուածածին) եկեղեցին մատաղ ընելու, օրուան տօնին առթիւ, եւ ժողովուրդին բաժնելու համար:

Ամբողջ շրջակայ գիւղերու ազատատենչ ժողովուրդը եկած խառնուած էր քաղաքի բնակչութեան, եւ գետի մը պէս ալիք–ալիք Քր. Միքայէլեան փողոցէն կը հոսէր դէպի քաղաքապետարան: Շատեր ուրախութենէն կուլային, իրար կը համբուրէին:

Երբ Թափօրը, զինուորական վարժարանի (Նախկին Գիմնազիայ) քովէն անցաւ, շէնքի բազմայարկ պատշգամներէն կ՚երեւային հայ սպաներ իրենց համազգեստով, իսկ զինուորական նուագախումբը կը հնչեցնէր «Մեր հայրենիք ազատ անկախ…»:

Թափօրը հաւաքուեցաւ քաղաքապետարանի դրան առջեւ: Ամէն կողմ դրօշազարդուած էր: Քիչ առաջուան աղաղակներ, ձայներ կտրուեցան, բոլորին աչքերը քաղաքապետարանի դրան ուղղուած՝ լռութեամբ կը նայէին, մէկ ալ, ներսէն մարդ մը հազիւ դուրս ելաւ, «կեցցէ Ալեքսանդրապոլի նահանգապետը» կրկնեցին շատերը:

Եւ ահա ընկեր Կարօ Սասունին սկսաւ խօսիլ հատիկ–հատիկ, բացատրելով քառորդ դարու մեր մարտնչումները, մինչեւ Հանրապետութեան ծնունդը: Ճառը կ՚ընդհատուէր ջերմ ծափերով:

Ապա զօր. Սեպուհ, սկսաւ փառաբանել Հայկական բանակը, որ կրցաւ իր կորովի դիմադրութեամբ ու քաջութեամբ յաղթել Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Ապարանի ճակատամարտերուն մէջ եւ փրկեց հայ ժողովուրդի գոյութիւնը:

— «Ով հայ ժողովուրդ քո դարաւոր երազներու կատարման առաջին տարեդարձն է, որ կը տօնես այս օր…: Ազատ ես, անկախ ես, բանակ ունիս, մարտկոցներ ունիս, եւ թնդանօթներով, համազարկներով պիտի աւետեն Հայաստանի հանրապետութեան հռչակման առաջին տարեդարձը…»: Յետոյ ցուցամատը ուղղեց դէպի բերդի կողմը, ուր կ՚որոտային բերդի թնդանօթները իրենց հարիւր եւ մէկ հարուածներով:

Ժողովուրդի հուռաներու եւ թնդանօթներու ձայներուն մէջ այլեւս բան չէր լսուեր:

«Արդեօք գալո՞ւ է մի օր ժամանակ
Մասիսի գլխին տեսնենք մի դրօշակ…»:

Հեղինակի երազը ու փափաքը կատարուած էր Մայիս 28ով:

Փառք այդ հերոսներուն, որոնք իրենց քաջութեամբ ու արեան գնով կերտեցին Մայիս 28ը, Միացեալ ու անկախ Հայաստանի պետութեան կորիզը:

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Ողբամ զքեզ Հայ. եկեղեցի

ԼՈՆՏՈՆ, 18 Մայիս.— Սիրելի «Յառաջ», այս անգամ բարի լուր մը չէ որ կը հաղորդեմ:

Այս գրութիւնս մէկ ամիս առաջ պիտի ղրկէի, բայց բարեկամներ միջամտեցին ըսելով.

— «Կիւլպէնկեան եկեղեցիին խնամակալութիւնը պիտի վճռանայ: Ան տեղեակ է այս վարդապետին անցեալ անբարոյականութեանց, գիտէ որ Երուսաղէմի վանքը այս փորձանքէն ազատուելու համար Լոնտոն ղրկած է: Համբերէ: Կ՚իմանանք թէ դիմում կատարած է, Քալիֆորնիա երթալու համար: Ամա՛ն, թող այս տեղէն կամացուկ մը հեռանայ, դժոխք թող երթայ: Հիմակուհիմակ բան մը մի գրեր: Նուպար Կիւլպէնկեանը եթէ իմանայ եկեղեցին անմիջապէս գոցել կուտայ: Մարդը զզուած է»:

Հաճոյքով չեմ գրեր այս տողերը, սիրելի «Յառաջ»: Սիրտս խոցուած է, գիտեմ որ ձեր սիրտն ալ պիտի խոցուի, երբ կարդաք այս տողերը:

Ինչպէս գիտէք, Լոնտոնի Հայոց եկեղեցին Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեանին սեփականութիւնն է, իսկ եկեղեցիի հովիւը՝ իր պաշտօնեան:

Մարդը իր գերդաստանին յիշատակը յաւերժացնելու համար փառաւոր եկեղեցի մը շինեց Քէնսինկթընի հարուստ թաղամասին մէջ, բայց փորձանք պակաս չէ այդ օրէն ի վեր:

Տարիներ առաջ իբրեւ հոգեւոր հովիւ ունեցաւ Գուսան վարդապետ մը (այժմ Պոլիս, եպիսկոպոս), որ կ՚ամբաստանուէր զզուելի մեղքով մը: Յետոյ եկաւ հանրածանօթ Աբէլը, քայքայելով ծանօթ ընտանիք մը: Հիմակ ալ այս անբարոյականը, Թումայեան, զոր եգիպտական կառավարութիւնը Երուսաղէմ աքսորած էր երկու տարի առաջ: Վանքն ալ մեզի ղրկեր է այս թանկագի՛ն նուէրը, իբրեւ փոխարինութիւն մեր անհամար օգնութեանց … Եւ հիմակ ալ Քալիֆորնիա կը ղրկեն, իբրեւ հոգեւոր հովիւ: Ի՞նչ մեղք ունի այդ պատուական գաղութը, այս պատիժը կրելու համար: Ոչ թէ Քալիֆորնիա, այլ իր եկած տեղը վերադարձնելու է զայն, դատուելու եւ արտաքսուելու համար:

Պոլսեցի Պ. Գէորգ Մկրեան, որ աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր մեր եկեղեցւոյ դպրապետն է, քաջածանօթ՝ Մանչէսթըրի եւ Լոնտոնի գաղութին, իբրեւ բարեպաշտ մարդ, այս անարժան վարդապետին ժամանումէն վեց ամիս վերջ լեղապատառ փախաւ եկեղեցիէն, եւ անմիջապէս իր հրաժարականը ներկայացուց խնամակալութեան:

— «Հայոց եկեղեցւոյ փոշին անգամ սուրբ է ինծի համար, իսկ այս վարդապետը Ս. Պատարագի ատեն գինով՝ խորանին ետեւը սուրճառուլինծի կը սպառնայ: Մինչեւ որ չվտարէք այս սատանան, ես այլեւս եկեղեցին ոտք չեմ դներ» ըսած է ծերունի դպրապետը:

Ասկէ չորս ամիս առաջ Պարսկաստանէն մէկ ոտքը կաղ հայ երիտասարդ մը եկաւ Լոնտոն, Ալպերտ Ջերիքճեան: Խեղճ տղան կ՚ուզէր հիւանդանոց մտնել, գործողութեան ենթարկուելու եւ ոտքը բուժելու համար: Ինչ գեղեցիկ պատեհութիւն: Մեր վարդապետը հայ առեւտրականներուն կեդրոնը՝ Սիթէ կ՚երթայ եւ կը սկսի դրամ հանգանակել: «Դուք բոլորդ ալ տեսած էք, կիրակի օրերը եկեղեցւոյ առջեւ մէկ ոտքը կաղ հայ երիտասարդ մըն է. կ՚ուզեմ հիւանդանոց դնել եւ ոտքը բուժել տալ: Հարիւր ոսկիի չափ ծախս կայ. մեր բոլորին պարտականութիւնն է դարմանել այս դժբախտ հայ երիտասարդին ոտքը»:

Մեր բարի ազգակիցները ամէնքն ալ կը մասնակցին հանգանակութեան: Ոչ ոք գիտէ թէ քանի ոսկի է հաւաքած վարդապետը, բայց կը հանէ 32 սթերլին կը յանձնէ, «այսքան հաւաքեցի» ըսե–

ՇՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

Պէյրութի մեր Թղթակիցը կը գրէ թէ Պ. Շորճ Մարտիկեան եւ Տիկինը մեկնելէ առաջ երեսփոխան Մ. Տէր Գալուստեանի առաջնորդութեամբ ընդունուած է Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահին կողմէ:

Հալէպի օդակայանին մէջ հիւրերը դիմաւորած են պաշտ. մարմինները, ինչպէս եւ ժողովուրդի հոծ բազմութիւն մը: Դիմաւորողները 70է աւելի ինքնաշարժերով հետեւած են մինչեւ պանդոկ: Խումբ մը սկաուտներ եւ արծուիկներ նուիրած են ծաղկեփունջեր:

Հիւրերը այցելած են «Քառէն Եփփէ» ճեմարանը, ընկերակցութեամբ Առաջնորդ Զարեհ եպիսկոպոսի, խնամակալութեան ատենապետ ընկ. Հ. Փափազեանի, ատենադպիր Պ. Ստեփան Ինճէեանի եւ գանձապահ ընկեր Յ. Զաքրեանի: Այցելած են նաեւ Սահակեան, Զաւարեան եւ Հայկազեան վարժարանները, «Արեւելք»ի խմբագրատունը եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի համար գնուած հողերը:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Հալէպի մասնաճիւղի վարչութիւնը ճաշ մը սարքած է ի պատիւ հիւրերուն, նախագահութեամբ Զարեհ եպիսկոպոսի: Ներկայ եղած են ընկեր Հ. Փափազեան, Քաղաք. Ժողովի դիւանը տոքթ. Յ. Գասպարեան եւ Կ. Գառնիկ Ազիրեան: Ներկաները խօսք առնելով շեշտած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի նախախնամական դերը՝ գաղութներու մէջ: Պ. Շորճ Մարտիկեան, որ Հ. Մ. Ը. Մ.ական մըն էր ըսած է թէ իրենհամարպարտականութիւն է ամերիկահայութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի կատարած դերին վրայ, անհրաժեշտ օժանդակութիւնը ընծայելու համար երիտասարդական այս մեծ շարժումին: Առաջնորդը փակելով երեկոյթը, մաղթած է որ կորովի եւ հայրենասէր սերունդ մը պատրաստուի գաղութներու մէջ:

Հալէպի Հայկազեան վարժարանին մէջ հիւրերը ներկայ եղած են տարեկան մեծ մարզահանդէսին, որուն նախագահած է առաջնորդը: Հոս ալ Պ. Շորճ Մարտիկեան խօսած է իբրեւ նախկին Հ. Մ. Ը. Մ.ական «30 տարի առաջ, այս նոյն կազմակերպութեան դրօշին տակ, թափօր կազմեցինք մեր հարազատ Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ: Ինչ որ կատարուած է այս հիւրընկալ ափերուն մէջ, կը նկատեմ հերոսական եւ գերմարդկային: Դուք պէտք է երջանիկ զգաք որ ունիք Զարեհ Սրբազանի նման իրաւ եւ հայրենասէր եկեղեցական մը իբրեւ առաջնորդ: Յաւիտեան երախտապարտ պիտի մնանք Սուրիացի ժողովուրդին, որ մեր ամէնէն ողբերգական օրերուն ասպնջականութիւն ընծայեց եւ ազատ պայմաններ ստեղծեց, որպէսզի մեր ժողովուրդը վերականգնի տնտեսապէս եւ ստեղծագործէ իբրեւ ազատ քաղաքացի: Ձեր քաղաքէն կը մեկնինք հոգեպէս կազդուրուած: Նոր պարտականութիւններ կը սպասեն մեզի Հնդկաստանի, Փիլիպպեան Կղզիներու եւ Հոնկ-Քոնկի մէջ, ուր Չինաստանի կարմիր սարսափէն հալածական բեկորներ կը սպասեն մեր եղբայրական օժանդակութեան»:

«Քառէն Եփփէ» ճեմարանին մէջ եւս կազմակերպուած է երեկոյթ մը:

Մայիս 14ին հիւրերը մեկնած են Դամասկոս, անկէ ալ՝ Պաղտատ:

լով:

Չեմ գիտեր վերջը ինչպէս կ'ըլլայ, կառավարութիւնը արտօնութիւն չի տար երկար մնալու կամ դրամը պակաս ըլլալով տղան չի կրնար հիւանդանոց երթալ:

Ես տեսայ երիտասարդը բոլորովին յուսահատ: Կը մտածէր Ֆրանսա գալ: Ես ալ խորհուրդ տուի որ չուտով մեկնի, Ֆրանսահայ գաղութին մէջ ազգային կազմակերպութիւններ կան, կը հասկնան իր վիճակը:

Պսակ վարդապետ երբ կ'իմանայ որ տղան պիտի մեկնի, կը պահանջէ դրամները իրեն վերադարձնել: «Քանի որ գործողութիւն չեղաւ, պէտք է այդ 32 ոսկին ինծի ետ վերադարձնես, ես ալ դրամը տուողներուն պիտի յանձնեմ»: Տղան, թէեւ գժբախտ եւ անճար, բայց պարկեշտ, միայն 22 ոսկին կը վերադարձնէ: Ահա երկու ամիսէ ի վեր վարդապետը ոչ մէկուն դրամը վերադարձուցած է: (Տղան այժմ Փարիզ կը գտնուի):

Անցած տարի այս վարդապետը Երուսաղէմի վանքին համար ալ դրամ հաւաքեց եւ ոեւէ մէկուն կանոնաւոր հաշիւ չէ տուած:

Անցեալները «Այսօր»ի (Ապադայ) Թղթակիցը տեսայ Պ. Գ. Մ. եւ գիտողութիւն ըրի անարժան վարդապետին համար գրած գովեստներուն առթիւ (21 Մարտ): Զգայուն երիտասարդ, պարոնը խոստովանեցաւ.— «Եղբայրս, ես գոհ գացի: Եթէ դուն նոր բաներ մը գիտես, գրէ, մի' վախնար, հանրային պարտականութիւն է»:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՉԱԼԸՔԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, 8 Մայիս.— Կոկիկ բազմութիւն մը հաւաքուած էր Ժան տ'Արքի սրահը, 1915 Ապրիլ 11-24ի տարեդարձին առթիւ: Բացակաները չէին կրցած գոնէ մէկ ժամ զոհել, յարգելու համար անթիւ նահատակներու յիշատակը...

Օրուան նախագահը, Պ. Մանուէլ Կեղիւրեան քանի մը խօսքով բացատրեց թէ ինչու կորսնցուցինք մէկուկէս միլիոն զոհեր: Յետոյ յայտարարեց.— «Ցաւալի է որ մաս մը Հայեր մոռցեր են այդ սեւ օրերը, բայց կը յուսամ թէ նոր սերունդը պիտի չմոռնայ հայկական ջարդը»:

Յետոյ խօսեցան Պ. Գ. Չէքէմեան, բողոքական համայնքէն, եւ Պ. Մ. Դաւիթեան Մալաթիոյ կրթ. որ Ֆրանսերէն արտայայտուեցաւ.— «Մեր պապերը, մեզի յանձնեցին հայութեան ճրագը, արժանի ըլլանք այդ պատիւին, եւ մենք ալ յանձնենք յաջորդ սերունդին, որպէսզի ազատագրութեան պայքարը յիշուի դարէ դար»: Նոյն իմաստով ուղերձներ կարդացին Պ. Ա. Գույումճեան, «Վարուժան» կոմիտէէն եւ Րաֆֆի՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն:

Արտասանութիւններ ըրին Օր. Մարի Չէքէմեան, Ա. Ընտրիկեան եւ Ս. Գույումճեան: Ս. Թիւթիւնճեան կարդաց Խաժակի նամակը, խորապէս յուզելով ներկաները, շատ մը տիկիններու աչքերը թրջեցան: Օր. Ս. Տէմիրճեան նուագեց քանի մը կտորներ Շոփէնէն եւ «Տէր ողորմեա»ն զոր երգեցին Օր. Օ. Փօշայեան եւ Ա. Տնտինեան:

Օրուան բանախօսը, Պ. Սարգիս Ընտրիկեան ըսաւ.— «Մոռցէք քէն ու վէճ եւ խոնարհեցէք 1915ի նահատակներու առջեւ»: Յետոյ ակնարկ մը նետելով օրուան կացութեան վրայ, յայտարարեց.— «Թող այս իրիկուն ամէն Հայ նորոգուի, մեր նահատակներուն ոգիով, մինչեւ որ ազգովին ամփոփուինք մեր հայրենական հողին վրայ»:

ՐԱՖՖԻ

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԼՈՐԷՆՍԻ (Մ. Նահանգներ) Հ. Յ. Դ. ակումբին մէջ, ապրիլ 20ին տեղի ունեցած է երդումի արարողութիւնը 16 երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներու, որոնք անցած են Դաշնակցութեան շարքերը: Նորագիրներու կնքահայրն է եղած ընկեր Յ. Արապեան: Խօսած են ընկերներ Մ. Օզանեան, Օհան Սարխօշոսեան, Ա. Սաչաքլեան եւ Բ. Նաւասարդեան, որոնք շեշտած են թէ Դաշնակցական ըլլալը ծանր պարտականութիւններ կը դնէ անհատին վրայ, սակայն առիթ կուտայ նաեւ իմաստալից եւ արժէքաւոր կեանք մը վարելու:

ՖԻԼԱՏԷԼՖԻԱՅԻ Հ. Յ. Դ. կոմիտէն (Մ. Նահանգներ) Հ. Յ. Դ. 60ամեակը տօնած է հանդէս ճաշկերոյթով մը Նիւ Ճըրսիի շքեղ մէկ սրահին մէջ: Ներկայ եղած է 1200է աւելի բազմութիւն մը: Բացի Ֆիլատէլֆիայէն հիւրեր գացած են Պոսթընէն, Փրավիտէնսէն, Հարթֆըրտէն, Նիւ Եորքէն, Նիւ Ճըրսիէն եւ Ուաշինկթընէն: Բացումը կատարած է Ֆիլատէլֆիոյ կոմիտէի վեթերան ընկեր Տ. Տապաղեան: Աթլանթիք Սիթիի քաղաքապետը իբրեւ նուէր ղրկած է Քաղաքի բանալին Հ. Յ. Դաշնակցութեան կեդր. Կոմիտէի ատենապետին: Խօսած է ընկեր Տքթ. Տալլեան որ նախ անգլերէն, եւ ապա հայերէն պատկերացուցած է ազատատենչ Հայուն նկարագիրը «Վարդանանցէն» մինչեւ մեր օրերը:

Հանդէսը ունէր նաեւ գեղարուեստական ճոխ բաժին մը: Յաջորդ օրը տեղական մամուլը առաջին էջին վրայ տուած է հանդէսին նկարագրութիւնը: Այս առթիւ յանձնախումբը ամիսներ առաջ հրապարակ հանած է 210 էջնոց ծանուցումի գեղեցիկ գրքոյկ մը: Հանդէսին օրը յանձնախումբը հաւաքած է բոլոր փոքրերը, հսկողութիւնը յանձնելով երկու մանկավարժ օրիորդներու որոնք կերակրած եւ խաղերով զբաղեցուցած են զանոնք:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐՂՆԻ - ՇԱՄԻՐԱՄ ջրանցքի մը շինութեան սկսած են, Աշտարակի շրջանի կոլտնտեսային աշխատաւորները: Նոր ջրանցքը պիտի ոռոգէ տասնեակ հազարաւոր ամայի տարածութիւններ, եւ Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունեցող ոռոգման դրութեանց ամէնէն մեծը պիտի ըլլայ:

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Ն. Տիգրանեան (աչազուրկ) մեռած է Երեւանի մէջ Փետրուար 17ին: Հանգուցեալը, 95 տարեկան, ծնած էր Ալեքսանդրապոլի մէջ: Իր երաժշտական գործերուն մէջ մասնաւորաբար արժէքաւոր են Շիրակի շրջանի ժողովրդական երգերն ու պարերը, ինչպէս «Տուն Արի», «Տուլ տուլ», «Զեմ կրնա», «Ետ ու առաջ», «Դուզ պար», «Ֆինջան» եւ բազմաթիւ ուրիշ ստեղծագործութիւններ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (60)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Դ.

Նոյնիսկ երկու կամ երեք շարք նաւաստիներ ունեցողները, եթէ երբեք կային, հազիւ յիսունէն եօթանասուն ոտք երկայնութիւն ունէին: Ամէնէն տաժանելին ու դժուարը բլուրէն վեր քաշելու գործողութիւնն էր: Անկէ անդին շուտով, բազուկներու ուժով, կ'անցնէին մէջտեղի սարահարթը ու արագօրէն կ'իջնէին Ոսկեղջիւր տանող դաւիվարէն: Ամբողջ այս գործողութիւնը, անհաւատալի եւ սակայն ստոյգ, մէկ գիշերուան մէջ աւարտեցաւ:

Բոլոր ժամանակակից քրոնիկագիրները միաբերան կը խօսին Թուրք նաւաստիներու աղմկալից ուրախութեան վրայ: Այդ նաւաստիները իրենք ալ ապշած այս անլուր եւ այնքան դիւրին յաջողութեան առջեւ, ցնծութեան աղաղակներով եւ կոշտ ու խուպոտ երգերով եւ պատերազմական երաժշտութեան ձայներով, Վոսփորը կը թնդացնէին, քանի նաւերէն մին Ոսկեղջիւր կ'իջնէր ցուարթօրէն, ու ծովեզերքին վրայ կուգար խարսխել Զականօս փաշայի թնդանօթներուն պաշտպանութեան տակ: Բոլոր այս ժամանակագիրները կ'ըսեն միաբերան թէ երբեք ասանկ բան տեսած չէին:

Այսպէս աւարտեցաւ այս դիւցազնական աշխատանքը, որ այնքան նպաստեց Թուրքերուն վերջնական յաղթանակին: Յոյներն անգամ ծափահարեցին օսմանցի երկրաչափներուն այս փայլուն եւ հանճարեղ յանդգնութիւնը: Այդ գիշերը Թուրք թնդանօթները վայրկեան մը սրտալէ չդադրեցան. ահա թէ ինչո՞ւ պաշարեալները եւ մանաւանդ Ոսկեղջիւրի յունական նաւատորմը ոչ եւ է խուլընդոտ չյարոյց Թուրք նաւերուն, պաշարեալ քաղաքին նաւահանգիստին սիրտին մէջ իսկ գալուստին:

Զականօս փաշայի Ղալաթիոյ բլուրին գագաթը հաստատած մարտկոցներուն անդադրում ռմբակոծութիւնը բաւական եղաւ թշնամական որեւէ փորձ արգիլելու:

Ժամանակագիրներէն միայն Դուկաս, հոս կը պատմէ դէպք մը. իբր թէ կայսրը, Թուրք նաւերու ուղղակի Ոսկեղջիւրի մէջ երեւումէն սարսափահար, նոր դեսպանութիւն մը կը ղրկէ Սուլթանին, յայտնելով թէ պատրաստ է անոր ուզած հարկը վճարելու, պայմանով որ պաշարումը վերջնէ եւ հեռանայ, եւ իբր թէ Սուլթանը ետ կը դարձնէ դեսպանութիւնը, պատասխանելով թէ ամէն պարագայի մէջ ինք որոշած է գրաւել քաղաքը: Բայց ուրիշ ոեւէ ժամանակագիր յիշատակութիւն չըներ այդպիսի դէպքի մը, մինչ ընդհակառակն Ֆրանցէս, անբախտ տիրոջ մը այս այնքան անձնուէր ծառան, կ'ըսէ թէ իր սիրեցեալ տէրը՝ դիւրաւ կրնար Կոստանդնուպոլսէն փախչիլ, բայց թէ ընդհակառակն, ան չարունակ մերժած է այդ բանը, «Նախապատիւ համարելով, հետեւիլ բարի հովիւին օրինակին, որ դնէ զանձն իւր՝ ի վերայ ոչխարաց իւրոց, ինչպէս որ ալ ըրաւ իրօք»:

Արդէն տարբեր աղբիւրներէ մեր ունեցած բոլոր տեղեկութիւններէն ալ ծանօթ ենք կայսեր ազնուական նկարագրին, եւ գիտենք թէ պատերազմին սկզբնաւորութենէն իսկ իր որոշումը տըւած էր ան. ազատել իր սիրեցեալ քաղաքը կամ մեռնիլ անոր փլատակներուն տակ:

«Երբ Յոյները, կ'ըսէ Կրիտոփուլոս, տեսան այս անպատում գործողութեան յաջողութեամբ գլուխ ելլելը, եւ գիտեցին Ոսկեղջիւրի մէջ խարիսխ նետած այս թշնամի նաւերը, անհաւատալի բան մը, որուն բնաւ չէին սպասեր, սարսափով լեցուեցան այս խելքէ մտքէ դուրս տեսարանին հանդէպ: Ամենամեծ վարանման ու ամենադէշ յուսահատութեան մէջ ինկան, բոլորովին շուարած: Որովհետեւ, մինչեւ այն ատեն երկարօրէն եւ բազմաթիւ գունդերով պաշտպանելու պէտք չէին ունեցած նաւահանգիստին կողմէն քաղաքը պաշտպանող այս պատը որ 30 սթատիոն երկայն էր (մէկ սթատիոնը 600 ոտք էր):

Եւ սակայն, առանց ատոր արդէն, թէ Հռոմ եւ թէ օտար զինուորները քիչ կուգային իրենց պարիսպին մնացած մասը պաշտպանելու, այն աստիճան որ ամէն մէկ երկու կամ երեք որմածակի մէկ պաշտպան մը միայն յատկացուցած էին»:

Հիմա Ոսկեղջիւրի երկայնութեամբը տարածուող պարիսպն ալ ամէն վայրկեան ենթակայ էր Թուրքերու յարձակումին:

(Շար.)

կ'այրեն օդի թթուածինը, մեծ ջերմութիւն մը գոյացնելով լայն տարածութեան մը վրայ :

Առ այժմ ոչ մէկ մանրամասնութիւն կը տըրուի այս զէնքի մասին, բայց կը կարծուի, թէ ամերիկեան օդանաւերու գործածած եւ նախալմով պատրաստուած ռումբն է, որ հիմա կը գործածուի նաեւ ցամաքի վրայ :

ՄԷԿԻ ԴԷՄ ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ՎԵՑ

Չինական այս նոր յարձակողականի արագ ձախողանքէն վերջն ալ, սակայն, ամերիկեան զինուորական շրջանակները կը նկատեն, որ կողմերէն եւ ոչ մէկը պիտի կրնայ վերջնական յաջողութիւն մը ապահովել Քորէայի մէջ: Այսպէս ըլլալով հանդերձ կը շեշտուի, թէ այս սպառիչ պատերազմը շատ սուղի կը նստի Չինացիներուն: Պաշտօնական թիւերու համաձայն, վերջին 5 օրերուն, ՄԱԿի ուժերը ունեցած են 1618 սպանեալ եւ վիրաւոր, կարմիրներու 58.000ին դէմ, ինչ որ կը ներկայացնէ մէկի դէմ 36 համեմատութիւն մը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ամերիկեան համալսարանին նախագահը, Սթիֆըն Փենրոզ, ճառ մը խօսելով Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ, դիտել տուաւ թէ Մ. Նահանգները արաբական աշխարհին թիւ մէկ թշնամին կը համարուին, իբրեւ աջակից Իսրայէլի : Ռուսական քարոզութիւնը կը շահագործէ Արաբներուն զգացումները :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութիւնը որոշեց դադրեցնել Հուլէի ճահիճներուն ցամաքեցումը, համաձայն Ազգաժողովին որոշման: Այս կարգադրութեան շնորհիւ կը յուսացուի լուծել Սուրիոյ հետ ծագած վէճը:

300.000 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ նորօրինակ ցոյց մը կատարեցին Մատրիտի մէջ, մերժելով հանրակառք նստիլ կամ ուտեստ գնել իրենց սովորական խանութներէն: Ցոյցին նպատակն էր բողոքել ապրուստի սղութեան դէմ: Ցուցարարները գործի գացին քալելով, իրենց ուտելիքն ալ միասին առած: Քաղաքին 1.200.000 բնակիչները համակրանքով կը դիտէին այս շարժումը :

ԱԶԳ. ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ տոմսակներուն թիւը 600.000էն պիտի բարձրանայ 800 հազարի, մայիս 30էն սկսեալ: Պարգեւներուն գումարն ալ պիտի բարձրանայ 412 միլիոն 800.000ի, այսինքն 206 միլիոն 400.000 ֆրանք իւրաքանչիւր շարքին (A. եւ B.), փոխանակ 309 միլիոն 600.000 ֆր.ի : Տոմսակներուն գինը կը մնայ անփոփոխ (860 ֆր. մէկ տասներորդը՝ 100 ֆրանք):

ԵՐՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏԻ ՄՂՁԱՒԱՆՁԸ. — Ամերիկացի ծերակուտական Պ. Թէֆթ յայտարարեց, թէ Մ. Նահանգներու կողմէ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ եղած զինուորական աջակցութիւնը, Ռուսիոյ դէմ ուղղուած աւելի մեծ սպառնալիք մըն է, քան Մանչուրիոյ խարիսխներուն ռմբակոծումը: «Եւրոպայի մէջ ըլլինք Ռուսերուն, թէ պատերազմի պիտի բռնուին Մ. Նահանգներու հետ, եթէ յարձակին 11 արեւմտեան ազգերէն ոեւէ մէկուն վրայ, մինչդեռ այդ սկզբունքը չենք կիրարկեր Ասիոյ մէջ: Իսկ եթէ Անգլիացիները զօրք մտցնեն Պարսկաստան, նոյնը պիտի ընեն նաեւ Ռուսերը, երրորդ աշխարհամարտի մը վտանգին առջեւը կեցնելով մարդկութիւնը »:

ՋՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ հսկողութեան տակ, դաշնակից ուժերէն 500 օդանաւերու ռազմափորձերը սկսան երէկ եւ պիտի տեւեն երեք օր: Ռազմափորձերուն նպատակն է փորձել դաշնակից ուժերու պատրաստութիւնը, օդանաւային անակընկալ յարձակումի մը պարագային :

ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ժողովին 58րդ նիստն ալ, աւելորդ է ըսել, անցաւ ապարդիւն: Պ. Կրոմիքօ յայտարարեց, թէ Հիւսիսային Ատլանտեանի դաշինքը յարձակողական զինակցութիւն մըն է եւ ուղղուած է Խ. Միութեան եւ ժողովրդական հանրապետութեանց դէմ, հետեւաբար պէտք է քըննուի չորս արտաքին նախարարներու կողմէ: Այս անգամ, սակայն, բրիտանական պատուիրակը, յանուն երեք արեւմտեան պատուիրակութեանց պաշտօնապէս յայտարարեց, թէ բացարձակապէս կը մերժեն եւ պիտի մերժեն օրակարգի անցնել այդ դաշինքին ու ամերիկեան խարիսխներու խնդիրը: Ասիկա իրենց վերջին խօսքն է այս մասին:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 26ին, Շաբաթ երեկոյ, **Horlogeի** սըրահին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի :

Կը նախագահէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Մեներգ Տիկին Վարժապետեան եւ Տիկին Ա. Վարդանեան: Կ'արտասանեն դերասան Հայկասար եւ ընկեր Բարսեղ Խրիմեան: Դաշնակ Օր. Սաղաթէլեան եւ ջութակ Պ. Պէպիրեան (Վիէնէն), կովկասեան պար ընկեր Պարգեւ Յակոբեան :

Հանդէսէն վերջ խնջոյք մինչեւ առաւօտ, Յոյներու սրահը :

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :

Այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահը, 22 rue Voltaire :

Կը նախագահէ՝ ընկեր Պ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկեր ՀՐ. ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.—

Պ. Աւ. Քիւփէլեան (երգ), Տիկին Գեղանոյշ (արտասանութիւն), ինչպէս նաեւ հայկական եւ կովկասեան պարեր :

Ժամը 11ին կը սկսին միջազգային պարերը :

Նուագախումբ՝ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ :

Buffet Մուտք՝ 125 Ֆր. Attractions

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայ կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան, Վասպուրականի եւ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեանց :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, քաղաքապետարանի սրահը :

Կը նախագահէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆր. Կապ. Խաչի, Նոր Սերունդի, Կամ. եւ Ռազմիկ. Միութեան :

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Կը նախագահէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը մասնակցին Ֆր. Կապ. Խաչի դպրոցի աշակերտները, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն :Մուտքը ազատ է

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, 27 ՄԱՅԻՍ 1951, ԺԱՄԸ 2ԻՆ

Համաժողովրդական հանդիսաւոր տօնակատարութիւն Վարդանանց Հերոսամարտի

1500մեակին առիթով

Կազմակերպուած Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ, Կրօնական Ընկերակցութեան կողմէ:

Հովանաւորութեամբ Կաթողիկոսական Պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ :

Նախագահութեամբ

Պ. ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

Յայտագիրը կը պարունակէ.— Ոգեկոչում Վարդանանց դիւցազնամարտի բանախօսներու կողմէ :

Գեղարուեստական բաժին՝ մասնակցութեամբ՝ Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ (երգ), Օր. ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆԻ, Օր. ՀԻՒԿԷԹ ԱԺՏԷՐԵԱՆԻ (դաշնակ), Պ. Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, ՏԸՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ, ՌԱՖԱՅԷԼ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ (արտասանութիւն), Պ. ԽԱԶԻԿ ՆՇԱՆԵԱՆԻ (երգ):

Հայոց եկեղեցւոյ «ԿՈՄԻՏԱՍ» երկսեռ երգչախումբը կ'երգէ քառաձայն ազգային եւ օրուան պատշաճ կտորներ, ղեկավարութեամբ Պ. ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ :

Դպրոցասէր վարժարանի աշակերտուհիներու կողմէ կը ներկայացուի Սմբատ Բիւրատի «ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ«ը :

Հայ դպրոցներու աշակերտները պիտի երգեն եւ արտասանեն :

Իւրաքանչիւր հայ պարտականութիւն պիտի նըկատէ իր ներկայութեամբ պանծացնելու Հայ պատմութեան մեծագոյն հերոսին նուիրուած այս համազգային յիշատակութեան եւ փառաբանութեան օրը :

Մուտքի տոմսերը ժողովրդական գիներով, 100, 150 եւ 250 ֆրանք :

Նախապէս ապահովել տոմսերը Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատունէն կամ հանդէսին օրը կիշէէն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէի հերթական ժողովը՝ այս շաբաթ օր ժամը 21ին, 17 rue Ampère, Քաշան: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԱԼԱՆՍ .— Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ա. Ահարոնեան սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժողովրդական ամսաթերթ բժշկութեան

11ՐԴ ՏԱՐԻ : Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ թիւը, 40 էջ, լոյս կը տեսնէ Յունիսի սկիզբը եւ կը ղրկուի միայն անոնց, որ կանխիկ կը վճարեն: Յօդուածներ՝ Ըստ կամս մանչ կամ աղջիկ ծնելու մասին: Ինքնաշարժ վարողներու յատուկ հիւանդութիւն մը: Հաց ուտե՞լ թէ չուտել: Շունչը ինչո՞ւ կը հոտի: Պատերազմ կրնա՞յ ծագիլ՝ բժշկական ակնոցով դիտած: Կիզաքամին Հայաստանի մէջ: Ջուկերուն սննդական արժէքը: Ի՞նչպէս մեծցնել էշխալսան: Էրիկ ծեծող կիներու մասին վերլուծում: Ի՞նչպէս խնամել ակռաները: Օճառին կարեւորութիւնը : Ի՞նչպէս դարմանել փողացաւը: Հիւլէական ռումբին հիւանդութիւնները: Ինչո՞ւ կը ճացխի ստամոքսը, եւայլն:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ .— Տարեկան Ֆրանսա՝ 750 ֆրանք, արտասահման 900 ֆրանք : Հատով չի ծախուիր: Դիմել 17 Rue Damesme, Paris (13) :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ .— Պ. Տրդատ Պարոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Զաւէն եւ Արուսեակ Վարդազեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց կնոջը, մօրը եւ քրոջը՝ վաղամեռիկ ՏԻԿԻՆ ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ պատարագ պիտի մատուցուի, այս կիրակի առաւօտ, Լիոնի եկեղեցին, 69 rue Louis Blanc: Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Բարձր-Հայքի Հայր. Միութեան

Այս շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ լոյս՝ Clubի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan, Marseille:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Պ. Վահան Խալօղլեանի նախագահութեամբ, օրիորդներ՝ Ս. Շահպազեան եւ Է. Արիստակէսեան (դաշնակ), Ա. Սէրէնկիւլեան եւ Ա. Թադոյեան (արտասանութիւն), Ա. Վարդանեան (կովկասեան պար), հայ արենոյշները (խմբապար), Պ. Պ. Ժ. Գասպարեան(երգ), Քէմանչիստ Համօ (երգ եւ նուագ): Ընտիր Jazz եւ հայկական նուագախումբ: FRANK SMITH ORCHESTRA Ա. ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆԻ կտորներ :

ԾԱՆՕԹ .— Նախօրօք սեղանները ապահովելու համար դիմել Պ. Պ. Վ. Խալօղլեանի, **25 rue Nationale co. 02-88**, Յ. Արծրունեան **rue de Lodi 12, Ly. 65-61**, Լ. Գայթանճեան **63 rue de la Rotonde**:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ: Կիրակի, Յուլիս 1ին, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ: (Յետաձգուած, չխաչաձեւելու համար «Ալմաստ»ի ներկայացումը):

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678–63
Vendredi 25 MAI 1951 Ուրբաթ 25 ՄԱՅԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6465–Նոր շրջան թիւ 1876

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԻՏԻ ԿՐՆԱ՞ՆՔ ԻՄԱՆԱԼ

Հայկական Արտասահմանը ի զուր կը սպասէ որ ուղղակի եւ կենդանի կապեր, բնական եւ ազատ յարաբերութիւններ հաստատուին հայրենիքին հետ :

Վերջին աշխարհամարտէն առաջ, եկող – գացողներ պակաս չէին: Պատերազմի վերջին տարին ալ Նուիրակներ հանդիպեցան Միջին Արեւելք, մասնաւոր պաշտօններով :

Յետոյ իրարու յաջորդեցին լիազօր պատուիրակներ, Ներգաղթը կազմակերպելու համար (1946 — 47): Պատեհութիւն մըն ալ՝ Գրողներու համագումարը:

Եւ նորէն լռութիւն: Եղած - չեղածը՝ «Կուլտուրական Կապ»: Անթել եւ պատահաբար ձեռք անցած հրատարակութիւններ: Կամ անհատական բարեւագիրներ :

Անշուշտ միայն մեր երկիրը չէ որ կը՛ տառապի հաղորդակցութեանց դժուարութենէն: Նոյն ողբերգութիւնը բոլոր միացեալ եւ արբանեակ երկիրներուն մէջ :

Ոչ թէ երկաթեայ վարագոյր, այլ փշաթելերու ահարկու ցանց մը, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ: Մանաւանդ հիմա որ «երկինքն ամպել ա»:

Հայրենիք երթալը առանձնաշնորհ մըն է որ վիճակախաղի անակնկալն ալ չի խոստանար: Իսկ Երեւանէն գալը՝ նոյնպէս «Ուքազ»ի կը կարօտի:

Անհրաժեշտ է որ բացառիկ պարագայ մը պատահի, որպէսզի Մոսկուան բարեհաճի անցագիր վաւերացնել :

Ո՛վ որ պիտի գայ, կը ղրկուի մասնաւոր առաքելութեամբ: Իսկ ո՛վ որ պիտի ուզէ երթալ, քառասուն մաղէ անցած երանելի մը պէտք է ըլլայ: Այս կամ այն յանձնառութեամբ :

Աւելորդ է խօսիլ գացողներու մասին: Մարդիկ ոչ թէ ներգաղթի, այլեւ հասարակ շրջագայութեան խօսքն անգամ չեն ըներ (tourisme): Ոչ իսկ ամառնային արձակուրդի առթիւ...

Գալով եկողներուն, տարիներու լռութենէն վերջ,ահաւասիկ էջմիածինէն արքեպիսկոպոս մը եւ դասախօս մը եկեր են Լիբանան: Երկուքն ալ ծանօթ՝ Արեւելքի գաղութներուն :

Ինչպէս դիտել կուտայինք երէկ, մենք տեղեկութիւն չունինք թէ ինչ առաքելութեամբ եկած են մէկը եւ միւսը :

Թերեւս Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը ուզած է մօտէն տեղեկանալ Կիլիկիոյ աթոռին կացութեան, քանի որ Գարեգին կաթողիկոսին առողջութիւնը ծանրապէս խանգարուած է:

Եթէ միայն այդ պաշտօնն ունին, անշուշտ պարտք պիտի սեպեն սրտաբաց զեկուցում տալ, որպէսզի պարզուի ամբողջ անցուդարձը :

Ինչ որ ըսեր են առաջին առթիւ, քարոզով եւ սահմանափակ ասուլիսով մը, այդքան յոգնութիւն չէր արժեր :

Բացառիկ պարագաներու մէջ կ՚ապրինք, եւ հայրենիքէն հասած ամէնէն աղօտ ձայնն ալ մասնաւոր նշանակութիւն մը ունի:

Եթէ նոյն իսկ պարզապէս կրօնական յարաբերութեանց կամ էջմիածնի եւ Անթիլիասի վերաբերեալ խնդիր մըն է իրենց օրակարգը, նորէն պարտաւոր են հանրային կարծիքը լուսաբանել հրապարակաւ:

Կացութիւնը կը պահանջէր որ եկողները ոչ թէ էջմիածինէն, այլ Երեւանէն պաշտօն ստացած ըլլային, եթէ իրապէս հայրենասիրական պարտականութիւն մըն է որ կը կատարեն :

Մենք չենք աճապարեր, ամէն բան մէկ անգամէն իմանալու համար: Գիտենք որ երկու պատուիրակները ոչ իրենց թեւերը կրնան լայն բանալ, ոչ ալ բերանը :

Բայց եւ այնպէս, անշուշտ ըսելիքներ ունին: Ուրեմն անհրաժեշտ է որ յայտնեն առանց վերապահութեան: Ուղղակի, եւ ոչ թէ կողմնակի: Ամէնուն, եւ ոչ թէ առանձնաշնորհեալներու :

Միայն կաթողիկոսական օրհնութիւնները եւ շինարարութեան լուրերը բաւական չեն, տարագիր բազմութեանց սիրտը տաքցնելու համար:

Հայկական Արտասահմանը շատոնց յոգնած է խորհրդաւոր շարժուձեւերէն եւ բարեպաշտական արտայայտութիւններէն:

Ան կը սպասէ որ բա՛ն մը փոխուի, գոնէ յարաբերութեանց ճակատին վրայ :

Շ.

Ունեւորութեան տուրքին զաղտնիքները

ԿՈՂՈՊՈՒՏԸ ԳՈՐԾԱԴՐՈՂՆԵՐԷՆ ՄԷԿՆ Է ՈՐ ԿԸ ՊԱՏՄԷ ...

ԽՄԲ.— Երէկ հաղորդած էինք ծիմհուրիյէթի տնօրէնին բուռն յարձակողականը՝ Վարլըքի տուրքին առթիւ, որ մոխիրի վրայ նստեցուց Թուրքիոյ փոքրամասնութիւնները :

Ահաւասիկ բուն պատմութիւնը (Վաթան, 17 Մայիս).—

Ֆաիգ Էօքթէ, որ Վարլըգի ժամանակ Իսթանպուլի Տէֆտէրտար էր, գիրք մը հրատարակած է «Վարլըգի Ողբերգութիւնը» անունով: Հեղինակը հոն կը բացատրէ թէ այդ տուրքը ինչպէ՛ս եւ որոնց կողմէ պատրաստուեցաւ, եւ ինչպիսի ազդեցութիւններու տակ :

Ֆաիգ Էօքթէ կը շեշտէ թէ այդ այլանդակ տուրքը ուղղակի յղացուեցաւ այնատենուան վարչապետին՝ Շիւքրիւ Սարաճօղլուի կողմէ, եւ Ազգ. Ժողովը ու ելմտական իշխանութիւնը իրեն ենթարկուեցան: Նախկին Տէֆթէրտարը կը պնդէ նաեւ որ տնտեսական ու ելմտական կարիքներէ զատ, ցեղապաշտութիւնն էր որ ծնունդ տուաւ այս տուրքին:

Իսթանպուլի հարկատուները նախ եւ առաջ 2 խմբակի բաժնուեցան իբր «իսլամ» եւ «չ իսլամ», և վերջէն անոնց վրայ աւելցաւ երրորդ խումբ մըն ալ, «տէօնմէներ» անունին տակ: Հալք կուսակցութենէն, ելմտական կազմակերպութիւններէ եւ պանքաներէն տեղեկութիւններ հաւաքուեցան այն մարդոց մասին, որոնց դէմ ունեւորութեան տուրք պիտի դրուէր: Տրուած թուանշանները իրար չբռնեցին եւ Հալք կուսակցութեան այն ատենուան քննիչը, Սուատ Հայրի Իւրկիւպլիւ, եւ իրեն պէս զանազան անձեր անհատներու մասին զգացումներէ տարուած՝ ճնշումներ բանեցուցին :

Այն ատենուան կուսակալ եւ քաղաքապետ, Լութֆի Գըրտար, ջանքեր թափեց ունեւորութեան տուրքերը զեղչելու համար եւ նոյնիսկ յաջողեցաւ հարիւրին 10ի զեղչ մը ապահովել յայտագրի ենթակայ հարկատուներուն համար :

Այս բոլորը գրելէ վերջ Ֆաիգ Էօքթէ կ՚ամբաստանէ այն ատենուան վարչապետ Շիւքրիւ Սարաճօղլուն, ելմտական նախարար Ֆուատ Աղրալըն, քննիչ մարմնի նախագահ Շէվքէթ Ատալանը, Խասա Թէքէլին եւ ուրիշ անձեր, եւ կ՚ըսէ թէ թէեւ ինքն ալ տէֆթէրտար էր այն ատեն, բայց ի վերջոյ հրահանգներ գործադրող պաշտօնատար մըն էր, բեմին վրայ խաղացող դերակատարներուն նման: Ֆաիգ Էօքթէ կը կրկնէ թէ Վարլըգի ողբերգութեան բուն կազմակերպիչն է Սարաճօղլու եւ պատասխանատուութիւնը անոր կը վիճակի :

Հարկատուներէն 2057 հոգի, որոնք չկրցան վճարել իրենց տուրքը, Աշգալէ ղրկուեցան իրենց 65.464.236 ոսկի պարտքին համար, եւ իրենցմէ 657 հոգի միայն կրցան վճարել իրենց տուրքը:

Իսթանպուլի մէջ 1869 հոգի «քան» տարուեցան եւ իրենցմէ 21 հոգի մեռան: Հաճըի ձեւով ալ 885 անշարժ կալուածներ ծախուեցան, ապահովելով 2.700.143 ոսկի: Տասը հոգի ալ Թուրքիայէ փախուստ տուին, որպէսզի չվճարեն իրենց պարտքը: Ֆաիգ Էօքթէ սապէս կ՚եզրակացնէ իր գրքին մէջ.— Այս տուրքը պատճառ եղաւ որ մեզմէ պաղին փոքրամասնութիւնները, որոնք Լօզանէ վերջ հետզհետէ մօտեցած էին մեզի: Ըստ իս այսօր մէկ բան ունինք ընելիք.— Մոռնալ անցեալը, մեր մտքէն սրբել այս դառն օրերուն յիշատակը: Մեր ամէնուս շահը այս կը պահանջէ»:

ԻԶՄԻՐ, 16 «Վ.) .—Նախկին ելմտական գործավար Շէվքէթ Ատալան, որուն անունը կը յիշուի վերոյիշեալ գրքին մէջ, հետեւեալը ըսաւ .— « Այդպիսի գրքի մը հրատարակութենէն տեղեկութիւն չունիմ, ձեզմէ կը լսեմ: Վարլըգի ատեն ես ելմտական քննիչ մարմնի նախագահն էի, տրուած հրահանգները գործադրեցի, եւ եթէ ապօրինութիւններ կան, գրքին հեղինակը, Իսթանպուլի նախկին Տէֆթէրտարն ալ հաւասարապէս պատասխանատու է:

ԶՈՐՍ ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ 59րդ նիստը տեւեց միայն մէկ վայրկեան: Պ. Կրոմիքօ յայտարարեց թէ նոր հրահանգներու կը սպասէ Մոսկուայէն: Պատուիրակներէն ոչ մէկը խօսք առնել ուզեց :

Իրանեան տագնապը

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մ. Նահանգները լռելեայն ազդարարութիւն մը ուղղեցին Խ. Միութեան, հասկցնելով թէ պիտի միջամտեն, եթէ բռնութիւն բանեցնէ Պարսկաստանի վրայ :

Զօր. Պրէտլի, միացեալ սպայակոյտներու նախագահը, շարունակելով իր զեկուցումը ծերակուտական յանձնաժողովին առջեւ, դիտել տուաւ թէ հաւանական է որ Խ. Միութիւնը Պարսկաստան արշաւէ եւ նոր նախայարձակում մը կատարէ: «Ձեզ կրնար ըսել թէ կացութիւնը աւելի՞ վտանգաւոր է Եուկոսլաւիոյ, Հնդկաչինի մէջ կամ այլուր : Ամէն պարագայի մէջ Պարսկաստանը վտանգաւոր կէտ մըն է եւ անհրաժեշտ է որ մենք լաւագոյն վիճակի մը մէջ ըլլանք, դիմադրաւելու համար որեւէ նոր նախայարձակում»:

Միեւնոյն օրը արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն իր լրագրական ասուլիսին մէջ շեշտեց թէ Պարսկաստանի անկախութիւնը եւ հողային ամբողջութիւնը կենսական խնդիր մըն է ամերիկեան քաղաքականութեան համար: «Մ. Նահանգները հակառակ չեն որ Պարսկաստան ինք վարէ իր նիւթական աղբիւրները: Եւ սակայն անհրաժեշտ կը գտնէ որ բանակցութիւններ կատարուին, խնդիրը լաւագոյն ձեւով կարգադրելու համար : Բրիտանական կառավարութիւնը պատրաստակամութիւն յայտնած է բանակցելու, լայն զիջումներ կատարելով »:

Նախարարը յորդորեց որ Պարսկաստանի կառավարութիւնը ժողովի նստի Անգլիացիներուն հետ եւ կարգադրէ խնդիրը: Այս առթիւ զգուշացուց որ միակողմանի գործեր չկատարեն, բռնագրաւում փորձելով :

Ի՞ՆՉ Կ՚ԱՌԱՋԱՐԿԵՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ամերիկեան կառավարութիւնը կ՚առաջարկէ.—

1.— Ընդունիլ Անգլեւիրանեան ընկերութեան ազգայնացումը. 2.— Համաձայնութիւն մը կնքել իրանեան եւ բրիտանական կառավարութեանց միջեւ, ազգայնացուած հաստատութիւնները Անգլեւիրանեան ընկերութեան վարձու տալու համար. 3.— Աւելցնել Պարսկաստանի վճարուելիք հատուցումը. 4.— Աստիճանաբար իրանեան պաշտօնէութեան մը փոխանցել քարիւղի հաստատութեանց վարչութիւնը :

Եթէ այս լուծումը կամ ուրիշ կարգադրութիւն մը ձախողի, այն ատեն Մ. Նահանգները միջոցներ ձեռք պիտի առնեն, որպէսզի Պարսկաստանի քարիւղը Ռուսերուն ձեռքը չանցնի :

Աւելորդ է բացատրել թէ Պարսկաստանի տագնապը ծանր է մանաւանդ անոր համար որ կրկին կ՚արծարծուի արեւմտեան պետութեանց եւ Պարսկաստանի վաղեմի պայքարը, ինչպէս եւ բրիտանական եւ ամերիկեան ընկերութեանց մրցակցութիւնը՝ Միջին Արեւելքի քարիւղի հանքերուն շահագործման համար: 1921ի դաշնագրին համաձայն, Խ. Միութիւնը իրաւունք ունի զօրք ղրկելու Պարսկաստան, եթէ երրորդ պետութիւն մը միջամտութիւն փորձէ կամ զինուորական խարիսխներ հաստատէ: Այս առթիւ իրագէկներ կը պնդեն թէ ամերիկեան ընկերութիւն մը առաջարկեր է իրեն յանձնել Ապատանի քարիւղի հանքերուն շահագործումը, աւելի նպաստաւոր պայմաններ առաջարկելով :

✕ Բրիտանական կառավարութիւնը Թէհրանի պատասխանին կը սպասէ այսօր-վաղը, անոր համեմատ շարժելու համար: Իսկ Պարսկաստանի կառավարութիւնը որոշած է Անգլեւիրանեան ընկերութեան ստացուածքները գրաւել անյապաղ: Այդ պարագային, բրիտանական օդանաւեր այլուր պիտի փոխադրեն անգլիացի ընտանիքները :

Քորէայի պատերազմը

ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱ՞Յ

Զինուորական կացութիւնը վերջնապէս պարզուած է այլեւս Քորէայի մէջ : Դաշնակից զօրամասերը, բոլոր ճակատամասերու վրայ կը շարունակեն իրենց հակայարձակողականը, իսկ կարմիրներն ալ կը լքեն իրենց դիրքերը եւ կը նահանջեն :

Կը կարծուի թէ նահանջը խուճապային հանգամանք մը չունի եւ նախապատրաստութիւն մըն է իրենց յարձակողականի երրորդ շրջանին համար, որովհետեւ կը նշմարուի, որ նահանջող զօրամասերը մէկ կողմէ կը համախմբուին թիկունքին վրայ: Խուճապային հանգամանք չունենալով հանդերձ նահանջը տեղի կ՚ունենայ արագ եւ կարմիրները մինչեւ անգամ ժամանակ չեն ունենար ականներով ծածկելու իրենց լքած հողամասերը: Դաշնակից զօրամասերն ալ խոհեմութեամբ կը յառաջանան, պատահական որեւէ անակնկալի առջեւ չգտնուելու համար: Հաւանական է որ կարմիրները կանգ առնեն պաշտպանողական նոր գծի մը վրայ եւ կազմակերպեն իրենց դիմադրութիւնը:

Դաշնակից զօրամասերը բոլորն ալ կը գըտ–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐՍԷՆ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԻԹՈՎ)

Ապրիլ 8ին լրացաւ մահուան տասնամեակը Արսէն Միքայէլեանի (1885 - 1941) ։ Իր բովանդակ կեանքը սերտօրէն կապուած մնաց Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ մասնաւորապէս երիտասարդական շարժման ու կազմակերպութեանց հետ ։ Աւելի քան երկար տարիներ՝ Նոր Աշխարհի, Հիւսիսային Ամերիկայի, իսկ իր կեանքի վերջին ամիսներին՝ Հարաւային Ամերիկայի մէջ ։

Անսահման եռանդ էր Դաշնակցութեան այդ գործիչը եւ քարոզիչը ։ Կարելի անգամ չէ պատկերացնել նրան թէկուզ մի կարճ պահ՝ իր պատկանած կուսակցութիւնից դուրս ։ Շնչում էր ու ապրում նրանով միայն ու նրանից ներս ։ Սկսած պատանեկան օրերից, մինչեւ տխուր վախճանը իր բեղուն կեանքի ։ Ամբողջովին նուիրումն էր ազգային ու հանրային իտէալները ։ Նուիրումն մասնաւորապէս՝ մեր նոր սերունդի երիտասարդական միութեանց կազմակերպման գործին ։

Յատկանշական եղաւ այդ տեսակէտից իր կեանքն ու գործը՝ մահուանը նախորդող ամիսներին, Հարաւային Ամերիկայում ։ Մի կարեւոր չափով իր գաղափարական աշխատանքի արդիւնքն է « Արմենիա Երիտասարդական Միութիւնը »՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշի տակ ։ Իր անձի ու մեծ եռանդի անջնջելի դրոշմը դրաւ նա այդ նորաստեղծ կազմակերպութեան վրայ, որ չի մոռանում եւ երբեք պիտի չմոռանայ անթառամելի յիշատակը իր հիմնադրի ։ Ու սիրելի է ինձ, իր նախկին մի ուսուցչին, ոգեկոչել նրան իր մահուան տասնեբորդ տարելիցին ։

Ծնած խորոխ Ղարաբաղի հայ գիւղերից մէկում, ուսում ու կրթութիւն առած սկիզբը Շուշիի թեմական դպրոցում, իսկ յետոյ Էջմիածնի ճեմարանում, Արսէն հարկադրուած է լինում թողնել այս վերջինը՝ հազիւ նոր հասած նրա դասարանական բաժնի վերջին կարգը ։

1905 — 1906 դպրոցական տարին էր ։ Ես նոր էի վերադարձած արտասահմանից ու ուսուցչական պաշտօնի հրաւիրուած Թիֆլիսի Ներսէսեան վարժարանում ։ Ռուսական առաջին — դարձեալ հոկտեմբերեան (1905 Հոկտ.) — յեղափոխութեան նախօրեակին էր ։ Կովկասահայութիւնը տոգորուած էր ազատագրութեան գաղափարներով, մշակութային նոր կեանքի հեռանկարներով ։ Ամէնքն սպասում էին, որ շուտով պիտի վերաբացուին մէկ տասնամեակ դրանից առաջ ցարական կառավարութեան հրամանով փակուած մեր ազգային — եկեղեցական դպրոցները եւ կրթական ու հանրային միւս հիմնարկութիւնները ։

Ահա այդ օրերին էր, որ մէկ երկու ուրիշ երիտասարդների հետ միասին՝ Ներսէսեան դպրոց եկաւ ու ներկայացաւ նորահաս երիտասարդ Արսէն Միքայէլեան, վերջին՝ այսինքն վեցերորդ դասարան մտնելու փափաքով ։ Ճեմարանից էր դուրս եկած ։ Եւ ընդունուեց առանց մեծ դժուարութեան ։ Այդ տարին այսինքն վերջին դասարանում Կրօնների պատմութիւն էի աւանդում ։ Հակառակ ժամանակի տիրող «ըմբոստ» ոգու եւ «յեղափոխական» մթնոլորտին՝ աշակերտների մէջ պակաս չեղաւ հետաքրքրութիւնը հանդէպ այդ առարկայի ։

Ու յաջորդ տարին, Արսէնը յաջողութեամբ աւարտեց Ներսէսեան դպրոցի լրիւ դասընթացքը ։ Չգիտեմ ինչու՝ նա չշարունակեց յաճախել նորաբաց եօթներորդ դասարանն եւս, որ մինչ այդ թոյլ չէր տրւում ցարական կառավարութեան կողմից ։

Հազիւ 21ամեայ՝ Արսէն հանրային եւ կուսակցական կեանքի ասպարէզ տաք դրաւ, երբեք չբաժանուելու համար նրանից, մինչեւ վերջին շունչ ։ Եղաւ կորովի ու մշտական գործիչներից մէկը Հ. Յ. Դաշնակցութեան ։ Նախ Կովկասում ապա Ամերիկայում ։ Երբեք չխզելով իր կապերը հայրենի երկրի եւ կազմակերպչական գործերի հետ ։ Ստանձնելով նաեւ պատասխանատու գործեր եւ առաջադրանքներ ։

Միշտ եւ ամէն տեղ նոյն եւ հաւասարապէս նուիրուած Արսէնն էր ։ Թիֆլիս թէ Երեւան, Ղարաբաղ թէ Ամերիկա ։ Աշակերտական եւ ուսանողական նստարանների վրայ թէ գործիչի ու լրագրողի իր հանգամանքով ։

Բախտին հաճելի չեղաւ երկար կեանք սահմանել Արսէնի համար ։ Հազիւ 56 տարեկան՝ սառ գերեզման իջաւ նա, խոր ցաւ պատճառելով բոլոր ընկերներին եւ ծանօթներին ։ Եւ սակայն՝ մեծապէս գնահատելի է եւ անմոռանալի իր նպաստը բերաւ նա Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ մեր հանրային կեանքի զարգացման գործին ։

Յաւերժ յիշատակ իր անուանն ու գործին ։

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

×

ՅԱՌԱՋ.— Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը, Արմենիա խմբագրական մը նուիրած է ողբացեալ Արսէնի յիշատակին, այս տասնամեակին առթիւ ։ Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը (7 Ապրիլ) .—

Երէկ էր կարծես, որ բաժնուեցանք իրմէ ։ Տասնամեակը կարկինի կարճ բացուածք մը մնաց անոնց համար, որ ապրեցան իր մտերմութեանը մէջ ու ճանչցան զինք այս ափերուն վրայ ։

Եկած էր պարտականութեան ձայնին անսացող առաքեալի մը պէս, ու հոգեվարքի անկողնին մէջ մաքառեցաւ մահուան դէմ, ոչ թէ ապրելու վայելքը երկարաձգելու այլ կատարելու համար իր սրտին շատ մօտ պարտականութիւններ ։

Կարելի է ըսել, որ Արսէն Միքայէլեան իր հոս գտնուած շրջանին կ'ապրէր անանձնական գաղափարներու համար ։

Մտերմիկ խօսակցութեան մը ընթացքին, կը գտնէր թէ քառասունէն վերջ կեանքը նիւթապէս (ըսէք ֆիզիքապէս) չի ներկայացներ այլեւս ապրելու արժանի մեծ գեղումներ ։

Այս յայտարարութենէն ետք, մի կարծէք, թէ Արսէն Միքայէլեան դադրած էր մեծ խանդավառութեանց եռեւէ իյնալու մտքէն ։ Քառասունէն վերջ, ան կը նկատէր հայ քաղաքական գործիչին կեանքը հաւաքական մեծ իտէալի մը մատուցուած հարստութիւն ։

Եթէ մարդ մինչեւ քառասունը կ'ապրի իր ու արիւնին համար, քառասունէն ետք սակայն կըրնայ իր սիրած գաղափարներուն իրականացման ծառայել ։

Ինք որ շատ երիտասարդ՝ եղեր էր նուիրուած մը, կը գտնէր որ իր հասուն տարիները գերազանցապէս հայ ժողովուրդին կը պատկանէին ։

Այդ դաւանանքը մօտցնել տուաւ իրեն, այս ափերուն վրայ, ամէն տեսակ անձնական հանգիստ ու հաճոյք ։

Ցերեկը նուիրուած ամբողջովին խմբագրական զբաղումներու, զոհեց իր գիշերներն ալ ընկերներու եւ երիտասարդութեան համար ։

Լարուած մեքենայ մը եղաւ ։ Գործեց անըսպառ եռանդով ։

Իր պարթեւ հասակը ընկճուեցաւ սակայն յանկարծ, հիւանդութեան ծանրութենէն ։

Եթէ իր շրջապատին մէջ քիչեր կրցան թափանցել ազնուական իր հոգին խռովող թախիծին՝ զինք խոցող ցաւին ախտաճանաչութիւն եւս կատարելու կոչուած բժիշկներու չտրուեցաւ շնորհը ճշդելու պարզ կողատապի մը ախտանիշերը ։

Ու այսպէս, մոմի մը նման քանի մը օրերու ընթացքին շիջեցաւ Արսէն Միքայէլեան ։

Ութ Ապրիլ 1941ին փակեց իր աչքերը Հ. Յ. Դաշնակցութեան հաւատաւոր ու նուիրեալ այս զինուորը ։

Տասնամեակ մը ետք իր յիշատակը կը մնայ կենդանի հոգւոյն մէջ բոլոր անոնց, որ ճանչցան զինք եւ սիրեցին ։ Տեսան իր գաղափարներու շքեղութիւնը ու հիացան իր անսպառ կորովին վրայ ։

Արսէն Միքայէլեանի մեծութիւնը իր ուժը կը ստանար զոհաբերութեան ու նուիրումի հնոցէն ։

Ան կը հաւատար մաքուր պայքարի զօրութեան ։

Կը հաւատար կենդանի աշխատանքի հմայքին ու ուժին ։

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ինչպէս «կը հարթեն» գլուխները

Մոսկուայի բրիտանական դեսպանատան նախկին խորհրդական (1943 — 45) եւ հրապարակագիր, Պ. Թամըս Պորմէն, ուշագրաւ յօդուածով մը կը վերլուծէ այն համատարած ճնշումը, որ ի գործ կը դրուի Խ. Միութեան մէջ, մարդոց մտածումներուն վրայ ։

Աշխարհիս վրայ, ոչ մէկ երկրի մէջ, կ'ըսէ ան, մարդոց յարաբերութիւնները այնքան խստօրէն չեն լրտեսուած ու հակակշռուած, որքան Խ. Միութեան մէջ ։ Տարիներու ընթացքին ստեղծուած է համայնավար կուսակցութեան կողմէ քարոզչական մեքենայ մը, որուն միակ ճիգն է զօրացնել հսկողութիւնը Խ. Միութեան մաս կազմող բոլոր ժողովուրդներու մտածումներուն, գործերուն եւ ամենօրեայ կեանքին վրայ ։ Իսկ այս հսկողութեան ենթարկուած են դպրոցական տղոցմէն մինչեւ համալսարանական երիտասարդները, գիւղական եւ գործարանային աշխատաւորները, տանտիկիններն ու ծերերը ։ Հսկողութեան նպատակն է գործի գլուխ պահել այժմու համայնավար ղեկավարութիւնը, հիմնաւորելով այն վարդապետութիւնը, թէ Սթալին ամենազօր է եւ ամենախմաստուն, իսկ իր սկզբունքներն ու գործերը յաւիտենական են ։

Լենին ըսած էր ժամանակին, որ խորհրդային վարչաձեւը հիմնուած է երկու ուժերու վրայ — ճնշումի եւ համոզելու ուժը ։ Այնքան կարեւոր են այս ուժերը, որ անոնք կը գտնուին ուղղակի Պոլիտպիւրոյի հակակշռին տակ ։ Համոզելու կամ քարոզութեան ուժը կը ղեկավարուի կուսակցութեան յատուկ գրասենեակի մը մը կողմէ, տեսակ մը նախարարութիւն որ համարուած է ուղղակի Պոլիտպիւրոյին ։ Անոր բովէն կ'անցնին բոլոր հրատարակութիւնները — մամուլ, գիրք, մինչեւ անգամ դասագիրք — եւ ձայնասփիւռին խօսածները ։ Տիրաբար կը վարէ շարժանկարները, թատրոնը, նուագահանդէսները, բոլոր տեսակի արուեստներն ու գիտութիւնները ։ Աչքը միշտ համալսարաններու եւ մշակութային ընկերակցութեանց վրայ է ։ Ունի մասնաւոր դպրոցներ օրագրողներու, հրատարակիչներու եւ քարոզչական գործակալներու համար ։ Կը հսկէ վերջապէս, որ Խ. Միութեան մէջ ամէն մարդ միեւնոյն ձեւով դիտէ կեանքը, զերծ մնայ օտար ազդեցութիւններէ եւ նուիրուի խորհրդային հայրենիքի բարօրութեան, նոյնիսկ այն պարագային, երբ պետութիւնը անգործնական եւ անհանդուրժելի միջոցներ պարտադրէ ։

Հակառակ գործունէութեան շատ ընդարձակ դաշտին, այս պաշտօնատունը ուշադրութեամբ կը հետեւի մինչեւ իսկ քարոզչական մանրամասնութեանց ։ Խաղաղութեան անունով խորհրդային պայքարը լաւ օրինակ մըն է, բայց կայ աւելի յատկանշականը, որ նախապատերազմեան պատմութիւն ունի ։

Չայքովսքիի «Նախերգանք 1812»ը, Յեղափոխութենէն անմիջապէս վերջը արգիլուեցաւ, անկասկած այն պատճառով, որ այդ երաժշտական կտորին մէջ ստիճանաբար կը զարգանան « Մարսէյէզ »ի եւ ցարական օրհներգին եղանակները ։ «Նախերգանք 1812ը», սակայն դարձեալ արտօնուեցաւ, երբ Սթալինկրատի յաղթանակէն վերջը զօրացաւ հայրենասիրական զգացումը ։ Ունկնդիրները, 1944ին, խելայեղօրէն կը ծափահարէին այս կտորը ։ Արտօնելով հանդերձ, սակայն, քարոզչական պաշտօնատունը կրճատեց ցարական օրհներգի մասը եւ անոր տեղ մտցուց Կլինքայի «Իվան Սուզանին» օփէրայէն հատուածներ ։

Տարբերութիւն կայ սակայն արծարծումի (ագիտացիա) եւ քարոզութեան միջեւ ։ Հարվըրտ համալսարանի դասախօսներէն փրօֆ. Ինքըլէսի սահմանումով, արծարծումի նպատակն է համայնավար ոգիով քաղաքական դաստիարակութիւն տալ աշխատաւոր դասակարգերուն ։ Գործիչը բանաւոր կամ գրաւոր եղանակով ժողովուրդին կը պարզաբանէ կուսակցական վարիչներու կոչերն ու որոշումները,— ինչպէս յարձակումներ Մարշըլի օգնութեան կամ Ատլանտեանի դաշինքին դէմ, կամ Սովետներու խաղաղասիրական քաղաքականութիւնը, եւն. ։

Ուրիշ բան է քարոզութիւնը (պրոպագանտ) որ կը ձգտի ուսուցանել Մարքսի, Էնգէլսի, Լենինի եւ Սթալինի դասերը, ինչպէս նաեւ բոլշեւիկեան կուսակցութեան պատմութիւնը ։ Այս քարոզութեան շնորհիւ է որ կուսակցութեան անդամները կը սորվին՝ ընկերութեան զարգացման ծառայող մարքսեան օրէնքները ։ Տեսակ մը դասընթացք, ուրեմն, որուն ամէնէն առաջ պարտաւոր են հետեւիլ գործարաններու եւ կարեւոր կոլխոզներու տնօրէնները, համալսարաններու դասախօսները եւ բոլոր պետական պատասխանատու պաշտօնատարները ։

Քարոզիչները ներկայ են ամէն տեղ,— գործարաններու եւ գիւղերու մէջ, շոգենաւերու վրայ կամ ձայնասփիւռի գործիքներուն առջեւ, մինչեւ անգամ հիւանդանոցի մը հիւանդին կամ մենակեաց տանտիրուհիին մօտ ։ Խորհրդային թուանշաններու համաձայն, այս կարգի երկու միլիոն քարոզիչներ կ'աշխատին տարին տասներկու ամիս, իսկ ընտրութեանց նախօրեակին, անոնց թիւը կը հասնի մինչեւ երեք միլիոնի ։ Բոլոր այս քարոզիչները կամաւորներ են, բացառութեամբ օրագրողներուն, որոնք ի պաշտօնէ այդ գործին լծուած են ։

Կուսակցական քարոզիչի կամ գործիչի գլխաւոր պարտականութիւններէն մէկն է ապահովել, որ կուսակցութեան կոչերն ու տեսակէտները կարելի եղածին չափ լայն տարածում գտնեն ։ Կրնան ըլլալ մարդիկ, որոնք չուզեն կարդալ «Փրավտա»յի խմբագրականները կամ Վիշինսկիի մէկ ճառը ։ Քարոզիչի պարտականութիւնն է հոդ տանիլ, որ մարդիկ կարդան կարեւոր նկատուած ամէն բան ։

Քարոզիչները պարտաւոր են միաժամանակ ստուգել, թէ ինչ հակազդեցութիւն կը գործէ հանրային կարծիքի վրայ, կառավարութեան քաղաքականութիւնը ։ Այս ուղղութեամբ, քարոզիչը ուշադրութիւն կը դարձնէ, որ հաւանական որեւէ խլրտում անմիջապէս տեղեկացնէ կառավարութեան ։ Այս մարզին մէջ, իր պարտականութիւնն ու պաշտօնը կը հաւասարի գաղտնի ոստիկանութեան գործունէութեան ։

Մէկ խօսքով, քարոզիչը կամ գործիչը, խորհրդային մեքենայի կարեւորագոյն մասերէն մէկն է կարմիր կայսրութեան սահմաններուն մէջ ։

Թ. Ա. Թ.

Գաղութէ գաղութ

13 ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ – ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒՀԻՆԵՐ միացած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերուն Փրովիտէնսի (Մ. Նահանգներ) մէջ, կնքահայրութեամբ Վ. Ահարոնեանի։ Խօսած են Տիգրան Սահակեան, ընկեր Յովհաննէս Տէր Յովհաննէսեան, Մ. Օզանեան, ընկեր Ս. Աշամեան ընկերուհի Զ. Միքայէլեան եւ ընկեր Գաբրիէլեան, Զ. Պօղոսեան եւ Ա. Նալպանտեան, ընկեր Բ. Նաւասարդեան որ շեշտած է թէ Դաշնակցութեան ներշնչման աղբիւրը միշտ եղած է ու կը մնայ հողը, հայ հողը՝ Հայաստանի։ Նորագիրներուն կողմէ խօսած է ընկեր Փիթըր Փափազեան։

ԵԹՈՎՊԱՀԱՅ բարերար Մաթիկ Գէորգոֆ, որ մեռաւ Մարսէյլի մէջ, Փետրուար 23ին, բազմաթիւ եթովպահայերու օժանդակած է նիւթապէս թէ բարոյապէս։ Ատիս Ապապայի նախկին անշուք, խարխուլ վարժարանին տեղ, մեծագումար նուէրներով հիմնեց այժմու նոր դպրոցը, որ կը կոչուի «Ազգային Գէորգոֆ վարժարան»։ Ապրիլ 21ին հոգեհանգիստ տեղի ունեցած է Ատիս Ապապայի մէջ։ Մասնակցած են Գաղթ. ժողովը, Հոգաբարձութիւնը, «Արարատ» մարմնամարզականը, «Մուրատեան» երաժշտական եւ «Երեւան» Օրիորդաց Միութիւնները։ Սգահանդէսին բացումը կատարած է Յովհ. քհնյ. Կէվհէրեան, իսկ խօսած է Գաղթ. ժողովի անդամ Պ. Աւետիս Թէրզեան, շեշտելով որ Գէորգոֆի մահէն վերջ ալ ուժ տրուի անոր հիմնած դպրոցին։ Այս առթիւ բացուած հանգանակութենէն գոյացեր է 4500 եթովպ. տոլար։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՖԱՐՈՒՔ Թագաւորին ամուսնութեան առթիւ «Յուսաբեր» Հայ Մշակութային ընկերակցութիւնը արքայական ամոլին նուիրած է թէյի արժէքաւոր կազմած մը։

ԼՈՒՐԵՐ ՊՈԼՍԷՆ.— Ազգ. Հիւանդանոցի հիմնարկութեան 118րդ տարեդարձը տօնուած է մեծ շուքով Համբարձման օրը։ Գարեգին պատրիարք մատրան մէջ քարոզով մը եղբայրութեան եւ համերաշխութեան կոչ ուղղած է հայ ժողովուրդին եւ թելադրած որ հետեւելով հիւանդանոցի հիմնադիր Պէզազեան Ամիրային, կենսունակ պահեն գթութեան այս մեծ յարկը։ Աւանդական ճաշէն վերջ, ձեռնարկուած է նուիրատուութեան, բացի օժանդակներուն յանձնած 27 հազար ոսկիէն, Իտալիայէն բարեսէր մը նուիրած է 4200 ոսկի։ Ներկաներու նուէրներէն գոյացած է 50 հազար ոսկի։ Շատեր տուած են հազարական եւ 500ական ոսկի։

× Նախկին տեղապահ Գէորգ արք. Արսլանեանի ներկայացուցիչները որոնք արդէն յանձնած էին ազգապատկան գոյքերը, Մայիս 7ին Պատրիարքին յանձներ են դրամարկղին մէջ ի պահ դրուած Զէյթունի դրչագիր Աւետարանը եւ դրամները, որոնց գումարն է 23056 ոսկի։

× Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը ներում շնորհած է կախակայուած եկեղեցականներէն Զարմայր վրդ. Կէզիւրեանի եւ Աբրահամ Ա. քհնյ. Խպէեանի։

× Տոքթ. Սիմոն Պաթմազ դասախօս կարգուած է Պոլսոյ բժշկական համալսարանին մէջ, իբրեւ Նարքօզի մասնագէտ, ուսումը աւարտած է Անգլիոյ մէջ։ Պոլսոյ համալսարանին ներկայ կազմակերպութենէն ի վեր առաջին անգամ է որ ոչ-իսլամ հայրենակից մը պաշտօնի կը կոչուի։

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ Աբբա Հ. Սրապիոն Ուլուհոճեանի առաքելութիւնը արդիւնաւոր դարձնելու համար Սան Ֆրանսիսքոյի (Քալիֆորնիա) հայութիւնը կազմած է յանձնախումբ մը նախագահութեամբ Ա. Սեդրակեանի։ Յանձնախումբին մէջ կը գտնուին ներկայացուցիչներ բոլոր հոսանքներէն։ Այս առթիւ հրատարակուած կոչը ջերմապէս գնահատելով Մխիթարեանց երկու հարիւր տարուան գործունէութիւնը, կ'ըսէ.— «Ներկայ տնտեսական ծանր կացութիւնը՝ որ զգալի կերպով կը ճնշէ նաեւ այս անուանի հաստատութեան վրայ, անհրաժեշտ կը դարձնէ որ Ամերիկայի հայ գաղութը օգնութեան հասնի Մխիթարեան Ուխտի այս բեղնաւոր հաստատութեան»։

ՐԱԳԳԱՅԻ (Սուրիա) հայ գաղութը կազմըւած է 1922ին, Կարմուճէն եւ Ուրֆայէն գաղթած Հայերով։ Մօտ 100 տուն հայութիւն ունէր նախ քան 1940։ Հետզհետէ նուազելով, ներկայիս մնացած են 55 տուն Հայեր։ Բոլորն ալ բարեկեցիկ են եւ կը զբաղին առեւտուրով։ Ոմանք խանութպան են, իսկ ուրիշներ կը զբաղին ցանքով։ Աղքատ չկայ։ Ունին ազգային վարժարան 90 աշակերտով, 4 ուսուցիչ։ Դպրոցի ներկայ շէնքը վարձու է, սակայն Հայերը ունին ընդարձակ հողամաս մը, ուր թաղականութիւնը կը խորհի վարժարանի նոր շէնք մը շինել։ Այս վարժարանին եւ եկեղեցիին շինութեան համար, գաղութը պէտք ունի արտաքին օժանդակութեան։ Օգն. Խաչը, Հ. Մ. Ը. Մ. եւ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը կ'աշխատին օգտակար ըլլալ դպրոցին։

ՁԱՅՆԻՍ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼՈՒՐԵՐ ՎԱԼԱՆՍԷՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Մայիս 13 կիրակի առտուն տեղի ունեցաւ՝ Վալանսի Հայ Մարզականին տարեկան ընդհ. ժողովը։ Մատակարար վարչութեան կողմէ Պ. Ժամագործեան ժողովը բացուած յայտարարելով, առաջարկեց ընտրել դիւանը։ Նախագահ ընտրուեցաւ Պ. Լեւոն Տ. Սարգիսեան, քարտուղար՝ Պ. Յակոբ Կարապետեան։ Հրաւէրին պատասխանած էին Ազգ. Միութիւնը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Ռամկավարները, Խարբերդի Հայր. Միութիւնը։ Բացակայ էին Հնչակեանները, իսկ Մշակութային միութիւնն ալ նամակով մը կը յայտնէր թէ կը զբաղի միայն մշակոյթի գործերով։ Պ. Մուշեղ Ծիրանեան պարզելով մարզական գործունէութիւնը, խոստովանեցաւ թէ 1950—1951 շրջանը ամէնէն թոյլ տարին եղաւ։ Պահեստին Junior եւ Cadet խումբերուն նիւթական եւ մասնագիտական ուժերը անբաւարար ըլլալով, ֆօնֆէ յայտարարուեցան եւ միայն մեծ ճիգերով կրցանք փրկել առաջին խումբը, Promotion d'Honneur որ վերջացաւ՝ փուլին 5րդ ով ընդհ. դասաւորման մէջ։

Նախագահը առանց վարանելու յայտարարեց թէ վարիչներու պակասը, եթէ այսպէս շարունակուի, այլեւս կորսուած է Մարզականը։

Ելմտական յանձնախումբին կողմէ Պ. Ալիքսան Խանձեան — ընդհ. գանձապահը— ներկայացուց հաշիւները.—

1950 — 1951 Մայիս ընդհ. մուտքը եղած է 533.464 ֆրանք, ընդհ. ելքը եղած է 540.281 ֆր.։ Շրջանը կը փակուի 36.467 ֆրանք բացով։ Եւ դեռ չեն վճարուած 49ի եւ 50 տարեշրջանի պարտքերը։

Նոր վարչութեան ընտրութիւնը անելի մը մատնուած էր, երբ Նոր Սերնդական, Պ. Սարաֆեան եւ Ժամագործեան յայտարարեցին թէ՝ 13 կամաւորներ կը ստանձնեն յառաջիկայ շրջանի աշխատանքը եւ թոյլ պիտի չտան որ կորսուի 10 տարուան արդիւնքը։ Այս յայտարարութիւնը ծափահարուեցաւ յոտնկայս։ Ժողովականներ խոստացան ամէն կերպով օգնել Հայ մարզականին։

× Մայիս 18ի գիշերը քաղաքապետարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Վարդանանց 1500ամեակի տօնակատարումը, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ երեք յարանուանութեանց պետերուն։

Սրահը լեցուն էր եւ աչքի կը զարնէին պատկառելի թիւով Նոր Սերնդականներ։ Նախագահը, Պ. Մ. Ժամագործեան հանդէսը բացուած յայտարարելէ ետք, երգելու հրաւիրեց Ազգ. Միութեան նորակազմ երգչախումբը, որ կը բաղկանայ մօտաւորապէս 40 երիտասարդներէ, ղեկավարութեամբ Տօքթ. Լ. Համբարձումեանի։ Երգչախումբը յաջողութեամբ երգեց «Մարսէյեէզ»ը եւ «Բամ փորոտան»ը։

Առաջին բանախօսն էր Փրօֆ. Խայիկեան, որ փառաբանեց Վարդանանցը։ Կապոյտ Խաչի դպրոցին ուսուցիչը, Աշոտ Առաքելեան հատուած մը արտասանեց Աւարայրի Արծիւէն։ Յետոյ խօսեցաւ Հ. Մօմճեան (Լիոնէն), որ գրաւոր ճառով մը պատմեց Վարդանանց հերոսամարտը։ Երգչախումբը նորէն բեմ գալով երգեց կարգ մը ժողովրդական երգեր։ Հանդէսը փակելէ առաջ նախագահը թելադրեց ներկաներուն որ իրենց զաւակները ղրկեն երգչախումբին։

Թղթակից

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան պետերէն Պ. Տիւքլօ եւ ուրիշ տասը կարմիր երեսփոխաններ, անուանարկութեան դատ բացած են ելմտացոյցի նախարար Պ. Ֆօրի դէմ, որ քաղաքական հաւաքոյթի մը մէջ ակնարկելով 180 ֆրանսացի համայնավար երեսփոխաններուն, ըսած է թէ անոնք Ֆրանսացիներ չեն այլ Ռուսեր։

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը, Պ. Մորիսըն, Վիէննա կը գտնուի եւ պիտի մնայ երեք օր։ Առաջին անգամն է 1814էն ի վեր, որ բրիտանացի արտաքին նախարար մը կ'այցելէ Աւստրիոյ մայրաքաղաքը։ Պ. Մորիսըն տեսակցութիւններ ունեցաւ վարչապետ Պ. Ֆիկլի եւ արտաքին նախարար Պ. Կրուպէրի հետ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ դաշնակիցներու եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ պատերազմական վիճակը վերջ պիտի գտնէ Յունիսին եւ պիտի ստորագրուի հաշտութեան դաշնագիր մը։ Պիտի գումարուի նաեւ միջազգային համաժողով մը, Գերմանիոյ պարտքերու խնդիրը կարգադրելու համար։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ « ՅԱՌԱՋ » Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (61)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Դ.

Ասկէ վերջ, այսքան նուազ պատերազմիկներով, պէտք պիտի ըլլար պաշտպանութեան այս նոր ու այնքան դժուար կէտին ալ հասնիլ։ Պէտք պիտի ըլլար պատնէշին միւս մասերէն զինուորներ առնել ու հոս դնել։ Ասիկա դերագոյն վտանգ մըն էր, վասնզի պատնէշին այս միւս մասերը անպաշտպան կը մնային բոլորովին եւ հոն ձգուածները, սակաւաթիւ ըլլալով չէին կրնար զանոնք պաշտպանել։

Այս տխեղերական աղէտին առջեւ, կայսրը նորէն չկորսնցուց իր քաջութիւնը, եւ սակայն պատնէշին արդէն այնքան սակաւաթիւ պաշտպաններէն դեռ մաս մըն ալ վերցնելու այս սոսկալի անհրաժեշտութիւնը վշտացուց եւ վհատեցուց զայն։

Եւ տակաւին այս չէր ամէնը։ Ոսկեղջիւրի արեւելեան ծայրին մէկ եզերքէն միւսը Թուրքերու նետած կամուրջը, ընդմէջ Տէֆթէրտարի եւ Էյուպի, աւարտելու վրայ էր։ Անհրաժեշտ էր այս կողմէն ալ աւելցնել պաշտպաններու թիւը թշնամի յարձակումներու դէմ։ Նոյնպէս, մարդ պէտք էր դեռ այն բազմաթիւ մեծ ու փոքր նաւերը լաւագոյն եւս պաշտպանելու համար, որոնք Շղթային ետեւ խարսխած էին եւ որ հիմա երկու կրակի մէջ ինկնալու վտանգին ենթակայ էին, այսինքն ետեւի կողմէն Ոսկեղջիւր իջած Թուրք նաւերուն եւ դուրսէն ալ Վոսփորի մէջ խարսխածներուն կրակին։

Անհունօրէն անձկալից ու ողբերգական էր կացութիւնը, խելք կորսնցնելիք բան մը. եւ սակայն, ամէնքն ալ, ըրին ինչ որ այսքան եղերական պարագաներու մէջ մարդկօրէն կարելի էր։

Ե.

Դիւրաւ կը հասկցուի թէ ինչ ահ ու սարսափ ձգեց Կոստանդնուպոլսոյ մէջ Գասըմփաշայի խորշին ու Ոսկեղջիւրի ներսի նաւահանգիստին մէջ 70էն 90 Թրքական այս նաւերուն յանկարծական ու գրեթէ հրաշալի մուտքը։ Հիմա պէտք էր Պոլսոյ նաւահանգիստը եզերող պարիսպին այս մասին պաշտպանութեան ալ հասնիլ։ Պարիսպը հոս յած ու գէշ վիճակի մէջ էր, ինչ որ բնականաբար յարատեւ նախզգուշութիւն կը պահանջէր ալ։

Ինչ սրտաբեկութիւն այնքան սակաւաթիւ եւ այնքան անհուն տարածութեան վրայ ցրուած պատերազմիկներուն համար։ Մանաւանդ որ Շղթային ետեւ դիզուած լատին նաւատորմն ալ մէկ հարուածով ետեւէն յարձակում կրելու մեծ վտանգին մէջ կ' իյնար։ Յուսահատութիւնը տիրեց ամէնուն։ Պարպարօ նկարագրելէ վերջ այդ սարսափը, կ'աւելցնէ թէ սոսկացին ամէն վայրկեան զէնքի տակ մնալ եւ որոշեցին դրսի Թրքական նաւերուն վրայ Ղալաթիոյ հրուանդանին ծայրը թեթեւ ցռկանաւ մը պահապան դնել, որ Տօլմապահչէի առջեւ խարսխած Թուրք նաւատորմին ամէնափոքր շարժումներուն վրայ պիտի հսկէր, եւ ոեւէ շարժման պարագային, անմիջապէս լուր պիտի տար նաւատորմի հրամանատար Ալոյզիօ Տիտէոյի։

Բայց բարեբախտաբար ատանկ բան չպատահեցաւ, որովհետեւ իրենց կարգին Թուրքերն ալ կը վախնային յանկարծակիի գալ յարձակելով, Շղթային ետին խարսխած այնքան բազմաթիւ նաւերուն վրայ։ Բայց վտանգին մեծութիւնը ուրիշ միջոց մը խորհիլ տուաւ պաշարեալներուն։

Արդ, հետեւեալ օրն իսկ, այսինքն Ապրիլի 25ին, մեր միտքին մէջ հասունցաւ սա ծրագիրը թէ պէտք էր ամէն գինով փորձել լերան վրայէն Պոլսոյ ներքին նաւահանգիստը իջնող Թուրք նաւախումբը ջնջելու։ Եւ նոյն օրն իսկ աճապարանօք Կոստանդնուպոլսոյ Սրբուհի Մարիամ եկեղեցիին մէջ — հաւանաբար վենետիկեան թաղին մէջ, այսօրուան Բիւյիւքմէ փաշա մզկիթին մօտերը, կ'ըսէ Փիրս — Տասներկուքներու ժողով մը կազմեցինք»։

Պարպարօ կը շարունակէ.— «Սկզբունքով որոշեցինք ջնջել Թրքական տորմիղը, բայց այսքան մեծ գործողութեան մը յաջողութիւնը աւելի ապահովելու համար, երկարօրէն վիճաբանեցանք ամէնէն յարմար եւ յաջողելու ամէնէն աւելի հաւանականութիւն ունեցող միջոցին վրայ, ու ամէնքն ալ իրենց կարծիքը յայտնեցին։ Մաս մը կ'ուզէր որ օր ցերեկով բոլոր մեր նաւատորմը, խոշոր նաւ թէ ցռկանաւ ու «ֆուստ», խարխափը վերցնեն ու խոյանան Ոսկեղջիւրի եզերքը, համախմբուած Թուրք նաւերուն վրայ։

(Շար.)

նուին դեռ 38րդ զուգահեռականին հարաւը, այսինքն հարաւ. Քորէայի հողամասի վրայ: Մէքըլ-Մունգամի հիւսիսը միայն ամէնէն աւելի մօտեցած են զուգահեռականին :

× Լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին, արտաքին նախարար Պ. Էչիսըն յոյս յայտնեց թէ տակաւին կարելի է բանակցութիւններով վերջացնել Քորէայի պատերազմը : Մ. Նահանգները պատրաստ են բանակցելու Չինացիներու հետ : Այս առթիւ նորէն յիշեցուց թէ անփոփոխ կը մնայ ամերիկեան քաղաքականութիւնը.— Պահպանել չինեւամերիկեան աւանդական բարեկամութիւնը, չճանչնալ Փեքինի կառավարութիւնը, կապ պահել միայն Ֆորմոզայի ազգայնական կառավարութեան հետ եւ օգնել այս վերջինին :

ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐԸ ԿԸ ԶԻՆՈՒՈՐԱԳՐՈՒԻՆ

Տի - Փիներու ամերիկեան կեդր. յանձնաժողովը (Ուաշինկթըն), պաշտօնական յայտարարութեամբ մը կը տեղեկացնէ, թէ 18էն մինչեւ 26 տարեկան նորեկները, որոնք այժմ կ'ապրին Մ. Նահանգներու մէջ, ենթակայ են զինուորական ծառայութեան եւ պարտաւոր են արձանագրուիլ ըստ զինուորական օրէնքի: Բժիշկները, ատամնաբոյժները եւ ուրիշ մասնագէտներ եւս պէտք է արձանագրուին եթէ 51 տարեկանէն վեր չեն: Այս արձանագրութիւնները պէտք է կատարուին՝ ենթականերուն Ամերիկա մտնելէն վեց ամիս վերջը : Զարձանագրուողները կը պատժուին 5 տարուան բանտարկութեամբ կամ 10.000 տոլար տուգանքով եւ կամ երկուքով միասին: Սպայից վարժարան կրնան մտնել միայն ամերիկեան քաղաքացիները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ վերջին պահուն կարգ մը դժուարութեանց հանդիպած ըլլալով, իր նստաշրջանը կրցաւ փակել չորեքշաբթիէն հինգշաբթի լուսնալու գիշերը: Ելմտացոյցը քուէարկուեցաւ գիշերը ուշ ատեն, 207ի դէմ 243 ձայնով: Վերջին պահուն բուռն պայքար մը ծագած էր ընկերվարականներուն եւ ժողովրդականներուն միջեւ, մասնաւոր դպրոցներու եւս նպաստ յատկացնելու հարցին առթիւ: (Ընկերվարականները բոլորովին հակառակ են այս վճարման): Փակման ճառը խօսեցաւ Պ. Էռիօ:

ՄԱՐԱԽՆԵՐԸ աւերներ կը գործեն Պարսկաստանի մէջ: Խ. Միութիւնը ութ օդանաւեր եւ բազմաթիւ մասնագէտներ ղրկած է, օգնելու համար իրանեան կառավարութեան: Իրազեկներ կ'ըսեն թէ 23 մասնագէտներ ղրկուած են, 500 թոն թունաւոր դեղեր եւ 100 թոն միջատասպան փոշի տանելով :

1500 ԲԺԻՇԿՆԵՐ գործադուլ յայտարարած են Գահիրէի մէջ, յաւելում պահանջելով: Առողջապահական նախարարը սպառնաց դատի քաշել ըմբոստները, որոնք ենթակայ են վեց ամիս բանտարկութեան կամ 50 ոսկի տուգանքի: Կը սպառնայ նաեւ գաւառ աքսորել, ինչ որ աւելի ծանր պատիժ է քան բանտարկութիւնը: Բանթողները կը մերժեն տեղի տալ :

ՏԱՍՆ ԱՆԳԱՄ ԱՒԵԼԻ զօրաւոր հիւլէական ռումբ մը պիտի փորձուի Խաղաղական Ովկէանոսին մէջ, ամերիկեան կառավարութեան կարգադրութեամբ :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ սպառնալիքներ եւ ուրիշ խլրտումներ կը հաղորդեն թերթերը: Հանրակառքի եւ մեթրոյի աշխատաւորները նորէն կը դանդատին: Մեծ պանդոկներու, ճաշարաններու եւ սրճարաններու պաշտօնեաները 18 առ հարիւր յաւելում կը պահանջեն: Փարիզի Լուի լը Կռան ճեմարանին աշակերտները որոշեցին ծոմ պահել, գանգատելով կերակուրներուն անբաւականութենէն :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ամերիկեան զինուորական պատուիրակութիւնը կը ծանուցանէ թէ Յուլիս 1էն սկսեալ 25 արդիական օդանաւեր պիտի յանձնուին Թուրքիոյ: Թուրք օդաչուները մարզուած են Մ. Նահանգներուն մէջ: Նոր օդակայաններու շինութիւնը կը շարունակուի:

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Մարսէյլէն Պ. Վահրամ Պապիկեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Ուզունեանի, Քամերուն (Ափրիկէ):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Միսաք Թորլաքեանի ի պատիւ տրուած խնջոյքին առթիւ, Տրապիզոնի նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան վարչութիւնը իր մասնաւոր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ «Յառաջ»ի խմբագրութեան, Միութեանց ներկայացուցիչներուն, Տիկին Արմենուհի Գեւոնեանի, օրիորդներ՝ Մառի Կառավարենցի, Անտղիկ Քէօսէեանի, Անահիտ Գավէզեանի, Պ. Պ. Բենոյի, Գէորգ Սէյրանեանի, որոնք սիրայօժար մասնակցեցան գեղարուեստական բաժնին, ինչպէս եւ

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 26ին, Շաբաթ երեկոյ, **Horloge**ի սրահին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի :

Կը նախագահէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ
Կը խօսի Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Մեներգ Տիկին Վարժապետեան եւ Տիկին Ա. Վարդանեան: Կ'արտասանեն դերասան Հայկասար եւ ընկեր Բարսեղ Խրիմեան: Դաշնակ Օր. Սաղաթէլեան եւ ջութակ Պ. Պէպիրեան (Վիէնէն), կովկասեան պար ընկեր Պարգեւ Յակոբեան :

Հանդէսէն վերջ խնջոյք մինչեւ առաւօտ, Յոյներու սրահը :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան, Վասպուրականի եւ Տարօնի Տուրուբերանի Հայր. Միութեանց :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, քաղաքապետարանի սրահը :

Կը նախագահէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ
Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կենդանի պատկեր: Գեղարուեստական խնամուած բաժին, հայկական պարեր, տոհմիկ տարազներով, Կ. Խաչի Սանուհիներու կողմէ: Կ'երգէ Ֆր.. Կ. Խաչի «Արաքս» երգչախումբը: Մեներգ Տիկին Թադէոսեանէ, ջութակ Կ. Պէպիրեանի կողմէ: Մուտքը ազատ է

Կը մասնակցի նաեւ Տիկին Ե. Վարժապետեան (Լիոնէն):

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆր. Կապ. Խաչի, Նոր Սերունդի, Կամ. եւ Ռազմիկ. Միութեան :

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Կը նախագահէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ
Կը խօսի Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը մասնակցին Ֆր. Կապ. Խաչի դպրոցի աշակերտները, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն :Մուտքը ազատ է

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Le Cadetի սրճարանին վերնայարկը:

Նիւթ.— Շարունակութիւն նախորդ վիճաբանութեան :

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, 27 ՄԱՅԻՍ 1951, ԺԱՄԸ 2ԻՆ

Համաժողովրդական հանդիսաւոր տօնակատարութիւն Վարդանանց Հերոսամարտի
1500մեակին առիթով

Կազմակերպուած Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ, Կրօնական Ընկերակցութեան կողմէ :

Հովանաւորութեամբ Կաթողիկոսական Պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆի :

Նախագահութեամբ

Պ. ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի

Յայտագիրը կը պարունակէ.— Ոգեկոչում վարդանանց դիւցազնամարտի բանախօսներու կողմէ :

Գեղարուեստական բաժին՝ մասնակցութեամբ՝ Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆի (երգ), Օր. ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆի, Օր. ՀԻՒԿԷԹ ԱԺՏԷՐԵԱՆի (դաշնակ), Պ. Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆի, ՏԸՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի, ՌԱՖԱՅԷԼ ՁԱՐԴԱՐԵԱՆի (արտասանութիւն), Պ. ԽԱՉԻԿ ՆՇԱՆԵԱՆի (երգ):

Հայոց եկեղեցւոյ «ԿՈՄԻՏԱՍ» երկսեռ երգչախումբը կ'երգէ քառաձայն ազգային եւ օրուան պատշաճ կտորներ, ղեկավարութեամբ Պ. ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի :

Դպրոցասէր վարժարանի աշակերտուհիներու կողմէ կը ներկայացուի Սմբատ Բիւրատի «ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ«ը :

Հայ դպրոցներու աշակերտները պիտի երգեն եւ արտասանեն :

Մուտքի տոմսերը ժողովրդական գիներով, 100, 150 եւ 250 ֆրանք :

Նախապէս ապահովել տոմսերը Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատունէն կամ հանդէսին օրը կիչէէն :

Հայրենակից եւ ոչ հայրենակից այն բոլոր ընտանիքներուն, որոնք իրենց սրտաբուխ առատ կերուխումի ուտելիքներով ճոխացուցին գինեձօն խնջոյքին սեղանը :

Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՅԻ կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՊԱՆԷԼՕ ՔԱՇԱՆի «Արծիւ» ենթակոմիտէի հերթական ժողովը՝ այս շաբաթ օր ժամը 21ին, 17 rue Ampère, Քաշան: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԱԼԱՆՍ.— Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ա. Ահարոնեան սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկեր-ընկերուհիները այս երկուշաբթի ժամը 19.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Ս. Տէր Թովմասեան :

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժողովրդական ամսաթերթ բժշկութեան
11ՐԴ ՏԱՐԻ : Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ թիւը, 40 էջ, լոյս կը տեսնէ Յունիսի սկիզբը եւ կը ղրկուի միայն անոնց, որ կանխիկ կը վճարեն: Յօդուածներ՝ Ըստ կամս մանչ կամ աղջիկ ծնելու մասին: Ինքնաշարժ վարողներու յատուկ հիւանդութիւն մը: Հաց ուտե՞լ թէ չուտել: Շունչը ինչո՞ւ կը հոտի: Պատերազմ կրնա՞յ ծագիլ՝ բժշկական ակնոցով դիտած: Կիզաքամին Հայաստանի մէջ: Ձուկերուն սննդական արժէքը: Ի՞նչպէս մեծցնել երախան: Էրիկ ծեծող կիներու մասին վերլուծում: Ի՞նչպէս խնամել ակռաները: Օճառին կարեւորութիւնը : Ի՞նչպէս դարմանել փողացաւը: Հիւլէական ռումբին հիւանդութիւնները: Ինչո՞ւ կը քացխի ստամոքսը, եւայլն :

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Տարեկան Ֆրանսա՝ 750 ֆրանք, արտասահման 900 ֆրանք : Հատով չի ծախուիր: Դիմել 17 Rue Damesme, Paris (13) :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ (1918 ՄԱՅԻՍ)

Ն. Պ. Հայ Սպայից Միութիւնը հրաւիրում է անխտիր բոլոր Հայերին ներկայ լինել, այս կիրակի, 27 Մայիս, Փարիզի Հայոց եկեղեցում, հոգեհանգստեան պաշտօնին, ի յիշատակ Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսի եւ ուրիշ պատմական հերոսամարտերում, 1918 Մայիսին ընկած հայ բանակի սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների, որոնք Սպարապետ Նազարբէկեանի ընդհ. հրամանատարութեամբ եւ մեր քաջարի ժողովուրդի միահամուռ ճիգերով պարտութեան մատնեցին գերազանց ուժերով թշնամուն եւ փրկեցին մեր Հայրենիքը եւ Սուրբ Աթոռը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Պ. Տրդատ Պարոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Զաւէն եւ Արուսեակ Վարդապեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց կնոջը, մօրը եւ քրոջը՝ վաղամեռիկ ՏԻԿԻՆ ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՊԱՐՈՆԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ պատարագ պիտի մատուցուի, այս կիրակի առաւօտ, Լիոնի եկեղեցին, 69 rue Louis Blanc: Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Բարձր-Հայքի Հայր. Միութեան

Այս շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ լոյս՝ Clubի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan, Marseille:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Պ. Վահան Խալօղլեանի նախագահութեամբ, օրիորդներ՝ Ս. Շահպազեան եւ Է. Արիստակէսեան (դաշնակ), Ա. Սէրէնկիւլեան եւ Ա. Թադոյեան (արտասանութիւն), Ա. Վարդանեան (կովկասեան պար), հայ արենոյշները (խմբապար), Պ. Պ. Ժ. Գասպարեան (երգ), Քէմանչիստ Համօ (երգ եւ նուագ): Ընտիր Jazz եւ հայկական նուագախումբ: FRANK SMITH ORCHESTRA Ա. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆի կտորներ :

ԾԱՆՕԹ.— Նախօրօք սեղանները ապահովելու համար դիմել Պ. Պ. Վ. Խալօղլեանի, **25 rue Nationale co. 02-88**, Յ. Արծրունեան **rue de Lodi 12, Ly. 65-61**, Լ. Գայթանճեան **63 rue de la Rotonde**:

Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 26 MAI 1951 Շաբաթ 26 ՄԱՅԻՍ
27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6466–Նոր շրջան թիւ 1877
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՄՕԹ»Ը

Երկու օրէ ի վեր շնորհալից տեղեկութիւններ կը կարդանք Թուրքիոյ Ունեւորութեան տուրքի խայտառակութեանց մասին, բուն իսկ Թրքական աղբիւրէ :

Պոլսոյ վերջին թղթաբերը շատ աւելի պատկերալից մանրամասնութիւններ կը հաղորդէ, քաղելով բարձրաստիճան պաշտօնատարի մը հրատարակած գիրքէն:

Երէկ արտատպեր էինք հատուած մը այդ գիրքէն, որ կը կոչուի «Ունեւորութեան Տուրքի Ողբերգութիւնը» (Վարլըք վերկիսի փաճիասը):

Համաձայն հրատարակուած մանրամասնութեանց, Ունեւորութեան տուրքին ենթարկուեր են 114.368 հոգի: Պահանջուած գումարն էր 465.384-820 ոսկի, բայց գանձուեր է 314.920.945: Ուրեմն անգանձելի մնացած է 109.985.486 ոսկի:

Վճարելու անկարող հարկատուներէն 2057 հոգի աքսորուած են Աշգալէ, (Կարին), ձիւնաձմեռ եղանակի մը (1943): Ասոնց պարտքը հաշուեր էին համագումար 65.464.236 ոսկի: Միայն 637 հոգի կրցեր են վճարել տուրքը, ամէն բան վրայ տալով :

Միայն Պոլսէն աքսորուած են 1869 հոգի, որոնց 21ը մեռած են ճամբու տառապանքներէն կամ քար կոտրելով անտանելի պայմաններու մէջ:

Տուրքի փոխարէն բռնագրաւուած եւ ծախուած են 885 կալուածներ :

Գրքին հեղինակը, նախկին «տէֆթէրտար» Ֆաիք Էօքթէ, մասնաւորապէս կ'ամբաստանէ օրուան վարիչները,— նախագահ Իսմէթ, վարչապետ Սարաճօղլու, ելմտ. նախարար Ֆուատ եւն.:

Պատասխանատուներէն մէկն ալ ինքն է, բայց սուտ – խենդ կը ձեւանայ, իբրեւ պարզ դերակատար մը ներկայանալով :

— «Այն ատենուան պետական մարդիկը աչքէ անցուցի: Ո՛րքան թեթեւ ու բիրտ էին... Ունեւորութեան տուրքը մեր տարիներէ ի վեր գործադրած տուրքի օրէնքներէն տարբեր բան մըն էր. բոլորովին կը յենուր գնահատութեան վրայ : Առարկութիւն, բեկանում չկար. չվճարողները մարմնական աշխատանքի սպառնալիքին տակ կը պահէր... Այս 17 յօդուածներէն բաղկացած օրէնքը տուրքի օրէնքի նմանող բան մը չունէր...»

Տէֆթէրտարին գիրքը եւ Թուրք մամուլին մեկնութիւնները կը հաստատեն թէ տուրքը ուղղուած էր մասնաւորապէս ոչ-իսլամ փոքրամասնութեանց դէմ :

Արդարեւ, հազարաւոր Հայեր, Յոյներ եւ Հրեաներ մոխիրի վրայ նստան: Ձիւն – ձմեռ օրով քար կոտրելու դատապարտուածներն ալ ոչ-իսլամներ էին, ինչպէս եւ մեռնողները :

Տէֆթէրտարին հրատարակած թուանշաններն անգամ պերճախօս են, այս տեսակէտէն :

Ոչ - իսլամ փոքրամասնութիւնները եւ մասնաւորապէս Հայերը Պոլիս ամփոփուած ըլլալով, միայն այդ քաղաքին մէջ 349.998.922 ոսկի տուրք նշանակուած է 62.575 հարկատուներու համար ...

Տակաւին կը խօսինք այս բարբարոսութեան մասին, որ լոյս աշխարհ կը հանուի ութ տարի վերջը :

Ի՞նչ դիրք բռնած է Թուրք մամուլը, այս քստմնելի յայտնութեանց առթիւ: Ի՞նչպէս կը վարէ հանրային կարծիքը :

Ամբոխավար թերթ մը, «Ճիւմհուրիյէթ», «ազգային ամօթ» կոչեց Ունեւորութեան տուրքը, պահանջելով դատի յանձնել Իսմէթը, Սարաճօղլուն եւ միւսները իբրեւ հայրենադաւներ : (17 Մայիս): Ուրիշ թերթ մը, «Հէր Կիւն», յայտարարեց.— «Անիկա ողբերգութիւն չէ, այլ ճակատ մուր» (19 Մայիս):

Երրորդ մը, «Եէնի Սապահ», իր կարգին հաստատելով թէ Ունեւորութեան տուրքին առթիւ «խտրութիւն դրուած է իսլամ, ոչ իսլամ եւ դաւանափոխ հայրենակիցներու միջեւ», դիտել կու տայ.

— «Զին յափշտակողը շատոնց անցաւ Սկիւտարը: Ն. Վսեմութիւն Սարաճօղլու հիմա կը հանգստանայ Զուիցերիոյ մէջ: Այս կարգի ամբաստանութիւնները միայն մժեղի բզզիւնի ազդեցութիւնը կը գործեն իր վրայ»:

Այս ամբողջ ժխորին մէջ, աչքի կը զարնէ նշանակալից պարագայ մը :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔՆ ԱԼ ԱՐԹՆՑԱՒ

Անշուշտ կարդացիք ծանուցումը, — Բարձր Հայքի Մարսէյլի Հայր. Միութիւնը պարահանդէս մը սարքած է այսօր, շաբաթ, իր վերակազմութեան առթիւ:

«Վերակազմիչներէն» ընկեր մը, Վ. Տ. Վ., միշտ խանդավառ, կը խնդրէ հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդել հրապարակաւ.—

1.— Հայր. Միութիւնը հիմնուած է 1923ին, առաջին օրէն իսկ նուիրուելով աշխոյժ աշխատանքի :

2.— Օժանդակած է իր կարօտ հայրենակիցներուն, նիւթապէս թէ բարոյապէս: Մասնակցած է ազգային – մշակութային (դպրոցի շէնք) եւ Շիրակի աղէտեալներուն հանգանակութեանց եւ ուրիշ զանազան ձեռնարկներու :

3.— Բարձր Հայքի Հայր. Միութիւնը միակը եղաւ որ երբ Լավալի օրէնքով հարիւրաւոր հայ աշխատաւորներ դուրս ձգուեցան գործարաններէն, ձեռք երկարեց գործազուրկ բանուորներու, պարենատմս ճարեց շատերուն :

Զանազան երեկոյթ – ցերեկոյթներ եւ թատերական ներկայացումներ ալ յիշելէ վերջ, նամակագիր ընկերը կը հրաւիրէ Կարնեցիները եւ ուրիշ հայրենակիցներ՝ վերակազմութեան առաջին ձեռնարկը քաջալերել «խուռներամ բազմութեամբ»:

Չեմ գիտեր թէ Մարսէյլի մեր բարեկամները եւ մասնաւորապէս Բարձր Հայքի տարագիրները պէտք ունի՞ն հրապարակային կոչի մը, խրախուսելու համար այսքան հանրօգուտ ձեռնարկ մը:

Ահաւասիկ պատեհութիւն մը թարմանալու հայրենի յիշատակներով եւ աւանդութիւններով : Միեւնոյն ատեն դեղարուեստական վայելք — նուագ, արտասանութիւն, երգ, պար, եւն.:

Ուրեմն Բարձր Հայքն ալ արթնցած է, ձայն տալով «Գաւառ»էն :

Ն... [illegible] որ Փարիզի Կարնեցիներն ալ Թօթափեն թմրութ[illegible] ... բականցիները :

ՎԱՀԷ

Իրանի վերջնագիրը

Բարիւղի ընկերութեան

ՎԵՑ ՕՐ ՊԱՅՄԱՆԱԺԱՄ

Պարսկաստանի կառավարութիւնը վերջնագիր մը յանձնեց Անգլեւիրանեան Քարիւղի Ընկերութեան, վեց օր պայմանաժամ տալով, որպէսզի ներկայացուցիչներ ղրկէ Թէհրան, գործադրելու համար ազգայնացման օրէնքը: Եթէ մերժէ, կառավարութիւնը ձեռք պիտի առնէ անհրաժեշտ միջոցները, ինչպէս յայտարարեց ազգայնացման յանձնախումբին ընդհ. քարտուղարը, Պ. Մէքքի:

Լոնտոնի թերթերը կը հաստատեն թէ կառավարութիւնը համաձայն է ընդունելու ազգայնացման սկզբունքը, իբրեւ հիմք բանակցութեանց: Թէհրանի բրիտանական դեսպանը այս պարագան հաղորդած է իրանեան կառավարութեան :

Սկզբունքը ընդունելով հանդերձ բրիտանական կառավարութիւնը կը պահանջէ որ մնացեալ պայմանները գոհացուցիչ ըլլան: (Անգլիա նախապէս կ'առաջարկէր Լա Հէյի Ատեանին դիմել):

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ բանակցութեանց պարագային, Մեծն Բրիտանիա երաշխիք պիտի պահանջէ, քարիւղ ստանալու համար առանց սահմանափակման, ինչպէս եւ արդար հատուցում ի փոխարէն Անգլեւիրանեան ընկերութեան ստացուածքներուն որոնք կ'արժեն 500 միլիոն սթերլին:

Մինչ այս մինչ այն, անգլ. կառավարութիւնը դիմումներ կատարած է Ազգաժողովին կարգ մը անդամներուն, որպէսզի չափաւորութեան հրաւիրեն Պարսկաստանը:

Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Անգլիա չուզեր տնտեսական պատիժներ տնօրինել Իրանի հանդէպ. բայց ի հարկին վճռական միջոցներու պիտի ձեռնարկէ :

Ուրիշ լուրի մը համաձայն, Իրանի Ազգ. ճակատին ընդհ. քարտուղարը յայտարարած է թէ ղտարանները պիտի փակեն, եթէ բաւարար թիւով մասնագէտներ չգտնեն: Այն ատեն հում քարիւղ պիտի ծախեն կանխիկ դրամով :

Կ'ըսուի նաեւ թէ նոյն քարտուղարը (Մէքքի) ազդարարած է թէ Պարսկական ծոցին մէջ արձակուած մէկ գնդակ «երրորդ աշխարհամարտ մը պիտի պայթեցնէ քսանը չորս ժամէն»:

✕ Հազար անգլիացի օդաչուներ եւ 3500 զինուորներ հրաման ստացած են Սուէզի շրջանը երթալու: Շատեր այս պարագան սպառնալիք մը կը համարեն Իրանի դէմ, բայց Ուաշինկթընի բրիտանական դեսպանը հաւաստեց թէ զինուորական միջամտութիւն կատարելու միտք չունին :

✕ Վերջին լուրերու համաձայն, մինչեւ որ նոր վարչութիւն մը կազմուի, ազգայնացման յանձնախումբը ինք պիտի շահագործէ Ապատանի քարիւղի հանքերը, արտադրութիւնը ծախելով բոլոր նախկին յաճախորդներուն: Պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, Ապատանի քարիւղի մօտ 25.000.000 թոնը կ'երթայ Անգլիա, գոհացնելով անոր պէտքերուն մէկ չորրորդը: Ուրիշ արեւմտեան երկիրներ կը ստանան 7—8.000.000 թոն: Մնացեալը կ'երթայ Արեւելք, հարաւ. Ափրիկէ, Հնդկաստան եւն.:

Իրանի ելմտական նախարարը խոստովանելով հանդերձ շահագործման դժուարութիւնները, կ'ըսէ թէ կէս ճամբան պիտի չմնան: Իրան քարիւղատար նաւեր պիտի վարձէ, առաջին առթիւ պահանջելով Անգլեւիրանեան ընկերութեան 130 նաւերէն 26ը:

✕ Հեռագրի մը համաձայն, հաշտարար տրամադրութիւններ ալ կը զգացուին Թէհրանի մէջ, իբրեւ հետեւանք համատարած անստուգութեան :

Դաշնակից ուժերը նորէն անցան սահմանագիծը

Չինեւքորէական ուժերու նահանջը կը շարունակուի այնքան արագօրէն, որ հետապնդող դաշնակից ուժերը չեն կրնար հասնիլ անոնց ետեւէն: Ռազմաճակատի ութ կէտերուն վրայ, կ'ըսէ վերջին պաշտօնական ղեկոյցը, գրեթէ ոչ մէկ շփում կարմիրներուն հետ: Թէեւ ընդդիմութիւն մը ցոյց կը տրուի ծայրագոյն արեւելեան ճակատամասին վրայ: ՄԱԿի ուժերու յաջողութիւնը ուշագրաւ է մանաւանդ, երբ նկատի առնուի, թէ դեռ մէկ շաբաթ առաջ, Չինեւքորէացիները, զանգուածային ուժերով սկսած էին իրենց նոր յարձակողականին, մինչ այսօր, լքած են մինչեւ անգամ իրեց երբեմնի դիրքերը :

Ռազմաճակատի երկու կէտերուն վրայ, դաշնակից զօրամասերը անցած են 38րդ զուգահեռականը, մէկ կէտի վրայ՝ զօր. Էյմընտի անձնական ղեկավարութեամբ :

Դաշնակից ցամաքային ուժերու ընդհ. հրամանատարը, զօր. Վան Ֆլիթ յայտարարեց օրագրողներուն, թէ 8րդ զօրաբանակը յարձակումի անցած է ամբողջ ռազմաճակատին վրայ եւ իր առաջադրութիւնները բնաւ սահմանափակուած չեն: Կը նշանակէ, թէ 38րդ զուգահեռականին վրայ կանգ առնելու հարց գոյութիւն չունիյլեւս:

Դաշնակից հրամանատարութիւնը չի կրնար նախատեսել, թէ ուր կանգ պիտի առնէ կարմիրներու նահանջը: Չինեւքորէացիները այնքան մեծ խումբերով գերի կ'իյնան, որ դաշնակիցները չեն գիտեր թէ ինչ պէտք է ընեն: Ամէն պարագայի տակ, համայնավարներու «գարնանային մեծ յարձակողականը» ձախողած է միանգամ ընդմիշտ եւ այսքան կարճ ժամանակէն:

✕ Քանի մը օրէ ի վեր զրոյցներ կը շրջին հաշտութեան մասին: Իբրեւ թէ Խ. Միութիւնը առաջարկած է զինադադար կնքել, վերահաստատելով Նախապատերազմեան կացութիւնը: Պաշտօնապէս հերքուեցան այս զրոյցները :

Նոր վարկեր Եւրոպայի եւ Ասիոյ համար

Նախագահ Թրումըն, խորհրդարանին ներկայացուց փոխադարձ ապահովութեան ծրագիրը, ուր կ'ըսէ թէ տնտեսական եւ ելմտական մեծագումար նոր վարկեր պէտք է սահմանուին իրենց զինակիցներուն, որովհետեւ թուլացման միջոցով կարելի չէ ապահովել խաղաղութիւնը : «Եթէ [illegible] թմբուկներու ռազմագոռ աղմուկին մէջ եւ իրենց գործերը համապատասխանէին իրենց խաղաղասիրական խօսքերուն, մեր ապրած դարը ամէնէն փայլունը կրնար ըլլալ»:

Նախագահը, երեք կէտերով կը բնորոշէ խորհրդային սպառնալիքը.— 1) Համաշխարհային է. 2) Ամբողջական է. 3) Կրնայ շարունակուիլ անսահման ժամանակով: Ուստի, եւրոպական հողերու պաշտպանութիւնը պէտք է գլուխ հանել լաւ զինուած եւ ուժեղ ցամաքային, օդանաւային ու նաւային ուժերով: Եթէ Եւրոպան իյնայ ամբողջութեամբ Խ. Միութեան ձեռքը, Մ. Նահանգները պիտի վերածուին մեկուսացուած պետութեան մը:

Ասիոյ մէջ զինուորական աջակցութիւն պէտք է ընծայել Իրանին, որպէսզի պահպանուի այդ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ

(Բանախօսութիւն Luc-André-Marcelի)

ԺԸՆԵՒ.— Հայ Ուսանողներու միութիւնը յանձին իր գործունեայ նախագահին՝ Սիսուան Կէօքճեանի, կազմակերպած էր բանախօսութիւն մը Ժընեւի համալսարանին մէջ, Մայիս 10ին, հայկական միջնադարեան բանաստեղծութեան մասին:

Հրաւիրագիր ղրկուած էր ոչ միայն ամբողջ հայ գաղութին, այլեւ համալսարանի փրոֆէսէօրներու եւ զուիցերիական մշակութային քանի մը միութիւններու:

Փրոֆէսէօր Liebeskind*, իրաւագիտական ճիւղի երիցագոյնը պատւոյ նախագահութիւնը ըստանձնած էր:*

Ներկայ էին նաեւ փրոֆէսէօր Weber, Henri de Ziegler*, գրագէտ եւ Զուիցերիոյ Ֆրանսախօս գրագէտներու ընկերութեան նախագահը (յայտնի թրքասէր մը), հանրածանօթ եւ փրոֆ. Զարեհ Շէրիտճեանը, արծաթ մազերով եւ ոսկի սիրտով, հայասէր տօքթէօր* Robert*ը (կինը Հայուհի), հայասէր եւ քաջ հայագէտ՝ (գաղութիս ամէնէն լաւ հայերէն գիտցողը, կընամ ըսել) Պարոն* Robert Godel*ը, համալսարանին լեզուագիտութեան փրոֆէսէօր (կինը Հայուհի). եւ թղթակիցներ:*

Բանախօսութիւնը բացաւ փրոֆ. Liebeskind*, պարզելով այսպիսի բանախօսութեանց կարեւորութիւնը համալսարանական կեանքին մէջ:*

«Հայերը ճանչցուած են միայն իրենց քաղաքական դժբախտութիւններով, մարդ բան չի գիտեր հայ գրականութեան եւ արուեստին մասին»:

Փրոֆ. Շէրիտճեան ներկայացուց բանախօսին գրական գործունէութիւնը եւ մեր երախտագիտութիւնը յայտնեց՝ անոր դէպի հայկական գրականութիւնը ցոյց տուած հետաքրքրութեան համար:

Հայ ուսանողներու միութեան նախագահը, իր կարգին խօսեցաւ բանախօսին գրական գործունէութեան մասին ու ըսաւ թէ Պ. Luc André Marcel *կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ հայկական մշակոյթի նուիրուած օտարներու շարքին մէջ:*

Ի վերջոյ խօսք առաւ Luc - André Marcel*, որուն բանախօսութիւնը կուտամ հոս, մասամբ ամփոփելով եւ մասամբ ազատ թարգմանութեամբ, որովհետեւ իր ոճը թէեւ խոր եւ իմաստալից, սակայն լեցուն է փիլիսոփայական բացատրութիւններով, որոնց բառացի թարգմանութիւնը ան-* [illegible]

— «Երբ որ Պ. Jean Ballard *որոշեց հրատարակել իր գրական պարբերաթերթին՝* Cahiers du Sud*ի մէջ, հայ աշուղներու վերաբերեալ ուսումնասիրութիւնս, երեք գաղափարի կը ձգտէր. նախ ներկայացնել Ֆրանսացի ընթերցողներուն բանաստեղծութիւն մը որ իրենց գրեթէ անծանօթ էր եւ որուն արժէքը՝ հակառակ թարգմանուելով տկարանալու վտանգին, իրեն շատ եզական ըլլալ կը թուէր: Երկրորդ՝ քաւելու համար այն մեղքը զոր Ֆրանսան գործած էր Հայաստանի հանդէպ անհոգ կամ անհետաքրքիր գտնուելով: Ու վերջապէս, գեղագիտական վէճերու այս դարուն՝ անգամ մըն ալ առիթը տալու համար որ ընթերցողը բաղդատէ ներկայ տագնապը անցեալի ճըշմարիտ արժէքներուն հետ, եւ այս բաղդատութենէն օգտակար կարծիք մը կազմէ»:*

Հոս բանախօսը տուաւ համեմատական ներածութիւն մը Ֆրանսայի, Հին Յունաստանի եւ Հայաստանի մշակոյթներուն մասին:

— «Հայաստանը մեր մտքին մէջ աշխարհագրական խլեակ մըն էր միայն, որուն տիրելու համար պայքարած էին աս ու ան, չենք գիտեր ինչո՞ւ, եւ այն կարծիքին եկած էինք որ Հայաստան իր քաղաքական անկախութիւնը կորսնցնելով՝ կորսնցուցած էր նաեւ իր մշակոյթի արժէքները, եւ քանի որ ոչ ոք պէտք եղած ճիգը կ'ընէր մեզի ներկայացնելու համար այդ գրական գործերը, ուրեմն անարժէք բաներ ըլլալու էին եւ պարզապէս յաղթողներու մշակոյթին ընդօրինակութիւնը»:

Սակայն պատմութեան մէջ կը տեսնենք որ «պարտուած ժողովուրդներն ալ յաղթականներուն նման կերտած կամ քանդած են աշխարհը»:

Հայաստան ալ օտար ժողովուրդներու հետ այնքան շփումներէ, այնքան մրցակցութիւններէ, օտար զանազան ուժերու խմորումներէ ետք՝ իր իւրացնող հրաշալի հանճարին շնորհիւ անօրինակ կազմութիւն մը պէտք է ցոյց տար:

Եւ ասիկա այնպէս, ինչպէս հին Յունաստանի մշակութային կազմութիւնը, կամ ինչպէս այսօր Ֆրանսան, ուր ականատես կ'ըլլանք հակառակ հոսանքներու երկնումին, կամ ստեղծագործական մրցակցութեան, որուն արդիւնքը կ'ըլլայ գրական հրաշակերտ գործերու ծնունդը:

Ինչ որ խառնուրդ մը միայն պէտք է ըլլար, մասնաւոր վարպետութեամբ մը կը յանգէր այնպիսի միատարր գեղեցկութեան մը, որ անոր մէջ

Վարդանանց

ԽՄԲ.— Բուն թուականն է 451 Յունիս 2, բայց Փարիզի տօնակատարութիւնը տեղի կ'ունենայ վաղը, Կիրակի, 27 մայիս).

Անմա՛հ ժողովուրդ, վերապրէ այսօր
Յաղթանակդ անցեալ, զի իբրեւ վըկայ,
Դեռ ցեղդ է կանգուն իր հողին վըրայ,
Բոցովն այդ շունչին հոգին ինքնազօր…
Ու նոյն հուրով վառ՝ Հայն ալ հեռաւոր…:
Մարտն է անաւարտ…:

Սըրտիդ մէջ բացուի յուշն այս փառահեղ,
Ծաղկի մը նըման Տղմուտի ափին,
Ուր վաշտերն անոնց՝ թշնամի թափին
Դէմ կեցան անվախ՝ կամքով մը ահեղ,
Թէպէտ նահատակ, բայց ուխտէն անշեղ…:
Փառքն այդ՝ քեզ աւանդ…:

Շրթներուդ վըրայ թրթռայ յաւէտ,
« Վասն հայրենեաց » կանչը մարտակոչ,
Ու հոգիիդ մէջ ցասումէդ բողբոջ,
Ինքնութիւնդ անզուսպ բարձրանայ զերթ բերդ
Հըսկելով վերէն ամէն արահետ…:
Հիմերըդ անխախտ…:

Երազըդ ըլլայ՝ ապրիլ միասին,
Ծառերուն նըման անտառի մը պերճ,
Բաղեղը կապէ զիրար սիրատենչ…
Ու խորհուրդն անհաս դարաւոր յոյսին,
Դուրս գայ առ յաւէտ կենսաբաշխ լոյսին…:
Ու ըլլաս ազատ…:

Պատմութիւնդ ըլլայ արձագանգ մը զոռ,
Այսպէս, դարէ դար, քաջերէդ արծարծ,
Ու կանգնած հըպարտ, արեւուն դիմաց,
Ծաւալի հէքեաթն աշխարհիդ անդորր,
Մինչեւ օտարին սահմանները խոլ…:
Էջերն հարազատ…:

Հաւատքիդ մէջ հին, հին քաջերուդ պէս,
Ամէն ջիղ՝ պողպատ, պիրկ՝ ամէն մըկան,
Քալէ՛ անվըկանդ դէպի ապագան.
Կուրծքըդ վահանած՝ իջի՛ր ասպարէզ…
Ազատագրութեան կրկէսներէն ներս…:
Ուխտըդ անաղարտ…:

Շեփորիդ ձայնը լըսուի անդադար,
Զի դեռ սրբազան մարտն է անաւարտ…
[illegible] ազատ,
Նոր վարդաններով պահեն դարէ դար,
Սահմաններդ՝ ամբողջ, դրօշդ անվըթար…:
Անահ ու անյաղթ…:

Աւարայրներէն, Մասիսներէն վեր,
Նաեւ գետերէդ վեհ ու յորձանուտ,
Այսօր կը հընչէ կանչը քաջերուդ,
Որպէսզի դառնաս աշխարհներուդ տէր…
Ու ապրիս անկախ, հո՛ն, դարե՛ր, դարե՛ր…:
Մե՛րն է երկիրն այդ…:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

այլեւս կարելի չէր նշմարել այդ օտար տարրերը, որոնց շնորհիւ մասամբ ծնունդ առած էր եւ որոնց պատճառով թերեւս պէտք էր կորսուէր:

Մասնաւոր միտումով է որ կը յիշեցնեմ հին Եղլադան եւ Ֆրանսան, Հայաստանի մասնայատուկ ձիրքը կամ ընդունակութիւնը ցոյց տալու համար:

Այս երեք երկիրներուն միջեւ նմանութեան հոսանք մը կը հըջի, հակառակ պատմական պատահարներու եւ ցեղային նկարագիրներու տարբերութեան:

Իրական գեղեցկութիւնը իրական պահանջքին զաւակն է այս երկիրներուն մէջ, աւելի քան ուրիշ տեղ:

Հելլէնական եւ ասիական միտքերու արդիւնքէն, Հայաստանը կը կերտէ իր ինքնատպութիւնը որ մինչեւ այսօր չի դադրիր միշտ աւելի որոշ կերպարանք մըստանալէ»:

Հոս բանախօսը ակնարկ մը նետեց Հայոց պատմութեան վրայ, զոր մեծապէս կը կրճատեմ, արդէն շատ յաջող ալ չէր բանախօսութեան այս մասը:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՊԱՐԳԵՒ ՆԻԿՈԼԵԱՆ

ՏԻՄԱՂ.— Սպասուհին առաջին անգամ ըլլալով չէք մը կը ստանայ եւ կ'երթայ գանձելու:

Պաշտօնեան.— *Նախ պէտք է ստորագրես:*

Սպասուհին.— *Ի՞նչպէս ստորագրեմ:*

Պաշտօնեան.— *Ստորագրէ այնպէս ինչպէս կը ստորագրես նամակներուդ տակ:*

Սպասուհին.— (*կը ստորագրէ*) (*Քու սիրական Մարիդ…»:*

Այդ Երեկոյ…

Այդ երեկոյ արեւը նորէն ամէն օրուան նման հայրենիքիս բազմաթիւ գեղածիծաղ հովիտներուն երեսէն իր շողերը վերցնելով մայրամուտին կը մօտենար:

Օրը լրանալու մօտ էր, եւ մեր Արքայ լերան շուքը տարածուելով գոյնզգոյն կալ կալ արտերուն եւ արօտներուն երեսէն արեւին նիհար շողերը՝ հասած էր Հօք դուռ:

Աշխարհի ստեղծումէն ի վեր ամէն օր, ինչպէս առաւօտները, նոյնպէս երեկոները, խաւարին եւ լոյսին միջեւ կռիւ մը կայ: Այդ երեկոյ դեռ խաւարը չեկած արեւին լոյսը արդէն նահանջելով իր թոյլ ուժերը հաւաքելով ելած ապաւինած էր պահ մը լեռներու կատարը: Բայց լոյսը յոյս՝ բոլոր օրէնքներէ վեր, վաղը առաւօտ իր կարգին խաւարը հալածելով ցրուելու եւ աշխարհը նորէն լուսաւորելու կոչում ունէր:

Այդ օրը, իրիկուան դէմ, մայրամուտին դըրան մօտ, սպիտակ ու սուրբ լերան մը ստորոտը, կռիւ մըն ալ կար, կռիւ մը արեւին լոյսին չափ արդար:

Գիւղն էր, հերոս գիւղ մը, որ օրերէ ի վեր պատուով մեռնելու կամքով կը մարտնչէր իրմէ հազար անգամ աւելի ուժեղ խուժանի մը դէմ առանց առաւօտ մը կամ յաղթելու յոյս մը ունենալու:

Այդ երեկոյ կռիւով պարտուած հերոս այդ գիւղը հոգեվարքի մէջ էր:

Գիւղին շուրջն ու սարերու լանջքին զարանակալ սպասող ժանիքը սրած կոյր խուժանը, այդ երեկոյ վար իջած եւ սոված գայլերու նման արիւն լափելու անհամբեր ախորժակով մը գիւղը կրակի տալով յաղթանակի իր օրը կը տօնէր:

Այրուած տուներուն ծուխն ու մուխը վեր բարձրանալով արեւին ճամբուն վրայ սեւ ամպ մըն էր կազմեր, արեւը մօտենալով այդ սեւ ամպին՝ կարմրեցաւ, բոցերու մէջէն անզօր մանուկներուն լացն ու կոծը լսելով տխրեցաւ, եւ իր պղտոր դէմքը պահելու համար քսուեցաւ սեւ ամպին եւ անցաւ գնաց մեր սպիտակ լերան կատարին ետեւ իր երեսը ծածկելու:

Այդ երեկոյ ուշ ժամանակ, մեր հեռաւոր գիւղը սգաւոր, հրաման ստացաւ առտուն կանուխ գաղթելու: Ո՞ւր: Ոմանք ըսին Շամ կամ Պաղտատ, ուրիշներ ըսին՝ մինչեւ Ճէզիրէ, Պօհրան: Գառնուկի մորթով գայլեր ըսին,— Զարժեր շատ կարճ ժամանակի մը համար ծանր եւ աւելորդ բեռներով ճամբայ ելլել: Բերէք ինչ որ ունիք, [illegible] *ձեր եկեղեցին, երբ վերադառնաք ետ կ'առնէք:*

Տրտում տխուր մեր պապերը այդ երեկոյ տարին ինչ որ կրցան, տարին կապերտ, կաթսայ եւ թանկագին իրերով լեցուն սնտուկներ, թխեցին եկեղեցին ու վերադարձան:

Այդ երեկոյ ուշ ժամանակ մեր մայրերը ժրաջան թոնիր վառեցին եւ իրենց արցունքը խմորին հետ շաղուելով վաղուան համար հաց եփեցին…

ԱՐԱ ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Կապոյտ Խաչի Օր[illegible]

Ֆ. Կ. Խաչի Փոքր Իթալիի մասնաճիւղն ալ տօնեց իր օրը, Պէն Տուշի սրահին մէջ: Տիկին Մենենտեան յանուն վարչութեան քանի մը խօսքով պարզեց Կ. Խաչի գործունէութիւնը: Յետոյ տեղի ունեցաւ գեղարուեստական բաժինը: Դժբախտաբար հիւանդութեան պատճառով Սէվրանի թատերախումբը չէր կրցած իր մասնակցութիւնը բերել:

Կը մասնակցէին Իսի լէ Մուլինոյի, Շավիլի, Ալֆորվիլի եւ Փոքր Իթալիի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերը երգերով, խմբերգներով եւ արտասանութիւններով: Կ. Խաչի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը, Օր. Շուշանիկ Տէօլէնեան պարզեց Միութեան նպատակները: Մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց Փոքր Իթալիի Նոր Սերունդի հայկական պարի խումբը: Ապրիք, տղաք:

Ժամը 6ին սկսան եւրոպական պարերը ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի:

Հանդէսին մէջ աչքի կը զարնէր երիտասարդութեան եռանդը: Յաճախ կ'ընդհատէին եւրոպական պարերը, երգելու համար ազգային եւ յեղափոխական երգեր եւ մանաւանդ պարելու համար հայկական պարեր: Շատոնց էր որ մեր թաղին մասնաճիւղը այսքան ոգեւորութիւն չէր տեսած:

Այս առիթով Տիկին Մուրատեան Ալֆորվիլի Կ. Խաչի կողմէ եւ Պ. Գարեգին Վարդանեան 500ական ֆրանք նուիրեցին Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն:

Հրաչ

Գաղութէ գաղութ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՖԱՐՈՒՔ Ա. Թագաւորին ամուսնութեան առթիւ եգիպտահայ գաղութը նուիրած է զուտ ոսկիէ եւ ադամանդակուռ գեղեցիկ գործ մը, որ կը ներկայացնէ եգիպտական մեհեանի մը մուտքը: Նուէրը արքունիք տարած են, Առաջնորդը ընկերակցութեամբ Քաղաք. Ժողովի ատենապետ Տոքթ. Խաչիկ Սողիկեանի, արձանագրելով այս առթիւ բացուած տոմարին մէջ: Մեծ արարողապետը ջերմագին շնորհակալութիւն յայտնած է:

╳ Ինչպէս գրեցինք «Յուսաբեր» Մշակութային ընկերակցութիւնն ալ թէյի արժէքաւոր կազմած մը նուիրած էր: Այս նուէրն ալ Ապտինի պալատը յանձնած են ընկերակցութեան նախագահը՝ Պ. Ա. Զագըճեան եւ փոխ-նախագահ Օն. Մաճառեան:

Հ. Յ. Դ. 60ԱՄԵԱԿԻՆ առթիւ Պուէնոս Այրէսի Երիտասարդաց Միութիւնը պատրաստել տուած է յուշատախտակ մը, նուիրելու համար Հ. Յ. Դ. Փարիզի Թանգարանին: Յուշատախտակը ունի 33 սանթիմեթր երկայնք եւ 26 ս. լայնք: Վերի աջ կողմը կայ Արարատը, վարը՝ Էջմիածնի Տաճարը, Արարատի ձախ անկիւնը Հ. Յ. Դ. գինանշանը եւ երեք դէմքեր, որոնք կը խորհրդանշեն գրչի, զէնքի եւ աշխատանքի մարդիկը: Աւելի վար, ձախին, ազատութեան հաւատաւորներու բազմութիւն մը, որ կր քալէ դէպի Արեւելք: Ներքեւը կայ ողջոյնի արձանագրութիւն մը: Յուշատախտակը Փարիզ ղրկուելէ առաջ, ատեն մը պիտի ցուցադրուի «Արմենիա» Տան սրահին մէջ:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆԻ Ամման այցելութեան առթիւ, հաւաքոյթ մը տեղի ունեցած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի սրահին մէջ: Խօսած են ընկ. Յովիկ Էթեէմէզեան եւ Պ. Ճ. Մարտիկեան: Հիւրերը Ապրիլ 28ին մեկնած են Երուսաղէմ մեծ ոգեւորութիւն ստեղծելով: Հիւրասիրուած են պատր. տեղապահ Եղիշէ Վ. Տէրտէրեանի կողմէ: Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբին մէջ եղած խրախճանքին ներկայ եղած են Եղիշէ վրդ. Տէրտէրեան, Մամբրէ եւ Զարեհ եպիսկոպոսները, ճառեր խօսելով: Ամման վերադարձին ընկերակցութեամբ ընկ. Յ. Էթեէմէզեանի Պ. Ճորճ Մարտիկեան այցելած է Յորդանանի արտաքին նախարար Պ. Ա. Հանանիայի, ամերիկեան դեսպանին, գաղթ.գրասենեակին տնօրէնին: Այս այցելութեան առթիւ Պ. Մարտիկեան 200 տոլար նուիրած է Ամմանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբին, 300 տոլար Երուսաղէմի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբին, հազար տոլար վանքին եւ հարիւրաւոր տոլարներ բազմաթիւ կարօտեալներու:

╳ Պէյրութ եղած ատեն, Պ. Մարտիկեան այցելած է նաեւ Քարանթինայի ազգ. Մեսրոպեան վարժարանը: Նկատելով որ երկու դասարաններու աշակերտները զրկուած են գրասեղաններէ, անոնց շինութեան համար 200 տոլար նուիրած է: Իսկ «Պնակ մը կերակուր»էն օգտուող սաներուն համար բաշխել տուած է առատ կարկանդակ:

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ (Արժանթին) գումարուած է ՀՕՄի 12րդ Պատգմ. Ժողովը: Մասնակցած են 32 պատգամաւորուհիներ, 9 մասնաճիւղերու կողմէ: Կրթական գետնի վրայ, Միութիւնը ղրկած է Պէյրութի Հայ Ճեմարանին 14 հազար արժանթինեան փեսօ, տարեթոշակը իր պահած սաներուն, իսկ 2000 փեսօ Այնճարի դըպրոցին: Սան Փաուլոյի մասնաճիւղը նիւթական լայն օժանդակութիւն բրած է Յունաստանի Զաւարեան վարժարանին: Օգնած է նոյնպէս Դուրեան ազգային վարժարանին, ինչպէս եւ տեղական դպրոցներուն: Ասկէ զատ իւրաքանչիւր մասնաճիւղ բերած է իր նիւթական օժանդակութիւնը գաղութին չքաւորներուն: Տեղ տեղ ՀՕՄի մասնաճիւղերը դարձած են ինքնազարգացման մարմիններ, կազմակերպելով դասախօսութիւններ: Պուէնոս Այրէսի մէջ կը պահուի արհեստանոց, որուն դասընթացքներուն կը հետեւին որոշ թիւով անդամուհիներ: Անցեալ տարեշրջանին աւելցած են 150 նոր անդամներ, իսկ վարչութիւններուն մէջ մտած են երիտասարդ նոր ուժեր:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ առաջնորդ Կարապետ արք. Մազլըմեանի յուղարկաւորութիւնը կատարուած է համազգային շուքով Աթէնքի մէջ: Թերթերը կը գրեն թէ դագաղին կը հետեւէր երեք հազարէ աւելի բազմութիւն մը: Օծումը կատարած է Եգիպտահայերու առաջնորդը, Մամբրէ արք. Սիրունեան: Յուղարկաւորութեան ներկայ եղած են Յունաստանի Թեմի Ցքհնյ.ները, Աթէնքի Մետրոպոլիտը եւ բարձրաստիճան կղերականներ, կրօնից նախարարութեան տնօրէնը, Աստուածաբանութեան կաճառի ներկայացուցիչներ, հայ յարանուանութեանց պետեր, Հրէից ռաբբունապետը, արտաքին եւ ներքին նախարարութեանց ներկայացուցիչները: Թեսաղոնիկէի, Կրետէի եւ Քոմոթինիի Թաղ.խորհուրդի ներկայացուցիչներ: Թափօրը առաջնորդուած է Հ. Մ. Ա. Մ.ի արիներու կողմէ: Ղրկուած են բազմաթիւ ծաղկեպսակներ: Ոստիկանութեան շրջագայութեան ճիւղի տնօրէնութեան հրահանգով հանրակառքերու եւ ինքնաշարժերու երթեւեկը կանգ առած է, դիւրացնելու համար թափօրին անցքը: Մամբրէ արք.էն զատ, գերեզմանատան մէջ Ազգ. Կեդր. վարչութեան կողմէ դամբանական մը խօսած է Պ. Գր. Բարաղամեան:

ՊԱՂՏԱՏԻ Ս. ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆ եկեղեցիի վերաշինութեան համար նախապէս գրած էինք «Գոյամարտ»էն առնելով թէ՝ բարերար Պ. Ս. Ղարիպեան ստանձնած էր վերաշինութիւնը: Սակայն Պ. Ղարիպեան վերջին տեսակցութեան մը միջոցին յայտներ է թէ ինք մինակը եկեղեցին շինելու մտադրութիւն չէ ունեցած: «Պարտաւոր ենք միահամուռ գործի լծուիլ: Ես պատրաստ եմ տալ այնքան որքան որ հանրային հանգանակութեամբ կրնայ գոյանալ»:

ՀԱՄԵՍՏ ԸՆԿԵՐՈՋ ՄԸ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻ ԱՌԹԻՒ

—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Խոնարհ հերոսներէն մէկն էր ողբացեալ Հայաստան Միրզոյեանը:

Ընկեր Հայաստան Վասպուրականի Շահի այգիներ (Շահ - Պաղի) գիւղէն էր, քաջ եւ կայտառ: Պատանի հասակին ինքն ալ շատերուն պէս կը մկրտուի Հ. Յ. Դաշնակցութեան աւազանին մէջ՝ կը դառնայ համոզուած կուսակցական մը մինչեւ իր մահը:

Վասպուրականի հերոսամարտին ան եւս կատարած էր իր կուսակցական եւ հայրենասիրական պարտականութիւնը: Վերջին նահանջին ինքն ալ քաջաբար կռուեցաւ այն բոլոր հայ զինուորներուն հետ, Ատրպատականի ճակատամարտի կռիւներու մէջ, որմէ վերջ կը նահանջէն դէպի Պաղտատ, սպասելով վերադառնալու Հայաստան: Սակայն բախտը չի ժպտիր: Կը կորսնցնէ իր երիտասարդ կինը եւ հայրենիք վերադառնալու յոյսը: Շատերու հետ ինք եւս կուգայ, հաստատուելու Մարսէյլ:

Սիրուած ընկեր մը, պարտաճանաչ եւ հաւատաւոր, հանդէսներու վարդը կը կազմէր յաճախ իր կովկասեան պարերով, ծիծղուն դէմքով ու միշտ զուարթ էր հակառակ իր նիւթական անյաջողութեանց: Անաչառ իր խօսակցութեանց մէջ, երբեմն կրքոտ վիճաբանութեան ատեն: Նորէն կ՚ամուսնանայ, ջանալով վերակազմել իր ընտանեկան համեստ բոյնը: Գործ կը փնտռէ Քանի մէջ, բայց աշխատանքի ծանրութիւնը եւ ընտանեկան հոգերը աստիճանաբար կը քայքայեն իր առողջութիւնը:

Տարի մըն է որ ստացայ իր վերջին երկտող նամակը որով փափաք յայտնած էր զիս տեսնել, իր «կտակը» ընելու համար:

Մայիսի (1950) կիրակի օր մը կ՚այցելեմ Քան, իր գտնուած հիւանդանոցին մէջ: Կը գտնեմ բոլորովին փոխուած, անողոք հիւանդութենէն (խըլիրդ) կմախքի վերածուած էր: Իր կապոյտ աչքերու լոյսերը նուաղած, ձայնը տկարացած, հազիւ կրնար խօսիլ: Կ՚ուզէր շատ շատ բաներ ըսել, մանաւանդ, իր զաւակներու մասին, կ՚ուզէր պատմել իր անցեալէն, բայց աւաղ, բնութիւնը տուած էր իր վճռական հարուածը, առանց խնայելու իր երիտասարդ կեանքի ընկերոջ ու չորս անչափահասներուն:

— Հայպա «ըսէք Նայիմ», ընդատեց մեր խօսակցութիւնը, ո՞ւր մնաց բժիշկը, որ ինծ սըրսկումներ կատարէ. կարծես մեծ հանգստութիւն մը կը զգամ... «Եթէ մեռնիմ ի՞նչ պիտի ըլլայ զաւակներուս վիճակը: Կը յուսամ թէ խեղճ պիտի չթողուք, նայեցէք որ հեռու չմնան հայրենակցական շրջանակէն, հոգ տարէք իրենց դաստիարակութեան»:

Ահա իր միակ մտածումները եւ իր կտակը, որդինքը ալ աւելի կը տանջէին քան իր անողոք հիւանդութիւնը:

Ժամերը կամաց կամաց կը սահէին: Ժամանակն էր մեկնելու: Հրաժեշտս կուտամ համբուրելով իր կէս սառած ճակատը եւ այցելելու յաջորդ օրը: Ութ օր վերջ հեռագիր մը կը գուժէ իր մահը...

Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը արժանապէս կատարեց իր պարտականութիւնը:

Սիրելի ընկեր Հայաստան, մահուանդ տարելիցի առթիւ, այս քանի մը տողերը թող կազմեն Վասպուրականի լեռներէ հաւաքուած ծաղիկներու փունջ մը, որուն կարօտը սրտիդ փակեցիր աչքերդ:

Ա. Հ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (62)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

—

Ե.

—

Պատասխանեցին թէ այս յարձակման համար անհրաժեշտ էր Ղալաթիոյ Ճենովացիներուն հաւանութիւնը, ինչ որ թերեւս պիտի մերժէին տալ, քանի որ բնաւ չէին ուզեր գէշ մարդ ըլլալ Սուլթանին հետ: Մինչեւ իսկ եթէ առնէին այդ հաւանութիւնը, թանկագին ժամանակ մը պիտի կորսուէր:

Երկրորդ առաջարկը այն եղաւ որ ցամաքէն զինուորները ղրկեն միայն երկու թեթեւ ցուկանաւերու ընկերակցութեամբ, որոնք երթան յարձակին իրենց նաւերը պաշտպանելու համար Ղալաթիոյ արեւմտեան կողմը Թուրքերուն դրած թընդանօթներուն եւ բանակատեղիին վրայ»:

Ասիկա իրապէս խիստ վտանգաւոր գործողութիւն մըն էր, մանաւանդ որ պաշարեալները բաւականաչափ մարդ չունէին արդէն նմանօրինակ գործի մը մէջ անպատիժ կորսնցնելու համար դումարտակ մը զինուոր, Ջականօս փաշայի բանակին այսչափ մօտիկը:

Երրորդ առաջարկ մըն ալ եղաւ եւ արժանացաւ մէկնումն հաւանութեան: Այս առաջարկութիւնը բերաւ Եագօմօ Քօքօ: Աւելի գործի քան խօսքի մարդ մը, եւ թերեւս միս մինակը ամբողջ ժողովի մէջ, իր բոլոր ուժովը պաշտպանեց զայն, ու ինչպէս ըսինք, թէեւ ամէնքն ալ ընդունեցին ատիկա, բայց տարաբախտաբար զարհուրելի վախճան մը ունեցաւ այս փորձը եւ պաշտպանութեան գործին նոր ու մեծկակ հարուած մը տուաւ:

Այս ծրագիրն էր, անմիջապէս, առանց վայրկեան մը կորսնցնելու, առանց Բերայի Ճենովացիներուն հաւանութիւնը խնդրելու միայն երկու ցուկանաւերով նետուիլ Գասըմ Փաշայի խորշըղիգուած թրքական նաւերուն վրայ եւ հոն տեղն ի տեղօք կրակի տալ զանոնք: Քօքօ իր վրայ կ՚առնէր գործին ուղղութիւնը: Ծափահարեցին զինքը:

Տասներկուքներու ժողովը խիստ գաղտնի կատարուած էր եւ ոեւէ ժամանակ կորսնցուցած չէին որոշումի մը յանգելու համար: Արդէն Քօքօյի առաջարկութեան էութիւնը իսկ կը պահանջէր անմիջական եւ ամենագաղտնի գործադրութիւն: Եւ յանդուգն Իտալացին անմիջապէս ու ամենամեծ փութկոտութեամբ սկսաւ պատրաստուիլ:

« Հետեւաբար կը շարունակէ Պարպարօ, Ապրիլի 24ին, յիշեալ Եագօմօ Քօքօ, Տրապիզոնի ցուկանաւի հրամանատարը, իւրաքանչիւրը հինգ թօնօ տարողութեամբ երկու նաւեր առաւ եւ անոնց չուրջը բամպակի եւ բուրդի պարկերով սպառազինեց Թուրք ռմբաձիգներու ամենախոշոր ռումբերէն անգամ պաշտպանելու համար զանոնք: Բայց այս նաւերը որեւէ կերպով, միս մինակ, առանց ցուկանաւերու կամ «ֆուստ»երու օժանդակութեան, չէին կրնար խոյանալ թրքական տորմիղին վրայ: Հետեւաբար երկու արագաշարժ խոշոր ցուկանաւեր ալ պատրաստեցին անոնց ընկերանալու համար:

Ասկէ զատ, այս վերջիններուն իւրաքանչիւրն ալ իր կարգին թիավարներու քսանեւչորս նստարաններով ու եօթանասուն երկու թիավարներով կայսերական «ֆուստ»երէն մին զինեց եւ ամէն մէկ նաւ զինեց իր խոշոր նաւակներէն մին»:

Քօքօյի ծրագիրն էր իր երկու խոշոր նաւերը հողմարգելի տեղ գործածել ցուկանաւերու եւ «ֆուստ»երու ներկայութիւնը ծածկելու համար, որպէսզի, վերջին վայրկեանին, այս արագաշարժ նաւերը կայծակի նման կարենան խոյանալ ու ընկղմել եւ կամ այրել թրքական նաւերը:

Ամէն բան պատրաստ էր եւ որոշուեցաւ որ ցերեկէն վերջ ժամը եօթը երեք քառորդ անցած, ամէն ինչ պատրաստ պիտի ըլլար, որպէսզի կէս գիշերուան մօտ պզտիկ արշաւախումբը կարենար խոյանալ դէպի թշնամի բանակը: Եւ կէս գիշերուան ժամուն, ամէնքն ալ «ֆուստ»երուն հետ միասին դացին Ալօյզիօ Տիէտոյի ցուկանաւը որ նաւահանգիստին ընդհ. հրամանատարն էր, հոն վերջին անգամ մըն ալ խորհրդակցեցան որ պէ՞տք էր թէ ոչ սանկ գործի մը ձեռնարկել եւ մեծամասնութիւնը վճռեց թէ այս պէտք էր անմիջապէս, կէս գիշերուան այս ժամուն երթալ յարձակիլ թշնամի նաւատորմին վրայ եւ կրակի տալ զայն:

(Շար.)

երկրին ներքին ու արտաքին ապահովութիւնը, Ֆիլիփեան կղզիներուն, Թայլանտին եւ Ֆորմօզայի ազգայնական Չինացիներուն, որպէսզի այս կղզին չիյնայ կարմիրներու ձեռքը: Պէտք է օգնել Հարաւային Ամերիկայի պետութեանց, որովհետեւ առանց այդ օգնութեան, անոնք չեն կրնար մեր կիսագունդի պաշտպանութեան մասնակցիլ: Տնտեսական աջակցութիւն պէտք է ընել Արեւմտեան Գերմանիոյ, Աւստրիոյ, Թրիէսթէի, Եուկոսլաւիոյ, Թուրքիոյ եւ Յունաստանի: Պէտք է վերջապէս օգնել Միջին Արեւելքին, որովհետեւ այս շրջանը, Եւրոպայի հաղորդակցութեանց կարեւոր մէկ հանգոյցն է, կը պարունակէ կէսը քարիւղի համաշխարհային արտադրութեան եւ ուրիշ որեւէ շրջանէ աւելի ենթակայ է խորհրդային ճնշումին: Զինուորականէն զատ տնտեսական աջակցութիւն մըն ալ պէտք է տրուի Իրանին:

Գլուխներու բաժնելով, Նախագահը կը պահանջէ հետեւեալ գումարները.—

Ա) Զինուորական աջակցութիւն.— Եւրոպային՝ 5240 միլիոն տոլար: Միջին Արեւելքին եւ Հիւսիսային Ափրիկէին՝ 415 միլիոն: Ասիոյ՝ 555 միլիոն: Հարաւային Ամերիկային՝ 40 միլիոն:

Բ) Տնտեսական աջակցութիւն.—Եւրոպային՝ 1650 միլիոն: Միջին Արեւելքին եւ Հիւսիսային Ափրիկէին՝ 125 միլիոն: Ասիոյ՝ 275 միլիոն: Հարաւային Ամերիկային՝ 22 միլիոն: Վարչական ծախքեր՝ 78 միլիոն: Համագումար՝ 8500 միլիոն, որուն 6250ը որպէս զինուորական աջակցութիւն եւ մնացածը տնտեսական:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏ ՉԷ.— Զօր. Պրէտլի շարունակելով իր վկայութիւնները ամերիկեան ծերակուտական յանձնախումբերու առջեւ յայտարարեց, թէ Ատլանտեանի 12 պետութիւնները ի վիճակի չեն ճիշդ հիմա կասեցնելու ռուսական յարձակում մը: Սպայակոյտի պետերը համոզուած են որ Յունաստան, Թուրքիա եւ Սպանիա եւս պիտի առնուին արեւմտեան պաշտպանութեան շրջանակին մէջ: Պարսկաստան եւ Եուկոսլաւիա երկու վտանգաւոր կէտեր են, մանաւանդ առաջինը, նաւթային վէճին պատճառով: Բայց, զօրավարը չի կարծեր որ Ռուսիա «բան մը» պիտի ընէ Պարսկաստանի մէջ, նախ քան ուրիշ տեղ, ուրիշ «բան մը» ընելը: Անդրադառնալով Քորէայի պատերազմին, զօր. Պրէտլի բսաւ թէ ամերիկեան ուժերը հոն ունեցած են 141.955 կորուստներ, 69.276ը կռիւներու հետեւանքով, 72.679ը կռիւներէ դուրս: Ասոնց 10.680ը սպաննուած են կռիւներու մէջ եւ 612ը ուրիշ պատճառներով:

ՉՈՐՍ ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐԸ նորէն գումարուեցան առջի օր: Նիստը տեւեց երեք վայրկեան: Հերթական նախագահը ամերիկեան պատուիրակն էր, բայց ոչ ոք խօսք առնել ուզեց:

ՌՈՒՄԲ ՄԸ նետուեցաւ Տըպլինի բրիտանական դեսպանատան վրայ, անծանօթներու կողմէ:

ՆՈՐ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ կը նշմարուին Թունուզի մէջ: Նախարարական խորհուրդը առջի օր զբաղեցաւ այս հարցով եւ կարդաց Թունուզի պէյին մէկ նամակը, որ գանգատներ կը յայտնէր:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ մէջ, լեհ Ֆրանչիսէք Կրապովսքիի տունը այցելած է կարմիր գործակալ մը եւ ազդարարագիր մը յանձնելով անոր կնոջ, արգիլած է գրագիլ քաղաքականութեամբ եւ «հակալեհ քարոզութեամբ»: Լեհը, ի պատասխան, մամուլով կը յայտարարէ, թէ պիտի չհնազանդի Մոսկուայի այդ հրամանին: «Մենք, տարագիրներս, պարտաւոր ենք խօսիլ ի դիմաց լեհ ժողովուրդին, որուն արգիլուած է խօսիլ եւ ըսել ճշմարտութիւնը Ռուսիոյ մասին»:

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, 27 ՄԱՅԻՍ 1951, ԺԱՄԸ 2ԻՆ

Համաժողովրդական հանդիսաւոր տօնակատարութիւն Վարդանանց Հերոսամարտի

1500ամեակին առիթով

Կազմակերպուած Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ, Կրօնական Ընկերակցութեան կողմէ:

Հովանաւորութեամբ Կաթողիկոսական Պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ:

Նախագահութեամբ

Պ. ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

Ցայտագիրը կը պարունակէ.— Ոգեկոչում Վարդանանց դիւցազնամարտի բանախօսներու կողմէ:

Մուտքի տոմսերը ժողովրդական գիներով, 100, 150 եւ 250 ֆրանք:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱՆԿԷՆԻ մասնաճիւղի հանդէսը Կիրակի, 3 Յունիս, ժամը 15էն կէս գիշեր: Գեղարուեստական բաժին եւ պարահանդէս, 30 rue de la Libération, Անկէն:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 26ին, Շաբաթ երեկոյ, Horlogeի սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի:

Կը նախագահէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Հանդէսէն վերջ խնջոյք մինչեւ առաւօտ, Յոյներու սրահը:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան, Վասպուրականի եւ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեանց:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, քաղաքապետարանի սրահը:

Կը նախագահէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը մասնակցի նաեւ Տիկին Ն. Վարժապետեան (Լիոնէն): Մուտքը ազատ է

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆր. Կապ. Խաչի, Նոր Սերունդի, Կամ. եւ Ռազմիկ. Միութեան:

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը նախագահէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

Այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահը, 22 rue Voltaire:

Կը նախագահէ՝ ընկեր Պ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկեր ՀՐ. ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.—

Պ. Աւ. Քիւփէլեան (երգ), Տիկին Գեղաճոյշ (արտասանութիւն), ինչպէս նաեւ հայկական եւ կովկասեան պարեր:

Ժամը 11ին կը սկսին միջազգային պարերը:

Նուագախումբ՝ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ:

Buffet Մուտք՝ 125 Ֆր. Attractions

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

2 Յունիս, շաբաթ գիշեր, մինչեւ լոյս, Variétésի մէջ:

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 3ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, Պիվէոի Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» տան մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ազգային մեծ բարերար Մըկրտիչ Սանասարեանի, կտակակատար Կ. Եզեանցի, Հաստատութեան տեսուչներուն, ուսուցիչներուն եւ սաներուն տարեկան հոգեհանգիստը, այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ: Հանգուցեալներուն յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկեր-ընկերուհիները այս երկուշաբթի ժամը 19.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Ս. Տէր Թովմասեան:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է ընկերա-համակրական դասախօսութիւն մը, Պուլվար Օտտոյի մէջ, այս երեքշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Դասախօս ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ: Սիրով կը հրաւիրուին Վռամեան ենթակոմիտէի ընկերները, Նոր Սերնդականները, եւ Կապոյտ Խաչի անդամուհիները:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս· 1100 փր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 փր·
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր· C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 27 MAI 1951 Կիրակի 27 ՄԱՅԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6467–Նոր շրջան թիւ 1878

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՋՈՒԹԻՒՆ՝ ԱՄԷՆԷՆ ԱՌԱՋ

Այսօր, կիրակի, Փարիզի մէջ ալ հանդիսաւոր տօնակատարութիւն մը սարքեր են, Վարդանանց 1500ամեակին առթիւ:

Արարողութիւն մը որ կը շարունակուի անցեալ Փետրուարէն ի վեր, ի սփիւռս աշխարհի: (Տօնաշարքին բացումը կատարուեցաւ Անթիլիասի կաթողիկոսարանին մէջ, Փետր· 1ին):

Հայրապետական հրաման է, եւ ամէն տեղ ալ կը գործադրեն հաւատարմօրէն:

Միակ բացառութիւնը՝ այն երկիրն է որ կը կոչուի Սովետական Հայաստան: (Լսեցի՞ք որեւէ արձագանգ, բացի «Էջմիածին» ամսագրին մէջ հրատարակուած կոնդակէն):

Անցեալ Փետրուարին, հանդիսութեանց բացման առթիւ, կը բացատրէինք թէ ամէն բանէ առաջ դիմադրական պայքար մըն էր Վարդանանց ճակատամարտը (451):

Այո, պայքար՝ բռնութեան, ներքին եւ արտաքին դաւերու դէմ: Ճակատ ճակտի կռիւ՝ յանուն խղճի ազատութեան: Մարտնչում յանուն ազատութեան եւ անկախութեան, թէեւ այդ բառերը չէին գործածեր:

Այն ոգին որ այսօր կը վարէ մեր ազգային ինքնապաշտպանութեան, ազատութեան պայքարը, այն ատեն ամփոփուած էր կրօնաբոյր բառերու մէջ:

Քրիստոսն ու իր Եկեղեցին էին որ կրակը նետել կուտային բազմութիւնները: Աստուած եւ անոր հաւատքը:

Սպարապետը, Վարդանն անգամ կը խօսէր այնպէս ինչպէս Ղեւոնդ Երէցը կամ օրուան կաթողիկոսը:

Եւ սակայն, երբ կը կարդաք Աւարայրի ճակատամարտին նկարագրութիւնը, կ՚ըմբռնէք թէ բուն իսկ հայրենիքի ոգին էր որ կը խօսէր ռազմիկներուն մէջ, մեծէն մինչեւ փոքրը:

Սպարապետն է որ կը յայտարարէ·

— «Շատ պատերազմներ եմ մղել ես, եւ դուք էլ ինձ հետ, տեղ կար որ քաջաբար յաղթեցինք թշնամիներին, տեղ էլ կար, որ նրանք յաղթեցին մեզ· բայց աւելի շատն այն է որ յաղթող ենք դուրս եկել եւ ոչ թէ յաղթուած»:

Եւ նորէն պանծացում քաջութեան, վճռականութեան եւ հաւատքի·

— Վախը թերահաւատութեան նշան է, թերահաւատութիւնը մենք վաղուց ենք մերժել մեզանից:

Այս ոգին չէ՞ր որ ասպարէզ կարդաց դարերուն, խաւարակուռ Ասիոյ լեռներուն եւ ձորերուն մէջ, կանգուն պահելու համար հալածական ժողովուրդը:

Քաջութեան եւ վճռականութեան նոյն կամքը չէ՞ր որ ի դերեւ հանեց գոյնզգոյն թշնամիներու դաւերը, ամուր կապելով մեզ՝ հայրենի հողին ու վաստակին:

Որքան ալ փոխուած ըլլան ժամանակները, չեն կրնար ընկճել մեզ, կը բաւէ որ նոյն արիւնը հոսի երակներու մէջ եւ նոյն կրակը բոցավառէ աչքերը:

Ատոր համար ալ, տարրական պայման է որ ստեղծագործ աշխատանքի վտակ մը, ակօս մը բացուի, այս տօնակատարութեան առթիւ:

Շուտ կը ցնդի հանդիսութեանց գոլորշին: Կը մոռցուին ճառերը, ուղերձներն ու երգերը:

Կենդանի գործն է որ պիտի արժեցնէ մեր փառասիրութիւնները:

Վարդանանց քաջութիւնը պանծացնելով, Փարիզը ինքն ալ ներշնչումի աղբիւրներ պիտի չգտնէ՞, հիմնական գործի մը ձեռնարկելու համար:

Քաջութեան, արութեան փորձ մըն ալ ինք պիտի չկատարէ՞, իբրեւ մշակոյթի կեդրոն: Միշտ յանուն ինքնապաշտպանութեան:

Անշուշտ քաջութեան, ինքնավստահութեան ճիգը պիտի չսահմանափակուի մասնակի գործերու մէջ:

Ամէն տեղ ալ, այդ ոգին պիտի ունենանք իբրեւ մղիչ ուժ, իմաստութեամբ վարելու համար տարագիր բազմութեանց ճակատագիրը:

Որեւէ տօնակատարութեան թէ սովորական կեանքի մէջ, միշտ պիտի յիշենք թէ չարաչար տուժելու դատապարտուած ենք, եթէ սպասենք հրաշագործ խնամակալներու կամ հեռաւոր սուրբերու օրհնութեան:

Շ·

Վարդանանք

Վաղն առաւօտ, ամէն ոք Շաւարշանա՛յ դաշտին մէջ
Պիտի զըրահն իր հագնի եւ առնէ տէգը խըրոխտ,
Մինչ մենանի նըժոյգներն իրենց կուրծքերն անյողդողդ
Մղեն անհաշտ Տղմուտի ալիքներո՛ւն դէմ անվերջ:

Պիտի լսուի կանչը վէս շեփորներուն գուպարի,
Ու փողփողեն դըրօշներն արշալոյսին ծոցին բարկ,
Շարժին վաշտերը ամէն իրարու կից, շարք առ շարք,
Ինչպէս բուքին սաստին տակ արթնցող ծով ամեհի:

Ամէն սրտի պիտ՝ խօսի Աստուծոյ ձա՛յնն անքընին,
Ամէն բազկի մէջ եռայ ցեղին արիւնն անըսպառ,
Յառաջացող գունդերուն վերեւ նախրեն սիգաբար՝
Երիտասարդ քուպիններն երկնաբաղձ հա՛յ հաւատքին:

Պիտի նախնիրը տեւէ մինչեւ հասնի ցայգն ոսկեայ
Ամէն անկեալ պիտ՝ ըլլայ ազգին մէկ սիւնն անսասան,
Ամէն վէրքէ բողբոջեն մանիշակներ եւ շուշան,
Ի դէմ երկնի մէջ փըթթող ջինջ աստղերուն շափիւղայ:

Մատեան գունդին դէմ ելլէ Մամիկոնեա՛նն երկնառաք,
Քաջերն ամէն, սուրբերու այս փոթորկումը ահեղ,
Լսուի յորդոր յոգնատանջ Ղեւոնդ երցին աչագեղ,
Աջն որուն վեհ դէպի փառք կ՚ուղղէ հայ զօրքը գիտակ:

Անհաւասար խազմին մէջ իյնան Վարդանն ու Արսէն,
Խորխոռունին կորովի եւ Դիմաքսեանն իմաստուն·
Կարաւանդնե՛րը փըթին եւ աշտէներն հաստաբուն
Իյնան մարմնին վըրայ յաղթ Ազատներո՛ւն տաբօրէն:

Բայց, մութին մէջ կը հսկէ ոսկեղինիկ սիրտն հըզօր,
Անպարագիր Եղիշէն, որուն գըրիչն հոգեզմայլ
Երգէ այս մահն իմացեալ, զայն պճնելով շողափայլ
Յաւերժական կենցաղի դափնիներով հեշտօրօր:

Միլանօ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ ՎԵՐՋԻՆ ՓՈՐՁԵՐԸ

Ամերիկեան պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, Խաղաղականի Էնիվէթօք կղզիին մէջ կատարուած հիւլէական փորձերը վերջացած են յաջողութեամբ եւ ստացուած արդիւնքները մեծապէս նպաստած են ջրածին ռումբերու պատրաստութեան աշխատանքներուն: Պաշտօնական զեկոյցը, բնականաբար ոչ մէկ խօսք կ՚ընէ արդիւնքներու էութեան մասին, այլ կը շեշտէ, թէ այս առթիւ գործադրուած է 31 Յունուար 1950ին Նախագահ Թրումընի պահանջը, արագացնելու համար ջրածին ռումբի շինութեան ծառայող աշխատանքները: Զեկոյցը հըսեր նաեւ, թէ արդեօք ջրածին ռումբի փորձն ալ կատարուա՞ծ է:

Փորձերու ընթացքին. ստուգուած է ի միջի այլոց հիւլէական ռումբերու պայթումին ու ջերմութեան ազդեցութիւնը շէնքերու, օդանաւերու եւ այլ իրերու վրայ եւ քաղուած են կենսաբանական, բժշկական, ռազմա-գիտական եւ քաղաքային ինքնապաշտպանութեան նորութիւններ, որոնք պիտի հաղորդուին պատկան սպասարկութեանց:

Յառաջիկային, հիւլէական եւ ավահովաբար ջրածին ռումբերու նոր փորձեր ալ պիտի կատարուին Էնիվէթօքի մէջ, այդ պատճառով ալ, կղզիէն ներս մուտքը խստիւ արգիլուած է:

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԵԱՆ շրջանի բրիտանական ուժերը զօրացնելու համար, 3500 անգլիացի վայրաչուներ Անգլիայէն պիտի ղրկուին Կիպրոս:

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ ձերբակալուած են 37 ֆաշական ահաբեկիչներ, որոնք, իրենց կազմակերպութեան հրահանգով, ռումբեր արձակած էին ընկերվարական եւ հանրապետական կուսակցութեանց ակումբներուն վրայ:

Իրան միշտ կը սպառնայ

«ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏ ՄԸ ՊԻՏԻ ՊԱՅԹԻ ,ԵԹԷ»..

Թեհրանէն կը հեռագրեն Մայիս 25 թուականով.— Վարչապետ Մոսատեղ ազդարարեց բրիտանական եւ ամերիկեան կառավարութեանց թէ երրորդ աշխարհամարտ մը պիտի պայթի, եթէ չհամակերպին քարիւղի ճարտարարուեստին ազգայնացման, որ պիտի բարձրացնէ իրանեան ազգին կենցաղի մակարդակը:

Վարչապետը այս յայտարարութիւնն ըրաւ խորհրդարանին մէջ: Խօսած ատեն կը դողար եւ կը հեծկլտար, նկարագրելով ազգին թշուառութիւնը: Այս առթիւ «վիշապ» կոչեց Անգլեւիրանեան ընկերութիւնը որ չարամտօրէն նստած է Իրանի ազգային հարստութեան վրայ: Ձայնը հետզհետէ մարելով, հազիւ կը լսուէր, եւ ի վերջոյ զօր· Քասըմի գիրկն ինկաւ:

Իր ճառին մէջ, Մոսատեղ բացատրեց թէ Իրանի փրկութիւնը անհրաժեշտ է Արեւմուտքի փրկութեան համար: «Իրան պիտի չկրնայ պայքարիլ աղքատութեան, տգիտութեան եւ հիւանդութեան դէմ, եթէ չկարենայ ժողովուրդին բարօրութեան համար գործածել քարիւղին եկամուտը: Այժմ ազգին քարիւղը կը շահագործուի օտարականներու հաճոյքին եւ վայելքին համար»:

× Վերջին լուրերու համաձայն, Պարսկաստան 15 օրէն պիտի արտաքսէ այն անգլիացի մասնագէտները որ կը մերժեն աշխատիլ ազգայնացուած ճարտարարուեստին մէջ: Չի կարծուիր որ Անգլիա զինուոր ղրկէ, եթէ չվտանգուի 3-4000 Անգլիացիներու եւ պաշտպանեալ Արաբներու պարպումը:

× Վարչապետը իր ճառին մէջ շեշտեց նաեւ թէ «մինչեւ վերջը պիտի կռուի, ամբողջութեամբ գործադրելու համար ազգայնացման օրէնքը»:

Չէզոք դիտողներ կը կարծեն թէ ի հարկին ռուս մասնագէտներ ալ պիտի հրաւիրուին: Քանի մը օր առաջ խորհրդային օդաչուներ հասան հիւս· Պարսկաստան, մարախներու դէմ կռուելու համար: Կը կարծուի թէ ուրիշ գաղտնի նպատակներ ալ ունին:

× Անգլ· դահլիճը կը շարունակէ խորհրդակցիլ, ի հարկին վճռական միջոցներ ձեռք առնելու համար:

Կրեմլին վերջնագիր կուտայ

Փոխանորդներու ժողովին 61րդ նիստը տեւեց 3ուկէս ժամէն աւելի, ընդհանուր վիճաբանութիւններով, որոնք, անշուշտ, արդիւնքի մը չյանգեցան: Ոչ միայն չյանգեցան, այլեւ աւելի ծանրացուցին յուսախաբութեան մթնոլորտը:

Նիստին ամէնէն յատկանշականն էին Պ· Կրոմիքոյի յայտարարութիւնները, որոնք վերջնագրի մը իմաստը ունէին: Արդարեւ, խորհրդային պատուիրակը վճռապէս յայտարարեց թէ պիտի չընդունի որեւէ օրակարգ, եթէ ատոր մէջ մըտցուած չըլլայ Ատլանտեանի դաշինքը քննելու հարցը: Եւ աւելցուց թէ իր կառավարութիւնը անիմաստ կը գտնէ չորս արտաքին նախարարներու ժողովի գումարումը, եթէ օրակարգէն դուրս պիտի ձգուի վերոյիշեալ հարցը:

Աւելորդ է ըսել, թէ այս յայտարարութիւնը դէշ տպաւորութիւն ձգեց միւս ժողովականներուն վրայ, որոնցմէ ամերիկեան եւ բրիտանական պատուիրակները, անգամ մը եւս շեշտեցին դաշինքին պաշտպանողական հանգամանքը եւ կարեւորութիւնը այն բոլոր միւս հարցերուն, որոնք դրուած են օրակարգին մէջ եւ որոնց շուրջ, արդէն իսկ կողմերը համաձայնած են:

Խօսք առաւ նաեւ Ֆրանսական պատուիրակը եւ ըսաւ թէ անկապակից է Պ· Կրոմիքոյի վերաբերումը: — «Ոչ ժողովի նախօրեակին ներկայացուած ծանուցագիրներուն մէջ եւ ոչ ալ այս ժողովի առթիւ եղած յաջորդական առաջարկներու ընթացքին, Մոսկուա երբ եւ իցէ յիշեց Ատլանտեանի դաշինքին հարցը: Ընդհակառակն, երբ Մայիս 4ին օրակարգի երեք բանաձեւեր ներկայացուցինք, խորհրդային պատուիրակութիւնը պատրաստ էր ընդունելու անոնցմէ առաջինը, եթէ զիջէինք սպառազինումներու հարցին մէջ: Իսկ այդ բանաձեւին մէջ Ատլանտեանի հարց գոյութիւն չունէր: Երկուքէն մէկը,— կամ այս հակասական դիրքը ծուղակ մըն էր արեւմտեան ներկայացուցիչներու դէմ եւ կամ, խորհրդային կառավարութիւնը բոլորովին փոխած է իր քաղաքականութիւնը եւ այլեւս չուզեր չորս արտաքին նախարարներու ժողովին գումարումը: Եթէ, ամէն պարագայի տակ, այսօրուան յայտարարութիւնը խորհրդային պատուիրակին վերջին խօսքն է, այն ատեն կացութիւնը ծանրակշիռ կը գտնեմ»:

Պ· Կրոմիքօ պատասխանելով կրկնեց, թէ ստեղծուած դժուարութեանց համար պատասխանատու են արեւմտեան պատուիրակները եւ անգամ մըն ալ պնդեց իր պահանջին ամբողջական ընդունման վրայ:

Դիւանագիտական շրջանակներու կարծիքով,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԱՌԱՋԻՆ ԵՌԱԳՈՅՆԸ

Սիրով՝ Քէօթահիացի հայրենակիցներուս

Բարձունքի մը կողին թառած այն գեղատեսիլ քաղաքին մէջ, ափ մը գաղթականներ կրցեր էինք պահուըտիլ, տեղահանութենէն հրաշքով ազատած Քէօթահիացի մեր պատուական ազգակիցներուն մօտ:

Ազնուական գերդաստանի մը զաւակ՝ քաղաքապետ Ֆայիք Ալի պէյը, կրթնելով տեղացի Թուրք երեւելիներուն, չէր գործադրեր վերէն եկած հրամանը, ու այսպէս, քանի մը հարիւր տուն հայութեան խնայուած էր Տէր Զօրի ճամբան բռնելու դժբախտութիւնը:

Երանելի քաղաքին մէջ լրագիր չկար, ոչ ալ բարձրախօս: Բայց, լուրերը հրջան կ՚ընէին չափազանց արագ, շնորհիւ երկաթուղիի հայ, յոյն պաշտօնեաներուն կամ արձակուրդով վերադարձող հատ ու կտոր հայ զինուորներուն եւ սպաներուն: Յետոյ — ինչպէս կ՚ըսէին Թուրքերը — մենք եւս սկսեր էինք իրենց դէմքերուն վրայ կարդալ Համաձայնական բանակներու յառաջխաղացումը, իրենց նահանջը:

Այսպէս, կ՚ենթադրէինք թէ կացութիւնը փայլուն ըլլալու չէր 1917 — 18ին, որովհետեւ հետզհետէ աւելի ցնցառ կը դառնային Իթթիհատի կեդրոնին առջեւ տեղի ունեցող աղմկալի ցոյցերն ու պոռոտախօս ճառերը՝ անգլիական քայլերգով համեմուած: Այո, երկու տարի այս ցոյցերը, ջահագնացութիւնները ծիծաղելիէն աւելի բան մըն էին:

Օրինակ առնելով ուրիշ հրջաններէ, տեղացի Թուրքերը եւս ուզեցին ունենալ իրենց սկաուտական խումբը: Քանի մը սրնգահարներու Թուրք վարիչ չգտնելով, ճարահատ դիմեցին մեր հայրենակիցներէն Ատափազարի նշանաւոր նուագախումբի մէկ երկրորդական անդամին: Տղան, գիտակցաբար թէ անգիտակցաբար (աւելի հաւանական է վերջինը) կը սորվեցնէ անգլիական քայլերգը: Այն ատեն, մանուկներս կը կարծէինք, թէ «Նապաստակն աղուորիկ»ի թրքական թարգմանութիւնն է եղածը: Պոլսէն եկած ճառախօս մը մէջտեղ հանեց խայտառակութիւնը եւ հեռուները աքսորել տուաւ խեղճ տղան:

Ունէինք նաեւ պաշտօնական լուրերու աղբիւր մը: Պարբերաբար լոյս կը տեսնէր. (կարծեմ խըմորատիպ) թաշկինակի կէս ծաւալով Հավաս Թուղթի կտորը: Յաղթանակի ձեւով տրուած «ռազմագիտական նահանջ»ները վերջ չունէին այլեւս:

Բնազդաբար կը զգայինք թէ հեռու չէ վախճանը:

Օր մը, տարօրինակ շշուկ մը պտտեցաւ քաղաքի հայութեան մէջ: Հայկական բանակը բուռն կռիւներէ վերջ յաղթեր է թրքական բանակին եւ հայկական պատուիրակութիւն մը, գլխաւորութեամբ Ահարոնեանի, Պոլիս եկեր է հաշտութեան բանակցութիւնները վարելու:

Ահարոնեա՛ն... Հայ ատեանե՛ր... Հաւատալիք բան չէր:

Ահուդողի մէջ տկարացած մեր ուղեղները չէին կրնար մէկ անգամէն ըմբռնել լուրին մեծութիւնը: Երեւակայութիւնն իսկ հաւանականութեան սահմաններէն դուրս կը հանէր այդպիսի դէպք մը: Պէտք չէր շուտով խանդավառուիլ, յետոյ յուսախաբ չըլլալու համար: Չէ՞ որ, բազմաթիւ անգամներ Համաձայնականներու Պոլիս մտնելը օրերու խնդիր էր նկատուած, եւ օրերը եղեր էին տարիներ: Այսուհանդերձ, իրար են անցած բոլորը: Ոմանք խաղ մը կը տեսնեն այս գործին մէջ, ուրիշներ՝ թիւրիմացութիւն:

Բարեբախտաբար, դէպքերը դահավէժ արագութեամբ կ՚ընթանային: Հաշտութեան խնդրանք: Զինադադար: Հայկական թերթեր կուգային հաստատելու լուրին վաւերականութիւնը:

Արցունք եւ ժպիտ ամէն տեղ: Աւելի արցունք քան թէ ժպիտ: Բայց անգամ մը եւս հայ ժողովուրդը փրկուեր էր գերեզմանէն: Եւ այս էր կարեւորը:

Կարդացեր էինք, թէ մեր դրօշակը կազմուած է կարմիր, կապոյտ, նարնջագոյնէ, սակայն չէինք տեսած տակաւին: Այս սպասման մէջ, գիշեր մը շնչասպառ ներս կը մտնէ հօրեղբօրորդիս՝ Երուանդը: Հօրեղբայրս, առաջին անգամ Պոլիս գացողներէն մին, վերադարձին կը բերէ հանդէսի մէջ իբր զարդանիշ բաժնուած եռագոյնը: Յաջորդ օրը, Ազգ. վարժարանի բարձրագոյն կարգի աշակերտներս որոշում տուած ենք արդէն: Բենիամինին հետ վերի եւ վարի շուկան տակն ու վրայ ընելով գտանք մօտաւոր գոյները: Որո՞ւ հոգը, թէ ժապաւէններէն մէկը լայն էր, միւսը՝ նեղ: Եռագոյնը կը հանգչէր բոլորիս լամբակին վրայ:

Երեք տասնեակէ աւելի տարիներ են անցեր՝ անկէ ասդին: Տեսանք եւ կազմակերպեցինք խանդավառ հանդէսներ, ուր սաւանի մեծութեամբ եռագոյններ կը ծածանէին հպարտօրէն, բայց, երբ կը գրեմ այս տողերը, մարմնիս վրայ յուզումով կը զգամ այդ փոքր զարդանիշին պատճառած առաջին դողը:

Եռագոյնի այդ մասունքը ամէն բան էր մեզի համար:

Արիւնաքամ ժողովուրդի մը միակ յոյսն էր ան: Վեց դարերու երազին իրականացման շօշափելի փաստը, լաւագոյն օրերու հաւատքը եւ մանուադ, անկախութեան փշոտ ճամբուն վրայ զոհուած բազմութեանց սրբանուէր արիւնը:

Վէճ չկար իրեն շուրջ. այլ, միայն գուրգուրանք եւ անսահման սէր: Հայութիւնը, մէկ սիրտ՝ մէկ հոգի, առանց դաւանանքի եւ գաղափարի խտրութեան կը սեղմէր զայն իր կուրծքին վրայ ու անով զօտեպնդուած՝ ճամբայ կ՚ելլէր իր վէրքերը դարմանելու:

Իսկ այսօ՞ր...:

Իբրեւ մարդ կը կարմրիմ, երբ կը խորհիմ, թէ զայն ուրացողներ կան:

Հոգ չէ սակայն:

Մայիս 28ի պահակները իր շուրջն են միշտ եւ վա՛յ անոր, որ կը յանդգնի ձեռք բարձրացնել անոր վրայ:

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

Մանկութեան յիշատակներ

(Վարդանանցի 1500ամեակին առիթով)

Քաղցր երազներ գորովագին, որոնք քանդակուած են մեր սրտերուն խորը, ինչպէս մարգարիտներու շարք մը դիւթական:

Յիշատակներ աղօտափայլ եւ հեռաւոր, որոնք սակայն մեր հոգեղէն էութիւնը կերտեցին եւ իրենց խոր դրոշմը դրին մեր բարոյական եւ իմացական կեանքին: Անոնք, տարիներու ընթացքին, մեր հոգեկան յուզումներուն ակունքը դարձան եւ ահա, մերթ ընդ մերթ, որպէս գարնանային բուրումնաւէտ զեփիւռ, կուգան փաղաքշել մեզ եւ պատմել անհուն քաղցրութեամբ՝ անհետացած սիրելի դէմքերէ, որոնցմէ անիրական անուշ երազի մը հմայքը կը մնայ միայն այսօր:

Հօրս անհունօրէն բարի, ուղիղ, վեհանձն նկարագրին ցոլքը եւ հայրենասիրական շունչը կը տիրապետէին մեր տանը մէջ: Ան նաեւ մեծ սիրահար էր նկարչութեան: Այդ սէրը բնածին էր իր մէջը, ինչպէս իր հասկացողութիւնը եւ ճաշակը: Ան գիտէր, բնազդային գիտակցութեամբ, երեւան հանել իր շուրջը գտնուած արհեստաւորներուն՝ որմանկարչութեան մէջ ունեցած բացառիկ տաղանդները, ինչպէս նաեւ զանազան նկարիչներու արժանիքները: Կը յիշեմ մէկուն անունը, որուն քանի մը գեղեցիկ նկարները կախուած էին մեր տանը մէջ, բայց հոյակապ գործը մէկ մեթրէն աւելի երկար «Արարատը եւ Արարատեան դաշտ»ն էր: Կը կարծեմ թէ գլուխ գործոց մըն էր այդ նըկարը զոր հայրս իր եղբօրը նուիրած էր:

Այս եւ ուրիշ նկարներու կողքին, մեր տան մէջ կար պատերազմական կռիւ ներկայացնող իւղանկար մը: «Վարդանանց պատերազմ»ն էր այդ: Հայրս այդպէս կ՚անուանէր այդ նկարը ուր՝ վահանաւոր եւ սուինաւոր զինուորներ, հուժկու կենդանիներու քամակին, իրարու կը բախէին տենդագին: Մեր մանուկ երեւակայութիւնը շլացած էր սպիտակ, շքեղ ձիու մը ստուերով, անոր հարուստ բաշերով վեր ցցուած գլխուն խրոխտ մէկ շարժումովը, եւ անոր սանձէն բռնած բոցեղէն հերոսը՝ անտարակոյս մեր երազներուն թռիչք տուող քաջն Վարդանը պէտք էր ըլլար: Հայրս անսպառ շնորհով կը պատմէր մեզ Հայոց պատմութեան գեղեցիկ դիւցազներգութենէն դրուագներ: Վարդանի բարձր եւ վեհ հայրենասիրութիւնը, առաքինութիւնները, յանդուգն քաջագործութիւնները եւ աւա՜ղ անոր հերոսական մահը...

Մեր փայլակող աչուկները չէին ժպտեր այլեւս, տխրամած էին: Եղբայրս ուրեմն իրաւունք ունէր: Սպիտակ ձիուն հերոսը Վարդանը չէր կրնար ըլլալ: Մեր սիրելի Քաջն Վարդանը հոն, իր ամեհի ձիէն ինկած հսկան էր սրտէն արիւնոտ: Ան պատերազմի դաշտին վրայ մեռած էր իր հայրենիքին սէրովը հիասքանչ...:

Այն ատեն հայրս, իր շնորհալէտ ժպիտովը կը վերացնէր մեր հոգիները: Ան կ՚ըսէր թէ հերոսները չեն մեռնիր երբեք: Անոնք սերունդէ սերունդ, ժողովուրդին սրտին մէջ կ՚ապրին անմահ եւ շատ սիրուած, եւ օրինակ կը բերէր Արա Գեղեցիկի վերակենդանութիւնը եւ անմահութիւնը:

Այս սիրելի նկարը դժբախտաբար միւս նկարներու նման հանդիստ եւ խաղաղ կեանք չունէր մեր տանը մէջ: Կը յիշեմ, շատ քիչ կը մնար ան իր շրջանակին մէջ: Շրջաններ կային ուր աներեւոյթ ձեռք մը կ՚անյայտացնէր զայն եւ մենք պզտիկներս չէինք գիտեր պատճառը: Օր մըն ալ եղբօրս հետ նկատեցինք որ ուրիշ կտաւ մը անցուցած էին երեսին եւ չեմ գիտեր թէ որքան ատեն ան մընաց այդպէս, լուռ եւ հեղձամահ...:

★

Տարիները անցան: Եւրոպական փառահեղ մըշակոյթը, համալսարանները, երաժշտութիւնը խանդավառեցին մեզ եւ հայրենասիրական զգացումները ժամանակ մը նիրհեցին մեր մէջ: Բայց կը յիշեմ օր մը, մեծ մայրաքաղաքի մը թանգարանին մէջ, յանկարծ դէմ առ դէմ գտնուեցայ մեծ վարպետի մը նկարին հետ որ ինծի յիշեցուց իմ հօրենական տանս «Վարդանանց պատերազմը»:

Տեսողութեան խաբկա՞նք էր...: Չեմ կարծեր... Հօրս այնքան սիրած նկարը՝ այս նկարչին գործին մէկ վերարտադրութիւնն էր հաւանաբար, եւ թերեւս նմանողութեամբ գծուած էր ան, արուեստագէտի մը կողմէ: Երբեք պիտի չգիտնայի թէ հայրս ո՞րտեղէն գնած էր այդ նկարը եւ ինչպէ՞ս: Պիտի չգիտնայի նաեւ թէ հայրս այդ նկարին վերարտադրութիւն մը ըլլալու տեղեակ չէ՞ր թէ գիտէր, բայց մեր մատղաշ հոգիներուն մէջ հայրենասիրական զգացումները արթնցնելու եւ վառ պահելու համար վերագրած էր զայն Վարդանանց քաջերուն: Ան արդէն յաւերժ բաժնուած էր մեզմէ եւ իր գաղտնիքը հետը տարած:

Սակայն այս պահուն կը խորհիմ թէ, այս հարցումներուն պատասխանները ինչ որ եղած ըլլան, հայրս իր նպատակին հասած էր: Այսօր Վարդանանց պատերազմի 1500ամեակին այս քաղցր վերյիշումներուն հետ, կը զգամ թէ մոգական ուժ մը զօրեղ, դարերու անհունութեան խորքերէն, փոխանցած է ինծի, նախնեացս հոգեղէն եւ նիւթեղէն ոգին անմահ: Ան կ՚ապրի մէջս իբրեւ կանթեղ մը մշտավառ, անբաժան եւ լուսաշող մէկ մասն է կեանքիս: Կեանքիս խանդավառութիւնն է, իմաստն է, ուրիշ հետապնդուած գեղեցիկ եւ ազնիւ իտէալներու հետ:

Ժողովուրդի մը դարաւոր պատմութեան մէջ ինչ աւելի հոգեյոյզ եւ անմահ քան իր հերոսութեա, քաջութեան, առաքինութեան դիւցազներգութիւնները հրաշագեղ: Անոնք բոլոր ժողովուրդներու անցեալի փառքն են, երկիւղած պաշտամունքը եւ խորհուրդը անիմանալի... Անոնք ներշնչարանն են հայրեասիրական վեհ եւ հոգեպարար զգացումներու, երբ մանաւանդ, դեռ մանուկ, մեր հոգիներուն պատուաստուած են անհուն սէրով եւ գուրգուրանքով:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

Ողբաձայն ճիչեր

ՏԻԳՐԱՆԻՆ

Հայրենի իմն հողին կարօտը ի՛մ սրտին,
Մոռցած կեանքի փառքերը սին,
Ես ճամբայ ելայ մարտաշունչ ոգիով,
Մեծ նախատակներուն շունչը փնտռելու:

Ոսկեգոյն արեւն ինձ իբրեւ ընկեր,
Քայլերուս համրնթաց տխրութիւն մ՚ունէր,
Կարծես ըլլային վիրաւո՛ր եղնիկներ,
Խոր անտառներուն մէջ մեր բախտը փնտռելու:

Շարուե՛ր կող կողի մեր ճամբուն վրայ,
Հպարտ ու հսկայ արեւ ծծելով,
Նենգ ու դաւադիր մարդոցմէ հեռո՛ւ,
Բնութեան ծովուն մէջ լոգանք կ՚առնէին...:

Անտառին ափը, հազիւ ոտք կոխած,
Կարմիր արեւին շողերն հեռուն,
Յանկա՛րծ հալեցան անհունին ծոցը,
Ինչպէս մեր ցեղին հանճարը պայծառ...:

Ողբաձա՛յն ու խրոխտ անտառի խորէն,
Թափօրը ցեղին կարմիր աչքերով,
Վիրաւոր սիրտով, փրփրուն ծովուն պէս
Սուր եւ փայլփլուն դաշոյններ նօնեցին,
Քէնոտ — ուրացող ողջերուն հանդէպ...:

Եւ թափօրին մէջէն կրա՛կ աչքերով
Մէկը անոնցմէ, բիւր հազարներէն,
Կարօտը հայրենի իր աչքերուն մէջ,
Իր խօսքը՝ բաւ հրաշունչ ոգիով...

— Է՛հ, դո՛ւք, ապերախտ ուրացող ողջե՛ր,
Ինչպէ՞ս դո՛ւք մոռցաք արիւնը ցեղին
Ե՛ւ, դաշունահար դիակները մեր,
Ե՛ւ խեղդամահ եղած, անէծքը մամիկներուն,
Ե՛ւ ճիչերը Հայոց անմեղ մանուկներուն...

Մենք նախատակներ մարտիրոս ցեղին,
Մարդակեր գայլին ճիրաններուն տակ,
Անոր մոլուցքին զոհերն եղանք,
Մեր անմեղ արիւնով, հողը շաղեցինք,
Եւ լոյս հաւատքով ձեր փառքը հիւսեցինք...

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ նաւահանգիստները գործադուլներու պատճառով անշարժութեան մատնուած ըլլալով, կառավարութիւնը որոշեց արմատական ու անմիջական միջոցներ ձեռք առնել կարմիրներու դէմ:

ԱՓՍՈՍԱՆՔ

Ինչպէ՛ս յուսալ թէ պիտի մընան երգերըս մարդոց
Ցիշողութեան մէջ, երբոր ինձմէ բըխած հոգիներ
Չեն խոնարհիր անոնց վրայ, չեն իսկ տեսներ ոս-
կեզօծ,
Տողը՝ զոր ես վառեցի երկարատեւ գիշերներ :

Անոնց համար վառեցի՝ չտեսնելով ապագան,
Եւ օտարները՝ որոնց մըտերմացայ յուսաբեկ ,
Հիմա դէմքեր անծանօթ ամէն օր շուրջըս կուգան,
Բայց անոնք չեն իմ սրտիս հարազատները երբեք :

Լեզուն՝ որով հիւսեցի տաղեր գուցէ ներդաշնակ,
Հըմայեցի անոնցմով տառապանքներըս անհուն,
Տժգոյն բարբառ մ'է կարծես անոնց պայծառ աչ-
քին տակ ...

Բայց մահուընէս վերջ անոնք պիտի տեսնե՞ն թէ
ինչպէ՛ս
Հոգեզմայլած խորհուրդով՝ բիւրեղին մէջ երգե -
րուն
Անջնջելի կաթիլներ դըրոշմած եմ արիւնէս ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾԸ

Ուիլեըմ Սարոյեան, անգլիագիր հռչակաւոր գրագէտը նոր վէպ մը հրատարակած է ,«RockVagram» խորագրով : Գիրքին կողքին վրայ նկարուած են,— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Զինանշանը, Հիւս. Ամերիկայի Հ. Ե. Դաշնակցութեան խորհրդա - նշանը, «Արծուի Վասպուրականի»ն , հայկական վանք մը, երկու կիսադէմքեր եւ վանականի մը (եւ կամ հայ մտաւորականի մը) նկարը :

Այս նոր երկը երկրորդն է Բ. աշխարհամարտէն վերջ լոյս ընծայած «Ուէզլի Ճէքսընի արկածախնդրութիւնները» գործէն ի վեր :

Վէպը կը ներկայացնէ հերոսի մը կեանքին տխուր եւ զուարճալի փուլերը, որոնցմէ կ'անցնի պատերազմէն առաջ եւ վերջը : Այս վէպը ցոյց կուտայ թէ Սարոյեանի հերոսները վերակենդանանալու վրայ են դարձեալ : Բաւական տխուր եւ տեսակ մը ընդմիջումէ վերջ, Rock Vagram 1939ին Սարոյեանի գրի առած որեւէ գործի մը չափ լաւ կը համարուի, ինչպէս «Սիրտ իմ ի բարձունս» եւ «Ձեր կեանքին օրերը» թատերգութիւնները : Սակայն հոս կը նշմարուի որ նախկին ծիծղուն Սարոյեանը լրջութեան անկիւնադարձի մը առջեւ կը գտնուի այլեւս :

Rock Vagram պատմութիւնն է չարժանկարի միջակ դերասանի մը որ հանդէս եկած է չորս մը ժապաւէններու մէջ : Սակայն այն տպաւորութիւնը կը կրէք թէ վէպը կը խօսի միջակ համբաւի մը արժանացած գրողի մը մասին որ չորս մը գիրքեր գրած է : Հերոսը 33 տարեկան է երբ վէպը կը սկսի 1942 Սեպտեմբերին : Անիկա Հայ մըն է Առաք Վահրամեան :

Վէպին սկիզբը Ռօք Վէկրէմ հոգեկան փոթորկումներ կ'ունենայ, երբ իր նոր ինքնաշարժով Արեւելեան Ամերիկայէն ճամբայ կ'ելլէ դէպի իր ծննդավայրը, Քալիֆորնիա : Այս տառապանքին մէջ դեր կը խաղայ իր յաջողութեան մասին չըրջած պատմութիւններուն ապարդիւն անդրադարձը : Նոյնպէս կը փոթորկի , այն կրծող համոզումով թէ ատենը եկած է այլեւս ամուսնանալու եւ զաւակներու տէր ըլլալու :Մասնաւորաբար կը մըտահոգէ զինքը այն պարագան թէ ըստ 1942ին չըրջած զրոյցներուն, պիտի զինուորագրուի պաշտպանելու համար Ամերիկայի Մ. Նահանգները :

Արեւելեան Ամերիկայի անվստահելի շրջանակին մէջ յաճախ խօսակցութեան նիւթ եղած է գեղանի եւ քիչ մը անվստահելի աղջկան մը մասին , որուն հետ պիտի ամուսնանայ հերոսը : Կ'ամուսնանայ եւ կը զղջայ պատերազմը լրանալէն վերջ : Այդ զղջումը որուն չի մասնակցիր Ռօքի յատկանշական մայրը, կը կազմէ գրքոյկին առաջին կէսը եւ մինչեւ իսկ կը յորդի միւս կէսին էջերուն մէջ :

Սարոյեան իր բոլոր գործերը կը տրամադրէ մարդկութեան : «Ռօք Վէկրէմ»ի մէջ ի յայտ եկած սխալը նոյնն է նաեւ «Ուէզլի Ճէքսընի արկածախնդրութիւնները» գործին մէջ : Սարոյեանի վէպերուն հերոսները միշտ ներողամիտ գտնուած են մարդկային մեղքերու հանդէպ, իսկ ցոյց են տըւած ակնբախ տկարութիւն մը՝ ներելու այն մեղքերը որոնք յատկապէս ի գործ դրուած են հերոսներուն դէմ :

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ԱՅՑԵԼՈՒԹՔ ՄԸՆ ԱԼ

Տօ՞ւրք թէ հաճոյք : Երկուքը մէկ :

Մարսէյլի հայաշխարհը : Կղզեակ մը Ֆրանսական ովկէանոսին մէջ : Հոս ալ, հայ արժէքները, տեղականէն կ'ընդունին շատ զօրաւոր պատուաստ մը :

Ի՞նչ կուտանք, ի՞նչ կ'առնենք :

Մեր տուածը, անշուշտ , փոքր տոկոս մը՝ բաղդատելով մեր առած դըրամագլուխին հետ :

Մեր լեզուէն կուտանք, անոր լեզուն կ'առնենք : Մեր բարքերը սուղ - աժան կը փոխանակենք իրենին հետ :

Արամը կուտանք, Արմանը կ'առնենք : Քնարը կուտանք՝ ժաքլինը կ'որդեգրենք :

Կնքահայրի նեղութի՞ւն : Փողոցի առաջին խաղընկերը՝ կը կնքէ իրեն յարմար տեսած պիտակով : «Մամա՛, իմ անունս Արման է, գիտե՞ս, ընկերներս այսպէս կ'ըսեն»ով մը ոգեւորուած՝ տուն կուգայ պզտիկը :

Երբեմն մենք մեզ կ'օժտենք իսկական Օտէ - թով մը, փեսայանալով անոր : Հօրով-մօրով ոչ մերոնցից : Հպարտանալով .— «Գիտե՞ս Տիկին Մէօհրիւպէ, մերին հարսնցուն հիմկուց, «բարիլոյս - Աստծու բարին»ը ըսել սկսաւ»ով ոգեւորուած ...

Մարսիլիոյ մէջ հաճոյքը չունեցայ , «բարի - լոյս»ով հայացած հարսնցուի հանդիպելու ...

Ուր որ մտայ, Վահանն ու Արմինէն, Յակոբիկն ու Հայկուհին բարեւելու պարտադրանքին տակն էի :

Նախորդ այցելութեանս, հայութիւնը գաղթած էր կարծես Մարսիլիայէն ... Այս անգամ այդ ենթադրութեանս վրէժը լուծեցին ինձմէ՝ հանդէսէ հանդէս, ընտանիքէ ընտանիք փոխադրելով զիս՝ զաւառի նոր փեսաներուն պէս ...

Սրահներ լի՛քը - լի՛քը : Անպայման, Դաշնակութեան կայքում կաշառած էին սրահներուն դռնապանները որպէսզի դուռները լայն բանան :

Թէյահրամցուք՝ նորերէն հիներուն ի պատիւ՝ աղուորիկ սրահի մը մէջ : Թէեւ ինձմէ հին չկար բարձրաւանդակի վրայ շարուած օրուան մեծարեալներուն մէջ , որոնց շարքին , աթոռ մըն ալ՝ նեղութիւն յանձն առած էր, զիս պարունակելու : Շուրջս դիտեցի, Պարոնեանի «Աբխողոմ աղա»յին լուսանկարիչը փնտռելով՝ անմահանալու համար :

Խօսք տուինք, խօսք առինք : Կը յուսամ, մեր խմած թէյին փոխարժէքը վրայ չդնայ :

Խաչուհեաց գիշերոյթը : Կապոյտապաշտ Հայուհիներու կողմէ : Այս գոյնը լաւ են ընտրեր : Երկնակամարը կը յիշեցնէ : Հոգին կը խաղաղեցնէ : Որքան պէտք ունինք կապոյտով մը մեղմացնելու սա կարմիրին շողը : Աղուոր գիտ մը՝ Խաչուհիներու կողմէ :

Լիասրահ բազմութիւն : Կ'երեւան կրկին Արենոյշները՝ Հայն ու հայրենիքը ցանելով հանդիսականներու հոգիներէն ներս :Բազմամարդ երիտասարդութիւն :Աչքերը նետած՝ նուագարեմին վրայ՝ հեւ ի հեւ :

Անհամբերուած խժանուագը «պո՜՜ռռ» կը սկսի : Սրտեր թունդ ի թունդ, ոտքեր կայտառուն : Սրահը ալիքաւոր աւազանի կը փոխուի :

Հայկական պարե՞րը : Որբացած կը մրափեն մեր յուշարանին մէջ :

Գիշերուան իրաւունքը յարգելով՝ կը թողում այս ոգեւոր միջավայրը :

«Հայը հայ պահելու զումարին վրայ, օր մըն ալ ահա» մտախօսելով ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՅԳԵՊԱՆԻ ՍԷՐԸ

Բա՛ց է դռնակն իմ այգու, և սպասում եմ ես քեզ՝
Գիշերի հետ իմ այգու զմրուխտ սեմին լուռ նըստած,
Ու դողում է սրտիս մէջ իմ սպասումը, ինչպէս
Կապոյտ ստուերն ուռենու՝ առուխ ջրին մէջ յըստակ :
Եւ շունչս ահա իմ հոգու տխրութիւնը հասկացած՝
Աչքերիս մէջ է սուզել հայեացքն իր թաց ու բարի
Եւ ծառերն իմ հոգու պէս խոնարհուել են ահա ցած
Եւ խոստանում են այնքան քաղցրութիւններ ու բարիք :
Բայց ահա մեղմ կարկաչի փոխուեց տրտունջը առուի,
Եւ լուսնի պէս ցոլքը քո ահա ընկաւ ջուրն ի վեր,
Եւ ահա նուռը լսեց քայլերիդ երգը բարի ,
Եւ իրնուանքից սրտիս պէս ճիւղի վրայ ճեղքեց :
Ու խրախճանք է կարծես հիմա այգուս մէջ խաւար,
Ողկոյզները մեր սիրուց քաղցրանում են ու բուրում :
Եւ լուսնակի ցոլքը ջինջ՝ առուի կապոյտ ջուրն ի վար
Ցոլում է ու մեր սիրոյ հէքեաթի պէս երկարում :

ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (63)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Ե.

« Այն ատեն, կը շարունակէ Պարպարօ, Բերայի Ճենովացիները, քրիստոնէական հաւատքին այս թշնամիները չենք գիտեր ինչպէս տեղեկութիւն ունեցան այս գործին վրայ եւ իմացան թէ թրքական տօրմիղը կրակի տալ կ'ուզէինք . անմիջապէս Բերայի Փօտէստան երկու ճենովացի դեսպան ղրկեց Սուլթանին Սէն Ռոմէնի դրան դիմաց հաստատած բանակատեղին, միւս կողմէ հրամանատարին ցուկանաւը մեր զումարած ժողովին մէջ այս ուրացողները ըսին այս վերջինին .

— « Տէր հրամանատար, միս մինակ մի գործադրէք այս խոշոր ձեռնարկը այս գիշեր, այլ եթէ ուրիշ գիշերուան մը ձգէք անոր գործադրութիւնը, մենք, Բերայի Ճենովացիներս ալ կը խոստանանք ձեզի օգնել, աւելի ապահով կերպով այրելու համար Թուրք նաւերը » :

Մեր հրամանատարը, ի լուր այս առարկութեան, գործը ուրիշ գիշերուան մը ձգելուն վրայ գոհ եղաւ . եւ երբ Ճենովացիները տեսան արշալոյսին ծագիլը, որովհետեւ խաղաղութեամբ կ'ապրէին Թուրքին հետ, Բերայի դուռներէն մին բացին եւ Ֆայենցօ կամ Ֆրակիուցօ անունով մէկը ղրկեցին Թուրքին մօտ : Այս վերջինը երբ Մեծ Թուրքին — Սուլթանին — վրանին առջեւ հասաւ, յայտնեց անոր թէ նախորդ գիշերը Վենետիկցիները որոշած էին երթալ կրակի տալ Մանտրաքիոնի առջեւ խարսխած իր նաւատորմը եւ ամէն ինչ պատրաստած էին ատոր համար :

Այս լուրին վրայ Մեծ Թուրքը խիստ շնորհակալ եղաւ դեսպանին, ու անմիջապէս Բերա ղրկեց զայն : Ցետոյ զինուոր ղրկեց իր նաւատորմը, ասկէ զատ, ծովեզերքը երկու ռմբաձիգ, երկու ռմբաձիգ ալ Մանտրաքիոնի միւս կողմը — այսինքն Գասըմ Փաշա — զետեղեց : Ու խորշին շուրջանակի, խրամներ փորել տուաւ, իր զինուորները թըշնամիին արձակած նետ ու տէգերուն եւ հրացանակներու գնդակներուն դէմ պաշտպանելու համար : Այս կերպով թրքական տօրմիղը կատարեալ ապահովութեան մէջ էր եւ այս մատնութիւնը Բերայի անիծեալ Ճենովացիները կատարեցին :

« Ապրիլի քսան եւ չորսէն մինչեւ քսանըութը պատրաստուեցանք այս գործին, բայց իմ կարծիքս սա է որ ամէն բան Աստուծոյ կամքովը եղաւ որ ուզեց մեր մէջ գտնուող քանի մը մեղաւորները պատժել : Միայն կը փափաքիմ իմացնել որ մենք, Վենետիկցիներս, սկիզբէն ոեւէ կերպով չգիտցանք Բերայի Ճենովացիներու մատնութիւնը : Սուլթանը ,իր նաւատորմին ապահովութեանը վստահ, հանդարտօրէն սպասեց Քօքոյի յարձակումին :

« Ապրիլ 28ին, ուրեմն, յանուն Յիսուսի Քրիստոսի, որոշեցինք գործադրել Թուրքին նաւերը վառելու մեր ծրագիրը : Արեւուն ծագելէն երկու ժամ առաջ, երկու նաւերը, բուրդ եւ բամպակի պարկերով կատարելապէս պաշտպանուած, սկըսան հեռանալ Ղալաթիոյ նաւահանգիստէն, այսինքն Ոսկեղջիւրի արեւելեան խորշէն :

Իրենց կ'ընկերանային երկու ցուկանաւեր եւ կատարելապէս զինուած իւրաքանչիւրը թիավարներու քսան եւ չորս նստարաններով երեք մեծ «ֆուստ»եր :

Ասոնցմէ զատ, բազմաթիւ պզտիկ նաւերու վրայ դիւրավառ նիւթեր՝ ձիւթ, կուպր, ծծումբ, վառօդ եւն. լեցուցած էինք : Ասոնք թշնամի նաւերուն կրակ տալու յատկացուած էին :

Հրամանը այն էր որ առջեւէն խոշոր նաւերը պիտի երթային իրենց մեծութեամբը ծածկելով իրենց հետքերուն վրայէն եկող ցուկանաւերը եւ երկթի նաւերը : Արշաւախումբին ճամբայ ելլալու պահուն, մենէ մէկ քանիներուն բաւական զարմանք պատճառեց յանկարծ Ղալաթիոյ աշտարակին գագաթը սաստիկ բոցի մը փայլերը : Անիկա հաւանաբար Թուրքերու տրուած նշանն էր նաւերուն ճամբայ ելլելը ծանուցանող : Մթութիւնը դեռ ամէն կողմ խորունկ կը տիրէր եւ թրքական նաւերէն ոչինչ, ոչ մէկ ձայն, ոչ մէկ նշան կուգային հասկցնելու մեզի թէ արթուն կը հսկէին անոնք :

« Որովհետեւ քրիստոնեայ նաւերը դանդաղօրէն ու լռիկ մնջիկ կը յառաջանային, Եագօմօ Քօքօ, ամբարտաւան մարդ, ուզեց որ առաջինը ինք յարձակի Թուրք նաւատորմին վրայ, ու ասով փառք ու հռչակ շահի :

(Շար.)

Մոսկուա, այժմ աւելորդ կը գտնէ Զօրսերու ժողովը, զոր ինք առաջարկած էր, նկատելով որ Գերմանիոյ ապառազինման հարցը, որմէ ամէնէն աւելի կը վախնան, կորսնցուցած է իր սրութիւնը:

Յաջորդ նիստը պիտի գումարուի երկուշաբթի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ խորհրդարանին Եչ. օրուան նիստին մէջ, Ազգ. ճակատին ընդհ. քարտուղարը, Պ. Մէքքի յայտարարեց թէ կաշառքով կատարուած է Իսրայէլի ճանաչումը 1949ին: Ահա իր խօսքերը.— «Ազգ. ճակատը այն ատեն կ'ընդդիմանար ճանաչման եւ այսօր ալ կ'ընդդիմանայ: Ճանաչումը տեղի ունեցաւ կաշառքով, չէքերու փոխանակութեամբ»: — Այս առթիւ իրազեկներ դիտել կուտան թէ արաբական պետութիւնները խստօրէն քննադատեցին Իրանը եւ Թուրքիան, երբ անոնք ճանչցան Իսրայէլի պետութիւնը: Իրենց կարծիքով, իբրեւ իսլամ պետութիւններ, անոնք պէտք էր միացեալ ճակատ կազմէին իրենց արաբ դրացիներուն հետ:

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ դաշնակից զօրամասերու յառաջխաղացումը անարգել կը շարունակուի բոլոր ճակատամասերու վրայ, առանց որեւէ ընդդիմութեան հանդիպելու: Արեւելեան ճակատամասի ծայրագոյն կէտին վրայ է որ չփոթ է քիչ մը կացութիւնը եւ չի գիտցուիր թէ ճիշդ ուր կը գտնուի ռազմագիծը: = Պատերազմական նոր յատակագիծ մը կը մշակուի Քորէայի համար: Յատակագիծը դեռ իր վերջնական ձեւը ստացած չըլլալով, մանրամասնութիւններ չեն տրուիր: = Հաստատուած է որ Քորէայի մէջ Թռող չինական օդանաւերուն մէկ մասը կը ղեկավարուի խորհրդային օդաչուներու կողմէ, իսկ գրաւուած զէնքերուն մեծ մասը ռուսական արտադրութիւն է:

ՃՕՐ. ՊՐԷՏԼԻ, ամերիկեան միացեալ սպայակոյտներու պետը, Փարիզ պիտի գայ Յունիս 2ին եւ կարեւոր խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ սպարապետին եւ ֆրանսական զինուորական աձնաւորութեանց հետ: = Ճօր. Այզընհաուըր Փարիզ վերադարձաւ Տանըմարքայէն ու Նորվեկիայէն, ուր գացած էր քննական այցելութեամբ:

ՖՐԱՆՍԱ առաւելագոյն բաժինը պիտի ստանայ 5240 միլիոն տոլարի այն նոր վարկերէն, զորս Թրումըն պահանջեց խորհրդարանէն Եւրոպայի զինուորական օգնութեան համար: Ստացուելիք գումարին քանակութիւնը դեռ յայտնի չէ, բայց ցանկին վրայ, Մեծն Բրիտանիա դրուած է Ֆրանսայէն վերջը: Զինուորական օգնութեան մեծ մասը պիտի բաղկանայ ծանր զէնքերէ, գլխաւորաբար հրասայլերէ եւ օդանաւերէ:

ՇԱՄՓԱՆԵԸՐԻ շրջանին մէջ առջի օր տեղացած կարկուտը, քանի մը հարիւր միլիոնի վնասներ հասցուցած է մշակութեանց:

ՓԱՐԻԶԻ սակաչարժներուն (թաքսի) գինը յաւելումներ կրեց: Իւրաքանչիւր քիլոմեթրի սակագինը 26 ֆրանքէն բարձրացաւ 29ի՝ ցերեկը եւ 43էն 48ի՝ գիշերը: Հիմնական միանուագ սակը կը մնայ նոյնը (50 ֆրանք): Սպասման մէկ ժամը պիտի արժէ 350 ֆրանք:

ՓԱՐԻԶ, Սալ Վակրամի մէջ, անջատողական համայնավարներու կազմակերպած ընտրական մէկ հաւաքոյթին ընթացքին, նետուեցան արտասուաբեր ռումբեր: Ներկաները 500 հոգի, խուճապահար լքեցին սրահը: = Նոյն սրահի վերի յարկին վրայ, Կաթոլիկ Ժողովրդական կուսակցութեան (M.R.P.) ընտրական մէկ հաւաքոյթն ալ ձախողեցաւ, որովհետեւ սանդուղներն ու սրահը արտասուաբեր կազով լեցուած էին:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ նոր – նացիական կուսակցութեան ղեկավարը՝ նախկին զօրավար Օթթօ Ռէմէր դատապարտուեցաւ 4 ամսուան բանտարկութեան, վարչապետ Տոքթ. Ատընաուըրը զրպարտած ըլլալուն համար:

ԵՕԹԸ ԳԵՐՄԱՆ ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐ պիտի կախուէին Լանտսպէրկի մէջ (Միւնիխէն), հինգշաբթի գիշեր: Ամէն ինչ պատրաստ էր եւ կիները վերջին հրաժեշտը առած էին իրենց ամուսիններէն, երբ մահավճիռի գործադրութիւնը, անգամ մըն ալ յետաձգուեցաւ մինչեւ երեքշաբթի: Փաստաբանները բողոքած են թէ ամերիկեան իշխանութիւնը իրաւունք չունի մահապատիժ գործադրելու Գերմանիոյ մէջ, քանի որ ճանչցած է գերմանական Սահմանադրութիւնը, որ կը ջնջէ մահապատիժը: Այժմ այս առարկութիւնն է որ պիտի քննուի:

ԼՈՆՏՈՆԷՆ ԳԱՀԻՐԷ ճամբան հինգ ժամ 22 վայրկեանէն կտրեց բրիտանական օդանաւ մը, որ շինուած է նոր դրութեամբ (ինքնամուղ):

ՊԱՏԺԱԿԱՆ 13րդ ատեանը երկու տարի բանտարկութեան դատապարտեց Լեւոն Վարժապետեան անուն Հայ մը որ կարգ մը խաբէութիւններ կատարած էր եւ ի մէջ այլոց խաբած էր զօր. Փիքօն: (Ֆրանս - Սուար):

Imprimerie DER AGOPIAN , 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

2 Յունիս, շաբաթ գիշեր, մինչեւ լոյս, Variétésի մէջ:

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 3ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, Պիվէոի Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» տան մէջ:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱՆԿԷՆԻ մասնաճիւղի հանդէսը Կիրակի, 3 Յունիս, ժամը 15էն կէս գիշեր: Գեղարուեստական բաժին եւ պարահանդէս, 30 rue de la Libération, Անկէն:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

Փարիզի երկհազարամեակի տօներուն առթիւ, Սորպոնի Պատմական Թատրոնի խումբը, այս Չորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի (30 եւ 31 Մայիս), ժամը 8.45ին, Սորպոնի մեծ բակին մէջ բացօթեայ կը ներկայացնէ Եւրիպիդէսի ՄԷԴԷԱ թատերախաղը, բեմադրութիւն Քասվիէ տը Քուրվիլի, երաժշտութիւն Լիւք Անտրէ Մարսէլի, դիմակաւորում Վիտրովիչի: Տոմսերու գինը՝ 450 եւ 300, ուսանողներու համար՝ 200: Մասնաւոր հրաւէր ուղղուած է նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այսօր, կիրակի ժամը 2էն սկսեալ, կրտսերները եւ Ա. խումբը պիտի խաղան Stade Cattèsի դաշտին վրայ, métro Porte d'Ivry, Ժանթիյյիի Պիւէթրի եւ Իթալիի մարզասէր հայրենակիցներուն կը մնայ, իրենց ներկայութեամբ քաջալերել մեր մարզիկները:

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ ՄԸ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Որ գիտնայ լաւ ֆրանսերէն, բաւականաչափ dactylo եւ համարակալութիւն, սահուն խօսակցութեամբ եւ աշխոյժ: Դիմել՝ **NEOMAILLE**, 93 rue Reaumur,, Paris (2):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սրբուհի Գաղանճեան (ծնեալ Ասլանեան), (Վառնացի, Պուլկարիա, այժմ Պոլիս), մօր անունը Արաքսի, կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Տիգրան Ասլանեան որ պատերազմէն առաջ Փարիզ կը գտնուէր: Արհեստով սափրիչ, Պէլվիլի մէջ: Տեղեկացնել (մեռած կամ ողջ) Պետիկեանի, 11 rue Nouvelle, Ալֆորվիլ (Seine):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Ադամի Ուզունեան կը փնտռէ քոյրը, Հայկուհի, (ծնեալ Գալուստեան), (մայրը Գոհար, հայրը Օննիկ) եւ ամուսինը Մկրտիչ Զէյէվէկեան, 1933ին կը գտնուէր Ռոման (Drôme): Իմացնել 33 rue Pierre Brossellet, Առնուվիլ լէ Կոնէս, (S. et O.):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկեր – ընկերուհիները այս երկուշաբթի ժամը 19.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Ս. Տէր Թովմասեան:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է ընկերա – համակրական դասախօսութիւն մը, Պուլվար Օտտոյի մէջ, այս երեքշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Դասախօս ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ: Սիրով կը հրաւիրուին Վռամեան ենթակոմիտէի ընկերները, Նոր Սերնդականները, եւ Կապոյտ Խաչի անդամուհիները:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական գումարումը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Հ. Ղեւոնդ վրդ. Քիլէրճեան: Նիւթ՝ Քրիստոնէութիւնը եւ Հայերը: Մուտքը ազատ է:

— Արեւմուտքի լսարանը իր մօտաւոր մէկ երեկոն պիտի նուիրէ Պետրոս Դուրեանի ծննդեան հարիւրամեակին:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ. ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ սրճարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Փոքրիկն Ժիրայր Գարամարտեան, Տէր եւ Տիկին Մարկոսեան (Ամերիկա), եւ Հաուըրտ Գարակէօզեան Հօմի Սանուց Միութիւնը խորին ցաւով կը ծանուցանեն եղերական մահը իրենց հօր, եղբօր եւ ազգականին

ՎԱՀԱՆ ԳԱՐԱՄԱՐՏԵԱՆԻ

որուն յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի ամսոյս 28ին, երկուշաբթի ժամը 2.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, Ռիւ Ժան Կուժօն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
(1918 ՄԱՅԻՍ)

Ն. Պ. Հայ Սպայից Միութիւնը հրաւիրում է անխտիր բոլոր Հայերին ներկայ լինել, այս կիրակի, 27 Մայիս, Փարիզի Հայոց եկեղեցում, հոգեհանգստեան պաշտօնին, ի յիշատակ Սարդարաբադի, Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսի եւ ուրիշ պատմական հերոսամարտերում, 1918 Մայիսին ընկած հայ բանակի սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների, որոնք Սպարապետ Նազարբէկեանի ընդհ. հրամանատարութեամբ եւ մեր քաջարի ժողովուրդի միահամուռ ճիգերով պարտութեան մատնեցին գերազանց ուժերով թշնամուն եւ փրկեցին մեր Հայրենիքը եւ Սուրբ Աթոռը:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 29 MAI 1951 Երեքշաբթի 29 ՄԱՅԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6468-Նոր շրջան թիւ 1879

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Հայաստանի անկախութեան 33րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնները Ֆրանսայի մէջ սկըսան քանի մը օր առաջ եւ պիտի շարունակուին յառաջիկայ շաբաթներու ընթացքին :

Երեք տասնեակ տարիներէ ի վեր, ի սփիւռս աշխարհի ցրուած Հայութեան համար նուիրական աւանդութիւն մը դարձած է ամէն տարի այս եղանակին տօնել «1918 Մայիս 28»ի պատմական օրը, որ վեց երկարաձիգ դարերու ստրկութենէն վերջ մեզի պարգեւեց ազատ ու անկախ Հայրենիք մը :

Հայկական Դատը, որ Պերլինի վեհաժողովէն ի վեր միջազգային խնդիր դարձած եւ վեց մեծ պետութեանց դիւանաթուղթերուն մէջ տեղ գրաւած էր, բազմաթիւ արիւնոտ փուլերէ անցնելէ վերջ, այդ Թուականին գտաւ մասնակի լուծում մը, պատմական Հայաստանի մէկ մասին մէջ անկախ հայրենիքի մը կերտումով :

1918 Մայիս 28ը մեծ անկիւնադարձ մը եղաւ Հայոց Պատմութեան մէջ, վերջ տալով խարխափումներու շրջանի մը, որ տեւեց ճիշդ 40 տարի, 1878 — 1918 :

Երբ Ներսէս Վարժապետեան պատրիարքը եւ Պոլսոյ Ազգային երեսփոխանական ժողովը 1878ին պատկառելի պատուիրակութիւններ կը փութացնէին Եւրոպա, «շատ համեստ պահանջներ միայն կը ներկայացնէին, «Թուղթէ շերեփ»ով, ինչպէս կ'ըսէր Խրիմեան Հայրիկ : «Հայկական Դատ»ը կեանքի, պատուի եւ ինչքի ապահովութեան սեղմ սահմաններէն դուրս չէր ելլեր :

Անկէ 10 — 12 տարի վերջ կազմուած մեր քաղաքական կուսակցութիւններն ալ միեւնոյն «բարենորոգումներ»ը կը պահանջէին, այս անգամ «երկաթէ շերեփ»ով :

Դարձեալ 1913ի, Պալքանեան պատերազմէն վերջ, Ամենայն Հայոց Գէորգ Ե. կաթողիկոսը եւ իր ներկայացուցիչ Պօղոս Նուպարի փարիզեան Ազգային Պատուիրակութիւնը մէկ կողմէն, Պոլսոյ Հայոց Զաւէն պատրիարքը եւ Քաղաքական Ժողովի ներկայացուցիչները միւս կողմէն՝ վարչական ապակեդրոնացումէ եւ 61րդ յօդուածով խոստացուած բարենորոգումներէն դատ ուրիշ բան չէին ուզեր :

1918 Մայիս 28ին Հայաստանի անկախութեան հռչակումով, Հայկական Դատը իր վերջնական ձեւակերպումը ստացաւ : Յստակ ու պայծառ :

1919 Մայիս 28ին անկախութեան առաջին տարեդարձին առթիւ, Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութիւնը ինքզինքը հռչակեց Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի կառավարութիւն :

Նոյն տարին Հ. Յ. Դաշնակցութեան 9րդ Ընդհ. Ժողովը՝ գումարուած Հայաստանի մայրաքաղաք Երեւանի մէջ՝ ընդունեց Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի սկզբունքը :

1920 Օգոստոս 10ին Սեւրի դաշնագիրը իր 88րդ եւ 89րդ յօդուածներով վաւերացուց Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի գաղափարը, որ այս ձեւով միջազգային նուիրագործում ստացաւ :

Այսպէս ուրեմն, 33 տարիէ ի վեր հայ քաղաքական միտքը գտած է իր վերջնական հանգրուանը, միացեալ եւ անկախ Հայաստանը նկատելով միակ փրկութիւնը ցիրուցան հայութեան :

Դաշնակցութեան հակառակորդներն իսկ, որ ամբողջ քառորդ դար պայքարած էին «միացեալ-անկախ»ին եւ Սեւրի դաշնագրին դէմ, 1945ին տէր դարձան «Միացեալ»ին եւ Սեւրին : «Անկախ»ին մասին չէին կրնար խօսք ընել, հասկնալի պատճառներով :

—«Մայիս 28»ի տօնը կը խօսի հայ ժողովուրդի սրտին ու հոգիին, քանի որ անիկա կը խորհրդանշէ անկախ հայրենիքի գաղափարը : Ա՛յդ է պատճառը, որ ամէն կողմ մեր հանդէսներուն ներկայ կ'ըլլան մեծ թիւով հայրենակիցներ, լսելու Դաշնակցութեան հայրենասիրական խօսքը եւ գօտեպնդուելու լուսաւոր ապագայի մը յոյսերով :

Ներկայ Հայաստանը, կորիզը ապագայ Միացեալ եւ Անկախին, կը պարտինք «Մայիս 28»ին : Սարդարապատին, Բաշ Ապարանին ու Ղարաքիլիսէին : Մեր հազարաւոր հայդուկներուն ու հերոսներուն : Մեր միլիոնաւոր նահատակներուն :

Ահա՛ թէ ինչու անիկա մեր դուրգուրանքին առարկան է :

Վարչաձեւերը կուգան ու կ'անցնին :

Ցաւիտենականը հայրենիքն է ու հայ ժողովուրդը՝ որ կ'ապրի Հայրենի հողին վրայ : Կը տքնի ու կ'երկնէ, իր քրտինքով վերաշինելու համար իր նախահայրերու դարաւոր երկիրը :

Անկախութեան տարեդարձը առիթ կուտայ Սփիւռքի հայութեան՝ վերյիշելու իր մօտիկ անցեալի ոգեւորութիւնները յանուն անկախ հայրենիքի եւ անգամ մը եւս հաղորդուելու ազատութեան սուրբ գաղափարականով :

ՀՐԱՆԴ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ո՞Ր ՄԷԿԸ ԽՈՍՏՈՎԱՆԻԼ

« Արդարութիւն չկայ» բացատրութիւնն ալ նորոյթէ ինկած է եւ այլեւս իրականութիւն չէ : Գիտեմ որ բացատրութեան պէտք չունիք, քանի որ ժամանակէ մը ի վեր կը հետեւիք մեր երբեմնի « Վաթան »էն եկած սրտաճմլիկ լուրերուն :

Խօսքը « Վարլըգ »ի մասին է : Ճիշդ Ապրիլեան Եղեռնի 36րդ տարելիցին հիւլէական ռումբի մը պէս պայթեցաւ Թուրք «խղճմտանքէն»... բըխած աղաղակ մը : Ունեւորութեան տուրքը ԱՄՕԹ մըն է եղեր հանրապետական Թուրքիոյ համար եւ այդ անմեղ ժողովուրդի քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ սեւ էջ մը » :

Արդ, փոխ կարդալու պէս, դէմ դիմաց անցած, պատասխանատու կը փնտռեն : Վարչապետ, երմ. նախարար, յանձնաժողովի նախագահ, Տէֆթէրտար, եւն. ամբաստանեալի աթոռին վրայ բազմած են : Անմասն չէ նաեւ հանրապետութեան նախորդ նախագահը, որուն աչքը փուշ կը մտնէր ամէն անգամ որ գեղեցիկ կալուածի մը տիրոջ անունը «եան»ով վերջացած ըլլար եւ որ քթին տակէն կը մրմռար, «կիւճէ՛ մի» (նորէ՞ն)...

Մէկը միւսը կ'աշխատի գերազանցել պատմելով ապօրինութիւններ, անարդար եւ դաժան աքսորներ, կողոպուտ, գեղծում, եւայլն : Կը համրեն նաեւ աքսորի ճամբաներուն վրայ քար կոտրած ժամանակ մեռածներու թիւը, չմոռնալով յիշել որ առաջուընէ դատած էին խալամ եւ ոչ - խալամ հարկատուները եւ փոքրամասնութիւնները, ամէնէն աւելի ենթարկուած էին օրէնքի անօրինակ խստութեանց :

Ասոնք, որքան ալ նոր բացուած ծալքերը ըլլան այդ ամօթալի «Վարլըք» ըրուածին, բոլորովին նորութիւններ չեն մեզի համար, որ 1915 — 1916ի մնացորդացին կը պատկանինք : Ինչ որ սակայն նորութիւն է, այն է որ գործուած անարդարութիւնը տեսնողներ եղեր են այդ երանելի երկրին մէջ, ուր ժամանակ մը, հայկական նահանգներու մէջ պատահած ջարդերը կըտեղեկագրուէին « Ասայիշ պէրքէմալ տըր » (անդորրութիւնը կատարեալ է) դասական բացատրութեամբ :

Թերեւս ուզէք իմանալ այս փրթած աղմուկին եզրակացութիւնը : Շատ բնական առաջարկ մը ըրած են արդէն իրենք, աղմկարարները : — Եղածը եղած է, ի՞նչ կրնանք ընել, լաւ է մոռնանք ամէն բան եւ մեր քէյֆին նայինք :

Կը տեսնէք, որ կայ փոխուած բան մը : Գոնէ Ունեւորութեան տուրքի խաղքութիւնը կ'ընդունին, կ'արձանագրեն եւ կը դատապարտեն : Գըտնուեցա՞ւ սակայն ոեւէ Թուրք, որ Ապրիլեան Եղեռնը յիշէր, Թուրքիոյ մէջ պատահած սովորական արկածի մը պէս :

Պիտի ըսէք թէ ի՞նչ պէտք կայ, երբ Հայեր կան, որ շատոնց տէր եղած են Եղեռնի պատասխանատուութեան եւ լզելով ոճրագործին արիւնոտ ձեռքերը, այդ արիւնով Հայու ձեռքերը ուզած են ներկել :

Ձեր այդ ըսածն ալ ճիշդ է : ՍՕՍԻ

ՎՐԱՑԻՆԵՐՈՒ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Փարիզի վրացական Միութիւնը 26 Մայիս Շաբաթ գիշեր երեկոյթ մը կազմակերպած էր Սէրքըլ Միլիթէրի մէջ, Վրաստանի անկախութեան 33րդ տարեդարձին առթիւ :

Միութեան նախագահ Արտուշէլիի վրացերէն բացման խօսքէն վերջ, խօսեցան ընկերվարական ծերակուտական Մարիուս Մութէ, Վրացի մը եւ Քօզաքներու ներկայացուցիչը : Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ ողջոյնի խօսք ըսաւ ընկեր Հրանդ Սամուէլ :

Գեղարուեստական բաժնին մէջ եղան կովկասեան պարեր, խմբերգ, մեներգ եւ արտասանութիւններ՝ վրացերէն լեզուով : Կէս գիշերէն վերջ տեղի ունեցան եւրոպական պարեր, մինչեւ լոյս :

Ներկայ էր միջազգային հասարակութիւն մը : Հայերը կարեւոր թիւ մը կը կազմէին :

Անգլօիրանեան վէճը

ԱՆԳԼԻԱ ԴԻՄԵՑ ԼԱՀԷՅԻ ԴԱՏԱՐԱՆԻՆ

Լոնտոնէն կը տեղեկացնեն, թէ պաշտօնական սուրհանդակ մը Լահէյ մեկնելով, տեղւոյն միջազգային դատարանին յանձնեց անգլ. կառավարութեան բողոքագիրը, Իրանի նաւթային շրջանին մէջ անգլիական իրաւունքներու բռնաբարման մասին : Անգլօ-իրանեան ընկերութիւնն ալ, իր կարգին, իրաւարարութեան խնդրագիր մը ներկայացուց միջազգային դատարանի նախագահ փրոֆ. Պատըվանին : Անգլիացիները, իրենց այս դիմումներու մասին իրազեկ պահեցին պարսիկ կառավարութիւնը :

Թէհրանի ամերիկեան դեսպանը այցելեց Պարսից արտաքին նախարարին եւ յայտնեց անոր, թէ իր կառավարութիւնը կը դատապարտէ նաւթ. համաձայնագրին միակողմանի ջնջումը, բայց կը մաղթէ միաժամանակ, որ գոյանայ պարսիկ ժողովուրդի կամքը գոհացնող հասկացողութիւն մը, թոյլ տալով անոր շահագործել իր ազգային հարստութիւնները, այլեւ ապահովելով Մեծն Բրիտանիոյ օրինաւոր իրաւունքներն ու արտադրուելիք նաւթին համաշխարհային շուկային մէջ սպառումը :

Միւս կողմէ, Անգլիա դիմած է Ֆրանսական, Թրքական, Հնդիկ եւ փաքիստանեան կառավարութեանց, որոնք նոյնպէս շահագրգռուած են վէճի բարւոք լուծումով, որպէսզի միջամտեն այս իմաստով :

Պարսկաստանի նախկին վարչապետներէն Պ. Հիւսէյին Ալա, որ Թագաւորին ներկայացուցիչն է դահլիճին մէջ, այցելեց ամերիկեան եւ անգլիական դեսպաններուն : Իսկ վարչապետ Տոքթ. Մոսատեղ ընդունեց այցելութիւնը անգլիական դեսպանին, որ խնդրեց Անգլօ-իրանեան ընկերութեան յանձնուած վերջնագրին յետաձգումը : Վերջնագրին պայմանաժամը կ'աւարտի այս չորեքշաբթի : Վարչապետը մերժեց դեսպանին խնդրանքը : Այս մերժումը աւելի ծանրացուց Լոնտոնի մէջ տիրող յուսահատութիւնը : Կը կարծուի այսուհանդերձ, թէ, անգլիական չափաւորութեան պարագային, Շահը անձամբ կրնայ միջամտել, հաշտարար լուծում մը գտնելու համար :

Անգլօ-իրանեան ընկերութիւնը մերժեց Թէհրանի կառավարութեան հրաւէրը, ընկերութեան հաշուեյարդարով զբաղող յանձնախումբին մէջ իր ներկայացուցիչները նշանակելու համար : Իր պատասխանով ընկերութիւնը կ'ըսէ, թէ Պ. Սէտտըն, Թէհրանի իր ներկայացուցիչը, իբրեւ «դիտող» պիտի մասնակցի յանձնախումբի չորեքշաբթի օրուան նիստին : Այս որոշումը կը նկատուի ապացոյցը այն յարգանքին, զոր ընկերութիւնը կը [illegible] պարսիկ կառավարութեան եւ խորհրդարանին հանդէպ :

Անգլիոյ ընդդիմադիր շրջանակները կը մեղադրեն կառավարութիւնը, Թէհրանի հանդէպ իր թոյլ ընթացքին համար : Պահպանողականներու մէկ ներկայացուցիչը յայտարարեց, թէ «աշխատաւորական կուսակցութեան ազգայնացման քաղաքականութիւնը, յայտնօրէն, արտածելի ապրանք մը չէ» : Ազատական թերթ մը, «Օպզըրվըր» կը գրէ, թէ «Մեծն Բրիտանիա կը տուժէ Պարսկաստանի մէջ եւ պիտի տուժէ թերեւս ամբողջ Միջին Արեւելքի մէջ, իր կարճատեսութեան հետեւանքով » :

ՊԱՐՍԻԿ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԵՐԿՈՒ ՍՈՒՐԻ ՄԷՋ

Խուզիստանի նաւթային շրջանին մէջ պաշարման վիճակի երկարաձգման առթիւ, կարգ մը երեսփոխաններ բուռն կերպով քննադատեցին Տօքթ. Մոսատեղի կառավարութիւնը, ի գործ դրուած « ահաբեկման եւ բռնութեանց» քաղաքականութեան » համար : Երեսփոխան մը գովեց՝ ծայրայեղ ազգայնականի մը գնդակներով սպաննուած վարչապետ Ռազմարան, որ կը հակառակէր նաւթային արտադրութեան ազգայնացման եւ մեղադրեց Մոսատեղի կառավարութիւնը իբրեւ «բռնակալ եւ ահաբեկիչ» : Ու դառնալով Ազգային ճակատին պատկանող երեսփոխանի մը, բացականչեց. — « Գիտեմ որ ձեր մարդասպանները իմ վրաս ալ պիտի նետուին, բայց ես չեմ վախնար : Նաւթի ազգայնացման ձեր քաղաքականութիւնը առաջ տարիք այս մարդասպաններու օգնութեամբ» : Ուրիշ երեսփոխաններ ալ միացան այս քննադատութեանց և հեռացան ժողովասրահէն :Ժողովըցրուեցաւ կորսնցնելով իր մեծամասնութիւնը :

Միւս կողմէ, ազգայնական մամուլն ալ կը յարձակի վարչապետին վրայ : Կը դատապարտէ անոր վարանումները եւ կ'ամբաստանէ, թէ փոխած է իր տեսակէտները եւ դարձած է «Բրիտանացիներու բարեկամն ու գործիքը» : Կարգ մը թերթեր, մինչեւ անգամ «դաւաճան» կը կոչեն Տօքթ. Մոսատեղը, իսկ աւելի չափաւորները կը մեղադրեն, թէ պատժական միջոցներ ձեռք չառներ անմիջապէս, Անգլօ-իրանեան ընկերութեան դէմ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Թիպէթի եւ համայնավար Չինաստանի միջեւ գոյացած է համաձայնութիւն մը : Կը ճանչցուին Թիպէթի քաղաքական եւ վարչական իրաւունքները : Միայն Թիպէթեան զօրամասերը պիտի միացուին չինական կարմիր բանակին :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԸՆԵՒ.— Առաջին նամակովս հաղորդեր էի Պ. Լիւք Անտրէ Մարսէլի դասախօսութեան մէկ մասը:

Ակնարկ մը Հայոց պատմութեան վրայ (*այս երկրորդական վերնագիրները ինծմէ են, ընթերցողին աւելի դիւրահասկանալի ընելու համար բանախօսութիւնը*):

« Ուրարտու. Դարեհ Թագաւոր. Սելեւկեաններ. քանի մը հայ թագաւորներ եւ յանկարծ Մեծն Տիգրան եւ հայ իշխանութեան գագաթնակէտը:

Պատերազմ Հռոմի դէմ. Հայաստան կռուախնձոր Հռոմի եւ Պարթեւներուն միջեւ. Տրդատ Գ. եւ Քրիստոնէութեան մուտքը:

Հեթանոս Հայաստանի կրօնքը, ամէն ինչ մութ է, կ'ըսէ բանախօսը: (Իմ կարծիքով, այնքան ալ մութ չէ, միայն պէտք է ուսումնասիրել մօտէն):

« Անահիտ, Վահագն, Աստղիկ, եւայլն:

Քրիստոնէութեան մուտքէն ետք կարելի չէ զատել պետութիւնը կրօնքէն: (Կարծեմ այս բոլորովին ճիշդ չէ. Հայ եկեղեցւոյ պետը, կաթողիկոսը, եղաւ նաեւ ներկայացուցիչը քաղաքական կեանքին միայն այն պատմական շրջաններուն երբ կորսնցուցած էինք մեր թագաւորները եւ մեր անկախութիւնը):

Սակայն Արշակունիի թագաւորներու ժամանակ, Տրդատէն մինչեւ վերջին Արտաշէսը, 300 — 429, Բագրատունեանց մօտ 200 տարուան շրջանին, 859 — 1045, եւ մասամբ ալ Կիլիկեան թագաւորութեան մօտ 300 տարուան շրջանին, 1080 — 1375, կրօնքը եւ պետութիւնը, երբեմն իրար լրացնող, երբեմն ալ իրարու հակառակ երկու ուժեր էին: (Յարգելի բանախօսը հաւանաբար չուզեց մտնել այս մանրամասնութեանց մէջ):

« Ս. Մեսրոպ եւ Գրոց գիւտը — Նորքաղաքակրթութիւն մը կը սկսի: Տասը տարի եւ ահա հայկական դասականութիւնը կը ծլի :

Հակառակ հելլենական եւ սիրիական ազդեցութեանց, Հայաստան ի յայտ կը բերէ օրինակելի ինքնատպութիւն մը, աւելի գեղարուեստներուն մէջ քան թէ գրականութեան. ինքնատպութիւն մը, որ իր կարգին, իր ազդեցութիւնը կը բանեցնէ դրացի երկիրներուն վրայ :

Օրինակի համար, բիւզանդական կարգ մը շինութիւններ հայ ճարտարապետներէ յղացուած են :

Բայց գրական այս ոսկեդարուն՝ քաղաքական կեանքին մէջ ինչ ողբերգական վիճակ: Հայաստան պատերազմի դաշտ մըն է Պարսկաստանի եւ Բիւզանդիոնի միջեւ: Ներքին պառակտումներ:

Այս երկու պետութիւններէն ընկճուած՝ Հայերը այլեւս կը ձգտին միայն ըլլալ արուեստագէտներ, հարուստ վաճառականներ, զօրավարներ, պետական մարդիկ եւ կայսրեր՝ բիւզանդիոնի»:

Այս վերջին միտքը թէեւ մասամբ մեր ազգային արժանապատուութիւնը կը շոյէ, սակայն եւ այնպէս կատարեալ գաղափար մը չի տար հայ ժողովուրդի ձգտումներուն մասին:

Յարգելի բանախօսին այս խօսքերը լսողը պիտի կարծէ թէ հայ ժողովուրդը, երկար դարերու քաղաքական պայքարներէն յուսահատած՝ ՄԵԾ ՄԱՍՈՎ *նետուեցաւ վերոյիշեալ ասպարէզներուն մէջ :*

Արդէն ասիկա, դարերու ընթացքին Եւրոպացիներու կարծիքը եղած է: Անոնք քանի մը հայ վաճառականներ տեսան Եւրոպայի մէջ եւ այն կարծիքը կազմեցին թէ « Հայերը վաճառական ժողովուրդ են »:

Ու վերջին տասնամեակներու ընթացքին ալ տեսան կամ լսեցին հայ արուեստագէտներու եւ զօրավարներու մասին եւ կազմեցին վերոյիշեալ կարծիքը :

Բայց քանի՜ հոգի հետաքրքրուած է բուն իսկ հայ ժողովուրդին տենչերով եւ անոր անտանելի կեանքի մը դէմ մղած պայքարներով եւ յաղթանակներով :

Դարերու ընթացքին հայ ժողովուրդին միակ ձգտումը եղած է ազատութիւնը :

Եւ եթէ վեց հարիւր տարի սպասեցինք նորէն հայկական պետութիւն մը ունենալու համար, ատիկա մեր քաջութեան պակասին, կամ քաղաքական կեանքի անընդունակութեան համար չէր, (ինչպէս շատ Հայեր ալ կը կարծեն) այլ հետեւանք աշխարհագրական եւ քաղաքական բոլորովին աննպաստ պայմաններուն:

Ուրիշ ոչ մէկ ժողովուրդ կրնար դիմանալ այնքան, որքան մենք դիմացանք :

Պարսկական եւ արաբական լայնածաւալ կայսրութեանց դէմ Վարդանանցը եւ Մամիկոնեանց Ը. եւ Թ. դարերու ապստամբութիւնները նշանակալից չէ՞ն միթէ: Եւ մեզմէ աւելի զօրաւոր պետութիւններ, ինչպէս Սպանիան եւ նոյն ինքն Պարսկաստանը դարերով չհեծեծի՞ն արաբական տիրապետութեան տակ :

Եւ վերջապէս Պալքանեան ժողովուրդները, Եգիպտոս եւ Արաբները իրենց կարգին դարերով չկրեցի՞ն թրքական դժոխքը:

Կը կրկնեմ. օտարները յաճախ մեր թշնամիներուն Հայաստանի վրայ տիրելը կը տեսնեն միայն ու կ'անցնին, եւ կ'անգիտանան հայ ժողովուրդին ազատագրական պայքարները :

Կ'անգիտանան Բագրատունեանց ճիգերը՝ հայկական հողերը ի մի հաւաքելու.

Հազիւ գաղափար մը ունին կիլիկեան Հայաստանի կազմութեան եւ 300 տարուան կռիւին մասին, մինչ Բիւզանդացիք խուճապահար կը փախչէին թրքական հրոսակներուն առջեւէն մինչեւ Կ. Պոլսոյ պարիսպները:

Եւրոպացիները կ'անգիտանան տակաւին մեր Լոռիի թագաւորութիւնը, Խաչէն - Ղարաբաղի Մելիքները, Դաւիթ Բէկը, Զէյթունը, Սասունը ու վերջապէս մեր ֆետայիները :

Եթէ Պալքանեան ազգերը, Իտալացիները եւ Արաբները մեզմէ աւելի շուտ անկախութեան հասան, պատճառը այն չէր որ մեզմէ աւելի ազատասէր կամ քաջ էին: Անոնց իւրաքանչիւրը զօրաւոր պետութիւն մը գտաւ իբր պաշտպան:

Իսկ մեր պարագային՝ օտարները յաճախ նախընտրեցին Հայաստանը նուաճել քան թէ հայկական անկախ պետութիւն մը տեսնել:

Անցնինք մեր նիւթին, Luc André Marcel*ի պատմական ակնարկին:*

«Սելճուքները կ'արշաւեն Հայաստան: Ռուբէն կը հիմնէ Կիլիկիոյ հայկական նոր թագաւորութիւնը: Խաչակրութիւններ , Հայոց օգնութիւնը :

Խաչակիրները թերեւս պիտի օգնէին Հայաստանի վերականգնումին, սակայն կրօնական վէճեր արգելք կ'ըլլան »:

Հոս կը ստիպուիմ նոր փակագիծ մը բանալ : Եւրոպայի պատմագէտներու շատերու կարծիքն է ասիկա: Անոնք անգամ մը եւս կ'անգիտանան որ Խաչակիրները Հայաստանի օգնելու ոչ կամքը ունէին եւ ոչ ալ ուժը :

Սուրբ Տեղիքը (Երուսաղէմ) մահմետական լուծէն փրկելը սկզբնական հրաշալի գաղափարը եղաւ. բայց շատերը կ'երթային պարզապէս կողոպտելի, իսկ մասնակցող գրեթէ բոլոր իշխանները ջանացին իրենց հաշւոյն նոր դքսութիւններ կամ կոմսութիւններ հիմնել:

Այս իշխաններուն մէջէն հաւանաբար միակ անկեղծ խաչակիրը եղաւ Godefroy de Bouillon*ը , «Սուրբ Գերեզմանին առաջին պաշտպանը»:*

Բայց իր բուն իսկ եղբայրը, Baudoin de Boulogne, *Անտիոք չհասած՝ զատուեցաւ խաչակրութենէն եւ դիմեց դէպի Արեւելք — Եդեսիոյ Թորոս հայ իշխանէն Թուրքերու դէմ օգնութեան կանչուած ըլլալով: Բայց տարի մը հազիւ անցած՝ խարդախութեամբ սպաննել տուաւ զայն, գրաւեց անոր իշխանութիւնը եւ հիմնեց Եդեսիոյ կամ Ուրֆայի կոմսութիւնը. ինքը լատին, բնակչութիւնը Հայ, (1098) :*

Ու երբ տարի մը ետք, իր եղբօր, Godefroy de Bouillon*ի յաջորդեց, իբրեւ Երուսաղէմի թագաւոր, Եդեսիոյ իշխանութիւնը յանձնեց ուրիշ լատին իշխանի մը, իր զարմիկին,* Baudoin de Bourg*ին :*

Արդէն միւս խաչակիր իշխանները չհիմնեցի՞ն մէկը միւսին ետեւէն, Անտիոքի, Տրիպոլսոյ ,Յորդանանի եւ մինչեւ իսկ Կ. Պոլսոյ եւ Պելոպոնէսի լատինական իշխանութիւնները :

Խաչակրութի՞ւն պէտք էր Պոլիսը եւ Պելոպոնէսը Յոյներուն ձեռքէն խլելու եւ լատինական իշխանութիւններ հիմնելու համար :

Եւ ասիկա այնպիսի ատեն մը երբ անդին Պաղեստինի եւ Սուրիոյ ափերուն վրայ, իրենց հիմնած առաջին հինգ իշխանապետութիւնները իրենց հոգեվարքի վայրկեանները կ'ապրէին մահմետականներու հարուածներուն տակ :

Անգամ մը եւս կը կրկնեմ. Խաչակիրները Հայաստանի վերականգնումին օգնելու ոչ միտքը ունէին, ոչ ալ ուժը:

Անոնց մօտաւոր Արեւելքի մէջ ներկայութիւնը, միայն անուղղակի պատուար մը եղաւ Կիլիկեան Հայաստանի. բայց անոնց հիմնած հինգ իշխանութեանց վերջինին կործանումէն ետքն ալ 1291, Կիլիկեան, միակ քրիստոնեայ պետութիւնը մօտաւոր Արեւելքի մէջ, պայքարեցաւ տակաւին 84 տարի):

Անտրէ Մարսէլն է որ կը շարունակէ.

—« Լեւոն Բ. եւ Ֆրետէրիք Շիկամօրուս: Դըրացի մահմետական ազգերը կը նետուին Կիլիկիոյ վրայ, որ կ'անհետանայ սուկալի կռիւներէ ետք : Մուհամմէտ Բ. կը գրաւէ զայն... ի վերջոյ Ճենկիզ Խանի եւ Լէնկթիմուրի արշաւանքները կը լրացնեն պակասը :

Մէկդի կը ձգեմ պատմական պատահարներու այս շարքը , զոր ներկայացուցի իբրեւ պարզ տեղեկութիւն, ճշդելու համար ձեր բանաստեղծութեան զանազան գեղագիտական երեւոյթները»:

Մինչեւ հոս ինքս ինծի թոյլ տուի քանի մը փակագիծներ բանալ, որովհետեւ իմ կարծիքովս, յարգելի բանախօսին Հայոց պատմութեան մասին ունեցած տեսութիւնը քանի մը ճշդումներու կը կարօտէր:

Ինքն ալ արդէն կը թուի աւելի հայ միջնադարեան բանաստեղծութիւնը ուսումնասիրած ըլլալ, քան թէ Հայոց պատմութիւնը:

Երբ պատմական այս ակնարկէն ետք անցաւ հայ միջնադարեան գրականութեան, ու մանաւանդ Նարեկացիին, բոլոր ունկնդիրները յափշտակութեամբ եւ սքանչացումով մտիկ կ'ընէին :

Կը զարմացնէ գիս պարզապէս, այս Ֆրանսացի բանաստեղծին մեր Նարեկացին այսքան խորունկ կերպով զգալը: Իր քանի մը քերթուածները զոր առիթը ունեցայ կարդալու, Նարեկացիին ազդեցութիւնը կը կրեն :

Դէպի Նարեկացին ունեցած իր սէրը եւ ըսքանչացումը այնքան մեծ է, որ կարծէք իր նշանախօսքը ըլլար.— Ով բանաստեղծներ, փոխանակ աջ ու ձախ ցամքած ակեր պեղելու, Նարեկացին կարդացէք, միակ զուլալ աղբիւրը բանաստեղծութեան եւ միակ դարմանը ձեր գրական ցաւերուն:

Բայց վերադառնանք մեր նիւթին եւ շուտով հասնինք Նարեկացիին):

— « Տոկալը յատկանշական կողմն է Հայոց պատմութեան ,կը շարունակէ յարգելի բանախօսը:

«Ո՞վ տեսած էր այսպիսի մարտիրոսներ, որոնք հակառակ տանջանքներու արհաւիրքին շարունակէին ապրիլ :

Մեռնիլը անոնց համար մատնել էր աստուածութիւնը, հետեւաբար կը շարունակէին կառչիլ կեանքին:

Եւ այս սարսափելի արկածախնդրութեան (ըսել կ'ուզէ Հայոց պատմութեան) բոլոր դերակատարները կը նմանին քրիստոնէութիւնը ընդունած Հոմերոսեան հերոսներու, որոնք գրեթէ կ'ափսոսան որ Յիսուս յանձն առաւ մեռնիլ խաչին վրայ :

Հոս անմիջապէս կարելի է տեսնել թէ ինչ մեծ կարեւորութիւն ունի Հայերուն համար ամէն բընածին գեղեցկութիւն : Հայ բանաստեղծները դժուարաւ կը համակերպին աշխարհի դիւրաբեկութեան: Աշխարհական բաներէ հրաժարելու ստիպումը կարծէք իրենց սիրտը կ'արիւնէ, թէեւ իրենց ստնակոխ եղած աշխարհը անտանելի պէտք էր ըլլար իրենց:

Իրենց կենսունակութիւնը անդադար այդ աշխարհին զօրութիւնը եւ չքեղութիւնը կը պահանջէ: Ոմանք այս պահանջքին մէջ կը տեսնեն պարզապէս գրական ճաշակ մը դէպի նիւթական բաղադրուածքները:

Կարճիմաստ բացատրութիւն մըն է ասիկա, եւ կը բաւէ միայն թղթատել Գրիգոր Նարեկացիին գործը, որուն մէջ կարելի է տեսնել հայ հոգիին մէկ յուզիչ խոստովանանքը, անմիջապէս հասկնալու համար որ խնդիրը շատ աւելի դժուարամատչելի ձիրքեր ունենալու մէջ կը կայանայ :

ՊԱՐԳԵՒ ՆԻԿՈԼԵԱՆ

Թուրքիոյ «ազգային ամօթը»

ԽՄԲ.— Պոլսոյ *Մարմարա* թերթը հետեւեալ խմբագրականը հրատարակած է Ունեւորութեան Տուրքի խայտառակութեանց առթիւ, «Խօսէ, տէֆթէրտար, խօսէ» խորագրով (**18** Մայիս): Պիտի ամփոփենք նաեւ թուրք թերթերու տեսութիւնները, որոնք այնքան ցնցող յայտնութիւններ կը պարունակեն.—

Ունեւորութեան Տուրքի գլխաւոր գործադիրը հրապարակ հանեց 248 էջերէ բաղկացած հատոր մը.— «Ունեւորութեան Տուրքի ողբերգութիւն»ը (Վարլըք Վէրկիսի Ֆաճիասը) :

Հազիւ հրապարակ ելած, բովանդակ մամուլը արդար ընդվզումով դիմաւորեց նախկին Տէֆթէրտար Ֆայիք Էօքթէի հատորը, որ կուգայ զգայացունց յայտնութիւններ կատարել Ունեւորութեան Տուրք կոչուած եպերելի ողբերգութեան :

Կատարելապէս իրաւունք ունի մամուլը, երբ դիտել կուտայ թէ այդ ամօթապարտ արարքին հեղինակները պարտաւոր են դատի քաշուիլ՝ հաշիւ տալու համար այն անմարդկային վերաբերումներուն որոնց զոհ գացին բազմաթիւ պարկեշտ հայրենակիցներ :

Վստահաբար խղճի խայթն է որ նախկին Տէֆթէրտարը մղած է իր լեզուին կապանքները քակելու, որպէսզի կարենայ ուրիշներու վրայ բեռցնել պատմութեան ամենածանր մեղքերուն անքաւելի պատասխանատուութիւնը :

Արդարեւ, ինքնադարացումի այդ ճիգի ընթացքին, նախկին Տէֆթէրտարը կ'ամբաստանէ իր նախկին գերադասները, մոռնալով որ տառացիօրէն եւ առանց ամենափոքր վարանումի գործադրած էր միջնադարեան հալածանքները :

Համաձայն Ֆայիք Էօքթէի Ունեւորութեան Տուրքի գաղափարը յղացած են Իսմէթ Ինէօնիւ եւ Շիւքրիւ Սարաճօղլու, գործակցութեամբ նախկին ելմտական նախարար Ֆուատ Աղրալըի, Շէվքէթ Ադալանի եւ Հալք կուսակցութեան ղեկավարներուն :

Աւելին կայ սակայն, նախկին տէֆթէրտարը

կը հաւաստէ թէ «Ունեւորութեան Տուրքը» քաղաքական օրէնք էր՝ թիրախ ունենալով փոքրամասնութիւնները :

Այս պարագան հաստատելու համար նախկին տէֆթէրտարը կ'աւելցնէ թէ ցեղապաշտութեան նկատումներն ալ դեր ունեցած էին պետական որոշումին մէջ եւ այդ նպատակով էր որ ունեւորութեան տուրքին գործադրութիւնը վստահուեցաւ նախկին իթթիհատականներու եւ Գերմանիա ուսած երիտասարդներու :

Ինչպէս կը տեսնուի, ծանրակշիռ բնոյթ կը կրեն հեղինակին յայտնութիւնները, որոնք կոչուած են խոր անդրադարձ արձանագրելու:

Մանաւանդ որ Ֆայիք Էօքթէ կը փորձէ պատասխանատուութիւն վերագրել նաեւ տեղական դրամատուներուն, գրելով թէ «ազգային դրամատուները հարկատուներու նիւթական կացութեան մասին տեղեկութիւններ հաղորդած են :

Շարունակելով իր մերկացումները, նախկին տէֆթէրտարը պատասխանատուութեան բաժին կը հանէ նաեւ Թուրք մամուլին, պնդելով թէ Թրքերէն թերթերը 299 հազար 888 ոսկի ծանուցումի դրամ ստացան՝ ի փոխարէն ունեւորութեան տուրքի ցանկերու հրատարակութեան: Այդ առթիւ հեղինակը կ'աւելցնէ նաեւ թէ ջնջուեցաւ Թրքերէն մեծ օրաթերթի մը մէկ միլիոն ոսկիի տուրքը :

Ինչպէս կը տեսնուի հեղինակին ինքնարդարացման բացայայտ ճիգը, որ կը փորձէ ամբաստանեալի աթոռին վրայ փոխադրել օրուան իշխանաւորները, մամուլը եւ օրուան վարիչ կուսակցութիւնը :

Այս բոլորը կը չքանան սակայն, երբ հեղինակը նոյն հատորին մէջ գովքը կը հիւսէ իր նախկին գործակիցներուն եւ պետերուն, ինչպէս նաեւ իթթիհատականներուն, զորս դատապարտած էր աւելի առաջ :

Նախկին տէֆթէրտարը կը խոստովանի նաեւ թէ իր հրամանով հիւանդ հարկատուները անկողնէն հանուած եւ ոստիկանական հսկողութեամբ ղրկուած են Աշգալէ՝ հակառակ դեկտեմբերեան ձիւնին ու բուքին :

Ֆայիք Էօքթէ կը պատմէ թէ իր աչքերով տեսած է երկու հիւանդ հարկատուներ, որոնք իրենց յողնաբեկ մարմինները կը քաշկռտէին ոստիկանութեան պաշտօնատան սանդուխներէ վեր:

— Չկրցինք դիմանալ այս տեսարանին եւ ընկերոջս՝ Շէվքէթ Ատալանի հետ արագաքայլ հեռացանք, կ'ըսէ նախկին տէֆթէրտարը :

Խօսէ՛, Տէֆթէրտար, խօսէ՛ :

Հանրութիւնը տակաւին շատ բան կ'ուզէ լսել քու բերնէդ :

Խօսէ՛, Տէֆթէրտար, խօսէ՛:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ ՀԱՅՐ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԶԵԿՈՅՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Վասպուրականցիներու ողջմիտ տարրը խոր գոհունակութեամբ իմացաւ, անցեալ հոկտեմբերին, որ խումբ մը հայրենակիցներ վերջապէս յաջողեցան Վասպուրականի Հայր· Միութեան հիմը դնել Փարիզի մէջ ալ :

Այս հայրենակիցները իրենք զիրենք կոչեցին հիմնադիրներ, կազմեցին ծրագիր – կանոնագիրը, եւ իրենցմէ ալ ընտրեցին վարչութիւնը :

Ի՞նչ խօսք որ, ընտրական օրինական ձեւն էր ընդհ· ժողովի հրաւիրել Փարիզի շրջանի բոլոր Վասպուրականցիները եւ ներկաներու քուէներով ընտրել վարչութիւնը :

Սակայն հիմնադիրները կ'արդարանան սա տխուր փաստով որ, Միութիւնը կազմելու նպատակով, ուրիշ հայրենակիցներու նախաձեռնութեամբ հրաւիրուած նախորդ երեք ընդհ· ժողովները դրական արդիւնքի մը չյանգելէ զատ՝ աւելի խորացուցին հակամարտութիւնները : Եւ իբրեւ հետեւանք գոյացաւ սա համոզումը թէ ընդհ· ժողովի միջոցով միութիւն կազմելու նոր փորձ մը ձախողութեան պիտի դատապարտուէր դարձեալ:

Վարչութեան առաջին հոգը եղաւ տօնել Վասպուրականցիի մեծագոյն փառքը կազմող եւ ամբողջ Հայութեան պատիւ բերող Ապրիլեան Հերոսամարտը, որ տարիներէ ի վեր անպատուաբեր կերպով անտես առնուած էր Փարիզի մէջ :

Ահա թէ ինչու մեր պաշտելի հերոսներու եւ նահատակներու անթառամ յիշատակը յարգող հայրենակիցները փութացին անդամագրուիլ նորակազմ միութեան, ծրագիր - կանոնագրի թերութիւններու մասին իրենց ըսելիքները վերապահելով յետագային :

Յայտնի է որ հերոսամարտի 36րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը Փարիզի մէջ, անցեալ ապրիլ 15ին, եղաւ մէկը մեր ամէնէն բազմամարդ խանդավառ եւ տպաւորիչ հանդէսներէն, հոգեկան խոր սփոփանք եւ հրճուանք պատճառելով ամէն հայրենասէր Հայու, առաջին առթիւ սիրելի «Յառաջ»ին, որ անխնայ խարանած էր մեր դատապարտելի զանցառութիւնը :

Անցեալ Ապրիլ 15ին մենք երկիւղած պաշտամունքով հաղորդակից եղանք մեր անմահ հերոսներու հոգիներուն հետ: Հաղորդուեցանք, ներշնչուեցանք եւ թարմացանք անոնցմով: Անոնց խռոված հոգիները այլեւս խաղաղութիւն ստացան : Այսպէս՝ կարգ մը հատուածամոլներու տխուր խաղերու պատճառով միշտ պարտաճանաչ Վասպուրականցիի անբիծ ճակտին դրոշմուած սեւ արատն ալ սրբուեցաւ :

Միութիւնը եթէ ոչինչ ալ ըրած ըլլայ ցարդ՝ այս սրբազան պարտականութիւնը միայն կատարած ըլլալուն համար արժանի է ջերմ շնորհաւորութեան եւ քաջալերանքի :

Վերադառնալով Միութեան ծրագիր - կանոնագրին, ըսենք որ ան ունի թերութիւններ: «Յառաջ» իրաւամբ «խճողուած, ինքնատիպ» կոչեց զայն: Անհրաժեշտ է բարեփոխել, ջնջել կարգ մը յօդուածներ, որպէսզի ան դառնայ ընդունելի բոլոր անդամներու համար :

Ուրախալի է որ հիմնադիրները զգացած են այս անհրաժեշտութիւնը եւ կոչ ուղղած Միութեան անդամներուն ներկայացնելու իրենց դիտողութիւններն ու թելադրութիւնները:

Ցարդ դուրս մնացած Վասպուրականցիներու պարտքն է համախմբուիլ Միութեան շուրջ եւ անվերապահօրէն ներկայացնել իրենց դիտողութիւնները, որպէսզի կարելի ըլլայ լծուիլ աւելի արդիւնաւոր աշխատանքի կարելի եղածին չափ անթերի ծրագիր - կանոնագրով մը:

Այս առթիւ պարտք կը զգամ դիտել տալ յարգոյ վարչութեան թէ «Արծուի Վասպուրականի» բացառիկ թիւի մէջ լոյս տեսած «Այն օրերուն Հայոց Աշխարհի լեռներուն վրայ» խորագրով յօդուածը կը շօշափէ քաղաքական եւ կուսակցական փափուկ եւ վիճելի հարցեր, եւ հետեւաբար կը հակասէ Միութեան յայտարարած ուղեգծին :Յուսանք թէ յառաջիկային տեղ պիտի չտրուի նման գրութիւններու :

ԱՆԴԱՄ ՄԸ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

Սեբաստիոյ շրջանի միութեանց խորհրդակցական ժողովը տեղի ունեցաւ Մայիս 20ի առտուն, Իսի լէ Մուլինօ, Խրիմեան վարժարանի սրահը :

Ներկայ էին պատուիրակներ Մուրատ Ռուստմնասիրացէն, Թոգատի Միութենէն, Պ· Պ· Պապիկեան եւ Արմ· Փէհլիվանեան, Գօչհիսարի Միութենէն Պ· Յ· Պօղոսեան: Շապին Գարահիսարէն Պ· Հ· Զրադեան, Դաւրայի Միութենէն Պ· Շմ· Պալեան, Բրդնիկի Միութենէն իբր ունկնդիր Պ· Ար· Մարկոսեան եւ նոյն հանգամանքով Կովտունի Միութենէն Պ· Ն· Դարբինեան: Կը նախագահէր Պ· Արմ· Փէհլիվանեան:

Խորհրդակցութիւնները տեւեցին 1.30 ժամ, սիրալիր համերաշխութեամբ եւ համախուած գործակցելու ջերմ ոգեւորութեամբ :

Որոշուեցաւ համանման ժողով մը եւս գումարել յառաջիկայ Յունիս 10 առտուն, ժամը 10.30ին նոյն վայրը, ուրուն պիտի հրաւիրուին Սեբաստիոյ շրջանի վերոյիշեալ միութեանց լիազօր պատուրակները :

ՊԱՆԷԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Երկրորդ տարին է որ ներկայ կ'ըլլամ Պանէլօ Քաշանի հինգշաբթիի դասընթացքներու աշակերտներու տարեկան հանդէսին, գոհ տպաւորութեամբ :

Այս դպրոցը մէկն է Փարիզի Հայ· եկեղեցիի կրթական մարմնին հովանաւորած հինգ ծաղկոցներէն (համագումար 400 աշակերտ):

Պանէլօ Քաշանի դպրոցը կը յաճախեն մօտ 80 մանչեր ու աղջիկներ: Ուսուցչուհին է Օր· Բերկրուհի Ծալեան, կարող եւ փորձառու ուսուցչուհի մը, համակ նուիրում իր կոչումին եւ որ եռեւն ունի տարիներու անցեալ մը :

Անցեալ կիրակի օրուան հանդէսը ցոյց տուաւ, որ թաղին ժողովուրդը կը գուրգուրայ իր դպրոցին ու վարժուհիին վրայ: Դպրոցական հանդէսէ մը աւելի գաղութին հանդէսն էր ան կարծէք: Հոն էին բոլորը առանց քաղ· դաւանանքի խտրութեան, տարէց թէ երիտասարդ: Ես ալ, անծանօթ մը գաղութին, սիրով մօտ չորս ժամ ունկնդրեցի ու դիտեցի մանկական արտասանութիւնները, երգերն ու պարերը:

Հանդէսին կը նախագահէր Պ· Ս· Գարակէօզեան, Փարիզի եկեղեցիին քարտուղարը, որ չահեկան բանախօսութեամբ եւ հայրական յորդորներով վառ պահեց հանդիսականներուն հետաքրքրութիւնը :

Օր· Ծալեան կը քալէ դարուն հետ, միշտ նորութիւններ հրամցնելով հանրութեան: Կը խուսափի շռայլաբան խոստումներէ, թողլով որ գործը եւ ձեռք ձգուած արդիւնքը խօսին, ինչպէս կը յայտարարէր բեմէն:

Տպաւորիչ էր մանաւանդ « Հայոց պատմութեան եւ աշխարհագրութեան դասը», երբ սիրունիկ երախաներ համարձակ կերպով կը պատմէին դրուագներ գրերու գիւտէն, Արշակ Թագաւորէն, Վարդան Մամիկոնեանէն, Էջմիածնէն: Նաեւ Հայաստանի կլիման, գետերը, լեռները, պտուղները, եւն·: Անահիտ Փաթուկեան 14ամեայ աղջնակ մը, զգացումով արտասանեց Սիլվա Կապուտիկեանի հայ լեզուին նուիրուած գողտրիկ բանաստեղծութիւնը: Յուզումէն լացաւ եւ այդ լացը վարակեց հանդիսականները :

Սրտապնդիչ երեւոյթ է աս: Ուրեմն մեր նոր Սերունդը կ'ապրի իր հայրենի անցեալ փառքերով ու տառապանքներով, եթէ գիտնանք վարժեցնել : Եւ այս խորութիւնը կը պարտինք այս համեստ ուսուցիչ ուսուցչուհիներուն, ի սփիւռս աշխարհի, որոնք ծանրագոյն պայմաններու տակ, իրենց յոյզերն ու զգացումները կ'ուզեն փոխանցել նորերուն, որպէսզի ցեղը ապրի :

Հոգաբարձութիւնը գեղեցիկ մրցանակներ նուիրած էր իւրաքանչիւր դասարանի Ա· Բ· Գ· հանդիսացող աշակերտներուն :

Ա·

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (64)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Ե·

Երբ մեր տորմիղը Մանրաքիոնի խորշին դիմացը հասնէր, որոշուած էր որ խոշոր նաւերը առջեւէն պիտի յառաջանային, սակայն որովհետեւ քառասուն նստարան թիավար ունեցողը բնականաբար չէր կրնար եօթանասուն երկու ունեցողի չափ արագ երթալ, Քօքօ ամբարտաւան ու փառասէր մարդ,չթողուց որ մեծ նաւերը սկսին կռիւը, եւ առաջին հարուածը ինք տալու փափաքէն, առաջ անցաւ եւ խոլ վազքով մը խոյացաւ Թրքական նաւերուն վրայ:

Ծիշդ այս վայրկեանին, յանկարծակի խզուած լռութիւնը ապուշ կտրած յարձակողներուս հասկցուց թէ Թուրքերը կը հսկէին: Թնդանօթի առաջին հարուած մը Քօքոյի նաւուն քիթին հանդիպեցաւ, առանց բնաւ վնասելու, բայց անմիջապէս այս առաջինին ետեւէն արձակուած երկրորդ հարուած մը մէկ կողմէն միւսը ծակեց անցաւ նաւը եւ «Հայր մեր » մը ըսելու ժամանակ չեղած, խեղճ նաւը հրամանատարով, նաւաղներով ու ըսպաներով միասին ծովին յատակը սուզեցաւ :

« Ամէնքս ալ, ի տես այս բանին, չափազանց մեղքցանք զիրենք, մանաւանդ որեւէ կերպով օգնութիւն ալ չէինք կրնար հասցնել անոնց: «Ֆուստա»ի այս կերպ ընկղմիլը չնշմարեցին անգամ ճիշդ անոր ետեւէն թիավարող թեթեւ ցսկանաւին մարդիկը, եւ անոր ետեւէն կռիւի կ'երթային, միշտ կարծելով թէ ան իրենց առջեւն է եւ թէ ամէն բան լաւ կ'երթայ :

Զարմանալի չէ որ չտեսան ասիկա, որովհետեւ ռմբաձիգներն ու հրացանակիրները այն աստիճան մուխ ու ծուխ կ'արձակէին ու ամէն կողմէ եկող գոռում գչումները այնքան սարսափելի էին որ ,բացարձակապէս անկարելի էր ոեւէ բան տեսնել: Արդ, այդ երկրորդ ցսկանաւն ալ երբ այսպէս անտեղեակ կը յառաջանար, յանկարծ Թուրքերը իրենց երկու ռմբաձիգները արձակեցին, ու անոնց ռումբերը զարկին անոր մէջտեղին եւ մէկ կողմէն միւսը ծակեցին: Նաւուն փորին մէջ գտնուող երկու հոգի վիրաւորուեցաւ : Անմիջապէս բոլոր նաւաղները իրենց վերարկուներով գոցեցին ռումբերուն բացած ծակերը , անանկ որ ցսկանաւը, թէեւ կէսը ջուրին մէջն էր, գէշ աղէկ կրցաւ ջուրին երեսը կենալ եւ թիակի ուժով ետ դարձաւ Շղթային ետեւ իր նախկին տեղը ու ազատեցաւ:

Այսպէս ըրին միւսներն ալ ու ցռուկները ետ դարձուցին: Թուրքերը տեսան մեր փախուստը ու դառնօրէն արտասուելը՝ մեր պարտութեան վրայ· չափազանց կը մեղքնայինք նաեւ մեր բազմաթիւ խեղճ ընկերները, Աստուած հոգինին լուսաւորէ :

(Շար·)

Երեք պայմաններ

ՔՈՐԷԱՅԻ ՄԷՋ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Ամերիկեան աղբիւրներու համաձայն, Քորէայի մէջ կռուող ազգերու ներկայացուցիչներուն մասնակցութեամբ գումարուած ժողովին մէջ, խաղաղութեան ձեռնարկներու մասին խօսք չէ անցած: Այսուհանդերձ, խորհրդաւոր մթնոլորտ մը կը տիրէ Ուաշինկթընի մէջ: Արտաքին Նախարարութիւնը չուզեր պատասխանել այս մասին եղած հարցումներուն:

Իրազեկներ, սակայն, կը հաւաստեն թէ ՄԱԿի միջնորդութեանց յանձնախումբը պատրաստելու վրայ է զինադադարի առաջարկ մը, որ պիտի ներկայացուի յարմարագոյն պատեհութեամբ: Կը կարծուի թէ այս առաջարկը կը պարունակէ երեք գլխաւոր կէտեր.— 1) Անմիջական զինադուլ բոլոր ճակատներու վրայ. 2) Պատուար - շրջանակի մը ստեղծումը 38րդ զուգահեռականին վրայ, 35 քիլոմեթր լայնութեամբ. 3) ՄԱԿի հովանաւորութեան տակ գումարումը խորհրդաժողովի մը, որ պիտի ուսումնասիրէ միացեալ եւ անկախ Քորէայի մը ստեղծումը:

Ամերիկեան կառավարութիւնը համաձայն է այս երեք պայմաններուն, բայց բացարձակապէս կը մերժէ յանձնառութիւններ ստանձնել Ֆորմոզայի պարպումին եւ ՄԱԿի մէջ Չինաստանի անդամակցութեան մասին:

Միւս կողմէ, դաշնակից ուժերու ընդհ. հրամանատար զոր. Ռիճուէյ ստանալու վրայ է այն բոլոր նոր հրահանգները, որոնք անմիջապէս պիտի գործադրուին, եթէ համայնավարները մերժեն խաղաղութեան առաջարկը:

ՀԱԶԱՐՆԵՐՈՎ ԱՆՁՆԱՏՈՒՐ Կ'ԸԼԼԱՆ

ՄԱԿի ուժերը կը շարունակեն իրենց յառաջխաղացումը, հակառակ տեղատարափ անձրեւներու եւ կը հետապնդեն 150.000նոց չինեւքորէական բանակը, որուն նահանջը, խուճապահար փախուստի մը կերպարանքը առած է: Դաշնակից զօրամասերը 6 կէտերու վրայ անցած են զուգահեռանը: Զունչոնի շրջանի եռանկիւնին մէջ, ջարդուած ու սպառած 55.000 Չինեւքորէացիներ, յուսահատական ճիգ ի գործ կը դնեն պաշարումէ խուսափելու համար: Ամերիկեան հրասայլերու օղակը աւելի կը սեղմուի ասոնց վրայ: Ուրիշ ճակատամասերու վրայ, կարմիրները, հազարներով անձնատուր կ'ըլլան ՄԱԿի ուժերուն: Խուճապը այնքան մեծ է, որ մեծ քանակութեամբ սննդամթերք ու զինամթերք կը լքեն փախուստի ճամբաներուն վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հանրապետութեան նախագահի ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ կիրակի օր: Ասկէ առաջուան ընտրութեան մէջ ոչ ոք շահած էր օրինաւոր մեծամասնութիւնը: Այս անգամ կային երկու թեկնածուներ միայն: Նախագահ ընտրուեցաւ ընկերվարական կուսակցութեան թեկնածուն, զօրավար Քէօրնըր, Վիէննայի քաղաքապետը, 2.172.806 ձայնով: Միւս թեկնածուն, Տօքթ. Կլայնըր (ժողովրդական) ստացաւ 2.004.290 ձայն:

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ եւս կիրակի օր տեղի ունեցան քաղաքապետական ընտրութիւններ, առանց որեւէ լուրջ միջադէպի: Արդիւնքը յայտնի պիտի ըլլայ այսօր:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԳԻՏՆԱԿԱՆ Պ. Ժոլիօ Քիւրի, դիմած էր ՄԱԿի ամերիկեան պատուիրակութեան նախագահ Պ. Օսթինին, խնդրելով անոր միջամտութիւնը, որպէսզի «Խաղաղութեան Միջազգային Խորհուրդը» (համայնավար) լսուի ՄԱԿի կողմէ: Պ. Օսթին իր պատասխանին մէջ կ'ըսէ, թէ «Խորհուրդը պէտք է Մոսկուա եւ Փեքին դիմէ, եթէ անկեղծօրէն կ'ուզէ նպաստել խաղաղութեան»:

ԸՆՏՐԱԿԱՆ պայքարը պաշտօնապէս սկսաւ երէկ: Երեսփոխանական թեկնածուներու ցանկերը փակուեցան կիրակի կէս գիշերին: Շաբաթ կէս գիշերին փակուած էին նաեւ «խնամութեանց» կամ գործակցութեանց յայտարարութիւնները: ═ Զօր. տը Կոլ, նախընտրական նոր ճառ մըն ալ խօսելով, մեղադրեց ֆրանսական կառավարութիւնը, թէ « չափազանցուած դիրք մը » շնորհած է Մ. Նահանգներուն Մարոքի մէջ: «Դաշնակիցները պէտք է դաշնակիցներ մնան եւ ոչ թէ դառնան տէր - տիրական»:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ բազմաթիւ շրջաններուն մէջ, վերջին օրերուն տեղացած անձրեւները, իրենց հուներէն դուրս հանած են կարգ մը գետեր: Գրիանսոնի մօտերը, ելեկտրական հոսանքի ընկերութեան կարգադրութեամբ, քանդուած է ջրաթումբի մը մէկ մասը, որպէսզի ազատ անցք ունենայ յորդած ջուրի հոսանքը: Կարոն եւ Լուառ գետերը սկսած են ողողել դաշտերն ու բնակարանները: Աւատ ձիւն եկած է Օվէրնեղի բարձունքներուն վրայ:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

2 Յունիս, շաբաթ գիշեր, մինչեւ լոյս, Variétésի մէջ:

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 3ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» տան մէջ:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱՆԿԷՆԻ մասնաճիւղի հանդէսը կիրակի, 3 Յունիս, ժամը 15էն կէս գիշեր: Գեղարուեստական բաժին եւ պարահանդէս, 30 rue de la Libération, Անկէն:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

Փարիզի երկհազարամեակի տօներուն առթիւ, Սորպոնի Պատմական Թատրոնի խումբը, այս Չորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի (30 եւ 31 Մայիս), ժամը 8.45ին, Սորպոնի մեծ բակին մէջ բացօթեայ կը ներկայացնէ Եւրիպիդէսի ՄԷԴԷԱ թատերախաղը, բեմադրութիւն Քասվիէ տը Քուրվիլլի, երաժշտութիւն Լիւք Անտրէ Մարսէլի, գիմակաւորում Վիտրովիչի: Տոմսերու գինը՝ 450 եւ 300, ուսանողներու համար՝ 200 ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Նշան Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Մուրատեան, Միսաք եւ Կարպիս Մուրատեաններ եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Խարբերդ - Եղեգի Բարեսիրաց Միութեան եւ ամէն անոնց որոնք հաճեցան ներկայ ըլլալ ողբացեալ Այրի Տիկին Խըրմըզ Մուրատեանի (ծնեալ Գարրիէլեան, Խարբերդի Եղէգի գիւղէն), յուղարկաւորութեան եւ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ !

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ: Կիրակի, Յուլիս 1ին, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ: (Յետաձգուած, չխաչաձեւելու համար «Ալմաստ»ի ներկայացումը):

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Հ. Յ. Դ. Կեդր. Դիւանը ստացած է սակաւաթիւ օրինակներ:

«ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ»

Հ. Յ. Դ. 60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԻԹՈՎ

636 մեծադիր էջ, 80 նկարներով

Գինը 1500 ֆր., թղթատարի ծախքով 1625:

Դիմել ընկեր Գ. Բալյեանի, 16 rue des Basserons, Montmorency (S. et O.):

Կը ծախուի Հրանտ Սամուէլ գրատուն, 51 rue Monsieur le Prince:

ՓՈՒԹԱՑԷՔ ՈՒՆԵՆԱԼ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐԷՆ

«ՆՈՐ ՔՆԱՐ»

Ձայնագրուած, պատկերազարդ եւ ընդարձակ Երգարանին, որ սպառելու վրայ է: ՄՆԱՑԱԾ ԵՆ ՀԱԶԻՒ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏԱՍՆԵԱԿ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ ԵՒՍ: Դիմել «Յառաջ»ի հասցէով՝ հրատարակիչին: Գինը՝ 1500 ֆրանք, փոստի ծախքն ալ միասին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սրբուհի Գափանճեան (ծնեալ Ասլանեան), (Վառնացի, Պուլկարիա, այժմ Պոլիս), մօր անունը Արաքսի, կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Տիգրան Ասլանեան որ պատերազմէն առաջ Փարիզ կը գտնուէր: Արհեստով սափրիչ, Պէլվիլի մէջ: Տեղեկացնել (մեռած կամ ողջ) Պետիկեանի, 11 rue Nouvelle, Ալֆորվիլ (Seine):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Աղաւնի Ուզունեան կը փնտռէ քոյրը, Հայկուհի, (ծնեալ Գալուստեան), (մայրը Գոհար, հայրը Օննիկ) եւ ամուսինը Մկրտիչ Ջէլէվէկեան, 1933ին կը գտնուէր Ռոման (Drôme): Իմացնել 33 rue Pierre Brossellet, Առնուվիլ լէ Կոնէս, (S. et O.):

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սոփպողաբար կ'ուզուի այր մարդ մը կամ կին մը իբրեւ խոհարարի օգնական:

Անձամբ դիմել Թերթիս վարչութեան, ամէն օր ժամը 1էն 5:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է ընկերա - համակրական դասախօսութիւն մը, Պուլվար Օտտոյի մէջ, այս երեքշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Դասախօս ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ: Սիրով կը հրաւիրուին Վռամեան ենթակոմիտէի ընկերները, Նոր Սերնդականները, եւ Կապոյտ Խաչի անդամուհիները:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական գումարումը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրահին վերնայարկը: Կը խօսի Հ. Ղեւոնդ վրդ. Քիլէճեան: Նիւթ՝ Քրիստոնէութիւնը եւ Հայերը: Մուտքը ազատ է:

— Արեւմուտքի լսարանը իր մօտաւոր մէկ երեկոն պիտի նուիրէ Պետրոս Դուրեանի ծննդեան հարիւրամեակին:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Տօղրամաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տաճատ Տօղրամաճեան եւ զաւակները, Պ. Հայկազուն Տօղրամաճեան, Տէր եւ Տիկին Հայկուհի Մուշմուլեան (Տիթրօիթ), Տէր եւ Տիկին Սիսակ Տօղրամաճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ալիս Ճունկուրտաեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՈՎՍԱՆՆԱ ՏՕՂՐԱՄԱՃԵԱՆԻ

(Պրուսացի, Մեծ Նոր գիւղէն)

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը պիտի կատարուի այսօր երեքշաբթի, 29 Մայիս ժամը 15.30ին Շավիլի մատրան մէջ: Բնակարանին հասցէն է 1 rue des Trois Champtiers, Շավիլ:

Կը խնդրուի ներկայս մահազդ նկատել:

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ ՄԸ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Որ գիտնայ լաւ ֆրանսերէն, բաւականաչափ dactylo եւ համարակալութիւն, սահուն խօսակցութեամբ եւ աշխոյժ: Դիմել՝ NEOMAILLE, 93 rue Reaumur,, Paris (2):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 30 MAI 1951 Չորեքշաբթի 30 ՄԱՅԻՍ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6469-Նոր շրջան թիւ 1880
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՒԱՐԱՅՐ ԵՒ ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ

Երկու պատմական Թուականներ — 451 եւ 1918 — անջնջելի կերպով դրոշմուած են բոլոր ազատատենչ Հայերու սրտին մէջ :

Երկու անմոռանալի անուններ սերտօրէն կապուած են այդ Թուականներուն — Աւարայր եւ Սարդարապատ :

Տասնըհինգ երկար դարերու անջրպետ մը կը զատէ այս երկու Թուականներն ու անունները, սակայն անոնք ո՛րքան մօտիկ են իրարու եւ ո՛րքան՝ նման :

Աւարայրը ծնունդն էր հինգերորդ դարու մեր հոյակապ Ոսկեդարին :

Հեթանոս Հայաստանին յաջորդած էր քրիստոնէութիւնը չորրորդ դարու սկիզբը, բոլորովին յեղաշրջելով հին կրօնքով եւ հին օրէնքներով սընած եւ ապրած հայ ժողովուրդին կեանքը :

Նոր կրօնքին քարոզած սկզբունքները պարարտ հող գտան Հայաստանի մէջ եւ շուտով քրիստոնէութիւնը դարձաւ պետական կրօնք:

Ասիկա եղաւ սկիզբը նոր կեանքի մը, որ շատ չանցած քաղաքակրթութեան ճամբան լայն պիտի բանար հայ ժողովուրդին առջեւ :

Լուսաւորչի սերունդը արժանավայել կերպով շարունակեց սկսուած գործը եւ Մեծն Ներսէսի օրով քրիստոնեայ Հայաստանը չէն էր ու ծաղկեալ եւ հարուստ՝ հանրային, բարեսիրական հիմնարկութիւններով, եկեղեցիներով ու վանքերով, որոնք յետագային լուսաւորութեան մէկ մէկ վառարաններ դարձան :

Սահակ Պարթեւ եւ Մեսրոպ Մաշտոց՝ իրենց Երէց եւ Կրտսեր «Թարգմանիչներ»ով անկախութեան կռիւ է, որ կը մղէին Ե. դարուն սկիզբը : Կռիւ՝ տիրապետութեանը դէմ յունարէն եւ ասորերէն լեզուներուն, որոնք կաշկանդած էին Հայաստանեայց Եկեղեցին եւ կը սպառնային քրիստոնէութիւնը խորթ դարձնել հայ ժողովուրդին :

Եկեղեցական արարողութիւնները հայ ոսկեղենիկ լեզուով կատարելու ձգտումն էր, որ առաջնորդեց Ս. Մեսրոպը հայերէն այբուբեն յօրինելու:

Նոյն ձգտումն էր, որ մղեց Սահակ հայրապետն ու գործակիցները հայերէնի թարգմանելու Աստուածաշունչը՝ զմայլելի լեզուով մը :

Գրերու գիւտով՝ 412ին հայ ժողովուրդը ձեռք բերած էր իր մշակութային անկախութիւնը :

Քառասուն տարի չանցած, Սահակ Պարթեւի Թոռը՝ Վարդան Մամիկոնեան եւ իր քաջ ընկերները Աւարայրի ճակատամարտով հայ ժողովուրդին կ՚ապահովէին կրօնական ու քաղաքական անկախութիւն :

Ինչպէս Աւարայրը ծնունդն էր Ոսկեդարին, այնպէս ալ Սարդարապատը ծնունդն եղաւ տասնեւիններորդ դարու Հայկական Վերածնունդին:

Հինգերորդ դարու Սահակ Պարթեւին, Մեսրոպ Մաշտոցին, Ղազար Փարպեցիին, Մովսէս Խորենացիին, Եղիշէին, Կորիւնին եւ ընկերներուն ԺԹ. դարուն յաջորդած էին Աբովեան, Նալպանդեան, Ռուսինեան, Օտեան, Պէշիկթաշլեան, Ալիշան, Խրիմեան, Րաֆֆի, Գամառ Գաթիպա եւ փաղանգը մեր մտաւորականներուն, որոնք նոր Ոսկեդար մը կերտեցին՝ հայրենասիրութեան շունչ եւ ազատութեան ոգի ներշնչելով խոր քունի մէջ թաղուած հայութեան :

Անահաւասար կռիւ մղեցին մեր նախահայրերը Տղմուտի ափերուն վրայ: «Զարկին զարկուան, ինկան քաջ քաջ »:

Մեր հայդուկներն ալ անհաւասար կռիւ մղեցին Հայաստանի լեռներուն ու ծմակներուն մէջ, Զէյթունի, Սասունի ու Ղարաբաղի արծուեբոյներուն մէջ: Մուսա Տաղի, Վասպուրականի, Եդեսիոյ, Շապին Գարահիսարի եւ այլ ծանօթ ու անծանօթ վայրերու մէջ՝ յանուն հայրենիքի ազատութեան :

Յեղափոխական - հայրենասիրական գաղափարները պարարտ հող գտան սահմանին երկու կողմերը :

1878էն քառասուն տարի վերջ եւ Մեծ Եղեռնէն հազիւ քանի մը տարի անցած, 1918ի Մայիսեան կռիւներուն, հայ ժողովուրդը արարատեան դաշտին մէջ կերտեց նոր Աւարայր մը՝ ղեկավարութեամբ Արամի, նոր օրերու Վարդան Մամիկոնեանին: Ունեցանք նաեւ մեր Ղեւոնդ Երէցը :

Ինչպէս 1500 տարի հայ ժողովուրդը տօներ է

Շիւքրիւ Սարաճօղլու

Կ՚ԱՐԴԱՐԱՑՆԷ «ՎԱՐԼԸՔ»Ի ԿՈՂՈՊՈՒՏԸ

ԵԹԷ ԳՈՐԾԻ ԱՆՑՆԻ, ՆՈՐԷՆ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԷ

Թուրք թերթերը կը շարունակեն քրքրել Վարլըք վէրկիսի (Ունեւորութեան տուրք) կոչուած ալան - թալանի խնդիրը: Այս անգամ, նախկին վարչապետ Շիւքրիւ Սարաճօղլուն է որ իսկ կը լեցնէ կրակին վրայ :

Սարաճօղլու, որ ժամանակէ մը ի վեր Զուիցերիա կը գտնուէր, Պոլիս վերադարձած է: Այս առթիւ, օրագրողներուն հետ խօսելով, յայտարարած է հետեւեալը .—

— «Վարլըք»ի տուրքը իմ գործս է եւ այնքան իմս է, որ այսօր ալ եթէ գտնուիմ նոյն դիրքին վրայ եւ նոյն պայմաններուն առջեւ, անվարան կը պատրաստեմ «Վարլըք»ի նոր տուրք մը, օգտուելով առաջին տուրքին փորձառութենէն եւ մեր քաղած դասերէն: Այն ատեն կառավարութիւնը դէպի «էմիսիոն» (նոր թղթադրամ հանել) կ՚երթար, Ունեւորութեան Տուրքին շնորհիւ 300 միլիոնէ աւելի գումար մը քաշեցինք հրապարակէն. Կը խորհիմ թէ այսօր ալ կառավարութիւնը նոյն կացութեան առջեւ կը գտնուի»:

Ի պատասխան, հրապարակագիր Տօղան Նատի կը գրէ .— Իսատ Թէքէլի, որ «Վարլըք»ի ատեն ելմտական գործավարութեան խորհրդականն էր, ծանօթ գրքին անդրադառնալով կ՚ըսէ .— «Վարլըք»ի տուրքը ծնաւ սրտէն եւ մտքէն այն Թուրքին, որ խորապէս կը տառապէր տեսնելով որ երկրին մէջ մաս մը հայրենակիցներ կան որ շատ կը շահին եւ սակայն շատ քիչ տուրք կուտան, ընկերային պարտաւորութիւնները հեգնելու ատաճան »:

Կը հարցնենք, ո՞վ է եղեր այդ Թուրքը: Իսմէթ Ինէօնի՞ն, Սարաճօղլո՞ւն, Ֆուա՞տ Աղրալը՞, թէ ոչ նոյն ինքն՝ Իսատ Թէքէլին: Բարեբախտաբար, ազգը, 14 Մայիսին վերոյիշեալ անձնաւորութեանց հասկցուց թէ ինչպէս կը տառապէր իրենց ներկայութենէն:

Ուրիշ թերթեր ալ կը յարձակին Սարաճօղլուին վրայ, կծու խօսքերով: «Հիւրիյէթ»ի մէջ Սէտատ Սէմավի կը գրէ .—

« Մարդիկ կան որ իրենց գործած մէկ սխալին հետեւանքով թէ իրենց եւ թէ երկրին վարկը գետնին տակ կ՚անցընեն, եւ մինչեւ վերջին վայրկեանը չեն անդրադառնար թէ սխալ մը գործած են: Եթէ հարկ ըլլայ դասաւորել այսպիսի մարդիկը, նախկին վարչապետ Շիւքրիւ Սարաճօղլու անոնց գլուխը կուգայ :

« Ես կը կարծէի թէ «Վարլըք»ի տուրքին նշանաւոր հերոսը ծակ մը պիտի փնտռէր, ամօթէն պահուըտելու համար: Մինչդեռ այդ հերոսը իր գիտակցութիւնը կորսնցուցած՝ ելեր է նորէն ազգին խօսք ուղղելու: Ոչ, Սարաճօղլու, ոչ թէ դուն, այլ քու հոգիդ կրող մարդիկն ալ պիտի չկրնան այս երկրին մէջ «Վարլըք»ի նման ցնորքներ զառանցել: Այս երկրին մէջ ոչ ձեզի, ոչ ալ ձեզի պէս մտածողներուն գործ եւ դիրք չկայ այսուհետեւ»:

Պիւրհան Ֆէլէք կը գրէ « Ճումհուրիյէթ»ի մէջ.— « Կը լսէինք թէ «Վարլըք»ի հերոս Սարաճօղլու Շիւքրիւ պէյ անհանգիստ է: Հիմա իր խօսքերը կուգան հաստատել թէ իսկապէս հիւանդ է : Աստուած չընէ, եթէ ես Սարաճօղլուի տեղը ըլլայի, բերանս չէի բանար. որովհետեւ Հալք կուսակցութիւնը, որուն աւերակներուն վրայ կը պտտի այսօր, փլաւ մէկ քանի պատճառներով, որոնցմէ մէկն ալ «Վարլըք»ի տուրքն է :

Արդիւնքը այն եղաւ որ բոլոր ոչ-իսլամ տարրերը յետագային իրենց քուէները տան Դեմոկրատ կուսակցութեան :»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ Պ. Էչիսըն, ամերիկեան ձայնասփիւռէն խօսեցաւ Վրացիներուն ուղղուած ճառ մը եւ ըսաւ որ «ճշմարտութեան ալիքները կը վախցնեն համայնավարները»: Խ. Միութեան մէջ խօսուող ուրիշ լեզուներով ալ քաղաքական քարոզութիւն պիտի կատարեն, Ամերիկացիները.:

Աւարայրի դիւցազնամարտը ու պիտի տօնէ յաւիտեան, այնպէս ալ պիտի տօնէ միշտ նոր օրերու Աւարայր Սարդարապատը, որ մեզի տուաւ ազատ հայրենիք :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Խ. Միութիւնը կը հերքէ հաշտութեան զրոյցները

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ԿՌԻՒԸ ՄԻՆՉԵՒ ՈՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆ ՏԵՂԻ ՏԱՅ

ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդի պատուիրակը, Պ. Եաքով Մալիք, պատասխանելով ֆրանսական հեռագրական գործակալութեան թղթակցի մէկ հարցումին, իր մէկ ներկայացուցչին միջոցով յայտարարեց, թէ բացարձակապէս անհիմն է այն տեղեկութիւնը, որուն համաձայն, իբրեւ թէ Խ. Միութիւնը պատրաստակամութիւն յայտնած է բանակցելու զինադադարի մը մասին, Քորէայի մէջ, 38րդ զուգահեռականին վրայ :

Առաջին անգամն է որ Խ. Միութեան մէկ ներկայացուցիչը կը հերքէ՝ անցեալ շաբթու, ամերիկեան թերթի մը տուած այս լուրը, որուն համաձայն, Սովետները, Շուէտի միջոցով պաշտօնապէս հաղորդած են, թէ կ՚ընդունին այժմ Քորէայի մէջ եւ 38րդ զուգահեռականին վրայ վերջացնել պատերազմը :

Այս հերքումի կապակցութեամբ, ամերիկեան շրջանակները կ՚ըսեն, թէ դաշնակից ուժերը պիտի շարունակեն իրենց հակայարձակողականը Քորէայի մէջ եւ 38րդ զուգահեռականէն անդին, մինչեւ որ Փեքինը չուզէ բանակցութեանց մտնել: Միւս կողմէ, Ուաշինկթընի զինուորական ղեկավարութիւնը ուսումնասիրելու վրայ է այն նոր հրահանգները, որոնք պիտի տրուին Քորէայի զինուորական հրամանատարութեան, տեւապէս ճնշելու համար թշնամին, մինչեւ որ ստիպուի տեղի տալ, եւ զէնքերը վար դնել :

ՉԻՆԱԿԱՆ ԶՕՐՔԸ ՎՀԱՏԱԾ Է

Քորէական ռազմաճակատին վրայ կը շարունակուի կարմիրներու խուճապահար փախուստը : Չինեւքորէացիները, որոնք մեծ խումբերով անձնատուր կ՚ըլլան, բոլորովին բարոյալքուած են : Միայն մէկ օրուան մէջ յանձնուած են 3000 զինուորներ: Չունչոնի մօտերը անձնատուր եղած են 2000 սովահար կարմիրներ, որոնք անմիջապէս անունդ ստացած են Ամերիկացիներէն: Հարիւրաւոր վիրաւորներ փոխադրուած են թիկունքի հիւանդանոցները: Գերիներուն մէջ կան նոյնիսկ 15 — 16 տարեկան պատանիներ, ինչպէս նաեւ ազգայնական բանակէն գերի բռնուած Չինացիներ, որոնք մէկ տարի դաստիարակուած են համայնավար գիծերուն վրայ ցածէն թռելով եւ բարձրավար գիծերուն վրայ ծայցէն թռելով եւ բարձրախօս գործիքներու միջոցով, ճամբայ ցոյց կուտան անձնատուր ըլլալու տրամադիր կարմիրներուն :

Ինժէի եւ Չունչոնի եռանկիւնին մէջ պաշարուած 50—60 հազար կարմիրներու վրայ, օդակը հետզհետէ կը գոցուի: Ջանդուածային անձնատուութենէ զատ փրկութեան ուրիշ ճամբայ չէ մնացած անոնց համար: Կարգ մը կէտերու վրայ, կարմիրները, թարմ ուժեր կը նետեն ռազմադաշտ, իրենց ցրուած եւ ուղեկորոյս բեկորները հաւաքելու համար :

ԴԱՀԼԻՃԻ ՏԱԳՆԱ՞Պ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

Պարսիկ կառավարութիւնը, հեռագիր մը ուղղելով Լահէյի միջազգային դատարանին, տեղեկացուց թէ չի ճանչնար անոր իրաւասութիւնը, միջամտելու անգլեւիրանեան վէճին: Պատճառաբանուած պատասխան մըն ալ պիտի ղրկուի, անմիջապէս որ ստացուի անգլիական բողոքագրին բնագիրը: Այս նպատակով կազմուած է յատուկ յանձնախումբ մը: Յանձնախումբի անդամներէն Պ. Շահեկանի համաձայն, անհաւանական չէ նաեւ, որ Պարսկաստան հակաբողոք մը ներկայացնէ :

Մինչ այդ, տարակարծութիւնները հետզհետէ կը խորանան պարսիկ կառավարութեան անդամներուն միջեւ, ինչ որ կրնայ տապալել Տոքթ. Մոսատեղի դահլիճը: Պարսիկ թերթերու համաձայն, արտաքին, ներքին եւ ելմտական նախարարները որոշած են հրաժարիլ: Այս պարագային անխուսափելի պիտի դառնայ կառավարական տագնապ մը:

✕ Լահէյէն կը տեղեկացնեն թէ միջազգային դատարանի 14 դատաւորները սկսած են արդէն քննել բրիտանական կառավարութեան եւ Անգլեւիրանեան ընկերութեան բողոքագիրները : Եթէ պարսիկ կառավարութիւնը յամառի իր տեսակէտին վրայ եւ մերժէ նկատի առնել բրիտանական բողոքները, Անգլիա, դատարանէն պիտի պահանջէ որոշում մը արձակել Պարսկաստանի բացակայութեան: Եթէ Պարսիկները այս որոշման դէմ ալ հակառակին, այն ատեն, Անգլիա հարցը պիտի յղէ ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին, որուն տալիք որոշումը, սակայն, կրնայ վէթոյի ենթարկուիլ խորհրդային ներկայացուցչին կողմէ: Ամէն պարագայի տակ Անգլիա որոշած է հետապնդել իր դատը Լահէյի մէջ, եթէ երբեք Պարսիկները չուզեն բանակցիլ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ժողովին 62րդ նիստն ալ փակուեցաւ առանց արդիւնքի: Արեւմտեան պետութիւնները կը խորհին դիմել Մոսկուա, պահանջելով վերջ մը տալ այս երկարատեւ անորոշութեան :

ՍՈՎԵՏ. ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ... COCA-COLA

Ամերիկեան բարձր ճարտարարուեստի վարիչ մը ունկնդրութիւն կը խնդրէ Պապէն: Շուրջը երեք կարտինալներ՝ Պապը կ'ընդունի Ամերիկացին, որ կը յայտարարէ թէ կը փափաքի առանձին մնալ Գահակալին հետ, որովհետեւ գաղտնիք մը ունի հաղորդելիք: Դիտել կը տրուի թէ արարողական աւանդութեանց դէմ է այդ խնդրանքը, հետեւաբար կը մերժուի: Ամերիկացին շատ կը պնդէ, քիչ կը պնդէ, եւ ի վերջոյ գլուխ-գլխի մինակ կը մնայ Պապին հետ:

— ... Ամսական 50 հազար տոլար:

— Ո՛չ, կը պատասխանէ Պապը:

— 100 հազար տոլար:.

— Ամենեւին ոչ:

— 500 հազար տոլար:

— Ո՛չ ի վերայ ոչի:

Հետաքրքրութիւնը մարդկային է, նոյնիսկ հրեշտակային, այնպէս որ կարտինալները կը խորհին թէ մեղք գործած չեն ըլլար՝ եթէ ականջ դնեն խօսակցութեան, որ քիչ մը շատ կ'երկարէր:

— .. Մէկ միլիոն տոլար:

— Ո՛չ, միլիոն անգամ ոչ:

Ամերիկացին դուրս կ'ելլէ, կարմրած եւ քիչ մը շնչահեղձ: Ներս կը թափին կարտինալները, որոնք լսեր էին խօսակցութեան վերջին բառերը, մէկ միլիոն տոլա՜ր: Շփոթած, շուարած, շլմորած՝ կը հարցնեն թէ ինչո՞ւ կը մերժէ մէկ միլիոն տոլարը, երբ այնքան կարիք կայ յոտս գահոյից Սրբոյն Պետրոսի:

— Փոխարէն կը պահանջէ, որ բոլոր քարոզներուս եւ վուլերուս իբրեւ վերջաբան՝ գովեմ ու փառաբանեմ... Coca Colaն:

Սուրբ Ռուսիոյ,— ներողութի՛ւն, սովետ Ռուսիոյ,— մեծ ու պզտիկ գահակալները եւս, դիրքերը հրջելով, սովորութիւն ըրած են հիմա մեզմէ պահանջել որ խորհրդային հայրենասիրութիւն երգենք հացի ժամանակ, լացի ժամանակ, լահանա ծախելու ժամանակ, քիթ խնջելու ժամանակ, ամէ՛ն ժամանակ: Վա՜յ՝ եթէ մոռնաս:

Իրաւունք չունինք առարկելու թէ ինչո՞ւ սպաննուեցան Բակունցները, որոնք հայրենասիրութիւն երգած էին՝ պահանջելով արեւմտեան մեր դերի հայրենիքը կամ ուրիշ հողեր: Իրաւունք չունինք հարցնելու թէ ինչո՞ւ «հայրենիք» բառն անգամ ոճիր կը համարուէր արտասանել «հայրենակա՛ն պատերազմէն» առաջ, ու բանաստեղծները «երկիր» միայն կ'երգէին(*): Իրաւունք պիտի չունենա՞նք բացատրութիւն պահանջելու նաեւ վաղը, եթէ այսօրուան «հայրենասիրութիւն» երգողները գնդակահարուին յանկարծ, հովին ուղղութեան փոփոխութեան հետեւանքով՝ աշխարհի «ամէնէ՛ն ազատ երկրին» մէջ:

Մեր իրաւունքն է միայն homme - sandwich ըլլալ,— մեր կուրծքէն եւ կռնակէն կախել երկու տախտակ, որոնց վրայ, այսօր, պիտի գրուի «կեցցէ՛ քամառատ Մուսթաֆա Քէմալ», իսկ վաղը պիտի տպուի պատկեր մը՝ Սթալին ու Հիթլէր ձեռք ձեռքի տուած, եւ ո՞վ գիտէ, օր մըն ալ դարձեալ, պիտի տեսնուի Մոսկովն ու Մէհմէտճիկը «Թաման պար» բռնած երբեմնի Հայաստանի սովետական հողերուն վրայ:

Բայց homme - sandwich չա՛տ, արեւմտեան «իմպերիալիստական» երկիրներու մէջ՝ զորս Մոսկուա կ'օգտագործէ իբրեւ մարդագետին, պարարտացնելու համար մէկուն կզակը, միւսին դմակը: Ես չեմ նախանձիր սովետադրօշ հնդկահաւին գիրուկ կարմիր թուշերուն, որոնք կը կախուին վզին վրայ, ոչ ալ նոյն մարդագետնի մարդոց հոթենթոթեան դմակին, որ մրցակցութեան զայրոյթ կը պատճառէ մերինոսներուն, բայց չեմ գիտեր թէ ինչո՞ւ եւ ինչի՞ս կը նախանձի Լոնտոնի նախկին հոգեւոր հովիւը, — այժմ սովետական եայլաներուն մէջ,— ծանօթացէ՛ք, Աբէլ ծայրագոյն վարդապետ Նազարեան, որ յանկարծ, առա՛նց պատճառի (*), կը յարձակի Հայու dignitéին վրայ, անուանելով զիս հայրենադաւ,— անարգանք մը որ համազօր է ամենածանր դատապարտութեան՝ բոլոր քաղաքակիրթ ժողովուրդներու մէջ, վճիռ մը որ կը տրուի բարձրագոյն ատեաններու կողմէ՝ անառարկելի փաստերու քննութեամբ:

Ես Հայու իր dignitéին մասին բան մը չեմ գրած՝ յականէ անուանէ: Բայց երբ հարկ կը տեսնէ եւ պատրուակ կը ստեղծէ, կրնա՛մ այստեղ ներկայացնել զինք՝ սարկաւագութենէն մինչեւ եկեղեցպանութիւնը Լոնտոն բնակող անհատի մը հաշուոյն, «Ազատ Եկեղեցի»ի յօդուածագրութենէն մինչեւ «Ազատ Խօսքի» ճամարտակութիւնը անծանօթ դրամատան մը հաշուոյն, միջանկեալ՝ Ռէնսի բարձունքներուն վրայ ցուցադրած «պախալի» տաղանդը démon du midiի հաշուոյն, (կը հասկնա՞յ արդեօք այս բացատրութիւնը, — ռամիկ Ֆրանսացին կ'ըսէ les aiguilles du midi հակադրութեամբ՝ ռուսերէն փալավինա շէսթովո բացատրութեան): Իր մասին՝ ինչ որ չեմ գիտեր, այն է միայն թէ զուարճանալո՞ւ համար կը կատարէ աջ - ձախ զարնելու այս փորձերը (գտա՛ւ զինք զուարճացնողը), թէ զուարճացնելու համար անոնք որ «հայաստանասիրութեան» ախոյեան, Մոսկուայէն agréé, Հայաստան կը ծախեն հրապարակին վրայ լահանայի թոփի պէս, իրենց շողինքը կը վաճառեն իբրեւ douceurs d'Arménie:

Ինծի երբեմն ըսած են թէ պարապ գլուխ չէ այս մէկը, — ապտալն ալ խելացի կը կարծուի՝ մինչեւ որ բանայ բերանը: Մերինն ալ բացաւ բերանը,— ուստի այսօր հրապարակ կ'իջնեմ ցոյց տալու համար իր fumisterieն եւ յայտարարելու թէ ա՛յս աստիճան յանդգնութիւն, մտքի ա՛յս աստիճան աղքատութեան մէջ, կարելի էր միայն Եւրոպայէն տանիլ Ասիա, բայց ոչ երբեք Ասիայէն բերել Եւրոպա: Ընդունելով որ առնուազն ամիսը մէկ անգամ պէտք է խարազանել այսպիսի fumisteները, որոնք Եւրոպա եկած են՝ բայց բան չեն սորված, գիրք մը չեն բացած, գաղափարներու ջրվէժին չեն հետեւած, ցաւ է ինծի խոստովանիլ թէ, ամէն անգամ որ յօժարած եմ վիճիլ, գզուանքով ու նողկանքով լեցուած է հոգիս: Բախտս այսպէս է եղեր, ի՞նչ ընենք՝ պէտք է համակերպիլ:

Ուրեմն, առաջին առթիւ, այս մարդուն օձիքէն բռնած՝ կը հարցնեմ.

1.— Տեղ մը կարդացա՞ծ է թէ ի՛նչ կը մտածեմ Հայաստանի մասին, Ռուսիոյ մասին, Թուրքիոյ մասին, նոյնիսկ անգլեւամերիկեան աշխարհակալութեան մասին: Որո՞նք են իմ կարծիքներս այդ նիւթերուն իւրաքանչիւրին մասին, եւ ինչո՞վ կ'ապացուցանէ հայրենադաւութիւնս, (հարկաւ այս բառին իմաստը գիտէ՝ եթէ petit paranoïde մը չէ):

2.— Ամէն Հայ մտաւորական իրաւունք ունի՞ ազատօրէն մտածելու, տեսակէտ յայտնելու իր ժողովուրդին բարօրութեան համար, դէթ արտասահմանի մէջ:

Այս հարցումին զուգընթաց՝ իրաւունք ունի՞մ իրմէ տարբեր մտածելու իմ ժողովուրդիս պատմութեան եւ ճակատագրին մասին,— տարբեր հարց թէ աշխարհի ամէնէն թշուառ արարածը պիտի համարէի ինքզինքս՝ եթէ մտածէի նմանօրէն իրեն:

3.— Կրնա՞մ հայրենուրացութեամբ դատապարտել ո՛վ որ, ամբողջական համարելով արդի Հայաստանը, կամ անոր աճման ու զօրացման վախճանական վճիռը յանձնելով օտարին, ու վերջապէս չըմբռնելով պատմափիլիսոփայութիւնը հայկական հարցին (ծագումը աւելի հին քան քրիստոնէութիւնը), չի հետաքրքրուիր մեր ազգային պահանջներով արեւմտեան Հայաստանի վրայ, (զանց կ'առնեմ գիտական տարազը վերջին երկու բառերուն մասին), ատիկա երբեւիցէ հաճելի ըլլայ Մոսկուայի կամ ոչ: Այս քիչ մը ակադեմական հարցումին ըմբռնումը քակելու եւ ուսումնասիրելու համար բաւական չէ հայրենասիրութիւն երգել... ա լա Coca Cola:

Այս երեք հարցումներէն ետքը, քանիցս պիտի ցնցեմ նախկին վարդապետին մօրուքը՝ այն մեղադրանքով թէ, փո՛ր մը հացի համար, կ'աշխատի ազգին կէսը միւս կէսին դէմ հանել: Հայ ժողովուրդին կէսը Թուրք անուանել: Արեւմտեան Հայաստանի մեր անմահ Ֆէտայիները ծաղրել, (Հերոս մռնչեց... հէ՞, սպասէ՛, ես կը սորվեցնեմ քեզի բո՛ւն երգը): Արեւմտեան արդի գոհարափայլ հայերէնը նսեմացնել (դէթ հայերէ՛ն գիտնար՝ ինքը), ու վերջապէս արտասահմանի հայկական արժէքները պզտիկցնել: Եւ այս ամէնը՝ որպէսզի հաճելի ըլլայ Մոսկուային,— Հայաստան պաշտպանելու համար չէ, այս տիրացուն Հայաստանի կազմութենէն առաջ ալ դէմ էր «մռնչող հերոսներուն», որոնք Դաշնակցական էին, Հնչակեան էին, արեւաճակատ երիտասարդներ էին, Դաշնակցական Անդրանիկի եւ Հնչակեան Ժիրայրի կորիւններն էին, որոնց մռնչիւններէն կը դողդղար ոչ միայն սուլթանին, այլեւ այս տիրացուներուն, ցարերու լաքէներուն, Պապը-Ալիի հայ աղաներուն սիրտը: Ո՛չ, այս խաւարակուռ «մտաւորականը» Հայաստան պաշտպանելու համար չէ որ կը բարբառի, Հայաստան couverture է՝ շարունակելու համար իր հակայեղափոխական պայքարը եւ Ռուսին ոտքը լզելու արարողութիւնը:

Այս ամէնը հաճո՞յք կը պատճառէ իրեն, լա՛ւ: Բայց եթէ, իր մտաւորական սնանկութիւնը ապացուցանելու ժամանակ, ես ալ իմ կարգիս՝ զուարճանալու համար, հաստատեմ նաեւ, 1947 Յուլիս 18ին հրատարակուած իր ինքնակենսագրութենէն քաղուածաբար, թէ մեր վարդապետը «Թոթովալեզու եւ ծանրակշիռ» հարուստին վայել չէ գտեր «գեղադէմ» կինը՝ Աշըրդեան ղերդաստանի աղջիկը «աշըրդ» վարդապետի՛ն միայն արժանի համարելով, Թող չցաւի երբեք նախկին էջմիածնականը: Այդ պարագային՝ կ'ընդունիմ իր կնոջ վճիռը, իբրեւ ժիւրիի վճիռ.— Յանցաւո՞ր եմ եթէ կը յարձակիմ մէկու մը վրայ, որ վիրաւորեր է իմ ամէնէն նուիրական զգացումս, Հայու dignitéս, որու համար կ'ապրիմ, որով կը հրճուիմ, որմէ բարձր՝ ո՛չ Մոսկուա կը ճանչնամ, ո՛չ ալ երկինք: Յանցաւո՞ր եմ, երբ, ինքզինքս պաշտպանելու ժամանակ, կատո՛ւ կ'ըսեմ կատուին, իսկ Պուալոյին միւս ծանօթ բառն ալ՝ Նազարեան Աբէլ ծայրագոյն վարդապետին, յուխտէն էջմիածնայ Միաբանութեան, ուսեալ ի Ցիւրիխ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Այն հայրենիքը, ընկե՛ր, զոր դուն եւ ես կը սիրենք, «մի գաղափար է, որ կապուած է մանրը - սեփականատէրի կեանքի տնտեսական պայմանների հետ», կը գրեն Լէնինի աշակերտները: Ու կ'աւելցնեն թէ «դրամատիրական երկիրներու մէջ, գիւղացին կապուած է ա՛յն հողին՝ ուր ծնած է, հետեւաբար հայրենիքի իր սէրը նեղ է, սահմանափակ կամ խաթարուած», եւ օրինակ կը բերեն գերման բանաստեղծի մը հետեւեալ ոտանաւորը ·

Սա իմ խրճիթս է,
Զոր դուք չէք շինած:
Սա իմ օջախս է,
Որու տաքութեան համար
Դուք կը նախանձիք ինծի:

Ու մեկնելով այն «լոզունգէն» թէ «պրոլետարը հայրենիք չունի», իբր թէ գերման բանաստեղծին գաղափարին դէմ ծառացած, Մարքս եւ Էնգէլս կը հայհոյեն մանր - սեփականատիրական հայրենիքին, ճիշդ այս բառերով·— «Սա իմ աղբակոյտս է, զոր դիզեցի ես, կինս, երախաներս եւ անասուններս»: Առէք ձեզի, հիմա, հայրենիք եւ երգեցէք ... :

(*) Զիս «հայրենադաւ» կ'անուանէ... Տաշխաթունիի նամակին առթիւ: Իսկ անցեալ օր, «ծախուած» կ'անուանէր զիս... Փարիզի Հայոց եկեղեցիին վերաբերեալ անցուդարձի մը առթիւ: Ես լուր չունիմ թէ Հայերը եկեղեցի ունին Փարիզի մէջ, լուր չունիմ թէ ընտրութիւն կը կատարեն եկեղեցիին մէջ,— ինչո՞ւ, ժամկո՞չ ընտրելու համար, մէկ հատը բաւական չէ՞: Եղբա՛յր, ծախուէ՛ի, բայց շնորհքով բանի մը համար ծախուէի: Յետոյ գիտեմ թէ ամէնէն սուղ վճարողները Մոսկուայի մարդիկն են, Նազարեան այդքան խելք ունի՝ Մոսկուայի կը ծախուի, ես խելք չունի՞մ որ գրպանը ծակ Դաշնակցականներուն կը ծախուիմ: Ներողութի՛ւն, ծակաչք չեմ Նազարեանին պէս, որ վերջերս կ'արտայայտէր ծանօթ սակարանին վիվլուկը՝ երբ լսուեր է թէ նոր մեքենաներ կը մտնեն հայ տպարանէ մը ներս: Խօսքը մեր մէջ, փարայի պէտք չունիմ, ի՞նչ պիտի ընեմ փարան, օ՞ղ պիտի առնեմ «գլխէ հանած» կնկանս: Զիս «ծախուած» կոչելուն համար եւս ցաւ չունիմ,— դժուար չէ հաստատել թէ երեսուն արծաթը որո՞ւ գրպանին մէջ է: Չեմ ներեր զիս հայրենադաւ կոչելուն համար միայն,— զղջալ պիտի տամ էշ զռացնելու պէս: Միայն պիտի չգիտնամ թէ ինչո՛ւ այս մարդը, որ երբեք չէր յարձակեր կրաս, յանկարծ եւ առանց պատճառի՝ թեւիս դպաւ: Վեբէն հրամա՞ն:

Թուրքին «Ճակտին մուրը»

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ունեւորութեան Տուրքի (Վարլըք) ալան-թալանին առթիւ կը շարունակուի վէճը թուրք մամուլին մէջ: Նախկին տէֆթէրտար Ֆայիգ Էօքթէն վերջ հրապարակագիր եւ քննադատ Ուլունայ կը գրէ «Ենի Սապահ»ի մէջ·

— Որքա՛ն լաւ պիտի ըլլար եթէ «Վարլըդ»ի խնդիրը չնորոգուէր դարձեալ: Եկուր տես որ դոց չի մնար: Կուգայ օր մը ուր դէպքին հերոսներէն մին խղճի խայթ կ'ունենայ, կամ սիրտը պարպել կ'ուզէ եւ խնդիրը մէջտեղ կը հանէ դարձեալ: Մինչդեռ այս գործին մէջ առ յաւէտ լռել պէտք է: «Վարլըդի տուրք» անունին տակ, Թուրք հայրենակցին պարտադրուած գումարը այնքան եղերական եւ ամօթալի է, որ պարտաւոր էինք զայն ակամայ մոռնալ: Նախկին տէֆթէրտար Ֆայիգ պէյ, որ այս մասին խոստովանագիր մը հրատարակած է, որեւէ արդարացուցիչ կողմ չունի: Ան զոհ մը չէ, ինչպէս կը փորձուի պնդել: Զոհը ան է որ բռնօրէն փոսի մը եզերքը կը տարուի եւ իր կամքը նկատի չառնուիր: Իրեն կը մնար բողոքել կամ ընդդիմանալ եւ հակառակ պարագային հրաժարիլ ու հեռանալ: Ինչո՞ւ չհրաժեցաւ այդպէս: Ֆայիգ պէյ էֆէնտիին դուրսը գործ չէր պակսեր:

Ընդհակառակն, երբ հազարաւոր հայրենակիցներ արիւն կուլային այդ անիրաւ, անհաւասար օրէնքին լուծին տակ, ինք հանդարտօրէն անցաւ սեղանին շուրջ եւ ականջները փակեց անոնց ողբուկոծին առջեւ:

Հիմա ելեր է ըսելու.— Յանցանքը իմս չէ, այլ այսինչն է, այն ինչն է յանցաւորը: Այսպիսի խօսքեր հիմ չունին բացարձակապէս:

Պետութիւն մը երբ նեղ կացութեան մը մատնուի, բնական է որ կը դիմէ իր հպատակներուն օժանդակութեան: Բայց տոմար չի բանար եւ

խուլ չի դներ «խալամ», «ոչ խալամ» եւ «տէօնմէ» անուններուն տակ։ Իսկ անոնք որ չեն կրնար վճարել իրենց կարողութենէն վեր տուրքը, չեն խոստանգուիր, չեն կեղեքուիր ։

Օրինակներ պիտի տամ։ Քառասուն տարուան բարեկամ մը ունէի, չափազանց պատուաւոր, առաքինի մարդ մը։ Այս պատճառով տասնոց ալ չունէր եւ իբր պաշտօնեայ կ'աշխատէր վաճառատան մը մէջ։ Իրմէ պահանջեցին յիսո՞ւն թէ հարիւր հազարի մօտ գումար մը, որուն վրայ գաղափար անգամ չունէր։ Միւս կողմէ ծանր հիւանդութիւններ անցուցած էր եւ իր ծնօտէն ոսկոր հանած էին։ Մարդը հիւանդ վիճակի մէջ պատրաստեց պայուսակները, ամէն ինչ յայտնելով իր ընտանեկան պարագաներուն։ Կինը խենթի պէս վրաս վազեց, տեղ մը, մէկը կը փնտռէր, խեղճ ամուսնին իրական կացութիւնը պարզելու համար։ Ջանացի զինքը մխիթարել, ըսի թէ պիտի գամ զիրենք տեսնեմ, բայց չգացի, չկրցայ երթալ ամօթէս։ Այնուհետեւ չեմ գիտեր թէ ինչ եղաւ, մինչեւ այսօր ալ չեմ ուզեր գիտնալ։ Միայն թէ խեղճ մարդը Թուրք փաթրօն մը ունէր որ ըսեր էր իրեն. — «Քեզի այս դրամը փոխ տամ, յառաջիկային մաս առ մաս կը վճարես»։ Ան չէր ընդունէր, առարկելով որ տարիքոտ է եւ չի կրնար այդքան մեծ գումար մը աշխատելով վճարել ։

Սեմիհ Լութֆի, որ Պապը Ալիի ամենամեծ գրավաճառներէն էր, շատ տարի առաջ Թրքացած հայ հայրենակից մըն էր։ Մեծ ծառայութիւններ մատուցած էր երկրի մտաւորական կեանքին։ «Վարլըգ»ի կազմակերպիչները նկատի առին իր նախկին հայութիւնը եւ անանկ գումար մը դրեցին, որ մարդուն սրտին իջաւ եւ մեռաւ ։

«Գանաաթ» գրավաճառատան տէր եւ ծանօթ հրատարակիչ Իլիաս ալ ճզմուեցաւ ու մեռա՛ւ նոյնքան ահարկու բեռան մը տակ։ Իր հրատարակած գիրքերը միշտ լուրջ էին եւ օգտակար, չէր գիջանած «հեշտագրգիռ գրականութիւն» հրատարակելու։ Ինչ ըսել որ Հրեայ էր եւ մտած էր «ոչ-խալամ»ներու ցանկին մէջ ։

Քանի քանի հայրենակիցներ կը ճանչնամ, որոնք մեծ վաճառատուներու տէր էին եւ այսօր իբր պաշտօնեայ կ'աշխատին իրենց հիմնած հաստատութեանց մէջ։ Ամէնէն ցաւալին այն է որ այս տուրքը մեր վարկը նսեմացուց քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ։ Լաւ է որ այս մասին բացարձակապէս լուռ մնանք, մոռնալ ջանանք։ Ինչ ըսել տէֆթէրտար Ֆայիգ Էօքթէի, որ այս ցաւոտ խնդիրը քրքրեց։ Բուն ողբերգութիւնը իրն է ։

× «Սօն Փօսթա»ի մէջ Սէլիմ Ռակըպ Էմէճ խմբագրական մը նուիրած է այս նիւթին, մեղադրելով ուրիշներուն պէս Ֆայիգ Էօքթէն։ «Հէր Կիւն» թերթն ալ սապէս կը գրէ հրատարակուած գրքին եւ «Վարլըգ»ի մասին.— Ասիկա ողբերգութիւն չէ, այլ ճակատի մուր ։

ՊՐԷՄԸՐՀԱՖԸՆԻ (Գերմանիա) նաւահանգիստը հասան ամերիկեան այն շոգենաւերը, որոնք ամերիկեան 4րդ զօրաբաժինը կը փոխադրեն Եւրոպա։ Զօրամասերը դիմաւորուեցան Կեդր. Եւրոպայի դաշնակից ցամաքային ուժերու ընդհ. հրամանատար զոր. Ժիւէնի եւ Ֆրանսացի ու ամերիկացի այլ զօրավարներու կողմէ։

Օհան Տուրեանի Նուագահանդէսը

Ուրբաթ երեկոյ, 18 Մայիս, խուռն բազմութիւն մը լեցուցած էր Gaveau մեծ սրահը, ուր Օհան Տուրեան կը ներկայանար շահեկան յայտագրով մը։

Առաջին մասը նուիրուած էր Weberի եւ Beethovenի։ Երկու կտորներն ալ, ունենալով հանդերձ երաժշտական բարձր մշակոյթ, մատչելի են նոյնիսկ profane հասարակութեան մը։

Պէթհովէնը այն մեծ հանճարն է, որ կրնայ գոհացում տալ թէ երաժշտ. հասարակութեան, թէ միւսին՝ որ կը սիրէ երաժշտութիւնը իբրեւ արուեստի լաւագոյն արտայայտութիւններէն մին։

Տուրեան ղեկավարեց Obéronի ուվերթիւրը եւ էռօյիքան ձեռնհաս կերպով, ունենալով արդէն իր ճպոտին տակ Concerts Colonneի նման հանրածանօթ եւ վարպետ նուագախումբ մը։ Պիտի սիրէինք, սակայն, որ երիտասարդ եւ տաղանդաւոր մեր հայրենակիցը ըլլար աւելի զուսպ իր ղեկավարութեան ժամանակ,— կը շնորհաւորենք սակայն իր դոյզ ղեկավարութիւնը ։

Երկրորդ մասը շատ աւելի նուրբ էր, քանի որ երկու կտորները, Poème symphonique, եւ վերջինը, Lutte pour l'existence, Տուրեանին հեղինակութիւններն են։ Առաջինը սոփրանոյով կամ առանց անոր, արդի երաժշտութեան ելոյթ մը, ուր երբեմն զգալի էր հայկական ֆոլքլորիք théme մը։ Պիտի նախընտրէինք առանց սոփրանոյի, որովհետեւ սոփրանօն չէր համապատասխաներ երգին նիւթին, որ Զարենցի «Ես իմ անուշ Հայաստանի»ն էր։ Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան, որ ստանձնած էր այս սոփրանոյի դժուար բաժինը, ըրաւ իր կարելին՝ որուն համար կը շնորհաւորենք զինքը։ «Կեանքի պայքար»ը ուժեղ կտոր մըն է, բայց դժուար է երաժշտական հասկացողութեամբ կարենալ ճիշդ արտայայտութիւն մը ունենալ առաջին ունկնդրութեամբ տրուած կտորի մը մասին։ Արամ Խաչատուրեանի քոնչէրթօն աւելի յաջող լսած էինք նոյն Տուրեանին ղեկավարութեան տակ։ Այս անգամ նուագախումբը որոշ չափով նսեմացուց դաշնակի բաժինը։ Եթէ ուրիշ անգամ մը լսած չըլլայինք Պ. Զաւէն Խաչատուրեանը, պիտի չկարենայինք ճշգրիտ գաղափար մը կազմել իր դաշնակահարի արժէքին մասին։ Զաւէն Խաչատուրեան շատ լաւ դաշնակահար մըն է, որ կրցաւ միայն պարկեշտ մնալ առանց կարենալ արտայայտելու իր տաղանդին ամբողջ չափը։ Խաչատուրեանի քոնչէրթօն միջազգային արժէքով կտոր մըն է, որ պատիւ կը բերէ իր հեղինակին եւ իր ազգին։

Ընդհանուր առումով, յաջող բայց ոչ բացառիկ նուագահանդէս մըն էր, որ քիչ մը յուսախաբ ըրաւ անոնք որ Palais de Chaillotէն հետեւած են Տուրեանին եւ շատ աւելի մեծ յոյսեր դրած էին իր յառաջդիմութեան վրայ։ Վստահ ենք, սակայն, որ Տուրեան՝ օժտուած իրաւ երաժիշտի մը բոլոր ձիրքերով, պիտի տայ այն զոր կը սպասենք իրմէ, ըլլալով քանի մը տարիէն առաջնակարգ ղեկավար մը եւրոպական ըմբռնումով։ Հոն հասնելու համար, նոյնքան վստահ ենք որ Ֆրանսահայ գաղութը պիտի ըլլայ միշտ Տուրեանի կողքին, ապաւէն մը ըլլալով այս երիտասարդ երաժիշտին՝ այն դժուար ասպարէզին մէջ որ իրն է ։

INTERIM

Ի՞ՆՉ ԲԱՆ Է ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԸ

Պատկան իշխանութեանց համաձայնութեամբ, ամերիկեան «Լուք» պարբերաթերթը հրատարակած է յօդուած մը, պատկերացնելով հիւլէական ռումբի մը 1951ի մոտէլին արտաքին կերպարանքը ։

Ռումբը կը նմանի պողպատեայ աշտարակի մը կամ տաք ջուրի մեծ կաթսայի մը, կլոր քիթով։ Ռումբին գլուխը կոնաձեւ է, բայց կը վերջանայ թեւակներով շրջապատուած տափակ սկաւառակի մը վրայ ։

Երկայնութիւնը մօտաւորապէս 20 ոտք է (7 մեթր) եւ տրամագիծը 10 ոտք (3.5 մեթր)։ Կը կշռէ 10.000 փաունտ (4540 քիլօկրամ) եւ կը պայթի՝ օդանաւէ մը արձակուելէն 40 երկվայրկեան վերջը ։

Ծերակուտական մըն ալ, Պ. Սայքս, ուրիշ պարբերաթերթի մը մէջ գրելով կը տեղեկացնէ, թէ Մ. Նահանգները պատրաստած են հիւլէական ռումբէն աւելի սարսափելի զէնք մը, որ «պատերազմական կազ» մըն է։ Այս կազը անգոյն է, անհոտ եւ անհամ եւ մետաղեայ սէնթի մը մեծութեամբ կաթիլ մը, քանի մը վայրկեանէն կրնայ մեռցնել մարդ մը, եթէ իյնայ անոր մորթին վրայ։ Այս կազը նախապէս պատրաստուած է Գերմանացիներու կողմէ, բայց վերջը Ամերիկացիները կատարելագործած են զայն ։

Հիւլէական ռումբի գործածութեան սպայակոյտին փոխ-նախագահը, Զօր. Ռ. Ուիլըրն վճռապէս հերքեց՝ Մ. Նահանգներու մէջ սարսափ տարածած այն ծիծաղելի առասպելները, թէ թշնամի գործակալ մը կրնայ գաղտնի միջոցներով հիւլէական ռումբ մը մտցնել Նիւ Եորք եւ կործանել քաղաքը։ Այդ տեսակ վտանգ մը բացարձակապէս գոյութիւն չունի, ըսած է զօրավարը ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

CONCOURS NERINI

Փոքրիկներու յատկացուած երաժշտական մրցումը որ այս անունը կը կրէ, ամէն տարի գարնան տեղի կ'ունենայ հետաքրքրութիւն սփռելով երաժշտական շրջանակներու մէջ, եւ տարուէ տարի կ'աճի մասնակցողներու թիւը ։

Հաճոյքով կը տեղեկանանք թէ այս տարի առաջնութիւնը շահած են հայ տղաք։ Դաշնակի մրցման մէջ Լեւոնիկ Գալէնտէրեան կը շահի պատուոյ առաջին մրցանակը։ Լիտի Գալէնտէրեան, քոյրը, l'accessit։ Ջութակի մրցման մէջ առաջին մրցանակի կ'արժանանայ նաեւ Միշէլ Խաւեան։ — Պ.

× Պ. André Dufour, պատուակալ դասախօս Փարիզի երաժշտանոցին մէջ, որ անցեալ ուրբաթ օր ներկայ էր Սալ Կավոյի մէջ տրուած նուագահանդէսին, առանձին նամակներ ուղղելով Պ. Պ. Օհան Տուրեանի եւ Զաւէն Խաչատուրեանի, ջերմապէս կը շնորհաւորէ անոնց տաղանդը։ Այս առթիւ շնորհաւորութիւններ կ'ուղղէ նաեւ Օր. Իրիս Պիւլպիւլեանի ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (65)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Ե.

Կուլայինք նաեւ Թուրքին վախով, որ չելլէ յանկարծ իր յաղթութիւնը շարունակել ուզէ ու ելլէ ճամբայ՝ գրաւելու մեր ամբողջ նաւատորմը, որովհետեւ կը վստահեցնեմ որ եթէ նոյն օրը ընդհանուր կռիւ մը մղել ուզէին, մեզ ամէնքս ալ, ցամաքէն թէ ծովէն, կրնային որսալ ու գերել, սարսափը այնքան մեծ էր մեր մէջ։ Բայց յաւիտենական Տէրը, նախապատիւ համարեց քանի մը օր ալ յետաձգել քաղաքին գրաւումը ։

«Սակայն ի՞նչ ըրին Սուլթանին նաւերը ։ Անմիջապէս իրենց եօթանասուներկու փուստերով խոյացան բուրդէ պարկերով պաշտպանուած երկու խոշոր նաւերուն վրայ ։

Այս խեղճ երկու նաւերը կանգ առին թշնամիներու այս զանգուածէն պաշարուած ու սպասեցին որ մենք, քրիստոնեաներս, օգնութեան հասնինք իրենց, ինչ որ աւաղ, բոլորովին անկարելի էր, որովհետեւ անմիջապէս պիտի բռնուէինք Թուրքերէն։ Այս վերջինները, տեսնելով մեր այդքան դժնդակ կացութիւնը, իրենց բոլոր ուժով քաջաբար ետուեցան այս երկու խեղճ նաւերուն վրայ։ Սոսկալի եւ ուժգին կռիւ մը սկսաւ, եւ բիւրաւոր այս խաժամուժէն անանկ գոռում գոչում մը կը բարձրանար որ դժոխքին մէջն էինք կարծես ։

Անթիւ անհամար հրացանակի գնդակներ եւ նետեր կը տեղացնէին եւ այնչափ ռումբ ու հրավառ նիւթեր։ Այս դժնդակ ու դաժան կռիւը առնուազն ժամուկէս տեւեց, եւ սակայն երկու կողմերէն ոչ մին մեծ առաւելութիւն մը չահեցաւ ։ Մեր նաւերը կրցան ետ դառնալ եւ եօթանասուն երկու Թրքական նաւերնալ դարձան իրենց խորշը։ Այդ օրը ոչ ցամաքի ոչ ալ ծովու վրայ նոր բան մը պատահեցաւ, միայն Թուրքերը մեծ ուրախութիւն կատարեցին, Եազօմօ Քօքօյի նաւը ընկղմած ըլլալով ։

Երկու վենետիկեան նաւերու եւ Թրքական ամբողջ տորմիղին միջեւ մղուած այս սարսափելի կռիւը անգամ մըն ալ երեւան բերաւ քրիստոնեայ նաւերուն անվիճելի գերազանցութիւնը՝ Թուրք չափազանց բազմաթիւ բայց մեծութեամբ ալ չափազանց տկար նաւերուն վրայ։ Ասով հանդերձ, փորձը անյաջող էր եղած, ի մեծ ցաւ Յոյներուն ու Լատիններուն, հաւասարապէս, որոնք Ապրիլ 20ի նաւային կռիւէն ի վեր ծովու վրայ անյաղթելի կը համարէին իրենք զիրենք ։

Հիմա ի զուր, իրենց լաւագոյն պատերազմիկներէն ութսունէն իննսուն հոգի զոհ տուեր էին, մինչ Թուրք նաւերէն մէկը միայն ընկղմած էր, որովհետեւ անոնք կրցեր էին արագօրէն մարել միւսներուն վրայ սկսած հրդեհը ։

Պարպարոյի եւ միւս բոլոր ժամանակագիրներուն գրեթէ նմանօրինակ պատմութիւններէն կը հետեւի որ եթէ Քօքօ աճապարութեամբ առաջ չանցնէր եւ եթէ ամէնէն առաջ երկու խոշոր նաւերը սկսէին կռիւը, ձեռնարկը յաջողութեամբ պիտի պսակուէր, մանաւանդ որ ինչպէս տեսանք, այս երկու նաւերը առանձին կրցան ժամ ու կէս դիմադրել ամբողջ Թրքական տորմիղին առանց մեծ վնաս կրելու ։

Ոսկեղջիւրի մէջ Թուրք տորմիղին ներկայութեան սարսափելի անպատեհութիւնը, աւաղ, շուտով ցոյց տուաւ իր հետեւանքները, որովհետեւ այս բանը ստիպեց պաշտպաններէն մաս մը անշարժ մնալ եւ գիշեր ցերեկ հսկել այս նոր վտանգին դէմ ։

«Յոյները, կ'ըսէ Կրիտոպուլոս, տեսնելով իրենց ծրագրին ձախողիլը, ալ ուրիշ բան չկրցան ընել եթէ ոչ պարիսպին բարձունքէն ռմբակոծել Ոսկեղջիւրի մէջ խարսխած Թուրք նաւերը, արգիլելով որ իրենց խորշէն դուրս ելլեն։ Ամէն օր քրիստոնեայ նաւերէն մէկ քանին կը բաժնուէին Շղթային ետեւը շարուած իրենց տորմիղէն ու կը հալածէին ու թող չէին տար որ Թուրք նաւերը նաւերը նաւահանգիստին մէջ ոեւէ վնաս գործեն։ Երբեմն մինչեւ ծովեզերք կը հալածէին զանոնք ։

Թուրք նաւերը երբ մօտենային իրենց տեղին, իրենց կարգին յարձակողականի կը սկսէին եւ ռումբ կ'արձակէին քրիստոնեայ նաւերուն վրայ։ Ամէն օր կը պատահէին նաւահանգիստին մէջ հեռուէ հեռու այս կռիւները ։

Այս պարտութեան առաջ բերած տխրութիւնը իրենց մեծ յոյսերուն այսպէս ցաւալիօրէն յօդս ցնդիլը, այս առիթով Վենետիկցիներու եւ Ճենովացիներու միջեւ յառաջ եկած բուռն վիճաբանութիւնները, որոնք փոխադարձաբար իրար կ'ամբաստանէին իբր մատնիչ ու վատ, եթէ կարելի է այսպէս ըսել, աստիճան մը եւս աւելցան նոր ահռելի դէպքի մը պատճառով։

(Շար.)

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Գրած էինք անկէ առաջ, թէ ֆրանսական պետական ձայնասփիւռը, միայն մէկ անգամ եւ 10ական վայրկեանով խօսելու իրաւունք տուած է բոլոր կուսակցութիւններուն: Համայնավար կուսակցութիւնը, սակայն, ապահոված է Մոսկուայի, Փրակայի, Պուտափէշթի եւ Վարշավայի ձայնասփիւռները, որոնք ամէն գիշեր, ֆրանսերէն լեզուով պիտի խօսին իր ընտրողներուն: Համայնավարները արդէն իսկ ապարէզ իջած են ի միջի այլոց եւ հակամերիկեան նշանաբաններով: Փարիզի փողոցներու պատերուն վրայ փակցուած նշանաբաններէն մէկը կ'ըսէ.— «Ամերիկացիները թող Ամերիկա երթան»:

Զօր. տը Կոլի կուսակիցներն ալ տենդագին շարժման մէջ են: Զօրավարը, մինչեւ Յունիս 17, պիտի խօսի 50 ճառ, 24 ընտրական շրջանակներու մէջ:

Բուն Ֆրանսայի 103 ընտրական շրջանակներուն մէջ թեկնածու ներկայացած են 3940 հոգի, երեսփոխանական 544 աթոռներու համար: Կը նշանակէ՝ պիտի ընտրուի իւրաքանչիւր 7 թեկնածուներէն մէկը: Թեկնածուներու նոյն համեմատութիւնը կայ նաեւ անդրծովեան հողամասերու մէջ (Քորսիքա, Ալժերիա, Մարոք, Թունուզ, եւն.):

Համայնավարներու եւ զօր. տը Կոլի դէմ դիրք բռնած են միջին ճամբու կուսակցութիւնները եւ քաղաքական գործակցութիւն մը ստեղծուած է մինչեւ անգամ հակառակորդներու միջեւ: Այսպէս, կղերամիտ ժողովրդական հանրապետականները դաշնակցած են հակակղերական ընկերվարականներու կամ աջակողմեան արմատականներու եւ պահպանողականներու հետ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ վարչապետը յայտարարեց թէ իր երկիրը պիտի չվարանի պաշտպանել իր ազգային շահերը եւ պիտի չընէ որեւէ սակարկութիւն ի վնաս իր ազատութեան եւ անկախութեան: Սուրիա բողոքած է Ապահովութեան Խորհուրդին մօտ, թէ Իսրայէլ, ապազինեալ գօտիէն հեռացուած Արաբներուն բռնի ստորագրել կուտայ յայտարարագիր մը, ուր ըսուած է որ իրենք կամովին կը հեռանան իրենց հողերէն:

ԶՕՐ. ՖՐԱՆՔՕ յայտարարեց թէ սպանիական կառավարութիւնը պահանջած է Անգլիայէն Սպանիոյ վերադարձնել Ճիպրալթարը, փոխարէնը ապահովելով անոր անկեղծ բարեկամութիւնը, որ շատ աւելի կարեւոր է քան այդ ժայռակոյտին սեփականութիւնը: «Համայնավարութեան դէմ Եւրոպան պաշտպանելն է այսօրուան գլխաւոր հարցը: Միւս բոլոր հարցերը երկրորդական նշանակութիւն մը կը ներկայացնեն»:

ԳԵՐՄԱՆԱՅԻ 7 մահապարտներու մահապատժին գործադրութիւնը յետաձգուեցաւ մինչեւ Յունիսի 5ը:

ՔԱՐԱՉԻԻ մէջ (Փաքիստան) կը գումարուի խլամ միջազգային աշխատաւորական կազմակերպութեանց համաժողովը, որուն կը մասնակցին 12 երկիրներէ 50 պատգամաւորներ, իբրեւ ներկայացուցիչները 10 միլիոն խլամ աշխատաւորներու: Համաժողովին նախագահը, Պ. Խաթիպ յայտարարեց, թէ համայնավարները կ'աշխատին ըմբոստութեան մղել խլամական աշխարհը Արեւմուտքի դէմ: Մ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիա ներկայ կ'ըլլան համաժողովի նիստերուն իբրեւ «դիտողներ»:

ՓԱՐԻԶԻ մեթրոյի եւ հանրակառքերու աշխատաւորները կը սպառնան նորէն գործադուլ հռչակել, որովհետեւ նախարարութիւնը դանդաղօրէն կը շարժի գործադրելու համար Մարտ 30ին եղած խոստումները:

ԹՈՒՐՔ զինուորական առաքելութիւն մը Աթէնք հասած է, փոխադարձ պաշտպանութեան խնդիրները քննելու համար յոյն զինուորական վարիչներու հետ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ 5րդ օդանաւային զօրաբաժնի բանակատեղին հաստատուած է Ռապաթի մէջ (Մարոք):

ԱՆՁՐԵՒՈՏ եղանակը կը շարունակուի Ֆրանսայի, ինչպէս նաեւ Զուիցերիոյ, Իտալիոյ եւ Սպանիոյ մէջ: Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ կայծակ ինկաւ Փարիզ, Վիալա փողոցի թիւ 16 շէնքին վրայ, բայց քիչ վնաս պատճառեց: Կայծակ ինկած է նաեւ Սէն եւ Մառնի շրջանը ագարակի մը վրայ, որուն մէկ մասը կրակ առած եւ 30 ոչխարներ ածխացած են: Կարգ մը գետերու ջուրերը կը շարունակեն բարձրանալ եւ վնասել մշակութեանց:

ՄԱՐԱՋԱԽՏ ՓԷԹԷՆԻ առողջութեան մասին երեք մասնագէտ բժիշկներ գաղտնի տեղեկագիր մը յանձնեցին Հանրապետութեան Նախագահ Պ. Վ. Օրիոլին: Վերջերս հրատարակուած բժշկական տեղեկագրի մը համաձայն, մարաջախտի աջ ոտքը փտախտ (կանկրէն) ունի:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՓԱՌԱՀԵՂ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 33րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ (ՄԱՅԻՍ 28)

Շաբաթ, 2 Յունիս, երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Ե. Թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը (Փլաս Փանթէոն):

Կը նախագահէ ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Կը խօսին Հր. ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ եւ Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (ֆրանսերէն)

Կ'երգեն Օրիորդներ Մ. Կառվարենց եւ Ա. Քէօսէեան, դաշնակ՝ ծանօթ արուեստագիտուհի Օր. Վերոնիկ Ճիննեան: Արտասանութիւններ եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի եւ Շավիլի երգչախումբը ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի:

Եւրոպական պարեր Կ. Սարեանի նուագախումբով:
Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը 100 ֆրանք: Տոմսերը՝ ընկերներէն եւ Բալուեան գրատունէն:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
2 Յունիս, շաբաթ գիշեր, մինչեւ լոյս, Variétésի մէջ:

×

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 3ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» տան մէջ:

★

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ
Յունիս 24ին:

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԱՆԿԷՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, ժամը 15էն կէս գիշեր, 30 rue de la Libération, Salle des Fêtesի մէջ:

Կը բանախօսէ Պ. ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Մ. Կառվարենց (երգ), Պ. Ֆիլիպ Աղազարեան (ջութակ), Պ. Հրանդ Քէօսէեան (արտասանութիւն), հայկական պարեր Օր. Ալիս Գավէզեան եւ Թառ Պ. Աւետիս Գասպարեան: Պիտի ներկայացուի Ռ. Զարդարեանի «ԵՕԹԸ ԵՐԳԻՉՆԵՐԸ» եւ «ԲԱԺԱԿ ՄԸ ԹԷՅ» զաւեշտը, Սէվրանի մասնաճիւղի սիրողներու խումբին կողմէ ղեկավարութեամբ Ալիս Քէօսէեանի:

Խնամքով պատրաստուած պիւֆէ:

Gare du Nordէն շոգեկառքը կը մեկնի 14.28ին եւ 17.15ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պանեէօ Քաշանի Ֆր. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ ընկերուհի Նոյեմի Համբարձումեանէ 1500 ֆր. իր մօր ապաքինման առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր Մինասեան (Սէն Ժէրոմէն) եւ Եկաւեան ընտանիքները (Պօմոնէն), իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով եւ նուիրատուութեամբ, իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին այրի տիկին Կիւլիզար Վարդանեանի մահուան առթիւ, 14 Մայիս 1951ին:

ԺԱՄԱՆՈՒՄ.— Ընկ. Էլէն Բիւզանդ որ անցեալ 1950ի Փետրուարէն ի վեր Ամերիկա մեկնած էր Հ. Օ. Մ.ի հրաւէրով, Ֆրանսա (Le Havre) կը ժամանէ Ile de Franceով, այսօր Զորեքշաբթի առաւօտ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սրբուհի Գալանճեան (ծնեալ Ասլանեան), (Վառնացի, Պուլկարիա, այժմ Պոլիս), մօր անունը Արաքսի, կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Տիգրան Ասլանեան որ պատերազմէն առաջ Փարիզ կը գտնուէր: Արհեստով սափրիչ, Պէլվիլի մէջ: Տեղեկացնել (մեռած կամ ողջ) Պեաիկեանի, 11 rue Nouvelle, Ալֆորվիլ (Seine):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Ազատնի Ուզունեան կը փնտռէ քոյրը, Հայկուհի, (ծնեալ Գալուստեան), (մայրը Գոհար, հայրը Օննիկ) եւ ամուսինը Մկրտիչ Ջէլէփկեան, 1933ին կը գտնուէր Ռոման (Drôme): Իմացնել 33 rue Pierre Brossellet, Առնուվիլ լէ Կոնէս, (S. et O.):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ սրճարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ Հ. Օհանջանեան սրահը: Օրակարգ՝ զեկոյց եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ՎԻԷՆ.— Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները եւ սանուհիները: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆր. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը շաբաթ 9 Յունիս, ընկեր Ալթունեանի բնակարանը (17 rue Ampère) ժամը 3.30ին:

ԿԱՐԵՒՈՐ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ լսարանի վարչութիւնը կը խնդրէ նկատի ունենալ այժմէն հետեւեալ թուականները.—

8 Յունիս, Ծննդեան 100ամեակ ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ: 22 Յունիս մահուան տարեդարձ ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ: 6 Յուլիս ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ: Միշտ ուրբաթ օրերը, ժամը երեկոյեան 8.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը:

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ ՄԸ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Որ գիտնայ լաւ ֆրանսերէն, բաւականաչափ dactylo եւ համարակալութիւն, սահուն խօսակցութեամբ եւ աշխոյժ: Դիմել՝ NEOMAILLE, 93 rue Reaumur,, Paris (2):

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678–63
Jeudi 31 MAI 1951 Հինգշաբթի 31 ՄԱՅԻՍ
27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6470-Նոր շրջան թիւ 1881
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԱՅՆ ՄԸ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԷՆ

Հայկական չէ ձայնը: Եւ սակայն, մեզ ալ կը հետաքրքրէ: Ուղղակի թէ անուղղակի:

Դարերու խորհուրդն է որ կը խօսի Հնդկաստանի մէջ, հոգ չէ թէ երկուքի բաժնուած ըլլայ (բուն Հնդկաստան եւ իսլամական մասը՝ Փաքիստան):

Հազիւ ազատագրուած, երկու երկիրները սկսան վճռական դեր կատարել առանձին - առանձին եւ Ազգաժողովին միջոցաւ:

Անոնք որ ուշադրութեամբ կը հետեւին օրուան անցուդարձին, գիտեն թէ երկու նորազատ երկիրներն ալ ինքնուրոյն գիծ մը կը պահեն, երբ կնճռոտ, փշոտ խնդիրներ կուգան սեղանի վրայ:

Անոնք տեղ մը կանգ առին, երբ կը սաստկանար Քորէայի պատերազմը:

Մասնաւորապէս բուն Հնդկաստանը միշտ միջին, հաշտարար ելք մը կը փնտռէ, կամ ձեռնպահ կը մնայ, եթէ վտանգ մը նախատեսէ խաղաղութեան կամ փոքր ազգերու ինքնորոշման ճակատին վրայ:

Ահաւասիկ նոր փաստ մը, որ անգամ մը եւս կ՚ապացուցանէ թէ դարերու խորհուրդը եւ Կանտիներու իմաստութիւնը որքան խոր արմատներ ձգած են Գանգէսի ափերուն վրայ:

Հնդկաստանի վարչապետը, Ճաւահարլալ Նեհրու, Մայիս 29ին բուռն ճառ մը խօսեցաւ խորհրդարանին մէջ, պաշտպանելու համար կարգ մը փոփոխութիւններ՝ Սահմանադրութեան մէջ: Ճառը տեւեց 75 վայրկեան, խոր տպաւորութիւն ձգելով:

Կ՚ամփոփենք հիմնական մասերը.

— «Մենք մամուլի ազատութիւն կ՚ուզենք, որպէսզի անհատները եւ ազգը կարենան ազատ ըլլալ: Բայց երբ երկուքն ալ ջլատուած են, այն ատեն ո՞ւր կը մնայ ազատութիւնը: Մենք չենք կրնար վտանգել ազգին ապահովութիւնը, յանուն մամուլի քմածին ազատութեան մը որ վերջ կու տայ ամէն ազատութեան»:

Շատ աւելի պերճախօս է ճառին մնացեալ մասը, — գոհար մը հնդկական իմաստութեան.

— «Լաւ բան մը պիտի ըլլար, եթէ քանի մը ամիս հանդարտ կենային աշխարհի այն դիւանագէտները որ միլիոնաւոր ժողովուրդներու ճակատագիրը կը վարեն: Աւելի լաւ բան մը պիտի ըլլար, եթէ աշխարհի մամուլը հանդարտ կենար քանի մը ամիս: Ամէնէն լաւ բանը պիտի ըլլար, եթէ բոլորս ալ հանդարտ կենայինք քանի մը ամիս: Այսպիսի դիրք մը զարկ պիտի տար խաղաղութեան դատին»:

Բացատրութեան կը կարօտի՞ այս յայտարարութիւնը:

Թէեւ տեղական բանավէճէ մը ծագած, յայտարարութեան վերջին մասը չի՞ պատշաճիր բոլոր երկիրներուն:

Եւ մանաւանդ ա՛յն ժողովուրդներուն որոնք օրն ի բուն հանդիսատես կ՚ըլլան ամուլ եւ սնամէջ մարզանքներու: Մարզանքներ՝ արտաքին թէ ներքին ճակատի վրայ: Հայրենիքէն ներս թէ դուրս:

Այդ ժողովուրդներէն մէկն ալ՝ մենք:

Դառն խորհրդածութեանց չի՞ մղեր ձեզ, հեռաւոր Հնդկաստանի այս ձայնը:

Այլաբանական պատկեր մըն է որ կը գծէ Պ. Նեհրու: Եւ սակայն, հալածական, բազմաչարչար մարդկութեան սրտէն է որ կը խօսի: Արթնութեան, լրջութեան, իմաստութեան կոչ մըն է որ կ՚ուղղէ.

— Եթէ քանի մը ամիս հանդարտ կենային...

Անշուշտ «հանդարտ կենալու» եղանակները կը տարբերին երկիրէ երկիր, ժողովուրդէ ժողովուրդ:

Կան խեղօքներն ու անխելքները: Կան ազատները եւ ստրուկները: Կան բռնացողները եւ իրենց զոհերը: Կան, վերջապէս, արիւնազանգ, անյագ ամբոխները:

Իսկ այս բոլորին գլխուն վերեւ, անոնց ճամբաներուն վրայ կը վխտան զոյնզգոյն վարիչներ եւ գրիչներ, որոնք արիւն կը պղտորեն օրն ի բուն: Մթնոլորտ կը ստեղծեն, գրաւոր թէ բանաւոր բանսարկութիւններով:

Կա՞յ ուժ մը որ կարենայ կարգի հրաւիրել զանոնք, իրենց իսկ բարիքին համար:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻՇՏ ԱՒԵԼԻ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾԵԱԼԸ

Աշխարհը, այս հսկայ գունդը որ վեց օրուան մէջ շինուած է Մեծ Ճարտարապետին կողմէ, երթալով իր ձեւը կը փոխէ, մանաւանդ կը կորսնցնէ իր կլոր, թաւալուն հանգամանքը եւ անկիւնաւոր, բազմանկիւն մարմնի մը կը վերածուի համբակ երկրաչափներու եւ ճարտարապետներու կողմէ:

Այս նորերը չհաւնելով եղածին, կ՚ուզեն կատարելագործել զայն: Մասնաւորաբար 37 տարիէ ի վեր 6—7 մասնագէտները կ՚աշխատին դեղեցկացնել մեր տունը եւ բնակիչներն ալ երջանկութեան գագաթնակէտին հասցնել:

Սակայն ինչ փորձ որ ըրին ձախողեցաւ: Նախ խոշոր խարոյկ մը վառեցին 1914ին եւ մէջը նետեցին ինչ որ ունէին, — մարդ, քաղաքակրթութիւն, ժողովուրդներու բարօրութիւն, ինքնավարութիւն, ազատութիւն, արդարութիւն:

Բան դուրս չեկաւ: Հինգ տարի վերջ իրենց չարաչար աշխատանքին արդիւնքը խոշոր 0 մըն էր:

Քսան տարի նստան խորախորհուրդ մտածեցին: Ժողով, համագումար, Ազգերու Դաշնակցութիւն, լեռնակուտակ դաշնագիրներ, տեսակ տեսակ ծրագիրներ, վերջապէս քրտնաթոր աշխատանք՝ պատրաստելու համար 1939ը:

Նորէն լուցկին բռնկցուցին: Ու այս անգամ 25 միլիոն մարդկային արարած ղրկեցին Մեծ Ճարտարապետին, որպէսզի բողոքեն իր շինած աշխարհին անկատարութեան դէմ: «Նորոգել, ձեւափոխել չըլլար, փորձեցինք անցեալ անգամ, պէտք է քանդենք հիմնայատակ, որպէսզի նորը շինենք»:

Ու քանդեցին, ամբողջ ցամաքամաս մը աւերակներու վերածեցին: Դարերու քաղաքակրթութիւնը եւ մշակոյթը հաւաքեցին եւ դրին կեդրոնացման կայաններու մէջ: Իրենք ալ դէմը անցած սկսան ծխամորճը քաշել եւ պեխերը շոյել:

Այս աղամ յաջողած էին կարծես: Թեթեւցած էր աշխարհ իր բնակչութենէն: Աշխատանք բացուած էր գործազուրկներուն:

Բայց սատանան ալ գործի լծուած էր: Ծխամորճը մարած էր, չէր մխար, առաջուան պէս, պեխերը վար ինկած, ոսկի ակնոցներու ապակիները պղտորած, չէին տեսներ իրենց քիթին տակ անցած դարձածը:

Եւ ահա Միացեալ Ազգեր, Ապահովութեան Խորհուրդ, Ատլանտեանի դաշինք, Երկաթէ վարագոյր գործի լծուեցան տենդագին: Բայց կասկածելի էր արդիւնքը:

Այս ալ չէր եղած: Նորը պէտք էր գտնել: 1944էն ի վեր, եօթը տարի է կը փնտռեն բան մը որ վերջ տայ այս մասնակի միջոցներուն եւ մէկ հարուածով քանդէ, մաքրէ սա երկրագունդ կոչուած փորձանքը...

ՍՕՍԻ

4100Ի ԲԱՐՁՐԱՑԱՒ երեսփ. թեկնածուներուն թիւը, մինչ Ազգ. Ժողովը կը բաղկանայ 627 անդամներէ: Այս թիւը 30 առ հարիւրի յաւելում մը կը ցուցնէ 1946ի ընտրութեանց վրայ: Կին թեկնածուներուն թիւն է 280, որոնց հարիւրը համայնավարներ են: Հինգ տարի առաջ կին թեկնածուներուն թիւն էր 384, որոնց 39ը միայն ընտրուեցան: Հակասեմականեան բոլշեւիկները թեկնածուներ ներկայացուցած են միայն հինգ շրջանակներու մէջ, իսկ այլուր ուժ պիտի տան չէզոքներու:

ՉՈՐՍ ՓՈԽԱՆՈՐԴՆԵՐԸ չորս ժամ եւս վիճեցան երեքշաբթի օր, առանց եզրակացութեան մը յանգելու: Ժողովէն վերջ արեւմտեան ներկայացուցիչ մը յայտարարեց. — «Այլեւս բացորոշ կ՚երեւայ թէ Ռուսերը կը փորձեն ձգձգել չորս նախարարներու ժողովը եւ կամ բոլորովին խափանել զայն»: Վիճաբանութեանց ընթացքին, ամերիկեան պատուիրակը դիտել տուաւ թէ խորհրդային կառավարութիւնը «միայն մէկ բանով շահագրգռուած է, — ինչպէս վեր ի վայր շրջել, խեղաթիւրել օրակարգը, որպէսզի դառնայ Կոմինֆորմի ազդ մը պատին վրայ»: Կրոմիքօ նորէն պահանջեց օրակարգ անցընել Ատլանտեանի դաշինքը: Այսօր, հինգշաբթի, 64րդ նիստը պիտի գումարեն:

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԱՐԿԱԾԻ մը հետեւանքով 16 բանուորներ մեռան Անգլիոյ մէջ: Ուրիշ 63 դժբախտներ կը փնտռուին տակաւին, բայց յոյս չկայ որ ողջ մնացած ըլլան:

Անգլօ-իրանեան վէճը

ԿԸ ՅՈՒՍԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԻԼ ՀԱԿԱՌԱԿ ԹՇՆԱՄԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐՈՒՆ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Գշ. օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարը, Պ. Մորիսըն, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պիտի չթոյլատրէ որ բռնութիւն կատարուի Անգլօ-իրանեան ընկերութեան դէմ, քարիւղի ազգայնացման առթիւ: «Բացորոշ է կառավարութեան դիրքը: Երբեք պիտի չհանդուրժենք որ ուեւէ կառավարութիւն գործէ միակողմանի, ուրիշներու գլխուն վերեւ, առանց խորհրդակցելու, առանց նկատի առնելու միջոցները, պարզապէս խորհրդարանական օրէնք մը քուէարկելով»:

Նախարարին յայտարարութենէն կը հետեւի թէ բրիտանական կառավարութիւնը վճռած է ամէն գնով պաշտպանել իրանեան քարիւղի հանքերուն մէջ աշխատող հպատակներուն եւ անոնց ընտանիքներուն կեանքը: Դահլիճը նոյնքան վճռական է, պաշտպանելու համար բրիտանական շահերը:

Անգլօ-իրանեան ընկերութիւնը յայտնած է իր պաշտօնեաներուն թէ օգնական կամ շոգենաւի ձրի տոմսակ պիտի տան իրենց ընտանիքներուն, եթէ կ՚ուզեն հեռանալ Պարսկաստանէն: Բայց առ այժմ պարպումի խնդիր չկայ:

Այսպէս ուրեմն, բրիտանական կառավարութիւնը ազգայնացման սկզբունքը ընդունելով հանդերձ, տեղի պիտի չտայ որեւէ սպառնալիքի կամ բռնադրաւման առջեւ: Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, եթէ յանկարծ ձեռնարկ մը կատարուի Աբադանի քարիւղի զտարանները բռնագրաւելու համար, նոյն վճռականութեամբ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ բրիտանական կառավարութիւնը: Դահլիճը նկատի առած է այն վտանգները որ կրնան ծագիլ յառաջիկային:

Միեւնոյն ատեն կառավարութիւնը ուշադրութեամբ կը հետեւի Խ. Միութեան շարժումներուն ի հարկին համապատասխան միջոցները ձեռք առնելու համար:

× Թեհրանէն կը հեռագրեն թէ համայնավարները Գշ. օր իրենց ամենամեծ ցոյցը կատարեցին Անգլիոյ դէմ: Աւելի քան 50.000 ցուցարարներ բռունցքները սեղմելով եւ թշնամական կանչեր արձակելով յառաջ խաղացին դէպի բրիտանական դեսպանատունը: Առջեւէն կ՚երթար քարիւղատար կառք մը: Երեք հարիւր ոստիկաններ փակած էին դեսպանատան ճամբան: Թափօրին վերեւ կը ծածանէին բազմազան դրօշներ եւ նշանատախտակներ որոնց մին կը ներկայացնէր պարսիկ բանուոր մը որ մուրճով մը անխնայ կը հարուածէր վիշապ մը, մեռցնելու ատենճան: Վիշապին գլուխը դրուած էր գլխարկ մը՝ ամերիկեան դրօշով:

ԻՐԱՆԻ ՆՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Տոքթ. Մոսատեղ, Իրանի վարչապետը, Գշ. օր տեսակցութիւն մը ունեցաւ ամերիկեան դեսպանին հետ: Այս առթիւ անգամ մը եւս յայտարարեց թէ Իրան պիտի զգուշանայ զինուորական գործողութենէ եւ ստացուածքի բռնագրաւումէ, բայց Անգլօ-իրանեան ընկերութիւնը պիտի վտարէ տարբեր միջոցներով, եթէ չհամակերպի ազգայնացման օրէնքին:

Զինուորական միջամտութեան չդիմելու հաւաստիքը նպաստաւոր ազդեցութիւն գործեց Ուաշինկթընի մէջ, ուր կը յուսան թէ կիրքերը հետզհետէ պիտի պաղին յառաջիկայ շաբաթներու ընթացքին, դիւրացնելով վէճին խաղաղ կարգադրութիւնը: Վարչապետը յօժարութիւն յայտնեց խորհրդակցելու բրիտանական կառավարութեան ներկայացուցիչներուն հետ, եթէ խօսին իբրեւ Անգլօ-իրանեան ընկերութեան տնօրէններ:

Տոքթ. Մոսատեղ միշտ հիւանդ ըլլալով, ամերիկեան դեսպանը ունկնդրութեան ընդունուեցաւ իր ննջարանին մէջ, խորհրդարանին մէկ յարկաբաժնին վրայ: Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ վարչապետը կը տառապի ջղասպառութենէ: Անկողինը նստած էր ամբողջ խօսակցութեան ընթացքին որ տեւեց մէկ ժամ:

Պատասխանելով դեսպանին հարցումներուն, Տոքթ. Մոսատեղ ըսաւ թէ խօսք չի կրնար ըլլալ ազգայնացման օրէնքին վերաքննութեան կամ փոփոխութեան մասին. բայց կ՚ուզէ որ ելք մը գտնուի: Զինուորական միջոցներէ խուսափելով հանդերձ, վարչապետը կը յուսայ ջլատել Անգլօ-իրանեան ընկերութիւնը, անտանելի մաքսեր հաստատել, հաշիւները քննել եւայլն: Երբ դեսպանը դիտել կուտար թէ այդպիսի միջոցներ կրնան փակել քարիւղի զտարանները, վարչապետը սուլեց. — Կը նախընտրենք մեր օծիքը աղատել օտարականներէն:

Ամերիկացիները այս արտայայտութեանց մէջ ալ կը տեսնեն համաձայնելու տրամադրութիւն մը եւ կը յուսան թէ նոյն իսկ ազգայնացման օրէնքը գործադրելով կարելի է գոհացուցիչ ելք մը գտնել երկու կողմերուն համար: Իրենց կարծիքով, օրէնքը բաւական ճկուն է, եւ Անգլիացիները կրնան իրենց ազդեցութեան տակ պահել քարիւղի ճարտարագործութիւնը, անշուշտ առանց նախկին

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅՈՒՇԵՐ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԷՆ

ՅԱԿՈԲ ԳՈՒՐԳԷՆ

Ա.

Ինչպէս հաղորդեց «Յառաջ», Պոլսոյ մէջ 1950 Հոկտ. 19ին Մխիթարեան Սանուց Միութիւնը յիշատակի երեկոյ մը սարքած է իր սրահին մէջ, ի յիշատակ Յակոբ Գուրգէնի, բանախօսելու հրաւիրելով Տիկին Հայկանոյշ Մառքը։

Ջերմապէս կը գնահատենք Մխիթարեան Սաներու Միութեան ձեռնարկը։ Միեւնոյն ատեն կը զարմանանք թէ ինչու համար երբեմնի Հայկական կրթարանին՝ շրջանաւարտները եւ Կեդր. Վարժարանին աշակերտները գէթ չեն միացած կամ իրենք չեն կազմակերպած յարգանքի այս ցոյցը։

Շ. Նարդունի մեծատաղանդ դերասանապետ Ա. Շահխաթունիի մասին գրած սքանչելի յօդուածին մէջ — «Մեծարանք» — կը պատմէ հետեւեալ դրուագը Յ. Գուրգէնի մասին.

— «Գրաբարի այս մեծանուն վարպետը անդամալոյծ էր կեանքի վերջին տարիներուն։ Յոբելեանին օրը՝ Պոլսոյ ամբողջ հայութիւնը մեծարանքի եկած։ Կը գրկեն յոբելեարը, կը տանին հանդիսասրահ։ Ոտքի կ'ելլէ նախագահը, պատրիարք Եղիշէ Դուրեան եւ անդամալոյծ յոբելեարը ցոյց տալով ժողովուրդին՝ կ'ըսէ.— «Այս վհուկը, սերունդներ է կախարդեր, այս վհուկը»։(«Յառաջ», Թիւ 1809, 4 Մարտ)։

Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան իր «Արամեանի եւ Կեդրոնականի ուսուցիչներս» յուշագրական ուշագրաւ աշխատութեան մէջ էջ մըն ալ կը նուիրէ Յակոբ Գուրգէնի՝ որ Կեդրոնականի մէջ իր գրաբարի ուսուցիչն եղած է կարճ ժամանակ մը միայն. իր ծերութեան ու հիւանդագին վիճակին պատճառով։ Հեղինակը իր այդ գործին մէջ կը նկարագրէ Յ. Գուրգէնը իբրեւ հանդարտաքայլ, լուրջ, սակաւախօս ու դասարանը միշտ իր ծանր շուքին ու հմայքին տակ պահող»։ (էջ 153)։

Տարիներ առաջ, երիտասարդութեան շրջանին կարդացած էր Գրիգոր Զոհրապի «Ծանօթ Դէմքեր»էն մին՝ նուիրուած Յ. Գուրգէնի։

Զօհրապ իրեն յատուկ կարճ, կտրուկ հիւթեղ ու տպաւորիչ, ու միեւնոյն ատեն խայթհամեղ եւ կճան լեզուով կուտար պատկերը մեծանուն ուսուցչին եւ ազգասէր երեսփոխանին։ Փափաքելի էր որ այդ գրութիւնը անգամ մըն ալ հրատարակուէր, իր շահեկանութեան համար։

Յ. Գուրգէն Կարնոյ Սանասարեան վարժարանին մէջ ալ պաշտօնավարեց իբրեւ դասախօս գրաբարի եւ աշխարհաբարի, բայց մանաւանդ առաջինին։ Ես երջանիկ պատեհութիւնն ունեցայ իրեն աշակերտելու այդ շրջանին, թէեւ իբրեւ աշակերտ կրտսերագոյն դասարաններէն առաջին եւ երկրորդ կարգերուն մէջ։ (Սանասարեան վարժարանը ունէր եօթնամեայ շրջան. մէկ նախապատրաստական կարգ, եւ վեց նախակրթական եւ միջնակարգ վարժարաններու դասընթացք)։

Սպասեցի որ Սանասարեանի բարձրագոյն կարգերու աշակերտներէն մին, իբրեւ աւելի ծանօթ Յ. Գուրգէնի ուսուցչական գործունէութեան, ոգեկոչէր անոր յիշատակը, նկարագրելով անոր կատարած աշխատանքին ամբողջական պատկերը։

Այդ սպասումս ապարդիւն անցած ըլլալով, պարտականութիւն մը կը համարեմ գրի առնել իմ յուշերս։

Նախ հարեւանցի ակնարկ մը Յ. Գուրգէնէ առաջ պաշտօնավարող հայերէնի ուսուցիչներուն, եւ անոնց դասաւանդութեան մասին, որպէսզի կարելի ըլլայ աւելի ցայտուն կերպով պատկերացնել Յ. Գուրգէնի դիմագիծը։

Այս առթիւ ցաւով կը յիշեմ թէ Սանասարեան վարժարանը տակաւին չունի իր պատմութիւնը՝ ուր անշուշտ պիտի երեւային բոլոր ուսուցիչներն ալ իրենց գործունէութեամբ ու վաստակով։

Սանասարեան վարժարանը իր հիմնարկութեան առաջին օրերէն իսկ կ'ունենայ հայերէնի երկու դասատուներ, երկուքն ալ Հայաստանի հողէն ծնած, անոր ոգիով ու սրտով սնած, երկուքն ալ անոր ապագայի լուսաւոր հեռանկարով տոգորուն։ Երկուքն ալ հայեցի ուժեղ, անվկանդ դաստիարակութեամբ օժտուած. (Գէորգեան ճեմարանէն)։

Այդ ուսուցիչներն էին փրոֆ. Աստուածատուր Խաչատրեան եւ Կորիւն Մկրտիչեան։

Առաջինը, ծնած էր Բագրեւանդի (Ալաշկերտ) մէկ գիւղը, հայ նահապետական ընտանիքի մը մէջ։ Թոռնիկն էր տանուտէր Խաչոյի, «Գեղեցիկ Ստեփանիկ» անունով։ Ո՞վ հիացումով ու գքանչացումով չէ կարդացած մեր անմահ վիպասան Րաֆֆիի «Խենթ»ին մէջ տանուտէր Խաչոյի տան ու կենցաղին նկարագրութիւնը ու մանաւանդ գոմէշները «խամ»էն հանելու այնքան զմայլելի պատկերը, որ միշտ անջնջելի կը մնայ մատաղատի ընթերցողներուն մտքին մէջ։

Լ. Շանթ եւս իր մէկ վիպակին մէջ, «Դրսեցիները», նկարագրած է զայն։ Ան «Դրսեցիները» եւ երիտասարդներու մէկ անդամը՝ Բագարատն է, որ կը ձգէ իր հանդիստը եւ 95—96ի Համիտեան հայաջինջ կոտորածներէն վերջն իսկ, կը վերադառնայ երկիր՝ այսինքն Կարին, նուիրուելու համար հայ մանուկներու հայեցի դաստիարակութեան։

Այս երկու տեղեկութիւններն ալ ստացած եմ նոյն ինքն Ա. Խաչատրեանէն, երբ, Սանասարեանի մէջ կը պաշտօնավարէի իրեն հետ, իբրեւ օգնական ուսուցիչ աշխարհաբարի եւ գրաբարի։ Ա. Խաչատրեանի դասընկերներէն մին եղած էհանրածանօթ հայագէտ ու բանասէր Մանուկ Աբեղեան։

Միջանկեալ ըսեմ որ Ա. Խաչատրեան ունի նաեւ գրական վաստակ։ Գրած է «Գիտ քհնյ. Աղանեանի « Լումայ » պարբերական հանդէսին մէջ, գիտական տուեալներու վրայ հիմնուած հմտալից գրախօսական մը նշանաւոր հայկաբան ուսուցիչ Ա. Մ. Գարագաշեանի «Քննական Հայոց պատմութիւն»ի մասին։

2) Վիէննայի Մխիթարեան միաբան Գ. Մէնէվիշեան վրդ.ի «Արդի լեզուագիտութիւն» գրքին մասին խիստ ընդարձակ քննադատական գրախօսական մը՝ որ հրատարակուեցաւ «Բիւզանդիոն»ի մէջ։

3) « Արեւելք »ի մէջ հրատարակեց Տիրուսուր ստորագրութեամբ գրաբարի, աշխարհաբարի եւ գաւառաբարբառներու մասին հմտալից ու շահեկան յօդուածներ։

4) Քննական «Պատմութիւն Հին Հայոց»։ Այս գործը Ա. Խաչատրեան պատրաստեց Սանասարեան վարժարանի Ֆրանսերէնի ուսուցիչ Ա. Տէօլէնսի (Ժոզէֆ Քրէսթէ) աշխատակցութեամբ։ Նիւթերը ինք՝ Խաչատրեան կ'ընտրէր, կը մատնանշէր, իսկ Ժոզէֆ Քրէսթէ (գրական ծածկանունով Տէօլէնս) կը խմբագրէր Ֆրանսերէն։ Այս գործը հրատարակուեցաւ Ժընեւ, կարծեմ Եւրոպայի հայ ուսանողական միութեան ջանքերով եւ ծախքով։ Տպագրական աշխատանքին ու փորձերու սրբագրութեան եւս կը հսկէր տարաբախտ ընկերս Տոքթ. Արմենակ Հայրանեան, որ 1915—16ի Հայաջինջ Սարսափներուն զոհ գնաց Սեբաստիոյ կուսակալ գազանաբարոյ Մուամմէրի կատաղութեան։

5) Աշխարհաբարի քերականութիւն մը, հետեւողութեամբ գերման քերականագէտի մը մէկ գործին։ Այս աշխատութեան վերջին բարձրագոյն դասընթացքը կը պարունակէր հայ լեզուին՝ օտար լեզուներու հետ ունեցած աղերսին, փոխառեալ բառերուն, բառակազմութեանց, տառադարձութեանց եւն. եւն. մասին շահեկան գլուխներու ամբողջովին նորութիւն հայերէն աշխարհաբարի քերականութեան մը համար։

Դժբախտաբար Խաչատրեանի այս աշխատասիրութիւնը անտիպ մնաց, եւ զուցէ ձեռագիրն ալ կորսուեցաւ։

Սանասարեանի մէջ, վերջին շրջանին, կը գտնուէին բազմաթիւ Թոքատցի աշակերտներ՝ որոնք իրենց հետ, իրենց հայրենիքը՝ Եւդոկիա տարած էին, Խաչատրեանի այս ձեռագիր քերականութիւնը։ Յովհաննէս Գազանճեան մեծապէս օգտուած է այդ աշխատութենէն իր հայերէն աշխարհաբարի քերականական դասընթացքը պատրաստելու ժամանակ, դժբախտաբար, սակայն, առանց այդ մասին ոեւէ յիշատակութիւն ընելու...։

6) Ա. Խաչատրեան Կ. Պոլսոյ Ազգ. Կեդր. վարժարանի ուսումնապետն էր, երբ 1915ի Իթթիհատի հայաջինջ սարսափները սկսան։ Այդ շրջանին անուններու շփոթութեամբ մը իր տեղը կը ձերբակալուի ու կ'աքսորուի Խաչատրեան անունով պարի ուսուցիչ մը։ Ուրեմն բուն Ա. Խաչատրեանը առժամաբար կը ճողոպրի ձերբակալութենէն։ Սակայն ի վերջոյ մատնութեան մը հետեւանքով ինքն ալ օձիքը ձեռք կուտայ եւ կը տարագրուի Գոնիայի մօտ Գարա - Փունար, ուր կերպով մը կ'ազատի բանտէն եւ կուգայ Գոնիա, ուր ընկերներու պաշտպանութեամբ կ'ապրի ծուարած։ Սակայն նոր ձերբակալութիւններու եւ զանազան դժուարութեանց պատճառով նախ կ'ապաստանի Խաչ Գըրի եւ յետոյ Հալէպ եւ ամէնէն վերջը Պաղտատ՝ վերջնապէս ազատելով Թրքական դժոխքէն։

Խաչատրեան իր այս ոդիսականը գրի առած է Պոլսէն Պաղտատ վերնագրով յուշագրութեան մը մէջ, որ հրատարակուեցաւ Ամերիկայի «Հայրենիք»ի մէջ։

Ա. Խաչատրեան՝ լեզուական եւ ուղղագրական խնդիրներու մէջ խիստ պահպանողական՝ վերջին պահուն կողմնակից եղաւ Մ. Աբեղեանի ուղղագրական սխալագրութեան, ինչպէս կ'որակեն զայն շատեր, եւ գնաց Երեւան՝ ուր իրեն պաշտօն մը տրուեցաւ համալսարանին մէջ։ Այնտեղ ալ պատմագիտական աշխատութիւններ պատրաստեց, ինչպէս լսած եմ։ Սակայն անոնց թիւին, որակին, եւն.ի մասին ստոյգ եւ վաւերական ոեւէ տեղեկութիւն չունիմ դժբախտաբար, ինչպէս եւ իր մահուան պարագաներու մասին։

ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Նոր կռուախնձոր

Շումանի ծրագրին ստուգումէն ի վեր, Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետ Տոքթ. Ատընաուըրը, նոյնիսկ ընդդիմադիրները սկսած են րի մամուլը, նոյնիսկ ընդդիմադիրները սկսած են արծարծել Սաարի (գերմանական հնչումով՝ Զաարի) հարցը։

Ինչպէս ծանօթ է, երկրորդ աշխարհամարտի գինադադարէն վերջ, գերմանական եւ գերմանագինադադարէն վերջ, գերմանական եւ գերմանաընակ այս շրջանը ստացաւ տեսակ մը ինքնավարութիւն, խզուեցաւ գերմանական ամբողջութենէն, բայց առանց պաշտօնապէս եւ բոլոր տեսակէտներով Ֆրանսայի կցուելու, առնուեցաւ ֆրանսական տնտեսական գերիշխանութեան տակ։ Գերմանացիները, մինչեւ այսօր, շատ զանգատներ ձեւակերպեցին այս «խլացման» դէմ, իսկ Ֆրանսա յայտարարեց, թէ Սաարի ներկայ դրութիւնը իրեն համար ալ վերջնական չէ եւ հարցը նկատի պիտի առնուի եւ վճռուի Գերմանիոյ հետ հաշտութեան դաշնագիրը կնքուած ատեն։

Շումանի ծրագրին ստորագրութիւնը առիթ մը տուաւ, որ այս հարցը անգամ մըն ալ վէճի նիւթ դառնայ հրապարակով։ Գերմանացիները բացարձակապէս դէմ են Սաարի անջատման եւ այսօր ալ կը նկատեն զայն Գերմանիոյ հողային ամբողջականութեան մէկ անանջատելի մասը։ Փարիզի վերջին համագումարին ներկայ գերմանացի թղթակիցները հեռնօրէն կ'ըսէին, թէ պողպատ հանքածուխի միջազգային կազմակերպութեան ընդհ. ժողովին Գերմանիա պիտի մասնակցի 21 անդամներով, որոնց 18ը գերմանացի եւ 3ը Սաարցի պատուիրակներ — միայն թէ այս երեքը կըցուած՝ ֆրանսական պատուիրակութեան։

Բանախօսութեան մը առթիւ, վարչապետ Տոքթ. Ք. Ատընաուըր յայտարարեց, թէ «երբ ժամանակը գայ, Սաարի ժողովուրդը պիտի տայ իր վճիռը»։ Իր նախարարներէն Պ. Հալշթայն եւս ձայնասփիւռին միջոցով հաստատեց, թէ Սաարցիները, հոծ մեծամասնութեամբ Գերմանիոյ հետ են։

« Ֆրանքֆուրթըր Ալկէմայնէ Ցայթունկ», նոր յօդուածի մը մէջ, հանրաքուէ կը պահանջէ Սաարի համար, յառաջ քշելով ընկերվարականներէն փոխ առնուած կարգ մը փաստարկութիւններ։ — « Ռիշըլիէօի եւ Լուի ԺԴ. Թագաւորի արարքներուն հաւասար է հողամասի մը անջատումը Արեւմտեան Գերմանիայէն։ Այս երկու մարդիկը շատոնց մեռած են եւ կարելի չէ խորհիլ, թէ անոնց ըմբռնումները կրնան կարգադրել յարաբերութիւնները երկու երկիրներու, որոնք ոչ միայն կը մերժեն պատերազմիլ, այլեւ կ'ուզեն միասին ապրիլ, միեւնոյն կառավարութեան ներքեւ »։

Այս քաղաքավարի դիտողութեանց պէտք է աւելցնել նաեւ յայտարարութիւնը Արեւմտեան Գերմանիոյ դատական նախարարին, որ հասած կը կարծէ Պատմութիւնը վերակազմելու ժամանակը։ Այս նախարարին համաձայն, 1870ի պատերազմը պայթեցուց Նափոլէն Գ., 1914ի պատերազմին մէջ Ֆրանսա այնքան պատասխանատու է, որքան Գերմանիան, իսկ երկրորդ աշխարհամարտին միակ պատասխանատուն է Հիթլէրը, բայց անոր գործի գլուխ գալուն համար ալ մեղաւոր է Վերսայլի դաշնագիրը։ Գերմանական մեծ ճարտարարուեստի վարիչները բնաւ ուժ չեն տուած Նացիներուն եւ Թիսէնն անգամ վճռական դեր մը չէ կատարած գերմանական տնտեսութեան մէջ։

Գերմանիոյ կառավարական կուսակցութիւնները բաղդատաբար չափաւոր լեզու մը կը գործածեն, թէեւ շատ որոշ են իրենց դիտաւորութիւնները։ Մինչդեռ ընդդիմադիր ընկերվարական կուսակցութիւնը աւելի բուռն է իր արտայայտութեանց մէջ։ Ապրիլ 20ին, մասնաւոր հաւաքոյթի մը մէջ ճառ մը խօսելով, այս կուսակցութեան պետը, Տոքթ. Քուրթ Շումախըր, առանց վերապահութեան մեղադրեց Տոքթ. Ատընաուըրը, ըսելով թէ «ան կը պատրաստէ համայնավարութեան անկումը, ինչպէս կ'ընեն փոքրիկ, Եւրոպայի մէջ ուրիշ կաթոլիկ եւ յետադիմական կառավարութիւններ»։ Գալով Շումանի ծրագրին եւ Սաարի հարցին, Տոքթ. Շումախըր աւելի յառաջ կ'երթայ յայտնելով, որ այս միտքը յղացուեցաւ փրկելու համար Մոնէի ծրագիրը եւ ապահովելու Ֆրանսայի գերիշխանութիւնը Գերմանիոյ վրայ դեռ յիսուն տարիներ։ Գերմանիա երբեք պիտի չկրնայ իր խօսքը քալեցնել պողպատ-հանքածուխի միջազգային կազմակերպութեան խորհուրդին մէջ, որովհետեւ անոր 9 անդամներէն 2ը միայն Գերմանացիներ պիտի ըլլան, մինչ որոշում մը անցընելու համար անհրաժեշտ է երկու երրորդի մեծամասնութիւնը։

Բուռն ծափերու մէջ, Տոքթ. Շումախըր հարցուցած է իր ունկնդիրներուն.— « Ի՞նչ բան թոյլ կուտայ Ֆրանսային՝ յաղթականի քաղաքականութիւն մը կիրարկելու համար Գերմանիոյ մէջ։ Ֆրանսա ե՞րբ պարտութեան մատնած է Գերմանիան։ Արդեօ՞ք 1940ին» ...

Տոքթ. Շումախըրի այս յայտարարութեանց

Յունահայ գաղութը

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Աթէնքի ներկայացուցիչը, Վարդգէս Շահինեան, որ վերջերս Սուրիա - Լիբանան գացած էր, մասնակցելու համար պատգամաժողովին, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ յունահայ գաղութի մասին. —

Գաղութը երբ 1922ին կազմուեցաւ, կը բաղկանար 80 հազար Հայերէ: 1924ին այս թիւը իջած էր 60 հազարի, իբրեւ հետեւանք շատ մը Հայերու Ֆրանսա եւ այլուր գաղթելուն: 1925ին մաս մը ներգաղթեց Հայաստան եւ մինչեւ 1928, թիւը իջաւ 40 հազարի: Յետոյ գաղթեցին դէպի Հարաւ. Ամերիկա եւ Համբանքը իջաւ 32 հազարի: 1945էն մինչեւ այսօր չորս հազար Հայեր մեկնեցան Հարաւային Ամերիկա, իսկ 1946—47ին աւելի քան 18 հազար Հայեր ներգաղթեցին Հայաստան: Յունաստանի այսօրուան հայ գաղութի թիւը մօտ 9000 է:

Հայերը ընդհանրապէս համախմբուած են մայրաքաղաքը, Աթէնք եւ շրջականերն ու գաւառները, Պիրէոն, Սելանիկ, Ֆիքս, Քօքինիա, Սինկրու, Նէա Սմիրնի, եւն.: Փոքր թիւով Հայեր կան նաեւ կղզիներու եւ Հիւսիսային Յունաստանի մէջ, — Գավալա, Ալեքսանդրապոլիս (Տէտէաղաճ), Քոմոթինի (Կիւմիւլճինա), Տիտիմոթիխոն (Տէմոթիքա), Քսանթի, եւայլն :

Աթէնքի մէջ կայ Առաջնորդարանը, նորաշէն եկեղեցիով: Բոլոր թաղերուն մէջ կան եկեղեցիներ, իրենց կից ազգ. վարժարաններով: 1950էն ի վեր, երկու մասի բաժնուած վարժարանները (Բարեգործական եւ Կապոյտ Խաչ) միացան: Ուսումնական Խորհուրդը ստանձնած է կրթական գործը, Ազգ. Կեդր. Վարչութեան հովանաւորութեան տակ: Քօքինիոյ եւ Ֆիքսի ազգ. վարժարաններուն մէջ կայ 500 աշակերտ: Կաթողիկէ համայնքը չունի իր վարժարանը, սակայն կ'օժանդակէ մեր վարժարաններուն եւ իրենց զաւակներն ալ հոն կը յաճախեն: Բողոքական համայնքը չի մասնակցիր դպրոցներու միացման:

Հայերը ներկայիս նիւթական միջակ վիճակ ունին, ընդհանրապէս արհեստաւորներ են, բայց կայ նաեւ վաճառականներու փոքր թիւ մը: Հպատակները կը վայելեն յոյն քաղաքացիի բոլոր իրաւունքները :

Հայկական կեանքի մէջ կարեւոր դեր ունի Կապոյտ Խաչը, որ ամէնէն աւելի կը զբաղի վարժարաններու նիւթական մատակարարութեամբ: Յունաստանի մէջ միակ կանացի կազմակերպութիւնն է: Անոր գլխաւոր գործերէն մէկն ալ ամառնային ՔԷմփերն են, տկարակազմ աշակերտներու համար :

Երիտասարդական կազմակերպութեանց մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ն է որ գոյութիւն ունի 1924էն ի վեր: Նախապէս հիմնած են «Արմենիա» ֆութպոլի խումբը, որ երկու տարի մասնակցած է Յունաստանի Ա. կարգի ախոյենական մրցումներուն, պատուաբեր յաջողութիւններով: Հ. Մ. Ը. Մ. ունի իր մասնաճիւղերը: Մինչեւ 1932 գոյութիւն ունեցած սկաուտական խումբերու անդամներուն թիւը անցած էր հազարը: Ներկայիս, Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆութպոլի խումբը կը մասնակցի Գ. դասի ախոյենական մրցումներուն: Կան Պասքէթպոլի 4 խումբեր (2 աղջկանց եւ 2 մանչերու) Աթէնքի եւ Սելանիկի մէջ: 1950էն ի վեր, սկաուտական կազմակերպութիւնը դրուած է ամուր հիմերու վրայ եւ ինչպէս առաջ, հիմա ալ կ'անդամակցի Յունական Սկաուտական Դաշնակցութեան: Կը մասնակցի տեղական բոլոր շարժումներուն, իր առանձին խումբերով:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը, 1950ի Լոնտոնի Միջազգային Հանդիպումին մասնակցեցաւ երեք սկաուտներով, իսկ Յոյները՝ 15 սկաուտներով:

Հ. Մ. Ը. Մ.էն զատ եւս կան մարզական միութիւններ: Մարմնակրթական շարժման համար Քօքինիայի մէջ կ'օգտագործուի Կապոյտ Խաչի Զաւարեան մանկապարտէզի սրահը, իսկ Ֆիքսի մէջ կայ սեփական ակումբ: Գայլիկներու թիւը կը հասնի 260ի :

Գաղութէ գաղութ

Պ. ՃՕՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ շարունակելով իր պտոյտները Միջին Արեւելքի մէջ, հանդիպած է նաեւ Դամասկոս, ուր այցելած է Հանրապետութեան նախագահ՝ Հաշիմ պէյ Աթասիի, ընկերակցութեամբ գնդապետ Հրանտ պէյ Մալոյեանի, նախկին երեսփոխան Ֆրէտ պէյ Արսլանեանի եւ ընկեր Սարգիս Պապիկեանի: Սիրալիր ընդունելութենէ մը վերջ, հանրապետութեան նախագահը յայտարարած է, թէ ինք եւ իր ժողովուրդը միշտ գոհ են Հայերէն: «Վստահ ենք որ անոնք միշտ լաւ, հաւատարիմ քաղաքացիներ են: Անոնք մեր եղբայրներն են ու կը վայելեն սուրիական քաղաքացիի իրաւունքները: Հայերուն հանդէպ մեր ունեցած զգացումներուն ծանօթ է գնդ. Հրանտ պէյ:» Պ. Ճ. Մարտիկեան շնորհակալութիւն յայտնելով ըսած է.— «Մենք միշտ երախտապարտ ենք ձեզի եւ Սուրիացի ժողովուրդին: Ես ամերիկեան քաղաքացի եմ, բայց հպարտ եմ Հայ ծնած ըլլալուս համար: Ամերիկայի 150 հազար Հայերը մեծ սէր եւ երախտագիտութիւն ունին Արաբ ժողովուրդին հանդէպ եւ արաբական դատի քարոզիչներն են»: Պ. Ճ. Մարտիկեան այցելած է նաեւ կրթական նախարար Րաիֆ պէյ Մալքիի, որ ըսած է.— «Պզտիկուց ծանօթ եմ այս սքանչելի ժողովուրդին: Երբ 1915ին, Հայեր ծննդավայրս Համա եկան, ուշադրութիւնս գրաւեցին իբրեւ աշխատասէր ժողովուրդ: Այսօր ալ վստահ ենք Հայերու հաւատարմութեան: Անոնք միշտ եղած են մեզի հետ, մեր ազատագրական պայքարին մէջ:

Պ. Մարտիկեան այցելած է նաեւ Սուրիոյ սկաուտ. կեդրոնը, ընդունուած է սկաուտապետ Պէքրի պէյի կողմէ: Պ. Մարտիկեան յայտարարած է, թէ ինք Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադիր անդամներէն է եւ անոր սկաուտը, իսկ հիմա՝ ամերիկացի սկաուտ: Պէքրի պէյ պատուած է Պ. Ճ. Մարտիկեանը Սուրիացի սկաուտի տիտղոսով, յանձնելով անդամատետր մը:

Պ. Ճ. Մարտիկեան, իբրեւ համակրանքի արտայայտութիւն Հալէպի «Արեւելք» օրաթերթին, հազար սուրիական ոսկի (100 հազար Ֆր.) նուիրած է տպարանին եւ սրահի ֆոնտին :

ՀԱՄԱՏԱՆԻ (Պարսկաստան) հայ համայնքը կը բաղկանայ շուրջ հազար հոգիէ: Հայերը ունին իրենց առանձին թաղամասը, եկեղեցին, ազգային դպրոցը: Այս զոյգ հաստատութիւնները չունին եկամուտի մնայուն աղբիւր: Ժողովուրդը կուտայ շուրջ քսան հազար թուման տարեկան: Եկեղեցին բարձրապարիսպ եւ գեղեցիկ շէնք մըն է: Ծխատէր հոգեւոր հովիւն է Արիստակէս Միրզայեան : Երեք տարուան մէջ համայնքը ունեցած է 45 մկրտութիւն, 10 պսակ եւ 13 մահ: Ազգային դպրոցը ունի 170 երկսեռ աշակերտ, 10 դասատու, տեսչութեամբ Պ. Արամ Ալլահվերդեանի: Համայնքին գրադարանը կը պահուի «Րաֆֆի» Մշակութային Միութեան հսկողութեամբ: Այս միութիւնը ունի 60 անդամ - անդամուհիներ: Կայ նաեւ, 30 տարիէ ի վեր, Հայ Կանանց Բարեգործական Միութիւնը, 50 անդամուհիներով, որոնք կ'օգնեն չքաւորներուն եւ դպրոցին: Հայ համայնքը բարեկեցիկ է, որոշ թիւով Հայեր կը զբաղին գործի առեւտուրով : Քաղաքը ունի մէկ շարժանկարի սրահ, հիմնուած երկու Հայերու նախաձեռնութեամբ: Հայերը ունին նաեւ կարող բժիշկներ, մասնագէտներ եւ արհեստաւորներ, որոնք սեփական գործի տէր են: Քսան տուն հայ բողոքական կայ, որոնք ունին իրենց ժողովարանը: Պատուելին է Յակոբ Մուղոյեան, որ 25 տարիէ ի վեր կը պաշտօնավարէ: Հինգ տուն ալ չարաթապահներ կան: Այս երեք յարանուանութիւնները սիրով կապուած են իրարու :

ութիւ, Ֆրանսացի օրագրող մը հարց կուտայ.

— «Ընկերվարական պետը աւելի յիմա՞ր է թէ աւելի չարամիտ: Ի՞նչ կը հետապնդէ գործածելով լեզու մը, որ այնքան կը յիշեցնէ մի ոմն Հիթլէրը, գործի գլուխ գալէ առաջ: Իր ընդդիմութիւնը կամաւոր խափանարարութիւն մըն է եւ կը ձգտի պատրաստել մենատիրութեանց ճամբան: Եթէ ընդհանուր ընտրութեանց մէջ յաղթէ ընկերվարական կուսակցութիւնը, Պ. Շումախըր պիտի խաղայ Հիւկընպէրկի դերը եւ լայնօրէն պիտի բանայ արկածախնդրութեանց ճամբան իր զօրավարներուն առջեւ: Դեռ 1947ին, իրաւունք ունէինք յուսալու, որ գերմանական ընկերվարութիւնը աւելի լաւ կերպարանքով մը ի յայտ պիտի գայ, քան ինչ որ էր Վայմարեան հանրապետութեան շրջանին: Ամէնէն սնամէջ ազգայական կարօտաբաղձութիւնը հրահրելով, գերմանացի ընկերվարականները կարծել պիտի տային, թէ իրապէս ոչինչ կը փոխուի Գերմանիոյ մէջ եւ թէ բոլոր Գերմանացիներու ուզած Եւրոպան, Գերմանիոյ կողմէ ղեկավարուելիք Եւրոպան միայն կրնայ ըլլալ»:

Թ.Ա.Թ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (66)

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Ե.

Քօքոյի նաւերէն քառասունի չափ նաւազներ աղէտին պահուն յաջողեր էին լողալով մինչեւ ծովեզերք հասնիլ : Հոն Թուրքերը անմիջապէս ձերբակալեցին այս դժբախտ պատանիները, ձեռքերը կռնակներուն կապած տարին պարիսպին առջեւ եւ ծովեզերքին վրայ, Սուլթանին հրամանով, խողխողեցին իրենց զէնքի ընկերներուն աչքին առջեւ, որոնք պարիսպին բարձունքէն հանդիսատես կ'ըլլային, կատաղութենէն դողալով: Թէտալտի կ'ըսէ թէ «սուր ցիցերու զարկին իրենց յետոյքէն» եւ թէ անոնց մէջ դժբախտ նաւուն սպաներէն ալ կային: Այնքան զարհուրելի եղաւ պաշարեալներուն զգացած ցաւը որ կայսրը որոշեց արինալի վրէժ մը լուծել եւ իր հրամանով իրարու կապուած բաղմաթիւ Թուրք գերիներ, երկու հարիւր վաթսունի չափ, պարիսպին վրայ շարեցին ու ամէնէն բարձր որմածակերէն կախեցին, Թուրք բանակին աչքին առջեւ, ճիշդ վենետիկցի խեղճ նաւազներու չարչարուած տեղին դիմացը :

Բոլոր այս գերիներու մահացումը յայտնի է որ անպատում սարսափով լեցուն տեսարան մը եղաւ :

Այս աղիտալի անյաջողութիւնը, կ'ըսէ Ֆրանցէս, Ճենովացիներու եւ Վենետիկցիներու միջեւ բուռն վիճաբանութիւններու պատճառ եղաւ: Առաջինները կ'ամբաստանէին երկրորդները, մանաւանդ Քօքօն, թէ իրենց անկարողութեան պատճառով յառաջ բերին այս աղէտը: Կայսրը, հասկնալով որ վերջի ի վերջոյ գործը կոխուի պիտի յանգի, աճապարանօք անոնց մօտ գնաց եւ պաղատեցաւ որ այս ահռելի պատերազմին արդէն այնքան զարհուրելի սարսափներուն վրայ ներքին կռիւի մը նոր զարհուրանքն ալ չաւելցնեն, ու այնքան լաւ խօսքեր ըրաւ որ կրցաւ վերջապէս հանդարտեցնել զիրենք :

Բոլոր այդ օրերը, եւ ամսուն մնացեալ օրերն ալ Թուրքերը շարունակական յարձակումներ գործեցին ցամաքի կողմի պարիսպին դէմ: Ապրիլ 18ին իրենց առաջին յարձակման անյաջող վերջաւորութեան յաջորդեց, գրեթէ անընդհատօրէն, կատաղի թնդանօթաձգութիւն մը :

« Թնդանօթները, կ'ըսէ Պարպարօ, վայրկեան մը չէին դադրեր որոտալէ եւ երբեմն պարիսպին մէկ մասը կը փլցնէին, երբեմն ալ քաղաքը մեծ վտանգի մէջ կ'իյնար, իսկ մենք, քաղաքին մէջ, ամէն պէտք եղած տեղերուն տակառներով, փայտէ ձողերով եւ հողերով նորոգութիւններ ըրինք, այնպէս լաւ որ առաջուանին նման, ճշմարիտ պարիսպի մը պէս ուժով կը կանգնէին նորէն»:

Հաւանական է որ, կ'ըսէ Փիրս, Ապրիլ 23ին, Թուրքերը մեծ թնդանօթը իր տեղէն հանած եւ Սէն Ռոմէնի դրան դիմացը հաստատած ըլլան, այսինքն այն տեղը ճիշդ, ուր Ճիուսթինիանի իր խումբովը դիրք բռնած էր, եւ պատերը ամէնէն տկար եւ ամէնէն նուազ բարձր էին: Այդ վայրկեանէն սկսեալ, այդ հրէշային մեքենան վայրկեան մը չդադրեցաւ պարիսպի այս մասը ծեծելէ ու մինչեւ վերջն ալ շարունակեց այսպէս :

(Շար.)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ

ՏԷՍԻՆ.— «Յառաջ»ի Մայիս 16ի թիւին մէջ, «Վասպուրականի Հերոսամարտը» վերնագրով թղթակցութեամբ ակամայ զանցառութիւն մը ըրած ըլլալով, խղճի պարտք կը համարիմ դարմանել զայն: Այդ տօնակատարութեան ընթացքին ներկայացուած երկու պատկերները՝ «Շիրինի տիկնոջ սպանութիւնը» եւ «Վռամեան բանտին մէջ», առնուած էին Պ. Ղ. Մելոյեանի «Վասպուրականի Հերոսամարտը» գրքէն :

Յաճախ այսպիսի պարագաներ մոռացութեան կը տրուին թղթակիցներու կամ կազմակերպիչ մարմիններու անփութութեան պատճառով, ինչ որ անարդար է: Որեւէ ստեղծագործութիւն պէտք է վարձատրուի բարոյական թէ նիւթական տեսակէտով, մանաւանդ մտային աշխատանք մը, որ յաճախ արդասիքն է երկար տարիներու տքնութեան:

Այս առթիւ Պ. Ղ. Մելոյեան արդարօրէն կը գանգատի, թէ իր գործերը կը ներկայացուին զանազան վայրեր, առանց նոյնիսկ յիշելու հեղինակի անունը: Անշուշտ իրեն կը վերաբերի պաշտպանելու իր իրաւունքները եւ սակայն լաւ կ'ըլլար, որ քիչ մը օրինակ առնէինք եւրոպական երկիրներէն, ուր մասնաւոր օրէնքներ պաշտպան կը կանգնին արուեստագէտներու եւ գրական մշակներու իրաւունքներուն:

Մեր հեղինակները — խօսքս ընդհանրապէս թատերգակներու մասին է — դժբախտաբար զրկուած են նման օրէնքներու առաւելութիւններէն, հետեւաբար մեր բոլորին պարտքն է յարգել անոնց գրական վաստակը եւ մեր հնարաւորութեանց չափով օգտակար ըլլալ նաեւ նիւթապէս, եթէ կ'ուզենք որ ազգային թատերական գրականութիւնը եւս զարգանայ եւ հարստանայ նորանոր գործերով:

Գ. Պօյաճեան

չահերը ունենալու: Գլխաւոր վտանգը համայնավարական վտանգն է: Կը վախցուի որ Թուտեհ կուսակցութիւնը առիթէն օգտուելով քասս մը առեղծէ:

✕ Թէհրանի աջակողմեան թերթերէն «Ժողովուրդի Ձայն»ը Մայիս 29ին առաջին էջին վրայ խոշոր խորագիրներով հրատարակեց ազգայնացման յանձնաժողովին անդամներէն Սալեհի հետեւեալ յայտարարութիւնը .— «Կը յուսամ թէ քարիւղի տագնապը պիտի լուծուի հրջահայեցութեամբ»:

Թերթն ալ իր կողմէ կ'աւելցնէ .— «Կ'իմանանք թէ որոշուած է անվթար պահել Անգլեւիրանեան ընկերութիւնը եւ միայն վարչութիւնը փոխել»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ուժը արագօրէն կ'աւելնայ, ազդարարեց Մ. Նահանգներու օդանաւային ուժերու սպարապետը, զօր. Վանտէնպէրկ, Ծերակոյտի քննիչ յանձնախումբին առջեւ: Միեւնոյն ատեն ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը հիւլէական ռումբեր ալ կը շինէ: Իր կարծիքով, Ամերիկայի օդանաւային ուժը — մեծ բիրը — վաղը կրնայ ունենիւիզաւազանի մըվերածուիլ, եթէ այսպէս շարունակուի»: Միեւնոյն ատեն խոստովանեցաւ թէ Ռուսերը շատ աւելի բան գիտեն Ամերիկայի օդանաւային ուժերու մասին քան Ամերիկան՝ Խ. Միութեան մասին:

ՔՈՐԷԱՅԻ ճակատէն հասած վերջին լուրերու համաձայն, Չինացիներու դիմադրութիւնը կ'աւելնայ կարգ մը կէտերու վրայ: Խուճապահար նահանջը դադրած է եւ Ազգաժողովին ուժերը հարկադրուած են կա'մ սաստկացնել յարձակողականը, եւ կամ ամրացնել իրենց դիրքերը, վերջին ջախջախիչ յաղթանակներէն ետք: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ կարմիրները մէկ շաբաթ նահանջելէ վերջ, այժմ վերսկսած են կռիւը: Թէեւ չափազանց կազմալուծուած են կարմիր զօրամասերը, բայց եւ այնպէս կը փորձեն կասեցնել դաշնակիցներու յառաջխաղացութիւնը դէպի Հիւս. Քորէա: Պահեստի ուժեր նետուած են ռազմադաշտին վրայ եւ ճակատամարտը հետզհետէ կը սաստկանայ:

ԻՏԱԼԻՈՅ քաղաքապետական եւ նահանգային ընտրութեանց մէջ յաղթական հանդիսացան վարչապետին կուսակցութիւնը (քրիստոնեայ ռամկավար) եւ միւս հակաբոլշեւիկ հոսանքները, մեծամասնութիւն շահելով 23 նահանգներէ 21ին մէջ: Կարմիրները շահեցան վեց նահանգներու մէջ: Առաջին տեղեկագիրներուն համաձայն, Քրիստոնեայ ռամկավարները շահած են 341 աթոռ, համայնավարները եւ իրենց ուղեկիցները՝ 164: Նոր ֆաշականներն ալ որոշ յաջողութիւններ շահած են:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ բանակը լաւ մարզուած եւ սպառազինուած չէ, կ'ըսէ զօր. Քէօնիկ, ուսումնասիրութիւն մը հրատարակելով աջակողմեան շաբաթաթերթի մը մէջ: «Թուղթի վրայ ծրագրուած տասը զօրաբաժինները իրապէս տասը զօրաբաժիններ չեն: Ես կ'ուզեմ որ Ֆրանսան 1952ի վերջը ունենայ ոչ թէ հինգ, այլ տասը զօրաբաժին աւելի, համագումար քսան զօրաբաժին: Երկար խորհրդածելէ վերջ այն եզրակացութեան եկայ թէ միայն զօր. տը Կոլ կրնայ մեզ փրկել անշարժութենէ մը որ կրնայ մահացու դառնալ»: Զօր. Քէօնիկ իր թեկնածութիւնը դրած է երեսփ. ընտրութեանց առթիւ:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ արտաքին նախարարը, Մոշէ Շարէթ, ճառ մը խօսելով խորհրդարանին մէջ, գանգատեցաւ թէ «արաբական երկիրները ողոքելու քաղաքականութիւնը պիտի քաջալերէ անոնց անհաշտութիւնը, տեղի տալով նոր յարձակումներու: Կը թուի թէ Արաբական Դաշնակցութեան սպառնալիքները որոշ ազդեցութիւն գործած են Ազգաժողովին վերջին որոշման վրայ, որով կը պահանջէն դադրեցնել ճահիճները ցամքեցնելու գործողութիւնը եւ ներս առնել արաբ գիւղացիները»:

300.000 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ կ'աշխատին Գերմանիոյ ռուսական շրջանին մէջ, ուրանիոմ ճարելու համար ի հաշիւ Խ. Միութեան, համաձայն պաշտօնական տեղեկագրի մը: Կարելի չէ գիտնալ թէ որքան ուրանիոմ գտած են, որովհետեւ գիտնականներէն անգամ գաղտնի կը պահեն:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ բանակին սպայակոյտի պետը, զօր. Քոլինս, որ Փարիզ եկած է, յայտարարեց թէ համայնավարութեան պարտութիւնը Քորէայի մէջ կրնայ կանխել նախայարձակում մը Եւրոպայի եւ Միջին Արեւելքի մէջ: «Կը յուսանք թէ այս դասը պիտի ապացուցանէ որ մարտական համայնավարութիւնը ամբողջեան դատապարտուած է»: Զօրավարը այս առթիւ հաստատեց թէ չորս նոր զօրաբաժիններ կը ղրկուին Գերմանիա:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց դաշնակիցներուն, գանգատելով թէ Ֆրանսայի ձեռնարկները՝ Սարի մէջ, կը վնասեն վերջնական հաշտութեան դաշնագրին»: Ծանուցագիրը կը կոչուի «յայտարարութիւն Գերմանիոյ դիրքին», եւ յանձնուած է արեւմտեան մարզպաններուն:

ՓԱՌԱՀԵՂ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 33ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ (ՄԱՅԻՍ 28)

Շաբաթ, 2 Յունիս, երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Ե. Թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը (Փլաս Փանթէոն):

Կը նախագահէ ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Կը խօսին Հր. ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ եւ Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (ֆրանսերէն)

Կ'երգեն Օրիորդներ Ա. Առաքելեան եւ Մ. Կառվարենցդաշնակ՝ ծանօթ արուեստագիտուհի Օր. Վերոնիկ Ճիննեան: Արտասանութիւններ եւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի եւ Շավիլի երգչախումբը ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի:

Եւրոպական պարեր Կ. Սարեանի նուագախումբով:
Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը 100 ֆրանք: Տոմսերը՝ ընկերներէն եւ Բալուեան գրատունէն:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

2 Յունիս, շաբաթ գիշեր, մինչեւ լոյս, Variétésի մէջ:

✕

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 3ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» տան մէջ:

★

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 24ին:

✕

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Յունիս 9ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը յայտնելով Տէր եւ Տիկին Թադէոս Այվազեանի, իրենց մօր մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման համար:

ՃԱՌԵՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Իսիի, Շավիլի եւ Պ. Քաշանի, ինչպէս եւ Փարիզի շրջանի ընկերները կը հրաւիրուին այս կիրակի, առտուան ժամը 9.30ին, Salle de la Justice de Paix, 23 Ave. Victor Cresson, Issy, métro Mairie d'Issy: լսելու համար նախկին նախարար ընկեր Էտուառ Տէփիրէօն եւ Մ. Վիքարիօն, քաղաքական կացութեան մասին:

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԱՆԿԷՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, ժամը 15էն կէս գիշեր, 30 rue de la Libération, Salle des Fêtesի մէջ:

Կը բանախօսէ Պ. ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Մ. Կառվարենց (երգ), Պ. Ֆիլիպ Աղազարեան (ջութակ), Պ. Հրանդ Քէօսէեան (արտասանութիւն), հայկական պարեր Օր. Ալիս Գավէզեան եւ Թառ Պ. Աւետիս Գասպարեան: Պիտի ներկայացուի Ռ. Զարդարեանի «ԵՕԹԸ ԵՐԳԻՉՆԵՐԸ» եւ «ԲԱԺԱԿ ՄԸ ԹԷՅ» զաւեշտը, Սէվրանի մասնաճիւղի սիրողներու խումբին կողմէ ղեկավարութեամբ Ալիս Քէօսէեանի:

Խնամքով պատրաստուած պիւֆէ:

Gare du Nordէն շոգեկառքը կը մեկնի 14.28ին եւ 17.15ին:

Հ. Յ. Դ. Կեդր. Դիւանը ստացած է սակաւաթիւ օրինակներ:

«ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ»

Հ. Յ. Դ. 60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԻԹՈՎ

636 մեծադիր էջ, 80 նկարներով

Գինը 1500 ֆր., թղթատարի ծախքով 1625:

Դիմել ընկեր Գ. Բալայեանի, 16 rue des Basserons, Montmorency (S. et O.):

Կը ծախուի Հրանտ Սամուէլ գրատուն, 51 rue Monsieur le Prince:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Աղաւնի Ուզունեան կը փնտռէ քոյրը, Հայկուհի, (ծնեալ Գալուստեան), (մայրը Գոհար, հայրը Օննիկ) եւ ամուսինը Մկրտիչ Ջէլէվէկեան, 1933ին կը գտնուէր Ռոման (Drôme): Իմացնել 33 rue Pierre Brossellet, Առնուվիլ լէ Կոնէս, (S. et O.):

ՊԱՏԱՐԱԳ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, առտուան ժամը 10ին, Անկլիքան Ս. Նիկողայոս եկեղեցւոյ մէջ (25 Cours du Maréchal Foch), պիտի պատարագէ եւ քարոզէ կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ Ենթակոմիտէին ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ սրճարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ Հ. Օհանջանեան սրահը: Օրակարգ՝ զեկոյց եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ՎԻԷՆ.— Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները եւ սանուհիները: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆր. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը շաբաթ 9 Յունիս, ընկեր Ալթունեանի բնակարանը (17 rue Ampère) ժամը 3.30ին:

ՎԱԼԱՆՍ.— Համախմբերդ. Միութեան մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԿԱՐԵՒՈՐ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ լսարանի վարչութիւնը կը խնդրէ նկատի ունենալ այժմէն հետեւեալ թուականները.—

8 Յունիս, Ծննդեան 100ամեակ ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ: 22 Յունիս մահուան տարեդարձ ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ: 6 Յուլիս ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ: Միշտ ուրբաթ օրերը, ժամը երեկոյեան 8.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը:

ՇԱՎԻԼԻ Կրօն. ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս կիրակի ժամը 15.30ին: Օրակարգ. 1.— Վարչութեան հրաժարականն ու նորին ընտրութիւնը: 2.— Մատուռի շէնքը գնելու հարց: Ժողովին մասնակցելու համար պարտաւորիչ է վճարել 1950ի անդամատուրքը:

Այս ժողովը Բ. անգամ ըլլալով ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

Վարչութիւն

THEATRE MONTANSIER

Rue des Reservoirs - Versailles

Կիր. 10 Յունիս ժամը 14.45ին: ԱՄԵՆԱԳԵՂԵՑԻԿ ՏԵՍԱՐԱՆԸ պարերու եւ մանկատի պարողներու:

ՀԵԼԵՆ ԱՎՆԱ (ՅՈՎՆԱԹԱՆԵԱՆ)

Պարի դպրոցին կողմէ Balletsներու շարք մը հետեւեալ յայտագրով.— Polonaise, de Chopin. Rosamonde, de Shubert. Polka, de I. Strauss. Le Lac des Cygnes, de Tchaïkowsky. Le Cygne, de Saint-Saëns. Menuet, de J-P. Rameau. Rêve d'Amour, de Liszt. Danse rituelle, de Léo Falla. Giselle, d'Adam. Isoline de Messager. Symphonie en ut majeur, de Bizet. etc. etc...

Սենֆոնիկ նուագախումբ ղեկավարութեամբ RICHARD BLAREAUի (chef d'orchestre, Opéra de Paris): Տոմսերը նախապէս հայթայթել.— 22, rue Armengaud, à Saint Cloud (S. et O.), tél. Mol. 44-38: chez Durand et fils, 4 Place de la Madeleine, Paris. Tél. Opé. 45-74: les 9 et 10 Juin, au Théâtre.

ՓՈՒԹԱՑԷՔ ՈՒՆԵՆԱԼ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐԷՆ

«ՆՈՐ ՔՆԱՐ»

Ձայնագրուած, պատկերազարդ եւ ընդարձակ Երգարանին, որ սպառելու վրայ է: ՄՆԱՑԱԾ ԵՆ ՀԱԶԻՒ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏԱՍՆԵԱԿ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ ԵՒՍ: Դիմել «Յառաջ»ի հասցէով՝ հրատարակիչին: Գինը՝ 1500 ֆրանք, փոստի ծախքն ալ միասին:

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ ՄԸ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Որ գիտնայ լաւ ֆրանսերէն, բաւականաչափ dactylo եւ համարակալութիւն, սահուն խօսակցութեամբ եւ աշխոյժ: Դիմել՝ NEOMAILLE, 93 rue Reaumur,, Paris (2):